ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1889

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1890

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

(Συνέχεια. Ὅρα Ἐφ. Ἀρχ. 1886, σελ. 53)

24.

Ϛ Τ R Ο Μ Β Ι Χ Ο <
Ξ Γ Ο Ι Ε Ϛ Ε Ν
Λ ⊕ Ε Ν Α Ι Ο Ϛ

Στρόμβιχος
ἐποίεσεν
Ἀθεναῖος

Ὁ παλαιότατος τῶν ἐν Ἀμφιαρείῳ ἐνεπιγράφων λίθων. Εἶνε δὲ Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας, ὕψ. σωζ. 1.45, πλ. 0.26, πάχ. 0.19. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐλλείπει, ἐκ τῆς σῳζομένης ὅμως κόμης καὶ τοῦ τραχήλου, ἴσως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐπιμελῶς κεχαραγμένης ἐπιγραφῆς, εἰκάζεται ὅτι τὸ ἔργον ἦν δεξιωτάτου τεχνίτου. Ἡ κόμη καταπίπτει ἀνειμένη κατὰ τὸν ἀρχαϊκὸν τρόπον, ἔμπροσθεν μὲν ἐπὶ τοῦ στήθους ἐν τρισὶν ἑκατέρωθεν βοστρύχοις, ὄπισθεν δὲ ὡς πλατεῖα (0.12) κυματοειδῶν τριχῶν ταινία, ἧς κάτωθεν ἐξέχει στρῶμα ἑτέρας ὑπ' αὐτῇ.

Αἰδοῖον ἐλλείπει, ὑπολείπεται δὲ γόμφος σιδηροῦς χαλκῷ περιβεβλημένος.

Εὑρέθη ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ τοῦ θεάτρου[1] ἔμπροσθεν τοῦ ἑτέρου τῶν μέσων ἡμικιόνων τοῦ προσκηνίου ὄρθιος ἐπὶ χώματος, ἔχων τὸ μὲν κάτω μέρος 0.30 ὑπεράνω τοῦ στυλοβάτου τῶν ἡμικιόνων, τὴν δὲ κορυφὴν περὶ τὸ 1 ½ μέτρ. ὑπὸ τὸ ἄσκαφον ἔδαφος.

Διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης προστίθεται νέον ὄνομα εἰς τὸν κατάλογον τῶν Ἀθηναίων τεχνιτῶν.

[1] Περὶ τοῦ ἐν Ἀμφιαρείῳ ἀποκαλυφθέντος θεάτρου ὅρα «Πρακτικὰ» τοῦ ἔτους 1886.

25.

ΔΙΟΓΕΝΗΣΑΣΚΛΗΠΙΑΔΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΥΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΝΤΟΝΑΔΕΛΦΟΝ
ΑΜΦΙΑΡΑΩΙΑΝΕΘΗΚΕΝ

ΘΟΙΝΙΑΣΤΕΙΣΙΚΡΑΤΟΥΣΙΚΥΩΝΙΟΣΕΠΟΙΗΣ

Διογένης Ἀσκληπιάδου
Ἁλικαρνασσεὺς
Ἡράκλειτον τὸν ἀδελφὸν
Ἀμφιαράῳ ἀνέθηκεν

Θοινίας Τεισικράτου Σικυώνιος ἐποίησ[εν].

Βάθρον ἁπλοῦν (ὕψ. 0.25, πλ. 0.805, πάχ. 0.805) κείμενον μεταξὺ τοῦ μνημείου *Βρούτου* (Ἐφ. Ἀρχ. 1885, σελ. 105) καὶ τοῦ ἐπὶ χώματος εὑρεθέντος βάθρου *Χαρίας* (Ἐφ. Ἀρχ. 1886 σελ. 55), οὗτινος ἀβέβαιος ἡ βάσις. Εἶνε δὲ λευκοῦ μαρμάρου καὶ ἵσταται ἐπὶ ἑτέρου μαρμάρου ὀλίγον τι πλατυτέρου. Ἄνωθεν φέρει δύο τόρμους κατὰ τὰς γωνίας. Ὕψ. γραμμ. περὶ τὰ 0,015.

Ὁ τεχνίτης *Θοινίας* ἀναγράφεται καὶ ἐπὶ τοῦ μνημείου τοῦ *Βρούτου* (ἐκ παραδρομῆς ἐκεῖ ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφ. παρελείφθη τὸ ι τοῦ *ἐποίησεν*). Ὁ πατὴρ αὐτοῦ *Τεισικράτης Θοινίου* εὕρηται ἐπὶ τοῦ μνημείου *Σύλλα* (Ἐφ. Ἀρχ. 1885 σελ. 103). Περὶ τῶν τεχνιτῶν τούτων πρβλ. *Em. Loewy*: Inschr. griech. Bildhauer.

26.

Ὁ ἑξῆς κατάλογος ἀργυρωμάτων κεχάρακται ἐπὶ στήλης λευκοῦ μαρμάρου ὕψ. 1.58, πλ. 0.57 πάχ. 0.28.

ΑΡΧΟΝΤΟΣΛΥΣΑΝΔΡΟΥΙΕΡΕΩΣΔΕΤΟΥΑΝΦΙΑΡΑΟΥΣΑΩΝΟΣΙΕΡΑΡΧΟΥΝΤΩΝΙΕΡΟΚΛΕ
ΟΥΣΤΟΥΔΑΜΑΡΧΟΥΙΕΡΩΝΟΣΤΟΥΝΙΚΟΒΙΟΥΦΙΛΙΣΤΙΔΟΥΤΟΥΘΡΑΣΩΝΟΣΑΡΓΥΡΩΜΑΤΑΤΟΥΘΕΟΥΑΝΦΙΑ
ΡΟΥ ΤΡΑΠΕΖΑΑΡΓΥΡΑΗΣΟΛΚΗ ΦΙΑΛΗΙΕΡΑ ΠΗS ΑΛΛΗΙΕΡΑ ΠΖS ΑΛΛΗΙΕΡΑ ΠΖ ΑΛΛΗΙΕΡΑ Ρ
ΑΛΛΗΙΕΡΑ ΡΕS ΑΛΛΗΙΕΡΑ ΡΓS ///ΑΛΗΠΤΩΙΩΝΟΣΚΑΙΑΡΙΣΤΟΜ///ΚΗΣ^ΥΟΛΥΧΝΟΣ ΝΔ ΑΛΛΑΙΕΠΙΤΟΥΤΡΥΦΑ
ΚΤΟΥ Δ ΤΗΣΠΡΩΤΗΣΕΠΙΓΡΑΦΗΘΕΟΤΕΛΗΣ ΡΠΑ ΑΛΛΗΝΙΚΙ///Υ ΡΝΑ ΑΛΛΗΚΑΦΙΣΙΟΥ ΡΜS ΑΛΗΕΥΑΡΧΟΥ ΡΝΔS
ΡΟΔΙΑΚΗΙΕΡΑ ΠΘ ΑΛΛΗΡΟΔΙΑΚΗΙΕΡΑ ΙΕ ΑΛΛΟΡΟΔΙΑΚΟΝΜΙΚΟΝ ΝΓS ΑΡΙΣΤΟΝΙΚΟΥΚΟΥΑΘΟS Ι·ΘΣ = ΔΗΜΗΤΡΙ
ΠΤΟΛΕΜΑΣ ΜΔS ΗΔΥΠΟΤΙΣΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ ΝS ΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΥΒΩΜΙΣΚΟΣΟΥΚΕΝΤΕΛΗΣ ϘΕS ΛΥΧΝΟΣ
ΤΡΙΜΥΞΟΣΟΥΚΕΝΤΕΛΗΣ ΡΠΕ ΦΥΛΑΞΑΡΓΥΡΟΥΣΠΑΡΑΤΗΝΕΣΤΙΑΝΣΥΝΘΕΤΟΣ ΜΑΣΞΟΝΟΜΟΝΙΕΡΟΝΦΟΒ
ΗΘΜΟΙ Β ΕΚΑΤΕΡΟΣΑΝΑ Ι⊏ Ο⁻ΙΣΟΥΚΕΝΤΕΛΗΣΣΩΣΤΡΑΤΗΣΚΩΘΩΝΟΥΚΕΝΤΕΛΗΣ ΥΜ⁻ ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ
ΑΡΧΕΜΑΧΟΥΚΕΝΤΕΛΗΣ ΝΗ ΣΚΑΦΙΟΝΕΠΙΓΕΝΟΥ Ρ ΣΚΑΦΙΟΝΒΟΙΩΤΩΝ ΡΛΖS ΑΛΛΟΜΕΜΝΟΣΚΑΙΤΗΣΓΥ///
ΝΑΙΚΟΣ ΠΖ ΜΑΣΤΟΣΙΕΡΟΣ ΠΕ ΑΛΛΟΣΙΕΡΟΣ ϘΒS ΑΛΛΟΣΙΕΡΟΣ ΟΑ ΞΥΣΤΗΡΙΕΡΟΣ ΣΟ ΛΑΛΟΣ
ΙΕΡΟΣ Σ⊏ ΑΛΛΟΣΑΠΟΛΛΟΔΟΤΟΥ ΣΖ ΧΥΤΡΙΣΙΕΡΑ ΚΕ ΑΛΛΗΙΕΡΑ ΚΕ ΛΙΒΑΝΩΤΙΣΙΕΡΑ Ξ ΣΤΑΤΟΣ
ΙΕΡΟΣΥΚΕΝΤΕΛΗΣ ΩΜ ΜΑΣΤΟΣΠΑΡΑΜΟΝΟΥ ΝΒ ΧΥΤΡΙΣΙΕΡΑ ΚΕ ΚΥΑΘΟΣΙΕΡΟΣ ΚΘ ΧΥΘΡΙΣ
ΑΠΟΛΛΟΔΟΤΟΥ ΝS ΜΑ⁻ΑΣΤΙΟΝΙΕΡΟΝ Μ⁼ ΑΛΛΟΙΕΡΟΝ Λ⊏S ΑΛΛΟΙΕΡΟΝ ΜS ΣΚΑΦΙΟΝΔΗΜΑΡΧΟΥ Ϙ⁼
ΛΙΒΑΝΩΤΙΣΙΕΡΑΕΠΙΤΟΥΠΩΜΑΤΟΣΕΧΟΥΣΑΕΡΩΤΑΜΑΣΤΙΟΝΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΗΣ ΚΗS ΚΡΗΜΑΤΙΣΙΕΡΑ ΣΞ
ΣΚΑΦΙΟΝΙΕΡΟΝΕΧΟΝΕΡΩΤΑ Τ⌒ =ΑΛΛΟΙΕΡΟΝΕΧΟΝΑΝΤΕΡΩΤΑ ΤΓ ΛΙΒΑΝΩΤΙΣΙΕΡΑ ΣΝΖ
ΚΑΔΟΣΙΕΡΟΣΟΥΚΕΝΤΕΛΗΣΠΥΡΗΝΑΝΕΩΚΟΡΟΣ ΛΙΙΕ ΑΛΟΣΚΑΔΟΣΙΕΡΟΣΚΑΤΕΑΓΩΣΤΑΩΤΑ
ΚΑΙΑΙΚΟΡΩΝΙΔΕΣΤΩΝΩΤΑΡΙΩΝΑΠΟΚΑΤΑΓΕ:Α:ΤΑΘΡΑΥΜΑΤΑΝΕΩΚΟΡΟΣ ΛΡΑ ΡΑΝΤΡΙΣΙΕΡΑ
ΔΙΕΡΡΩΓΕΙΑ ΦΕS ΚΡΑΤΗΡΟΥΟΚΩΜΟΣ ʼΒΤΜΞ ΑΠΟΠΕΠΤΩΚΕΩΣΝΕΩΚΟΡΟΣΑΛΛΟΣΚΡΑΤΗΡ ʼΒΡΠ///
ΤΑΩΤΑΡΙΑΑΠΟΠΕΠΤΩΚΕΝΝΕΩΚΟΡΟΣΚΑΙΤΟΥΕΝΟΣΒΑΣΙΣΟΥΚΕΝΤΕΛΗΣΣΙΛΗΝΟΥΠΡΟΣΩΠΟΝΟΥΠΑΡΕΛΑΒΟ
ΜΕΝ ΜΑΣΤΙΟΝΑΠΟΤΩΝΠΕΡΙΣΜΗΜΑΤΩΝ ΛΗ ΨΥΚΤΗΡΑΠΟΕΠΑΝΘΕΤΩΝ ΡΞΒ ΚΡΗΜΑ
ΤΙΣΙΕΡΑ ΟΜΖ ΚΥΑΘΟΣΙΕΡΟΣ ΛS ΒΩΜΙΣΙ///ΟΣΠΟΛΥΚΡΙΤΟΥΟΥΚΕΝΤΕΛΗΣΣΚΑΦΙΟΝΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Ρ
ΜΑΣΤΟΣΑΝΦΙΝΕΙΚΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΑΡΧΙΠΠΙΔΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΔΙΟΝΥΣΟΔΩΡΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΕΡΜΟΚΡΑΤΟΥ Ρ
ΑΛΛΟΣΠΑΤΡΟΚΛΕΟΥΣ Ρ ΑΛΛΟΣΦΙΛΙΩΝΟΣ Ρ ΑΛΛΟΣΔΗΜΑΙΝΕΤΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΤΙΜΟΘΕΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣ
ΣΑΩΝΟΣ Ρ ΕΝΒΟΛΙΟΝΕΧΩΝΝΕΩΚΟΡΟΣΑΛΛΟΣΒΟΙΩΤΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΚΑΛΛΙΜΗΔΟΥ Ρ ΜΑΣΤΟΙΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ
ΟΥΣΟΙΠΕΡΙΕΥΔΩΡΟΝΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΔΡΑΧΜΟΙ Ξ ΚΑΙΑΛΛΟΝΑΓΟΝΤΑ ΞΖΛΞ ΜΑΣΤΟΣΦΙΛΩΝΟΣ Ξ⊏S-ΖΩΙΛΟΥ
ΝΕΙΚΗΤΗΡΙΟΝ Ρ ΜΑΣΤΟΣΑΛΕΞΙΔΗΜΟΥΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ Ρ ΦΙΑΛΗΑΠΟΛΛΩΝΙΔΟΥ ΞΒ ΑΛΛΗΜΑΤΡΟΥΣ
ΑΛΛΗΜΟΣΧΙΩΝΟΣΟΥΚΕΝΤΕΛΗΣΑΛΗΚΤΗΣΙΚΡΑΤΟΥΚΑΙΑΣΠΡΟΣΠΑΡΕΔΩΚΕΝΠΟΛΥΞΕΝΟΣΦΙΑΛΑΣ Β
ΤΗΣΜΙΑΣΟΛΚΗ ΡΗ ΤΗΣΔΕΑΛΛΗΣ ϘΗS ΨΥΚΤΗΡΑΠΟΤΩΝΕΠΑΝΘΕΤΩΝ ΡΝΗ ΜΑΣΤΟΣΙΕΡΟΣ ΡΘS
ΚΑΦΙΟΝΑΛΕΞΙΔΗΜΟΥΑΠΟΤΩΝΤΟΚΩΝ Ξ⊏S-ΨΥΚΤΗΡΙΕΡΟΣ Σ⊏ ΜΑΣΤΟΣΦΙΛΙΣΚΟΥ Ρ ΜΑΣΤΟΣ
ΙΟΝΥΣΟΔΩΡΟΥ Ξ⊏S-ΜΑΣΤΟΣΔΗΜΟΝΕΙΚΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΙΕΡΟΣ ΡΘ ΑΛΛΟΣΑΡΙΣΤΩΝΥΜΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣ
ΑΡΓΗΛΙΟΥ Ξ⊏S-ΜΑΣΤΟΙΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΙΑ ΑΓΟΝΤΕΣΟΙ Ι ΑΝΑ ΡΟΔΕΕΙΣ ΡΘS
ΥΑΘΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥΟΥΟΛΚΗ Ⱶ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥΜΑΣΤΟΣΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΠΥΘΩΝΟΣΣΥΛ
ΛΟΓΕΩΣ Ξ⊏S - ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΒ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΒS ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ Ρ
ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ϘΘ ΑΛΛΟΣΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΒ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ Μ⊏S ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙ
ΝΕΤΟΥ ΡΝΔS ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΝ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΝΓ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΜΔ ΑΛΛΟΣ

ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΟΖS ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΝΕ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΝΒ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΟΒ
ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΟΕS ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΛΕS ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΑS ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΟΕ
ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΟΕ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΟΑ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΛΓS ΑΛΛΟΣΑΛΕΞΙΔΗΜΟΥ Ρ
ΑΛΛΟΣΠΡΩΤΕΟΥΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΘΕΟΚΥΔΟΥΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΞΓS-
ΑΛΛΟΣΝΙΚΟΔΩΡΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΜΔS ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΡΜΔ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕ
ΤΟΥ ΝΕ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΝΔS ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΝΗS ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΝΒS
ΧΥΘΡΙΣΑΠΟΕΠΑΝΘΕΤΩΝ ΛΓ ΑΛΛΗ ΛΔS=ΑΛΛΗ ΛΗ ΑΛΛΗ ΛΓS ΑΛΛΗ ΑΛΛΗ ΛΓS
ΑΛΛΗ ΛΖS ΑΛΛΗ ΛΓS= ΜΑΣΤΟΙΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥΟΓΔΟΙΗΚΟΝΤΑΔΡΑΧΜΟΙ Γ ΑΛΛΟΣ ΞΓ
ΑΛΛΟΣΑΡΙΣ...ΥΗΔΟΥ ΞΓS-ΑΛΛΟΣΤΑΡΓΗΛΙΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΜΕΝΑΝΔΡΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΟΛΥΝΠΙ
ΧΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΝΙΚΩΝΟΣ ΞΞS-ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΝΑS=ΑΛΛΟΣΕΠΙΦΑΝΟΥ Ρ ΑΛΛΟΙΣΟ
ΦΑΙΝΕΤΟΥΟΓΔΟΙΗΚΟΝΤΑΔΡΑΧΜΟΙ Γ ΑΛΛΟΣ ΝΘ ΑΛΛΟΣΦΙΛΙΣΤΙΔΟΥ ΞΓS-ΟΥΤΟΣΕΠΙ
ΓΕΓΡΑΠΤΑΙΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥΑΛΛΟΙΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥΕΚΑΤΟΝΤΑΔΡΑΧΜΟΙ Ε ΑΛΛΟΣΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΞΓS-
ΑΛΛΟΣΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΦΙΛΙΠΠΟΥ Ρ ΜΑΣΖΟΝΟΜΟΝΙΕΡΟΝ ΧΒ ΑΛΛΟΙΕΡΟΝ ΧΗ
ΣΤΑΤΟΣ ΛΧΑ ΑΛΛΟΣΕΥΒΙΟΤΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΘΕΟΚΥΔΟΥ Ρ ΒΩΜΙΣΚΟΣ ΄ΟΔ ΥΔΡΙΑ ΛΥΞ
ΑΛΛΗΥΔΡΙΑ ΛΥΙ ΕΛΑΙΡΟΝ ΞΕ ΜΑΣΤΟΣΕΘΕΛΙΠΠΑΣ ΡΔS ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙ
ΝΕΤΟΥ ΡΘS ΑΛΛΟΣΔΙΟΓΕΝΟΥ ΡS ΑΛΛΟΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ ΞΒ ΑΛΛΟΣΜΕΜΝΟΝΟΣ Ι· ΑΛΛΟΣΔΩΡΟ
ΘΕΟΥ ΞΑ ΑΛΛΟΣΧΙΩΝΙΔΟΥ ΝΕS ΞΕΣΤΗΣΣΩΚΡΑΤΟΥ ΜΑ ...Υ...ΣΚΛΕΩΝΟΣ ΚΗ ΧΥΘΡΙΣΑΡΓΥ
ΡΙΔΟΣ ΚΘS ΑΛΛΗΑΠΟΛΛΟΔΟΤΟΥ Λ ΚΥΑΘΟΣΙΕΡΟΣ ΛΒ Α ...ΙΕΡΟΣ ΛΑ ΑΛΛΟΣΙΕΡΟΣ ΛΑ
ΑΛΛΟΣΙΕΡΟΣ ΚΘS ΑΛΛΟΣ ΚΖ ΜΑΣΤΙΑ Β ΑΠΟΤΩΝΕΠΑΝΘΕΤΩΝΑΓΟΝΤΑΑΝΑ Ι·Ι ΜΑΣΤΟΣ ΜΕ
ΝΑΝΔΡΟΥ ΞΓS-ΔΗΜΗΤΡΙΟΥΝΙΚΗΤΗΡΙΟΝ Ρ ΠΕΤΑΛΑΤΡΙΑΗΙ·ΙΥΣΥΜΑΣΤΟΙΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥΟΓΔΟΗ
ΚΟΝΤΑΔΡΑΧΜΟΙ Β ΑΛΛΟΣΑΓΩΝ Ρ ΑΛΛΟΣ Ξ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ F ΑΛΛΟΣ Ξ ΑΛΛΟΣ ΝΕΧΓ
ΑΛΛΟΣ ΝΕΧΓ ΑΛΛΟΣ Ι·ΙΗS=ΑΛΛΟΣΟΛΥΝΠΙΧΟΥ Ρ ΒΑΣΙΛΕΩΣΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥΦΙΑΛΗΠΤΟΛΕΜΑΙ
ΚΟΥΑΓΟΥΣΑ Ρ ΦΙΑΛΗΣΧΡΥΣΗΣΑΠΟΚΑΤΑΓΜΑΤΑ Β ΦΥΛΛΑΤΟΥΣΤΕΦΑΝΟΥ Γ ΕΛΑΙΑΧΡΥΣΗ
ΚΑΛΥΠΤΗΡΑΣΕΞΑ...ΑΣΤΡΟΦΙΣΜΑ...ΟΣ Β ΑΛΛΟΛΕΠΙΔΙΟΝΧΡΥΣΟΥΝΤΑΠΑΝΤΑ Θ ΤΑΥΤΑΗΓΑΓΟΝ
ΤΕΤΡΑΧΜΑ Γ ΚΑΙ...ΗΝΜΑΣΤΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥΑΓΩΝ Ρ ΑΛΛΟΣ Ρ ΑΛΛΟΣ ΝΘ ΑΛΛΟΣ ΝΑ...
ΚΑΛΛΙΣΤΙΔΟΥΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ Ρ ΘΕΟΞΕΝΟΥΣΥΛΛΟΓΕΩΣ ΞΞS-ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ρ ΤΙΜΟΚΡΙΤΟΥΝΙ
ΚΗΤΗΡΙΟΝ Ρ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥΣΥΛΛΟΓΕΩΣ ΞΓS-ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΥΝΙΚΗΤΗΡΙΟΝ Ρ ΖΩΙΛΟΥΣΥΛΛΟΓΕ
ΩΣ ΞΕS-ΜΑΣΤΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ Ρ ΑΛΛΟΣ Ρ ΑΛΛΟΣ Ρ ΑΛΛΟΣ Ρ ΑΛΛΟΣ Ρ
ΚΑΙΟΥΣΟΙΠΕΡΙΔΙΟΝΥΣΟΦΑΝΗΝΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΑΝΤΟΜΑΣΤΟΥΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥΕΚΑΤΟΝΤΑΔΡΑΧΜΟΥΣ Β ΑΛ
ΛΟΝΑΓΟΝΤΑ ΡΓS ΛΥΣΑΝΔΡΟΥΝΙΚΗΤΗΡΙΟΝ Ρ ΚΑΙΟΥΣΟΙΠΕΡΙΑΝΦΙΚΡΑΤΗΝΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΑΝΤΟ
ΜΑΣΤΟΥΣ Γ ΤΟΝΕΝΑΑΓΟΝΤΑ ϘΖS ΑΛΛΟΝ ΡΒS ΑΛΛΟΝ Ρ: ΚΑΙΜΑΣΤΟΥΣΤΟΥΣΠΑΡΑΛΙΦΘΕΝ
ΤΑΣ Γ ΤΟΝΕΝΑΙΕΡΟΝΑΓΟΝΤΑ ϘΘS ΑΛΛΟΝΙΕΡΟΝ ΞΗ ΑΛΛΟΝΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥ Μ ΚΑΙΟΥΣΟΙΠΕ
ΡΙΜΙΚΙΩΝΑΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΑΝΤΟΜΑΣΤΟΥΣΣΟΦΑΙΝΕΤΟΥΟΓΔΟΙΗΚΟΝΤΑΔΡΑΧΜΟΥΣ Ζ ΧΑΡΜΑΝΤΙ
ΔΟΥΝΙΚΗΤΗΡΙΟΝ Ρ ΦΙΛΗΜΟΝΟΣΝΙΚΗΤΗΡΙΟΝ Ρ ΤΙΜΟΚΛΕΟΥΣΝΙΚΗΤΗΡΙΟΝ Ρ ΕΠΙΧΑΡΟΥ
ΝΙΚΗΤΗΡΙΝ Ρ ΘΑΡΣΥΜΕΝΟΥΝΙΚΗΤΗΡΙΟΝ Ρ ΜΑΣΤΟΝΔΗΜΗΤΡΙΟΥΣΥΛΛΟΓΕΩ... ΞΓS

Ἄρχοντος Λυσάνδρου, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀνφιαράου Σάωνος, ἱεραρχούντων Ἱεροκλέους τοῦ Δαμάρχου, Ἱέρωνος τοῦ Νικοβίου, Φιλιστίδου τοῦ Θράσωνος. Ἀργυρώματα τοῦ θεοῦ Ἀνφιαρου[::] τράπεζα ἀργυρᾶ, ἧς ὁλκὴ φιάλη ἱερὰ ΠΗS ἄλλη ἱερὰ ΠΖS ἄλλη ἱερὰ ΠΖ ἄλλη ἱερὰ Ρ ἄλλη ἱερὰ [Ρ;]ΕS ἄλλη ἱερὰ ΡΓS [ἄ]λλη Πτωίωνος καὶ Ἀριστο[νίκ]ης ⌒Ѵο λύχνος ΝΔ ἄλλαι ἐπὶ τοῦ τρυφάκτου Δ τῆς πρώτης ἐπιγραφῆ Θεοτέλης ΡΠΑ ἄλλη Νικί[ο]υ ΡΝ[Α;] ἄλλη Καφισίου ΡΜS ἄλ(λ)η Εὐάρχου ΡΝΔS ῥοδιακὴ ἱερὰ ΠΘ ἄλλη ῥοδιακὴ ἱερὰ [ϙ;]Ε ἄλλο ῥοδιακὸν μικ(ρ)ὸν ΝΓS Ἀριστονίκου κούαθος [Κ;]ΘS=Δημητρι[ας; Πτολεμας ΜΔS ἡδυποτις Θρασυβούλου ΝS Ἀρχεστράτου βωμίσκος οὐκ ἐντελὴς ϙΕS λύχνος τρίμυξος οὐκ ἐντελὴς ΡΠΕ φύλαξ ἀργυροῦς παρὰ τὴν ἑστίαν σύνθετος μασζονόμον ἱερὸν ΦΟΒ[S;] ἡθμοὶ Β ἑκάτερος ἀνὰ ΙⲈ ὁ [ε]ἷς οὐκ ἐντελὴς Σωστράτης κώθων οὐκ ἐντελὴς ΥΜΖ Δημητριας Ἀρχεμάχου οὐκ ἐντελὴς ΝΗ σκάφιον Ἐπιγένου Ρ σκάφιον Βοιωτῶν ΡΛΖS ἄλλο Μέμν(ον)ος καὶ τῆς γυ<ν>ναικὸς ΠΖ μαστὸς ἱερὸς ΠΕ ἄλλος ἱερὸς ΟΒS ἄλλος ἱερὸς ΟΑ ξυστὴρ ἱερὸς Σ[Ο;] *ἄλλος* ἱερὸς ΣⲈ ἄλλος Ἀπολλοδότου ΣΖ χυτρὶς ἱερὰ ΚΕ ἄλλη ἱερὰ ΚΕ λιβανωτὶς ἱερὰ Ξ στατος ἱερὸς οὐκ ἐντελὴς [ᴒ;]Μ μαστὸς Παραμόνου ΝΒ χυτρὶς ἱερὰ ΚΕ κύαθος ἱερὸς ΚΘ χυθρὶς Ἀπολλοδότου ΝS *μασαστιον* ἱερὸν ΜΞ ἄλλο ἱερὸν ΛⲈS ἄλλο ἱερὸν ΜS σκάφιον Δημάρχου ϙ⌐ λιβανωτὶς ἱερὰ ἐπὶ τοῦ πώματος ἔχουσα Ἔρωτα μαστίον Ἀριστοκρίτης ΚΗS κρηματὶς ἱερὰ ΣΞ σκάφιον ἱερὸν ἔχον Ἔρωτα ϡ⌒=ἄλλο ἱερὸν ἔχον Ἀντέρωτα ΤΓ λιβανωτὶς ἱερὰ ΣΝΖ κάδος ἱερὸς οὐκ ἐντελὴς πυρῆνα νεωκόρος ͵ΑΝΕ ἄλ(λ)ος κάδος ἱερὸς κατεαγὼς τὰ ὦτα καὶ αἱ κορωνίδες τῶν ὠταρίων ἀποκαταγε[ῖ]α[ι] τὰ θραύματα νεωκόρος ͵ΑΡΑ ῥαντρὶς ἱερὰ διερρωγεῖα ΦΕS κρατὴρ οὗ ὁ κωμος ͵ΒΤ[Μ;Ε;] ἀποπεπτωκε ὡς νεωκόρος ἄλλος κρατὴρ ͵ΒΡΠ//// τὰ ὠτάρια ἀποπέπτωκεν νεωκόρος καὶ τοῦ ἑνὸς βάσις οὐκ ἐντελὴς Σιληνοῦ πρόσωπον οὐ παρελάβομεν μαστίον ἀπὸ τῶν περισμημάτων ΛΗ ψυκτὴρ ἀπὸ ἐπανθετων ΡΞΒ κρηματὶς ἱερὰ ΟΜΖ κύαθος ἱερὸς ΛS βωμίσ<ι>[κ]ος Πολυκρίτου οὐκ ἐντελὴς σκάφιον Διονυσίου Ρ μαστὸς Ἀνφινείκου [Ρ;] ἄλλός Ἀρχιππίδου Ρ ἄλλος Διονυσοδώρου Ρ ἄλλος Ἑρμοκράτου Ρ ἄλλος Πατροκλέους Ρ ἄλλος Φιλίωνος Ρ ἄλλος Δημαινέτου Ρ ἄλλος Τιμοθέου Ρ ἄλλος Σάωνος Ρ ἐνβόλιον ἔχων νεωκόρος ἄλλος Βοιωτοῦ Ρ ἄλλος Καλλιμήδου Ρ μαστοὶ Σοφαινέτου οὓς οἱ ἐπὶ Εὔδωρον πεντηκοντάδραχμοι [Ε;] καὶ ἄλλον ἄγοντα ΞΖʌⲈ μαστὸς Φίλωνος ΞⲈS-Ζωΐλου νεικητήριον Ρ μαστὸς Ἀλεξιδήμου ἐπιμελητοῦ Ρ φιάλη Ἀπολλωνίδου [Ξ;Β;] ἄλλη Ματροῦς ἄλλη Μοσχίωνος οὐκ ἐντελὴς ἄλ(λ)η Κτησικράτου καὶ ἃς προσπαρέδωκεν Πολύξενος φιάλας Β τῆς μιᾶς ὁλκὴ ΡΗ τῆς δὲ ἄλλης ϙΗS ψυκτὴρ ἀπὸ τῶν ἐπανθετων ΡΝΗ μαστὸς ἱερὸς ΡΘS σ]κάφιον Ἀλεξιδήμου ἀπὸ τῶν τόκων ΞⲈS-ψυκτὴρ ἱερὸς ΣⲈ μαστὸς Φιλίσκου Ρ μαστὸς Δ]ιονυσοδώρου ΞⲈS-μαστὸς Δημονείκου Ρ ἄλλος ἱερὸς ΡΘ ἄλλος Ἀριστωνύμου Ρ ἄλλος Τ]αργηλίου ΞⲈS-μαστοὶ Σοφαινέτου ΙΑ ἄγοντες οἱ Ι ἀνὰ Ρ ὁ δὲ εἷς ΡΘS κ]ύαθος Σοφαινέτου οὗ ὁλκὴ Κ Μενάνδρου μαστὸς ἐπιμελητοῦ Ρ ἄλλος Πύθωνος συλλογέως ΞⲈS-ἄλλος Σοφαινέτου ΡΒ ἄλλος Σοφαινέτου ΡΒS ἄλλος Σοφαινέτου Ρ ἄλλος Σοφαινέτου ϘΘ ἄλλος <Σ> Σοφαινέτου ΡΒ ἄλλος Σοφαινέτου ΜⲈS ἄλλος Σοφαινέτου ΡΝΑS ἄλλο(ς) Σοφαινέτου ΡΝ ἄλλος Σοφαινέτου ΡΝΓ ἄλλος Σοφαινέτου ΡΜΔ ἄλλος Σοφαινέτου ΡΑ ἄλλος Σοφαινέτου ΡS ἄλλος Σοφαινέτου ΡS ἄλλος Σοφαινέτου ΡΑ ἄλλος Σοφαινέτου ΟΖS ἄλλος Σοφαινέτου ΡΝΕ ἄλλος Σοφαινέτου ΡΝ[Β;] ἄλλος Σοφαινέτου ΟΒ ἄλλος Σοφαινέτου ΟΕS ἄλλος Σοφαινέτου ΡΛΕS ἄλλος Σοφαινέτου ΡΑS ἄλλος Σοφαινέτου ΟΕ ἄλλος Σοφαινέτου ΟΕ ἄλλος Σοφαινέτου Ο[Α;] ἄλλος Σοφαινέτου ΡΛΓS ἄλλος Ἀλεξιδήμου Ρ ἄλλος Πρωτέου ἐπιμελητοῦ Ρ ἄλλος Θεοκύδου ἐπιμελητοῦ Ρ ἄλλος Ἀπολλωνίου ΞⲈS-ἄλλος Νικοδώρου Ρ ἄλλος Σοφαινέτου ΡΜΔS ἄλλος Σοφαινέτου ΡΜΔ ἄλλος Σοφαινέτου ΝΕ ἄλλος Σοφαινέτου ΝΔS··· ἄλλος Σοφαινέτου ΝΗS-ἄλλος Σοφαινέτου ΝΒS χυθρὶς ἀπὸ ἐπανθετων ΛΓ ἄλλη ΛΔS= ἄλλη ΛΗ ἄλλη ΛΓS ἄλλη ἄλλη ΛΓS[=;] ἄλλη ΛΖS ἄλλη ΛΓ̈S=μαστοὶ Σοφαινέτου ὀγδοηκοντάδραχμοι Ⲉ ἄλλος ΞΓ

ἄλλος Ἀρισ[τομ]ήδου ΞΕS - ἄλλος Ταργηλίου Ρ ἄλλος Μενάνδρου Ρ ἄλλος Ὀλυνπίχου Ρ ἄλλος Νίκωνος Ξ[illegible]S - ἄλλος Σοφαινέτου ΝΑS = ἄλλος Ἐπιφάνου Ρ ἄλλοι Σοφαινέτου ὀγδοηκοντάδραχμοι Ε ἄλλος ΝΘ ἄλλος Φιλιστίδου ΞΕS - οὗτος ἐπιγέγραπται Σοφαινέτου ἄλλοι Σοφαινέτου ἑκατοντάδραχμοι Ε ἄλλος Δημητρίου ΞΕS - ἄλλος Ἀριστοδήμου Ρ ἄλλος Φιλίππου Ρ μασζονόμον ἱερὸν Χ[Β;] ἄλλο ἱερὸν ΧΗ στατος ᾸΧΑ ἄλλος Εὐβιότου Ρ ἄλλος Θεοκύδου Ρ βωμίσκος ·ΟΔ ὑδρία ᾸΥΞ ἄλλη ὑδρία ᾸΨΙ *ε.λαιρον* Ξ[Ε;] μαστὸς Ἐθελίππας ΡΔS ἄλλος Σοφαινέτου Ρ ἄλλος Σοφαινέτου ΡΘS ἄλλος Διογένου ΡS ἄλλο(ς) Σοφαινέτου ΞΒ ἄλλος Μέμνονος Ρ ἄλλος Δωροθέου ΞΑ ἄλλος Χιωνίδου ΝΞS ξέστης Σωκράτου ΜΑ [χ]υθ[ρί]ς Κλέωνος ΚΗ χυθρὶς Ἀργυρίδος ΚΘS ἄλλης Ἀπολλοδότου Λ κύαθος ἱερὸς ΛΒ ἄ[λλος] ἱερὸς ΛΑ ἄλλος ἱερὸς ΛΑ ἄλλος ἱερὸς ΚΘS ἄλλος ΚΖ μαστία Β ἀπὸ τῶν ἐ[π]ανθετων ἄγοντα ἀνὰ Ι·Ι μαστὸς Μενάνδρου ΞΕS - Δημητρίου νικητήριον Ρ πέταλα τρία ἥ[μ]ισυ μαστοὶ Σοφαινέτου ὀγδοηκοντάδραχμοι Ε ἄλλος ἄγων Ρ ἄλλος Ξ ἄλλος Σοφαινέτου [illegible] ἄλλος Ξ ἄλλος ΝΕΧΓ ἄλλος ΝΕΧΕ ἄλλος ΜΗS = ἄλλος Ὀλυνπίχου Ρ βασιλέως Πτολεμαίου φιάλη Πτολεμαϊκοῦ ἄγουσα Ρ φιάλης χρυσῆς ἀποκατάγματα Β φύλλα τοῦ στεφάνου Γ ἐλαία χρυσῆ καλυπτῆρας ἐξ ἀ[ν]ασ[τρ]οφίσ[μ]α[τ]ος Β ἄλλο λεπίδιον χρυσοῦν τὰ πάντα Θ ταῦτα ἤγαγον τετρᾶχμα Γ καὶ [δραχμ]ὴν μαστὸς Σοφαινέτου ἄγων Ρ ἄλλος Ρ ἄλλος Ν[Θ;] ἄλλος ΝΑ··· Καλλιστίδου ἐπιμελητοῦ Ρ Θεοξένου συλλογέως ΞΕS - Δημητρίου Ρ Τιμοκρίτου νικητήριον Ρ Δημητρίου συλλογέως ΞΕS - Χρυσογόνου νικητήριον Ρ Ζωΐλου συλλογέως ΞΕS - μαστὸς Σοφαινέτου Ρ ἄλλος Σοφαινέτου Ρ ἄλλος Ρ ἄλλος Ρ ἄλλος Ρ καὶ οὓς οἱ περὶ Διονυσοφάνην κατεσκευάσαντο μαστοὺς Σοφαινέτου ἑκατονταδράχμους Β ἄλλον ἄγοντα ΡΓS Λυσάνδρου νικητήριον Ρ καὶ οὓς οἱ περὶ Ἀνφικράτην κατεσκευάσαντο μαστοὺς Γ τὸν ἕνα ἄγοντα ϘΖS ἄλλον ΡΞS ἄλλον Ρ καὶ μαστοὺς τοὺς παραλιφθέντας Γ τὸν ἕνα ἱερὸν ἄγοντα ϘΘS ἄλλον ἱερὸν ΞΗ ἄλλον Σοφαινέτου Ι·Ι καὶ οὓς οἱ περὶ Μικίωνα κατεσκευάσαντο μαστοὺς Σοφαινέτου ὀγδοηκονταδράχμους Ζ Χαρμαντίδου νικητήριον Ρ Φιλήμονος νικητήριον Ρ Τιμοκλέους νικητήριον Ρ Ἐπιχάρου νικητήριον Ρ Θαρσυμένου νικητήριον Ρ μαστὸν Δημητρίου συλλογέω[ς] ΞΕS

Ἡ στήλη αὕτη στερεῖται ἀετωματίου ἢ ἄλλου κόσμου, τὰ δὲ ὄπισθεν εἶνε ἀνωμάλως λελαξευμένη. Εὑρέθη πρανὴς ἐν τῷ Ναῷ ἐπὶ λειψάνων πωρίνου θεμελίου μεταξὺ τῆς μεγάλης βάσεως α΄΄ καὶ τῆς δυσμικῆς θύρας (ὅρα Πρακτικὰ Ἀρχ. Ἑταιρ. 1884, πίν. Ε΄.). Ἦν δὲ ἐπ' αὐτῆς τὸ χῶμα οὕτω στερεῶς κεκολλημένον, ὥστε μόλις μετὰ μακρὸν μόχθον ἐκαθάρθη, τὰ δὲ γράμματα καὶ νῦν ἔτι πολλαχοῦ εἰσι δυσδιάκριτα. Ἡ στήλη κεῖται νῦν ἐν τῷ αὐτόθι μουσείῳ.

Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων καὶ μάλιστα ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων φαίνεται ὅτι ὁ παρὼν κατάλογος εἶνε τῶν αὐτῶν καὶ πολλαὶ ἄλλαι τοῦ Ἀμφιαρείου ἐπιγραφαὶ χρόνων, ἡ δὲ ὑπόθεσις ἀναμιμνήσκει εὐθὺς τὸ πρὸ πολλοῦ εὑρεθὲν καὶ εἰς τὸ βρετ. μουσεῖον μετενεχθὲν ψήφισμα «ὁ ἔγραψε Πίργης» ἐπὶ «ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Στράτωνος, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Ἐπικράτου» (C. I. G. 1570). Κατὰ τὸ ψήφισμα ἐκεῖνο συνεκόπησαν ἢ ἐπεσκευάσθησάν τινα τῶν ἐν Ἀμφιαράου ἀναθημάτων, κατεσκευάσθη δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις νέα χρυσῆ φιάλη, πεπονηκυίας ἤδη τῆς παλαιᾶς τῆς ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ἐνταῦθα καταλεχθήτω ἐν κεφαλαίῳ ὅ,τι κυρίως ἔχουσι κοινὸν αἱ δύο ἐπιγραφαί.

Καὶ ἐν μὲν τῷ ψηφίσματι γέγραπται ἄρχων τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν Στράτων, ἱερεὺς δὲ Ἐπικράτης, ἀμφότεροι γνωστοὶ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν ἐν Ἀμφιαρείῳ, ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ καταλόγῳ ἄρχων (ἁπλῶς) Λύσανδρος καὶ ἱερεὺς Σάων. «Λύσανδρος Εὐλαΐδου» εἶπε προξενικὸν ψήφισμα (ὅρα κατωτέρω· ἀριθ. 29, 6. Πρβ. καὶ Θάρσωνος ἄρχοντος . . . πολεμαρχιόντων Σάωνος Ἅβρωνος κλπ. *Larfeld*: Sylloge inscr. bœot. Nº 31). Ἐπὶ

«ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Στράτωνος, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Ἐπικράτου» εὕρηνται πολλὰ ψηφίσματα (κατωτ. ἀρ. 30, 3. 30, 6. 33, 4 πιθανῶς δὲ καὶ τὸ 33, 5· ἔτι δὲ Ραγκαβῇ Ant. hell. Nº 686). Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος (Στράτωνος), ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Ἐπικράτου τοῦ δευτέρου ἐγράφη τὸ 29, 5, ἴσως δὲ καὶ τὸ 29, 6. Ἐπικράτης Ἀρχ[ίππ;]ου εἶπεν ἐκδοθὲν ψήφισμα (Ἐφ. Ἀρχ. 1886 σελ. 59).

Τὸ ὄνομα Πίργης ἀναγράφεται ἐν προξενικῷ ψηφίσματι («Ἀριστομήδης Πίργου εἶπεν» Ραγκ. Ant. hell. 685), ἱερεὺς δὲ Πίργης κατωτέρω ἐν 30, 4. Ἐν τῷ παρόντι καταλόγῳ Πίργης μὲν δὲν φαίνεται, Ἀρχιππίδης δὲ καὶ Ἀριστομήδης φέρονται ἀναθέντες ἑκάτερος μαστόν.

Πρὸς τούτοις κοινὸν ἐν ἀμφοτέροις ὄνομα ὑπάρχει ὁ Πτωίων, οὗ ἐν μὲν τῷ ψηφίσματι φέρονται (Πτωίονος) τετρᾶχμα ΠΙΙ, ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ (Πτωίωνος καὶ Ἀριστονίκης), φιάλη. Πτωίωνα Σκυθρίωνος ἀνέθηκεν ἐν μεγάλῳ βάθρῳ (κατωτ. ἀριθ. 30) ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἀριστονίκη Φιλοκύδου, ἣν πάλιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βάθρου ἀνέθηκεν ἡ θυγάτηρ· αὐτόθι φαίνεται καὶ Φιλοκύδης Σωφίλου ὡς ἐπιψηφίσας τὸ 30, 8.

Τοῦ Φιλιστίδου ἐν μὲν τῷ ψηφίσματι C.I. 1570 φέρονται τετρᾶχμα ΙΙΙΙ, ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ μαστός, ὅπου καὶ Φιλιστίδης ὁ Θράσωνος ἱεραρχεῖ. Ἀγωνιστικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀμφιαρείου ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Στ. Κουμανούδη (Ἐφ. Ἀρχ. σ. 124) ἔχει ἐν ἀρχῇ «Ἄρχοντος Φιλιστίδου».

Νίκωνος δὲ ἐν μὲν τῷ ψηφίσματι φαίνεται χρυσοῦς, ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ μαστός. Ἀλλὰ καὶ ἄρχοντα (ἐν κοινῷ Βοιωτῶν) ἔχομεν Νίκωνα (30,1) καὶ ἱερέα τὸν ἀναθέντα τοὺς πέντε περὶ τὴν ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου ἱσταμένους θρόνους. Πρὸς δὲ Νίκων Νίκωνος Θηβαῖος φέρεται ἐν ἀγωνιστικῇ (Ραγκ. A. h. 965), περὶ ἧς πρβ. κατωτέρω *Πλατέα Βάθρα* σελ. 17· ἐν αὐτῇ καὶ Σάτυρος Νίκωνος Θηβαῖος. Ἔτι Νίκων Εὐωνυμοδώρου Θηβαῖος (Ἐφ. Ἀρχ. 1884, σελ. 127).

Δημαίνετος Θεοτέλου υἱὸς εὕρηται πρεσβευτὴς τῶν Ὠρωπίων ἐν τοῖς ὑπατικοῖς πρὸς Ὠρωπίους γράμμασιν (ἐκδ. ὑπὸ Σπ. Βάση Ἐφ. Ἀρχ. 1884, σελ. 98 α). Ἱερέα Δημαίνετον βλέπομεν κατωτέρω ἐν 29, 1. Θεόδωρον δὲ Δημαινέτου ἐν ἐκδοθέντι βάθρῳ (Ἐφ. Ἀρχ. 1885. σελ. 107), περὶ οὗ καὶ ἑξῆς (ἀριθ. 31 καὶ 32).

Ἄλλα ὀνόματα τοῦ καταλόγου ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ψηφίσματι (1570) τάδε: Ἀπολλώνιος φιάλην, Ἀρχέμαχος σκάφιον, Δημάρχου Πτολεμαϊκά.

«Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Καφισίου» φέρει ἀνέκδοτον προξεν. ψήφισμα ἐν Ἀμφιαρείῳ. «Καφισίαο ἄρχοντος Βοιωτῦς» εὕρηται ἐν Ὑήττου ἐπιγραφῇ («Ἀθήναιον» 1873, Larfeld 160). Νικόβιος ἀπαντᾷ ἄρχων κατωτέρω (32.2), Εὐβίοτος (ἀγωνοθετῶν) ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1884, σελ. 124.

Διαφορὰ παρατηρεῖται ἐν τῇ γραφῇ τῶν ἀριθμῶν· οὗτοι ἐν τῷ καταλόγῳ ἀναγράφονται διὰ τῶν στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτου, ἐν δὲ τῷ ψηφίσματι ἡ ὁλκὴ τοῦ ἀναθέματος καὶ τοῦ νομίσματος τὸ πλῆθος δηλοῦνται δι' ἀττικῶν χαρακτήρων. Σημειωθήτω ἐν τέλει καὶ ἡ διαφορὰ τῆς τροπῆς τοῦ *ν* καὶ *κ* (ἐμ παραδοσίμοις, ἐγ δέ, ἐγδότω), ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ τοὐναντίον (Ἀνφιαράου, Ἀνφινείκου, ἐνδόλιον. Πρβ. καὶ ἄλλας γραφάς: τρυφάκτου, χυθρὶς καὶ χυτρίς, κ(ο)ύαθος, ν(ε)ικητήριον, ὀγδο(ι)ηκοντάδραχμοι, μασζονόμον, ἀποκαταγεῖαι, διερρωγεῖα κλπ.).

Ὁ παρὼν κατάλογος φέρει σφάλματά τινα τοῦ χαράκτου καὶ γράμματα δυσδιάκριτα κλπ. περὶ ὧν ὧδε ὁ λόγος.

Τὸ *α* ἔχει καμπύλην τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν γραμμήν. Τὸ *φ* ἀποτελεῖται ἐκ καθέτου γραμμῆς, ἧς ἑκατέρωθεν δύο *ο*. Τὸ *μ* ἀντὶ τεθλασμένης ἔχει καμπύλην γραμμὴν μεταξὺ τῶν δύο καθέτων σκελῶν, τοῦ δὲ *ζ* ἡ μέση γραμμὴ ἑνιαχοῦ φέρεται ἀντιθέτως (ἐκ τοῦ ἄνω ἀριστεροῦ ἄκρου).

Στίχ. 2-3. Ἀνφιααρου ἀντὶ Ἀνφιαράου. Μετὰ τὴν λέξιν ταύτην κενὸν ἢ ὡσεὶ ἄνω καὶ κάτω τελεία.

Στίχ. 3. Μετὰ τὸ *ὁλκὴ* ὡς 4 κενά. Τῆς λέξεως *φιάλη* τὰ 3 πρῶτα γράμματά εἰσι μεταγεγλυμμένα ἐπὶ ἄλλων.

Στίχ. 5. *ἄλη* ἀντὶ *ἄλλη*.

Στίχ. 6. *μικὸν* ἀντὶ *μικρόν*.

Στίχ. 8. Μετὰ τὸ *σύνθετος* ἓν ἢ δύο κενά.

Στίχ. 10. *Μέμνος* ἀντὶ *Μέμνονος*. Ἐν τέλει τοῦ στίχου μετὰ τὸ *γυ* ἦν γεγραμμένον, ὡς φαίνεται, *ν*, ἀλλὰ δὲν διακρίνεται ἂν ἐξηλείφθη· ἴσως ἠθέλησε νὰ γράψῃ καὶ τὴν δευτέραν συλλαβήν, ἀλλ' εἶδεν ὅτι δὲν εἶχε χῶρον.

Στίχ. 11. *λαλος* ἀντὶ *ἄλλος*.

Στίχ. 14. *μασαστιον*. Τὰ πρῶτα ασ φαίνονται ὡσεὶ ἐξηλειμμένα ἅτε περιττεύοντα. Ἀντὶ *μαστίον*.

Στίχ. 14. Τὸ τέλος εἶνε ϙΖ ἢ ἴσως ϙS.

Στίχ. 17. *ἅλος* ἀντὶ *ἄλλος*.

Στίχ. 18. Μόλις διακρίνονται τὰ δύο ἰῶτα τοῦ *ἀποκαταγεῖαι*.

Στίχ. 21. Μετὰ τὸ *μεν* δύο κενά.

Στίχ. 22. *βωμισι*/// *ος* ἀντὶ *βωμίσκος*.

Στίχ. 26. Φαίνονται ὡς ΞΖΧΣ ἢ ΞΖΧΕ.

Στίχ. 28. *ἄλη* ἀντὶ *ἄλλη*.

Στίχ. 35. Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς δύναται νὰ εἶνε ϙΘ ἢ ΡΘ. Ἐν τῷ δευτέρῳ *ἄλλος Σοφαινέτου* μεταξὺ τῶν δύο λέξεων ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ λίθου τρίτον Σ ὅπερ ὀβελιστέον ὡς περιττόν. Τἀνάπαλιν συνέβη ἐν

Στίχ. 36· παρελείφθη μεταξὺ τοῦ πρώτου *ἄλλος Σοφαινέτου* ἐν Σ. Ὁμοίως καὶ ἐν στίχῳ 53.

Στίχ. 43. Μετὰ τὸ ΝΗS δὲν διακρίνεται καλῶς ἂν εἶνε παῦλα.

Στίχ. 44. Μετὰ τὸ προτελευταῖον *ἄλλη* δύο κενά· δὲν διακρίνεται ἂν ὑπῆρχον αὐτόθι γράμματα.

Στίχ. 52. *ελαιρον* ἀντὶ *ἐλαιηρόν* (;)

Στίχ. 53. Τὸ μετὰ τὸ *Μέμνονος* γράμμα δύναται νὰ εἶνε Ρ ἢ Π.

Στίχ. 62. Ἐν τέλει ΝΑ - ἢ ΝΑ =.

Στίχ. 68. *παραλιφθέντας* γέγραπται διὰ *ι*.

27.

Μετόπη.

Ν

Τμῆμα διαζώματος δωρικοῦ, ἀνῆκον τῷ προσώπῳ τῆς Στοᾶς[1] ἐν ᾗ καὶ εὑρέθη παρὰ τὸν 5ον ἐξ ἀριστερῶν ἐσωτερικὸν κίονα. Εἶνε δὲ λίθου πώρου ἐπικεχρισμένου (ὕψ. περ. 0.48, πλ. 1. 22, πάχ. 0.35-0.38) καὶ φέρει τρίγλυφον μεταξὺ δύο μετοπῶν, ὧν ἡ μὲν ἀριστερὰ ἔχει μέγα ἀβαθῶς ἀλλ' ἐπιμελῶς κεχαραγμένον γράμμα Ν, ἡ δὲ δεξιὰ φαίνεται, κενὴ γράμματος. Πλάτος μετόπης 0.448, πλ. τριγλ. 0.315. Ὕψ. τοῦ Ν 0.205, πλάτος δὲ ὅλου μὲν 0.18, τῆς κεραίας δὲ ἑκάστης 0.025.

Αἱ διαστάσεις τοῦ λίθου καὶ τὸ μέγεθος τοῦ γράμματός εἰσι τὰ αὐτὰ καὶ ἑτέρου τμήματος φέροντος δύο γράμματα ΠΟ (Ἐφ. Ἀρχ. 1885, σελ. 154). Τὸ παρὸν δὲ τμῆμα μετὰ καὶ ἄλλων ἀνεπιγράφων μαρτυρεῖ ὅτι καὶ ἐκεῖνο, καίπερ ἐν τῷ Ναῷ εὑρεθέν, ἀνήκει τῷ δωρικῷ διαζώματι τῆς Στοᾶς, ὁ δὲ μεταξὺ τοῦ Π καὶ Ο ἀπεξεσμένος χῶρος εἶνε τρίγλυφος.

Ἐκ τῶν τριῶν γραμμάτων ΠΟ καὶ Ν θὰ ἦτο τολμηρὸν νὰ ἐξαχθῇ λέξις τῆς ἐπιγραφῆς, ἧς τὰ γράμματα ἦσαν κεχαραγμένα ἕκαστον ἐφ' ἑκάστης μετόπης τοῦ τῆς Στοᾶς προσώπου. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ μετὰ τὸ Ν δὲν φαίνεται γράμμα (ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μετόπης), ἴσως ἔστιν εἰκάσαι ὅτι ἔχομεν ἐν μέρει τελευταίαν τῆς ἐπιγραφῆς λέξιν καὶ δή, ὑποτιθεμένων δύο ἔτι τμημάτων (ΙΗ καὶ ΣΕ) μεταξὺ τοῦ τμήματος ΠΟ καὶ τοῦ Ν, τὸ *ἐ*]*πο*[*ίησε*]*ν* ἤ, τοῦ Ν μόνου (ἄνευ τοῦ ΠΟ) λαμβανομένου, τὸ [*ἀνέθηκε*]*ν*.

28.

Θ Ε Ο Ι

Ε Π Ι Ν Ι Κ Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ Α Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Σ Ε Π Ι Τ Η Σ Α Ι Γ Η Ι Δ Ο Σ
Π Ρ Ω Τ Η Σ Π Ρ Υ Τ Α Ν Ε Ι Α Σ Η Ι Α Ρ Χ Ε Λ Α Σ Χ Α Ι Ρ Ι Ο Υ Π Α Λ
Λ Η Ν Ε Υ Σ Ε Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ε Υ Ε Ν Μ Ε Τ Α Γ Ε Ι Τ Ν Ι Ω Ν Ο Σ Ε Ν Α
Τ Η Ι Ι Σ Τ Α Μ Ε Ν Ο Υ Ε Ν Α Τ Η Ι Κ Α Ι Τ Ρ Ι Α Κ Ο Σ Τ Η Ι Τ Η Σ
Π Ρ Υ Τ Α Ν Ε Ι Α Σ Τ Ω Ν Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ω Ν Ε Π Ε Ψ Η Φ Ι Ζ Ε Ν Ν Ι Κ Ι
Α Σ Θ Η Μ Α Κ Ε Ι Ε Υ Σ Ε Δ Ο Ξ Ε Ν Τ Ω Ι Δ Η Μ Ω Ι Χ Α Ι Ρ Ι Ω Ν Ι Δ
Η Σ Λ Υ Σ Α Ν Ι Ο Υ Φ Λ Υ Ε Υ Σ Ε Ι·Π Ε Ν Π Ε Ρ Ι Ω Ν Ο Δ Η Μ Ο Σ Π Ρ
Ο Σ Ε Τ Α Ξ Ε Ν Τ Η Ι Β Ο Υ Λ Η Ι Π Ρ Ο Β Ο Υ Λ Ε Υ Σ Α Σ Α Ν Ε Ξ Ε Ν
Ε Ι Γ Κ Ε Ν Π Ε Ρ Ι Π Υ Θ Ε Ο Υ Κ Α Θ Ο Τ Ι Τ Ι Μ Η Θ Η Σ Ε Τ Α Ι Υ Π
Ο Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ Τ Υ Χ Η Ι Α Γ Α Θ Η Ι Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Ω Ι Δ Η Μ Ω
Ι Ε Π Ε Ι Δ Η Π Υ Θ Ε Α Σ Α Ι Ρ Ε Θ Ε Ι Σ Ε Π Ι Τ Α Σ Κ Ρ Η Ν Α Σ Τ Ω

[1] Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Στοᾶς ὅρα «Πρακτικὰ» τοῦ ἔτους 1887.

ΝΤΕΑΛΛΩΝΤΩΝΕΝΤΗΙΑΡΧΗΙΕΠΙΜΕΛΕΙΤΑΙΚΑΛ
ΩΣΚΑΙΦΙΛΟΤΙΜΩΣΚΑΙΝΥΝΤΗΝΤΕΠΡΟΣΤΩΙΤΟΥ
ΑΜΜΩΝΟΣΙΕΡΩΙΚΡΗΝΗΓΚΑΙΝΗΝΕΞΩΙΚΟΔΟΜΗΚ
ΕΝΚΑΙΤΗΝΕΝΑΜΦΙΑΡΑΟΥΚΡΗΝΗΝΚΑΤΕΣΚΕΥΑΚ
ΕΝΚΑΙΤΗΣΤΟΥΥΔΑΤΟΣΑΓΩΓΗΣΚΑΙΤΩΝΥΠΟΝΟΜ
ΩΝΕΠΙΜΕΜΕΛΗΤΑΙΑΥΤΟΘΙΕΠΑΙΝΕΣΑΙΠΥΘΕΝΑ
ΣΩΣΙΔΗΜΟΥΑΛΩΠΕΚΗΘΕΝΕΠΕΙΔΑΝΤΑΣΕΥΘΥΝΑ
ΣΔΩΙΚΑΙΣΤΕΦΑΝΩΣΑΙΑΥΤΟΝΧΡΥΣΩΙΣΤΕΦΑΝΩ
ΙΑΠΟ:Χ:ΔΡΑΧΜΩΝΑΡΕΤΗΣΕΝΕΚΑΚΑΙΔΙΚΑΙΟΣ
ΥΝΗΣΤΗΣΠΕΡΙΤΗΝΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝΤΩΝΚΡΗΝΩΝΟΠ
ΩΣΑΝΚΑΙΟΙΑΛΛΟΙΟΙΔΕΙΧΕΙΡΟΤΟΝΟΥΜΕΝΟΙΕ
ΠΙΤΑΣΚΡΗΝΑΣΦΙΛΟΤΙΜΩΝΤΑΙΕΚΑΣΤΟΙΕΙΣΤΟ
ΝΔΗΜΟΝΑΝΑΓΡΑΨΑΙΔΕΤΟΔΕΤΟΨΗΦΙΣΜΑΚΑΙΤΟ
ΤΗΣΒΟΥΛΗΣΕΙΣΣΤΗΛΑΣ///ΛΙΘΙΝΑΣΔΥΟΤΟΝΓΡΑ
ΜΜΑΤΕΑΤΟΝΚΑΤΑΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝΚΑΙΣΤΗΣΑΙΜΙΑ
ΝΜΕΝΕΝΤΩΙΤΟΥΑΜΜΩΝΟΣΙΕΡΩΙΜΙΑΝΔΕΕΝΑΝΦ
ΙΑΡΑΟΥΕΙΣΔΕΤΗΝΑΝΑΓΡΑΦΗΝΤΩΝΣΤΗΛΩΝΔΟΤ
ΩΟΤΑΜΙΑΣΤΟΥΔΗΜΟΥ:ΔΔ:ΔΡΑΧΜΑΣΕΚΑΤΕΡΑΣ
ΤΗΣΣΤΗΛΗΣΕΚΤΩΝΕΙΣΤΑΚΑΤΑΨΗΦΙΣΜΑΤΑΑΝΑ
ΛΙΣΚΟΜΕΝΩΝΤΩΙΔΗΜΩΙ

Λ⌒ΗΙΚΑΙΤΡΙΑΚΟΣΤΗΙ:
/// /// ˈ⌒ΙΤ⌒..

Θεοί.

Ἐπὶ Νικοκράτους ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Αἰγηΐδος
πρώτης πρυτανεί[α]ς, ἧι Ἀρχέλας Χαιρίου Παλ-
ληνεὺς ἐγραμμάτευεν, μεταγειτνιῶνος ἐνά-
τηι ἱσταμένου, ἐνάτηι καὶ τριακοστῆι τῆς
πρυτανείας τῶν προέδρων ἐπεψήφιζεν Νικί-
ας Θημακειεὺς ἔδοξεν τῶι δήμωι Χαιριωνίδ-
ης Λυσανίου Φλυεὺς εἶπεν· περὶ ὧν ὁ δῆμος πρ-
οσέταξεν τῆι βουλῆι προβουλεύσασαν ἐξεν-
ειγκεν περὶ Πυθέου καθ' ὅ τι τιμηθήσεται ὑπ-
ὸ τοῦ δήμου, τύχηι ἀγαθῆι, δεδόχθαι τῶι δήμω-
ι ἐπειδὴ Πυθέας αἱρεθεὶς ἐπὶ τὰς κρήνας τῶ-
ν τε ἄλλων τῶν ἐν τῆι ἀρχῆι ἐπιμελεῖται καλ-
ῶς καὶ φιλοτίμως καὶ νῦν τήν τε πρὸς τῶι τοῦ
Ἄμμωνος ἱερῶι κρήνηγ καινὴν ἐξῳκοδόμηκ-
εν καὶ τὴν ἐν Ἀμφιαράου κρήνην κατεσκεύακ-
εν καὶ τῆς τοῦ ὕδατος ἀγωγῆς καὶ τῶν ὑπονόμ-
ων ἐπιμεμέληται αὐτόθι ἐπαινέσαι Πυθέαν
Σωσιδήμου Ἀλωπεκῆθεν ἐπειδὰν τὰς εὐθύνα-
ς δῶι καὶ στεφανῶσαι αὐτὸν χρυσῶι στεφάνω-
ι ἀπὸ :Χ: δραχμῶν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιοσ-
ύνης τῆς περὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κρηνῶν, ὅπ-
ως ἂν καὶ οἱ ἄλλοι οἱ [ἀ]εὶ χειροτονούμενοι ἐ-
πὶ τὰς κρήνας φιλοτιμῶνται ἕκαστοι εἰς τὸ-
ν δῆμον· ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα καὶ τὸ
τῆς βουλῆς εἰς στήλας λιθίνας δύο τὸν γρα-
μματέα τὸν κατὰ πρυτανείαν καὶ στῆσαι μία-
ν μὲν ἐν τῶι τοῦ Ἄμμωνος ἱερῶι, μίαν δὲ ἐν Ἀνφ-
ιαράου, εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν τῶν στηλῶν δότ-
ω ὁ ταμίας τοῦ δήμου :ΔΔ: δραχμὰς ἑκατέρας
τῆς στήλης ἐκ τῶν εἰς τὰ κατὰ ψηφίσματα ἀνα-
λισκομένων τῶι δήμωι.

. . . . καὶ τριακοστῆι . . .
. . . .

Στήλη μετ' ἀετωματίου, λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλιπὴς τὰ κάτω, ὅπου καὶ φέρει δύο τόρμους. Ὕψος σὺν ἀετώματι 0.50-0.54, πλ. 0.40, πάχ. 0.08.

Εὑρέθη οὐ μακρὰν τῆς νῦν πηγῆς ἐνεκτισμένη κατὰ τὸ δυσμικὸν ἄκρον τοῦ μεταξὺ τοῦ Μουσείου καὶ τοῦ ῥεύματος διήκοντος ταπεινοῦ τοίχου παρὰ τῷ ὀχετῷ Δ καὶ τῷ ἀνατολικῷ ἄκρῳ τοῦ περιβωμίου.

Ἕκαστος στίχος τῆς στοιχηδὸν γεγραμμένης ταύτης ἐπιγραφῆς ἔχει γράμματα 35 πλὴν τοῦ 2ου, ὅστις ἔχει 36, καὶ τοῦ 5ου καὶ 26ου ἐχόντων ἀνὰ 34.

Τὸ πρῶτον π τοῦ 2ου καὶ 6ου στίχου φαίνεται ὡσεὶ ἔχον ἐπὶ δεξιὰ ἐξέχουσαν τὴν κεραίαν (Γ).

Στ. 9-10. ἀντὶ *ἐξενεγκεῖν*.

Στ. 15. *κρήνην*. Κατωτέρω ὅμως (στίχ. 16) *κρήνην*.

Στ. 28-29. Ἀνφιαράου. Ἀνωτέρω (στίχ. 16) Ἀμφιαράου.

Ὑπὸ τὸν 32ον στίχον κενὸν ἑνὸς στίχου.

Νικοκράτης ἐγένετο ἄρχων τῷ 333 π. Χρ.

ΠΛΑΤΕΑ ΒΑΘΡΑ

(ἀριθ. 29-33).

Τὰ μνημεῖα ταῦτα καλῶ πλατέα, διότι ἀντιθέτως τοῖς λοιποῖς ἔχουσι τὸ πλάτος (τὴν ὄψιν) μεῖζον τοῦ βάθους. Πάντα δὲ λευκοῦ μαρμάρου ὄντα κεῖνται κατὰ σειρὰν ὄπισθεν τοῦ Μουσείου (Ξ) καὶ τοῦ θρανίου (Θ)[1] φέροντα τὰς κυρίας ἐπιγραφὰς ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ ρεῦμα βλεπούσης ἐπιφανείας (ὅρα Πίν. Ε'. τῶν «Πρακτικῶν» τοῦ 1884).

Πρὸ αὐτῶν ἐν δεξιᾷ κεῖνται δύο μικραὶ βάσεις ἐφ' ὧν, ὡς ἔγραψα (Ἐφ. Ἀρχ. 1886 σελ. 63, ἀριθ. 19), ἔστησα δύο προευρημένα μονόλιθα βάθρα. Ἔτι δὲ ἐπὶ δεξιὰ τοῦ θρανίου καὶ ἔμπροσθεν ἤτοι ἀντικρὺ τῆς καμίνου (Η) ὑπάρχει κατὰ χώραν μεγάλη βάσις ταυοειδής· ἐπὶ τοῦ προσθίου αὐτῆς σκέλους ἀνίδρυσα τὴν ὡσαύτως προευρημένην (Ραγκ. Ant. hell. N° 965) ἀγωνιστικὴν ἐπιγραφήν, πιστεύων ἐκ τῶν διαστάσεων, τόρμων καὶ ἄλλων ἐνδείξεων ὅτι ἀνήκει ἐνταῦθα· ἡ ἐνεπίγραφος αὐτῆς ἐπιφάνεια βλέπει ἀντωπὸς πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ μνημείου *Σύλλα* (Κ) καὶ τοῦ Ναοῦ (Α). Ἐπὶ τῆς μακρᾶς πλευρᾶς τῆς αὐτῆς βάσεως ἔστησα καὶ δύο ἀνεπίγραφα μάρμαρα, ὑπολείπεται δ' ἔτι κενὸν μεταξύ.

Τῆς περιγραφῆς τῶν πλατέων ἄρχομαι ἐκ δεξιῶν ἀπὸ τοῦ ἑξῆς.

[1] Τὸ ἐπίμηκες τοῦτο θρανίον, οὗ σῴζεται τὸ θεμέλιον, ἦν, ὡς φαίνεται, παραπλήσιον τῷ ἐν τῇ Στοᾷ περιγραφέντι (Πρακτ. τοῦ 1887).

Δισκελὲς βάθρον.

29.

Τὸ πρῶτον τῶν πλατέων πολυλίθων βάθρων, ἐπὶ μαρμαρίνης βάσεως ἐχούσης σχῆμα ὀρθῆς γωνίας ἢ γράμματος γάμμα. Τῆς βάσεως πλάτος ἐξωτερικὸν τοῦ μὲν δεξιοῦ σκέλους (ὄπισθεν) καὶ δὴ τῆς ὅλης βάσεως 2.80, τοῦ δὲ προσθίου σκέλους 0.90. Βάθος δὲ τοῦ μὲν προσθίου σκέλους (ἐξωτερικὸν) 1.85, τοῦ δὲ δεξιοῦ σκέλους περ. 0.80.

Ἐπὶ τῆς δισκελοῦς ἢ γαμμοειδοῦς ταύτης βάσεως ἵσταντο πάλαι ὄρθια παρ' ἀλλήλοις 7 μάρμαρα, τὸ αὐτὸ καὶ ἡ βάσις σχῆμα ὁμοῦ ἀποτελοῦντα. Καὶ τὰ μὲν ἓξ (ὕψ. ἑκάστου 0.76) ἄλλα ἄλλοτε καὶ ἀλλαχοῦ ἀνευρὼν ἠνώρθωσα κατὰ τὸ προσῆκον ἐπὶ τῆς βάσεως ὧδε, ἓν μὲν ἐν δεξιᾷ, ἀριστερόθεν δὲ τρία κατὰ πλάτος (ἓν ἔμπροσθεν καὶ δύο ὄπισθεν), ἔμπροσθεν δὲ τοῦ προσθίου πλατέος μαρμάρου (ὅλον πλάτος 1.75, φαινόμενον δὲ 1.51) κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον ἔστησα 5ον (ἔλασσον), ὅπερ, ὡς καὶ δύο τῶν προηγουμένων, συνέχεται ἐν ἀριστερᾷ μετὰ 6ου. Τελευταῖον δὲ ὡς ὄψις, καλύπτουσα ἔμπροσθεν τὰ δύο τελευταῖα, ὑπῆρχεν ἕβδομον, ὅπερ, ὡς εἰκάζω, εἶχε περ. πλ. 0.77, πάχ. 0.48, ἴσως δ' ἔφερεν ἀναθηματικὴν ἐπιγραφήν· τοῦτο δὲν εὑρέθη.

Ἐνεπίγραφος εἶνε ἡ προσθία ἐπιφάνεια τοῦ προσθίου πλατέος μαρμάρου καὶ τοῦ ἐν δεξιᾷ· αὗται περιλαμβάνουσι τὰ ἑξῆς ὀκτὼ ψηφίσματα, ὧν ἓξ μὲν ἐπ' ἐκείνου, δύο δ' ἐπὶ τούτου. Ταῦτα ἔκ τε τῶν ὀνομάτων ἀρχόντων καὶ ἱερέων καὶ ἐκ τοῦ σχήματος καὶ τρόπου τῆς γραφῆς φαίνεται ὅτι ἀνάγονται εἰς διαφόρους χρόνους· οὕτω λ. χ. φέρονται ὀνόματα 5 ἀρχόντων τοῦ Κοινοῦ, οἷς ἔστιν ὅπου προσγράφεται καὶ ὁ τῆς πόλεως ἄρχων· ἔτι δὲ σημειωτέον ὅτι τὸ 2ον ψήφισμα γέγραπται ἐν βοιωτικῇ διαλέκτῳ.

Τὰ ἓξ πρῶτα ψηφίσματα κατέχουσι τὸ δεξιὸν ἥμισυ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ πλατέος μαρμάρου (ἔχοντος πάχος ἄνω περ. 0.24), κεῖνται δὲ 4 μὲν ἐν ἀριστερᾷ ὑπ' ἀλλήλοις, 2 δὲ ὁμοίως ἐν δεξιᾷ ἐγγύτατα τῶν ἀριστερῶν. Τὰ γράμματα ἰδίᾳ τοῦ 3ου καὶ 4ου διά τε τὸν ρύπον καὶ τὸ ἀμυδρὸν τῆς χαράξεως σφόδρα δυσανάγνωστα τυγχάνουσι.

1 ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΦΙΛΟΞΕΝΟΥΙΕΡΕΩΣΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥ
ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΥΕΡΜΑΙΟΥΑΡΙΣΤΩΝΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙ
ΔΗΕΡΜΟΓΕΝΗΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΕΙΠΟΛΕΙΩΡΩΠΙΩΝ
ΚΑΙΙΔΙΑΙΤΩΜΠΟΛΙΤΩΝΕΚΑΣΤΩΙΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣΕΜΠΑΝ
ΤΙΚΑΙΡΩΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΕΙΒΟΥΛΕΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΕΡΜΟΓΕΝΗΝΑ
ΠΟΛΛΩΝΙΟΥΜΥΡΙΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΕΥΕΡΓΕ///ΤΗΝΤΗΣΠΟ
ΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙΓΗΣ
ΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΓΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛ
ΕΙΑΝΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝ
ΗΣΚΑΙΤΑΛΛΑΠΑΝΤΑΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚ
ΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΤΗΣΠΟ///ΛΕΩΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

2 ΦΙΛΟΞΕΝωΑΡΧΟΝΤΟΣΜΕΙΝΟΣΠΑΝΑΜωΕΠΕΨΑΦΙΔΔΕ
ΚΛΕΩΝΕΥΜΑΡωΝΟΣΤΑΝΑΓΡΗΟΣΟΛΟΥΜΠΙωΝΑΡΧΕΛΑΙ
ΔΑΟΤΑΝΑΓΡΗΟΣΕΛΕΞΕΔΕΔΟΧΘΗΤΥΔΑΜΥΠΡΟΞΕΝΟΝ
ΕΙΜΕΝΚΗΕΥΕΡΓΕΤΑΝ

3 ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΑΡΤΥΛΑΟΥΙΕΡΕΩΣΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΠΥΡΟΚΔΕΙΔΟΥ
ΣΘΕΝΕΔΗΜΟΣΔΕΞΙΣΘΕΝΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΧΟΙΡΥΛΟΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΕΙ
ΠΟΛΕΙΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΙΔΙΑΙΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΗΑΣΕΝΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΕΙΒΟΥ
ΛΕΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΧΟΙΡΥΛΟΝΧΟΙΡΥΛΟΥΔΗΛΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣ
ΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣ
ΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΟΝΤΟΣΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣ
ΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣ
ΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΛΟΙΠΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

4 ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΑΡΤΥΛΑΟΥΙΕΡΕΩΣΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΠΥΡΟΚΛΕΙΔΟΥΠΑΡΑΜΥΘΟΣΚΡΑΤΙΝΟΥ
ΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΓΕΝΝΙΚΟΣΚΑΙΚΡΙΤΟΔΗΜΟΣΕΥΝΟΥΣΕΙΣΙΝΤΕΙΠΟΛΕΙΚΑΙΙΔΙΑΙΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΗΑΣΕΝΠΑΝΤΙ
ΚΑΙΡΩΙΔΕΔΟΧΘΑΤΕΙΒΟΥΛΕΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΓΕΝΝΙΚΟΝΚΑΙΚΡΙΤΟΔΗΜΟΝΛΕΩΝΙΔΟΥΜΕΣΣΗΝΙΟΥΣ
ΠΡΟΞΕΝΟΥΣΕΙΝΑΙΚΑΙ..ΕΥΕΡΓΕΤΑΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣ
ΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΟΝΤΟΣΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣ
ΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙ///ΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣΚΑ
ΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΛΟΙΠΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

5 ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝωΙΒΟΙΩΤωΝΣΤΡΑΤωΝΟΣ
ΙΕΡΕωΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΕΠΙΚΡΑΤΟΥΤΟΥΔΕΥΤΕΡΟΥ
ΠΑΡΑΜΥΘΟΣΚΡΑΤΙΝΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΠΥΘωΝΑΞ
ΕΥΝΟΥΣωΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΤΕΠΟΛΕΙωΡωΠΙωΝ
ΚΑΙΤωΝΠΟΛΙΤωΝΤΟΙΣΧΡΕΙΑΝΕΧΟΥΣΙΝΕΜΠΑΝ
ΤΙΚΑΙΡωΙΤΟΣΥΜΦΕΡΟΝΠΡΑΤΤΕΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥ
ΛΗΙΚΑΙΤωΙΔΗΜωΙΠΥΘωΝΑΚΤΑΔΑΜΑΣΙΠΠΟΥΛΑΜ
ΨΑΚΗΝΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΤΗΣΠΟΛΕωΣωΡωΠΙ
ωΝΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣ
ΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΑ
ΣΥΛΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑ
ΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥ
ΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟ
ΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΤΗΣΠΟΛΕωΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

6 ΛΥΣΑΝΔΡΟΣΕΥΛΑΙΔΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΜΕΝΕΚΡΑ
ΤΗΣΕΥΝΟΥΣωΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΠΟΛΕΙΚΑΙΤωΝΠΟΛΙ
ΤωΝΑΕΙΤΟΙΣΔΕΟΜΕΝΟΙΣΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣΕΜΠΑΝ
ΤΙΚΑΙΡωΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤωΙΔΗΜωΙΜΕ
ΝΕΚΡΑΤΗΝΦΙΛΙΠΠΟΥΑΘΗΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙ
ΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕωΣωΡωΠΙωΝΑΥ
ΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣ
ΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥ
ΛΙΑΝΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥ
ΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣ
ΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕ
ΤΑΙΣΤΗΣΠΟΛΕωΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

7 ΝΚΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝΙΠΠΑΡΧΟΥΕΠΙΔΕΠΟ
ΔΩΡΟΥΙΕΡΕΩΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥ
ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣΘΕΟΞΕΝΟΥΕΙΠΕΝ
ΟΜΑΧΟΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΕΙ
ΩΝΚΑΙΤΩΝΠΟΛΙΤΩΝΤΟΙΣΧΡΕΙΑΝ
ΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΤΟΣΥΜΦΕΡΟΝΠΡΑΤΤΕΙ
ΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΝΙΚΟΜΑΧΟΝ
<ΕΔΟΝΑΕΚΘΕΤΤΑΛΟΝΙΚΗΣΠΡΟΞΕΝΟΝ
ΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟ
ΑΙΑΥΤΩΙΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝ
ΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙ
ΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛ
ΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΩΙΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛ
ΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

8 ¯ΝΚΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΕΩΣΝΙΚΟΚΛΕΟΥΣΙΕΡΕΩΣΔΕΤΟΥ
ΑΟΥΔΗΜΟΚΡΑΤΟΥ ΜΗΝΟΣΔΑΜΑΤΡΙΟΥ
ΑΠΙΟΝΤΟΣΕΠΕΨΗΦΙΖΕΝΗΓΗΣΙΠΠΟΣ
ΙΧΟΣΑΡΙΣΤΟΓΕΙΤΟΝΟΣΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΑΡΙΣΤΟ
ΙΚΟΣΕΥΝΟΥΣΕΣΤΙΝΤΗΙΠΟΛΕΙΚΑΙΤΩΝΠΟΛΙΤΩΝ
ΕΙΤΩΙΧΡΕΙΑΝΕΧΟΝΤΙΤΟΣΥΜΦΕΡΟΝΠΡΑΤΤΕΙΔΕΔΟ
ΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΑΡΙΣΤΟΝΙΚΟΝΔΙΟ
ΦΑΝΤΟΥΖΑΚΥΝΘΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΤΗΣΠΟΛΕΩΣ
ΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣ
ΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑ
ΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙ
ΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑ
ΟΣΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕ
ΓΑΙΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

1

Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Φιλοξένου, ἱερέως τοῦ Ἀμφιαράου
Δημαινέτου, Ἑρμαίου, Ἀρίστων Νικοστράτου εἶπεν· ἐπει-
δὴ Ἑρμογένης εὔνους ὢν διατελεῖ τεῖ πόλει Ὠρωπίων
καὶ ἰδίᾳ τῶμ πολιτῶν ἑκάστῳ παρέχεται χρείας ἐ[μ] παν-
τὶ καιρῷ, δεδόχθαι τεῖ βουλεῖ καὶ τῷ δήμῳ Ἑρμογένην Ἀ-
πολλωνίου Μυριναῖον πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πό-
λεως Ὠρωπίων καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς
καὶ οἰκίας ἔ[γ]κτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφάλ-
ειαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ πολέμου καὶ εἰρήν-
ης καὶ τἆλλα πάντα καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις κ-
αὶ εὐεργέταις τῆς πόλεως γέγραπται.

2

Φιλοξένω ἄρχοντος, μεινὸς Πανάμω, ἐπεψάφιδδε
Κλέων Εὐμάρωνος Ταναγρῆος, Ὀλουμπίων Ἀρχελαΐ-

δαο Ταναγρῆος ἔλεξε· δεδόχθη τῦ δάμυ πρόξενον
εἶμεν κὴ εὐεργέταν

3

Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Ἀρτυλάου, ἱερέως τοῦ Ἀμφιαράου Πυροκλείδου,
Σθενέδημος Δεξισθένου εἶπεν· ἐπειδὴ Χοιρύλος εὔνους ὢν διατελεῖ τεῖ
πόλει Ὠρωπίων καὶ ἰδίᾳ παρέχεται χρήας ἐν παντὶ καιρῷ, δεδόχθαι τεῖ βου-
λεῖ καὶ τῷ δήμῳ Χοιρύλον Χοιρύλου Δήλιον πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς
πόλεως Ὠρωπίων καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας
ἔνκτησιν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης
καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτοῖς
καθάπερ καὶ τοῖς λοιποῖς προξένοις καὶ εὐεργέταις γέγραπται.

4

Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Ἀρτυλάου, ἱερέως τοῦ Ἀμφιαράου Πυροκλείδου, Παράμυθος Κρατίνου
εἶπεν· ἐπειδὴ Γεννικὸς καὶ Κριτόδημος εὔνους εἰσὶν τεῖ πόλει καὶ ἰδίᾳ παρέχεται χρήας ἐν παντὶ
καιρῷ, δεδόχθα(ι) τεῖ βουλεῖ καὶ τῷ δήμῳ Γεννικὸν καὶ Κριτόδημον Λεωνίδου Μεσσηνίους
προξένους εἶναι καὶ εὐεργέτας τῆς πόλεως Ὠρωπίων καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς
γῆς καὶ οἰκίας ἔ[ν]κτησιν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης
καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτοῖς κα-
θάπερ καὶ τοῖς λοιποῖς προξένοις καὶ εὐεργέταις γέγραπται.

5

Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Στράτωνος,
ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Ἐπικράτου τοῦ δευτέρου,
Παράμυθος Κρατίνου εἶπεν· ἐπειδὴ Πυθῶναξ
εὔνους ὢν διατελεῖ τῇ τε πόλει Ὠρωπίων
καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς χρείαν ἔχουσιν ἐμ παν-
τὶ καιρῷ τὸ συμφέρον πράττει, δεδόχθαι τῇ βου-
λῇ καὶ τῷ δήμῳ Πυθώνακτα Δαμασίππου Λαμ-
ψακηνὸν πρόξενον εἶναι τῆς πόλεως Ὠρωπί-
ων αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς
καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀ-
συλίαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ κατὰ
γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑ-
πάρχειν αὐτοῖς καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προ-
ξένοις καὶ εὐεργέταις τῆς πόλεως γέγραπται.

6

Λύσανδρος Εὐλαΐδου εἶπεν· ἐπειδὴ Μενεκρά-
της εὔνους ὢν διατελεῖ τῇ πόλει καὶ τῶν πολι-
τῶν ἀεὶ τοῖς δεομένοις παρέχεται χρείας ἐμ παν-
τὶ καιρῷ, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Με-
νεκράτην Φιλίππου Ἀθηναῖον πρόξενον εἶ-
ναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρωπίων αὐ-
τὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας
ἔνκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀσυ-
λίαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ πολέμου
καὶ εἰρήνης καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτοῖς
καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέ-
ταις τῆς πόλεως γέγραπται.

7

Ἄρχοντος ἐ]ν κοινῷ Βοιωτῶν Ἱππάρχου ἐπὶ δὲ πό-
λεως Ἑρμο]δώρου, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου
Δημοστρά]του. Ἀρίστιππος Θεοξένου εἶπεν·
ἐπειδὴ Νικ]όμαχος εὔνους ὢν διατελεῖ τεῖ
πόλει Ὠρωπί]ων καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς χρείαν
ἔχουσιν ἐ(ν;] παντὶ καιρῷ τὸ συμφέρον πράττει,
δεδόχθαι τ(ῇ;]ι βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Νικόμαχον
δεῖνος Μακ]εδόνα ἐκ Θετταλονίκης πρόξενον
εἶναι τῆς π]όλεως Ὠρωπίων αὐτὸν καὶ ἐκγό-
νους καὶ εἶν]αι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν
καὶ ἰσοτέλε]ιαν καὶ ἀσυλίαν καὶ πολέμου καὶ εἰ-
ρήνης καὶ κ]ατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλ-
λα πάντα ὑ]πάρχειν αὐτῷ καθάπερ καὶ τοῖς ἄλ-
λοις προξέ]νοις καὶ εὐεργέταις γέγραπται.

8

Ἄρχοντος ἐ]ν κοινῷ Βοιωτῶν Διονυσίου
ἐπὶ δὲ πόλ]εως Νικοκλέους, ἱερέως δὲ τοῦ
Ἀμφιαρ]άου Δημοκράτου. μηνὸς Δαματρίου
ἕκτη;] ἀπιόντος, ἐπεψήφιζεν Ἡγήσιππος,

Μεί[λ]ιχος Ἀριστογείτονος εἶπεν· ἐπειδὴ Ἀριστό-
ν]ικος εὔνους ἐστὶν τῇ πόλει καὶ τῶν πολιτῶν
ἀ]εὶ τῷ χρείαν ἔχοντι τὸ συμφέρον πράττει, δεδό-
χθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Ἀριστόνικον Διο-
φάντου Ζακύνθιον πρόξενον εἶναι τῆς πόλεως
Ὠρωπίων καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς
γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσφά-
λειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλλα πάντα
ὅσαπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέ-
τ]αις τῆς πόλεως γέγραπται.

1ον *ψήφισμα*. «Φιλοξένω ἄρχοντος Βοιωτοῖς» ἀναφέρεται ἐν ἐπιγραφῇ τῆς βοιωτικῆς κώμης Ὑήττου (*Larfeld*: Syll. inscr. bœot. 165). Πρβ. ψήφισμα 2ον.

Περὶ Δημαινέτου πρβ. ἀνωτέρω (ἀριθ. 26).

Ἀρίστων Νικοστράτου εἶπε καὶ ἄλλα ψηφίσματα (Ραγκ. Ant. hell. Nº 681, 682, 683).

Τὸ γράμμα *κ* δὲν ἔχει πανταχοῦ βραχείας τὰς λοξὰς κεραίας.

Στ. 6. Μεταξὺ τοῦ *εὐεργέ* καὶ *την* ἓν ἐξηλειμμένον γράμμα περισσόν.

Στ. 8. Ἐν λέξει *ἔγκτησιν* τὸ *γ* φαίνεται καὶ ὡς Ν, μᾶλλον ὅμως Γ.

Στ. 11. Μεταξὺ τοῦ *πό* καὶ *λεως* κενὸν τριῶν γραμμάτων.

2ον *ψήφισμα*. Μεταξὺ τοῦ 1ου καὶ 2ου ψηφίσματος κενὸν ἑνὸς στίχου.

Τὰ γράμματά εἰσιν ὀλίγῳ μείζω ἢ τὰ τῶν ἄλλων ψηφισμάτων, ἀλλὰ τὰ Γ, Θ, Ξ, Ο, Τ, Ω μικρά, τὰ δὲ Κ, Υ, Φ, Ψ ὑψηλότερα.

Μετὰ τὸ *εὐεργέταν* οὐδὲν γράμμα διακρίνεται.

3ον *ψήφισμα*. Τὰ γράμματα τοῦ 3ου καὶ 4ου ψηφίσματος οὕτω μικρά εἰσι καὶ ἀσαφῆ, ὥστε δύσκολον νὰ ῥηθῇ λ. χ. περὶ τοῦ *α* ὁποία τις ἡ τὰ δύο σκέλη ζευγνῦσα κεραία.

Τὸ *σ* ἐνιαχοῦ ἔχει ἀφεστῶτα καὶ οὐχὶ παράλληλα τὰ ἄκρα.

Στ. 6. Ἐν τέλει φαίνονται ὡσεὶ ἴχνη τινὰ *και* περιττοῦ.

Ἀρτύλαος ὄνομα ἐν Ἀμφιαράου μόνον ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ ἑξῆς ψηφίσματι ἀπαντᾷ.

Ἡ γραφὴ *χρήας* εὕρηται καὶ ἐν τῷ ἑξῆς καὶ ἐν 31,2.

4ον *ψήφισμα*. Παράμυθος Κρατίνου εἶπε καὶ τὸ ἑξῆς ψήφισμα ἐπὶ ἑτέρου ἄρχοντος.

Στ. 2. «Γεννικὸς καὶ Κριτόδημος εὔνους εἰσὶν .... καὶ... παρέχεται». Ἑνικὸς καὶ πληθυντικὸς ἀναμὶξ ἐν τῷ ἐπιθέτῳ καὶ ἐν τοῖς ῥήμασι.

Στ. 3. *δεδόχθα*. Λείπει τὸ *ι*.

Στ. 4. Μεταξὺ τοῦ *καὶ* καὶ *εὐεργέτας* δύο γράμματα ἀπεσβεσμένα ὡς περιττά.

Στ. 5. Ἐν τέλει κενὸν ὡς ἐξηλειμμένων 10 γραμμάτων· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν
στ. 6 ἐν ἀρχῇ ὡς 15.

Στ. 6. Μετὰ τὸ δεύτερον *καὶ* ὡσεὶ ἴχνος ἐξηλειμμένου γράμματος.

Τὸ *μ* φέρει ἔνθα μὲν παράλληλα, ἔνθα δὲ μετρίως ἢ λίαν ἀφεστῶτα κάτω τὰ σκέλη.

Ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ τὸ τέλος τῶν στίχων φέρεται κάτωθεν τοῦ τελευταίου στίχου τοῦ 6ου ψηφίσματος.

5ον *ψήφισμα*. Τὰ γράμματα ἀπολήγουσι σφηνοειδῶς πλατέα. Τὸ *π* ἐνιαχοῦ ἔχει μόνον ἑτέρωθεν ἐξέχουσαν τὴν ἄνω κεραίαν, τὸ δὲ *σ* ἐνιαχοῦ παράλληλα τὰ ἄκρα.

Περὶ Στράτωνος καὶ Ἐπικράτου πρβ. ἀνωτέρω (ἀριθ. 26).

6ον *ψήφισμα*. Τὸ *λ* τοῦ *Λύσανδρος* ἐξέρχεται τῆς καθέτου, τὰ δὲ λοιπὰ ὡς καὶ τὰ τοῦ 5ου ψηφίσματος κανονικώτερον γεγραμμένα.

7ον *ψήφισμα*. Τοῦτο ὡς καὶ τὸ 8ον εἰσίν, ὡς ἐρρήθη, ἐπὶ τοῦ ἐν δεξιᾷ παριδρυμένου (κάτω πλάτ. 0.44, πάχ. 0.62) μαρμάρου, ὅπερ ἐν ἀριστερᾷ εὑρέθη τεθραυσμένον.

Στ. 2 καὶ 3. Συνεπλήρωσα [*Ἑρμο*]*δώρου* καὶ [*Δημοστρά*]*του* κατὰ τὸ ἐν Ant. hell. Nº 679 ψήφισμα, ὅπερ ἄλλως εἶνε τὸ μόνον ἐν Ἀμφιαρείῳ γραφὲν ἐπὶ τῶν ἀρχόντων Ἱππάρχου καὶ Ἑρμοδώρου. «Ἱππάρχω ἄρχοντος Βοιωτῦς» εὕρηται ἐν Ὑήττου ἐπιγραφῇ (*Larfeld*: Syll. 145). Ἐν τῷ τῷ ἑξῆς ὑποκειμένῳ (8ῳ) ψηφίσματι φέρεται ἱερεὺς *Δημοκράτης*, ἐπὶ ἄλλων ὅμως ἀρχόντων.

Δημόστρατος Εὐδήμου εἶπε τὸ κατωτέρω 33,2. Περὶ *Ἑρμοδώρου* καταλεκτέον ὑπολαμβάνομεν καὶ τἆλλα ἐν Ἀμφιαρείῳ γνωστὰ χωρία· διότι τὸ ὄνομα τοῦτο, ὡς καὶ τὸ τοῦ *Ὀλυμπίχου*, παρ' Ὠρωπίοις ἀναγράφονται πολλάκις καὶ ἐν μεγάλοις ἀξιώμασι. Καὶ πρῶτον «Ἑρμόδωρος Ὀλυνπίχου υἱὸς ἱερεὺς

᾿Αμφιαράου » ἀναφέρεται μετ᾿ ᾿Αλεξιδήμου καὶ Δημαινέτου ποιησάμενος λόγους ἐν τῇ πρὸς τοὺς δημοσιώνας διαφορᾷ τῶν ᾿Ωρωπίων (᾿Εφ. ᾿Αρχ. 1884 σ. 97 α). Ἱερεὺς Ἑρμόδωρος ἀπαντᾷ καὶ κατωτέρω (32, 1). Ἑρμόδωρος ἴσως ὑποκρύπτεται καὶ ἐν τῷ 33, 6, καὶ ἐν ἀνεκδότῳ ἐλλιπεῖ ψηφίσματι ἔνθα γίνεταί τις ἐκ τοῦ Πόντου πρόξενος (« [ἐπεψήφιζεν Ἑρμόδωρος Ὀλ]υμπίχου »). « Ὀλυνπίχου » δὲ ἀναγράφονται δύο μαστοὶ ἐν τοῖς ᾿Αργυρώμασιν (ἀνωτ. ἀριθ. 26). Ὀλύμπιχος Ἑρμοδώρου εἶπε περὶ Ἱέρωνος ψήφισμα (᾿Εφ. ᾿Αρχ. 1885, σελ. 97) πιθανῶς δὲ καὶ τὸ ἐν ἀνεκδότῳ μικρῷ τεμαχίῳ (λίθου ὑπερύθρου)· ἐν ἑτέρῳ ἀπαντᾷ « ἱερέως Ὀλυνπίχου ». Τούτοις προστεθήτω καὶ Ὀλύμπιχος Τιμάρχου ᾿Ωρώπιος νικήσας ἄνδρας δόλιχον (Ant. hell. 695).

Στ. 3. Θεόξενος συλλογεὺς μνημονεύεται ἀνωτέρω (ἀριθ. 26).

Στ. 3. Πρὸ τοῦ *᾿Αρίστιππος* κενὸν ἑνὸς γράμματος.

Στ. 12. Ἐκ παραδρομῆς ὁ χαράκτης παραλιπὼν τὸ *τὰ* πρὸ τοῦ *θάλατταν* ἠναγκάσθη, ὡς φαίνεται, εἶτα νὰ διορθώσῃ τὸ *θάλα* εἰς *τὰ θάλα*.

8ον *ψήφισμα*. Στ. 3. Μετὰ τὸ *Δημοκράτου* κενὸν ἑνὸς γράμματος.

Ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ αὐτοῦ ἱερέως ἐγράφη καὶ τὸ 30, 2· ἐπὶ ἄλλων ἀρχόντων, ἱερέως δὲ Δημοκράτου τὰ 33, 2 καὶ 33, 3. Ἐπὶ τῶν πρώτων ἀρχόντων, ἱερέως δὲ Δημοκράτου τοῦ δε[υτέρου;] ἄλλο ἀνέκδοτον (τῶν χρόνων Πτολεμαίου καὶ ᾿Αρσινόης). Πρβ. « Διωνιουσίω ἄρχοντος Βοιωτοῖς » (*Larfeld* 153) καὶ « σκάφιον Διονυσίου » (ἀνωτ. ἀριθ. 26).

Στ. 5. Συνεπλήρωσα [*Μείλ*]*ιχος* κατὰ τὸ ἐν ᾿Εφ. ᾿Αρχ. 1886, σελ. 67-68 (πρβ. κατωτ. 30,2 κλπ.).

Ὑπόβαθρον.

Ἐνταῦθα σημειωθήτω ὅτι μεταξὺ τοῦ εἰρημένου δισκελοῦς βάθρου καὶ τοῦ ἑπομένου (᾿Αριστονίκη) σῴζεται κατὰ χώραν πλατὺ μαρμάρινον ὑπόβαθρον, ἤτοι βάσις φέρουσα τέσσαρας τόρμους, δι᾿ ὧν ἐστηρίζοντο τὰ ἐπ᾿ αὐτῆς μάρμαρα τοῦ βάθρου· ταῦτα ὅμως ἐλλείπουσιν.

᾿Αριστονίκη.

30.

Πλατὺ ἐπὶ μαρμαρίνης βάσεως βάθρον, ἀριστερόθεν τοῦ εἰρημένου ὑποβάθρου κείμενον. Ὡς ὄψιν τὸ βάθρον τοῦτο (ὡς καὶ τὸ 33) εἶχε μίαν μόνην ὀρθίαν κατὰ πλάτος ἱσταμένην πλάκα, ἥτις χαμαὶ εὑρεθεῖσα ἀνιδρύθη ἐπὶ τῆς βάσεως, μίαν δὲ μόνην ἴσως εἶχε καὶ ὄπισθεν, ἰσοπλατῆ· (ἐν τοῖς βάθροις 29 καὶ 31 ὄπισθεν τῆς προσθίας πλατείας πλακὸς ἵστανται πλείονες τῆς μιᾶς, ἀλλ᾿ ἐκεῖναι συνέχονται ἑκατέρωθεν μετ᾿ ἄλλων).

Ἡ τῆς ὄψεως πλὰξ (ὑψ. 0.73, πλ. 1.97, πάχ. 0.33), ἔχουσα κόσμον πανταχοῦ πλὴν ὀπίσω ὅπου συνεδεῖτο τῇ ἐλλειπούσῃ φέρει τὰς ἑξῆς ἐπιγραφάς, ἔμπροσθεν μὲν δύο ἀναθέσεις καὶ ἓξ προξενικὰ ψηφίσματα, ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ἐπιφανείας τὸ δεξιὸν μέρος ἑτέρων δύο ψηφισμάτων (7ου καὶ 8ου), ὧν ἡ ἀρχὴ (ἤτοι τὸ ἀριστερὸν μέρος) εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς παρακειμένης στενῆς ἐπιφανείας τῆς ἐλλειπούσης πλακός.

Α . . ΣΤΟΝΙΚΗΦΙΛΟΚΥΔΟΥ
ΤΟΝΑΝΔΡΑ
ΤΩΙΩΝΑΣΚΥΘΡΙΩΝΟΣ
ΑΜΦΙΑΡΑΩΙ

ΤΙΜΑΓΟΡΑΠΤΩΙΩΝΟ‾
ΤΗΝΜΗΤΕΡΑ
ΑΡΙΣΤΟΝΙΚΗΝΦΙΛΟΚΥΔΟΥ
ΑΜΦΙΑΡΑΩΙ

1) ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝΝΙΚΩΝΟΣΙΕΡΕΩΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΕΞΗΚΕΣΤΙΔΟΥ[illegible]
ΩΡΩΠΟΔΩΡΟΣΘΕΟΙΟΤΟΥ ΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΘΕΟΦΙΛΟΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΤΕΠΟΛΕΙΚΑΙΤΩΝΠΟΛΙΤΩΝΑΕΙ
ΤΟΙΣΔΕΟΜΕΝΟΙΣΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙ ΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΘΕΟΦΙΛΟΝΦΑΙΔΙΜΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΓΚΤΗ
ΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΟΥΣΗΣΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝ
ΑΥΤΩΙΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣ

2) ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝΔΙΟΝΥΣΙΟΥΕΠΙΔΕΠΟΛΕΩΣΝΙΚΟΚΛΕΟΥΣΙΕΡΕΩΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΔΗΜΟΚΡΑΤΟΥ
ΚΛΕΟΜΑΧΟΣΜΕΙΛΙΧΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΣΩΠΑΤΡΟΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΠΟΛΕΙΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΤΟΙΣΔΕΟΜΕΝΟΙΣΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣ
ΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΣΩΠΑΤΡΟΝΙΗΝΩΝΟΣΗΡΑΚΛΕΙΩΤΗΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩ
ΠΙΩΝΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥ
ΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

3) ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝ ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ ΙΕΡΕΩΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΕΠΙΚΡΑΤΟΥ
ΚΛΕΟΜΑΧΟΣΜΕΙΛΙΧΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΓΕΝΝΑΙΟΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΠΟΛΕΙΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΙΔΙΑΙΤΩΝΠΟΛΙΤΩΝΤΟΙΣ
ΔΕΟΜΕΝΟΙΣΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΓΕΝΝΑΙΟΝΚΛΕΩΝΟΣΕΛΑΤΕΑΠΡΟ
ΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΩΣΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟ
ΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΟΝΤΟΣΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑ
ΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΩΙΟΣΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

4) ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝΑΡΙΣΤΟΜΑΧΟΥΕΠΙΔΕΠΟΛΕΩΣΚΤΗΣΩΝΟΣΙΕΡΕΩΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑ
ΡΑΟΥΠΙΡΓΟΥ ΩΡΩΠΟΔΩΡΟΣΘΕΟΙΟΤΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΣΤΡΑΤΩΝΕΥΝΟΥΣΩΝΤΥΝΧΑΝΕΙΤΗΙ
ΠΟΛΕΙΚΑΙΔΙΑΤΕΛΕΙΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΤΟΣΥΜΦΕΡΟΝΠΡΑΤΤΩΝΚΟΙΝΗΙΤΕΠΑΣΙΤΟΙΣΠΟΛΙΤΑΙΣΚΑΙΙΔΙΑΙ
ΕΚΑΣΤΩΙΚΑΘΟΑΝΗΙΔΥΝΑΤΟΝΑΥΤΩ!ΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΣΤΡΑΤΩΝΑΑΧΑΙΟΥ
ΣΕΛΕΥΚΕΑΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥ
ΤΟΙΣΕΝΚΤΗΣΙΝΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΤΑ
ΑΛΛΑΥΠΑΡΧΕΙΝΟΣΑΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

5) ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝΦΙΛΩΝΟΣΕΠΙΔΕΠΟΛΕΩΣΘΕΟΤΙΜΟΥΙΕΡΕΩΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΝΙΚΙΠΠΟΥ
ΩΡΩΠΟΔΩΡΟΣΘΕΟΙΟΤΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΕΥΠΟΛΕΜΟΣΕΥΝΟΥΣΕΣΤΙΝΤΗΙΠΟΛΕΙΚΑΙΛΕΓΩΝΚΑΙΠΡΑΤΤΩΝ
ΑΕΙΤΑΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΔΙΑΤΕΛΕΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΕΥΠΟΛΕΜΟΝ·
ΔΗΜΟΥΑΘΗΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥ
ΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚ
ΛΑΠΑΝΤΑΚΑΘΑΠΕΡΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

6) ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝΣΤΡΑΤΩΝΟΣΙΕΡΕΩΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΕΠΙΚΡ . . . Υ
ΚΛΕΟΜΑΧΟΣΜΕΙΛΙΧΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΚΑΛΛΙΑΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΠΟΛΕΙΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΙΔΙΑ. .ΩΝ
ΠΟΛΙΤΩΝΤΟΙΣΔΕΟΜΕΝΟΙΣΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜ .ΙΚΑΛ
ΛΙΑΝΝΙΚΩΝΟΣΕΛΑΤΕΑΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΩΣΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑ
ΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕ
ΜΟΥΟΝΤΟΣΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣΟ
ΣΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

Ἀ[ρισ]τονίκη Φιλοκύδου
τὸν ἄνδρα
Π]τωίωνα Σκυθρίωνος
Ἀμφιαράῳ

Τιμαγόρα Πτωίωνος
τὴν μητέρα
Ἀριστονίκην Φιλοκύδου
Ἀμφιαράῳ

1) Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Νίκωνος, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Ἐξηκεστίδου, ...
Ὠρωπόδωρος Θεοζότου εἶπεν· ἐπειδὴ Θεόφιλος εὔνους ὢν διατελεῖ τῇ τε πόλει καὶ τῶν πολιτῶν ἀεὶ τοῖς δεομένοις παρέχεται χρείας ἐμ παντὶ καιρῷ, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Θεόφιλον Φαιδίμου Ἀθηναῖον πρόξενον εἶναι τῆς πόλεως Ὠρωπίων καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔγκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης οὔσης καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτῷ καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις τῆς πόλεως.

2) Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Διονυσίου, ἐπὶ δὲ πόλεως Νικοκλέους, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Δημοκράτου, Κλεόμαχος Μειλίχου εἶπεν· ἐπειδὴ Σώπατρος εὔνους ὢν διατελεῖ τῇ πόλει Ὠρωπίων καὶ τοῖς δεομένοις παρέ- [χεται χρείας ἐμ παντὶ καιρῷ, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Σώπατρον Ζήνωνος Ἡρακλειώτην πρόξενον εἶναι τῆς πόλεως Ὠρωπίων αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

3) Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Στράτωνος, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Ἐπικράτου,
Κλεόμαχος Μειλίχου εἶπεν· ἐπειδὴ Γενναῖος εὔνους ὢν διατελεῖ τῇ πόλει Ὠρωπίων καὶ ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν τοῖς δεομένοις παρέχεται χρείας ἐμ παντὶ καιρῷ, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Γενναῖον Κλέωνος Ἐλατέα πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτῷ ὅσαπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

4) Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Ἀριστομάχου, ἐπὶ δὲ πόλεως Κτήσωνος, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Πίργου, Ὠρωπόδωρος Θεοζότου εἶπεν· ἐπειδὴ Στράτων εὔνους ὢν τυνχάνει τῇ πόλει καὶ διατελεῖ ἐμ παντὶ καιρῷ τὸ συμφέρον πράττων κοινῇ τε πᾶσι τοῖς πολίταις καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθ' ὃ ἂν ᾖ δυνατὸν αὐτῷ, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Στράτωνα Ἀχαιοῦ Σελευκέα πρόξενον εἶναι τῆς πόλεως Ὠρωπίων καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς ἔνκτησιν γῆς καὶ οἰκίας καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ τὰ ἄλλα ὑπάρχειν ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις τῆς πόλεως γέγραπται.

5) Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Φίλωνος, ἐπὶ δὲ πόλεως Θεοτίμου, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Νικίππου, Ὠρωπόδωρος Θεοζότου εἶπεν· ἐπειδὴ Εὐπόλεμος εὔνους ἐστὶν τῇ πόλει καὶ λέγων καὶ πράττων ἀεὶ τὰ συμφέροντα ἐμ παντὶ καιρῷ διατελεῖ, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Εὐπόλεμον [Εὐ; δήμου Ἀθηναῖον πρόξενον εἶναι τῆς πόλεως Ὠρωπίων καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐ[τῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης κ[αὶ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις γέγραπται.

6) Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Στράτωνος, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Ἐπικρ[άτο]υ
Κλεόμαχος Μειλίχου εἶπεν· ἐπειδὴ Καλλίας εὔνους ὢν διατελεῖ τῇ πόλει Ὠρωπίων καὶ ἰδία[ι τ]ῶν πολιτῶν τοῖς δεομένοις παρέχεται χρείας ἐμ παντὶ καιρῷ, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμ[ω]ι Καλλίαν Νίκωνος Ἐλατέα πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγό[ν]ους καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτοῖς ὅσαπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

7)

. Π .. Ν Α Μ Ο Υ
_ΝΕΠΕΙΔΗΔΙΟΝΥΣΙΟΣΕΥ
ΙΚΑΙΤΟΙΣΔΕΟΜΕΝΟΙΣΑΕΙ
ΡΕΙΑΣΕΝΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΔΕ
ΔΗΜΩΙΔΙΟΝΥΣΙΟΝΗΡΑΚΛΕΙ
ΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕ ΤΗΝ
ΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙ
ΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑ
ΑΤΤΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΟΝΤΟΣΚΑΙ
ΑΡΧΕΙΝΑΥΤΩΙΚΑΘΑΠΕΡΤΟΙΣ
ΙΣ

. . . . ;] Π[α]νάμου
ὁ δεῖνα . . . . εἶπε]ν· ἐπειδὴ Διονύσιος εὔ-
νους ὢν διατελεῖ τεῖ πόλε]ι καὶ τοῖς δεομένοις ἀεὶ
τῶν πολιτῶν παρέχεται χ]ρείας ἐν παντὶ καιρῷ, δε-
δόχθαι τεῖ βουλεῖ καὶ τῷ]δήμῳ Διονύσιον Ἡρακλεί-
του; Ἀθηναῖον; πρόξενον εἶ]ναι καὶ εὐεργέ την
τῆς πόλεως Ὠρωπίων αὐτὸν κ]αὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτῷ
γῆς καὶ οἰκίας ἔγ;κτησιν καὶ ἰσο]τέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφά-
λειαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλ]ατταν καὶ πολέμου ὄντος καὶ
εἰρήνης καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπ]άρχειν αὐτῷ καθάπερ τοῖς
ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέτα]ις.

8)

Μ Α Χ Ο Υ
ΕΠΕΙΔΗΣΩΦΑΝΗΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙ
ΔΕΟΜΕΝΟΙΣΑΕΙΤΩΝΠΟΛΙΤΩΝΓΑ
ΑΝ...ΑΙΡΩΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΕΙΒΟΥΛΕΙΚΑΙΤ
ΥΣΙΟΥΑΘΗΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡ
ΡΩΠΙΩΝΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥ
ΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑ
ΛΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΟΝΤΟΣΚΑΙ
ΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΩΙΚΑΘΑΠΕΡΤΟΙΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ
ΙΛΟΚΥΔΗΣΣΩΦΙΛΟΥ

Ἱερέως ; Κλεο ;]μάχου
ὁ δεῖνα . . . . . . εἶπεν]ἐπειδὴ Σωφάνης εὔνους ὢν δι-
ατελεῖ τεῖ πόλει καὶ τοῖς δ]εομένοις ἀεὶ τῶν πολιτῶν [πα-
ρέχεται χρείας ἐν π]αν[τὶ κα]ιρῷ, δεδόχθαι τεῖ βουλεῖ καὶ [τῷ
δήμῳ Σωφάνην Διον]υσίου Ἀθηναῖον πρόξενον εἶναι καὶ εὐερ-
γέτην τῆς πόλεως Ὠ]ρωπίων αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐ-
τῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔγ;κ]τησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφά-
λειαν καὶ κατὰ γῆν κ]αὶ κατὰ θάλατταν καὶ πολέμου ὄντος καὶ
εἰρήνης καὶ τὰ ἄλλα π]άντα ὑπάρχειν αὐτῷ καθάπερ τοῖς
ἄλλοις προξένοις καὶ]εὐεργέταις.
Ἐπεψήφιζεν ; Φ]ιλοκύδης Σωφίλου.

Αἱ δύο ἄνω γωνίαι εἰσὶ τεθραυσμέναι, ἀλλὰ σῴζεται ἑκατέρας τεμάχιον καὶ δὴ τὸ μὲν μετὰ μέρους τοῦ *α* τοῦ *Ἀριστονίκη*, τὸ δὲ μετὰ μέρους τοῦ *σ* τοῦ *Πτωίωνος*.

Περὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων τῶν ἀναθέσεων πρβ. ἀρ. 26.

Τῶν ἓξ ψηφισμάτων τρία μὲν κεῖνται ὑπ᾽ ἀλλήλοις ὑπὸ τὴν πρώτην ἀνάθεσιν, τρία δὲ ὁμοίως ὑπὸ τὴν δευτέραν. Τὰ γράμματα σφηνοειδῆ. Ἐνιαχοῦ τοῦ μὲν *σ* εἶνε παράλληλα τὰ ἄκρα, τοῦ δὲ *π* δὲν φαίνεται ἑκατέρωθεν ἐξέχουσα ἡ ἄνω κεραία· τὸ *ν* ἔστιν ὅπου ἔχει ἄνισα τὰ σκέλη.

1ον *ψήφισμα*. Στίχ. 1. Μετὰ τὸ *Ἐξηκεστίδου* ἐσβεσμένα ὡς πέντε γράμματα (ἴσως *μηνός*).

Στ. 2. Μετὰ τὸ *Θεοζότου* κενὸν ἑνὸς γράμματος. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν

Στ. 3 μετὰ τὸ *βουλῆι*.

4ον *ψήφισμα*. Στ. 2. Μετὰ τὸ *Πίργου* τριῶν γραμμάτων κενόν.

5ον *ψήφισμα*. Τὸ τέλος τοῦ 3ου στίχου καὶ τῶν ἑξῆς τεθραυσμένον ἐλλείπει. Μετὰ τὸ *Εὐπόλεμον* μόλις δύο γραμμάτων τόπος ὑπῆρχεν, ὅθεν συνεπλήρωσα [*Εὐ*]*δήμου*.

Στ. 4. Διὰ τὸν αὐτὸν τοῦ χώρου λόγον συνεπλήρωσα ἐνταῦθα *αὐτῶι* μᾶλλον ἢ *αὐτοῖς*.

Στ. 5. Συνεπλήρωσα *κ*[*αὶ τὰ ἄλ*]*λα*· τοῦτο δὲ προέκρινα τοῦ *κ*[*αὶ τἄλ*]*λα*, τὸ μὲν διότι ὑπάρχει χῶρος 6 γραμμάτων, τὸ δὲ διότι καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τῆς ἐπιφανείας ταύτης ψηφίσμασι φέρεται ὁ ἄκρατος τύπος.

6ον *ψήφισμα*. Τελευταῖά τινα γράμματα τῶν στίχων αὐτοῦ σῴζονται ἐπὶ ἀποκεκομμένου τεμαχίου (ὕψ. 0.20) τῆς κάτω δεξιᾶς γωνίας.

7ον καὶ 8ον *ψήφισμα*. Ταῦτα, ὡς εἴρηται, εἶνε τὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπιφανείας τοῦ ὅλου βάθρου. Τὸ δεξιὸν τοῦ 7ου μετ᾽ ὀλίγων γραμμάτων τοῦ 8ου σῴζεται ἐπὶ τοῦ πρότερον μνημονευθέντος τῆς ἄνω ἀριστερᾶς γωνίας τεμαχίου (ὕψ. 0.26), ὅπερ εὑρέθη ἀπωτέρω παρὰ τὸ βάθρον Κουρίωνος (Ἐφ. Ἀρχ. 1886, σελ. 55). Τὰ *γ*, *θ*, *μ*, *ν*, *ξ*, *ο*, *π*, *τ*, *ω*

ἐλάσσονα τῶν λοιπῶν. Τοῦ ω τἄκρα τῆς καμπύλης ἐξέρχονται τῶν ὁριζοντίων κεραιῶν.

Ἐν ἀρχῇ (στίχ. 1) πρὸ τοῦ *Πανάμου* φαίνεται ὡσεὶ ἴχνος γράμματος, πιθανὸν δὲ ὅτι προηγεῖτο ἡ τοῦ μηνὸς ἡμέρα, πλὴν ἐὰν τὸ *Πάναμος* ἐνταῦθα εἶνε ὄνομα ἀνδρός. Συνήθως τὸν μῆνα Πάναμον παρετήρησα ἐν βοιωτικῆς διαλέκτου ψηφίσμασι.

Στίχ. 6. Δύναται νὰ συμπληρωθῇ *Ἡρακλεί*[*του*] ἢ *Ἡρακλεί*[*δου*], μεθ' ὃ ἴσως [*Ἀθηναῖον*]. Μεταξὺ τοῦ *εὐεργέ* καὶ *την* κενὸν ἕξ που γραμμάτων.

Ὑπὸ τὸ [*εὐεργέτα*]*ις* τοῦ 7ου ψηφίσματος κενὸν ἑνὸς στίχου.

Τὸν δὲ μετ' αὐτὸ στίχον ἴσως συμπληρωτέον [*ἱερέως Κλεο*]*μάχου*. Καὶ ἱερέως μὲν διότι πολλὰ ψηφίσματα ἄρχονται οὕτω, ἔνια δὲ καὶ μετὰ τῆς *ἐπί*, ἧς ὅμως τὴν ἔλλειψιν ἐνταῦθα προτιμᾷ ὁ χῶρος, (*ἄρχοντος* δὲν εἶνε πιθανόν, τὸ μὲν διότι συνήθως δὲν ἕπεται εὐθὺς μετὰ τοῦτον ὁ εἰπὼν τὸ ψήφισμα, τὸ δὲ καὶ διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἄρχων εἰς *μαχος* λήγων ἀπαντᾷ μόνον ὁ *Ἀριστόμαχος*, ἀλλὰ τότε οὕτω συμπληρούμενος ὁ στίχος θὰ ἐγίνετο μακρότερος), *Κλεομάχου* δὲ διότι πρῶτον μὲν Κλεόμαχος (Μειλίχου) ἀναφέρεται ἐν τῷ αὐτῷ βάθρῳ εἰπὼν τρία ψηφίσματα, ἔπειτα δὲ διότι πλὴν τοῦ *Κλεόμαχος* ἀπαντῶντος ἐν ἀνεκδότῳ ψηφίσματι οὐδὲν ἄλλο ὄνομα εἰς *μαχος* λῆγον ἀνεγνώσθη ἱερεὺς ἐν ἐπιγραφαῖς τοῦ Ἀμφιαρείου. Ἡ ἐπὶ τέλους ἐνδέχεται νὰ ὑποκρύπτηται ἐνταῦθα ὁ ἐπιψηφίζων τὸ 7ον ψήφισμα· ἀλλὰ τότε ἡ θέσις τῶν τριῶν λέξεων (*ἐπεψήφιζεν* δεῖνα . . . . . *μάχου*) θὰ εἶχέ τι ὁπωσδήποτε τὸ ἔκτακτον ἢ ἄτακτον ὡς πρὸς τὸν χῶρον.

Ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ψηφίσμασι δύναται νὰ συμπληρωθῇ *ἔγκτησιν* ἢ *ἔνκτησιν*.

Τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ 7ου καὶ 8ου ψηφίσματος συνεπλήρωσα κατ' ἄλλα παραδείγματα ἑπόμενος ἀεὶ τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐλλειπόντων στοιχείων, ἐξ οὗ καὶ φαίνεται ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν στίχων ἦν ἐπὶ τοῦ μέσου που τῆς ἐπιφανείας τοῦ λίθου.

Ὠρωπόδωρον ἱερέα εἴδομεν ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1885 σ. 109-110 (ὅπου ἐκ παραδρομῆς ἡ μεταγραφὴ ἔχει *υἱὸν* ἀντὶ *υὸν*). Ὠρωπόδωρος Θεοζότου εἶπε πρὸς τοῖς ἀνωτέρω τρισὶ ψηφίσμασι καὶ τὸ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1886, σελ. 67. Ὁ αὐτὸς ἴσως εἶπεν ἐνταῦθα καὶ τὸ 7ον καὶ 8ον, ὡς δύναται νὰ εἰκασθῇ παρ' ἱερέα Κλεόμαχον καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐλλειπόντων γραμμάτων· καίτοι ἴσως εἶπε ταῦτα ὁ καὶ τὰ πλησίον (31. 1 καὶ 31. 2) Ἀριστομένης Νικίου, διότι τά τε γράμματα οὐκ ἀνόμοια τοῖς τοῦ 7ου καὶ 8ου τὸ δὲ ὄνομα δὲν καλύπτει μὲν ἀκριβῶς τὸν κενὸν χῶρον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὴ οὐχ ἧττον πιθανὸν ἀφ' οὗ πολλάκις τὸ 1ον γράμμα τοῦ 1ου στίχου δὲν κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς καὶ τὸ τῶν λοιπῶν καθέτου.

Περὶ Νίκωνος, Στράτωνος, Ἐπικράτου, Πίργου πρβ. ἀρ. 26.

«Ἀριστομάχω ἄρχοντος Βοιωτοῖς» φέρει ἐπιγραφὴ Ὑήττου (*Larfeld* 152).

Τοὺς ἄρχοντας Φίλωνα καὶ Θεότιμον καὶ ἱερέα Νίκιππον ἔχομεν καὶ ἐν 33. 1 καὶ 33. 6. Οἱ αὐτοὶ ἄρχοντες πιθανῶς ἦσαν καὶ ἐν 33. 2 καὶ 33. 3. Φίλων ἄρχων εὕρηται ἐν 32. 1 καὶ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1886 σελ. 68. Φίλων πατὴρ Εὐκράτου ἱερέως ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1884 σελ. 126. Φίλων ἀνέθηκε μαστὸν ἐν ἀριθ. 26. «Φίλωνος ἄρχοντος Βοιωτῦς» παρὰ *Larfeld* Nº 144. Θεότιμον ἄρχοντα τοῦ κοινοῦ Βοιωτῶν φέρουσι καὶ δύο ἄλλα ψηφίσματα ἐν Ἀμφιαρείῳ.

Περὶ Μειλίχου πρβ. 29. 8.

Τὸ ὄνομα Φαιδίμου πατρὸς Ἀθηναίου ἀπαντᾷ καὶ ἐν 33. 4.

Δημοκρίτη.

31.

Τὸ βάθρον τοῦτο, πλατύτατον πάντων ὄν, (3.00 μ. περ.) ἔρχεται εὐθὺς ἐν ἀριστερᾷ μετὰ τὸ προηγούμενον, σύγκειται δὲ ἐκ πλειόνων μαρμάρων, ὧν τρία, τὴν ὄψιν ἀποτελοῦντα, περιέχουσι τὰς δύο ἐκδοθείσας (Ἐφ. Ἀρχ. 1885 σελ. 107) ἀναθέσεις (δι' ὧν Δημοκρίτη Θεοδώρου ἀνέθηκε τὸν πατέρα καὶ υἱὸν) καὶ δύο ψηφίσματα.

Πρὸς τοῖς τότε ἀνιδρυθεῖσιν ἐνεπιγράφοις μαρμάροις, ὡς αὐτόθι ἀνῆκον ἔστησα ἔπειτα (ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ πλατέος) καὶ ἐν ἀνεπίγραφον (πλ. 0.64), οὕτω δὲ συμπληροῦται σχεδὸν ἅπαν τὸ βάθρον (πρβ. καὶ ἑξῆς ἀριθ. 32).

Τὰ δύο ψηφίσματα ἔχουσιν ὧδε :

1

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣΝΙΚΙΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΜΕΝ
ΤΗΣΜΕΛΑΝΙΠΠΟΥΕΥΡΩΜΕΥΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙ
ΛΕΙΤΕΙΤΕΠΟΛΕΙΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΚΟΙΝΕΙΚΑΙΙΔΙΑΙΠ
ΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣΤΟΙΣΑΕΙΔΕΟΜΕΝΟΙΣΔΕΔΟΧΘ
ΒΟΥΛΕΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΜΕΝΕΚΡΑΤΗΝΜΕΛΑΝΙΠΠΟΥ . . . . ΜΕΑ
ΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩ
ΡΩΠΙΩΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΩ
ΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΓΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥ/
ΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΟΝΤΟΣΚΑΙΕΙΡΗ
ΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛ
ΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣ
ΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΤΗΣΠΟ
ΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΓΕΓΡΑΠΤΑΙΕΠΕΨΗΦΙΖΕΝ
ΑΝΤΙΝΙΚΟΣ

1

Ἀριστομένης Νικίου εἶπεν· ἐπειδὴ Μεν[εκρά-
της Μελανίππου Εὐρωμεὺς εὔνους ὢν δι[ατε-
λεῖ τεῖ τε πόλει Ὠρωπίων καὶ κοινεῖ καὶ ἰδίᾳ [παρέ-
χεται χρείας τοῖς ἀεὶ δεομένοις, δεδόχθ[αι τεῖ
βουλεῖ καὶ τῷ δήμῳ Μενεκράτην Μελανίππου [Εὐρωμ]έα
πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠ-
ρωπίων καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτ[ῷ ἢ οἷς
γῆς καὶ οἰκίας ἔγκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσυ[λί-
αν καὶ ἀσφάλειαν καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρή-
νης καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλ-
λα πάντα ὑπάρχειν αὐτοῖς καθάπερ καὶ τοῖς
ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις τῆς πό-
λεως Ὠρωπίων γέγραπται. Ἐπεψήφιζεν
Ἀντίνικος.

2

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣΝΙΚΙΟΥΕΙΠΕΝ
ΠΡΟΒΕΒΟΥΛΕΥΜΕΝΟΝΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙ
ΕΠΕΙΔΗΑΛΚΩΝΛΑΚΡΑΤΟΥ
ΠΑΛΕΥΣΔΙΑΤΕΛΕΙΤΑΣΥΜΦΕ
ΡΟΝΤΑΚΑΙΛΕΓΩΝΚΑΙΠΡΑΤΤΩΝ
ΤΕΙΠΟΛΕΙΚΑΙΤΟΙΣΑΕΙΔΕΟΜΕΝΟΙΣ
ΧΡΗΑΣΠΑΡΕΧΕΤΑΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΕΙ
ΒΟΥΛΕΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΑΛΚΩΝΑΛ
ΚΡΑΤΟΥΠΑΛΕΑΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚ/
ΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠ
ΩΝΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΙ
ΚΤΗΣΙΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙ
ΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΟΝΤΟΣΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣ
ΚΑΙΤΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΩ
ΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙ
ΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣΓΕΓΡ
ΠΤΑΙΕΠΕΨΗΦΙΖΕΝΑΙΣΧΡΩΝΔΗΣ
ΒΙΟΤΤΟΥ

2

Ἀριστομένης Νικίου εἶπεν
προβεβουλευμένον εἶναι αὐτῷ
ἐπειδὴ Ἄλκων Λακράτου
Παλεὺς διατελεῖ τὰ συμφέ-
ροντα καὶ λέγων καὶ πράττων
τεῖ πόλει καὶ τοῖς ἀεὶ δεομένοις
χρήας παρέχεται, δεδόχθαι τεῖ
βουλεῖ καὶ τῷ δήμῳ Ἄλκωνα Λ[α-
κράτου Παλέα πρόξενον εἶναι κ[αὶ
εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρωπ[ί-
ων καὶ εἶναι αὐτ(ῷ;) γῆς καὶ οἰκίας ἔ[γ-
κτησιν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀσυλί-
αν καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης
καὶ τἆλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτῶ[ι
καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοι[ς
καὶ εὐεργέταις τῆς πόλεως γέγρ[α-
πται. Ἐπεψήφιζεν Αἰσχρώνδης
Βιόττου.

Τὸ 1ον ψήφισμα γέγραπται δεξιόθεν τῆς εἰς τὸν υἱὸν Θεόδωρον ἀναθέσεως ἐπὶ τοῦ μέσου μαρμάρου. Τὸ τέλος τοῦ 5ου στίχου συνεπλήρωσα [*Εὐρωμ*]*έα*· τῆς λέξεως ταύτης τὸ μὲν ΕΥΡΩΝ ἐγέγλυπτο αὐτόθι, ἀλλὰ τεθραυσμένου τοῦ λίθου ἐλλείπει, τὸ δὲ λοιπὸν ΙΕΑ σώζεται κεχαραγμένον ἐπὶ τοῦ παριδρυμένου δεξιοῦ μαρμάρου, ἐφ' οὗ ὅλον τὸ 2ον ψήφισμα.

Ἐν τῷ 1ῳ ψηφίσματι *χρείας*, ἐν δὲ τῷ 2ῳ *χρήας*.

Ἐν τῷ 2ῳ ψηφίσματι (στίχ. 8 ἐκ τῶν κάτω) ὁ λίθος φέρει *αὐτ*Ο*ι*· ἴσως ἠθέλησε νὰ γράψῃ *αὐτοῖ*(*ς*). Κατωτέρω (μετὰ τὸ *ὑπάρχειν*) ἔχει *αὐτῶ*[*ι*.

Βίοττος Εὐβίου εἶπεν ἀλλαχοῦ προξενικὸν ψήφισμα ἐπὶ ἱερέως Εὐθυδήμου. Σωσθένης Εὐθυδήμου εὕρηται ἐν 32. 1.

Νικίας ἀπαντᾷ ἐν ἀριθ. 26.

Τὸ π πολλαχοῦ μόνον ἑτέρωθεν ἔχει ἐξέχουσαν τὴν ἄνω κεραίαν. Τὸ μ καὶ σ ἔχουσιν ἐνιαχοῦ παράλληλα τὰ ἄκρα, πολλαχοῦ δὲ κυρτούμενα πρὸς τὰ ἔσω.

32

1) ΑΡΧΟΝΤΟΣΦΙΛΩΝΟΣΙΕΡΕ..ΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙ...
ΕΡΜΟΔΩΡΟΥΜΗΝΟΣΑΛΑΛΚΟΜΕΝΕΙΟΥΤΡΙΑΚΑΔΙ
ΣΩΣΘΕΝΗΣΕΥΘΥΔΗΜΟΥΕΙΠΕΝΠΡΟΒΕΒΟΥΛΕΥ
ΜΕΝΟΝΕΙΝΑΙΠΡΟΣΤΕΤΟΣΥΝΕΔΡΙΟΝΚΑΙΤΟΝΔΗΜΟΝ
ΕΠΕΙΔΗΠΑΤΡΩΝΠΡΩΤΑΡΧΟΥΧΑΛΚΙΔΕΥΣΕΥΝΟΥΣ
ΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΤΕΠΟΛΕΙΚΑΙΤΟΙΣΑΕΙΔΕΟΜΕΝΟΙΣ
ΤΩΝΠΟΛΙΤΩΝΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙ
ΚΑΙΛΕΓΩΝΚΑΙΠΡΑΤΤΩΝΔΕΔΟΧΘΑΙΤΩΙΣΥΝΕΔΡΙΩΙ
ΚΑΙΤΗΙΠΟΛΕΙΠΑΤΡΩΝΑΠΡΩΤΑΡΧΟΥΧΑΛΚΙΔΗΠΡΟΞΕ
ΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙ
//// ΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙ
ΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑΥΤΟΙΣΥΠΑΡΧΕΙΝΟΣΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣ
ΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙΤΗΣ
ΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΕΠΕΨΗΦΙΞΕΝΣΩΣΘΕΝΗΣ
ΕΥΘΥΔΗΜΟΥ

2) //// ////ΚΟΝΤΟΣΝΙΚΟΒΙΟΥ ΙΕΡΕ. .ΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑ. ΑΟΥΤ
ΜΑΡΧΟΥΜΗΝΟΣΕΡΜΑΙΟΥΕΙΚΑΔΙ ΙΩΠΥΡΟΣΔΙΟΝΥΣΙ
ΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗ ΧΑΡΙΔΗΜΟΣΜΝΑΣΑΙΓΟΥΧΑΛΚΙ
ΔΕΥΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΤΕΠΟΛΕΙΩΡΩΠΙΩΝ
ΚΑΙΤΩΝΠΟΛΙΤΩΝΤΟΙΣΑΕΙΔΕΟΜΕΝΟΙΣΧΡΕΙΑΣΠΑΡΕΧΕ
ΤΑΙΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΚΑΙΛΕΓΩΝΚΑΙΠΡΑΤΤΩΝΤΑΣΥΜΦΕ
ΡΟΝΤΑΣΠΟΥΔΗΣΚΑΙΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣΟΥΘΕΝΕΛΛΕΙΠΩΝΔΙ
ΟΚΑΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΟΙΣΤΕΑΡΧΟΥΣΙΚΑΙΤΟΙΣΣΥΝΕΔΡΟΙΣΚΑ'
ΤΩΙΔΗΜΩΙ ΩΡΩΠΙΩΝΕΠΑΙΝΕΣΑΙ ΧΑΡΙΔΗΜΟΝΜΝΑΣ
ΓΟΥΧΑΛΚΙΔΕΑΕΦΗΙΕΧΩΝΤΥΓΧΑΝΕΙΕΙΣΠΑΝΤΑΣΩΡ
ΟΥΣΕΥΝΟΙΑΙ ΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΚΑΙΕΥΕΡΓΕ
ΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣ
ΧΕΙΝΔΕΑΥΤΟΙΣΚΑΙΠΡΟΣΟΔΟΝΠΡΟΣΤΕΤΟΣΥΝΕΔ
ΔΗΜΟΝΠΡΩΤΟΙΣΜΕΤΑΤΑΙΕΡΑ ΚΑΙΤΑΑΛΛΑΦΙ
ΠΑΝΤΑΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙ
ΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΓΕ

1

Ἄρχοντος Φίλωνος, ἱερέ[ω]ς δὲ τοῦ Ἀμφ[ιαράου]
Ἑρμοδώρου, μηνὸς Ἀλαλκομενείου τριακάδι,
Σωσθένης Εὐθυδήμου εἶπεν· προβεβουλευ-
μένον εἶναι πρός τε τὸ συνέδριον καὶ τὸν δῆμον,
ἐπειδὴ Πάτρων Πρωτάρχου Χαλκιδεὺς εὔνους
ὢν διατελεῖ τεῖ τε πόλει καὶ τοῖς ἀεὶ δεομένοις
τῶν πολιτῶν παρέχεται χρείας ἐμ παντὶ καιρῷ
καὶ λέγων καὶ πράττων, δεδόχθαι τῷ συνεδρίῳ
καὶ τῇ πόλει Πάτρωνα Πρωτάρχου Χαλκιδῆ πρόξε-
νον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρωπίων καὶ
[α]ὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς ἀσφάλειαν καὶ
ἀσυλίαν καὶ τὰ ἄλλ' αὐτοῖς ὑπάρχειν ὅσαπερ καὶ τοῖς
ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις γέγραπται τῆς
πόλεως Ὠρωπίων. Ἐπεψήφιζεν Σωσθένης
Εὐθυδήμου.

2

Ἄρχ]οντος Νικοβίου, ἱερέ[ως] δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Τ[ι-
μάρχου, μηνὸς Ἑρμαίου εἰκάδι, Ζώπυρος Διονυσί-
ου εἶπεν· ἐπειδὴ Χαρίδημος Μνασαίγου Χαλκι-
δεὺς εὔνους ὢν διατελεῖ τῇ τε πόλει Ὠρωπίων
καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς ἀεὶ δεομένοις χρείας παρέχε-
ται ἐμ παντὶ καιρῷ καὶ λέγων καὶ πράττων τὰ συμφέ-
ροντα σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας οὐθὲν ἐλλείπων, δι'
ὃ καὶ δεδόχθαι τοῖς τε ἄρχουσι καὶ τοῖς συνέδροις κα[ὶ
τῷ δήμῳ Ὠρωπίων ἐπαινέσαι Χαρίδημον Μνα[σαί-
γου Χαλκιδέα ἐφ' ᾗ ἔχων τυγχάνει εἰς πάντας Ὠρ[ωπί-
ους εὐνοίᾳ καὶ εἶναι αὐτὸν πρόξενον καὶ εὐεργέ[την τῆς
πόλεως Ὠρωπίων καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους, [ὑπάρ-
χειν δὲ αὐτοῖς καὶ πρόσοδον πρός τε τὸ συνέδ[ριον καὶ τὸν
δῆμον πρώτοις μετὰ τὰ ἱερά, καὶ τὰ ἄλλα φι[λάνθρωπα
πάντα καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξ[ένοις καὶ εὐεργέταις
τῆς πόλεως Ὠρωπίων γέγρ[απται.

Τὰ δύο ταῦτα ψηφίσματα εἶνε γεγλυμμένα παρ' ἀλλήλοις ἐπὶ τῆς στενῆς ἐπιφανείας ἁπλοῦ τετραγώνου μαρμάρου (ὕψ. 0.28, πλάτ. 1.23, βάθ. 0.75) ὅπερ ἄνω μὲν φέρει τύπους ποδῶν ἀγαλμάτων, κάτω δὲ τόρμον τοιόνδε]. Πλησίον ὡσαύτως πεπτωκὸς εὑρέθη καὶ ἕτερον πλατὺ (ἀνεπίγραφον) τοῦ αὐτοῦ ὕψους καὶ βάθους μάρμαρον, ὅπερ κατὰ τοὺς τόρμους προσαρμόττον τῷ προκειμένῳ ἀποτελεῖ σὺν αὐτῷ πλάτος (3.18 μ. περ.) καὶ βάθος ἀνάλογα τοῖς τοῦ βάθρου *Δημοκρίτη* (ἀριθ. 31)· ὅθεν εἰκάζω ὅτι τὰ δύο ταῦτα ἔκειντο ὁριζοντίως ἐπὶ τῶν ὀρθίων μαρμάρων τοῦ βάθρου ὡς ἐπίκρανον, ἐξέχοντα ὀλίγον δίκην γείσου πέριξ αὐτῶν.

Τῶν ψηφισμάτων τούτων ὁ τύπος εἶνε ὁπωσοῦν διάφορος τοῦ τῶν ἄλλων ἐν Ἀμφιαρείῳ.

Ἀριστερὸν ψήφισμα. Στίχ. 6. Δυσδιάγνωστον ἂν εἶνε *τεῖ* ἢ *τῆι*· κατωτέρω (στίχ. 9) ἀπαντᾷ *τῆι*.

Δεξιὸν ψήφισμα. Στίχ. 16. Μετὰ τὸ *γέγρα-*

πται ἀμφίβολον ἂν ὑπῆρχε καὶ ὁ ἐπιψηφίζων.

Περὶ κυρίων ὀνομάτων πρβ. ἀριθ. 26 καὶ ἑξῆς.

Μνασέας.

33.

Πλατὺ βάθρον ἐπὶ μαρμαρίνης βάσεως κείμενον ἀριστερόθεν τοῦ προειρημένου (Δημοκρίτη).

Σχῆμα ἔχει ἁπλοῦν, οἷον τὸ Ἀριστονίκη (30). Σῴζει δέ, ὡς καὶ ἐκεῖνο, τὴν τῆς ὄψεως πλάκα (ὕψ. 0.75, πλ. 2.13, βάθ. 0.29) ἥτις κατὰ γῆς εὑρεθεῖσα ἐπανεστάθη ἐπὶ τῆς βάσεως· πρὸς δὲ εὑρέθη καὶ μικρὸν ὀπισθίας πλακὸς ἐνεπίγραφον τεμάχιον (ὕψ. 0.12, πλ. 0.16, πάχ. 0.28).

Ἡ ὄψις περιέχει παρ' ἀλλήλαις δύο ἀναθέσεις, ὑπ' αὐταῖς δὲ 5 ψηφίσματα, ἤγουν ἀνὰ δύο μὲν ὑφ' ἑκατέρᾳ, ἓν δὲ μεταξὺ τούτων. Καὶ ἡ ἀριστερὰ δ' ἐπιφάνεια τοῦ βάθρου ἔφερεν ἓν ψήφισμα (6ον), οὗ τὸ μὲν δεξιὸν ἥμισυ σῴζεται γεγλυμμένον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ἐπιφανείας τῆς προσθίας πλακός, μέρος δὲ τῆς ἀρχῆς ἐν τῷ εἰρημένῳ τεμαχίῳ.

ΜΝΑΣΕΑΣΔΙΟΔΩΡΟΥ
ΤΟΝΠΑΤΕΡΑΔΙΟΔΩΡΟΝ
ΜΝΑΣΕΟΥΙΕΡΕΑΓΕΝΟΜΕΝΟΝ
ΑΜΦΙΕΡΑΩΙΑΝΕΘΗΚΕΝ

ΜΝΑΣΕΑΣΝΙΚΑΙΑΔΙΟΔΩΡΟΥ
Τ Η Μ Μ Η Τ Ε Ρ Α
ΦΑΝΟΣΤΡΑΤΗΝΑΡΓΕΙΟΥ
Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ω Ι

1) ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝΦΙΛΩΝΟΣΕΠΙΔΕΠΟΛΕΩΣΘΕΟΤΙΜΟΥ
Ι Ε Ρ Ε Ω Σ Δ Ε Τ Ο Υ Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ο Υ Ν Ι Κ Ι Π Π Ο Υ
ΕΥΒΟΥΛΟΣΑΜΥΝΤΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΑΥΤΟΚΡΑΤΗΣΕΥΝΟΥΣΕΣΤΙΝ
ΤΗΙΠΟΛΕΙΚΑΙΛΕΓΩΝΚΑΙΠΡΑΤΤΩΝΤΑΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙ
ΔΙΑΤΕΛΕΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΑΥΤΟΚΡΑΤΗΝΝΙΚΟΚΛΕΟΥΣ
ΑΘΗΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΚΑΙΑΥΤΟΝ
ΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙ
ΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗ
ΝΗΣΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΚΑΘΑΠΕΡΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥ
ΕΡΓΕΤΑΙΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

2) Ε Π Ι Ι Ε Ρ Ε Ω Σ Δ Η Μ Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ
ΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΣΕΥΔΗΜΟΥΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΝΙΚΙΑΣΕΠΙΜΕΝΙΔΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΣΕΥΝΟΥΣΕΣΤΙΝΤΗΙΠΟΛΕΙΚΑΙΛΕΓΩΝΚΑΙΠΡΑΤΤΩΝ
ΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΠΟΛΕΙΤΑΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΔΕΔΟΧΘΑΙ
ΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΝΙΚΙΑΝΕΠΙΜΕΝΙΔΟΥΑΘΗΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕ
ΝΟΝΕΙΝΑΙΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙ
ΑΥΤΩΙΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΟΝΤΟΣΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑ
ΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙ
ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

3) Ε Π Ι Ι Ε Ρ Ε Ω Σ Δ Η Μ Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ
ΠΥΘΟΚΡΙΤΟΣΑΝΘΕΩΣΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΚΛΕΟΝΙΚΟΣΟΤΡΑΓΩΙΔΟΣ
ΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΤΕΠΟΛΕΙΚΟΙΝΗΙΚΑΙΙΔΙΑΙΤΟΙΣΔΕΟΜΕ
ΝΟΙΣΤΩΝΠΟΛΙΤΩΝΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΔΕΔΟ
ΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΚΛΕΟΝΙΚΟΝΚΛΕΟΚΡΑΤΟΥΡΟΔΙΟΝ
ΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΑΥΤΟΝ
ΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙ

ΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΟΝΤΟΣ
ΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑ
ΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣΟΣΑΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

4) ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΚΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝΣΤΡΑΤΩΝΟΣΙΕΡΕΩΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΕΠΙΚΡΑΤΟΥ
ΜΗΝΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΡΙΟΥ ΤΡΙΑΚΑΔΙ
ΧΑΙΡΕΑΣΛΥΡΑΝΙΟΥΕΙΠΕΝΠΡΟΒΕΒΟΥΛΕΥΜΕΝΟΝΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙΠΡΟΣΤΟΝΔΗ
ΜΟΝΕΠΕΙΔΗΧΑΙΡΙΤΗΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΕΙΤΕΠΟΛΕΙΚΑΙΤΩΝΠΟΛΙ
ΤΩΝΑΕΙΤΟΙΣΔΕΟΜΕΝΟΙΣΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΚΑΙΛΕΓΩΝΚΑΙ
ΠΡΑΤΤΩΝΤΑΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΧΑΙΡΙΤΗΝ
ΦΑΙΔΙΜΟΥΑΘΗΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩ
ΠΙΩΝΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝ
ΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑ
ΛΑΤΤΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣΚΑΘΑ
ΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

5) ΧΑΙΡΕΑΣΛΥΡΑΝΙΟΥΕΙΠΕΝΠΡΟΒΕΒΟΥΛΕΥΜΕΝΟΝΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙΠΡΟΣΤΟΝΔΗ
ΜΟΝΕΠΕΙΔΗΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟΣΕΥΝΟΥΣΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΕΙΤΕΠΟΛΕΙΚΑΙΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΩΝΑΕΙΤΟΙΣΔΕΟΜΕΝΟΙΣΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΣΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΚΑΙ
ΛΕΓΩΝΚΑΙΠΡΑΤΤΩΝΤΑΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗ
ΜΩΙΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟΝΔΙΟΝΥΣΙΟΥΑΘΗΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕ
ΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΡΩΠΙΩΝΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣ
ΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΚΑΤΑ
ΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝ
ΑΥΤΟΙΣΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

6) ΟΙΝΩΙΒΟΙΩΤΩΝΦΙΛΩΝΟΣΕΠΙΔΕΠΟΛΕΩΣΘΕΟΤΙΜΟΥ
ΔΕΤΟΥΑΛ ΙΕΡΑΟΥΝΙΚΙΠΠΟΥ
ΥΜΠΙΧΟΥΕΙΠ ΛΗΚΗΦΙΣΟΦΩΝΕΥΝΟΥΣΥΠΑΡΧΕ
ΤΩΝΥΠΕΡΑΥΤΗΣΔΙΑΤΕΛΕΙΤΑ
ΩΝΠΟΛΙΤΩΝΤΟΙΣΔΕΟΜΕΝΟΙΣΠΑ
ΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΚΑΙΤΩΙΔΗ
ΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥ
ΣΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙ
ΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙ
ΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑ
ΕΙΝΑΥΤΩΙΟΣΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣ

Μνασέας Διοδώρου
τὸν πατέρα Διόδωρον
Μνασέου ἱερέα γενόμενον
Ἀμφιεράῳ ἀνέθηκε

Μνασέας Νίκαια Διοδώρου
τὴμ μητέρα
Φανοστράτην Ἀργείου
Ἀμφιαράῳ

1) Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Φίλωνος, ἐπὶ δὲ πόλεως Θεοτίμου,
ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Νικίππου,

Εὔβουλος Ἀμύντου εἶπεν· ἐπειδὴ Αὐτοκράτης εὔνους ἐστὶν
τῇ πόλει καὶ λέγων καὶ πράττων τὰ συμφέροντα ἐν παντὶ καιρῷ
διατελεῖ, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Αὐτοκράτην Νικοκλέους
Ἀθηναῖον πρόξενον εἶναι τῆς πόλεως Ὠρωπίων καὶ αὐτὸν
καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ
ἰσοτέλειαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ πολέμου καὶ εἰρή-
νης καὶ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐ-
εργέταις γέγραπται.

2) Ἐπὶ ἱερέως Δημοκράτου
Δημόστρατος Εὐδήμου εἶπεν· ἐπειδὴ Νικίας Ἐπιμενίδου
Ἀθηναῖος εὔνους ἐστὶν τῇ πόλει καὶ λέγων καὶ πράττων
διατελεῖ τῇ πόλει τὰ συμφέροντα ἐμ παντὶ καιρῷ, δεδόχθαι
τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Νικίαν Ἐπιμενίδου Ἀθηναῖον πρόξε-
νον εἶναι τῆς πόλεως Ὠρωπίων αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι
αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ
ἀσφάλειαν καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
θάλατταν καὶ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ
εὐεργέταις γέγραπται.

3) Ἐπὶ ἱερέως Δημοκράτου
Πυθόκριτος Ἀνθέως εἶπεν· ἐπειδὴ Κλεόνικος ὁ τραγῳδὸς
εὔνους ὢν διατελεῖ τῇ τε πόλει κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς δεομέ-
νοις τῶν πολιτῶν παρέχεται χρείας ἐμ παντὶ καιρῷ δεδό-
χθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Κλεόνικον Κλεοκράτου Ῥόδιον
πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρωπίων αὐτὸν
καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ
ἰσοτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ πολέμου ὄντος
καὶ εἰρήνης καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλλα
ὑπάρχειν αὐτοῖς ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

4) Ἄρχοντος ἐν κοινῷ Βοιωτῶν Στράτωνος, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαράου Ἐπικράτου,
μηνὸς προστατηρίου τριακάδι
Χαιρέας Λυρανίου εἶπεν προβεβουλευμένον εἶναι αὐτῷ πρὸς τὸν δῆ-
μον, ἐπειδὴ Χαιρίτης εὔνους ὢν διατελεῖ τεῖ τε πόλει καὶ τῶν πολι-
τῶν ἀεὶ τοῖς δεομένοις παρέχεται χρείας ἐμ παντὶ καιρῷ καὶ λέγων καὶ
πράττων τὰ συμφέροντα, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Χαιρίτην
Φαιδίμου Ἀθηναῖον πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρω-
πίων αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν
καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θά-
λατταν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτοῖς καθά-
περ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις τῆς πόλεως γέγραπται.

5) Χαιρέας Λυρανίου εἶπεν προβεβουλευμένον εἶναι αὐτῷ πρὸς τὸν δῆ-
μον, ἐπειδὴ Ποσείδιππος εὔνους ὢν διατελεῖ τεῖ τε πόλει καὶ τῶν
πολιτῶν ἀεὶ τοῖς δεομένοις παρέχεται χρείας ἐμ παντὶ καιρῷ καὶ
λέγων καὶ πράττων τὰ συμφέροντα, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δή-

μῳ Ποσείδιππον Διονυσίου Ἀθηναῖον πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέ-
την τῆς πόλεως Ὠρωπίων αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς
καὶ οἰκίας ἔνκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ κατὰ
γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπάρχειν
αὐτοῖς καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις τῆς πόλεως γέγραπται.

6) Ἄρχοντος ἐν κ]οινῷ Βοιωτῶν Φίλωνος, ἐπὶ δὲ πόλεως Θεοτίμου,
ἱερέως] δὲ τοῦ Ἀμφιεράου Νικίππου,
Ἑρμόδωρος; Ὀλ]υμπίχου εἶπ[εν· ἐπειδ]ὴ Κηφισοφῶν εὔνους ὑπάρχε[ι]
(ἀεί;) τῇ πόλει καὶ λέγων καὶ πράτ]των ὑπὲρ αὐτῆς διατελεῖ τὰ
συμφέροντα καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τ]ῶν πολιτῶν τοῖς δεομένοις πα-
ρέχεται χρείας ἐμ παντὶ καιρῷ, δ]εδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δή-
μῳ Κηφισοφῶντα *δεῖνος* . . . . . .]αῖον πρόξενον εἶναι καὶ εὐ-
εργέτην τῆς (τῶν;) Ὠρωπίων πόλεω]ς αὐτὸν καὶ ἐκγόνους καὶ εἶναι
αὐτωῖ; γῆς καὶ οἰκίας ἔν;κτησιν κ]αὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσυλίαν καὶ
ἀσφάλειαν καὶ πολέμου ὄντος κ]αὶ εἰρήνης καὶ κατὰ γῆν καὶ κα-
τὰ θάλατταν καὶ τὰ ἄλλα ὑπάρχ]ειν αὐτῷ ὅσαπερ καὶ τοῖς ἄλλοις
προξένοις καὶ εὐεργέταις].

Διόδωρος ἱερεὺς τοῦ Ἀμφιεράου ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ μονολίθου βάθρου, οὐ μακρὰν εὑρεθέντος, ἔν τινι τῶν προξενικῶν αὐτοῦ ψηφισμάτων ἐν οἷς καὶ τρὶς ἡ αὐτὴ γραφὴ Ἀμφιεράου. Ἀμφιεράου εὕρηται καὶ ἐνταῦθα (6ον ψήφ.), ἐν τῇ δεξιᾷ ὅμως ἀναθέσει γέγραπται Ἀμφιαράωι.

Περὶ ἄλλων κυρίων ὀνομάτων πρβ. ἀνωτέρω.

Τῆς ἀναθέσεως τὰ γράμματα παχύτερα ἐν τοῖς ἄκροις ἤτοι μετὰ μικρῶν κεραιῶν οἷον Α.

Τῶν ψηφισμάτων τὰ γράμματα διὰ τὸ μικρὸν μέγεθος καὶ τὸν ῥύπον εἰσὶν ἐνιαχοῦ δυσδιάκριτα τὸ σχῆμα. Τὸ *φ* εἶνε ὑψηλότερον, συνήθως δὲ ἀντὶ καμπύλης φέρει ἑκατέρωθεν τεθλασμένην γραμμήν. Ἐνιαχοῦ τὸ μὲν *σ* ἔχει παράλληλα τὰ ἄκρα, τοῦ δὲ *π* δὲν ἐξέχει ἑκατέρωθεν ἡ ἄνω κεραία.

Τὸ 2ον ψήφισμα κεῖται ὑπὸ τὸ 1ον, τὸ δὲ 5ον ὑπὸ τὸ 4ον. Τὸ 3ον γέγλυπται μεταξὺ τοῦ 1ου καὶ 4ου.

Τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ἐπιφανείας (6ον) ψήφισμα (ὕψ. γραμμ. 0.007) συνεπλήρωσα κατὰ τἆλλα ψηφίσματα καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἢ χῶρον τῶν ἐλλειπόντων γραμμάτων. Ἐν στίχ. 4 εἰς πλήρωσιν τοῦ κενοῦ προσέθηκα *ἀεί*, καίτοι ἡ ἐκεῖ θέσις αὐτοῦ εἶνε παρὰ τὴν τάξιν. Ὡσαύτως ἐν στίχ. 8 προσέθηκα *τῶν*, καίτοι ἡ πόλις Ὠρωπίων ἐκφέρεται ἐν Ἀμφιαρείῳ ἄνευ τοῦ ἄρθρου *τῶν* καὶ δὴ τὸ *Ὠρωπίων* ὕστερον (*τῆς πόλεως Ὠρωπίων, τῇ πόλει Ὠρωπίων*), σημειωτέον δ' ἐν τούτοις, ὅτι ἐνταῦθα, ὡς ἐκ τοῦ σῳζομένου Σ εἰκάζω, τὸ [*Ὠρωπίων*] προηγεῖτο τοῦ [*πόλεω*]ς.

Μετὰ τὸ βάθρον *Μνασέας* κεῖται ἐν ἀριστερᾷ καθέτως, ἤγουν οὐχὶ κατὰ πλάτος, ἑτέρα βάσις ἔχουσα τὴν στενὴν πλευρὰν πρὸς τὸ ῥεῦμα ἐστραμμένην. Οὕτω δὲ αὕτη διὰ τῆς ἐναντίας ταύτης θέσεως κλείει, ὡς εἰπεῖν, τὴν σειρὰν τῶν παρ' ἀλλήλοις ἱδρυμένων πλατέων βάθρων (29-33) φέρουσα, ὡς φαίνεται, ὄψιν τὸ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1885 σ. 109 ἐκδοθὲν βάθρου τμῆμα *Πόλχρον*, ὅπερ καὶ ἠνώρθωσα ἐπ' αὐτῆς.

Ὀκτώβριος 1889.

Β. Ι. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ
ΑΘΗΝΩΝ, ΑΜΟΡΓΟΥ ΚΑΙ ΓΥΘΕΙΟΥ

1.

Η Ι Ε Ρ Ο Ν:
Δ Ι Ο ϟ: Μ Ι
Ⅼ Ι Χ Ι Ο: Α
Η ϟ: Α Θ Η Ν
Α Ι Α ϟ

Στήλη τετραγωνικὴ λίθου Πεντελικοῦ, ὕψους 0,78, πλάτους 0,25, πάχους 0,14, ὅλως ἀκόσμητος ἀρχιτεκτονικῶς καὶ λελαξευμένη τραχέως τὰς τέσσαρας πλευράς, μόνον δὲ ἀνωτάτω τῆς προσθίας ὄψεως, ἔνθα τὰ γράμματα, λελειασμένη, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ *μὲ χτενιὲς* (καθὼς λέγουν οἱ σημερινοὶ παρ᾽ ἡμῖν λιθοκόποι), ἔχει τὰ ἀνωτέρω ὡς πιστότατα ἀποδεδομένα προευκλείδεια γράμματα.

Εὑρέθη παρὰ τοὺς βορειοανατολικῶς τῶν Ἀθηνῶν Ἀμπελοκήπους, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ἐριουργείου τοῦ Σπυρίδ. Πυῤῥῆ, ἐντὸς φρέατος παλαιοῦ, καὶ ἐδωρήθη πάνυ προθύμως τῇ Ἀρχαιολ. Ἑταιρίᾳ ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου. Σῴζεται δὲ ἀβλαβής, καὶ τὸ χάραγμα τῶν γραμμάτων κανονικώτατον ἐπ᾽ αὐτῆς ὁρᾶται καὶ ἀκριβέστατον· μόνον δὲ αἱ ὄχι πολὺ ἐμφανεῖς διπλαῖ στιγμαί, αἱ ἐν τοῖς στίχοις β΄, γ΄ καὶ δ΄ δὲν εἶναι, ὅπως ἐν τῷ α΄ στίχῳ ἀκριβῶς κάθετοι, ἀλλ᾽ ὀλίγον τι λοξῶς τεθειμέναι καὶ ὡσὰν στενοχωρημέναι. Ἔτι λέγω, ὅτι μετὰ τὸ Α τοῦ γ΄ στίχου ὑπάρχει ὡς ἑνὸς γράμματος δεκτικὴ ἐπιφάνεια λίθου ὅλως κενή.

Ἐπολυλόγησα δὲ οὕτω παρὰ τὴν συνήθειάν μου, περὶ τούτων, διότι μεταγραφομένη ἡ ὅλη ἐπιγραφὴ μικροῖς γράμμασι καὶ λέγουσα·

Ηιερὸν:
Διὸς:μι-
λιχίο:α-
ης:Ἀθην-
αίας.

φανερώνει μὲν σαφῶς, ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν λίθος εἶναι ὅρος, (ἤτοι ὁρόσημον, ὡς λέγομεν τὴν σήμερον) ἱεροῦ τινος, κοινοῦ τῷ μειλιχίῳ Διῒ καὶ τῇ Ἀθηνᾷ, ὡς συννάοις ἢ συμβώμοις θεοῖς, ἀφίνει δὲ ὅλως ἀκατάληπτα καὶ αἰνιγματώδη τὰ τρία ἐκεῖνα γράμματα α-ης, καὶ πρέπει διὰ τοῦτο ἄλλοι, ἔχοντες παρ᾽ ἐμοῦ τὰς δοθείσας πληροφορίας, νὰ κοπιάσωσιν ἀκόμη πρὸς τελείαν αὐτῆς κατάληψιν, καθ᾽ ὅσον τὸ μόνον ὅπερ εὐκόλως ἠδύνατο νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἴσως σφαλεὶς ὁ χαράκτης ἀντὶ ΚΑΙ, ἐχάραξεν Α-Ηϟ, δέν μοι φαίνεται εὐαπόδεκτον, ἔτι δὲ ὀλιγώτερον, ὅτι ἐν τῷ Α-Ηϟ κρύπτεται (πάλιν κατὰ σφάλμα) ἐπίθετόν τι τῶν ἀπὸ Α ἀρχομένων ἢ καὶ ἀλλοίων γνωστῶν ἐπιθέτων τῆς Ἀθηνᾶς, ἐχόντων τὴν γενικὴν εἰς ης, τεθειμένον δ᾽ ἐξ ἀρχῆς ἄνευ τοῦ συνδετικοῦ *καί*.

Περὶ τοῦ πότε ἀκριβῶς καὶ ὡρισμένως ἐχαράχθη ὁ βεβαίως πάνυ παλαιὸς οὗτος ὅρος, δὲν ἀποφαίνομαι ἕνεκα τῆς ἐν αὐτῷ συνυπάρξεως τοῦ ϟ καὶ τοῦ Η (ὡς φωνήεντος) καὶ τοῦ Ⅼ. Παλαιογραφικώτεροι ἐμοῦ ἄνδρες ἂς εἴπωσι τὸ δοκοῦν αὐτοῖς. Γνωστὸν δὲ ἄλλως, ὅτι ὄχι πρώτην ταύτην φορὰν παρουσιάζονται συνυπάρχοντα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου γράμματα τῆς πρὸ Εὐκλείδου καὶ τῆς μετ᾽ Εὐκλείδην χρήσεως.

Περὶ δὲ τοιούτου, οἷον ὁ ὅρος ἐμφαίνει, ἱεροῦ τῶν δύο θεῶν κατὰ τοὺς τόπους ἔνθα εὑρέθη ὁ λίθος, οὐδὲν ἐκ βιβλίων παλαιῶν ἢ ἐπιγραφῶν παραδεδομένον ἠξεύρομεν. Ὁ Παυσανίας ἐν τοῖς Ἀττικοῖς, κεφ. 37, § 4, ἀναφέρει «βωμὸν ἀρχαῖον Μειλιχίου Διὸς» ἐν ἄλλῃ ὅλως θέσει, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπ᾽ Ἐλευσῖνα καὶ δὴ «διαβᾶσι τὸν Κηφισόν[1]». Ἐπιγραφαὶ ὅμως ἄλλαι Ἀττικαί, ἀναφερόμεναι εἰς τὸν αὐτὸν θεόν, εὑρέθησαν πρὸ ἐτῶν τινῶν ὄχι ὀλίγαι καὶ δὴ ἐν Πειραιεῖ παρὰ τὰς οἰκίας τοῦ Τσίλλερ ἐπὶ λίθων ἀναθηματικῶν, ἐξ ὧν εἷς μὲν ἔχει ἀνάγλυπτον τὸν Δία μειλίχιον ἐπὶ θρόνου σκηπτροφοροῦντα καὶ ἀπέναντί του λατρευτάς, οἱ δ᾽ ἄλλοι μόνον ὄφιν ὀρθὸν ἢ ὄφιν καὶ λατρευτάς. Περὶ τού-

[1] Τὰ δύο ἄλλα τοῦ περιηγητοῦ χωρία, τὰ ἐν Κορινθιακῶν 9, 6 καὶ 20, 1, ἐν οἷς μνεία τοῦ αὐτοῦ θεοῦ, ὡς ἐν Σικυῶνι καὶ Ἄργει λατρευομένου, οὐδὲν τό γε νῦν πρὸς ἡμᾶς, ὄντος τοῦ λόγου περὶ τόπου ἐν Ἀττικῇ.

των πάντων διέλαβεν ὄχι παρέργως ὁ τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς διευθυντὴς P. Foucart ἐν Bull. de corr. hell. τοῦ ἔτους 1883, (σελ. 506 καὶ ἑξ.) καὶ ἐπεβάλετο ν᾽ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ λατρεία τοῦ μειλιχίου Διὸς ἦτο ἐν Πειραιεῖ[1] ὄχι δημοσία, ἀλλὰ ἰδιωτικὴ σωματείων τινῶν (ἤτοι ἀδελφάτων) ὡς ξένη ἐλθοῦσα ἐκ τῆς Συρίας καὶ ἡ αὐτὴ τῇ τοῦ Βάαλ-Μιλίχ, Μελέχ, Μολόχ, ὃ ὄνομα ἐνορᾷ καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἐπιθέτῳ *μειλίχιος*, σκοπίμως μετειλημμένῳ ὑπὸ τῶν ξένων, ἀφομοιούντων τὰς θεότητάς των πρὸς τὰς τῶν Ἑλλήνων· εἰκάζει δὲ ταῦτα ἐξ ἄλλων τε τεκμηρίων ἃ παρέχουσιν ἐπιγραφαὶ τῆς Δήλου, Ῥόδου καὶ Κύπρου, τόπων δεχομένων ξένους πολλοὺς κατ᾽ ἐμπορίαν, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀναθέντων τὰ ἐν Πειραιεῖ εὑρεθέντα μαρμάρινα ἀναθήματα ἔχει εἰς τὸ ἴδιον ὄνομά του προσκείμενον καὶ δημοτικὸν τῆς Ἀττικῆς. — Ἀλλὰ ὁ Ἁλιμούσιος Θουκυδίδης (1, 126) ἱστόρησε τάδε, ἃ ἀδύνατον βέβαια νὰ ἠγνόει ὁ κ. Foucart, παρέδραμε δὲ ἑκών· «ἔστι γὰρ καὶ Ἀθηναίοις Διάσια ἃ καλεῖται Διὸς ἑορτὴ Μειλιχίου μεγίστη, ἔξω τῆς πόλεως, ἐν ᾗ *πανδημεὶ* θύουσι» κτλ. ὡσαύτως καὶ τὸ ὅτι ὁ Ξενοφῶν ὁ Ἐρχιεὺς ἔθυέ ποτε τῷ Μειλιχίῳ Διὶ ἐν Ἀθήναις, (ἴδε Ἀνάβ. 7, 8, 4). Ταῦτα θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ συνδυασθῶσι πρός τε τὸ ἀνωτέρω παρ᾽ ἡμῶν παρατεθὲν χωρίον τοῦ Παυσανίου περὶ «ἀρχαίου βωμοῦ» καὶ πρὸς τὸν νῦν ἐκδιδόμενον ὅρον, τὸν εὑρεθέντα ὄχι ἐν Πειραιεῖ, τόπῳ ἐπιδημούντων ξένων, πρὸς δὲ τούτοις νὰ ληφθῇ ὑπ᾽ ὄψιν καὶ τὸ ἐπίθετον αὐτὸ μειλίχιος καὶ μείλιχος, ὅπερ ἤδη παρ᾽ Ὁμήρῳ καὶ Ἡσιόδῳ ὃν συχνὸν κατὰ τὴν γνωστὴν σημασίαν του, ἀπεδίδετο καὶ εἰς ἄλλους παρὰ τὸν Δία Ἑλληνικοὺς θεούς, ἐπὶ πᾶσι δὲ νὰ συμπαραληφθῶσιν εἰς τὴν τοῦ πράγματος ἐξέτασιν τὰ ἀνωτέρω εἰς ἃ παρεπέμψαμεν χωρία τοῦ Παυσανίου (Κορινθ. 9, 6 καὶ 20, 1) ἰδίως δὲ καὶ τὰ ἐν Ἀχαϊκοῖς 19, 22 ἱστορούμενα περὶ Μειλίχου τοῦ παρὰ τὰς Πάτρας ποταμοῦ καὶ τῶν ἐκεῖ ποτε τελουμένων ἀνθρωποθυσιῶν, ἵνα φανῇ οὕτως, ἂν μία μόνον λατρεία

[1] Εἰ δὲ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἀττικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι, δὲν ἐκφράζεται ὁ συγγραφεὺς τῆς πραγματείας, μάλιστα δὲ γράφει· nous laisserons de côté les interprétations, que les religions helléniques donnaient au nom de Milichios; nous nous bornerons aux renseignemerts que fournissent les monuments du Pirée, *pour rechercher l'origine et la nature de ce culte.*

Μειλιχίου Διὸς ὑπῆρχεν ἐν Ἀττικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι, ἢ δύο διαφόρου φύσεως καὶ καταγωγῆς.

Ἀλλὰ ταῦτα συντόμως ἡμεῖς ἐνταῦθα ἐκθέντες καὶ πολλὰ παραλείψαντες, δὲν φανταζόμεθα, ὅτι δι᾽ αὐτῶν ὁριστικήν τινα διαλεύκανσιν ἐπηνέγκαμεν. Αὐτὸς ὁ κ. Foucart εἶναι μᾶλλον δίκαιος νὰ γράψῃ περιληπτικώτερον καὶ ἀγάγῃ τὸ ζήτημα ὃ ἔθεσεν εἰς λύσιν τινὰ εὐλόγως ἀποδεκτήν.

2.

ΗΙΕΡΟ...
ΑLOΓ...

Στήλης λίθου πεντελικοῦ τεμάχιον πάντοθεν ἐλλιπές, ὕψους 0,11, πλάτους 0,10, πάχους 0,05, εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις περὶ τὴν Ἀκρόπολιν, ἐδωρήθη τῇ Ἀρχ. Ἑταιρίᾳ ὑπὸ Νικολάου Αὔδῃ. Ἀνωτάτω σῴζει μέρος μικρὸν γείσου μετὰ κυματίου καὶ ὑπ᾽ αὐτὸ ἔχει τὰς ἀρχὰς δύο μόνον στίχων, ὡς ὁρῶνται ἐνταῦθα, ὅπερ βέβαιον, διότι πρὸ τοῦ Η καὶ τοῦ Α μένει ἔτι μικρὸν μέρος τοῦ λίθου κενόν. Ὑπὸ τὰ γράμματα ἐν βαθυτέρᾳ ὀλίγον ἐπιφανείᾳ ὑπάρχει ἀνάγλυπτός τις καὶ κυκλοτερὴς ἐξοχὴ ὡσὰν ταινία, ἣν κατὰ πρώτην πρόσοψιν ἐκλαμβάνει τις ὡς ὑπόλειμμα τοξοειδοῦς ποτὲ καμάρας, ἀλλὰ προσέχων εἰς ἄλλην λοξῶς πρὸς τ᾽ ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι ῥαβδοειδῆ ἐξοχὴν χωροῦσαν ἄνω μέχρι τῆς πρώτης κεραίας τοῦ Α, πείθεται (ἐγὼ τοὐλάχιστον ἐπείσθην), ὅτι αὕτη μὲν εἶναι ἄκρον δόρατος, ἡ δὲ κυκλοτερὴς γλυφὴ μέρος λοφιᾶς κράνους[1], καὶ οὕτω ὑποθέτει εὐλόγως, ὅτι Ἀθηνᾶ τις πιθανῶς ἦτό ποτε ἐπὶ τοῦ λίθου εἰκονισμένη, βλέπουσα πρὸς τὰ δεξιά, καὶ ποιοῦσά τι, ἢ ἐν σχέσει οὖσα πρός τινα ἄλλην ἐκλιποῦσαν μορφήν, καὶ ὅτι ἀναθηματικήν τινα στήλην ἢ ψηφίσματος Ἀττικοῦ ἄνω μέρος μετὰ γλυφῆς ἔχομεν ἐνώπιόν μας, καὶ κατὰ ταῦτα συμπληρωτέοι οἱ δύο κολοβοὶ στίχοι, ὅπερ ὅμως δυσχερέστατον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀδύνατον· δι᾽ ὃ οὐδ᾽ ἐπιχειρῶ τινα συμπλήρωσιν ἐγώ, καθ᾽ ὅσον οὐδὲν ὠφελεῖ νὰ συμπληρωθῶσι τὰ ΑLOΓ Ἀλωπ(εκῆθεν) φέρ᾽ εἰπεῖν, ἤ τι ἄλλο, ἀφοῦ τὰ μὲν ΑLO δύνανται νὰ εἶναι καὶ τέλος λέξεώς τινος ἢ

[1] Γλυφὴ καμάρας ἐν λίθῳ ἔχοντι προευκλείδεια γράμματα δὲν ἀπαντᾷ, ὅσον ἐνθυμοῦμαι, συχνότατα δὲ ἐν ἐπιτυμβίαις στήλαις τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

κυρίου ὀνόματος -*άλο(υ)*, τὸ δὲ ἑπόμενον Π ἀρχὴ ἄλλης λέξεως. Οὕτω καὶ τὰ τοῦ α' στίχου ΗΙΕΡΟ ἐπιδέχονται πολλαπλᾶς συμπληρώσεις Ηιερο(ποιοί), Ηιερο(κλε̃ς), Ηιερο(φο̃ν) καὶ τόσας ἄλλας.

Ἐξετάθημεν δὲ τόσον πολὺ ἐπὶ τεμαχίου, γλυπτικῶς τε καὶ ἐπιγραφικῶς κολοβωτάτου, μόνον χάριν τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀπειροτέρων, ἵνα μὴ καταφέρωνται εἰς συμπληρώσεις εὐχερεῖς καὶ ματαίας.

3.

. . . .
. . . ΙΑΣ

ΙΡΑΠΟΣ
ΝΚΑΙΗΕΜΙ
ΗΕΜΙΠΟΔΙΟΝ
ΟΣΠLΑΤΟΣ
ΝΜΕΚΟΣΤΕΤ
ΗΕΜΙΠΟΔΙΟ
Λ
ΟΙΣΕΠΙΣΤΥLΙΟΙΣ
ΑΠΟΣΠLΑΤΟΣ
ΣΠΕΝΤΕΠΑLΑΣΤΟΣ
ΟΙΠΕΡΙΟΝΤΕΣ
ΑΤΑΤΟΙΧΟΝ
ΟΠΟΔΕΣ
ΕΚΟΣΤΕΤΡΑΠΟΣ
ΑΙΜΕΚΟΣΚΑΙΠLΑΤΟΣ
ΣΚΑΜΠΥLΟΣ
. . ΜΕΚΟΣΚΑΙΠLΑΤΟΣΗΕΚΠΟΣ
. . ΟΙΜΕΚΟΣΤΕΤΡΑΠΟΔΕΣ
ΕΚΟΣΤΡΙΠΟΣ
Κ;ΟΣΠΕΝΤΕΠΟΣ
ΑΜΕΚΟΣΠΕΝΤΕΠΟΣ
ΣLΙΘΟΣΜΕΚΟΣΟΚΤΟΠΟΣ
ΠΟΣΠΑΧΟΣΤΡΙΠΑLΑΣΤΟ
ΕΚΟΣΗΕΚΠΟΔΕ
. . . . . .

Στήλης λίθου Πεντελικοῦ τεμάχιον πάντοθεν ἠκρωτηριασμένον, πλὴν ἐπὶ δεξιὰ τῷ ὁρῶντι. Ὕψ. 0,34, πλάτ. 0,18, πάχ. 0,13. Ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας. Εὑρέθη ἐν Ἀθήναις, ποῦ δὲ τῆς πόλεως ἀκριβῶς, ἄγνωστον. Ἐκ τοῦ πάχους δὲ μάλιστα τοῦ τεμαχίου εἰκάζεται, ὅτι ἡ στήλη θὰ ἦτό ποτε πολὺ μεγάλη, καὶ ἂν τοῦ πρώτου νῦν στίχου τὰ δύο ἥμισυ γράμματα ὀρθῶς συμπληροῦμεν ἀριστερόθεν, θὰ περιείχετο ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ἐκτενὴς λογοδοσία περὶ ἔργων δημοσίας τινὸς οἰκοδομῆς λιθίνης, τετελεσμένων ἢ τελεστέων κατὰ πρυτανείας. Περιπλέον τι νὰ εἴπωμεν δὲν ἔχομεν. — Τὸ χάραγμα τῶν γραμμάτων βαθὺ καὶ ἐπιμελές, εἰ καὶ ἡ γραφὴ ὄχι ἡ στοιχηδόν. — Μεταγράφομεν αὐτὰ ὧδε·

. . . .
. . . πρυτανε)ί;ας
. . . .
. . τε)τράπος
. . ο)ν καὶ Ηεμι-
. . Ηεμιποδίον
. . ος πλάτος
. . ν με̃κος τετ-
. . Ηεμιποδίο
. . . . α
. . τ)οῖς ἐπιστυλίοις
. . . άπος πλάτος
. . ς πεντεπάλαστος
. . οι περιόντες
. . ατα τοῖχον
. . ὀκτ)όποδες
. . μ)ε̃κος τετράπος
. . αι με̃κος καὶ πλάτος
. . ς καμπύλος
. . με̃κος καὶ πλάτος Ηέκπος
. . οι με̃κος τετράποδες
. . . μ)ε̃κος τρίπος
. . με̃)κ;ος πεντέπος
. . α με̃κος πεντέπος
. . ς λίθος με̃κος ὀκτόπος
. . πος πάχος τριπάλαστο(ς;)
. . . μ)ε̃κος Ηέκποδε
. . . .

4.

. . . ␣ . . . . ΘΑΙ . .
. . ΕΙΔΗΤΩΝΔΗΜΟΤ
. . ΣΕΝΤΟΙΣΕΠΙΑL
. . ΓΑΘΟΙΕΓΕΝΟΝΤ
. . ΤΩΝΠΟΛΕΜΙΩΝL
. . ΧΗΤΗΣΝΥΚΤΟΣΚ
. . ΣΜΑΧΗΙΕΞΕΒΑΛ
. . . ΕΑΠΕΚΤΕΙΝΑΝ
. . . ΛΑΒΟΝΚΑΙΤΑΟ

. . . Ε Σ Α Ν Η Ν Ε Ν Κ Α Ν
. . . Α Ι Τ Α Α Λ Λ Α Ε Υ Τ
. . . Τ Ε Τ Ε Λ Ε Κ Α Σ Ι Ν
. . . . Ι Σ Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι
. . . ¯Α Ι Ν Ε Σ Α Ι Κ Α Ι
. . . . Τ Ο Ν Α Υ Τ Ω Ν Χ .
. . . ˥ Ο 𐅅 Δ Ρ Α Χ ⸌ Ϩ Ι
. . . Λ Ν Δ Ͻ Λ Γ . . .
. . . .

Στήλη λίθου Πεντελικοῦ, ἀποκεκρουσμένη ἄνω τὸ γεῖσον ἐπιπολῆς, καὶ παρέχουσα τὸν νῦν τε καὶ πάλαι πρῶτον στίχον κολοβόν, ἐλλιπὴς δὲ πολὺ τὰ πρὸς ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι καὶ τὰ κάτω. Ὕψους 0,26, πλάτους 0.18, πάχους 0,07. Ἄγνωστος ὁ τόπος τῆς εὑρέσεως· ἀλλὰ πάντως εἶναι ἡ Ἀττική. Ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας. Οὔσης τῆς γραφῆς στοιχηδόν, ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐλλειπόντων γραμμάτων εὐκολύνθη ἱκανῶς, ἐξ οὗ ἐγνώσθη, ὅτι 24 γράμματα θὰ εἶχεν ἕκαστος στίχος καὶ τὸ ὅλον ἦτο ψήφισμα δημοτῶν τινῶν, ὄχι τοῦ Ἀθηναίων δήμου. Τὰς συμπληρώσεις μου τὰς ἐν τῇ μεταγραφῇ τῇ ἑξῆς, ἰδίως τὰς τῶν στίχων β^{ου} καὶ γ^{ου} ἔκαμα ὁδηγηθεὶς ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ ἐν Bull. de corr. hell. 13me année, p. 257 κ. ἑξ. ὅπερ εἶναι τοῦ 334/3 πρὸ Χριστοῦ. Παραπλήσιαι φράσεις εὕρηνται καὶ ἐν τοῖς ψηφίσμασι τοῖς ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. ἔτους 1883, σελ. 134, ἔτους 1884, σελ. 135, ἔτους 1887, σελ. 187. Ἔστω λοιπὸν ἡ μεταγραφὴ τοιάδε·

. . . . δ(εδόχ)θαι (το-
ῖς δημόταις, ἐπ)ειδὴ τῶν δημο(τ-
ῶν οἱ ταχθέντε)ς ἐν τοῖς ἐπιλ(έ-
κτοις ἄνδρες ἀ)γαθοὶ ἐγένοντ-
ο εἰσβαλόντων) τῶν πολεμίων Π;
ρὸς αὐτὰ τὰ τεί)χη τῆς νυκτὸς κ-
αὶ συμβαλόντε)ς μάχηι ἐξέβαλ-
ον, οὐκ ὀλίγους τ)ε ἀπέκτειναν
καὶ ζῶντας συνέ)λαβον καὶ τὰ ὅ-
πλα σκυλεύσαντ)ες ἀνήνενκαν
εἰς τὸ ἀρχεῖον; κ)αὶ τὰ ἄλλα εὐτ-
ακτήσαντες δια)τετελέκασιν
ἐν ταῖς στρατεί;)Α;ις, δεδόχθαι
τοῖς δημόταις, ἐ)παινέσαι καὶ
στεφανῶσαι ἕκασ)τον αὐτῶν χ(ρ-
υσῶι στεφάνωι ἀ)πὸ 𐅅 δραχ(μ)ῶν (ἀ-
ρετῆς ἕνεκα καὶ) ἀνδραγ(αθίας
. . . .

Δέν με λανθάνει, ὅτι τὸ ἥμισυ περίπου τῶν συμπληρωμάτων μου εἶναι ὄχι ἀσφαλῆ, ἀλλ' αὐτὰ ἠδυνήθην νὰ δώσω. Ποῖοι ἦσαν οἱ πολέμιοι, οὓς ἐξέβαλον οἱ ἐπίλεκτοι καὶ πότε ἐγένετο ἡ σύγκρουσις, ἀγνοῶ, ἀλλὰ πάντως μετὰ τὰ μέσα τοῦ δ' πρὸ Χρ. αἰῶνος. Ὑποθέτω δέ, ὅτι ὁ πρῶτος στίχος θὰ ἐπληροῦτο ποτὲ μόνον διὰ δεκατεσσάρων γραμμάτων λεγόντων τά· ὁ δεῖνα εἶπεν, μετὰ ἢ ἄνευ δημοτικοῦ. Λυπηρὸν δέ, ὅτι ἴσα ἴσα τὸ ποθούμενον τοῦ δήμου ὄνομα ἐξέλιπε, καὶ ὑποπτεύω, μήπως ἦτο γεγραμμένον ἢ ἄνω ἐν τῷ 6' στίχῳ ἢ κάτω ἐν τῷ ιδ', ὅπου ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χώραις συμπληρωτικῶς ἐγὼ ἔθεσα τὰ τοῖς *δημόταις*. Τότε τὸ ἐκλιπὸν δημοτικὸν θὰ συνέκειτο ἐκ δώδεκα γραμμάτων κατὰ δοτικὴν πτῶσιν ἄνευ ἄρθρου.

5.

. . . Λ . .
. . . ▨ Ͻ Λ Λ Υ Τ Ε . . .
. . Ρ; Ι Ω Ν Ο Σ Ε . . .
. Ε Ι Κ Α Ι Δ Ε Κ Α . . .
. Κ Κ Λ Η Σ Ι Α Ε Ν Δ Ι .
. Ϩ Ν Ε Π Ε Ψ Η Φ Ι Ι Ε .
. ⸍ Σ — Π Ο Λ Υ Ε Υ Κ Τ .
. Τ Ι Ο Σ Ε Ι Π Ε Ν Ε Π .
. Γ Η Ν Ο Σ Ε Π Ι Δ Α Μ .
. Ε Λ Ο Χ Ο Υ Α Π Ο Λ Λ .
. . Ν Τ Ω Ι Δ Η Μ Ω Ι Τ .
. . Μ Ε Λ Ο Υ Ν Τ Α Ι Τ .
. . Η Ν Η Θ Ε Ν Κ Α Ι Π .
. . Α Ν Ε Δ Ε Ξ Α Τ Ο Τ .
. . Θ Ε Ν Τ Α Υ Π Ο Α Π C
. . Ν Α Υ Σ Τ Α Σ Α Θ Η Ι
. . . . Μ Ω Ι Ε Π Α Ι Ν Ι
. . . . Ν Ω Σ Α Ι Χ Ρ Υ .
. . . Ͻ Ν Α Υ Τ Ω Ν Ε Ι Ι
. . . Ο Υ Σ Α Υ Τ Ο Υ Σ .
. . . Ⱶ Σ Κ Α Ι Δ Η Μ Ο .
. . . Ͻ Υ Λ Ω Ν Τ . .
. . . . Ρ Υ Τ Α . .
. . . .

Στήλη λίθου Πεντελικοῦ, ἐλλιπὴς κατὰ τὸ ἥμισυ καί τι πλέον πρὸς τ' ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι, πάνυ δὲ

ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιά, οὕτω δὲ ἴσως καὶ κάτω, ἄνω δὲ οὐδεὶς ἴσως στίχος ὁλόκληρος ἔλειψεν, σῴζεται δὲ τούτου ἐν Λ ἢ Δ, ὑπὲρ δὲ αὐτὸν εὐθὺς ἀπόθραυσις ἀνώμαλος. Ὕψος 0,36, πλάτος 0,15, πάχος 0,09. — Εὑρέθη ἐν ταῖς τελευταίαις τῆς ἀρχαιολ. Ἑταιρίας ἀνασκαφαῖς, ταῖς πρὸς βορρᾶν τῆς λεωφόρου Ὄλγας, ἔνθα ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἐδάφη κατασκευῆς μεγάλου τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων κτίσματος.

Ἡ γραφὴ τοῦ ψηφίσματος τούτου εἶναι ἡ στοιχηδόν, πλὴν τοῦ 6ʹ στίχου, ἔνθα μικρά τις παρέκκλισις. Φαίνεται δέ μοι, ὅτι ὄχι εἰς νεωτέρους τοῦ προηγηθέντος λίθου χρόνους ἀνήκει. Ἐκ πλειόνων στίχων συμπληρουμένων εὐχερῶς, ἐξάγεται, ὅτι ἕκαστος στίχος εἶχέ ποτε ἀνὰ 26 γράμματα, πλὴν τῶν πρώτων ἴσως τριῶν καὶ τοῦ ζʹ, ἔνθα ὁρᾶται γραμμὴ ὁριζοντεία κεχαραγμένη ἀντὶ ἑνὸς γράμματος. Περὶ τῶν συμπληρώσεών μου ἃς κρίνωσιν οἱ ἐπαΐοντες. Ἰδοὺ ἡ μεταγραφή μου·

. . . . . . Λ . . . .
. . . Κ)ολλυτε(ὺς ἐγ-
ραμμάτευε, Σκιροφο;)ρ;ιῶνος ε . . . .
. . . ει καὶ δεκά(τηι
τῆς πρυτανείας, ἐ)κκλησία ἐν Δι(ο-
νύσου, τῶν προέδρ)ων ἐπεψήφιζε(ν
. . . . ς — Πολύευκτ(ο-
ς . . . . ἡ)τιος εἶπεν· ἐπ(ε-
ιδὴ . . . . Ἀ;)γῆνος Ἐπιδάμ(ν-
ιος καὶ . . . . . . Ἡγ)ελόχου Ἀπολλ(ω-
νιάτης εὖνοι εἰσὶ)ν τῶι δήμωι τ(ῶ-
ι Ἀθηναίων καὶ ἐπι)μελοῦνται τ(ῶ;-
ν ἀφικνουμένων; Ἀθ)ήνηθεν καὶ Π(.
. . . . ἀνεδέξατο τ .
. . . . τὰ ἀναλω;)θέντα ὑπὸ Ἀπ(ο-
λλωνιατῶν εἰς τὰς)ναῦς τὰς Ἀθήν-
ηθεν, δεδόχθαι τῶι δή)μωι, ἐπαινέ-
σαι αὐτοὺς καὶ στεφα)νῶσαι χρυ(σ-
ῶι στεφάνωι ἑκάτερ)ον αὐτῶν, εἶν-
αι δὲ αὐτοὺς Ἀθηναί)ους αὐτοὺς (κ-
αὶ ἐκγόνους καὶ φυλ)ῆς καὶ δήμο(υ
καὶ φρατρίας ἧς ἂν β)ούλωντ(αι κα-
τὰ τὸν νόμον· τοὺς δὲ π)ρυτά(νεις δ-
(οῦναι περὶ αὐτῶν τὴν ψῆφον κτλ.)

6.

. . . . . .
. . . . Ι Ο Λ . .

. Π Ο Φ Υ Γ Ο Υ Σ Α / . .
Τ Ε Ι Θ Ρ Α Σ Ι : Φ Ι / . . .
Δ Α Ο Σ Ε Ν Σ Α Λ Α Μ Ι Ν . .
Μ Ε Ι Δ Ω Ν Α Ε Υ Θ Ν . . .
Ε Υ Ο Υ Κ Ρ Ι Τ Ο Ν Μ . . .
Μ Ε Ι Δ Υ Λ Ι Δ Η Ν . . .
Φ Ι Α Λ Η Σ Τ Α Θ Μ Ο . . .
Λ Υ Κ Ι Ν Ο Σ Ε Ν Σ Α Λ Α Μ Ι Ν Ι . . .
Μ Ε Ι Δ Ω Ν Α Ε Υ Θ Υ Κ Ρ Ι Τ . . .
Ε Υ Θ Υ Κ Ρ Ι Τ Ο Ν Μ Ε Ι Δ Ο . . .
. . . . Υ Λ Ι Λ Ι Ι Ν Μ Γ . . .
. . . .

. . . . . .
. . . . Ι Ο Λ . .

ἀ)ποφυγοῦσα /
Τειθράσι: φιά(λη σταθμὸν Η . . .
Δᾶος ἐν Σαλαμῖν(ι οἰκῶν ἀποφυγὼν
Μείδωνα Εὐθυ(κρίτου . . . .
Εὐθύκριτον Μ(είδωνος . . .
Μειδυλίδην (Μείδωνος . . .
φιάλη σταθμὸ(ν Η
Λυκῖνος ἐν Σαλαμῖνι (οἰκῶν ἀποφυγὼν
Μείδωνα Εὐθυκρίτ(ου . . .
Εὐθύκριτον Μείδω(νος . . .
Μειδ)υλίδην Με(ίδωνος . . .
. . . .

Στήλης λίθου Ὑμηττίου τεμάχιον, εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις καὶ ἀγορασθὲν ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας. Ὃν ἠκρωτηριασμένον ἄνω, κάτω καὶ δεξιόθεν, ὕψος ἔχει 0,12, γραφὴν δὲ ὄχι τὴν στοιχηδόν, ἐπιμελὲς ὅμως τὸ χάραγμα· τὸ δὲ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἐλέγχει τὰ μέσα ἴσως τοῦ γʹ πρὸ Χρ. αἰῶνος. Τοῦτο δὲ λέγω ἕνεκα μάλιστα τοῦ σχήματος τοῦ φῖ, ὅπερ εἶναι ὑψηλότερον καὶ ἐν τῷ ηʹ στίχῳ τοιοῦτο Φ.

Παρέχει δὲ ἡμῖν τὸ τεμάχιον τοῦτο, ὅπως καὶ τὰ ἐν C. I. A. II, 2 ὑπ' ἀριθ. 768-775 καὶ 776,6, (πάντα κ' ἐκεῖνα κολοβὰ) ἀναγραφὴν φιαλῶν ἀργυρῶν, ἐχουσῶν ἑκάστης σταθμὸν Η, ἤτοι Ηεκατὸν δραχμῶν, ἃς ἀνέθηκαν τῇ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνᾷ ἄνθρωποι ἐν Ἀττικῇ μὲν οἰκοῦντες, ἀπελεύθεροι δὲ ἢ μέτοικοι, ἀποφυγόντες τινὰς πολίτας Ἀθηναίους ἐπενεγκόντας αὐτοῖς δίκην (ἀπρ)οστασίου ἢ (ἀπ)οστασίου, ὡς ἐξάγεται ἰδίως ἐκ τῆς ἐν C. I. A. II, 2 ὑπ' ἀριθ. 776 ἀναγραφῆς. Αἱ δὲ φιάλαι ὀνομάζονται ἐξελευθερικαὶ ἐν ταῖς ὑπ' ἀρ. 720

καὶ 729 τοῦ αὐτοῦ τόμου τοῦ C. I. A. ἀναγραφαῖς τῶν ταμιῶν τῆς θεοῦ. Οὕτω περὶ τοῦ εἴδους τῶν ἐπιγραφῶν, εἰς ἃς καὶ τὸ ἡμέτερον ἀνήκει τεμάχιον ἔκρινεν ὁ U. Köhler, δημοσιεύσας πραγματείαν, πρὸ ἐτῶν ἐν Mittheilungen des arch. Instit. in Athen, III, σελ. 172 κ. ἑξ. ἀλλ' ὕστερον ἐκδιδοὺς τῷ 1883 τὸν τόμον τοῦ C. I. A, ἐν ᾧ αἱ προδηλωθεῖσαι ἐπιγραφαί, ἔγραψεν ἐν τῷ λήμματι τῆς ὑπ' ἀριθ. 768 ἐπιγραφῆς, καίπερ οὐ μετανοῶν, ὡς λέγει, διὰ τὴν προτέραν του ἐκδοχήν, ὅτι ὑπάρχουσι δυσκολίαι τινὲς οὐ μικραί, ἐναντιούμεναι εἰς αὐτὴν καὶ σκοτίζουσαι τὴν πλήρη τοῦ πράγματος κατάληψιν. Τούτων τῶν δυσκολιῶν μίαν ἐξαίρει, τὸ ὅτι ἔν τισι τῶν ἀναγραφῶν, οἷον ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 768 εὕρηνται καὶ μέτοικοί τινες ὄντες ἐκεῖνοι, οὓς ἀπέφυγον οἱ ἀποφυγόντες. Καὶ εἶναι, λέγομεν ἡμεῖς, τὸ ἐναντίωμα σπουδαῖον. Δυστυχῶς τὸ σήμερον ἐκδιδόμενον τεμάχιον οὐδεμίαν παρέχει νέαν πληροφορίαν πρὸς λύσιν τῶν ἐπικρατουσῶν ἔτι ἀποριῶν, ἀλλ' οὔτε τι ὅμως προσθέτει εἰς ἐπίῤῥωσιν αὐτῶν· διότι τὰ μὲν ὀνόματα Μείδωνος, Εὐθυκρίτου καὶ Μειδυλίδου εὕρηνται ἤδη ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἄλλαις ὡς πολιτῶν Ἀθηναίων, τὸ Εὐθύκριτος μάλιστα παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ καὶ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ ὡς ὄνομα ἄρχοντος ἐπωνύμου τὸ α' ἔτος τῆς ριγ' Ὀλυμπιάδος, τὸ δὲ ὄνομα Δᾶος καὶ μάλα δουλικὸν μαρτυρεῖται συχνὰ ἐξ ἀρχαίων πηγῶν (εἰ καὶ καθ' Ἡσύχιον εἶχον αὐτὸ καὶ ἐλεύθεροι)· τὸ δὲ Λυκῖνος εἶχον ἐν χρήσει καὶ Ἀθηναῖοι καὶ ἄλλοι ἄλλων τόπων Ἕλληνες (ἴδε Pape λεξικὸν τῶν κυρίων ὀνομάτων τῆς Ἑλληνικῆς) καὶ ἠδύνατο λοιπὸν ὁ ἐπὶ τοῦ λίθου Λυκῖνος νὰ εἶναι καὶ μέτοικος ἐν Σαλαμῖνι οἰκῶν.

Τελευταῖον ἂς εἴπωμεν, ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῷ C. I. A. ἐκδεδομένων τοιούτων ἀναγραφῶν μία μόνον ἱκανῶς μακρά, ἡ ἐν τοῖς Addendis ὑπ' ἀρ. 776, b, ἔχει, ὡς ἐν τῷ δε τῷ ἡμετέρῳ λίθῳ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐδαφίων μὲ γράμμα ἐν προέχον ἐν τῷ στίχῳ· ἀλλὰ ἐκείνης μέρος νομίζομεν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ προκείμενον τεμάχιον, διότι ἐκείνη εἶναι καὶ ὀπισθόγραφος, τοῦτο δὲ ὄχι.

7.

. Ι Ο Σ	Δ) ι ὸ ς
. ΑΤΑΙΒΑΤΟΥ	κ)αταιβάτου

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι κεχαραγμένη ἐπὶ χαμηλοῦ τανῦν, ἅτε ἠκρωτηριασμένου ἄνωθεν, τετραγωνικοῦ βάθρου ἢ βωμοῦ, σῴζοντος ἐν μέρει μόνον κάτω τὸν ἀρχιτεκτονικόν του κόσμον. Ὁ λίθος Ὑμήττιος, ὕψος 0,20, πλάτος τῆς ἐπιγεγραμμένης προσθίας πλευρᾶς 0,45 καὶ πάχος ἢ βάθος τὸ αὐτό. Τὰ γράμματα ἴσως τῶν πρὸ Χριστοῦ Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Εὑρέθη προπέρυσι ἐν ταῖς σκαφαῖς ταῖς ἔξω τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ περιβόλου τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ δὴ ἀπαντικρὺ τοῦ προπύλου, ὡς λίθος κοινὸς ἐνεκτισμένος εἰς μεταγενέστερα κτίσματα. Τὸ ἐπίθετον καταιβάτης καὶ εἰς ἄλλους μὲν θεοὺς ἀπεδίδετο τὸ πάλαι, ὡς μαρτυροῦσι πολλὰ χωρία ποιητῶν καὶ πεζογράφων, ἰδίως ὅμως εἰς τὸν Δία, καὶ ὁ Παυσανίας (ἐν Ἠλιακῶν Α κεφ. 14 § 10) ἀναφέρει ἰδὼν ἐν τῇ Ἄλτει τῆς Ὀλυμπίας βωμὸν Διὸς καταιβάτου. Ἂν δὲ ἄλλος τις συγγραφεὺς παρέδωκε καὶ ἐν Ἀθήναις τὴν ὕπαρξιν τοιούτου βωμοῦ, δὲν ἐξηκρίβωσα.

8.

ΙΤΑΛΙΚΟΣ	Ἰταλικὸς
ΞΕΝΙΩΙ	ξενίωι
ΑΣΚΛΗΠΙΩΙ	Ἀσκληπιῶι

Βάθρον καὶ τοῦτο τετραγωνικόν, τὰ ἄνω μὲν ἠκρωτηριασμένον τὸν ἀρχιτεκτονικὸν κόσμον πλειότερον, τὰ κάτω δὲ ὀλιγώτερον, λίθου Πεντελικοῦ, ὕψους 0,75, πλάτους τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,34, βάθους ἤτοι πάχους 0,30, εὑρεθὲν ἐν τῷ αὐτῷ ὅπου καὶ τὸ προηγούμενον τόπῳ καὶ ὡσαύτως ἐνεκτισμένον εἰς μεταγενέστερα κτίσματα. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι σῶα, διότι ὁ ἄνωθεν τοῦ α' στίχου τόπος εἶναι ἄγραφος, τὸ δὲ κύριον ὄνομα Ἰταλικός, καὶ μόνον οὕτω πολλάκις εὑρέθη ἐν ἐπιγραφαῖς.

Τὸ ἐπίθετον ξένιος κυρίως ὂν τοῦ Διός, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς τὸν πατέρα τοῦ Ἀσκληπιοῦ Ἀπόλλωνα ἀποδεδομένον ἀνεγνώσθη ἐν ἐπιγραφῇ Χίᾳ, δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ Αἰγιναίᾳ ἐφημερίδι τοῦ 1833 σελ. 97 (=CIGr. 2214 e). Ἂν δὲ καὶ εἰς τὸν Ἀσκληπιόν που ἐν ἐπιγραφαῖς ἢ βιβλίοις εὑρέθη ἀποδεδομένον, ἀγνοῶ.

9.

Αὐτοκράτορα Τραϊανὸν
Ἀδριανὸν Καίσαρα σε-
βαστὸν Ὀλύμπιον
Κοροπισσέων τῆ(ς
Κιητῶν μητροπό-
λεως ἡ βουλὴ καὶ ὁ
δῆμος διὰ πρεσβευ-
τῶν Γαίου Νιννίου
καὶ Ἀθηνίωνος Κλή-
μεντος τοῦ καὶ Λυκί-
σκου, ἐπὶ ἱερέος. Κλ.
Ἀττικοῦ.

Τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν δὲν ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον ν' ἀποδώσωμεν καὶ διὰ κεφαλαίων γραμμάτων. Ὡς ὁρῶνται ἐπὶ τοῦ λίθου, εἶναι τοιαῦτα· Α, Є, C, Ѡ καὶ τὰ ἄλλα ἀνάλογα, οὐδεμίαν παρέχοντα δυσκολίαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Βάθρον δὲ εἶναι τὸ ἔχον αὐτὰ σχήματος κυβικοῦ ὅλως ἀκόσμητον, λίθου Πεντελικοῦ, ὕψους 0,77, πλάτους τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,42, πάχους ἤτοι βάθους τοῦ αὐτοῦ. Εὑρέθη ἔνθα καὶ οἱ δύο προηγούμενοι λίθοι ἐνεκτισμένοι εἰς μεταγενέστερα κτίσματα.

Τῶν ἐν στίχῳ δ' *Κοροπισσέων* τὸ ὄνομα ἀνεγνώσθη οὕτω καὶ ἐπὶ νομισμάτων τῶν Καισαρείων χρόνων ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Μαξιμίνου, τῶν παρὰ τῷ Mionnet, ἐνῷ παρὰ Στράβωνι *Κοροπασσὸς* (κατὰ σφάλμα ἴσως τῶν ἀντιγραφέων) ἀναφέρεται ὡς κώμη τῆς Λυκαονίας ἐν τοῖς πρὸς τὴν Καππαδοκίαν ὁρίοις. Ἀλλ' ἐδῶ μεγαλωνυμοῦνται οἱ Κοροπισσεῖς ὡς μητρόπολις καὶ δὴ τῶν *Κιητῶν*, ὅπερ ὄνομα εἰς ἐμὲ ἀλλαχόθεν ἄγνωστον εἶναι, πλὴν ἂν ἡ ὑποψία μου βάσιμος εἶναι, ὅτι ἐπὶ δύο τῶν παρὰ τῷ Mionnet νομισμάτων κακῶς ἀνεγνώσθησαν τὰ ЄΠΙΤѠΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛ.... ΚΟΡΟΠΙCCЄѠΝ καὶ ΚΟΡΟΠΙCCЄѠΝ ЄΝΤΙΜ ΜΗΤΡΟΠΟΛЄѠC καὶ δέον νὰ παραδεχθῶμεν ἀντὶ τῶν ἀδιανοήτων *επιτων* καὶ *εντιμ* τὴν ἀνάγνωσιν ΚΙΗΤѠΝ. Ὀφείλω ἐν τούτοις νὰ δηλώσω, ὅτι Κῦς τις πόλις ὑπῆρξέ ποτε ἐν Καρίᾳ, ἧς γίνεται μνεία ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ 81 πρὸ Χρ. ἔτους, ἐκδοθείσῃ ἐν Bull. de corr. hell. IX, p. 444. 450, καὶ *Κυειτῶν* δῆμος δὶς ἀναφέρεται ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ τοῦ 52 μ. Χρ. ἔτους, ἐκδοθείσῃ ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ IX, p. 307. Ἀλλὰ ἐνῷ ἡ Καρία πολὺ ἀπέχει τῆς πρὸς τὴν Καππαδοκίαν μεθορίου Λυκαονίας, μᾶς συγχωρεῖται ἆρά γε νὰ ταυτίσωμεν τοὺς Κυείτας ἐκείνους μὲ τοὺς νῦν ἀναφαινομένους *Κιήτας*; Νομίζω, ὄχι.

Τὸ ἐν στίχ. η' Νιννίου ὄνομα θὰ εἶναι τῆς Νιννίας ἐπισήμου Ῥωμαϊκῆς γενεᾶς, ἧς ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀννίβα μέχρι Τραϊανοῦ καὶ Ἀδριανοῦ ἀναφέρονται μέλη ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

10.

. . . .
.ΝΙ..υ...Ι
ΟΥΛΗΣΑΓΑΘ
ΔΙΩΙΚΗΚΕΝΗΓ
ΝΕΚΚΡΗΤΗΣΕΓ
ΟΣΜΕΝΑΝΔΡΟ
ϽΜΙΩΝΟΣ Ε
ΤΙΟΥΤΑΔΑΝΕΙΑ
ΔΑΝΕΙΟΝΠΑΝΚΛ
ΙΠΑΝΚΑΙΤΟΥΣΤϽ
ϽΥΣΤΟΚΟΥΣ Α
ΑΓΑΘΙΝΟΝΔΩΡ
ΤΟΚΟΝΑΦΗΚΕΝ—
ΙΤΟΝΤΟΚΟΝ Τ
Ν ΒΘΙΩΝΙΣΑΙ
ΟΔΙΚΑΙΤΗΛΕ
ΑΣΘΕΝΙΔΑΙ
ΙΟΥΤΟΔΑΝΓ
ϽΝΠΑΝΚΑΙΤ(
ΝΕΙΟΝΠΑΝΙ
ΔΡΩΙΕΡΤΑ
ΕΙΣΕΛΕ\
ΚΑΙΤ(
ΟΣΙ
. . . .

Ἀπόσχισμα λεπτὸν στήλης ποτὲ μεγάλης (ὡς εἰκάζομεν) λίθου λευκοφαίου, κομισθὲν ἐξ Ἀμοργοῦ ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρίας, ἔχον τὰ ἀνωτέρω δοθέντα γράμματα.

Ἡ Ἀμοργὸς καὶ ἰδίᾳ ἡ πόλις αὐτῆς Ἀρκεσίνη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρέσχε τῇ ἀρχαιολογίᾳ

πολλὴν ἐπιγραφικὴν ὕλην, ἀναφερομένην εἰς τὰ οἰκονομικά, μερικώτερον δὲ εἰς τὰ δημόσια δάνεια καὶ τὸν κανονισμὸν αὐτῶν. Ἴδε τὰ δημοσιευθέντα ψηφίσματα ἐν Ἀθηναίου τόμῳ ι′ σελ. 536-7 καὶ τὰ ἐν Bull. de corr. hell. VIII, p. 23 κ. ἑξ. Ἠσχολήθησαν δὲ περὶ τὴν διευκρίνησιν αὐτῶν ὁ R. Dareste ἐν Bull de corr. hell. VII, p. 362-376, ὁ C. Wachsmuth ἐν Rhein. Mus. XL, S. 292 κ. ἑξ. καὶ ὁ Em. Szanto ἐν Wien. Studien S. 12 κ. ἑξ.

Τὸ δὲ σήμερον ἐκδιδόμενον τεμάχιον πρῶτον μὲν φαίνεταί μοι ὂν νεώτερον τοῖς χρόνοις ἐκείνων τῶν προεκδεδομένων (καὶ τοῦτο λέγω ἀφορῶν εἰς τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων)· ἔπειτα δὲ παρέχει ἡμῖν ἀλλοιοτέρας τινὰς τῶν προτέρων πληροφορίας περὶ δανείων, ἃ ἡ πόλις δὲν ἐδανείσθη δημοσίᾳ παρ' ἰδιωτῶν, ἀλλά, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐδάνεισεν αὐτὴ εἰς ἰδιώτας καὶ ἐκανόνισε τὰ περὶ τῆς ἀποδόσεως αὐτῶν καὶ τοῦ τόκου, ὃν καὶ εἴς τινας ἀφῆκεν. Ἴδε στίχον 10. Ἂν ὑπῆρχε σῳζομένη ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐγγράφου, ὃ ὑποθέτομεν ψήφισμα, θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ καί τι πλέον ὡρισμένον περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν αἰτιῶν, δι' ἃς οἱ Ἀρκεσινεῖς προέβησαν εἰς ὁρισμοὺς εἰδικούς, ἴσως καὶ ἐκτάκτους περὶ πολλῶν μερικῶν δανείων. Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν ἔχομεν τὴν ἀρχήν, πᾶς λόγος ἤθελεν εἶναι μάταιος.

Δίδομεν νῦν καὶ μεταγραφὴν τῶν κεφαλαίων γραμμάτων μὲ συμπληρώσεις τινάς, οὐδὲν μέν, ἀληθῶς εἰπεῖν, προσδιασαφούσας τοῦ κειμένου, συντελούσας ὅμως πρὸς ὑπόδειξιν τῷ ἀναγνώστῃ, ὅτι οἱ στίχοι ἦσάν ποτε ἱκανῶς μακροί, ἅτε περιέχοντες πολλὰ κύρια ὀνόματα, ἃ νῦν λείπουσι, μετὰ τῆς ἑκασταχοῦ ἀναγκαίας διατακτικῆς φράσεως.

. . . . . ν . . . ο . . . .
. . ουλης Ἀγαθ(ιν ;
. . διωίκηκεν ηγ . .
. . ν ἐκ Κρήτης ε . .
. . ος Μενανδρο . .
. . Βοηδρ ;)ομιῶνος — ε . .
. . τ ; ίου τὰ δάνεια . .
. . τὸ) δάνειον πᾶν κα(ὶ το . . τόκο . .
. . τὸ δάνειο)ν πᾶν καὶ τοὺς τό(κους . .
. . τ)οὺς τόκους - Ἀ. . . .
. . Ἀγαθῖνον Δωρ . . .
. . τὸν) τόκον ἀφῆκεν -
. . κ)αὶ τὸν τόκον - Τ. . .
. . ν - Βοίωνι Σα(μίωι ; . .
. . Ἀγαθόπ)οδι καὶ Τηλε. . . .
. . Λ ; ασθενίδαι . .
. τ ; ίου τὸ δάνε(ον . .
τὸ δάνει)ον πᾶν καὶ το . . (τόκο . .
. . τὸ δά)νειον πᾶν κ(αὶ το . . τόκο . .
. . . ἀν)δρωι Ἐρ[γ]α . .
. . εἰς Ἐλευ(σῖνα ; . .
. . καὶ το . . .
. ος . .
. . . .

Προσθέτομεν καὶ ὀλίγα σημειώματα.

Τὸ ἐν στίχῳ β′ *ουλης* δὲν συνεπληρώσαμεν εἰς (β)*ουλῆς*, ἐνθυμηθέντες, ὅτι δυνατὸν νὰ κρύπτεται ἐκεῖ καὶ τὸ *ἐξούλης* ὀφλεῖν, φράσις δικαστική, ἥτις πλεονάκις ἀνεγνώσθη ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι ψηφίσμασι τῶν Ἀρκεσινέων.

Ἐν τῷ ϛ′ στίχῳ, ὅπου ἔθεσα κεραίαν ἐπέχουσαν τόπον τριῶν γραμμάτων, ὁ λίθος εἶναι ἄγραφος, καὶ δηλοῦται οὕτω τὸ τέλος ἐδαφίου. Τοιοῦτοι κενοὶ γραμμάτων τόποι, ἀλλὰ μικρότεροι, εἶναι καὶ ἐν τοῖς στίχοις ι′, ιβ′, ιγ′, ιδ′.

Ἐν τῷ ιδ′ στίχῳ τὸ γράμμα Θ ἔχει ἐπὶ τοῦ λίθου ἀσάφειαν, ὡς καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ Β. Ὅμως παρεδέχθημεν ἐκεῖ τὸ ὄνομα *Βοίωνι* κατὰ δοτικήν, διότι οἱ τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων ἐκδόται Sauppe καὶ Baiter ἐν τόμῳ β′, σελ. 182 ἀνέγραψαν «λόγον Λυσίου πρὸς Βοίωνα», εἰ καὶ διάφοροι ἐν τοῖς χειρογράφοις φέρονται γραφαὶ τοῦ ὀνόματος. Ὑπάρχει δ' ἄλλως καὶ Βοιὼ γυναικεῖον ὄνομα.

Τὸ τοῦ ιϛ′ στίχου *Λασθενίδαι* κατὰ δοτικὴν ἐκλαμβάνομεν. Ἀνεγνώσθη δὲ Λασθενίδας τις Ὀρχομένιος ἐν ἐπιγραφῇ ἐκδοθείσῃ ὑπὸ Keil.

Ἐν τῷ κ′ στίχῳ τὸ Τ ἐπὶ τοῦ λίθου εἶναι πάνυ σαφές, ἀλλὰ τὸ θεωροῦμεν ἡμαρτημένον ἀντὶ Γ, ἡ δὲ μετ' αὐτὸ σῳζομένη κορυφὴ γράμματος ὑπεμφαίνει πιθανῶς τὸ Α, καὶ οὕτω δύναταί τις νὰ συμπληρώσῃ, φέρ' εἰπεῖν, Ἐργασίωνος.

11.

Α̅ ΛΙΛΙΟΣΛΑ	. . . λιος Λα-
ΜΠΑΣΗΛΕΙΣ	μπᾶς Ἠλεῖο(ς
ΑΣΚΛΗΠΙΩ	Ἀσκληπιῷ
ΕΠΗΚΟΩ	ἐπηκόῳ
ΕΥΧΗΝ	εὐχήν.

Βωμίδιον τετραγωνικὸν λίθου λευκοῦ, ἄνω καὶ κάτω τὴν προσθίαν ἐνεπίγραφον ὄψιν κεκοσμημένον ἀρχιτεκτονικῶς, ὕψους 0,38, πλάτους 0,18, βάθους ἢ πάχους 0,15, ἐκ Γυθείου κομισθὲν εἰς Ἀθήνας ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας.

Δὲν ἠδυνήθην ἀκριβῶς ν' ἀποδώσω τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέντος· ἴσως εἶναι: Τ(ίτος) Αἴλιος ἢ Τ. Λαίλιος ἢ Τ. Μάνλιος Λαμπᾶς. Ἡ συμπλοκὴ τῶν δύο ἢ τριῶν πρώτων γραμμάτων φέρει τὴν δυσκολίαν. Ἄλλος ἴσως ἀναγνώστης τ' ἀναγνώσῃ ἐπιτυχῶς.

Τὸ ἐπίθ. ἐπήκοος δὲν ἦτο ἰδιάζον εἴς τινας μόνον θεούς. Ὅσους ἤθελον οἱ πιστοὶ νὰ γίνωνται αὐτῶν ἐπήκοοι, τοὺς ἐκάλουν οὕτω. Εἶδε δὲ ὁ Παυσανίας ἐν Γυθείῳ (Λακων. κεφ. 21, § 8) ἱερὸν Ἄμμωνος καὶ χαλκοῦν ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ, « οὐκ ἐπόντος ὀρόφου τῷ ναῷ », καὶ πηγὴν τοῦ θεοῦ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 12 Δεκεμβρίου 1889.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ

Υ. Γ. Ἀφοῦ τ' ἀνωτέρῳ οὕτως ἐτυπώθησαν, ὁ νομισματολόγος Ἰω. Σβορῶνος μ' ἔδωκε πληροφορίας τινὰς ἀλλοίας περὶ τῶν παρὰ τῷ Mionnet καὶ παρ' ἄλλοις νομισμάτων τῆς πόλεως Κοροπισσέων, ἃς ἐγὼ ἠγνόουν. Παρακληθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ συνέταξε περὶ αὐτῶν τὴν κατωτέρῳ δημοσιευομένην σημείωσιν.

Η ΠΟΛΙΣ ΚΟΡΟΠΙΣΣΟΣ ΕΝ ΤΗι ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗι

Σχετικῶς πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἀναφερομένας ἐπιγραφὰς τῶν νομισμάτων τῆς Κοροπισσοῦ σημειοῦμεν τὰ ἑξῆς.

Ἡ ὑποψία ὅτι αὗται κακῶς ἀνεγνώσθησαν παρὰ τῷ Mionnet (καὶ Sestini) εἶναι βάσιμος. Τὰ νομίσματα τῆς συλλογῆς τῶν Παρισίων, ἐξ ὧν αὗται ἐλήφθησαν, εἶναι ἅπαντα κακῆς διατηρήσεως. Πρό τινος δ' ὁ Waddington (Revue Numismat. 1883 p. 31 et s.) ἐδημοσίευσεν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ συλλογῆς τρία ὅμοια νομίσματα, κοπέντα ἐπὶ Ἀδριανοῦ, Μαξίμου καὶ Βαλεριανοῦ, καὶ φέροντα τὰς ἑξῆς ἐπιγραφάς:

ΚΟΡΟΠΙϹϹЄѠΝ ΚΗΤ. ΜΗΤΡΟ.

ΚΟΡΟΠΙϹϹЄѠΝ ΤΗϹ ΚΗΤѠΝ ΜΗΤΡΟ.

[ΚΟΡΟΠΙϹϹ]ЄѠΝ ΤΗϹ ΚΗΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟ.

Ἀνεδημοσίευσε δὲ καὶ τὰ νομίσματα τῆς συλλογῆς τῶν Παρισίων ἀναγνώσας ὡς ἑξῆς:

ΚΟΡΟΠΙϹϹЄΩΝ ΤΗϹ [Κ]ΗΤΩ[Ν] Μ....

ἢ ΤΗϹ [Κ]ΗΤѠΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛЄѠϹ

Τέλος ὁ von Sallet ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς προσκτήμασι τοῦ ἐν Βερολίνῳ νομισματικοῦ Μουσείου (Zeits. f. Num. XIII (1885), 74) νέον νόμισμα τῆς αὐτῆς πόλεως κοπὲν ἐπὶ Βαλεριανοῦ καὶ φέρον περὶ τὸν τύπον τοῦ Περσέως ἐλευθεροῦντος τὴν Ἀνδρομέδαν τὴν ἐπιγραφὴν

ΚΟΡΟΠΙϹϹЄѠΝ ΤΗϹ ΚΙΗΤѠΝ ΜΗΤΡΟΠΟ.

Ἔχων δ' ὑπ' ὄψιν τὸ δημοσίευμα τοῦ Waddington, ὑποθέτει ὅτι τὸ ΚΙΗΤΩΝ εἶναι ἴσως σφάλμα τοῦ τὸ νόμισμα χαράξαντος. Τοῦτο φαίνεται παραδεχόμενος καὶ ὁ Head ὁ ἐν τῇ Historia numorum (σελ. 601) ἀναγράψας μόνον τὰ ΚΟΡΟΠΙϹϹЄѠΝ ΤΗϹ ΚΗΤѠΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛЄѠϹ ἢ ΚΗΤ. ΜΗΤΡΟ [1]. Ἀλλ' ἡ ἐν τῇ ἐφημερίδι ταύτῃ νῦν δημοσιευομένη ἐπιγραφὴ ἡ σαφέστατα ΚΟΡΟΠΙϹϹЄѠΝ ΤΗϹ ΚΙΗΤѠΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛЄѠϹ φέρουσα, καταδεικνύει ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ νομίσματος τοῦ ἐν Βερολίνῳ Μουσείου καλῶς ἔχει.

Ἠδύνατό τις ἄρα νὰ ὑποθέσῃ νῦν, ἢ ὅτι ὁ W. κακῶς ἀνέγνωσε ΚΗΤΩΝ ἀντὶ ΚΙΗΤΩΝ, ἤ, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν γνωστὴν ἀκρίβειαν καὶ προσοχὴν αὐτοῦ καὶ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι τὰ τρία νομίσματα τῆς ἑαυτοῦ συλλογῆς εἶναι d'une belle conservation, ὅτι τὸ ΚΗΤΩΝ ἐχαράχθη ἀντὶ τοῦ ΚΙΗΤΩΝ. Φαίνεταί μοι δὲ τοῦτο πιθανώτερον σκεπτομένῳ τὴν χάριν συντομίας συχνὴν ἐν τοῖς προκειμένοις νομίσμασι χρῆσιν τῶν μονογραμμάτων (Πβλ. ἀνωτέρω τὰ ΚΟΡΟΠΙϹϹЄѠΝ, ΤΗϹ, ΜΗΤΡΟΠΟ). Παρατηρητέον δ' ὅτι τὸ Ι καὶ Η ἐν μονογράμματι, ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ σχήματι δυνατὸν νὰ συγχωνευθῶσιν ἢ ἐν τῷ τοῦ ἁπλοῦ Η.

Ὁ Waddington θεωρεῖ τὸ ΚΗΤΩΝ ὡς ἀναφερόμενον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς *Κήτιδος*, διαμερίσματος *Κιλικίας τῆς Τραχείας*, χώρας λίαν ἀπομεμακρυσμένης τῆς ἐν Λυκαονίᾳ παρὰ τὰ Γαρσάουρα τῆς Καππαδοκίας κειμένης Κοροπισσοῦ, τῆς μόνης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο γνωστῆς ἡμῖν πόλεως. Ἑπομένως ἐγκαταλείπει τὴν ὑπὸ τὴν Λυκαονικὴν πόλιν κατάταξιν τῶν νομισμάτων, ἀντιπροτείνων, ὡς πολὺ πιθανωτέραν, τὴν ὑπὸ ἄλλην τινὰ Κοροπισσόν, πόλιν τῆς Κήτιδος, ἄγνωστον δ' ἐντελῶς ἡμῖν ἄλλοθεν μέχρι τοῦ νῦν παραμένουσαν. Τοῦτο φαίνεται λίαν πιθανόν, ἂν μάλιστά τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ νομίσματα δύο ἄλλων πόλεων τῆς αὐτῆς χώρας φέρουσι τὰς ἐπιγραφὰς ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΚΗΤΙΔΟΣ καὶ ΟΛΒΕΩΝ ΜΗ.ΚΗ. Ἀλλ' ἡ νῦν ἀνακαλυφθεῖσα ἐπιγραφὴ καὶ ἡ τοῦ νομίσματος τοῦ ἐν Βερολίνῳ Μουσείου, ἐξασθενίζουσι τὸ πιθανὸν τῆς ὑποθέσεως ταύτης· ὅλως δ' ἀπίθανον καθιστῶσι τὴν ἄλλως εὐφυᾶ ὑπόθεσιν τοῦ von Sallet, προτείναντος ν' ἀναγνωρίσωμεν ἐν τῷ *κήτει*, τῷ ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Ἀνδρομέδας ἐν ἐνίοις τύποις τῶν περὶ ὧν πρόκειται νομισμάτων κειμένῳ, τὸν *φθεγγόμενον* τύπον (redende Wappen, type parlant) τῆς *Κήτιδος*· διότι βεβαίως οὐδεμία ἐτυμολογικὴ σχέσις δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ τοῦ *κήτους* καὶ τῶν ΚΙΗΤΩΝ. Ἄλλως τε ὁ τύπος οὗτος δὲν εἶναι τι ἴδιον τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀλλ' εὕρηται, ὡς ὅ τε Waddington καὶ von Sallet παρετήρησαν ἤδη, καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις χώραις· π. χ. ἐν Λυκαονίᾳ, ἐν Πόντῳ, ἐν Θρᾴκῃ κτλ.

Ι. Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

[1] Ἐκ τούτου καὶ τοῦ δημοσιεύματος τοῦ von Sallet συμπεραίνω ὅτι ὁ W. Wroth, ὁ εὐθὺς μετὰ τὸν Waddington περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἰσαυρίας καὶ Λυκαονίας γράψας, δὲν ἐδημοσίευσεν διάφορόν τινα ἐπιγραφήν. Δυστυχῶς τὴν διατριβήν του δὲν ἠδυνήθην νὰ συμβουλευθῶ ἐν Ἀθήναις.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

(Πίν. 1, 2).

Ἐπισκεφθεὶς ἐπ' ἐσχάτων, χάριν συγγραφῆς τινος ὑπὸ ξένης Ἀκαδημίας παρασκευαζομένης, τὰς ἐν Παρισίοις, Ἀγγλίᾳ, Σκωττίᾳ, Ὁλλανδίᾳ καὶ Μονάχῳ νομισματικὰς συλλογάς, καὶ περιγράψας τὰ ἐν αὐταῖς ἀποκείμενα ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Σαρματίας, Ἄνω καὶ Κάτω Μοισίας, Θρᾴκης, Θρᾳκικῆς Χερσονήσου καὶ Μακεδονίας, εὑρέθην πολλάκις εἰς δύσκολον θέσιν, ἂν μὴ περὶ τὴν περιγραφήν, τοὐλάχιστον περὶ τὴν ἑρμηνείαν καὶ κατανόησιν διαφόρων νομισματικῶν τύπων, περὶ ὧν πολλὰ πολλάκις ἐγράφησαν, ἄνευ τινὸς ὅμως βεβαίου ἀποτελέσματος, ἢ περὶ ὧν ἰσχύουσιν ἔτι καὶ νῦν, ἀπ' αἰώνων πολλάκις, ἑρμηνεῖαι καταφανῶς ἀβάσιμοι. Εὐτυχῶς ἡ μελέτη τῶν λοιπῶν σχετικῶν ἀρχαίων πηγῶν, ἐβοήθησέ με ἐνίοτε εἰς ὀρθοτέραν, φρονῶ, ἐκτίμησιν τῆς τε σημασίας καὶ ἀξίας τινῶν ἐξ αὐτῶν, ὧν πρώτην ἐκλογὴν δημοσιεύω ἐνταῦθα.

Ἐκ τῶν ἀπεικονισθέντων τύπων ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦσι δύο μόνον, οὐχὶ νομισμάτων ἀλλ' ἐγγεγλυμμένων λιθίδων ὄντες, συμπεριληφθέντες δ' ἐνταῦθα ὁ μὲν (Πίν. 2, 19) ὡς σχετιζόμενος πρὸς ἕνα τῶν περὶ ὧν πρόκειται νομισματικῶν τύπων, ὁ δ' ἕτερος (Πίν. 2, 27) ὡς συμπληρῶν προγενεστέραν τινὰ δημοσίευσίν μου. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου θὰ πραγματευθῶμεν κατωτέρω, περὶ δὲ τοῦ δευτέρου λέγομεν εὐθὺς ἐνταῦθα τὰ ἑξῆς.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΕΥΡΥΠΥΛΟΥ

(*Πίναξ* 2, 27).

Ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ Jahrbuch des Arch. Instit. τοῦ Βερολίνου (σελ. 205-210) ἐδημοσιεύσαμεν πρό τινος νέαν ἑρμηνείαν ἀναγλύπτου τινὸς παραστάσεως τριῶν τῶν πλευρῶν Ἐτρουσκικῆς σαρκοφάγου, ἀνευρεθείσης ἐν Corneto καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1875 γνωστῆς, ἀλλὰ διαφόρως ἑρμηνευθείσης, δείξαντες ὅτι αἱ σκηναὶ αὐτῆς βεβαίως ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Λ τῆς Ἰλιάδος.

Μία τούτων παρίστησιν Εὐρύπυλον τὸν Εὐαιμονίδην ἀποσυρόμενον τῆς συμπλοκῆς καθ' ἣν ἐπληγώθη ὑπὸ τοῦ Πάριδος ὅστις, κατὰ τὸν ποιητήν, ἐτόξευσεν αὐτόν,

> καί μιν βάλε μηρὸν ὀϊστῷ
> δεξιόν· ἐκλάσθη δὲ δόναξ, ἐβάρυνε δὲ μηρόν.
> ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, Κῆρ' ἀλεείνων.
> (Λ. στίχ. 583-585).

Τῆς σκηνῆς ἀκριβῶς ταύτης συνέχειαν ἀποτελεῖ, φρονῶ, ἡ παράστασις τῆς ἐνταῦθα ἀναδημοσιευομένης λιθίδος, τῆς περιγραφείσης μὲν ἤδη ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, οὗ εἶναι κτῆμα[1], ἄνευ ὅμως ἑρμηνείας τινὸς μέχρι σήμερον ἀπομεινάσης.

Διηγεῖται ἀληθῶς ὁ ποιητὴς ἐν τοῖς ἑπομένοις τῶν ἄνω στίχων ὅτι, ὅτε ὁ Πάτροκλος ἔβαινεν ἐκ τῶν σκηνῶν τοῦ Νέστορος πρὸς τὰς τοῦ Ἀχιλλέως κομίζων εἰδήσεις περὶ τῶν ἐπισκηψάντων κατὰ τὴν μάχην δεινῶν τοῖς Ἀχαιοῖς,

> ἔνθα οἱ Εὐρύπυλος βεβλημένος ἀντεβόλησεν,
> Διογενὴς Εὐαιμονίδης, κατὰ μηρὸν ὀϊστῷ,
> σκάζων ἐκ πολέμου· κατὰ δὲ νότιος ῥέεν ἱδρὼς
> ὤμων καὶ κεφαλῆς· ἀπὸ δ' ἕλκεος ἀργαλέοιο
> αἷμα μέλαν κελάρυζε· νόος γε μὲν ἔμπεδος ἦεν.
> (Λ. 809-813).

Καὶ κατωτέρω ποιεῖ τὸν Εὐρύπυλον λέγοντα τῷ Πατρόκλῳ μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

> ἀλλ' ἐμὲ μὲν σὺ σάωσον, ἄγων ἐπὶ νῆα μέλαιναν·
> μηροῦ δ' ἔκταμ' ὀϊστόν, ἀπ' αὐτοῦ δ' αἷμα κελαινὸν
> νίζ' ὕδατι λιαρῷ· ἐπὶ δ' ἤπια φάρμακα πάσσε,
> ἐσθλά, ...
> (Λ. 828-831).

Δὲν παρήκουσε τῆς δεήσεως τοῦ πληγωθέντος ὁ Πάτροκλος· ἀλλὰ

> . . . ὑπὸ στέρνοιο λαβὼν ἄγε ποιμένα λαῶν
> ἐς κλισίην· θεράπων δὲ ἰδὼν ὑπέχευε βοείας.
> ἔνθα μιν ἐκτανύσας, ἐκ μηροῦ τάμνε μαχαίρῃ
> ὀξὺ βέλος περιπευκές, ἀπ' αὐτοῦ δ' αἷμα κελαινὸν
> νίζ' ὕδατι λιαρῷ· ἐπὶ δὲ ῥίζαν βάλε πικρήν,

[1] A. H. Smith, A Catalogue of Engraved Gems in the British Museum σελ. 165, 1448 (ἐκ τῆς συλλογῆς Blacas).

χερσὶ διατρίψας, ὀδυνήφατον, ἥ οἱ ἁπάσας
ἔσχ' ὀδύνας· τὸ μὲν ἕλκος ἐτέρσετο, παύσατο δ' αἷμα.
(Λ. 842-848).

Ἀκριβῶς τὴν ἐν τοῖς τελευταίοις στίχοις εἰκόνα βλέπομεν κεχαραγμένην ἐπὶ τῆς προκειμένης λιθίδος. Ἐκ τῶν ἀπεικονιζομένων δηλαδὴ τριῶν ἡρωϊκῶν γυμνῶν μορφῶν, ὁ Εὐρύπυλος, μόλις ἐπιστρέψας τῆς μάχης, ὡς ἐκ τῆς ἀσπίδος καταφαίνεται δι' ἧς εἰσέτι εἶναι ὡπλισμένη ἡ ἀριστερὰ αὐτοῦ, καὶ νῦν ὢν ἐν γόνασιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς παραστάσεως, θεραπεύεται ὑπὸ δύο ἄλλων, τοῦ Πατρόκλου δηλαδὴ καὶ τοῦ θεράποντος, ὧν ὁ μὲν «*ὑπὸ στέρνοιο λαβὼν*» ὑποστηρίζει «*ἐς κλισίην*», ὁ δέ, βοηθούμενος ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Εὐρυπύλου οὗτινος καὶ πληγωθέντος «*νόος ἔμπεδος ἦεν*» (στ. 813), ἐξάγει τὸ *ἐν τῷ δεξιῷ μηρῷ* ἐμπαγὲν βέλος.

Ὁ Winckelmann ἐδημοσίευσεν[1] ἕτερον μνημεῖον παρόμοιον, φέρον παράστασιν τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς ὁμηρικῆς σκηνῆς, μετὰ προσθήκης καὶ τετάρτου προσώπου, ἕλληνός τινος ἥρωος ἢ θεράποντος· ἡρμήνευσεν ὅμως ἐσφαλμένως, φρονῶ, ὡς εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ Τηλέφου παρὰ τοῦ Ἀχιλλέως ἀναφερόμενον, ἐν ᾧ, ὡς δύναται νὰ πεισθῇ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ μνημείου πρὸς τοὺς παρατεθέντας ἀνωτέρω στίχους, πρὸς οὓς καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων συμφωνεῖ, καὶ τοῦτο εἰς τὴν παρὰ τοῦ Πατρόκλου θεραπείαν τοῦ Εὐρυπύλου ἀναφέρεται. Τοῦτο ἄλλως τε ἀνεγνώρισεν ἤδη ὁ Tœlken[2]. Αὐτὸς δ' ὁ Overbeek, ὁ κατόπιν ἀναδημοσιεύσας[3] τὸ μνημεῖον μετὰ τῆς παρὰ τοῦ Winckelmann προταθείσης ἑρμηνείας, φαίνεται ἀμφιβάλλων, ἐν ὑποσημειώσει τοῦ βιβλίου του, περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἑρμηνείας ταύτης.

ΚΕΡΟΕΣΣΑ Η ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΟΣ ΜΗΤΗΡ

(*Πίναξ 1, 7-9*).

1) ΧΑ 18 — Προτομὴ κόρης κερασφόρου καὶ λυσικόμου πρὸς δ.

Ὀπ. ΒVΖΑΝΤΙ|ΩΝ· Δάμαλις ἐπὶ βάσεως πρὸς δ. ἱσταμένη. (Τὴν εἰκόνα τοῦ ὀπ. ἐν μεγεθύνσει ἴδε κατωτέρω).

α') Πίν. 1, 7 = Μουσεῖον Παρισίων = Wiczay. *Cat. Mus. Hedervar* ἀρ. 2282 — Sestini, *Mus. Hedervar* 48, 6 — Mionnet' *Description des Médailles*, I, 377, 90. Ἡ ἐνταῦθα καὶ κατωτέρω, δημοσιευομένη χάριν πλείονος σαφηνείας μεγέθυνσις ἐν ζιγκογραφίᾳ, ἐσχεδιάσθη κατὰ τὸ νόμισμα τῆς συλλογῆς Λονδίνου ὑπὸ τοῦ Gilliéron μετὰ τῆς δεούσης ἀκριβείας.

β') Πίν. 1, 8 = Μ. Λονδίνου. = R. S. Poole. *Catalogue of Greek coins, Thrace*, σελ. 97, 18.

γ') Μ. Μονάχου (νόμισμα κακῆς διατηρήσεως).

2) Ἕτερον ὅμοιον ἀλλ' ὑπολειπόμενον τὴν τέχνην, καὶ ἔχον τὸν ἐφ' ἑτέρου τύπον πρὸς ἀριστεράν.

Πίναξ 1, 9 = Μ. Λονδίνου = S. Poole ἔνθα ἀνωτέρω ἀρ. 19.

Ὁ Wiczay, ὁ πρῶτος δημοσιεύσας τὸ χαριέστατον νομισμάτιον τῆς συλλογῆς τῶν Παρισίων (τότε ἐν τῇ συλλογῇ Hedervar εὑρισκόμενον), περιέγραψε τὴν ἐφ' ἑνὸς προτομήν, ὡς «*κεφαλὴν ἀγέ-*



νειον», μηδὲν ἕτερον προσθέσας, οὔτε δηλαδὴ ἂν αὕτη κόρης ἢ νεανίου, καὶ τίνος. Ἔτι τούτου χεῖρον ὁ Sestini ἐθεώρησεν αὐτὴν ὡς κεφαλὴν *Ἀπόλλωνος*, ἐξήγησιν ἣν καὶ ὁ Mionnet παρεδέχθη κατόπιν! Ἀκριβέστερόν πως περιεγράφησαν τὰ δύο νομίσματα τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ὑπὸ τοῦ Poole, πρώτου ἀναγνωρίσαντος ὅτι ἡ νεανικὴ κεφαλὴ φέρει τύπους *κεράτων* καθ' ἑκάτερον τοῦ μετώπου μέρος· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἠπατήθη ἐκλαβὼν αὐτὴν ὡς εἰς ἄρρενα ἀνήκουσαν. Τούτῳ δ' ἠκολούθησε καὶ ὁ B. V. Head ἐν τῇ Historia Numorum σελ. 231, προσθέσας ὅτι ἡ κεφαλὴ αὕτη εἶναι ἴσως ἡ τοῦ ποταμοῦ *Λύκου*· ἀλλ' αὕτη βεβαίως ἐστί, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, νέας καὶ χαριεστάτης κόρης. Ἀλλὰ τίς αὕτη; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀδιστάκτως φρο-

[1] Monumenti antichi inediti Τόμ. II, Μέρ. II, σελ. 162 ἀρ. 112.

[2] Erklärendes Verzeichniss der antiken vertieft geschnittenen Steine, Cl. IV, ἀρ. 226.

[3] Die Bildwerke zum Thebischen und Troischen Heldenkreis, σελ. 305. Πίν. XII, 13.

νοῦμεν ὅτι παρέχουσιν ἀπάντησιν τὰ ἑξῆς χωρία ἀρχαίων συγγραφέων.

Διονυσίου Βυζαντίου, *Ἀνάπλους Βοσπόρου* σελ. 12, παράγρ. XXIV (τῆς ἐκδόσεως C. Wescher). Ὁμιλῶν περὶ τῆς τοπογραφίας τοῦ Βυζαντίου λέγει: «Καθ' ὃ δὲ συμπεσόντες (παρὰ τὸ Βυζάντιον) ἀλλήλοις ἐπὶ τὴν ἀπαντῶσαν παχεῖαν ἄκραν ὑπερενεχθέντες ἐκβαίνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν (οἱ ποταμοὶ Βαρβύσης καὶ Κύδαρος), Σημύστρας βωμός· ἀφ' ἧς καὶ τοὔνομα τῷ χωρίῳ. Σημύστρα δὲ νύμφη ναὶς Κεροέσσης τροφός. Ἰὼ γάρ, ἐπὶ μηχαναῖς μὲν Διός, ὀργῇ δὲ Ἥρας, πτερωτὸν οἶστρον ἄφετος ἐν μορφῇ βοὸς ἐπὶ πολλὴν ἐπτοήθη γῆν, κατὰ τοῦτον μάλιστα τὸν τόπον ἐπειγομένη, καὶ ὠδῖσι (θείας γὰρ γονῆς ἔμπλεως ἦν) ἀπερείδεται θῆλυ βρέφος. Τὸ δὲ ἀραμένη Σημύστρα τιθηνεῖται *παράσημον τῆς μητρῴας μεταβολῆς· τύποι γὰρ κεράτων καθ' ἑκάτερον τοῦ μετώπου μέρος ὑποδῦντες ἐξεῖχον. Ἔνθεν καλεῖται Κερόεσσα*. Ταύτης καὶ Ποσειδῶνος Βύζας ἀνὴρ ἶσα θεῷ τετιμημένος ἀφ' οὗ τὸ Βυζάντιον».

Ἡσυχίου Μιλησίου, Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως. (Fragmenta histor. gr. τόμ. IV, σελ. 148 ἐκδ. Müller): «Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὴν Θρᾳκῶν ἀφίκετο χώραν (ἡ Ἰώ), ὄνομα μὲν τῷ τόπῳ κατέλιπε Βόσπορον, αὐτὴ δὲ πρὸς τὸ καλούμενον Κέρας ἐπανελθοῦσα, καθ' ὃ Κύδαρός τε καὶ Βαρβύσης συμμίσγονται, τοῖς ἐνοικοῦσιν προθεσπίζουσα τὰ ἐσόμενα, παρὰ τὸν Σεμέστρης βωμὸν τὴν λεγομένην Κερόεσσαν ἀπεκύησε κόρην, ἐξ ἧς καὶ Κέρας ὁ τόπος ὠνόμασται . . . . Ἡ τοίνυν Κερόεσσα παρὰ τῇ Σεμέστρῃ νύμφῃ τραφεῖσα *καὶ παραδόξῳ μορφῇ λαμπρυνθεῖσα*, πολὺ τὰς Θρᾳκικὰς ὑπερέβαλε παρθένους, τῷ τε θαλαττίῳ μιγεῖσα Ποσειδῶνι, τίκτει τὸν καλούμενον Βύζαντα»[1]. Οὐδεμία ἄρα ἀμφιβολία ὅτι τὰ προκείμενα νομίσματα παρουσιάζουσιν ἡμῖν τὴν εἰσέτι ἐντελῶς ἄγνωστον εἰκόνα τῆς Κεροέσσης.

Ἐπικύρωσιν τῆς ἐξηγήσεως ταύτης παρέχουσιν καὶ πλεῖστα ἕτερα τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου, φέροντα τοὺς τύπους τῆς *μητρός, τοῦ συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ* τῆς Κεροέσσης, ὡς ἐκ τῶν ἑξῆς δειχθήσεται.

[1] Ἴδε καὶ Στεφάνου Βυζαντίου *Ἐθνικὰ* ἐν λ. Βυζάντιον. Προκοπίου, περὶ κτισμάτων. 1, 5. κλπ.

ΙΩ

(*Πίναξ 1, 1-2*).

Ἅπαντα τὰ ἀρχαιότερα τῶν νομισμάτων, τὰ ἀπὸ τοῦ 400 μέχρι 350 π. Χ.[1] κοπέντα, φέρουσιν ὡς τύπον *δάμαλιν ἐπὶ δελφῖνος* βαδίζουσαν (Πίν. I, 1-2)[2], ἥτις οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ *ἡ μήτηρ τῆς Κεροέσσης Ἰώ*· διότι ὡς ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Μόσχου (ἐν *Εὐρώπῃ* στίχ. 44 καὶ ἑξῆς) περιγραφομένου χρυσοῦ καὶ περικαλλοῦς ἀνθοδόχου ταλάρου τῆς Εὐρώπης ἀπεικονίζετο ἡ

Ἰναχὶς Ἰώ,
εἰσέτι πόρτις ἐοῦσα, φυὴν δ' οὐκ εἶχε γυναίην.
φοιταλέη δὲ πόδεσσιν ἐφ' ἁλμυρὰ βαῖνε κέλευθα,

οὕτω καὶ ἐνταῦθα αὕτη εἰσέτι βοὸς καὶ οὐχὶ γυναικὸς σχῆμα ἔχουσα, περᾷ ἐπὶ δελφῖνος, σημαίνοντος τὴν θάλασσαν (ὡς συνηθέστατα ἐπὶ νομισμάτων συμβαίνει), τοῦ Βοσπόρου = (Βοὸς πόρου), οὕτω κληθέντος, ὡς γνωστόν, «διὰ τὸ δοκεῖν τὴν Ἰὼ βοῦν οὖσαν διαπορεύσασθαι τοῦτον τὸν τόπον ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην βαίνουσαν»[3]. Εἶναι δ' ἐπίσης γνωστὸν ὅτι κατὰ παράδοσίν τινα τὸ Βυζάντιον ἐκτίσθη ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ χωρίου τοῦ ἐκ τούτου *Βοσπόριον* κληθέντος[4].

Κατὰ ταῦτα ἐσφαλμένως περιγράφουσιν πολλοὶ νομισματικοὶ[5] τὸν τύπον τοῦτον ὡς *ταῦρον* ἐπὶ δελφῖνος βαίνοντα.

Ἄλλως τε οὐχὶ μόνον τὰ ῥηθέντα ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ τύπος ἐπιμελῶς ἐξεταζό-

[1] Ἴδ. Head, Historia Numorum σελ. 229 καὶ R. S. Poole, Catalogue of Greek coins. Thrace, 93. Ἴδε ὅμως, διὰ τὰς χρονολογίας ταύτας, τί γράφομεν κατωτέρω.

[2] Τούτων τὸ μὲν εὗρον παρὰ τῷ κ. Hoffmann ἐν Παρισίοις, τὸ δέ, βάρους γραμμ. 14. 45, ἀπόκειται ἐν τῷ Cabinet des Médailles τῶν Παρισίων (Inventaire ἀρ. 220).

[3] Ἱμερίου Λογ. 7, 6. Ἀπόλλ. Ῥοδ. 2, 168. Ἴδε καὶ Διονυσίου Ἀνάπλουν Βοσπόρου σελ. 5, παρ. 7: «Περὶ μὲν οὖν τῆς ἄκρας ἣν Βοσπόριον καλοῦμεν, διττὸς κατέχει λόγος· οἱ μὲν γάρ φασι βοῦν, οἴστρῳ κατ' αὐτὴν ἐνεχθεῖσαν, διανήξασθαι τὸν μεταξὺ πόρον· οἱ δὲ μυθωδέστερον ἀπομνημονεύοντες Ἰὼ τὴν Ἰνάχου, κατὰ ζῆλον Ἥρας ἐλαυνομένην, ἔνθεν εἰς τὴν Ἀσίαν διαπεράσαι. Πεπιστεύσθω δὲ τῶν λόγων ὁ θειότερος». Τὰ αὐτὰ καὶ παρὰ πολλοῖς ἄλλοις.

[4] Ἡσύχ. ὁ Μιλήσιος ἐν Müller, Fragm. histor. græc. IV σελ. 147.

[5] Friedlaender und von Sallet, Das Königl. Münzkabinet (1877) ἀριθ. 277 σελ. 100. Ἴδε καὶ von Sallet Beschreibung der Antiken Münzen (1888). Τόμ. I. σελ. 142 καὶ ἑξῆς.—R. S. Poole, Catalogue of the Greek coins, Thrace (1877) σελ. 93 κ. ἑξ. Head, Hist. num. 1887 σελ. 229 κ. ἑ. καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦσι οἱ Pinder, Annali del Instituto 1834 σελ. 307 καὶ Overbeck ἐν Kunstmythologie (1871) I, 488, οἱ ὀρθῶς τὸν τύπον περιγράψαντες.

μενος, καὶ δὴ ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα ἀπεικονισθέντων δύο νομισμάτων, ἐφ' ὧν καταφανεῖς εἶναι αὐτοὶ οἱ *μαστοὶ* τῆς βοός, βεβαιοῖ ὅτι περὶ δαμάλεως καὶ οὐχὶ περὶ ταύρου πρόκειται.

Σπουδαίαν ὅμως δυσκολίαν πρὸς παραδοχὴν τῆς ἑρμηνείας ταύτης παρέχει, ὡς βεβαίως θὰ ἐσκέφθη ἤδη ὁ ἀναγνώστης, τὸ ὅτι τὸ Βυζάντιον παρὰ πάντων πιστεύεται νῦν κτισθὲν ὑπὸ τῶν Μεγαρέων. Ὄντος δὲ πασιγνώστου ὅτι οἱ ἀρχαιότεροι νομισματικοὶ τύποι πάσης ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀποικίας στενῶς πρὸς τὴν μυθολογίαν τῆς μητροπόλεως αὐτῆς σχετίζονται, ἄπορον ἀληθῶς ἀποβαίνει τὸ τίνα σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς μεγαρικὴν ἀποικίαν ὁ μῦθος τῆς Ἰοῦς, ὁ τόσον τῇ πόλει τοῦ πελοποννησιακοῦ Ἄργους ἴδιος! Ἀλλ' αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ παρατήρησις αὕτη, ἐπικυροῖ πληρέστατα τὸ ὀρθὸν τῆς ἑρμηνείας ἡμῶν. Διότι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ Βυζάντιον παρὰ πάντων σχεδόν, ἐφ' ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν καὶ λοιπῶν συγγραφέων καλεῖται ἀποικία τῶν Μεγαρέων, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πλάνη μεγάλη, τοῦ Βυζαντίου ὄντος τῇ ἀληθείᾳ ἀποικίας τοῦ πελοποννησιακοῦ Ἄργους. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πρᾶγμα εἶναι σπουδαῖον, προκειμένου περὶ μιᾶς τῶν ἐνδοξοτέρων ἑλληνίδων πόλεων, ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ ἐκθέσω ἐκτενέστερόν πως τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦτο.

Τὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τ' ἀναφερόμενα εἰς τὴν κτίσιν τοῦ Βυζαντίου εἶναι τὰ ἑξῆς.

Ἀνώνυμος [Σκύμνος] στ. 717. « *Μεγαρέων* εὐτυχῶν Βυζάντιον ».

Ἡσύχιος Μιλήσιος. Πάτρια § 3 « Φασὶ μὲν *Ἀργείους* πρώτους, χρησάσης αὐτοῖς τῆς Πυθίας

ὄλβιοι οἳ κείνην πόλιν ἀνέρες οἰκήσουσιν κτλ.

πήξασθαι τὰς οἰκήσεις (ἐν Βυζαντίῳ)... Ἕτεροι δὲ *Μεγαρεῖς* ἱστόρησαν ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατάγοντας... ».

Στέφανος Βυζάντιος ἐν λ. *Βυζάντιον*. « Χρησμὸς δ' ἐδόθη ἐρωτησάντων εἰς Δελφοὺς *Μεγαρέων* τοιοῦτος

ὄλβιοι οἳ κείνην πόλιν ἀνέρες οἰκήσουσιν κτλ.

καὶ οὕτως ἐκτίσθη ὑπὸ Βύζαντος τοῦ Κεροέσσης τῆς Ἰοῦς θυγατρὸς καὶ Ποσειδῶνος... ».

Φιλόστρατος ἐν Βίῳ σοφιστοῦ Μάρκου τοῦ Βυζαντίου « *Μεγαρεῖς* οἰκισταὶ Βυζαντίων ».

Εὐστάθιος εἰς Διονύσ. Περιηγ. στ. 803 « Βύζης ἡγεῖτο τοῦ τῶν *Μεγαρέων* στόλου, οἳ καὶ ἔκτισαν Βυζάντιον ».

Διονύσιος Βυζάντιος ἐν Ἀνάπλῳ Βοσπόρου. σελ. 8 ἐκδ. Wescher· « ἐκοινώνησαν γὰρ *Κορίνθιοι* τῆς (τῶν Μεγαρέων εἰς Βυζάντιον) ἀποικίας »· ἴδ. καὶ σελ. 15.

Ἰωάν. Λυδός· ρωμ. ἀρχ. III, 70 « ... ἐπὶ τῆς τριακοστῆς ὀγδόης Ὀλυμπιάδος *Μεγαρεῖς* εἰς Βυζάντιον ἀποικίσαντες ... ».

Κεδρηνὸς σελ. 92 ἔκδ. Βόννης. « τὸ Βυζάντιον ὑπὸ Βύζου βασιλέως τῆς Θρᾴκης ᾠκίσθη, ὡς δέ τινες ὑπὸ *Μεγαρέων* ».

Κωνσταντῖνος Πορφυρογ. Θέματα II, 2. « Βυζάντιον *Μεγαρέων* καὶ *Λακεδαιμονίων* καὶ *Βοιωτῶν* ἐστιν ἀποικία ».

Γενέσιος σελ. 17 ἔκδ. Βόννης. « Ἐν Βυζαντίῳ τῷ ὑπὸ *Μεγαρέων* κτισθέντι καὶ Βύζαντος, κατ' Εὐρώπην συνελθόντων ἐν τῇ τούτου πολίσει *Καρυστίων*, *Μυκηναίων καὶ Κορινθίων ἄλλων τε πολλῶν* ».

Ammian. Marcellinus XXII. 8, 8. « Byzantium, *Atticorum* colonia ».— Velejus Paterculus II, § 15. « Byzantium *Milesiorum* colonia ».— Justinus IX, 1, § 3. « (Urbs Byzantium) condita primo(!) a Pausania, rege Spartanorum » [1].

Ἐκ τῆς μετὰ προσοχῆς μελέτης τῶν ἄνω χωρίων δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις α')· ὅτι αἱ μὲν πληροφορίαι αἱ ποιοῦσαι τὴν πόλιν ἀποικίαν τῶν Λακεδαιμονίων ἢ Βοιωτῶν, ἢ Ἀττικῶν, ἢ Κορινθίων, ἢ Καρυστίων, ἢ Μιλησίων, προέρχονται ἢ ἀπὸ συγγραφεῖς ἄνευ μεγάλης αὐθεντίας, ἢ ἀπὸ ἱστορικὰ γεγονότα κατὰ πολὺ μεταγενέστερα τῆς κτίσεως τῆς πόλεως, ἢ ἐκ τῆς μεγίστης συρροῆς *ἐποίκων* εἰς τὴν καθ' ἡμέραν γοργῶς αὐξάνουσαν μετὰ τὴν κτίσιν της πόλιν [2]. β') Αἱ πληροφορίαι αἱ τὸ Βυζάντιον λέγουσαι ἀποικίαν τῶν Μεγαρέων εἶναι μὲν πολυάριθμοι, ἂν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρὰ συγγραφέων ἄνευ μεγάλης αὐθεντίας διδόμεναι, ἀλλ' ἡ μόνη τούτων, ἡ καὶ τὸ ἔτος τῆς ἀποικίας τῶν Μεγαρέων προσθέσασα, πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι αὕτη ἐγένετο ἐν Ὀλ. 38=628 π. Χ. Γνωρίζομεν ὅμως

[1] Παράβαλε Falk, de origine Byzantii 1829 8°. — O. Frick ἐν Realencyclopædie, Byzantium.

[2] Πρβ. E. Curtius, Griechische Geschichte I, 418. ἔκδ. ε'.

παρὰ ἱστορικοῦ πολὺ ἁπάντων τῶν μνημονευθέν-ἀξιοπιστοτέρου καὶ σπουδαιοτέρου, παρ' αὐτοῦ λέγω τοῦ Ἡροδότου [1], ὅτι τὸ Βυζάντιον ἐκτίσθη δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτη μετὰ τὴν Καλχηδόνα. Ἡ τελευταία ὅμως αὕτη ἐκτίσθη, ὡς ἀσφαλῶς γνωρίζομεν [2], τὸ 674 π. Χ. Ἄρα τὸ Βυζάντιον ἐκτίσθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 658· ἑπομένως οἱ Μεγαρεῖς οἱ ἐν ἔτει 628 εἰς Βυζάντιον ἐλθόντες δὲν δύνανται νὰ κληθῶσι *ἄποικοι* ἀλλ' *ἔποικοι*. Τίνες ὅμως οἱ πρῶτοι ἄποικοι, οἱ τὴν πόλιν δηλαδὴ ἐν ἔτει 658 κτίσαντες; Ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα παρέχει ἡ μαρτυρία Ἡσυχίου τοῦ Μιλησίου καθ' ἣν οἱ *πρῶτοι* ἐν Βυζαντίῳ οἰκήσεις πήξαντες εἶναι οἱ *Ἀργεῖοι*. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι μεμονωμένον καὶ δι' αὐτὸ ἴσως δὲν ἔτυχε μεγάλης προσοχῆς ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν· ἀλλ' οἱ προκείμενοι νομισματικοὶ τύποι, οἱ καὶ ἀρχαιότατοι τῶν τοῦ Βυζαντίου, πολὺ τὸ κῦρος προσδίδουσιν αὐτῷ.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

(Πίναξ 1, ἀρ. 3, 6, 18, 23).

Μετὰ τὴν μητέρα τῆς Κεροέσσης εὑρίσκομεν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου πλειστάκις, τὸν Ποσειδῶνα ἐξ οὗ αὕτη ἐγέννησεν τὸν μυθολογούμενον οἰκιστὴν τῆς πόλεως Βύζαντα. Οὕτω, ἔχομεν πολλὰ ὅμοια τοῦ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 ἐπὶ τοῦ πίνακος ἀρ. 1, ἀπεικονισθέντος ἀρίστης διατηρήσεως ἀργυροῦ νομίσματος (ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Ἄγγλου εὐπατρίδου Eduard Bunbury ἐν Λονδίνῳ) [3]· τὴν μοναδικὴν δραχμὴν τῆς συλλογῆς τοῦ Φωτιάδη πασᾶ (Πίν. 1, ἀρ. 6), τὴν μέχρι τοῦδε μόνον ἐκ περιγραφῆς (Imhoof-Blumer, Monn. Grecques σ. 48,28) οὐχὶ δὲ καὶ ἐξ ἀπεικονίσεως γνωστήν· πολλὰ ἕτερα παρομοίων τύπων, ἀλλὰ χάλκινα νομίσματα [4]· πληθὺν ἄλλων κοινοτάτων, κοπέντων ἐπὶ Ἀσωπίου ἄρχοντος ἢ ἐπὶ Διοσκουρίδου· τέλος, πλὴν ἀσημοτέρων τινῶν αὐτονόμων, τὰ ἑξῆς ἀξιόλογα νομίσματα.

[1] IV, 144.

[2] E. Curtius ἔ. ἀ. I, 417, 271, 674.

[3] Μέχρι τοῦδε ὅμοια τοιαῦτα εὗρον κοπέντα ἐπὶ τῶν ἀρχόντων Ἀντιπάτρου, Ἑκατοδώρου, Μάτριος, Μενίσκου, Ὀλυμπιοδώρου καὶ Σφοδρία. Ἴδ. κατωτέρω.

[4] Sestini, Descript. num. vet. σελ. 55, 6.—Mionnet Suppl. II, 242, 221.—Arigoni I, πίν. V, 42.—Mionnet Suppl. II, 242, 222.—Leake, Numismata Hellenica, Europ. Greece σελ. 30.

AR 30.—ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ Κεφαλὴ Τιβερίου πρὸς ἀρ.

Ὀπ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ δεξ. καὶ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τ' ἄνω. *Ποσειδῶν* ἡμίγυμνος, ἐπὶ βράχου πρὸς ἀρ. καθήμενος, ἐν τῇ δεξιᾷ ἔχων δελφῖνα, τὴν δ' ἀρ. στηρίζων ἐπὶ τριαίνης. Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ ἐξ ἁπλῆς γραμμῆς. Γραμ. 15,07.—Συλλογὴ Παρισίων. Πίν. 1, 18.—*Νόμισμα μοναδικὸν καὶ ἀνέκδοτον.*

Æ 26.— ΑΝΝΙΑ | ΛΟΥΚΙΛΛΑ CΕΒ Προτομὴ τῆς Λ. πρὸς δ.

Ὀπ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ • ЄΠ | ΠΟΝΤΙΚΟΥ Ποσειδῶν γυμνὸς πρὸς ἀρ. ἱστάμενος, τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ πρῴρας στηρίζων, ἐν τῇ δεξιᾷ ἀντὶ δελφῖνος ἔχων *πηλαμύδα*, τὴν δ' ἀριστερὰν ἐπὶ τριαίνης.

Συλλογὴ Rollin et Feuardent ἐν Παρισίοις. Νόμισμα *ἀνέκδοτον*. Ὅμοιον τούτῳ, ἀλλὰ κακῶς περιγραφέν, εἶναι ἴσως τὸ παρὰ Mionnet *Suppl.* I, 252, 286 =*Mus. Sanclem. Num. Select.* II σελ. 269 πίν. XXIII, 187.

Æ 30.—ΙΟΥΛΙΑ ΜΑ | ΜΑΙΑ Προτομὴ τῆς Μ. πρὸς δ.

Ὀπ. ΕΠ ΦΡΟΝΤΩΝΟC | ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ὅμοιος τύπος Ποσειδῶνος—Πίν. I, 23.

Συλλογὴ Παρισίων. Inventaire ἀρ. 378.

Τὸ νόμισμα τοῦτο περιεγράφη ἤδη ὑπὸ Vaillant (*Num. Græca* σελ. 142) καὶ Mionnet (*Supplément* II, 270, 408), ἀλλ' ἐσφαλμένως ὡς τοῦ Ποσειδῶνος ἔχοντος τῇ δεξιᾷ *δελφῖνα*.

Ὁ τελευταῖος οὗτος νομισματικὸς τύπος τοῦ Ποσειδῶνος πηλαμύδα φέροντος ἦτο, ἐφ' ὅσον ἐμοὶ γνωστόν, εἰσέτι ἐντελῶς ἄγνωστος (ἴδε κατωτέρω).

Ἐν σχέσει πρὸς τὸν τύπον τοῦ Ποσειδῶνος προσθετέον ἐνταῦθα ὅτι οἱ Βυζάντιοι ἐμύθευον ὅτι ὁ Βύζας ἔκτισε τὰ τείχη τῆς πόλεως Ποσειδῶνος καὶ Ἀπόλλωνος συνεργησάντων [1]. Διονύσιος δ' ὁ Βυζάντιος ἐν Ἀνάπλῳ Βοσπόρου (σελ. 6, § IX τῆς ἐκδ. Wescher), μανθάνει ἡμῖν ὅτι καθ' οὓς χρόνους ἐστρατήγει ὁ Δίνεως τοῦ δήμου τῶν Βυζαντίων καὶ δρακόντων πλεῖστα γένη ἐπεφοίτησαν τῇ πόλει, ἀπηλλάγησαν τούτων Ποσειδῶνος βοηθήσαντος. Πρὸς δὲ ὁ αὐτὸς διηγεῖται ὅτι μικρὸν ὑπὲρ τὴν Βοσπόριον ἄκραν ὑπῆρχεν «Ποσειδῶνος νεώς, ἀρχαῖος μὲν παρ' ὃ καὶ λιτός, ἐπιβεβηκὼς δὲ τῇ θαλάττῃ».

[1] Ἡσύχιος Μιλήσ. ἐν Müller Fragm. histor. græc. IV, σελ. 148 καὶ 149.

ΒΥΖΑΣ

(*Πίναξ 1, ἀρ. 16-17*).

Τέλος εὑρίσκομεν ὡς τύπον τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου αὐτὸν τὸν υἱὸν τῆς Κεροέσσης Βύζαντα τὸν τῆς πόλεως κτίστην. Τὰ τὸν τύπον τοῦτον φέροντα νομίσματα εἰσὶ κοινά. Ἐντούτοις τὰ ἐνταῦθα περιγραφόμενα καὶ ἀπεικονιζόμενα δύο, εἰσὶ τὰ ἄριστα τὴν διατήρησιν ἐξ ὅσων ἡμεῖς ποτε εἴδομεν.

AR 25. — ΒΥΖΑΣ (οὕτω). Κεφαλὴ Βύζαντος μετὰ κράνους καὶ βαθέως πώγωνος, πρὸς δ.

Ὀπ. ΕΠ·ΑΙ·ΠΟΝΤΙΚΟV ΗΡ. Πρῷρα νηὸς πρὸς ἀρ. ἐφ' ἧς ὁπλίτης πρὸς ἀρ. ἱστάμενος καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ κελεύων, τῇ δ' ἀρ. φέρων κλάδον, φοίνικος ἴσως.

Παρίσιοι· ἀριθμὸς εὑρετηρίου 281.

AR 25. — Ὅμοιον.

Ὀπ. Ε·|Θ·|ΦΑΥ·|ΒΥΖΑΝΤΙ|ΩΝ (=ἐπὶ Θεᾶς Φαυστίνης) Πλοῖον πολύκωπον πλέον μετ' ἀναπεπταμένου ἱστίου πρὸς ἀρ.

Παρίσιοι· ἀριθμὸς εὑρετηρίου 284.

Ὡς εἴπομεν πολλὰ ὅμοια τούτοις νομίσματα εἶναι γνωστὰ ἤδη, πολλάκις δημοσιευθέντα καὶ σχολιασθέντα. Τὰ ἑξῆς ὅμως σχετικὰ πρὸς ταῦτα δὲν παρετηρήθησαν εἰσέτι, ἐφ' ὅσον ἐγὼ τοὐλάχιστον γνωρίζω. α') Ἡ κεφαλὴ αὕτη τοῦ Βύζαντος πάντοτε *κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπον* ἐν ὅλαις ταῖς λεπτομερείαις ἀπεικονιζομένη, ἀντεγράφη, πιθανώτατα, ἐκ τοῦ περιβοήτου ἀγάλματος τοῦ Βύζαντος, τοῦ κατὰ τὴν καλουμένην Βασιλικὴν ἱσταμένου ἄλλοτε, ὃ Καλλιάδης στρατηγῶν τοῦ Βυζαντίου καὶ πρὸς ξένους καὶ ἐμφυλίους πολεμίους ἄριστα ἀγωνισάμενος ἀνέθηκεν καὶ ἐπέγραψεν οὕτω:

Τὸν κρατερὸν Βύζαντα καὶ Ἱμερτὴν Φιδάλειαν
κίονι κοσμήσας ἄνθετο Καλλιάδης[1]

β') Ὁ μακρὸς πώγων τοῦ κτίστου τοῦ Βυζαντίου μοὶ ὑπενθυμίζει χωρίον τι παρ' Ἀθηναίῳ[2] καθ' ὃ νόμος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑφίστατο ἀπαγορεύων τὸ κείρειν τὸν πώγωνα. Ἴσως λοιπὸν ἦτο τοῦτο πατροπαράδοτόν τι ἔθιμον ἀφ' οὗ καὶ ὁ ἥρως τῆς πόλεως παρίσταται τρέφων τὸν πώγωνα. γ') Ἡ ἐπὶ τῆς πρῴρας ἐν σχήματι κελευστοῦ ἱσταμένη μορφὴ (ἀρ. 16), μέχρι τοῦ νῦν ὡς Ζεὺς[1] ἢ ὡς ἁπλοῦς ὁπλίτης περιγραφεῖσα[2] οὐδὲν ἕτερον πιθανῶς εἶναι ἢ αὐτὸς οὗτος ὁ Βύζας, ὅστις καλεῖται ἐν ταῖς πηγαῖς «*ἡγεμὼν τοῦ στόλου*» τοῦ τοὺς ἐκ Μεγάρων οἰκιστὰς κομίσαντος[3].

[1] Ἡσύχιος Μιλήσιος· ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 152.

[2] Βιβλ. XIII, σελ. 565 «ἐν Βυζαντίῳ δὲ ζημίας ἐπικειμένης τῷ ἔχοντι κουρεῖ ξυρὸν οὐδὲν ἧττον πάντες χρῶνται αὐτῷ. . .»

ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΒΟΪΔΙΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΑΣ

(*Πίναξ 1, 7-9 ὄπισθεν*).

Οὐχὶ σμικροτέρας σπουδαιότητος εἶναι ὁ ἐφ' ἑτέρου τύπος τῶν νομισμάτων τῆς Κεροέσσης, (ἴδ. ἀνωτέρω) ὁ ἀπεικονίζων δάμαλιν ἱσταμένην ἐπὶ πλίνθου. Ἡ ἀμέσως εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ μελετῶντος τὸ νόμισμα τοῦτο ἐπερχομένη σκέψις εἶναι, ὅτι καὶ αὕτη ἀναφέρεται εἰς Ἰὼ τὴν τῆς Κεροέσσης μητέρα· λεπτομερεστέρα ὅμως ἔρευνα ἀπίθανον καθιστᾷ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην. Διότι ἐλλείπει μὲν ὁ ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς βοὸς δελφίν, ὁ πάντοτε, ὡς εἴδομεν, τὴν Ἰὼ χαρακτηρίζων, ἐλλείπει δὲ καὶ τὸ βάδισμα τὸ ἐπίσης τὴν Ἰὼ χαρακτηρίζον, ἵσταται δ' ἡ βοῦς ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῆς ὑπὸ τῶν περὶ τὰ νομίσματα σπουδαζόντων συνήθως *βάσεως* (*Base· Basenlinie*) καλουμένης. Τέλος δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων γνωστῶν ἀντιτύπων τοιαύτη τις εἶναι ἡ στάσις τῆς βοός, οἵα τὰ μάλιστα ἁρμόζει εἰς γλυπτὸν ἔργον ἐκ μαρμάρου. Πρὸς δ' εὑρίσκω ἐν ταῖς ἀρχαίαις πηγαῖς τὰ ἑξῆς χωρία συγγραφέων:

Διονύσιος ὁ Βυζάντιος γράφων περὶ τῆς ἀσιατικῆς ἐκείνης ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου τῆς καταντικρὺ τοῦ χωρίου ἐκείνου κειμένης τοῦ κληθέντος Κέρατος ἕνεκεν αὐτῆς τῆς Κεροέσσης[4], ἀφηγεῖται καὶ τὰ ἑξῆς[5].

«Ἔνθεν ἄκρα προπίπτει ταῖς τῆς θαλάσσης πληγαῖς ἐπίδρομος· πολὺς γὰρ ἐπ' αὐτὴν ὠθούμενος ὁ πλοῦς πρὸς τὴν καλουμένην ἀνθαμιλλᾶται Βοῦν.

[1] Mionnet, Description I, 376, 79 καὶ Pembroke 1746. 2, XXXVIII = Catalogue ἀρ. 618.

[2] Poole, Catalogue of Thrace σελ. 98, 57. — Sanclem. I, σ. 166. κτλ. κτλ.

[3] Στέφανος Βυζάντιος ἐν λ. Βυζάντιον . . «τοῦ στόλου Βύζης ἦν ὁ ἡγεμών». — Ἡσύχιος Μιλήσιος, ἐν Müller, Fragmenta histor. græc. IV, σελ. 147: «Ἕτεροι δὲ Μεγαρεῖς ἱστόρησαν ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατάγοντας, εἴσπλουν ἐν αὐτῷ ποιησαμένους τῷ τόπῳ ὑφ' ἡγεμόνι Βύζαντι, οὗπερ τὴν προσηγορίαν μυθεύουσι τῇ πόλει προστεθῆναι».

[4] Ἴδε Προκοπίου, Περὶ κτισμάτων 1, 5.

[5] Ἀνάπλους σελ. 33, 4. παρ. CX, ἔκδ. Wescher.

Ἔστι δὲ οἷον ἀφετήριον τοῦ πρὸς τὴν Εὐρώπην διάπλου· καὶ κίων λίθου λευκοῦ, καθ' ἧς βοῦς, Χάρητος Ἀθηναίων στρατηγοῦ παλλακὴν Βοΐδιον ἐνταῦθα καμοῦσαν ἀποκηδεύσαντος· σημαίνει δὲ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ λόγου τἀληθές· οἱ μὲν γὰρ εἰκαίαν καὶ ἀταλαίπωρον ποιούμενοι τὴν ἱστορίαν, οἴονται τῆς ἀρχαίας λήξεως εἶναι τὴν εἰκόνα, πλεῖστον ἀποπλανώμενοι τἀληθοῦς». κτλ.

Τὰ αὐτὰ διηγεῖται καὶ Ἡσύχιος ὁ Μιλήσιος[1] «Ἐπειδὴ δὲ καὶ Λέων τὸν βίον μετήλλαξεν, Χάρης ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς σὺν ναυσὶ τεσσαράκοντα εἰς συμμαχίαν τῶν Βυζαντίων ἐλθὼν πρὸς τὸν κατὰ Φιλίππου πόλεμον, κατέλαβε τὴν ἄκραν τῆς Προποντίδος, ἥτις μεταξὺ κεῖται Χρυσοπόλεως καὶ Χαλκηδόνος, καὶ ἐν ἐκείνῳ προσορμίσας τῷ τόπῳ ἀπόπειραν ἐλάμβανε τοῦ πολέμου. Ἔνθα δὲ τὴν ἑπομένην αὐτῷ γυναῖκα νόσῳ βληθεῖσαν ἀποβαλὼν κατέθηκεν ἐν τάφῳ, ἀναστήσας αὐτῇ βωμὸν καὶ κίονα σύνθετον, ἐφ' ᾧ δάμαλις δείκνυται ἐκ ξεστοῦ λίθου ἀνακειμένη. Οὕτω γὰρ (μᾶλλον) ἐκείνη τὴν ἐπωνυμίαν ἐκέκλητο, ἥτις διὰ τῶν ἐγγεγραμμένων στίχων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς διασώζεται χρόνων».

Τὸ δ' ἐπίγραμμα τὸ δηλοῦν τίνων ἐστηλώθη χάριν ἡ βοῦς διασωθὲν εὐτυχῶς μέχρις ἡμῶν[2], ἔχει ὡς ἑξῆς, δυνάμενον ἀληθῶς νὰ γραφῇ ὡς ἐξήγησις ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ προκειμένου νομίσματος:



Ἰναχίης βοὸς οὐκ εἰμὶ τύπος, οὐδ' ἀπ' ἐμοῖο
κλήζεται ἀντωπὸν Βοσπόριον πέλαγος

Κείνην γὰρ τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤλασεν Ἥρης
ἐς Φάρον· αὐτὰρ ἐγὼ Κεκροπὶς εἰμὶ νέκυς,
Εὐνέτις ἦν δὲ Χάρητος, ἔπλων δ' ὅτ' ἔπλωεν ἐκεῖνος
τῇδε Φιλιππείων ἀντίπαλος σκαφέων.
Βοΐδιον οὔνομα δ' ἦεν ἐμοὶ τότε· νῦν δὲ Χάρητος
εὐνέτις ἠπείροις τέρπομαι ἀμφοτέραις.

Ὡς ἤδη, προκειμένου περὶ τοῦ Βύζαντος, εἴπομεν καὶ ὡς καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις θὰ εἴδωμεν, συχνὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀπεικόνιζον οἱ Βυζάντιοι διάσημα μνημεῖα τῆς πόλεώς των. Τοῦτο ἄλλως ἐστὶ κοινότατον καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι μάλιστα κατὰ τοὺς χρόνους τῶν καισάρων[1]. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἀποκρούσῃ τις τοῦ τύπου τὴν ἑρμηνείαν ἡμῶν ταύτην, ἀγόμενος ὑπὸ τῆς σκέψεως ὅτι οἱ Βυζάντιοι θ' ἀπέφευγον τὴν ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν ἀπεικόνισιν τάφου *ἑταίρας*, διότι καὶ ἕτερον, *καθ' ὅλα ὅμοιον παράδειγμα*, παρέχει ἡμῖν ἡ νομισματική. Νομίσματά τινα δηλαδὴ τῆς πόλεως Κορίνθου ἐπὶ ῥωμαίων κοπέντα, ἤτοι τῆς αὐτῆς ἐποχῆς μὲ τὰ προκείμενα, φέρουσιν ἐφ' ἑνὸς μὲν κεφαλὴν Ἀφροδίτης, ἐφ' ἑτέρου δὲ τύπον ἀκριβέστατα ἀνταποκρινόμενον τῷ χωρίῳ τοῦ Παυσανίου (II, 3, 4) «*τάφος Λαΐδος* (τῆς ἑταίρας), *ᾧ δὴ λέαινα ἐπίθημά ἐστι κριὸν ἔχουσα ἐν τοῖς προτέροις ποσίν*»[2]. Ὅλως δ' ἀνάλογόν ἐστι τὸ ὅτι τὰ μὲν Κορινθιακὰ ἐκεῖνα νομίσματα φέρουσιν ἐφ' ἑνὸς τὴν προτομὴν τῆς Ἀφροδίτης, τὰ δὲ προκείμενα Βυζαντιακὰ τὴν τῆς Κεροέσσης· διότι βεβαίως, οἵαν ἀναλογίαν καὶ σχέσιν διέβλεπον οἱ εὐφάνταστοι ἡμῶν πρόγονοι, οἱ τὸ κάλλος ἴσα θεῷ λατρεύσαντες, μεταξὺ Ἀφροδίτης καὶ τῆς παγκάλου Λαΐδος, τοιαύτην θ' ἀνεγνώριζον καὶ μεταξὺ Κεροέσσης καὶ Βοϊδίου, τοσοῦτον μᾶλλον ὅσον, ἐκτὸς τοῦ συγγενοῦς τῶν ὀνομάτων των, ὡς ἡ Κερόεσσα ἐμυθολογεῖτο ἐρωμένη τοῦ θεοῦ τῶν θαλασσῶν Ποσειδῶνος, οὕτω καὶ ἡ Βοΐδιον ὑπῆρξε παλλακὶς ναυάρχου.

ΤΑ ΕΝ ΜΗΛΙΩ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΤΡΟΠΑΙΑ. ΒΩΜΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΣΚΕΔΑΣΙΟΥ Η ΕΚΒΑΣΙΟΥ

(*Πίναξ 2, 22 καὶ 20*).

Ἀπεικόνισις ἑτέρου τινὸς μνημείου τῆς αὐτῆς

[1] Müller Fragm. histor. græc. IV, σελ. 151.

[2] Στέφανος Βυζάντιος· ἐν λ. Βόσπορος. — Anthol. Palatina 7, 169.—Suidas ἐν λ. Βοΐδιον.—Wescher Διονυσίου Βυζαντίου Ἀνάπλους· σελ. 36.

[1] Ἴδ. Imhoof-Blumer καὶ P. Gardner Numismat. Comment, on Pausanias.

[2] B. V. Head, *Catalogue of Greek coins. Corinth* σελ. 92, ἀρ.

πόλεως φαίνεταί μοι ὂν καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Πίν. 2, ἀρ. 22 τρόπαιον, τύπος νομίσματος οὗ μόνον δύο κομμάτια γνωρίζω, ὧν τὸ μὲν ἐν τῇ Βρεττανικῇ συλλογῇ[1], τὸ δὲ ἐν τῇ τοῦ Imhoof-Blumer. Ἰδοὺ ἡ περιγραφὴ αὐτοῦ.

 18. — Κεφαλὴ ἀγένειος πρὸς δ. (Μ. Ἀντωνίου;)

Ὀπ. ΒΥ | ΙΑΝ / ΤΙ | ΩΝ Τρόπαιον συνιστάμενον ἐκ περικεφαλαίας, θώρακος, ἀσπίδος, ἀγκύρας, πηδαλίου καὶ πρῴρας.

Τὸ καταφανῶς ναυτικὸν τοῦτο τρόπαιον σχετίζεται, ἴσως, τοῖς ἑξῆς χωρίοις συνδυαζομένοις. Διονυσίου Βυζ. Ἀνάπλους (σελ. 8, § XVI), «προμήκης αἰγιαλός. . . Κύκλα δὲ ὠνόμασται, κυκλωσαμένων, ὡς οἶμαι, τῶν Ἑλλήνων ἐνταῦθα τοὺς βαρβάρους, παρ' ὃ καὶ βωμὸς Σκεδ(ασίου) Ἀθηνᾶς, αἰνιττόμενος τὸν ἐκ τῆς κυκλώσεως τοῦ πλήθους σκεδασμόν. Τὰ κύκλα δ' ἐκδέχεται Μελίας κόλπος».

Ἡσυχίου Μιλησίου (§ 31, σελ. 152). «Τοῦ δὲ Χάρητος εἰς Ἀθήνας ἐκπλεύσαντος, Πρωτόμαχος τὴν στρατηγικὴν ἀρχὴν διαδέχεται· ὃς τοὺς ἐπαναστάντας Θρᾶκας καταδουλώσας τοῖς ὅπλοις ἐν τῷ καλουμένῳ Μηλίῳ (γρ. Μελίῳ)[2] χάλκεα ἀνέθηκε τρόπαια».

Ἐπίσης πιθανόν ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ παρὰ τὴν Νίκην βωμός, ὁ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 (Πίν. 2) ἀπεικονισθέντος βυζαντιακοῦ νομίσματος, εἶναι, ἢ ὁ τῆς Σκεδασίου Ἀθηνᾶς κατὰ τὸ ἀνωτέρω χωρίον, ἢ ὁ τῆς Ἐκβασίου Ἀθηνᾶς κατὰ τὸ ἀκόλουθον.

Διονυσίου Βυζαντίου Ἀνάπλους σελ. 5, § VIII. «Μικρὸν δὲ ὑπὲρ αὐτὴν (τὴν Βοσπόριον ἄκραν) Ἐκβασίου βωμὸς Ἀθηνᾶς· ἔνθεν ἐκβάντες οἱ τὴν ἀποικίαν στολαγωγήσαντες εὐθὺς ὡς ὑπὲρ ἰδίας ἠγωνίζοντο τῆς γῆς».

Περικεφαλαίαν ὑπὲρ βωμόν, χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν ὡς τῇ Ἀθηνᾷ ἀφιερωμένον, εὑρίσκομεν καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἀρκαδικῆς Μαντινείας[1].

691-692, πίν. XXIII, 11-12.— Imhoof-Blumer and P. Gardner *Comment. on Pausanias*. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου βλέπει τις καὶ τὸ κιονόκρανον ὅλον, ἐνῶ ἐπὶ τῶν τοῦ Βυζαντίου μόνην τὴν πλίνθον.

[1] R. S. Poole, Catalogue-Thraee σελ. 99.

[2] Ἴσως ὅμως τὸ τρόπαιον σχετίζεται μὲ τὰς περιφανεῖς ναυτικὰς νίκας τῶν Βυζαντίων κατὰ Φιλίππου τοῦ πατρός τοῦ Ἀλεξάνδρου (ἴδ. κατωτέρω Ἡσυχίου Μιλησίου Πάτρια, ἐν Müller Fragm. hist. græc. IV, σελ. 151).

ΟΙ ΛΕΓΟΜΕΝΟΙ ΚΥΡΤΟΙ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. ΑΓΑΛΜΑ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΛΑΜΠΑΔΗΦΟΡΟΥ

(*Πίναξ 1, ἀρ. 10 καὶ Πίναξ 2, ἀρ. 1-9*).

Ὡς εἷς τῶν περιεργοτάτων καὶ παραδοξοτάτων νομισματικῶν τύπων, θεωρεῖται νῦν ὁ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου συνηθέστατα ἀπαντῶν, οὗτινος ὅλας τὰς γνωστὰς ἐμοὶ ποικιλίας παριστῶσι τὰ ἐν πίνακι 2 ὑπ' ἀριθ. 1-7 (ἴδε καὶ πίνακα 1 ἀριθ. 10) ἀπεικονισθέντα νομίσματα ἅπαντα τῶν Καισαρείων χρόνων.

Ἡ νῦν κοινῶς ἐπικρατοῦσα ἑρμηνεία ἐστὶν ὅτι παριστᾷ τοὺς ἁλιευτικοὺς ἐκείνους καλάθους τοὺς καλουμένους *κύρτους*. Οὕτω ἵνα ἀναφέρω μόνον τοὺς μᾶλλον σημαίνοντας τῶν συγγραφέων, πλείστους ἄλλους παραλείπων, ὁ Mionnet[2] πλειστάκις περιγράφων τοὺς τύπους τούτους, ἀποκαλεῖ instruments de pêche ἢ instruments de pêche en osier, ἢ corbeilles ou instruments de pêche. Ὁ Leake ὁμοίως[3]. Ὁ R. S. Poole[4] ἀποκαλεῖ wicker baskets. Ὁ Kenner[5] καὶ ὁ von Sallet ἀποκαλοῦσιν *Fischreusen*.

Ἐν τούτοις ὄχι μόνον ὁ ἵππος (ἀρ. 5), ὁ βωμὸς (ἀρ. 3-4), ὁ μύκωνας περιέχων κάλαθος (ἀρ. 1), καὶ ὁ ὄφις (ἀρ. 9), οἵτινες ὡς *σύμβολα* συνοδεύουσιν τοὺς περὶ ὧν πρόκειται τύπους, οὐδὲν σχετικὸν πρὸς τὴν ἁλιείαν ἔχουσιν, ὡς ἤδη καὶ ὁ Head παρετήρησεν Histor. Numor. (σελ. 232) ἀλλὰ καὶ πέπεισμαι ὅτι οὐδείς, τοὐλάχιστον Ἕλλην τῶν νῦν, θὰ ταυτίσῃ τ' ἀντικείμενα ταῦτα πρὸς τοὺς τῶν ἀρχαίων κύρτους, ὧν τὰ διάφορα σχήματα διέσωσαν ἡμῖν μέχρι

[1] Svoronos, Études arehéologigues et numismatiques σελ. 24. Πίναξ 1, 6.

[2] *Description* Τόμ. I (1807) σελ. 378-382 καὶ *Supplément* II (1822) σελ. 250-275.

[3] Numismata Helleniea (1856) European Greeee σελ. 31: «These Instruments served probably in the ficheries . . .»

[4] Catalogue-Thrace σελ. 100.

[5] Die Münzsammlung des Stiftes Saint-Florian in Ober-Oesterreich· Wien 1871, σελ. 23 μετὰ τῆς ἑξῆς ἐπεξηγήσεως: «ein in Byzanz einheimisches, auf den ergiebigen Fischfang der Stadt deutendes Symbol, in welehem Cavedoni nach einer Glosse des Hesychius v. Βυζαντία (εἶδος ὁρμιᾶς) auch eine Anspielung auf den Namen der Stadt sieht, (Spicilegio p. 36) wir glauben mit Unrecht; denn ὁρμιὰ ist die Angel, nicht die Reuse, und war wol nur Byzantia genannt, weil sie eben hier im gebrauche stand oder vorzüglich gearbeitet wurde».

σήμερον οἱ διὰ τοσούτων αἰώνων τόσα ἄλλα πιστῶς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν μορφῇ διαφυλάξαντες συμπατριῶται ἁλιεῖς.

Τὸ ἐπ᾽ ἐμοὶ δὲν διστάζω νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν τύπων ἣν πρὸ δύο περίπου αἰώνων ἔδωκεν ὁ πρῶτος τοιαῦτα νομίσματα περιγράψας Vaillant[1], *φάρους* ἢ *λαμπάδας* αὐτοὺς ἀποκαλέσας. Ἀπορρίπτω μόνον τὴν πρώτην ἐξήγησιν· τὴν ἄλλην ὅμως, ἂν καὶ παρὰ πάντων καὶ παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Eckhel[2] πολεμηθεῖσαν καὶ ἐγκαταλειφθεῖσαν, θεωρῶ ὡς τὴν μόνην ὀρθήν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι λαμπάδας ἀπεκάλουν « *δέματα ἐκ ξηρᾶς καὶ παντοδαπῆς ὕλης* »[3] οὗ ἕνεκεν αὗται παρ᾽ Ὁμήρῳ *δεταὶ* ἀποκαλοῦνται[4]. Τοιαύτας λοιπὸν λαμπάδας, ἐκ κλημάτων καὶ κλάδων δεδεμένας ἀκεραίας, καὶ μή, ὡς συνήθως, ἡμικαύστους ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ κλαδίσκου τινὸς εὐφλέκτου θρυαλλίδα εἰσέτι ἀνέπαφον φερούσας, ἀναγνωρίζω ἐνταῦθα καὶ οὐχὶ ἁλιευτικοὺς κύρτους. Οἱ παρὰ τὴν θρυαλλίδα κόμβοι εἶναι ἴσως ὄγκοι ῥητίνης πρὸς εὐχερεστέραν ἀνάφλεξιν. Ὅτι δὲ τοῦτο ὀρθόν ἐστι, βεβαιοῖ ἡ σύγκρισις αὐτῶν πρός τινα σύγχρονα νομίσματα τῶν Μεγάρων, τῆς λεγομένης μητροπόλεως τοῦ Βυζαντίου, νομίσματα ἅτινα φέρουσιν (ἴδ. Πίνακα 2 ἀρ. 10· καὶ V. Head, Catalogue of Greek coins· Attica-Megaris-Aegina 1888. Πίναξ XXII, 3 καὶ 8) ὡς τύπον τὴν Ἑκάτην ἢ Δήμητραν ἀπὸ μεγάλης λαμπάδος *κατὰ τὸ ἥμισυ ὅμως ἤδη κεκαυμένης* ἀνάπτουσαν δύο μικροτέρας λαμπάδας, δηλαδὴ παρομοίως τῷ ἐν Πίν. 2 νομίσματι τῶν Βυζαντίων ἔνθα ἡ Ἑκάτη διὰ μικρᾶς δᾳδὸς ἀνάπτει ἕνα τῶν λεγομένων ἁλιευτικῶν κύρτων! Ἄν τις συγκρίνῃ τὴν *ἡμικεκαυμένην* ταύτην λαμπάδα τῶν μεγαρικῶν νομισμάτων καὶ ἀπειραρίθμους ἄλλας ἐπὶ ἀγγείων κλπ. ἀπαντώσας, πρὸς τὰς *ἀνεπάφους* τῶν βυζαντιακῶν νομισμάτων, θὰ συνομολογήσῃ, φρονῶ, ἐμοὶ ὅτι αὗται εἰσὶ καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων ὅμοιαι. Χάριν ὁμοίας συγκρίσεως μνημονεύω ἐνταῦθα καὶ νόμισμά τι τῶν Τιανῶν (Πίν. 2, 11), ἐφ᾽ οὗ ὡς τύπος εὕρηται τὸ ἥμισυ ὁμοίας δετῆς λαμπάδος, παραπέμπω δέ, πλεῖστα ἄλλα παραλείπων, καὶ πρὸς τὰ γνωστὰ ἀγαλμάτια τῆς τριπλῆς Ἑκάτης[1], τὰ παρομοίας λαμπάδας φέροντα.

[1] Numismata græca (1700) σελ. 99, 176 κλπ.

[2] Eckhel, Doctrina numorum veterum τόμ. II, 27, ἴδε καὶ Sestini, Descriptio numorum veterum σελ. 47 κλπ. — Musei Sanclementiani Numismata selecta· III, σελ. 28.

[3] Πολύβιος 3, 93, 4.

[4] Ἰλιάδος Λ, 553 καὶ Ρ, 663 ἔνθα ὁ σχολιαστὴς Εὐστάθιος προσθέτει « *δεσμοὶ δᾴδων, τουτέστι λαμπάδων* ». — Παρ᾽ Ἀθηναίῳ ἀναγινώσκομεν (15 701, Α:) « *ἐλάνην (λαμπάδα καλεῖ Νίκανδρος) τὴν τῶν καλάμων δέσμην* »— « *ἄλλοι δ᾽ ἔφασκον φανὸν λέγεσθαι τὴν λαμπαδα, οἱ δ᾽ ἔκ τινων ξύλων τετμημένην δέσμην* ».

Ὑπολείπεται νῦν ἡ εὕρεσις τοῦ τίνος ἕνεκεν τόσον συχνὸς ὁ τύπος οὗτος τῶν δετῶν καὶ δὴ παμμεγίστων λαμπάδων ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου.

Φρονῶ ὅτι τὰ ἑξῆς χωρία ἀρχαίων συγγραφέων παρέχουσιν τὴν ζητουμένην ἐξήγησιν.

Εὐσταθίου, Σχόλια εἰς Διονύσιον στ. 143. «Φιλίππου γὰρ (τοῦ β´) ἐν πολιορκίᾳ (τοῦ Βυζαντίου) διορύξαντος εἴσοδον κρυπτήν, ὅθεν οἱ ὀρύσσοντες ἔμελλον ἀφανῶς ἐξαναδῦναι τοῦ ὀρύγματος, *ἡ Ἑκάτη φωσφόρος οὖσα δᾷδας ἐκεῖθεν ἔφηνε τοῖς πολίταις*. Καὶ τὴν πολιορκίαν οὕτω φυγόντες Φωσφόριον οἱ ἐγχώριοι τὸν τόπον ἐκάλεσαν».

Ἡσυχίου τοῦ Μιλησίου, Πάτρια (Müller, Fragmenta historic. græc. IV σελ. 151): «Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, ὁ Ἀμύντου παῖς γεγονώς, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν (Βυζάντιον), διώρυξί τε καὶ παντοίοις πολεμικοῖς μηχανήμασι τοῖς τείχεσι προσπελάζων. Καὶ δὴ ἂν ταύτην ἐξεῖλε νυκτὸς ἐπιλαβόμενος ἀσελήνου καὶ ὄμβρου καταρραγέντος ἐξαισίου, εἰ μή τις αὐτοῖς τοῦ θείου γέγονε συμμαχία, τοὺς κατὰ τὴν πόλιν κύνας πρὸς ὑλακὴν ἀναστήσαντος, καὶ νεφέλας πυρὸς τοῖς ἀρκτῴοις ἐπαγαγόντος μέρεσιν. Ἐξ οὗπερ οἱ δῆμοι διεγερθέντες, καὶ θερμῶς τοῖς πολεμίοις συνενεχθέντες, ἤδη τὴν πόλιν ὑπὸ τῷ Φιλίππῳ γενομένην ἐρρύσαντο, ἀναλαβόντες τοὺς διεφθαρμένους πύργους τοῖς ἐκ τῶν τάφων παρακειμένοις λίθοις, καὶ ἀνυφάναντες τὰς ἐπάλξεις τοῦ τείχους· οὗ δὴ χάριν Τυμβοσύνην τὸ τεῖχος ἐκάλεσαν, *λαμπαδηφόρον Ἑκάτης ἀναστήσαντες ἄγαλμα*. Αὖθις δὲ πρὸς ναυμαχίας τραπέντες περιφανῶς τοὺς Μακεδόνας ἐνίκησαν . . . »

Τὰς σωτηρίους ἄρα ταύτας λαμπάδας τῆς Ἑκάτης εἰκόνιζον ἐπὶ τῶν νομισμάτων των οἱ Βυζάντιοι. Δὲν διστάζω δὲ νὰ παραδεχθῶ ὅτι τὸ ὑπ᾽ ἀριθ. 8 τοῦ Πίνακος 2 βυζαντιακὸν νόμισμα παρέχει

[1] Müller-Wieseler II, πίν. LXXI.

ἡμῖν πιθανῶς ἀντίγραφον τοῦ ἀγάλματος τῆς λαμπαδηφόρου ταύτης Ἀρτέμιδος Ἑκάτης. Πρὸς δέ, θεωρῶ ὡς πιθανὸν ὅτι καὶ ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο λαμπάδων τοῦ ὑπ᾿ἀριθ. 6 νομίσματος θεά, εἶναι αὐτὴ ἡ Ἑκάτη ἀνάπτουσα τὰς λαμπάδας αὐτῆς ὅπως καταυγαύσῃ τὴν ἐν νυκτὶ ἀσελήνῳ ἀπειλουμένην πόλιν διὰ τοῦ ἀπλέτου φωτὸς τοῦ διεγείραντος τοὺς πολίτας καὶ σώσαντος τὴν πόλιν.

Εἴπομεν ἤδη ὅτι ὁ Vaillant ἐν ἔτει 1700 ὀρθῶς ὡς λαμπάδας περιέγραψε τοὺς προκειμένους τύπους. Τούτῳ ἠκολούθησαν καί τινες ἄλλοι μέχρις ὅτου ἐν ἔτει 1796 ὁ γνωστότατος ἰταλὸς νομισματικὸς Sestini, συνεταύτισεν αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἁλιευτικοὺς κύρτους [1].

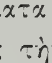
Εἰς τὰ παρ᾿ αὐτοῦ ῥηθέντα προσετέθη κατόπιν ὑπὸ ἄλλων καὶ τὸ χωρίον τοῦ Στράβωνος [2] περὶ τῆς πλουσιωτάτης ἁλιείας τῆς πηλαμύδος ἐν τοῖς παρὰ τὸ Βυζάντιον κόλποις.

Παρατηρητέον ὅμως πρὸς τοῖς ἀνωτέρω ὅτι ἕτερα εἶναι τὰ νομίσματα ἐκεῖνα τῆς πόλεως ὧν οἱ τύποι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐν τῷ *ἰχθυόεντι* [3] Βοσπόρῳ πλουσιωτάτην ἁλιείαν τῆς πηλαμύδος. Οὕτω πλὴν τοῦ τύπου τοῦ πηλαμύδα ἐν τῇ δεξιᾷ ἔχοντος Ποσειδῶνος, ὃν εἴδομεν ἀνωτέρω, ἔχομεν πλείστους ἄλλους ὁμοίους τοῖς ἐν Πίν. 1, 24-25 [4] ἀπεικονισθεῖσιν, ἐφ᾿ὧν καταφανέστατα ἀπεικονίζονται δύο πηλαμύδες, μόναι ἢ περὶ δελφῖνα εἰκονίζοντα καὶ ἐνταῦθα ὡς ἀνωτέρω (σελ. 74) τὸν Βόσπορον.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ ΚΑΙ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ

Ἐνταῦθα μνημονεύομεν καὶ τὸ ἑξῆς νόμισμα·

ΧΑ 16. — ΒΥΖΑΝ | ΤΙΩΝ δύο λαμπάδες.

Ὀπ. Τὸ μονόγραμμα  ἐν στεφάνῳ. (Πίν. I, 10). Συλλογὴ Παρισίων.

[1] Descriptio numorum veterum σελ. 47.
[2] Παράγ. 320 καὶ 545.
[3] Ἡροδότου 4, 88. — Ἴδ. καὶ Ἀριστείδ. 2. 380, 3 «Ἀμφί τε Βυζάντιον ὅσοι θάνον *ἰχθυόεσσαν* ῥυόμενοι χώραν ἄνδρες ἀρηΐθοοι».
[4] Ἀριθ. 24 Νόμισμα ἐκ τῆς συλλογῆς Παρισίων, κοπὲν ἐπὶ τῆς Σαβίνης. Ἀριθ. 25 Νόμισμα ἐκ τῆς συλλογῆς Hunter ἐν Γλασκώδῃ, κοπὲν ἐπὶ Φαυστίνης τῆς νεωτέρας. Ὅμοια ὑπάρχουσιν ἐν Βερολίνῳ, ἐν Oxford (Bodleian Library) καὶ ἀλλαχοῦ. Ἴδε καὶ Dumersan Description des médailles du cab. Allier de Hauteroche σελ. 22 pl. III, 6. = Mionnet Suppl. II, 248, 261.

Τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἤδη ὑπὸ Pellerin [1] ἐν ἔτει 1763 παραδόξως πως ἐκλαβόντος τὸ κακῶς διατηρούμενον μονόγραμμα ὡς *ἁλιευτικὸν ἄγκιστρον* ἐξ ἐκείνων ἅτινα οἱ Βυζάντιοι θὰ μετεχειρίζοντο ἁλιεύοντες τὴν πηλαμύδα! Εἰς αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀναφέρεται καὶ παρατήρησίς τις τοῦ Sestini προσπαθοῦντος (ἔνθ. ἀνωτ.) νὰ καταστήσῃ πιστευτὴν τὴν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Βυζαντίων ὕπαρξιν τύπων ἁλιευτικῶν ἐργαλείων (altri instrumenti da pescare, come l'amo). Τὴν ἑρμηνείαν ταύτην ἐπανέλαβον πλὴν ἄλλων ὁ Eckhel καὶ ὁ Pinder [2]. Καὶ ὅμως νομίσματα ὅμοια τῶν συλλογῶν Λονδίνου [3] καὶ Βερολίνου [4], πρὸς δὲ τὸ ἐπὶ τοῦ πίνακος ἡμῶν 1 ὑπ᾿ ἀριθ. 11 ἀπεικονισθὲν διάφορον καὶ *ἀνέκδοτον* νόμισμα (ἐκ τῆς συλλογῆς Imhoof-Blumer) δεικνύουσιν ὅτι τοῦτο οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ βεβαίως μονόγραμμα.

Τίς δ᾿ ἡ ἔννοια τοῦ μονογράμματος τούτου μοὶ εἶναι δυσχερέστατον νὰ ἀποφανθῶ. Φρονῶ ὅμως ὅτι ἂν μή τι δηλωτικὸν ὀνόματος συμμάχου βασιλέως (π.χ. τοῦ Ροιμητάλκου), εἶναι ἴσως ἄρχοντός τινος ἐξ ἐκείνων, ὧν τὰ ὀνόματα συχνότατα εὕρηνται κατὰ τοὺς αὐτοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐπὶ τῶν μειζόνων νομισμάτων τῆς αὐτῆς πόλεως. Τοῦ ὀνόματος μάλιστα τοῦ βασιλέως Ροιμητάλκου τὸ μονόγραμμα ἐνέχει ὅλα σχεδὸν τὰ στοιχεῖα. Ἡ τέχνη δὲ καὶ τῶν δύο νομισμάτων συμφωνεῖ πληρέστατα πρὸς τὴν ἐποχήν του. Σημειωτέον δ᾿ ὅτι μὲ τὴν προτομὴν τοῦ βασιλέως τούτου ἔκοψαν νόμισμα οἱ Καλχηδόνιοι, οἱ πλησιέστατοι γείτονες τῶν Βυζαντίων, οἱ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους διαρκῶς συμπολιτευόμενοι τοῖς Βυζαντίοις καὶ νομίσματα ὁμοιότατα κόπτοντες [5]. Εἶναι δὲ τοῦτο τὸ ἑξῆς.

ΧΑ 18. — ΒΑ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ Κεφαλὴ τοῦ βασιλέως ἀγένειος καὶ μετὰ διαδήματος πρὸς δ.

Ὀπ. ΚΑΛΧΑΔ | ΟΝΙΩΝ. Τρίπους.

Νέον πρόσκτημα τῆς συλλογῆς Παρισίων (εὑρετήριον Κ. 2161).

[1] Peuples I, XXXIV, 20.
[2] Doctrina numorum veterum II, σελ. 27. — Pinder Annali del Instituto 1834, σελ. 307.
[3] R. S. Poole, Catalogue σελ. 98, 53.
[4] Von Sallet, Katal. σελ. 150, 75.
[5] Ἴδε τὴν προσεχῶς ἐκδοθησομένην μελέτην περὶ τῶν νομισμάτων τῶν Βυζαντίων καὶ Καλχηδονίων.

Ὅμοιον ἐδημοσίευσεν ἤδη ὁ Kenner (Saint Florian σελ. 31/35 Πίν. I, 18) ἀλλ᾽ ἐσφαλμένως ἀναγνώσας B(Y) (POI)ΜΗΤΑΛΚΟΥ, ἕνεκεν τῆς κακῆς τοῦ νομίσματος διατηρήσεως, ἀπέδωκε τῷ Βυζαντίῳ.

Τῷ αὐτῷ Ροιμητάλκῃ ἀποδοτέα, ἴσως, καὶ τὰ δύο ἀργυρᾶ καὶ κακῶς διατηρούμενα νομίσματα τῶν Βυζαντίων, τὰ ὑπὸ τοῦ Mionnet (Description des Médailles I, 449, 149) καὶ Eckhel (Sylloge Πίν. VIII, 1. — Mionnet I, 449, 150) ἄλλοις βασιλεῦσιν ἀποδοθέντα.

ΚΑΛΧΗΔΟΝΙΩΝ ΔΑΦΝΗ ΜΑΙΝΟΜΕΝΗ

(*Πίν. 2, 12*).

Παράδειγμα ἐπικυροῦν τὸ ὅτι οἱ Βυζάντιοι ἠδύναντο κάλλιστα ν᾽ ἀπεικονίσωσιν ἐπὶ τῶν ἰδίων νομισμάτων, μνημεῖον παρὰ τὴν πόλιν αὐτῶν κείμενον καὶ αὐτοῖς ἀνῆκον, ἔστωσαν τὰ ἑξῆς ἀναφερόμενα εἰς Καλχηδόνα τὴν πλησιεστάτην γείτονα τοῦ Βυζαντίου, ἧς τὰ νομίσματα καθ᾽ ὅλας τὰς ἐποχὰς ἦσαν ὁμοιοτάτου χαρακτῆρος τοῖς τοῦ Βυζαντίου.

Δὲν παρετηρήθη δηλαδὴ εἰσέτι ὅτι συνήθης τύπος τῶν νομισμάτων τῆς Καλχηδόνος εἶνε *μέγα δένδρον δάφνης*, οὐδ᾽ ἐζητήθη ἡ ἐξήγησις τῆς συχνῆς αὐτοῦ ἐμφανίσεως. Γνωρίζω ἐν τούτοις τὰ ἑξῆς νομίσματα.

1) Æ 18. — Κεφαλὴ δαφνηφόρος Ἀπόλλωνος πρὸς δ. Ἐν τῷ πεδίῳ κλάδος δάφνης. Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΚΑΛΧΑ | ΔΟΝΙΩΝ *Δένδρον δάφνης*.

Δύο κομμάτια ὧν τὸ μὲν εὗρον ἐν Γλασκώβῃ τῆς Σκωττίας (συλλογὴ Hunter ἴδ. Combe *Mus. Hunter*, 93) τὸ δὲ ἐν Παρισίοις (ἴδ. Pellerin, Recueil pl. XLI, 12 καὶ Mionnet II, 422, 76).

2) Æ 18. — ΑΥΤ. Κ. | ΟΥΗΡΟϹ Κεφαλὴ Λ. Οὐήρου πρὸς δ.

Ὄπ. ΚΑΛΧΑ | ΔΟΝΙΩΝ *Δένδρον δάφνης* (Πίν. 2, 12).

Συλλογὴ Παρισίων = Vaillant, *Num. Græca* σ. 63 καὶ Mionnet, *Description* II, 423, 83.

3) Ὅμοιον· ἀλλὰ κοπὲν ἐπὶ Κομμόδου.

Vaillant ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 69. = Mionnet, Supplément V, 27, 141.

4) Ἕτερον κοπὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ μὲ τύπον *δένδρου δάφνης ἐπὶ βράχου*.

Vaillant ἔνθα ἀνωτέρω καὶ Mionnet V, 27, 142.

5) Ἕτερον κοπὲν ἐπὶ Γέτα, μὲ τύπον *Ἀπόλλωνος* ἱσταμένου παρὰ μέγα *δένδρον δάφνης*.

Συλλογὴ Παρισίων. — Ἀτελῶς περιγραφέν, ἐδημοσιεύθη ἤδη ὑπὸ Vaillant, *Num. Græca* σελ. 117 καὶ Mionnet II, 424, 88.

6) Ἕτερον κοπὲν ἐπὶ Ἐλαγαβάλου μὲ τύπον *βωμοῦ παρὰ δένδρον δάφνης*.

Συλλογὴ Παρισίων. Ἴσως εἶνε τὸ αὐτὸ μὲ τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ Mionnet, Supplément V, 30, 159.

Ὡς εἴπομεν ἤδη ἥ τε ἀξία καὶ σημασία τοῦ τύπου τούτου παρεγνωρίσθη ἐντελῶς μέχρι τοῦδε· καὶ ὅμως μανθάνομεν ἐκ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ συγγραφέων ὅτι παρὰ τὴν Καλχηδόνα ὑπῆρξε χῶρός τις *Νυμφαῖον* ἢ *Νυμφαῖον Καλχηδόνιον* καλούμενος καὶ παρ᾽ αὐτῷ δένδρον δάφνης εὐμέγεθες, *δάφνη Μαινομένη* καλούμενον καὶ διάσημον ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἑξῆς.

Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος ἐν Ἀργοναυτικοῖς (I, 1360 καὶ II, 159 καὶ ἑξῆς) ὁμιλῶν περὶ τῆς παρὰ Χαλκηδόνα διαμονῆς τῶν Ἀργοναυτῶν λέγει·

> ξανθὰ δ᾽ ἐρεψάμενοι δάφνῃ καθύπερθε μέτωπα
> ἀγχιάλῳ, τῇ καί τε περὶ πρυμνήσι᾽ ἀνῆπτο,
> Ὀρφείῃ φόρμιγγι συνοίμιον ὕμνον ἄειδον, κλπ.
> ἦμος δ᾽ ἠέλιος δροσερὰς ἐπέλαμψε κολώνας
> ἐκ περάτων ἀνιών, ἤγειρε δὲ μηλοβοτῆρας,
> δὴ τότε λυσάμενοι νεάτης ἐκ πείσματος δάφνης, κλ.

ἔνθα ὁ σχολιαστὴς παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

«Οὐ ποιητικῶς δὲ ἀνέπλασε τὴν δάφνην ὁ Ἀπολλώνιος, ἀλλ᾽ ἔστιν ὄντως ἐν τῷ τόπῳ δένδρον δάφνης εὐμέγεθες, ὥς φησιν Ἀνδροίτας ὁ Τενέδιος ἐν τῷ Περίπλῳ τῆς Προποντίδος, παριστορῶν ὅτι Ἄμυκος μὲν καλεῖται τὸ χωρίον, ἔχει δὲ ἐποίκια καὶ νῦν, διέστηκε δὲ τοῦ Καλχηδονίου Νυμφαίου σταδίους πέντε. Ἀπολλόδωρος δ᾽ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ποντικῶν ἡρῷον αὐτόθι φησὶν εἶναι Ἀμύκου, καὶ εἴ τις ἐκ τῆς δάφνης κλάδον λάβοι, εἰς λοιδορίαν ἀνίστησι».

Διονύσιος ὁ Βυζάντιος ἐν Ἀνάπλῳ Βοσπόρου ἔκδ. Wescher σελ. 30 παράγρ. XCV) Nymphæum ubi nominata Insana Laurus, apud quam aiunt Amycum Bebrycum regem habitasse pugillatus

pugna omnibus suæ ætatis hominibus præstantem, nisi a Polluce victus fuisset, Jovis et Ledæ filio. Ille enim in expeditione Colchica ex provocatione conflixit cum Polluce, ab eodemque Polluce periit, pœnasque dedit in externos crudelitatis, exortaque fuit planta illius insaniæ insigne divinius quam humana mens assequi queat. Nam si quis hanc laurum intulerit in convivium, convivas simili insania afficiet, et contumelia implebit. κλπ.

Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἐν λέξει Δάφνη: «Ἔστι καὶ λιμὴν Δάφνη Μαινομένη ἐν τῷ στόματι τοῦ Πόντου ἐν δεξιᾷ ἀναπλέοντι».

Ἀνωνύμου Περίπλους (Müller, Geogr. græc. minores I, σελ. 422): «Ἀπὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ εἰς λιμένα Δάφνης τῆς Μαινομένης τὸ νῦν λεγόμενον Σωσθένιον στάδια μ´».

Εἰς τὸ πολυθρύλητον ἄρα τοῦτο δένδρον ἀναφέρονται οἱ τύποι τῶν Καλχηδονικῶν νομισμάτων καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ πίνακος ἡμῶν ἀπεικονισθείς, κατάδηλος δ' εἰς τὸ ἑξῆς ἡ σπουδαιότης αὐτῶν.

ΕΤΕΡΑ ΤΙΝΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ

ΧΡΥΣΟΥΝ ΚΕΡΑΣ, ΟΒΕΛΙΣΚΟΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΛΕΩΝ κλ.

(*Πίναξ 1, 4, 5*).

Ἐπὶ τοῦ πίνακος 1 ἀπεικονίσθησαν κατὰ χρονολογικὴν τάξιν πλὴν τῶν ἄνω καὶ τὰ ἑξῆς ἀξιόλογα νομίσματα τῶν Βυζαντίων·

AR 26. — Κεφαλὴ *Δήμητρος*[1] πρὸς δ. στάχυσιν ἐστεμμένη καὶ διὰ καλύπτρας διαφανοῦς κεκαλυμμένη.

Ὄπ. ΒΥΖΑΝ δ., ΕΠΙ ΛΥΚΟ . . ἀρ., *Κέρας* πλῆρες καρπῶν (Πίν. 1, 4).

Νόμισμα *ἀνέκδοτον*, τῆς ἐν Ὀξωνίᾳ Βοδλεϊανῆς συλλογῆς (ἐν τῇ Bodleian Library). Πιθανῶς ὁ τύπος τοῦ κέρατος ἀναφέρεται εἰς τὸ διάσημον *χρυσοῦν κέρας* τοῦ Βυζαντίου ὅπερ οὕτω ἐκαλεῖτο κατὰ τὸ ἐμφερὲς τοῦ σχήματος[2].

[1] Ἐν σχέσει πρὸς τὴν κεφαλὴν ταύτην ὑπενθυμίζω τὸ ἑξῆς χωρίον Διονυσίου τοῦ Βυζαντίου (Ἀνάπλους σελ. 7, παράγρ. XIII) «Μικρὸν δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ Δήμητρος καὶ Κόρης παράλληλα (τεμένη)».

[2] Διονυσίου Βυζαντίου, Ἀνάπλους σελ. 4, V. ἴδε καὶ Plin. 4, 18 § 46: «Promontorium Chrysoceras, in quo oppidum Byzantium».—Ἡσύχιος ὁ Μιλήσιος ἐν Müller, Fragmenta Histor. græc IV, 148, ἔκδ. Didot. «παρὰ δὲ τὸν Σεμέστρης βωμὸν τὴν λεγομένην Κερόεσσαν ἀπεκύησε κόρην (ἡ Ἰώ), ἐξ ἧς Κέρας ὁ τόπος ὠνόμασται. Ἄλλοι δὲ μᾶλλον τῇ θέσει τοῦ χωρίου τοὔνομα προστιθέασιν.

AR 28. — Κεφαλὴ δαφνηφόρος Ἀπόλλωνος, πρὸς ἀριστ.

Ὄπ. ΒΥΖΑΝΤΙ δ., ΕΠΙ ΜΕΝΕΚ ἀρ. *Ὀβελίσκος* ἐπὶ στρογγύλης βάσεως. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς σχῆμα παρεμφερὲς μὲ τὸ ἡμίτομον ᾠοῦ. Ἐν τῷ πεδίῳ ἀρ. *τρίπους* καὶ Κ.

Νόμισμα ἐπίσης *ἀνέκδοτον* τῆς ἐν Παρισίοις συλλογῆς (Πίν. 1, 5).

Ὅμοιον, ἀλλὰ μὲ τὸ ἐπικείμενον ᾠὸν καταφανέστερον καὶ ἄνευ τρίποδος ἐν τῷ πεδίῳ, ἐδημοσίευσεν ὁ Combe, Mus. Hunter 75, 20, XIII, 24 = Mionnet Suppl. II, 241, 216.

Εἰκάζω ὅτι καὶ ὁ τύπος οὗτος ἀναφέρεται ἴσως εἰς ἓν τῶν γνωστῶν μνημείων τῆς πόλεως, τοὺς χαλκοῦς δηλαδὴ ὀβελίσκους τῶν καμπτήρων τοῦ ἱπποδρομίου τῆς πόλεως, τῶν δηλούντων τὰ τῶν ἐφόρων *γνωρίσματα* διὰ τῶν ἐπικειμένων ᾠῶν[1]. Ὁ ἐν τῷ πεδίῳ τρίπους ἀναφέρεται ἴσως εἰς τὰ τῆς νίκης ἆθλα, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως τοῦ νομίσματος τύπος Ἀπόλλωνος ὑπενθυμίζει ἡμῖν ὅτι ὁ θεὸς οὗτος ἐλατρεύετο πρὸς τοῖς ἄλλοις ὡς προστάτης τῶν γυμνασίων καὶ παλαιστρῶν, τῆς πυγμῆς ἢ τοῦ δρόμου (δρομαῖος)[3].

Τὰ ἐν Πίν. 1, 12-15 ἀπεικονισθέντα νομίσματα, ἐξαιρέσει τοῦ τελευταίου οὗτινος ἡ τοῦ τύπου κυνὸς στρουθοκάμηλον διώκοντος σημασία, ἐντελῶς ἄγνωστος, ἐμοὶ τοὐλάχιστον, δὲν ἔχουσιν οὐδὲν ἕτερον τὸ ἔκτακτον ἢ τὴν θαυμασίαν αὐτῶν διατήρησιν. Κυρίως ἡ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς κεφαλὴ τῆς Ἀρτέμιδος, εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπησαν.

Ἐλατρεύετο δ' ἡ Ἄρτεμις ἐν Βυζαντίῳ ὡς Ὀρθωσία[3], Φωσφόρος[4] καὶ Ἑκάτη[5]. Διονύσου δὲ ναὸν ἐν Βυζαντίῳ (Πίν. I, 14-15) ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (IV, 87). Ὁ δ' Ἑρμῆς (Πίν. I, 12), ἔδωκε

[1] Ἡσύχιος Μιλήσιος (ἐν Fr. hist. gr. IV, p. 153) «καὶ τὸν τούτῳ πλησιάζοντα χῶρον τῆς ἱπποδρομίας, τοῖς τοῦ Διὸς ἀνακείμενον κούροις, ἰκρίοις τε καὶ στοαῖς διακοσμήσαντος ἔνθα καὶ νῦν οἱ καμπτῆρες δηλοῦσι τὰ τῶν ἐφόρων γνωρίσματα διὰ τῶν ἐπικειμένων ᾠῶν τοῖς χαλκοῖς ὀβελίσκοις».— Γ. Κωδινός, ἔκδ. Βόννης, σελ. 54 «καὶ τῶν καμπτήρων οἱ λίθινοι κίονες, καὶ οἱ *χαλκοῖ ὀβελίσκοι τῶν καμπτήρων*».

[2] Πλουτάρχου, Συμποσ. 8, 4, 4.

[3] Ἡροδότου IV, 87.

[4] Διονυσίου Βυζαντίου Ἀνάπλους σελ. 15, π. XXXVI.—Ἡσύχιος ὁ Μιλήσιος (Fragm. histor. græc. IV, 149).

[5] Ἴδ. ἀνωτέρω.

τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸν χῶρον ἔνθα ὁ Βόσπορος στενώτατος[1].

ΑΡ 29.—ΑΥΤΟ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΚΑΙ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. | ΔΑΚΙ. Κεφαλὴ δαφνηφόρος Τραϊανοῦ πρὸς δ.

Ὀπ. ΕΠΙ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΚΑΙ. ΤΟ Γ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ *Περικεφαλαία* μετὰ παραγναθίδων καὶ λόφου *λέοντι* κεκοσμημένου (Πίναξ 1, 21).

Τὸ νόμισμα τοῦτο περιεγράφη ἤδη ὑπὸ Mionnet (*Supplément* II, 246, 248), ἀπεικονίζομεν ὅμως ἐνταῦθα τὸν ὀπίσθιον τύπον αὐτοῦ, ἵνα παρατηρήσωμεν ὅτι, ὡς ἐκ τοῦ λέοντος δι' οὗ κοσμεῖται τὸ κράνος, δὲν εἶναι ἴσως ἐντελῶς ἀπίθανος ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὸν διάσημον στρατηγὸν Λέοντα «*ἄνδρα Βυζαντίων πρῶτον ἀρετῇ*»[2] τὸν τὸ Βυζάντιον κατὰ Φιλίππου ἐπιτυχῶς ὑπερασπίσαντα.

Περίεργος καὶ ἀπροσδόκητος ἐφάνη ὁ ἀπεικονιζόμενος τύπος τῆς Εὐρώπης ἐπὶ ἑτέρου νομίσματος τῶν Βυζαντίων (Πίν, I, 19)· εὑρίσκω ὅμως χωρίον τι ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι, εἰς μεταγενεστέρους τοὐλάχιστον χρόνους, ὑπῆρχον ἐν Βυζαντίῳ παραδόσεις πρὸς τὴν ἁρπαγὴν τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τοῦ Διὸς τὸν Βόσπορον σχετίζουσαι[3].

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΛΑΙΑΙΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΟΝΩΝ

(*Πίναξ 2, 17*).

Μεθ' ὅλας τὰς ἀξιολόγους ἐργασίας τὰς μέχρι τοῦδε δημοσιευθείσας περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας, πλεῖστα εἰσέτι ἀπομένουσιν ἐν αὐτοῖς τὰ ἐντελῶς σκοτεινὰ καὶ ἀβέβαια. Ἐκ τῶν μᾶλλον δὲ λυπηρῶν εἶναι ἡ ἀβεβαιότης ἡ ἐπικρατοῦσα περὶ τὴν ἀπόδοσιν πληθύος ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων νομισμάτων τῆς τάξεως τῶν λεγομένων *θρακομακεδονικῶν* ὧν τὰ πλεῖστα εἰσὶν ἐκ τῶν μεγίστων, σπανιωτέρων καὶ σπουδαιοτέρων ἀργυρῶν. Τὸν ἀκριβέστερον κατάλογον τούτων ἐδημοσίευσεν ὁ Imhoof-Blumer, ἐν τῇ σοφῇ αὐτοῦ συγγραφῇ Monnaies grecques, ἐν σελ. 98-114. Μεταξὺ δ' αὐτῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν τὰ δεκάδραχμα, τὰ ἐφ' ἑνὸς μὲν ἄνδρα ὁδηγοῦντα ἅμαξαν ὑπὸ βοὸς συρομένην, ἐφ' ἑτέρου δὲ τρισκελὲς ἢ πήγασον ἢ ἕτερόν τι ὡς τύπον φέροντα.

Τὸ κύριον αἴτιον τῆς ἀποτυχίας πασῶν τῶν μέχρι τοῦ νῦν προταθεισῶν ἀποδόσεων ἐστὶν ἡ ὁλοσχερὴς ἔλλειψις ἐπιγραφῶν ἐπὶ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος νομισμάτων. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ τὸ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ὑπὸ τοῦ κ. B. V. Head[1] περιγραφὲν καὶ ἀπεικονισθὲν νόμισμα,



ὅπερ καὶ ἐνταῦθα ἀπεικονίζομεν φέρον κάτω τῆς ἁμάξης ἐπιγραφὴν ἣν ὅμως δὲν κατώρθωσεν οὐδ' ἄλλος τις, οὐδ' ὁ ἐκδότης ν' ἀναγνώσῃ, ὁ τάξας τὸ νόμισμα μεταξὺ τῶν ἀβεβαίων τῶν βασιλέων Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ δὴ παρὰ τοῖς νομίσμασιν τοῦ Δερρονίκου.

Εὐτυχῶς ἐρευνῶν πρὸ ἔτους τὴν ἐν Παρισίοις νομισματικὴν συλλογήν, εὗρον, μεταξὺ τῶν ἀβεβαίων τῆς Μακεδονίας τεταγμένον, ἕτερον ἀκριβῶς ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ, οὗ τινος ὁ μὲν ἐφ' ἑτέρου τύπος πηγάσου, ἐντελῶς ἀποτετριμμένος (ἐξ οὗ καὶ ἡ μεγάλη διαφορὰ τοῦ βάρους, τούτου ὄντος μόλις γραμμ. 31, 94), ὁ δὲ κύριος τύπος, ὁ ἐπὶ τοῦ Πίνακος 2 ὑπ' ἀριθ. 17 ἀπεικονισθείς, πληρέστερον διατηρούμενος.

Τὴν ἐπιγραφὴν ἀμφοτέρων ἀναγινώσκω ἀδιστάκτως ΛΑΙ | ΑΙ = Λαιαί[ων], ἀποδίδω ἑπομένως τὰ προκείμενα νομίσματα τῷ παιονικῷ ἔθνει τῶν Λαιαίων[2], τῶν εἰς τὰ βορειότατα τῆς Μακεδονίας, ΒΔ τοῦ Γαρίσκου καί, πιθανῶς, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Στρυμόνος οἰκούντων, τῶν μόνων[3] ὑπὸ Θουκυδίδου ἀναφερομένων, καὶ δὴ ἐν τῷ ἑξῆς χωρίῳ (2, 95-96):

« Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, τοῦ χειμῶνος τούτου ἀρχομένου, Σιτάλκης ὁ Τήρεω Ὀδρύσης,

[1] Πολύβιος IV, 43.

[2] Πλουτάρχου *Φωκίων* 14, *Νικίας* 22. Ἡσύχιος Μιλήσιος ἐν Fragm. histor. græc. IV, σελ. 151. Σουΐδας ἐν λ. Λέων κτλ. — Müller Fragm. hist. II, σελ. 328·

[3] Χρον. Συμεὼν Λογοθέτου παρὰ C. Müller Geogr. Græci min. II, 8. Πρβλ. καὶ Διον. Βυζ. σελ. 18, XLV.

[1] Catalogue of Greek Coins, Macedonia etc. 1879 σελ. 151— καὶ ἐν Historia Numorum σελ. 180.

[2] Ἴδε Forbiger, Handbuch d. Geogr. III, 1071

[3] Ἴδε καὶ Στέφανον Βυζάντιον ἐν λ. Λαιαῖοι, ἔθνος Παιονικόν, Θουκυδίδης δευτέρᾳ.

Θρακῶν βασιλεύς, ἐστράτευσεν ἐπὶ Περδίκκαν τὸν Ἀλεξάνδρου, Μακεδονίας βασιλέα, καὶ ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης, ... ἀνίστησιν οὖν ἐκ τῶν Ὀδρυσῶν ὁρμώμενος πρῶτον μὲν τοὺς ἐντὸς τοῦ Αἵμου ... ἀνίστη δὲ καὶ Ἀγριᾶνας καὶ *Λαιαίους* καὶ ἄλλα ὅσα ἔθνη Παιονικά, ὧν ἦρχε — καὶ ἔσχατοι τῆς ἀρχῆς οὗτοι ἦσαν — μέχρι γὰρ *Λαιαίων* Παιόνων καὶ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ὃς ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους δι' Ἀγριάνων καὶ *Λαιαίων* ῥεῖ, ὡρίζετο ἡ ἀρχὴ τὰ πρὸς Παίονας αὐτονόμους ἤδη».

Ἥ τε τέχνη τῶν νομισμάτων, τό τε βάρος καὶ ἡ γνωστὴ προέλευσις τῶν ὁμοίων, πληρέστατα συμφωνοῦσι τῇ ἀποδόσει ταύτῃ, προστιθεμένου οὕτω οὐχὶ μόνον νέου ἐν τῇ νομισματικῇ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ στοιχείου σπουδαίου πρὸς ἀναγνώρισιν πληθύος ἄλλης τῶν λεγομένων *θρακομακεδονικῶν* νομισμάτων, κυρίως ἐκείνων τῶν τύπῳ πηγάσου ἐπικεχαραγμένων.

ΠΟΝΤΟΣ Ο ΕΥΞΕΙΝΟΣ

(*Πίναξ 2, 13*).

Ἡ νομισματικὴ συλλογὴ τῶν Παρισίων ἀπέκτησεν νεωστὶ τὸ ἑξῆς νόμισμα.

Æ 30. — Μ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΚΑΙΣΑΡ Προτομὴ Φιλίππου τοῦ νεωτέρου πρὸς δ., ταύτης δ' ἀντιμέτωπος προτομὴ Διὸς Σεράπιδος.

Ὄπ. ΤΟΜΕΩΣ ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝ|ΤΟΥ Ἡ *πόλις Τόμις* (ἢ Τόμοι) ὡς γυνὴ ἱσταμένη κατὰ μέτωπον, τειχοστεφής, τὴν δεξιὰν ἐπὶ σκήπτρου στηρίζουσα, τῇ δ' ἀρ. μέγα κέρας ἀφθονίας πλῆρες καρπῶν φέρουσα. Δεξ. παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς *ἀνὴρ γυμνὸς* πωγωνοφόρος καὶ κερασφόρος, ὡς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐξερχόμενος, καὶ μόνον κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος ὁρατός, τῇ δεξιᾷ τὰς κνήμας τῆς πόλεως ψαύων (Πίναξ 2, 13).

Ὅμοιον νόμισμα κέκτηται καὶ ὁ ἐν Βρουνσβίκῃ τῆς Γερμανίας συλλογεὺς Ἀρθοῦρος Löbbecke· ἕτερα δὲ μετὰ τοῦ αὐτοῦ τῆς πόλεως τύπου, ἀλλὰ ἐπὶ Καρακάλλα, Πλαυτίλλης καὶ Μαξιμίνου κοπέντα, ἐδημοσίευσαν οἱ von Sallet[1] καὶ R. S. Poole[2] Ὁ τελευταῖος ὀρθῶς ἀνεγνώρισεν ὅτι τὰ κέρατα τοῦ περιέργου πωγωνοφόρου ἀνδρὸς ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν *δύο χηλῶν θαλασσίου καρκίνου*. Καὶ ὁ μὲν von Sallet θεωρεῖ τὴν μορφὴν ταύτην ὡς ποτάμιον θεὸν (Flussgott), ὁ δὲ R. S. Poole, μᾶλλον ἀορίστως, ὡς ἔνυγρον θεὸν (Watergod), οὐδέτερος ὅμως ὠνόμασεν αὐτόν.

Ἐφ' ὅσον ἐγὼ γνωρίζω οὐδεμίαν ἔχομεν παράστασιν ποταμίας ἢ λιμναίας θεότητος, χηλὰς καρκίνου ἀντὶ τῶν συνήθων ταύρου κεράτων φέρουσαν. Ἀπ' ἐναντίου δὲ γνωστότατοι εἰσὶν οἱ τῆς *Θαλάσσης*[1] νομισματικοὶ τύποι, οἱ ἀκριβῶς τοιαύτας χηλὰς θαλασσίου καρκίνου ἀντὶ κεράτων φέροντες. Χαρακτηρίζουσιν ἄρα αἱ χηλαὶ αὗται ἐνάλιόν τινα καὶ οὐχὶ ποτάμιον θεόν.

Ἐντεῦθεν φυσικωτάτη ὅλως ἐστὶν ἡ σκέψις ὅτι ὁ τοὺς πόδας τῆς πόλεως ψαύων θεὸς οὐδὲν ἕτερον εἶναι ἢ προσωποποίησις τοῦ *Εὐξείνου Πόντου*, τοῦ πράγματι τοὺς πόδας τῆς πόλεως διὰ τῶν ὑδάτων αὐτοῦ λούοντος, τοσοῦτο μᾶλλον ὅσον ἡ πόλις Τόμις καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν αὐτῆς νομισμάτων αὐτοκαλεῖται ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΟΝΤΟΥ.

Τὸ προκείμενον ἄρα νόμισμα παρέχει τὴν πρώτην καὶ μόνην γνωστὴν εἰκόνα τοῦ Εὐξείνου Πόντου ὅστις καὶ ἐν τῇ μυθολογίᾳ, ἂν καὶ σπανιώτατα, προσωποποιεῖται. Οὕτω διηγεῖται ἡμῖν Διονύσιος ὁ Βυζάντιος[2] ὅτι «πέλαγός ἐστιν ὁ Πόντος ὁ Εὔξεινος, μεγέθει τῶν ἄλλων πλεῖστον, ὅσα μὴ πρὸς τὴν ἔξω θάλασσαν ἰσώσασθαι· μόνη δ' ὑπὲρ αὐτὸν ἀνακέχυται λίμνη Μαιῶτις, ἣν *μητέρα καὶ τροφὸν τοῦ Πόντου κατεφήμισε λόγος, ἐκ παλαιᾶς μνήμης παραδεδομένος*»[3].

ΠΕΡΣΕΥΣ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ

(*Πίναξ 2, 28*).

Ὁ Imhoof-Blumer, ἐν πραγματείᾳ ἐσχάτως δημοσιευθείσῃ[4] εἰκάζει ὅτι τύποι τινὲς νομισμάτων ἐν Λαοδικείᾳ ἐπὶ Καρακάλλα κοπέντων, εἰσὶν *πιθανῶς ἀντίγραφα τοιχογραφιῶν*. Τοιοῦτον τι, ἐφ'

[1] Beschreibung der antiken Münzen I, σελ. 92, 14.

[2] The Tauric Chersonese — Mœsia σελ. 57, 26 καὶ σελ. 61, 48, 51. Ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ἀρ. 48 διαγραπτέα ἡ λέξις ithyphallic. Πρόκειται περὶ ἁπλῆς πτυχῆς τοῦ χιτῶνος παραγνωρισθείσης.

[1] Von Sallet, Beschreibung der antiken Münzen I, σελ. 215. Ἴδε καὶ τὸ μέγα χαλκοῦν νόμισμα τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, τὸ ἐν Λαοδικείᾳ ἐπὶ Καρακάλλα κοπέν, μὲ τύπον Γῆς καὶ *Θαλάσσης*.

[2] Ἀνάπλους ἔκδ. C. Wescher 1874.

[3] Ἴδε καὶ Ἡροδότου 4, 86. — Διονύσιος ὁ Περιηγητής· στ. 165.

[4] Jahrbuch d. Arch. Instit. Τόμ. III, 1888, σελ. 290.

ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, δὲν ἐβεβαιώθη εἰσέτι, οὐδὲ περὶ ἄλλων νομισμάτων προκειμένου, ἂν καὶ πιθανώτατον, ἀφοῦ δὰ τόσων καὶ τόσων ἀρχιτεκτονικῶν καὶ γλυπτικῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἀντίγραφα διέσωσαν ἡμῖν τὰ νομίσματα. Ἑπομένως εὐχαρίστως δημοσιεύω ἐνταῦθα τύπον νομίσματος περὶ οὗ μετὰ βεβαιότητος δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι εἶναι ἀντίγραφον τοιχογραφίας καὶ δὴ καὶ ἄλλοθεν γνωστῆς.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος νόμισμα ἐκόπη ἐν Δεουέλτῳ, πόλει θρᾳκικῇ, ἐπὶ Τρανκυλλίνης, ἀνῆκε δ' ἄλλοτε τῇ συλλογῇ Allier de Hauteroche, νῦν δὲ τῇ τῶν Παρισίων. Ὁ Mionnet ἐδημοσίευσεν ἤδη αὐτό [1], περιγράψας ὅμως λίαν ἐσφαλμένως. Βραδύτερον ὁ Du Mersan [2] περιέγραψεν ὀρθῶς τὴν παράστασιν ἀναγνωρίσας ὡς ἀναφερομένην εἰς τὸν Περσέα τὴν Ἀνδρομέδαν λυτροῦντα.

Ἀπεικονίζων ἐνταῦθα (Πίν. 2, 28) ἐκ νέου τὸν κύριον τύπον τοῦ νομίσματος, ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς *τελείας καὶ μέχρις τῶν ἐλαχίστων ταυτότητος αὐτοῦ* πρὸς γνωστοτάτην Πομπηϊανὴν τοιχογραφίαν, ἧς ἐν σμικρῷ ἀναδημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἀπεικόνισιν συγκρίσεως χάριν.



[1] Supplément, II, 296, 574.
[2] Cabinet Allier de Hauteroche σελ. 23 n° 1029, pl. III, 10.

Ὡς βλέπει πᾶς τις, ἔν τε τῇ τοιχογραφίᾳ καὶ τῷ νομίσματι, ἡ Ἀνδρομέδα κατέρχεται βράχου, τῇ δεξιᾷ πτυχὴν τοῦ χιτῶνος ἀνέχουσα, τὴν δ' ἀριστερὰν ὑποβασταζομένην ὑπὸ τῆς δεξιᾶς τοῦ Περσέως ἔχουσα καὶ ὑψοῦσα ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἥρως, ἱστάμενος πρὸς ἀρ., φέρει χλαμύδα, ὄπισθεν καταπίπτουσαν, ἧς καὶ μέρος καλύπτει τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ βραχίονα, οὗτινος ἡ χεὶρ κρατεῖ τὴν ἅρπην καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης. Ἑτέρα δὲ πτυχὴ τῆς χλαμύδος καταπίπτει ἐμπλακεῖσα τῷ δεξιῷ σκέλει, τοῦ δεξιοῦ ποδὸς βαίνοντος ἐπὶ βράχου ὀλίγον τι μικροτέρου ἐκείνου ἐφ' οὗ βαδίζει ἡ κατερχομένη Ἀνδρομέδα. Ἐν δὲ τῷ πεδίῳ ἀρ. κατάκειται, νεκρὸς ἤδη καὶ ἀπολιθωθείς, ὁ θαλάσσιος δράκων (ὀλίγον τι δυσδιάκριτος ἐπὶ τοῦ νομίσματος).

Οὐδεμία ἄρα ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τοιχογραφίας πιστῶς ἐπὶ νομίσματος ἀντιγραφείσης. Ἡ βεβαιότης αὕτη, ὅτι δηλαδὴ νομισματικοὶ τύποι δύνανται νὰ ὦσιν ἀντίγραφα τοιχογραφιῶν, εἶναι σπουδαιοτάτη, ὡς πᾶς τις ἐννοεῖ, διά τε τὴν ὀρθοτέραν ἐκτίμησιν πολλῶν ἄλλων νομισματικῶν τύπων καὶ διὰ τὴν χρονολόγησιν ἄλλων τινῶν τοιχογραφιῶν περὶ ὧν ἐς ἄλλοτε.

ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

(Πίναξ 2, ἀριθ. 20).

Ἐν ᾧ μέχρι τοῦδε πολὺς ἐγένετο λόγος περὶ τῆς ῥοπῆς ἣν ἔσχον τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ἐπὶ τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς, ἐμπνεύσαντα τοὺς μεγίστους τῶν καλλιτεχνῶν (ὑπενθυμίζω τὸν Ὀλύμπιον Δία τοῦ Φειδίου), οὐδεὶς σχεδὸν ἐζήτησέ ποτε νὰ ἀνεύρῃ τοιαύτην τινὰ ἐπίδρασιν αὐτῶν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν τοὺς πολλάκις θαυμασίους καὶ ἀνυπερβλήτους τὴν καλλονὴν τύπους τῶν νομισμάτων τῆς πέμπτης, τετάρτης καὶ τρίτης πρὸ Χ. ἑκατονταετηρίδος, χαραξάντων καλλιτεχνῶν. Ἐπιφυλασσόμενος νὰ γράψω ἄλλοτε ἐκτενέστερον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ὅπως δείξω μέγαν ἀριθμὸν νομισματικῶν τύπων πληρέστατα συμφωνούντων πρὸς τὰ ὁμηρικὰ κείμενα, ὑπενθυμίζω ἐνταῦθα στίχους τινὰς ὁμηρικούς, ἐν σχέσει πρὸς τὸν τύπον τοῦ ὡραίου καὶ ἀνεκδότου ἀργυροῦ νομίσματος τῆς θρακικῆς πό-

λεως Μαρωνείας (Πίναξ 2, 20), ὅπερ ἀπετύπωσα ἐν τῇ ἐν Λονδίνῳ συλλογῇ τοῦ Sir Eduard Bunbury. (Ἐπιγραφὴ ΕΠΙ ΝΕΟΜΗΝΙΟ περὶ πλαίσιον τετράγωνον ἐκ γραμμῆς ἐν ᾧ κλῆμα ἀμπέλου μετὰ τεσσάρων σταφυλῶν). Τίς βλέπων τὸν κύριον τύπον τοῦ νομίσματος τούτου [1], τὸν τοὺς χαλινοὺς αὐτοῦ ἀπορρήξαντα καὶ θέοντα ἵππον, δὲν θ' ἀναμνησθῇ ἀμέσως τοὺς ἑξῆς στίχους τῆς Ἰλιάδος [2] ὡς τοὺς πιθανώτατα τὸν καλλιτέχνην ἐμπνεύσαντας;

ὡς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος, ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ,
δεσμὸν ἀπορρήξας θείῃ πεδίοιο κροαίνων,
εἰωθὼς λούεσθαι ἐϋρρεῖος ποταμοῖο,
κυδιόων· ὑψοῦ δὲ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται
ὤμοις ἀίσσονται· ὁ δ' ἀγλαΐηφι πεποιθώς,
ῥίμφα ἑ γοῦνα φέρει μετά τ' ἤθεα καὶ νομὸν ἵππων·
ὡς υἱὸς Πριάμοιο Πάρις κτλ.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΩΣ ΠΑΡΙΣΑ

Ὅτι τύποι νομισμάτων ἀποτελοῦσιν ἐνίοτε πάρισα (pendants), παρετήρησαν ἤδη, ἐφ' ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, μόνοι οἱ W. Greenwell [3] καὶ Imhoof-Blumer [4]. Τοῦ διά τε τὴν ἑρμηνείαν τῶν τύπων καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς τεχνικῆς αὐτῶν ἀξίας σπουδαιοτάτου τούτου ὅσον καὶ σπανίου πράγματος, δημοσιεύω ἐνταῦθα τρία νέα ὅλως παραδείγματα.

Α') ΝΥΜΦΑΙ ΟΡΧΗΣΤΙΚΑΙ

(Πίναξ 2, 21-22).

Ἀβδήρων Θράκης δίδραχμα δύο, ἐκ τῶν σπανιωτάτων, τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς ἐποχῆς καὶ ἔτους ἀμφότερα ὡς κοπέντα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος (ΕΠΙ ΜΟΛΠΑΓΟΡΕΩ). Ἀπόκεινται δέ, τὸ μὲν βάρους γρ. 12,56, (Πίν. 2, 21) ἐν τῇ συλλογῇ Παρισίων καὶ εἶναι *ἀνέκδοτον*, τὸ δὲ (Πίν. 2, 22) ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, δημοσιευθὲν ἤδη ὑπὸ τοῦ R. S. Poole [5]. Ἀμφότερα φέρουσιν ἐφ' ἑνὸς μὲν τὸν συνήθη τῆς πόλεως τύπον, δηλαδὴ γρύπα πρὸς ἀρ. ἱστάμενον, τὸν δεξιὸν πόδα ἀπειλητικῶς ἐγείροντα, τὰς πτέρυγας λείας καὶ πρὸς τὰ ἐμπρὸς κεκυρτωμένας ἔχοντα, ἐφ' ἑτέρου δὲ τὸν αὐτὸν τύπον ἤτοι *κόρην ὀρχουμένην* βραχὺν χιτῶνα φέρουσαν καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καλαθίσκον. Ἀμφότεραι ἐγείρουσι τὴν μὲν τῶν χειρῶν ὑπὲρ τὸ πρόσωπον, τὴν δ' ἑτέραν ἔχουσι παρὰ τὴν ὀσφύν. Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ἔγκειται ἐν τούτῳ· ὅτι ἡ μὲν πρὸς δεξιὰ ἡ δὲ πρὸς ἀριστερὰ ὀρχεῖται. Εἰσὶν ἄρα ἐν στάσει οὕτω συμμετρικῇ καὶ παρεμφερεῖ ὥστε ἀδύνατον νὰ μὴ παραδεχθῇ τις ἀμέσως ὅτι οἱ τύποι οὗτοι ἀπὸ σκοποῦ καὶ συγχρόνως ὡς πάρισα χαραχθέντες ἐκόπησαν.



Τοῦτο ἄλλως τε δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν παραθέτοντες ἐνταῦθα πρὸς σύγκρισιν, ἀναπαράστασιν ἐν σμικρῷ τῶν δύο πλευρῶν βωμοῦ τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς κόρας παριστῶντος (Bouillon, Mus. d. ant. III, 5), κυρίως δὲ παραπέμποντες εἰς τὴν νεωστὶ ἐκδοθεῖσαν συγγραφὴν τῶν O. Benndorf καὶ G. Niemann, Das Heroon von Gjölbaschi — Trysa (I. Theil, σελ. 58· 1889) ἔνθα δημοσιεύεται *πύλη* ἧς ἀμφότεραι αἱ παραστάδες κοσμοῦνται *συμμετρικώτατα* διὰ δύο καθ' ὅλα ταῖς προκειμέναις ὁμοίων μορφῶν, ἀρρένων ὅμως.

Τίς ἀκριβῶς ἡ σημασία τῶν ὀρχηστρίδων τούτων, εἶναι ἄγνωστον. Ἄλλοτε τὰς ἀπεκάλουν ἱεροδούλους, νῦν δὲ Kalathiskos-Tänzerinen. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅμως ὅτι αἱ κόραι αὗται εἰσὶν οὐχὶ γυναῖκες θνηταί, ἀλλὰ *νύμφαι*, χαρακτῆρος ὀργιαστικοῦ καὶ

[1] Παράβαλε καὶ τὸ παρόμοιον νόμισμα τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, (Thrace σελ. 126) οὗ ὁ τύπος κατὰ πολὺ ζωηρότερος καὶ συμφωνότερος πρὸς ὅσα λέγομεν ἐνταῦθα.

[2] Ζ, 506. κ. ἑ.

[3] The electrum coinage of Cyzicus σελ. 63.

[4] Jahrbuch d. arch. Instit. τόμ. III 1888, σελ. 290.

[5] Catalogue σελ. 70,35. Ἕτερα δύο ὅμοια ἴδε παρὰ von Sallet, Beschreibung der antiken Münzen I, σελ. 106, 67-68, πίν. IV, 38· ἴδε καὶ Millingen Sylloge of ancient-coins σελ. 63.— Cavedoni, Bullettino dell' Inst. 1850, σελ. 11; Annali, 1861, — von Sallet, Zeitschrift für Numismatik III, 48.

καθ' ὅλα ἀνάλογοι τῶν κρητικῶν Κουρήτων. Πλὴν πολλῶν ἄλλων, ἐκτενῶς περὶ αὐτῶν ἔγραψαν πρὸ χρόνων μὲν ὁ Stephani[1], ἅπαντα τὰ πολυπληθῆ ὅμοια μνημεῖα συλλέξας, ὅλως δ' ἐπ' ἐσχάτων ὁ F. Hauser[2].

Β') ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΣ

(Πίναξ 2, 23-24).

Ἕτερα δύο δίδραχμα τῆς αὐτῆς πόλεως, ἐποχῆς δὲ κατά τινα μόλις ἔτη μεταγενεστέρας τῆς τῶν προηγουμένων, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς τέχνης τοῦ ἐπ' ἀμφοτέρων πρὸς ἀρ. κεκλιμένου γρυπός, οὗτινος τὸ πτέρωμα φυσικὸν καὶ οὐχὶ ὡς ἐκείνων συμβολικόν.

Ἀμφότερα, ὄντα ἐκ τῶν σπανιωτάτων καὶ πολυτίμων, εὗρον καὶ ἀπετύπωσα ἐν τῇ Βρεττανικῇ συλλογῇ· καὶ τὸ μὲν μὲ τύπον Ἀρτέμιδος κοπὲν ἐπὶ ἄρχοντος Πολυκράτους βαρύνει γραμ. 10,40 καὶ ἐδημοσιεύθη ἤδη[3], τὸ δὲ μὲ τύπον Ἀπόλλωνος (Πίναξ 2, 24), κοπὲν ἐπὶ ἄρχοντος Καλλιάνακτος, εἶναι εἰσέτι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι[4], ἀνέκδοτον.

Ὅτι οἱ τύποι τῶν περικαλλῶν τούτων νομισμάτων ἀποτελοῦσι *πάρισα*, εἶναι τόσον καταφανὲς τῷ ὁρῶντι μετὰ τὰ περὶ τῶν δύο προηγουμένων λεχθέντα, ὥστε φρονῶ ὅτι πᾶσα περαιτέρω ἀνάπτυξις ἀποβαίνει ἐντελῶς περιττή.

Γ') ΚΑΠΑΝΕΥΣ ΚΑΙ ΠΥΛΗ

(Πίναξ 2, 15-16).

Τὰ προηγούμενα δύο παραδείγματα παρίσων ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης· τὸ τρίτον δὲ τοῦτο φέρω ἐκ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Τὰ δύο νομίσματα, ὧν μόνον τοὺς ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῶν ὄψεων τύπους ἀπεικονίσαμεν ἐνταῦθα, ἐκόπησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σεβήρου, τὸ μὲν ἐν Βιζύῃ τῆς Θρᾴκης, τὸ δ' ἐν Ἀγχιάλῳ τῆς αὐτῆς χώρας. Ἀμφότερα φέρουσιν ἐφ' ἑνὸς μὲν τὴν αὐτὴν προτομὴν τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς δεξιὰ σὺν τῇ ἐπιγραφῇ ΑΥ· Κ· Λ· CЄΠ· CЄΥΗΡΟC Π·, ἐφ' ἑτέρου δὲ τὸ μὲν τὴν ἐπιγραφὴν ΗΓΕ· ΣΤΑΤΙ· ΒΑΡΒΑΡΟΥ· ΒΙΖΥΗΝΩΝ, περὶ τὸν τύπον τοῦ ἥρωος περὶ οὗ κατωτέρω· τὸ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΟΥΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕ|ΩΝ, περὶ πύλην πόλεως ἧ παρίστανται δύο πύργοι καὶ ἐφ' ἧς *Ζεὺς γυμνὸς* ὑψῶν τὴν δεξιὰν *κεραυνῷ* ὡπλισμένην καὶ φέρων τὴν αἰγίδα περὶ τὴν ἀριστεράν.

Τὸ πρῶτον τῶν νομισμάτων εὗρον καὶ ἀπετύπωσα ἐν τῇ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Γλασκώβης τῆς Σκωττίας συλλογῇ Hunter, τὸ δ' ἕτερον ἀνήκει τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου[1].

Ὁ τύπος τοῦ πρώτου εἰκονίζοντος ἥρωα σπεύδοντα πρὸς δ. καὶ στρεφόμενον, γυμνόν, πελώριον τὸ ἀνάστημα, κράνει, ἀσπίδι, παραζωνίῳ καὶ δόρατι ὡπλισμένον, πρὸς δὲ φέροντα τῇ δεξιᾷ ὑπερμεγέθη *κλίμακα* καὶ τῷ δεξιῷ ποδὶ βαίνοντα θρασέως ἐπὶ δυσδιακρίτου τινὸς ἀντικειμένου, δὲν ἡρμηνεύθη εἰσέτι παρὰ τῶν νομισματικῶν. Οἱ Sestini[2], Mionnet[3] καὶ von Sallet[4] περιωρίσθησαν εἰς ἁπλῆν περιγραφήν, *στρατιώτην* ἢ *ἥρωα* ἁπλῶς αὐτὸν ἀποκαλέσαντες, ἄνευ ἄλλης περαιτέρω ἐξηγήσεως. Καὶ ὅμως ἡ *κλίμαξ* ἣν ἡ ἡρωϊκὴ αὕτη μορφὴ φέρει, ἡ ὑπερήφανος στάσις καὶ τὸ πελώριον τοῦ ἀναστήματος, ἀμέσως ἐνθυμίζουσι τὸν κατ' Αἰσχύλον μὲν «*γίγαντα καὶ οὐ κατ' ἄνθρωπον φρονοῦντα*» κατ' Εὐριπίδην[5] δὲ «*οὐχ ἔλασσον Ἄρεος εἰς μάχην φρονοῦντα Καπανέα*», ὅστις κατὰ τὴν μυθολογουμένην πολιορκίαν τῶν ἑπταπύλων Θηβῶν

> μακραύχενος (γὰρ) *κλίμακος* προσαμβάσεις
> ἔχων ἐχώρει, καὶ τοσόνδ' ἐκόμπασε,
> μηδ' ἂν τὸ σεμνὸν πῦρ νιν εἰργαθεῖν Διὸς
> τὸ μὴ οὐ κατ' ἄκρων περγάμων ἑλεῖν πόλιν[6].

Ὁ von Sallet καλεῖ τὸ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ

[1] *Compte Rendu* 1865, v. 53.

[2] *Die Neu-Attischen Reliefs. Stuttgart* 1889, σελ. 96, 97, 100.

[3] R. S. Poole, Catalogue of Thrace σελ. 231.

[4] Νομίζω ὅτι τὸ ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως, ἐν τῷ Numismatic Chronicle, ὁ κ. Wroth· δυστυχῶς δὲν ἔχω πρόχειρον τὸ βιβλίον τοῦτο.

[1] Von Sallet, Beschreibung der antiken Münzen σελ. 131,1.

[2] Lettere num. T. VII, σελ. 11.

[3] Supplément, II, 171.

[4] Ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 139, 5. ὅπου εἰκονίζεται νόμισμα ὅμοιον, πολὺ τοῦ ἡμετέρου κάλλιον διατηρούμενον.

[5] Φοίνισσαι 1128· ἴδ. καὶ Αἰσχύλου Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στ. 423: «γίγας οὐ κατ' ἄνθρωπον φρονέων, θεοῦ τε γὰρ θέλοντος ἐκπέρσειν πόλιν καὶ μὴ θέλοντός φησιν.-Σοφοκλέους Ἀντιγόνη 127 καὶ ἑξῆς.-Ὁ Statius (Theb. III, 615, IX, 448 καὶ XI, 827-939) διὰ ζωηρῶν χρωμάτων περιγράφει τήν τε θρασύτητα, ἀσέβειαν καὶ ἔφοδον τοῦ ἥρωος. Πβλ. Overbeck, Zum Thebischen und Troischen Heldenkreis σελ. 126-129 πίν. v, 2 pl. 9.

[6] Εὐριπίδου Φοίνισσαι στίχ. 1173-1179.

ἥρωος ἀνεξήγητον ἀντικείμενον «*ἴσως vexillum*», συγκρίνων ὅμως αὐτὸ πρὸς τὸν τύπον τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15 ἐν πίνακι 2 ἀπεικονισθέντος *ἀνεκδότου* νομίσματος τῆς θρᾳκικῆς Διονυσουπόλεως, πείθομαι ὅτι εἶναι *θυμιατήριον*, τεθὲν ἐνταῦθα ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Καπανέως, ἵνα δι' αὐτοῦ δηλωθῇ συμβολικῶς καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἡ κατὰ τὴν ἔφοδον πρὸς τοὺς θεοὺς ἀσέβεια καὶ θρασύτης τοῦ Καπανέως.

Φυσικῶς τὸ ἕτερον νόμισμα, τὸ ἐν Ἀγχιάλῳ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος κοπέν, παρίστησι τὸ ἕτερον ἥμισυ τῆς σκηνῆς, δηλαδὴ τὸν τὴν πύλην ὑπερασπίζοντα Δία τὸν τὸν ἄθεον κεραυνώσαντα.

Διατί δύο πόλεις τῆς αὐτῆς χώρας ἐχάραξαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν τύπους συνέχειαν ἀποτελοῦντας καὶ συμπληροῦντας ὡς πάρισα ἀλλήλους, τοῦτο ἴσως ἐξηγηθῇ ἡμέραν τινὰ δι' ἐπεισοδίου τινὸς εἰσέτι ἀγνώστου τῆς ἱστορίας αὐτῶν ἢ δι' ἄλλου τινὸς λόγου. Ἴσως ἀμφότεροι νὰ ἦναι ἀντίγραφα δύο διαφόρων μερῶν τῆς αὐτῆς τοιχογραφίας[1]. Ἀλλὰ κάλλιον ν' ἀπέχωμεν ἐνταῦθα πάσης ματαίας εἰκασίας. Ἐν παρόδῳ δὲ σημειοῦμεν χάριν τῶν ἐν ἀπορίᾳ βλεπόντων ἐν Θρᾴκῃ τύπους οὓς ἀνέμενέ τις μᾶλλον ἐπὶ Βοιωτικῶν νομισμάτων, ὅτι τοιούτους μυθολογικοὺς πασιγνώστους τύπους εὑρίσκομεν ἐγκατεσπαρμένους ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένων ἀλλήλων χωρῶν. Παράδειγμα ἔστωσαν ὅ τε τύπος τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας, περὶ οὗ ἐγράψαμεν ἀνωτέρω, (σελ. 68 καὶ 96) καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 26 πίν. 2 ἀπεικονιζόμενος τύπος νομίσματος τῆς Φιλιππουπόλεως ὁ εἰσέτι ἀνερμήνευτος ἀπομείνας ὅστις ὅμως οὐδὲν ἕτερον παριστᾷ, φρονῶ, ἢ τὸ γνωστότατον ὁμηρικὸν ἐπεισόδιον[2] τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ *Γλαύκου* καὶ *Διομήδους*, καθ' ἣν στιγμὴν

χεῖράς τ' ἀλλήλων λαβέτην, καὶ πιστώσαντο.

ΠΟΤΑΜΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ

(Πιναξ 2, 25).

Τὸ προκείμενον νόμισμα ἐκόπη ἐν Δεουέλτῳ τῆς Θρᾴκης ἐπὶ αὐτοκράτορος Γορδιανοῦ τοῦ γ'., ἀπόκειται δ' ἐν τῇ νομισματικῇ συλλογῇ Παρισίων καὶ περιεγράφη ἤδη ὑπὸ Mionnet, λίαν ἀνακριβῶς ὅμως ὡς ἑξῆς·

Æ 20.—IMP. C. M. ANT. GORDIANVS AVG. Tête de Gordien laurée à dr. avec paludamentum.
Ὄπ. COL. FL. PAC. DEVLT. Deux fleuves couchés l'un tourné à dr. l'autre à g., entre un vaiseau à la voile et une barque.

Ὅτι ὁ μοναδικὸς τύπος τοῦ ὄπισθεν μέρους κακῶς περιεγράφη, εἶναι εὔκολον νὰ ἐννοήσῃ τις ἐξετάζων μετ' ἐπιστασίας τὸ νόμισμα. Διότι ἀριστερὰ μὲν τῷ ὁρῶντι βλέπομεν οὐχὶ ἄνδρα ἀλλὰ *γυναῖκα* ἡμίγυμνον, μὲ κόμην καταπίπτουσαν, πρὸς δ. ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατακειμένην, τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ σκήπτρου ἢ κώπης ἢ πηδαλίου (;), τὴν δὲ δεξιὰν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους στηρίζουσαν. Παρ' αὐτῇ δὲ πρὸς ἀρ. μέν, δελφῖνα, ἀκριβῶς δ' ἄνωθεν πλοῖον πλησίστιον πρὸς δ. Εἶναι ἄρα ἡ μορφὴ αὕτη καταφανῶς ἡ *Θάλασσα* καὶ οὐχὶ ποταμός τις. Δεξιὰ δὲ τῷ ὁρῶντι καὶ τῆς Θαλάσσης *ἀνωτέρω*, κατάκειται ἀνὴρ πωγωνοφόρος, τῇ δεξιᾷ κάλαμον κρατῶν, τῇ δ' ἀριστερᾷ, ἧς ὁ πῆχυς στηρίζεται ἐπὶ ἀνεστραμμένου ἀγγείου, κέρας ἀφθονίας. Εἶναι ἄρα ὁ γνωστότατος τύπος ποταμοῦ μετὰ τῶν συμβόλων τῆς ἐκ ποταμῶν βλαστήσεως καὶ εὐφορίας. Ἐκ τοῦ ἀνεστραμμένου ἀγγείου καταρρέουσι τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ ἐν λεκάνῃ (καὶ οὐχὶ λέμβῳ) ἐπὶ τῶν ποδῶν τῆς Θαλάσσης εὑρισκομένῃ. Ἀποτελεῖ λοιπὸν τὸ ὅλον καταφανεστάτην ἀλληγορικὴν παράστασιν ποταμοῦ εἰς τὴν θαλασσίαν λεκάνην εἰσρέοντος.

ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΣ TRIMONTIUM

(Πίναξ 2, 29).

Τὸ προκείμενον νόμισμα, δυστυχῶς κακίστης διατηρήσεως, ἀπετύπωσα ἐν τῇ ἐν Κανταβριγίᾳ συλλογῇ τοῦ Leake (ἐν τῷ Fitzwilliam Museum) ὅστις ἐν τοῖς Numismata Hellenica αὐτοῦ περιέγραψεν[1] αὐτὸ ὡς ἑξῆς, πολλὰ τὰ ὀρθὰ ἐν σχέσει πρὸς τὸν τύπον σημειώσας.

Æ 85. — ΑVΤ. ΑΙΛ. ΑΔΡ. | ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ Προτομὴ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς μετὰ θώρακος καὶ χλαμύδος, πρὸς δ.

[1] Παράβαλε Φιλοστράτου Εἰκόνας 2, 29, 30.—Πλινίου 35, 144 καὶ Σερβίου V. A. L. 44.

[2] Ἰλιάδος Ζ 119 καὶ ἑξῆς.

[1] Europ. Greece σελ. 92.

Ὀπ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΠΙ Μ. ΠΟΝ. CABEINOV. Δύο ποτάμιοι θεοὶ κατακείμενοι ἀντιθέτως, κάτωθεν τριῶν ὀρέων, ὧν τοῦ μὲν πρὸς ἀρ. ὑπέρκειται ναός, τοῦ δ᾽ ἐν τῷ μέσῳ ἀψίς.

Δημοσιεύω ἐκ νέου ἐνταῦθα τὸ νόμισμα χάριν τῆς ἀπεικονίσεως, ἣν ὁ Leake παρέλειψε, τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ τύπου, τοῦ καταφανέστατα ἀναφερομένου εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, τὴν ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις Trimontium (Plinius. 4. 11) καλουμένην, ἑπομένως μεγάλην σπουδαιότητα ἔχοντος διὰ τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως.

ΗΡΑΚΛΗΣ ΚΑΙ ΕΧΙΔΝΑ ἢ ΥΔΡΑ

(Πίναξ 2, 18).

Ὁ σπάνιος τύπος τοῦ νομίσματος τούτου τῆς πόλεως Περίνθου εἶναι ἤδη γνωστὸς καὶ ἐξ ἑτέρων νομισμάτων τοῦ πελοποννησιακοῦ Ἄργους καὶ Ἀλεξανδρείας τῆς ἐν Αἰγύπτῳ. Πλὴν ἄλλων τινῶν, οἱ Pellerin[1], Eckhel[2] καὶ Imhoof-Blumer[3] ἔγραψαν ἤδη περὶ αὐτοῦ ζητοῦντες νὰ ἐξηγήσωσι τὸ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους πολεμούμενον τέρας ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὴν

θείην κρατερόφρον᾽ Ἔχιδναν
ἥμισυ μὲν νύμφην ἑλικώπιδα καλλιπάρῃον
ἥμισυ δ᾽ αὖτε πέλωρον ὄφιν δεινόν τε μέγαν τε[4]

ἀλλ᾽ ἡ ἑρμηνεία αὕτη ἐφαίνετο λίαν βεβιασμένη γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἐκ τῶν δύο ἀναφερομένων Ἐχιδνῶν ἡ μὲν ἐφονεύθη ὑπὸ Ἄργου τοῦ πανόπτου καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἡ δὲ ἐγένετο οὐχὶ ἐχθρὰ ἀλλὰ φίλη καὶ σύζυγος τοῦ Ἡρακλέους καὶ μήτηρ τριῶν τέκνων ἐξ αὐτοῦ[5]. Διὰ ταῦτα παρεδεχόμην[6] μᾶλλον ὅτι τὸ τέρας τοῦτο ἦτο ἡ Ὕδρα ὑπὸ νέαν μορφήν, ἀφοῦ μάλιστα ἐν τοῖς λοιποῖς νομίσμασι τῆς Περίνθου, Ἄργους καὶ Ἀλεξανδρείας, ἐν οἷς εὑρίσκομεν σχεδὸν ἅπαντας τοὺς λοιποὺς τῶν δώδεκα ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους, *ἡ πρὸς τὴν Ὕδραν πάλη αὐτοῦ ἐλλείπει,* ἐφ᾽ ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, *καὶ*

[1] Mélanges I, 74.
[2] Doctrina numorum veterum, II, Perinthos.
[3] Monnaies Grecques σελ. 458 καὶ Tier- und Pflanzenbilder σελ. 56, 8. Πίν. XI.
[4] Ἡσιόδου Θεογονία στ. 297-299.
[5] Roscher's, Lexikon der Mythologie σελ. 1212.
[6] Ἴδ. E. Babelon, Le Cabinet des Médailles σελ. 159 πίν. XVIII, 9.

ἀντ᾽ αὐτῆς εὑρίσκομεν τὸν παρόντα τύπον. Ἤδη ὅμως ὅτε ἓν τῶν λαμπροτέρων εὑρημάτων τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, κατέστησε σχεδὸν βέβαιον ὅτι τὴν κατὰ τοῦ Τυφῶνος μάχην τοῦ Διὸς συνεμερίσθη ὁ Ἡρακλῆς ἐπιτεθεὶς κατὰ πελωρίου ὄφεως πιθανῶς παριστῶντος τὴν Ἔχιδναν τὸν σύζυγον αὐτῆς Τυφῶνα βοηθοῦσαν[1], πείθομαι ὅτι πιθανῶς καὶ ὁ προκείμενος νομισματικὸς τύπος ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἔχιδναν.

Ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν, δηλαδὴ τὰ στέρνα καὶ τὴν κεφαλὴν κόρην τὰ δὲ κάτω ὄφιν, εὑρίσκομεν τὴν Ἔχιδναν, ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους πολεμουμένην, ἐπὶ ἀναγλύφου τῆς συλλογῆς Albani[2]. Ἐν δὲ τῇ συλλογῇ τοῦ ἐν Würzburg Πανεπιστημίου ἀπόκειται μαρμάρινον ἄγαλμα Ἡρακλέους ἔχοντος ἐν τῇ ἀριστερᾷ νεκρὸν ὄφιν μετὰ κεφαλῆς γυναικὸς ἧς αἱ τρίχες τῆς κόμης ἀποτελοῦνται ἐξ ὄφεων. Ἡ παράστασις αὕτη ἐξηγήθη ὑπὸ τοῦ ἐκδώσαντος ὡς παριστῶσα τὸν Ἡρακλέα τὴν Ὕδραν φονεύοντα[3], ἴσως ὅμως καὶ αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸν φόνον τῆς Ἐχίδνης.

Οὕτω δύναταί τις νὰ διακρίνῃ τρεῖς διαφόρους τύπους Ἐχίδνης· πρῶτον μὲν ὡς ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ μορφὴν ὄφεως, δεύτερον δὲ ὡς μὲ σῶμα ὄφεως καὶ κεφαλὴν γυναικός, καὶ τρίτον ὡς ἔχουσαν τὰ μὲν στέρνα καὶ τὴν κεφαλὴν κόρης, τὰ δὲ κάτω ὄφεως.

ΗΡΑΚΛΗΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΙΟΣ ΔΑΙΜΩΝ

(Πίναξ 2, 19).

Παρὰ τῷ ἀνωτέρω νομίσματι ἀπεικονίσθη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος καὶ ἔγγλυφος λιθὶς τοῦ ἐν Παρισίοις Cabinet des Médailles, ἧς ὁ ἐσχάτως αὐτὴν δημοσιεύσας (ἔνθα ἀνωτέρω) E. Babelon ἔπεμψέ μοι εὐμενῶς ἐκμαγεῖον, φρονῶν ὅτι ἡ ἐπ᾽ αὐτῆς παράστασις ἀναφέρεται εἰς τὴν σκυθικὴν Ἔχιδναν τὴν γυναῖκα καὶ φίλην τοῦ Ἡρακλέους. Τὴν ἑρμηνείαν ταύτην παρεδέχθημεν καὶ ἡμεῖς ἐν ἀρχῇ καὶ δι᾽ αὐτὸ ἀπεικονίσαμεν παραπλεύρως τῷ προηγουμένῳ νομίσματι. Ἤδη ὅμως μετὰ λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν βλέπομεν ὅτι ἡ μορφὴ αὕτη δὲν εἶναι τὰ κάτω ὄφις,

[1] Brueckner ἐν Mittheil. des Ath. Instit. 1889 σελ. 71-76. Wilamowitz-Moellendorf, Euripides Heracles τόμ. II, σελ. 285-286.
[2] Zoega, Bassirilievi della villa Albani II σελ. 96, πίν. LXV. Panofka, Argos Panoptes. 1837, 85, I.
[3] Berliner philologische Wochenschrift 1889 ἀρ. 27, σελ. 12[illegible].

ἀλλ' ὅτι ἐξέρχεται *ἐκ δύο κυματίων*. Εἶναι ἄρα πιθανῶς ἐνάλιός τις νύμφη, τὸ μέλλον τῷ Ἡρακλεῖ προλέγουσα ἢ καί τι τούτου δεομένη [1].

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ

Ὡς οἱ τύποι, οὕτω καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν νομισμάτων τῶν Βυζαντίων εἰσὶν ἐκ τῶν περιεργοτέρων καὶ τῶν τὰ μάλα ἐνδιαφερουσῶν, πολλὰ δ' ἐν αὐτοῖς εἰσέτι τὰ μὴ ἐπαρκῶς ἐξηγηθέντα. Περὶ αὐτῶν σημειοῦμέν τινα ἐνταῦθα. Ἐν πρώτοις τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων νομισμάτων τῆς πόλεως, τῶν κοπέντων ἀπὸ τοῦ ἔτους 416 μέχρις αὐτοῦ τοῦ 211 π. Χ. [2], δηλοῦται πάντοτε διὰ τῶν ἀρκτικῶν ᒍΠΥ ἢ ΥΠΥ ἢ καὶ ΠVΥ. Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμή, τοῦ πρώτου στοιχείου ὡς Π νομισθέντος, ὅπως τὰ νομίσματα ταῦτα εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους ἀποδοθῶσιν, ὑπὸ τῶν τότε νομισματικῶν, εἰς τὴν Πυθόπολιν τῆς Βιθυνίας ἢ τὴν Πύλον τῆς Μεσσηνίας. Ἔκτοτε ὅμως ὁ μὲν Pinder[3] ὀρθῶς ἀνεγνώρισεν ὅτι τὰ νομίσματα ἀνήκουσι τῷ Βυζαντίῳ, *Πυ(ζαντίων)* ὅμως καὶ οὐχὶ Βυ(ζαντίων) ἀναγνώσας, ὁ δὲ Waddington [4] ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ΥΠ εἶναι ἴσον τῷ Β, ὅπερ ἐν τῷ Κορινθιακῷ ἀλφαβήτῳ ἔχει τὸ σχῆμα ᒪΠ ἢ ᒍΠ ἢ καὶ Ъ. Ὁ Kirchhoff ἐν τοῖς Studien zur Geschichte des griechischen Alphabets (4η ἔκδοσις, σελ. 113), ἀκολουθῶν τὴν γνώμην ὅτι τὸ Βυζάντιον εἶναι *μεγαρικὴ* ἀποικία, ἔταξε τὸ περὶ οὗ πρόκειται γράμμα ὑπὸ τὸ Μεγαρικὸν ἀλφάβητον, τὸ ἄλλως τε πολλὴν τὴν ὁμοιότητα ἔχον πρὸς τὸ τῆς γείτονος Κορίνθου. Ἐν τούτοις φρονῶ ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν, ἀλλ' ὅτι πρέπει — ἂν ἐν τῷ μεταξὺ ὀλίγῳ χρονικῷ διαστήματι δὲν εὑρέθησαν ἐπιγραφαὶ ἄγνωστοι ἐμοὶ καὶ τὸ ἐναντίον μαρτυροῦσαι — νὰ θεωρήσωμεν τὸ γράμμα ὡς κατ' εὐθεῖαν παρὰ τῶν Κορινθίων εἰς

[1] Ἴδ. καὶ Furtwängler ἐν Roscher's Lexikon der Mythologie σελ. 2230.

[2] Διὰ τὰς χρονολογίας ταύτας καὶ τὰς ἀκολούθους, διαφόρους τῶν νῦν ἰσχυουσῶν, ὡς καὶ διὰ τὸ ποῦ εὕρηνται αἱ κατωτέρω ἀναφερόμεναι νομισματικαὶ ἐπιγραφαί, παραπέμπω τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ μετ' οὐ πολὺ ἐκδοθησόμενον ὑπὸ τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας Corpus τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Καλχηδόνος. Τοῦτο καθιστᾷ περιττὰς τὰς πολλὰς παραπομπάς, ἃς ἄλλως ἔπρεπε νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα.

[3] Annali dell'Instituto 1834 σελ. 307.

[4] La lettre B sur les monnaies de Byzance ἐν τῇ Revue Numism. 1865 σελ. 223 καὶ ἑξ.

Βυζάντιον εἰσαχθέν· διότι, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, (σελ. 76) δύο διάφοροι συγγραφεῖς συγκαταλέγουσι καὶ αὐτοὺς τοὺς Κορινθίους μεταξὺ τῶν πρώτων εἰς Βυζάντιον ἐποικησάντων. Διαγραπτέον ἄρα τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἐκ τοῦ μεγαρικοῦ ἀλφαβήτου.—

Τὰ γράμματα ΥΠΥ παραμένουσι *μόνα* ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως τῶν κοπέντων ἀπὸ τοῦ 416 μέχρι τοῦ 357 π. Χ., μεθ' ὅ, παρὰ τὰ ἀρκτικὰ ταῦτα τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, ἐμφανίζονται ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ μονογράμματα διάφορα, ἄρχοντας δηλοῦντα, ἂν καὶ ἀγνώστου ἡμῖν ἀρχῆς. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀκολουθεῖ καὶ ἐπὶ τῶν μετὰ τὴν ἐν ἔτει 279 π. Χ. εἰσβολὴν τῶν Γαλατῶν εἰς Θρᾴκην, δι' ὑστεροσήμων (contremarques, Gegenstempeln) παρὰ τῶν Βυζαντίων σφραγισθέντων νομισμάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος καὶ Σελεύκου τοῦ πρώτου. Τὰ δ' ἀκολούθως κοπέντα νομίσματα εἶναι τὰ τετράδραχμα ὧν ἓν τὸ ἀπεικονισθὲν ἐπὶ τοῦ πίνακος 1 ὑπ' ἀριθ. 3. Ταῦτα πάντα φέρουσι, πλὴν τῶν αὐτῶν τοῖς ἀνωτέρω ἀρκτικῶν τοῦ τῆς πόλεως ὀνόματος γραμμάτων, ἀνὰ μίαν τῶν ἑξῆς ἐπιγραφῶν:

ΕΠ ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ
ΕΠΙ ΕΚΑΤΟΔΩΡΟΥ
ΕΠΙ ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡΟΥ
ΕΠΙ ΜΑΤΡΙΟΣ
ΕΠΙ ΜΕΝΙΣΚΟΥ
ΕΠΙ ΣΦΟΔΡΙΑ ἢ καὶ CΦΟΔΡΙΑ

Ἐφ' ὅσον ἐγὼ τοὐλάχιστον γνωρίζω — καὶ νομίζω ὅτι εἶμαι ἐν γνώσει ὅλων τῶν περὶ τῆς νομισματικῆς τῶν Βυζαντίων γραφέντων — οὐδεὶς μέχρι τοῦ νῦν κατώρθωσε νὰ ὁρίσῃ, ὁποίαν ἀρχὴν κατεῖχον οἱ ἄρχοντες οὗτοι. Εὐτυχῶς μελετῶν ἐν τῷ Πολυβίῳ (IV, 47) τὰς ἀφορμὰς τοῦ ἐν ἔτει 221 π. Χ. μεταξὺ τῶν Ῥοδίων καὶ Βυζαντίων πολέμου, εὗρον ὅτι «οἱ Ῥόδιοι συνεξεγερθέντες ἅμα μὲν διὰ τὴν σφετέραν βλάβην (ἕνεκα τοῦ παρὰ τῶν Βυζαντίων ἐπιβληθέντος παραγωγίου), ἅμα δὲ καὶ τὴν τῶν πέλας ἐλάττωσιν· τὸ μὲν πρῶτον παραλαβόντες τοὺς συμμάχους, ἐπρέσβευον πρὸς τοὺς Βυζαντίους, ἀξιοῦντες καταλύσειν αὐτοὺς τὸ παραγώγιον. Οὐκ ἐντρεπομένων δὲ τοῖς ὅλοις ἀλλὰ πεπεισμένων δίκαια λέγειν ἐκ τῆς ἀντικαταστάσεως

τῆς γενομένης παρ' αὐτοῖς *τοῖς περὶ τὸν Ἑκατόδωρον καὶ Ὀλυμπιόδωρον* πρὸς τοὺς τῶν Ῥοδίων πρεσβευτὰς (*οὗτοι γὰρ τότε προέστησαν τοῦ τῶν Βυζαντίων πολιτεύματος*), τότε μὲν ἀπηλλάγησαν» κτλ. Εὑρίσκομεν δηλαδὴ ἐν ἔτει 221 π. Χ., ὡς προστάτας, δηλαδὴ ἀνωτάτους ἄρχοντας, τοῦ τῶν Βυζαντίων πολιτεύματος, ἄνδρας δύο, φέροντας αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ ὀνόματα τὰ ἐπὶ τῶν περὶ ὧν πρόκειται νομισμάτων ἀπαντῶντα. Ὅτι δ' ἀναφέρονται εἰς τ' αὐτὰ ἀκριβῶς πρόσωπα εἶναι, φρονῶ, βέβαιον. Διότι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ σοφὸς νομισματικὸς B. Head, ἐν τῇ Historia numorum (σελ. 230), θεωρεῖ τὰ νομίσματα ταῦτα ὡς κοπέντα τὸ 277-270 π. Χ.· ἀλλὰ τό τε γράμμα C δι' οὗ ἄρχεται τὸ φέρον τ' ὄνομα τοῦ Σφοδρίου κομμάτιον τῆς Βερολινείου συλλογῆς[1], καὶ ἡ τέχνη ἡ οὐ μόνον καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα πολυπειρότατον κριτὴν Imhoof-Blumer, ὑφ' ἡμῶν εἰδικῶς πρὸς τοῦτο δι' ἐπιστολῆς ἐρωτηθέντα, μᾶλλον τῶν χρόνων ἐκείνων οὖσα, δεικνύουσιν ὅτι ἐκόπησαν καθ' οὓς χρόνους ἐν Βυζαντίῳ οἱ Ἑκατόδωρος καὶ Ὀλυμπιόδωρος ἦρξαν[2].

Τοῦτο εἶναι ἀληθῶς λίαν εὐχάριστον, διότι ὄχι μόνον μανθάνομεν τὸ ἐντελῶς ἀσύνηθες ἐν τῇ νομισματικῇ πρᾶγμα, ὅτι δηλαδή, οἱ διὰ τῆς ΕΠΙ ἀναφερόμενοι ἄρχοντες εἶναι οἱ *ἀνώτατοι* τῶν τοῦ Βυζαντίου, ἀλλὰ καὶ χρονολογίαν βάσιμον διὰ τὴν νομισματικὴν κερδίζομεν οὕτω, προωρισμένην νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ ἀσφαλῶς εἰς πλείστας ἄλλας χρονολογικὰς κατατάξεις νομισμάτων.—

Ἡ εὐθὺς κατόπιν ἀκολουθοῦσα καὶ μέχρι τῶν χρόνων τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ἐξικνουμένη σειρὰ τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου, ἐκ χαλκῶν κυρίως ἀποτελουμένη, ἐξακολουθεῖ ἐπιγραφομένη διὰ πολυαρίθμων ὁμοίων ἀρχόντων καὶ δὲν παρέχει οὐδεμίαν δυσκολίαν. Παρατηροῦμεν μόνον ὅτι, περὶ τῶν ἐκ τῆς σειρᾶς ταύτης ΕΠΙ ΜΑΤΡΙΚΩΝ, ΕΠΙ ΦΑΝΙΩΝ, ΕΠΙ ΔΙΟΣΚΟΥΡ., λέγεται ὑπὸ τοῦ von Sallet, ἂν καὶ ὡς λίαν ἀβέβαιος ὑπόθεσις, ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου (Ι σελ. 148), ὅτι εἶναι ἴσως ὀνόματα θεῶν (φάνιοι=Διόσκουροι), (ματρικοὶ = Δήμητρα καὶ Ἥρα) ἐν γενικῇ πληθυντικῇ. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι βεβαίως ἐσφαλμένον. Διότι ἓν μὲν νόμισμα τῆς ἐν Λονδίνῳ συλλογῆς (σελ. 96 ἀρ. 23) φέρει σαφέστατα ΕΠΙ ΔΙΟΣΚΟΥΡΙ ἄρα ἐπὶ *Διοσκουρί(δου)* καὶ οὐχὶ *Διοσκούρων* ὡς ὑποθέτει ὁ von Sallet, τὰ δὲ ΦΑΝΙΩΝ καὶ ΜΑΤΡΙΚΩΝ εἰσὶ γνωστὰ ὡς ὀνόματα *ἀνδρῶν* (C. I. Att. III 5568)· τὸ δεύτερον μάλιστα ἐξ ἐπιγραφῆς τῆς Καλχηδόνος τῆς πλησιέστατα τῷ Βυζαντίῳ κειμένης πόλεως (C. I. A. II 3794), ἐπιγραφῆς καὶ ἄλλα ὀνόματα περιεχούσης ὅμοια τοῖς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου (π. χ. Μενίσκος). Ἀναγνωστέα ἄρα καὶ ταῦτα *Ἐπὶ Ματρίκων(ος)* καὶ *Ἐπὶ Φανίων(ος)* καὶ οὐχὶ *Ἐπὶ φανίων· Ἐπὶ ματρικῶν* δηλ. *θεῶν*.—

Ἡ κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους σειρὰ καὶ κυρίως ἡ ἀπὸ τῆς τοῦ Τραϊανοῦ (98 π. Χ.) μέχρι τῆς τοῦ Οὐολουσιανοῦ ἀρχῆς (254 μ. Χ.), παμπόλλους καὶ ποικίλας, ἐνίοτε δὲ λίαν περιέργους καὶ δυσεξηγήτους ἐπιγραφὰς ὀνομάτων ἀρχόντων παρέχει.

Δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν αὐτὰς εἰς τὰς ἀκολούθους τάξεις:

Α'

Ἐπὶ Τραϊανοῦ ΚΑΙ τὸ Γ.—Τραϊανός. 98-117 μ. Χ.

Β'

Ἐπὶ Νείκης τὸ Δ.— Τραϊανός, 98-117 μ. Χ.
Ἐπὶ Δήμητρος τὸ Β.—Ἀδριανὸς 117-138 μ. Χ.
» Σαβῖνα ἡ σύζυγος αὐτοῦ.
Ἐπὶ Διονύσου τὸ Γ[1].— Μ. Αὐρήλιος, 161 - 180.
» Φαυστῖνα ἡ σύζυγός του.
Ἐπὶ Τύχης πόλεως.— Μ. Αὐρήλιος.
Ἐπὶ Θεᾶς Φαυστίνης.— Μ. Αὐρήλιος. Λ. Οὐῆρος 161-169 μ. Χ. καὶ Λουκίλλα σύζυγος τοῦ Λ. Ο.
Ἐπὶ Θεᾶς Φαυστίνης.— Κόμμοδος, 180-192.
Ἐπὶ Νε(ίκης) τὸ Ζ.— Μακρῖνος, 217-218.
» Διαδουμενιανὸς 218 μ. Χ.

[1] Von Sallet, Beschreibung der Antiken Münzen, I σελ. 144, 29.— Ἴδε καὶ Eckhel, Doctrina num. vet. τόμ. I, σελ. 26.

[2] Χαίρω δυνάμενος νὰ προσθέσω ἐνταῦθα ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ κ. Head, εἰς ὃν ἀρτίως ἀνεκοίνωσα ταῦτα, μοὶ γράφει ἀναγνωρίζων πληρέστατα τὸ ὀρθὸν τῶν παρατηρήσεων ἡμῶν.

[1] Νόμισμά τι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος κοπὲν φέρει, κατὰ τὸν Sanclemente, (Mus. Sanclem. Num. II σελ. 243 πίν. XXII, 171) «ἐπὶ Διονύσου τὸ Ϛ». Τοῦτο εἶναι πιθανῶς σφάλμα, τοῦ Γ ἀντὶ τοῦ Ϛ ἐκληφθέντος.

Γ'

Ἐπὶ Τραϊανοῦ ΚΑΙ τὸ Γ.—Τραϊανός, 98-117 μ.Χ.
Ἐπὶ Μάρκου ΗΡ τὸ Β.—Λουκίλλα σύζυγος Λ. Οὐήρου 161-169.
Ἐπὶ Με. Μάρκου τὸ Β.—Κόμμοδος, 180-192 μ.Χ.
Ἐπὶ Αὐρ. Διονυσίου τὸ Β.— Γορδιανὸς ΙΙΙ, 238-244 μ. Χ.

Δ'

Ἐπὶ Με. Μάρκου ΙΕΡΟ.— Μ. Αὐρήλιος, 161-180 μ. Χ.
ΙΕΡΟΜΝΑ(μων) Αἰλ. Σεβῆρος, Βυζαντίοις (ἀνέθηκεν).
» » Λ. Οὐῆρος 161-169 μ. Χ.

Ε'

Ἐπὶ Με. Μάρκου ΗΡ τὸ Β.—Λουκίλλα † 175 μ.Χ.
Ἐπὶ Αἰλ. Ποντικοῦ ΗΡ ἢ ΗΡ.—Λουκίλλα † 175 μ. Χ.
Ἐπὶ Αἰλ. Ποντικοῦ ΗΡ ἢ ΗΡ.— Κόμμοδος, 180-
» 192 μ. Χ. Κρισπίνα σύζυγός του † 183 μ. Χ.
Ἐπὶ Αὐρ. Τατιανοῦ ΗΡ. — Ἐλαγάβαλος, 218-222 μ. Χ.

Ϛ'

Ἐπὶ ΑΡΧ. Μ. Αὐρ. Ἀντωνείνου. — Σ. Σευῆρος.
» » Ἰουλία Δόμνα, 193-212 μ. Χ.
Ἐπὶ ΑΡΧ. Μ. Αὐρ. Ἀντωνείνου. — Καρακάλλας, 211-217.
Ἐπὶ ΑΡΧ. Μ. Αὐρ. Ἀντωνείνου. — Γέτας, 211-212 μ. Χ.
Ἐπὶ ΑΡΧ. Γ. Σαλλ. Ἀρισταινέτου.— Σ. Σευῆρος.
Ἐπὶ ΑΡΧ. Γ. Σαλλ. Ἀρισταινέτου.—Καρακάλλας.
Ἐπὶ ΑΡΧ. Γ. Σαλλ. Ἀρισταινέτου.— Γέτας.
Ἐπὶ ΑΡΧ. Αὐρ. Σωστράτου.— Καρακάλλας.

Ζ'

Ἐπὶ ΒΑΣ. Αἰμι. Σεβήρου.— Σεβῆρος Ἀλέξανδρος, 222-235 μ. Χ.

Η'

Ἐπὶ ΑΡΧ. Γ. Σαλλ. Ἀρισταινέτου καὶ Αἴλιδος.—
» Καρακάλλας 211-217. Γέτας 211-212.
Ἐπὶ Μ. Αὐρ. Φρόντωνος καὶ Αἰλ. Φήστης.—
» » Σ. Ἀλέξανδρος 222-235
Ἐπὶ Αἰμ. Σωστράτου καὶ Ἰουλ. Σευήρας.—
» » Σ. Ἀλέξανδρος 222-235.
Ἐπὶ Αὐρ. Δομιτιανοῦ καὶ Αὐρ. Ἀλυπιανῆς.—
» » Μαξιμῖνος 235-238.
Ἐπὶ Διονυσίου καὶ Π. Ἀλεξάνδρας.—
» » Γορδιανὸς 238-244.
Ἐπὶ Ἰσαυρικοῦ καὶ Βερονείκης.—
» Τρεβωνιανὸς Γάλλος 251-254.
Ἐπὶ Ἰσαυρικοῦ καὶ Βερονείκης.—
» » Οὐολουσιανὸς 252-254.

Ὁ τίτλος τοῦ *Ἱερομνήμονος* (Δ'), ὡς ἐπωνύμου μάλιστα ἄρχοντος, εἶναι γνωστὸς ἐν Βυζαντίῳ. Πάντες ἐνθυμοῦνται τὸ ἐν τῷ περὶ Στεφάνου (§. 90) λόγῳ τοῦ ῥήτορος ψήφισμα τῶν Βυζαντίων, τὸ διὰ τῆς φράσεως «Ἐπὶ Ἱερομνάμονος Βοσπορίχω» ἀρχόμενον.

Ὁ τοῦ *βασιλέως* ἄρχοντος τίτλος (Ζ'), ὡς ἤδη ὁ von Sallet ἄριστα κατέδειξεν [1], ἐφαρμόζεται εἰς τὴν τῶν Βυζαντίων πολιτείαν.

Ἀλλὰ ποίας ἀρχῆς εἶναι δηλωτικὸν τὸ ΗΡ; (Ε'). Ὁ Eckhel[2] ἐπρότεινεν ἤδη νὰ ἀναγνωσθῇ *Ἡρημένος* (electus), δηλαδὴ «ἐπὶ τοῦ τάδε ἡρημένου», καὶ ἡ ἑρμηνεία αὕτη ἰσχύει μέχρι σήμερον, ἂν καὶ οὐχὶ ὡς ἐντελῶς βεβαία παραδεκτὴ γενομένη [3]. Ἡμεῖς ὅμως, ἀντὶ τῆς ἐντελῶς ἀπιθάνου ταύτης λέξεως, τῆς μόνον ἐν μακραῖς ἐπιγραφικαῖς φράσεσι δυνατῆς, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς νομισμάτων ἔνθα ἀπαιτεῖται πάντοτε *κυριολεξία*, ἀντιπροτείνομεν, ὡς πολὺ πιθανωτέραν, τὴν λέξιν «*Ἥρανος*», ἣν εὑρίσκομεν παρ' Ἡσυχίῳ, σημαίνουσαν τὸν *ἄρχοντα*, *βασιλέα*, *φύλακα* ἢ *σκοπόν*. Εἴδομεν δ' ὅτι *βασιλεὺς* καὶ *ἄρχων* (Ϛ) εὑρηνται ἐπὶ τῶν συγχρόνων τοῦ Βυζαντίου νομισμάτων. Γνωστὸν δ' ὅτι τὸ «*ἦρα φέρειν τινὶ*» ᾧ συγγενὲς τὸ *ἥρανος*, σημαίνει τὸ *χαρίζεσθαι* ἢ *βοηθεῖν* τινι. Ἀλλὰ πάντως ὡς τοιοῦτοι τινὲς βοηθοὶ καὶ προστάται νοητέοι οἱ ἐπὶ τῶν περὶ ὧν πρόκειται νομισμάτων ἄρχοντες, θεοὶ καὶ θεαί (Β'), καίσα-

[1] Zeitschrift für Num. Τόμ. IX, σελ. 145 κ. ἑ.
[2] Doctrina num. vet. II, 30.
[3] Von Sallet, Zeit. für. Num. IX, σελ. 145. = Head, Hist. numor. σελ. 232.

ρες (Α΄) καὶ αὐτοκράτορες (Ϛ΄)[1] καὶ λοιπὰ ἐπίσημα πρόσωπα (ἴδε κατωτέρω).

Φίλος τις ἀλλοδαπὸς μοὶ εἶπε πρό τινος, ὅτι φρονεῖ τὸ ΗΡ ἀναγνωστέον *Ἥρως*. Ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶναι μὲν εὐφυὴς καὶ φαίνεταί πως πιθανή· δὲν παραδέχομαι ὅμως αὐτὴν διότι ἐκ λεπτομεροῦς ἐξετάσεως ἐπείσθην ὅτι τὰ πρόσωπα ὧν τὸ ὄνομα ἀκολουθεῖται ὑπὸ τῶν ΗΡ, *ἦσαν μεταξὺ τῶν ζώντων*, ὅτε τὰ περὶ ὧν πρόκειται νομίσματα ἐκόπησαν. (Ἴδ. κατωτέρω τὰ περὶ Μάρκου γραφόμενα).

Μείζονας δυσκολίας παρέχουσι τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν ὡς ἀρχόντων (Β΄). Εἶναι ἤδη γνωστὸν ὅτι ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀναγράφεται ἡ πολιὰς Ἀθηνᾶ ὡς πρώτη τῶν τῆς πόλεως *πρυτάνεων*[2]. Ἐπίσης ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς Ἰασοῦ εὕρηται πλειστάκις ὁ Ἀπόλλων ὡς *στεφανηφόρος* δεύτερος καὶ τρίτος καὶ μέχρις ἐνάτου μετὰ ἄλλον τινὰ θνητὸν ἄρχοντα![3] Ἀλλὰ ποίαν τινὰ ἀρχὴν ἀντιπροσωπεύουσιν οἱ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου ἄρχοντες θεοί, καὶ δὴ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον ἢ καὶ τὸ ἕβδομον προσέτι; Τοῦτο οὐδεὶς τῶν νομισματικῶν ἠδυνήθη σαφῶς νὰ διαλευκάνῃ[4]. Ἐν τούτοις ὁ Τίτος Λίβιος (XXXII,25), πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀργείων, *ἧς εἴδομεν ἤδη τὴν μεγάλην συγγένειαν πρὸς τὴν τῶν Βυζαντίων*, «mos erat comitiiorum die primo, velut ominis causa prætores pronuntiare Jovem Apollinemque et Herculem· additum lege erat, ut his Philippus rex (ὁ πέμπτος) adiceretur κτλ.». Ἀλλ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς, δηλαδὴ *στρατηγοὶ* ἢ *προστάται* (prætores) ἐκαλοῦντο οἱ *ἀνώτατοι* ἄρχοντες τοῦ τῶν Βυζαντίων πολιτεύματος. Οὕτω ἀναγινώσκομεν ἐν Ἡσυχίῳ τῷ Μιλησίῳ § 23 «Δίνεως ἐστρατήγησε τοῦ δήμου τῶν Βυζαντίων»· § 33 «Τιμήσιος . . . στρατηγὸς τοῦ παντὸς ἀναδειχθεὶς δήμου»· § 34 «Καλλιάδης . . . στρατηγῶν τοῦ Βυζαντίου». Ἐν ἐπιγραφῇ δὲ παρὰ Chandler (Inscript. ant. σελ. 94, 95) «ἔδοξε τᾷ βουλᾷ καὶ τῷ δήμῳ· τοὶ στραταγοὶ εἶπαν»[1]. Παρὰ Πολυβίῳ εἴδομεν τὸν Ὀλυμπιόδωρον καὶ Ἑκατόδωρον καλουμένους *προστάτας* τοῦ τῶν Βυζαντίων πολιτεύματος[2]. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι οἱ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου θεοὶ νοητέοι ὡς *στρατηγοὶ* καὶ *προστάται* τῆς πόλεως ἅπαξ ἢ καὶ πλεονάκις ἀναγραφέντες. Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθὲς καὶ περὶ αὐτῶν ἔτι τῶν θεαινῶν, πρὸς δ᾽ ὅτι τοιαύτη τις συνήθεια ὑπῆρχεν ἐν τῷ Βυζαντίῳ, φαίνεται ἴσως καὶ ἐκ τοῦ πεπεριφήμου *Ἀκαθίστου Ὕμνου* τοῦ ἐν Βυζαντίῳ ποιηθέντος, ἐν μεταγενεστέρᾳ ἐποχῇ, εἰς τιμὴν τῆς πολιούχου Θεοτόκου, τῆς ἐν ἔτει 626 μ. Χ. τὴν πρωτεύουσαν τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν πολιορκησάντων Ἀβάρων λυτρωσάσης[3]. Ὡς πᾶς τις Ἕλλην γινώσκει, ἄρχεται ὁ πρὸς τὴν Θεοτόκον ὕμνος ἐκεῖνος διὰ τοῦ στίχου:

Τῇ ὑπερμάχῳ *στρατηγῷ* τὰ νικητήρια!

Καλὸν θεωρῶ ν᾽ ἀναφέρω ἐνταῦθα, ὡς περίεργον καὶ σχετικόν, καί τι ὅπερ μοὶ ὑπέδειξε φίλος κύριος. Κατὰ τὸν μεταξὺ Ἰσαβέλλας καὶ δὸν Καρόλου πόλεμον δηλαδή, διὰ διατάγματος τοῦ τελευταίου ἀνετέθη ἡ στρατηγία εἰς τὴν Θεοτόκον![4] —

Μεταξὺ τῶν ἀναφερομένων θνητῶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς νομισμάτων τῶν Βυζαντίων εὑρίσκομεν, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, καὶ αὐτοκράτορας (Τραϊανός, Καρακάλλας). Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ πρόσωπα ἐπίσημά τινα εἰσιν. Τούτων μέχρι τοῦ νῦν ἓν μόνον, λίαν περίεργον ὅμως, ἠδυνήθην σαφῶς ν᾽ ἀναγνωρίσω. Εὑρίσκω δηλαδὴ παρὰ Φιλοστράτῳ (Βίοι σοφιστῶν I, 24, ἐκδ. Kayser σελ. 226) τὸν βίον *Μάρκου* τινὸς Βυζαντίου σοφιστοῦ, «ᾧ ἀναφορὰ μὲν τοῦ γένους ἦν εἰς τὸν ἀρχαῖον Βύζαντα πατὴρ δ᾽ ὁμώνυμος ἔχων θαλαττουργοὺς οἰκέτας ἐν τῷ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πόντου ἱερῷ». Ὁ σοφιστὴς οὗτος λίαν ἐκ-

[1] Περὶ ἑνὸς τούτων, τοῦ Μ. Αὐρ. Ἀντωνείνου, δηλαδὴ τοῦ Καρακάλλα, ῥητῶς ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν μαρτυρεῖται ὅτι ἐπροστάτευσεν ἐν συμφοραῖς τὴν πόλιν τῶν Βυζαντίων. Ἴδ. Spartian. Caracal. I, 7.— Ἡσύχιος Μιλήσιος 38.— Εὐστάθιος, Σχόλια εἰς Διονύσ. στ. 803.

[2] C. I. A. III, 1054, 55, 56, 1162. Πρβ. Keilii, Schedæ epigraphicæ 1860.

[3] A. Brink, Inscript. græc. ad choregiam pertinentes ἐν Dissert. philol. Halenses τόμ. VII 1886 σελ. 223-235. Παρόμοια παραδείγματα περὶ ἄλλων θεῶν καὶ ἡρώων ἴδε παρὰ C. T. Newton, The collection of ancient Greek Inscript. in the Brit. Museum 1886, μέρ. III,1 σελ. 30. Archäol. Epigr. Mittheil. aus Oesterreich V. σελ. 224 κλπ. Πάντα σχεδὸν ταῦτα καὶ ἄλλα τινὰ ἐπιγραφικὰ χωρία ὑπέδειξέ μοι ὁ κ. A. Wilhelm.

[4] Πρβ. Eckhel D. N. V.II, 31. Von Sallet ἔνθ. ἀνωτ.—Head, Hist. num. σελ. 232.

[1] Ἴδε καὶ Αἰλιανοῦ Ποικ. Ἱστ. III, 14.

[2] Πρβ. O. Frick, ἐν Realencyclop. σελ. 2612.

[3] Κ. Παπαρρηγοπούλου, Ἱστορ. Ἑλλ. Ἔθνους τόμ. III (ἔκδ. α΄) σελ. 163.

[4] Dittenberger, Ops. epigr. 1885/6 σελ. XV.

θειάζεται ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου, λέγοντος πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι ἠγάσθη αὐτὸν καὶ Ἀδριανὸς ὁ αὐτοκράτωρ πρεσβεύοντα ὑπὲρ Βυζαντίων.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων εὑρίσκομεν τὰς ἑξῆς ἐπιγραφάς·

ЄΠΙ ΜЄ. ΜΑΡΚΟΥ.—Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς 138-161 μ. Χ.

ЄΠΙ ΜЄ. ΜΑΡΚΟΥ ΙЄΡΟ.—Μ. Αὐρήλιος 161-180 μ. Χ.

ЄΠΙ Μ. ΜΑΡΚΟΥ ΗΡ. ΤΟ Β.—Λουκίλλα, σύζυγος Λ. Οὐήρου 161-169, † 183 μ. Χ.

ЄΠΙ Μ. ΜΑΡΚΟΥ ΤΟ Β.—Κόμμοδος 180-192.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους τοῦ τέλους τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἀδριανοῦ (138 μ.Χ.) μέχρι τοῦ ἔτους τῆς ἀρχῆς τοῦ Κομμόδου (180 μ. Χ.), εἰσὶν ἔτη τεσσαράκοντα καὶ δύο μόνον. Ἄρα ὁ ἐπὶ Ἀδριανοῦ πρεσβεύσας Βυζάντιος σοφιστὴς δύναται κάλλιστα νὰ ἦναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ἐν Βυζαντίῳ ἐπὶ Ἀντωνίνου μὲν τοῦ Εὐσεβοῦς *ἤρανον τὸ πρῶτον*, ἐπὶ Μ. Αὐρηλίου δὲ *Ἱερομνήμονα*, τέλος δὲ ἐπὶ Λουκίλλης καὶ Κομμόδου *ἤρανον τὸ* Β. Ὅτι δὲ ὁ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀναφερόμενος εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν παρὰ Φιλοστράτῳ Μάρκον, ἐπιβεβαιοῦται καὶ περιέργως πως. Τινὰ δηλαδὴ τῶν *συγχρόνως* κοπέντων νομισμάτων τῶν τὸ ὄνομα τοῦ Μάρκου φερόντων, ἔχουσιν ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν ἀντὶ τῆς προτομῆς τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχαίου Βύζαντος, εἰς ὅν, κατὰ Φιλόστρατον, *ἀνέφερε τὸ γένος* ὁ βυζάντιος σοφιστής. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι τοιαῦται ἐπιδείξεις τῶν ἀρχόντων δὲν εἶναι σπάνιαι ἐν τῇ νομισματικῇ.

Περὶ δὲ τῶν προσώπων τῶν ζευγῶν (Η΄) ἀγνοῶ ἐντελῶς εἰς ποίαν σχέσιν πρὸς ἄλληλα διετέλουν. Εἰκάζω ὅμως ὅτι ἦσαν *σύζυγοι*, συγχρόνως τιμηθέντες ὑπὸ τῶν Βυζαντίων, οὐχὶ δέ, ὡς ὑπέθεσάν τινες, ἄρχων καὶ ἱέρεια.

Η ΛΕΞΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑ ΩΣ ΕΠΙΘΕΤΟΝ ΠΟΛΕΩΝ

Ἐν τῇ νομισματικῇ συλλογῇ τῶν Παρισίων ἀπόκειται σπάνιός τις χρυσοῦς στατὴρ τῆς Ταυρικῆς πόλεως Χερσοννήσου, μετὰ περιέργου ἐπιγραφῆς, λίαν μὲν ἐσφαλμένως ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐκδότου, τοῦ Ῥώσσου εὐπατρίδου Alexeieff[1], ἀναγνωσθείσης ὡς ΒΑCΙΛΕΟC ΗΓΕΤΟΥ . . . ΡΟ.=Ἡγετου(αμά)ρο(υ) ἢ Ἡγετου(αγό)ρο(υ) (!), ὀρθότατα δὲ κατόπιν ὑπὸ τοῦ von Sallet ὡς ΒΑCΙΛΕ(Υ)ΟΥCΗC. ΕΤΘΥ(C) ΡΘ, ἐπανορθωθείσης[2]. Ὅτι δ' ἡ ἀνάγνωσις τοῦ von Sallet εἶναι ἡ μόνη ὀρθή, ἐπείσθην καὶ αὐτὸς ἐξετάσας ἐσχάτως ἐν Παρισίοις τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος νόμισμα. Ὁ αὐτὸς ταυτίζει ἐπίσης ὀρθῶς, τὸ ἔτος ΡΘ (190) τῆς χερσοννησιακῆς χρονολογίας πρὸς τὸ ἔτος 75 μ. Χ. Ἐπὶ ἑνὸς μόνον σημείου δὲν συμφωνῶ μετ' αὐτοῦ. Λέγει δηλαδὴ ὅτι ἐφ' ὅσον καὶ παρ' εἰδικῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀνδρῶν ἠδυνήθη νὰ μάθῃ, ἡ λέξις *βασιλεύουσα* ὡς ἐπίθετον πόλεως εἶναί τι ἀνήκουστον (unerhört). Ἀλλ' εὑρίσκεται ἡ λέξις ἐφαρμοζομένη μὲν τῇ πόλει Ῥώμῃ παρ' Ἀθηναίῳ (III, σελ. 98) «ἐγκώμιον διεξερχόμενος τῆς *βασιλευούσης* πόλεως» καὶ Μαλαλᾶ 254, 4 «ἐν ταύτῃ τῇ *βασιλευούσῃ πόλει* θαύματα ποιοῦντες κατέναντι ἀλλήλων», περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲ λεγομένη πλειστάκις ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν. Οὕτω, ἵνα ὀλίγα μόνον παραδείγματα ἀναφέρω, ἔχομεν τὰ ἑξῆς·

Μαλαλᾶς ἐν 323,8 «καὶ ἔμεινεν ἐξ ἐκείνου εὐτυχῶς *βασιλεύουσα*». 353,11 «ἠναγκάσθη καταλαβεῖν τὴν *βασιλεύουσαν πόλιν*». Πρὸς δὲ λέγει ἐν 78, 21 «Μετὰ τὸ *βασιλεῦσαι* Βυζάντιον», καὶ ἐν 161, 5 «Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις *ἐβασίλευσεν* ἡ Μακεδονία χώρα».

Λέων Διάκονος ἐν 110, Β «ἠπείγετο καταλαβεῖν τὸ Βυζάντιον . . . συντείνας δὲ τὴν ὁδοιπορίαν, εἰς τὴν *βασιλεύουσαν* ἧκε».

Γενέσιος V, 17 «χρόνου ἡμέραν τοῖς συμπόταις προλέγει καθ' ὃν τῇ *βασιλευούσῃ* παρέλθοι *πόλει* ἐν ἀρρήκτῳ δόξῃ τινί», V, 17 «καὶ τοῦτον πρόδρομον αὐτοῦ κατὰ τῆς *βασιλευούσης* προπέμπει», V, 21 «πρὸς τὴν *βασιλίδα πόλιν* ὑπονοστεῖ».

Ιω. Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

---

[1] Statère d'or inédite de Chersonèse Taurique avec le nom d'un roi Scythe Hégétouamaros ou Hégétouagoras. Prag 1876.

[2] Ein Goldstater der taurischen Chersonesus mit dem Beinamen ΒΑCΙΛΕΥΟΥCΑ κτλ. ἐν τῇ Zeitschrift für Numismatik (1877) Τόμ. IV, σελ. 273 καὶ ἑξῆς.

ΑΡΧΑΪΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(Πίν. 3, 4, 5 καὶ 6).

Σκάπτων προπέρυσι τὸν μεταξὺ τῆς *πομπικῆς ὁδοῦ* καὶ τοῦ ἀρχαίου τοίχου τοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ὠμῶν πλίνθων πεποιημένου χῶρον[1] εὗρον σχεδὸν τὸν βράχον ψαυούσας τέσσαρας ἀρχαϊκὰς κεφαλὰς παρίου, ὡς εἰκάζω, λίθου ἁπάσας. Τούτων μόνον ἡ μία καὶ προσηρμόσθη ἤδη εἰς τὸν κορμὸν ἀγάλματος ἐν τῷ Κεντρικῷ νῦν Μουσείῳ Ἀθηνῶν ἱδρυμένον, πρὸ πολλοῦ δὲ ἤδη τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος γνωστὸν γενόμενον[2]. Ἔστω δὲ καὶ αὕτη μαρτύριον τῆς καταστροφῆς, ἣν ἐπήνεγκον οἱ βάρβαροι εἰς τὰ ἱερὰ ἐν γένει τῆς Ἀττικῆς, καὶ τοῦ τρόπου ἀκόμη, καθ' ὃν οἱ Ἕλληνες εὐθὺς μετὰ τὰς λαμπρὰς νίκας ἔσπευδον εἰς θεραπείαν τῶν ἀπὸ τοῦ πολέμου συμφορῶν. Ὁ κορμὸς εὑρέθη ἐν τῇ ἐπιχώσει τῇ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ Ναοῦ, ἡ δὲ κεφαλὴ 80 περίπου μέτρα μακρὰν αὐτοῦ κατὰ τὸ ὅλως ἀντίθετον μέρος, ἤτοι πρὸς βορρᾶν.

Εἰ καὶ ἀναμφιβόλως ἡ κεφαλὴ αὕτη τοῦ εἰρημένου κορμοῦ εἶναι καὶ προσαρμόζει αὐτῷ, ἡ προσαρμογὴ δὲν γίνεται ἀτυχῶς τελεία διότι καὶ ὁ λαιμὸς αὐτὸς ἐν τῇ γενικῇ καταστροφῇ δὲν ἔμεινεν, ὡς εἰκός, ἀλώβητος, τοῦτο δὲ συντελεῖ ἔτι μᾶλλον, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῇ εἰκόνι, εἰς ἀνάδειξιν τοῦ ἐλαττώματος, ὃ κοινὸν εἶχε καὶ τὸ ἡμέτερον ἄγαλμα πρὸς πολλὰ ἄλλα τῶν αὐτῶν χρόνων, τῆς ἄνευ δηλ. χάριτος καί πως βεβιασμένης συνδέσεως τῆς κεφαλῆς μετὰ τοῦ λαιμοῦ πρὸς τὸ λοιπὸν σῶμα καὶ τοῦ οὐχὶ κατὰ τὸν πρέποντα λόγον σχηματισμοῦ τοῦ θώρακος μετὰ τῶν μαστῶν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ κεφαλὴ πολλάς, ὡς εἰκός, ὑπέστη βλάβας· ἡ ῥὶς εἶναι σχεδὸν ὁλόκληρος ἀποκεκρουσμένη, τὸ ἄκρον τοῦ πηγουνίου ἐπίσης, οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ βλέφαρα μόλις διακρίνονται, ἡ στέφουσα τὴν κόμην στεφάνη πολλαχοῦ βεβλαμμένη καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κόμη ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπίσης λελωβημένη καὶ τὸ πάντων χείριστον ῥύπος δυσεξίτηλος οἰκτρῶς παραμορφώνει ὁλόκληρον τὴν ἀριστερὰν παρειὰν παραβλάπτων οὕτω καὶ τοῦ ὅλου προσώπου τὸ σχῆμα· πάσας δὲ ταύτας τὰς ἐλλείψεις τὰς ἐκ τῆς κακῆς διατηρήσεως ἐπαυξάνει δυστυχῶς καὶ ἡ μὴ ἐπιτυχὴς φωτοτυπικὴ ἀπεικόνισις τοῦ ἔργου. Καὶ ὅμως καὶ οὕτως ἔκρινα ἐγὼ ἀναγκαίαν τὴν μετ' εἰκόνος δημοσίευσιν καὶ τούτου τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου, διότι προστιθέμενον εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὁμοίων του συμβάλλεται τὸ καθ' ἑαυτὸ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς πορείας τῆς τέχνης ἐν τῇ Ἀττικῇ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ κορμοῦ ἔκαμα ἤδη λόγον καὶ ὑπέδειξα ἔκτοτε τὴν μεγάλην αὐτοῦ ὁμοιότητα πρός τινα τῶν ἐν Ἀκροπόλει εἰς φῶς ἐλθόντων μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου ἔργων καὶ πρὸ πάντων πρὸς τὰς ἐκ Δήλου γυναικείας μορφάς[1]. Ἐνταῦθα λοιπὸν περὶ αὐτῆς τῆς κεφαλῆς πρέπει νὰ παρατηρήσω ὀλίγα τινὰ τὰ ἀκόλουθα.

Κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ προσώπου δεικνύει βεβαίως καὶ ἡ Ἐλευσινιακὴ αὕτη κεφαλὴ πρὸς πολλὰς καὶ ἄλλας, τῶν ἐν Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν μάλιστα, πολλὴν τὴν ὁμοιότητα· ὁ σχηματισμὸς λ. χ. τοῦ μετώπου ἐπιπέδου ὅλως καὶ ἄνευ τινος οἱασδήποτε κυρτώσεως κατὰ τὸ μέσον ἐποιήθη κατὰ τοὺς αὐτοὺς κανόνας, καθ' οὓς καὶ τὸ τῆς ἐνταῦθα δημοσιευομένης Ἐλευσινιακῆς *ἐπίσης* κεφαλῆς (πίν. 4) καὶ τὸ τῆς ἐν Ἀκροπόλει τῆς ὑπ' ἐμοῦ τὸ πρῶτον δημοσιευθείσης (Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, πίν. 6. = Jahrbuch, 1887, πίν. 13) περὶ ἧς ἔσται καὶ κατωτέρω ὁ λόγος. Ἐπίσης καὶ τὰ γεῖσα τῶν ὀφρύων καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ καθόλου καὶ ἡ ῥίς, καθόσον δύναταί τις περὶ πάντων τούτων νὰ κρίνῃ ἐν τῇ νῦν καταστάσει των, κατὰ τὸν αὐτόν που τρόπον φαί-

[1] Παράβ. Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας, 1887, σελ. 55.

[2] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημερίδα, 1884, Πίν. 8ον, ἀριθ. 5. καὶ 5α.

[1] Ἀρχ. Ἐφημ. 1884, σελ. 182-185. Ἴσως τινὲς θὰ ἤθελον, ἀφοῦ ἤδη τοῦ κορμοῦ ἐδημοσίευσα ἀρκετὰ καλὴν λιθογραφικὴν εἰκόνα νὰ ἐδημοσίευον ἤδη μόνον τὴν κεφαλήν, ὁπότε τῆς εἰκόνος αὐτῆς μείζονος γενομένης θὰ ἠδύναντο πιθανῶς ἔτι μᾶλλον τὰ ἴδια αὐτῆς χαρακτηριστικὰ νὰναδειχθῶσι· ἀλλ' ἐγὼ φρονῶ ὅτι δὲν ἐδικαιούμην νὰποχωρίσω καὶ αὖθις τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἄλλως τε καὶ διότι ἡ τοῦ ἔργου ἐκτίμησις πρέπει νὰ γένηται κατὰ τὴν γνώμην μου ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ καθόσον σῴζεται.

νονται πεποιημένα. Τὰ ὦτα (ἅτινα οὐδένα, ὡς φαίνεται, ἔφερον κόσμον) εἶναι ἱκανῶς κατὰ φύσιν πεποιημένα, ἡ θέσις ὅμως αὐτῶν ὑψηλὰ τεθειμένων καὶ κατὰ κάθετον ὅλως γραμμὴν μαρτυρεῖ τὴν ἀρχαίαν ἕξιν, ἐνῷ τοὐναντίον τὸ στόμα καὶ ἐν τῇ νῦν αὐτοῦ καταστάσει ὑποδηλοῖ ὅτι ὁ τεχνίτης εἶχεν ἤδη ἱκανῶς ὀξύνει τὸ βλέμμα εἰς ὀρθὴν τῆς φύσεως παρατήρησιν καὶ δὲν ἐδεσμεύετο πλέον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συνηθειῶν· ἐν αὐτῷ οὐδὲ ἴχνος σχεδὸν πλέον τοῦ τυπικοῦ μειδιάματος διακρίνεται· αἱ παρειαὶ εἶναι μετά τινος ὑπερβολῆς εὔσαρκοι καὶ τὸ ὅλον κατ' ἀκολουθίαν πρόσωπον ἴσως πέραν τοῦ μέτρου ἀπεστρογγυλωμένον, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἔμψυχον, ὥστε ἡ θέα τῆς μαρμαρίνης κεφαλῆς εὐκόλως νἀναπολῇ εἰς τὸν παρατηρητὴν τὰς εὐρώστους καὶ εὐτραφεῖς ἐκείνας χωρικὰς νεάνιδας, τὰς οὕτω φυσικῶς καὶ ἀβιάστως ἐν τῷ τῶν ἀγρῶν βίῳ αὐξανομένας. Ἡ κόμη (ἥτις καὶ νῦν ἔτι σῴζει ἐρυθροῦ χρωματισμοῦ ζωηρὰ ἴχνη) δὲν εἶναι μὲν ἴσως ὅπως ἄλλων κεφαλῶν ἐπὶ τὸ λεπτότερον ἐξειργασμένη, ἀλλ' ἀναμφιβόλως εἶναι πάνυ περιέργως διεσκευασμένη· στέφουσα δηλ. τὸ ἔμπροσθεν τοῦ κρανίου καὶ τοὺς κροτάφους ἀπὸ τοῦ ἑτέρου εἰς τὸ ἕτερον οὖς διὰ τῶν γνωστῶν καὶ ἐξ ἄλλων ἔργων κυματοειδῶν πλοκάμων, εἰς κοχλιοειδῆ ὅμως βοστρυχίδια κατὰ τὸ μέτωπον ἀποληγόντων, ὄπισθεν τῶν ὤτων, πλὴν δύο μόνον ἑκατέρωθεν πλοκάμων ὀφιοειδῶς ἐπὶ τὸν λαιμὸν κατερχομένων ὑπὸ τὴν στεφάνην, ἡ λοιπὴ πᾶσα καταπίπτει ἐπὶ τὰ νῶτα εἰς κυματοειδεῖς ἐπίσης πλοκάμους κεχωρισμένη, ἀλλ' *ὑπὲρ τὴν στεφάνην*, ἧς οὕτω καλύπτει τὸ ἓν τέταρτον περίπου τῆς ὅλης αὐτῆς περιφερείας καὶ ὅλως ἀόρατον καθιστᾷ. Τρεῖς ἔτι γινώσκω ἀρχαϊκὰς κεφαλὰς ὅμοιον τὸν τρόπον τῆς διασκευῆς τῆς κόμης ἐχούσας, τὴν ἐκ Δήλου ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν νῦν ἱδρυμένην (ἀριθ. 23)[1] καὶ δύο ἄλλας ἐν τῇ Ἀκροπόλει, εὑρήματα καὶ ταύτας τῶν ἐν αὐτῇ τελευταίων ἀνασκαφῶν[2]. Τούτων ἡ τῆς Ἀκροπόλεως ἡ μετὰ τοῦ κορμοῦ σῳζομένη φέρει τοὺς ἑκατέρωθεν καὶ ὄπισθεν τῶν ὤτων ὑπὸ τὴν στεφάνην πλοκάμους διὰ τοῦ λαιμοῦ εἰς τὸ στῆθος ἔμπροσθεν καταπίπτοντας, ὅπερ ἀληθῶς εὐαρεστοτέραν ἀπεργάζεται τὴν ἐκ τοῦ πράγματος ἐντύπωσιν[1], οὕτω δέ πως ἔφερεν αὐτοὺς καὶ ἡ ἐκ Δήλου κεφαλή, ὡς εἰκάζω, ἐνῷ ἡ ἑτέρα τῆς Ἀκροπόλεως κεφαλὴ (ἡ μικρὰ) στερεῖται ὅλως αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ ταύτης ὡς καὶ τῆς Ἐλευσινιακῆς κεφαλῆς ἡ κόμη στέφει τὸ μέτωπον διὰ κοχλιοειδῶν βοστρυχίων καὶ μόνον πρὸς ταύτην ὅσον οἶδα ἔχει κοινὰς καὶ τὰς ἑκατέρωθεν τῶν ὤτων ὀπὰς ἡ Ἐλευσινιακὴ κεφαλή[2]. Ἀλλ' εἰς τί ἆρά γε ἐχρησίμευον αἱ ὀπαὶ αὗται; Εἰς γόμφωσιν μεταλλίνου τινὸς (χρυσοῦ ἢ ἀργυροῦ) ἐλάσματος ἐπενδύοντος τὴν λιθίνην στεφάνην; Ἐπὶ τῆς λιθίνης στεφάνης καθόσον σῴζεται (καὶ ἐν τῇ τῆς Ἀκροπόλεως κεφαλῇ διατηρεῖται σχεδὸν ὁλόκληρος ἀλώβητος) γραπτοῦ κόσμου ἴχνη δὲν διακρίνονται, νῦν τοὐλάχιστον, ἀλλὰ καὶ ὀπαὶ ἄλλαι ἐπίσης δὲν ὑπάρχουσι. Ἢ μήπως ἐχρησίμευον αὗται εἰς ἐνσφήνωσιν κόσμου τινος οἱουδήποτε αὐτῆς ταύτης τῆς κόμης ὅπως καὶ ἐν τοῖς νῦν χρόνοις ὑπάρχουσι γυναῖκες φέρουσαι περόνας πολυτίμους οὐχὶ πρὸς συγκράτησιν, ἀλλὰ πρὸς στολισμὸν ἁπλῶς τῆς κόμης καὶ πρὸς ἐπίδειξιν τοῦ πλούτου των; Διότι εἰς συγκράτησιν προσθέτων ἐκεῖ πλοκάμων δὲν μοὶ φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἐποιήθησαν αἱ ὀπαὶ αὗται. Ἂν δὲ πρὶν τελειώσω τὸν περὶ ταύτης τῆς κεφαλῆς λόγον εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπω τι καὶ περὶ τοῦ σχήματος τοῦ κρανίου της ἐν γένει, λέγω ὅτι οὔτε πρὸς τὸ τῆς ἑπομένης, οὔτε πάλιν πρὸς τὸ τῆς κεφαλῆς, ἣν ἄλλοτε ἐδημοσίευσα[3] δεικνύει πολλὴν τὴν ὁμοιότητα, ἀλλὰ μᾶλλον μακρόστενον ἔχει τὸ σχῆμα

[1] Παράβ. Bul. de Cor. Hellén. 1879, πίν. VIII, 2 καὶ 1880, σελ. 36.

[2] Ἡ μία τούτων (μικρὰ κεφαλὴ μετὰ μόνου τοῦ λαιμοῦ) εὕρηται ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Μοσχοφόρου ἐν τῷ ἀρμαρίῳ ἔνθα ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι πολλαὶ τοιαῦται κεφαλαὶ ὑπὸ τοὺς ἀριθ. 62-67, ἡ δὲ ἄλλη ἵδρυται μετὰ καὶ τοῦ σῳζομένου κορμοῦ της ἐν τῇ αἰθούσῃ ἔνθα καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἀντήνορος. Δυστυχῶς δὲν φέρουσιν ἰδίᾳ ἑκάστη ἀριθμὸν ὥστε καὶ νὰ δηλωθῶσιν ἐνταῦθα δι' αὐτοῦ καὶ μόνου ἁπλῶς καὶ συντόμως.

[1] Ἐν ταύτῃ τῇ κεφαλῇ ὁ τεχνίτης ἐδήλωσε σαφῶς ὅτι ἡ στεφάνη ἐξηκολούθει ὑπάρχουσα ὑπὸ τὴν κόμην· τοῦτο ἐν τῇ Ἐλευσινιακῇ κεφαλῇ δὲν δηλοῦται ἱκανῶς, ἐν δὲ τῇ μικρᾷ κεφαλῇ τῆς Ἀκροπόλεως ἡ στεφάνη φαίνεται ὡσεὶ νὰ ἔληγεν ἐκεῖ ὄπισθεν τῶν ὤτων.

[2] Ἐν τῇ τῆς Ἀκροπόλεως κεφαλῇ διακρίνει τις ἑκατέρωθεν τῶν ὤτων καὶ τὴν μίαν ὑπὸ τὴν ἄλλην, ἤτοι καθέτως τεθειμένας, ἀνὰ τρεῖς τοιαύτας ὀπὰς καὶ εἰς τὴν μεσαίαν τούτων σῴζεται καὶ νῦν ἔτι μικρὸς χάλκινος ἧλος.

[3] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, πίν. 5. Ἂς σημειώσω δὲ ἐνταῦθα ὅτι ἴσως ἐκεῖ ὄχι ὀρθῶς ἔγραψα ὅτι ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου, διότι τοὐναντίον κατὰ τὸν Καλούδην καὶ ἐκείνη ἡ κεφαλὴ ἐκ παρίου λίθου, τῶν ἀρίστων μάλιστα, εἶναι πεποιημένη, ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ λίθου νομίζει ὁ Καλούδης ὅτι εἶναι πεποιημένος καὶ ὁ δισκοφόρος τοῦ Διπύλου, πάριον δὲ θεωρεῖ καὶ τὸ τῆς Σφιγγὸς τοῦ Σπάτα μάρμαρον.

(δολιχοκέφαλος δηλ. εἶναι) ὅπερ ὅμως ἀναμφιβόλως, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, πρέπει νἀποδοθῇ εἰς τὸν τρόπον τῆς τοποθετήσεως τῆς στεφάνης καὶ τῆς διασκευῆς τῆς κόμης κατὰ τὰ ὄπισθεν αὐτῆς.

Ἡ ἐν τῷ πίνακι 4 κατ᾽ ἐνώπιον καὶ κατὰ κρόταφον ἀπεικονισθεῖσα κεφαλὴ εὐλόγως δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἓν τῶν καλλίστων εὑρημάτων τῶν ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφῶν. Κρῖμα δὲ τῷ ὄντι ὅτι ἡ κεφαλὴ ὑπὸ τοῦ πυρὸς μάλιστα παθοῦσα (τούτου ἴχνη σαφέστατα καὶ νῦν ἔτι σῴζονται, μέλαινα ἰλὺς πανταχοῦ σχεδὸν ἐπικεχυμένη) πλὴν καὶ ἄλλων βλαβῶν, ἃς ὁ ἀναγνώστης σαφῶς καὶ ἐν τῇ εἰκόνι διακρίνει, καὶ τὴν ἐπιδερμίδα τοῦ μαρμάρου σχεδὸν παντάπασιν ἀπέβαλε, βλάβη, ἥτις τὰ μέγιστα ἐξασθενίζει τὴν ἀπὸ τοῦ ὄντως καλοῦ τούτου ἔργου ἐντύπωσιν. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ κεφαλὴ δύναται καὶ κατὰ τὴν διατήρησιν ἀκόμη νὰ θεωρηθῇ ὡς καλὸν εὕρημα, ἀφοῦ σῴζει τὴν ῥῖνα κατὰ τὸ σχῆμα αὐτῆς τοὐλάχιστον, ὅλως ἀλώβητον.

Ὅτι ἡ Ἐλευσινιακὴ κεφαλὴ ὁμοιάζει πρὸ πάντων πρὸς τὴν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, ἣν ἀνωτέρω ἐμνημόνευσα (Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, πίν. 6 = Jahrbuch, 1887, πίν. 13)[1] δῆλον ἐξ ἁπλοῦ βλέμματος καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν εἰκόνων. Ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ ὁ τύπος εἶναι ὁ αὐτός· καὶ ὅμως ἡ Ἐλευσινιακὴ κεφαλὴ ἀναντιρρήτως κατὰ τὴν γνώμην μου μαρτυρεῖ πρόοδον καὶ ταύτην οὐ σμικράν· καὶ ἡ μὲν κόμη εἶναι καὶ ἐνταῦθα κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον διεσκευασμένη καὶ ἴσως ἧττον ἐπὶ τὸ λεπτότερον ἐπεξειργασμένη ἢ ἡ τῆς Ἀκροπόλεως, ἥτις καὶ πλουσιωτέρα ἦτο, ἀφοῦ πλόκαμοι αὐτῆς κατέπιπτον καὶ ἔμπροσθεν κατὰ τὸ στῆθος, ἐνῷ τοιούτων πλοκάμων φαίνεται ὅτι ἐστερεῖτο ἡ Ἐλευσινιακὴ κεφαλή. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ περιθέουσα αὐτὴν

[1] Ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Winter ἔ. ἀ. σελ. 216, σημ 4, ὅτι ἡ τῆς Ἀκροπόλεως κεφαλὴ καὶ ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι καὶ ἐν τοῖς Μουσείοις τῶν Ἀθηνῶν (πίν. 13) ὄχι κατὰ τὴν προσήκουσαν θέσιν ἀπεικονίσθη. Νομίζω δὲ ὅτι καὶ ἡ Ἐλευσινιακὴ κεφαλή, περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος, ἐπίσης μᾶλλον τι κεκλιμένη πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ τὰ κάτω ἔπρεπε νἀπεικονισθῇ καὶ τότε καὶ ἡ τοῦ κρανίου ἀποστρογγύλωσις ἔτι μᾶλλον καταφανὴς θὰ ἦτο καὶ τὰ ὦτα δὲν θὰ ἐφαίνοντο ὡς ὀλίγον τι χαμηλὰ τεθειμένα, ὅπως νῦν φαίνονται, καὶ τὸ *πηγούνιον* ἧττον προεξέχον, καὶ ἡ κατ᾽ ἐνώπιον ὄψις μᾶλλον εὐειδής, ὅπως καὶ τῷ ὄντι εἶναι καὶ ἐν γένει ἡ ὅλη ἐντύπωσις συμφωνοτέρα πρὸς τὴν πραγματικότητα καὶ καλλιτέρα θὰ ἦτο. Εἰς τοῦτο ἐπέστησα νῦν τὴν προσοχὴν τοῦ Καλούδη, ὅστις καθόλου μὲν καλῶς ἐφήρμοσεν αὐτὴν ἐπὶ γυψίνου βάθρου, ἀλλὰ κατά τι περισσότερον κεκλιμένην πρὸς τὰ δεξιὰ ὡς μοὶ ἐφάνη.

ταινία κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον φαίνεται ὅτι ἦτο πεποιημένη καὶ κεκοσμημένη[1]· ἀλλὰ τὸ κρανίον ἐν τῷ ὅλῳ αὐτοῦ σχήματι ἔχει τινὰ λεπτοτέραν ἀποστρογγύλωσιν, τὰ ὦτα καὶ λεπτότερον πεποιημένα καὶ φυσικώτερον τιθειμένα φαίνονταί μοι ὄντα, ἡ ῥὶς ὄχι τόσον προεξέχουσα κατὰ τὸ ἄκρον καὶ πολὺ μᾶλλον εἰς εὐθεῖαν πρὸς τὸ μέτωπον γραμμήν, τὸ στόμα πολὺ μᾶλλον κατὰ φύσιν πεπλασμένον ὡς πρὸς τὰς γραμμὰς τῶν χειλέων καὶ μηδὲ τὸ ἐλάχιστον πλέον διασῷζον ἴχνος τοῦ τυπικοῦ μειδιάματος, οἱ ὀφθαλμοὶ (καθόσον δύναταί τις καὶ περὶ τούτων νὰ κρίνῃ) ἧττον καμμύοντες καὶ τὰ βλέφαρα ἐντονώτερον πλαστικῶς δεδηλωμένα καὶ ἑνὶ λόγῳ τὸ ὅλον πρόσωπον *εὐπεριγραπτότερον*· καὶ ἐν τῇ Ἐλευσινιακῇ κεφαλῇ ὡς τὰ κύρια σημεῖα, ἐφ᾽ ἃ ἡ τοῦ ὅλου προσώπου κατασκευὴ ἑδράζεται, ὑπεμφαίνονται εἰσέτι τὰ ζυγωματικὰ ὀστᾶ καὶ τὸ ἄκρον τῆς κάτω σιαγόνος, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπὶ τὸ πρεπωδέστερον χρήσεως τῆς ἀναγκαίας σαρκὸς ὑποδηλοῦνται κατὰ τρόπον πολὺ γλυκύτερον, εἰ καὶ ἄλλως ἡ κάτω σιαγὼν σαφέστατα δηλοῦται κατὰ τὸ ὅλον αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πηγουνίου μέχρι τοῦ ὠτὸς περίγραμμά της. Νομίζει τις ὅτι ἓν ἔτι ἀκόμη βῆμα καὶ φθάνομεν εἰς τὴν ἀττικὴν ἐκείνην *καταγραφὴν* τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης, ἥτις τόσον μᾶς θέλγει ἐν τοῖς γλυπτικοῖς ἔργοις τοῦ Παρθενῶνος. Καὶ ὅμως τὸ βῆμα αὐτὸ δὲν ἐγένετο βεβαίως τόσον εὐκόλως.

Ὁ Winter ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ, ἣν ἐδημοσίευσε περὶ τῆς ἐν Ἀκροπόλει κεφαλῆς, περὶ ἧς ἀνωτέρω ὁ λόγος, παραβάλλει αὐτὴν πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ κορμοῦ ἐκείνου τοῦ κατὰ τὸ 1882 ἀνευρεθέντος καὶ ὄντος ἀναντιρρήτως τῶν καλλίστων εὑρημάτων τῶν ἐν Ἀκροπόλει κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα ἀνασκαφῶν. Καίπερ δὲ ἀνομο-

[1] Ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλάβης τῆς κεφαλῆς ἐλάχιστα καὶ ἀμυδρότατα ἴχνη τοῦ ἐγχρωμάτου ποτὲ κόσμου τῆς ταινίας διακρίνονται νῦν. Ἐν γένει λείψανα χρωματισμοῦ κατὰ τὴν κόμην δὲν ὑπάρχουσι πλέον καὶ μόλις διακρίνει τις ὅτι πλὴν τῆς πλαστικῶς δηλώσεως καὶ διὰ γραφῆς ἐπίσης εἶχεν ἐξάρη τὰ γεῖσα τῶν ὀφρύων ὁ τεχνίτης, καθὼς ἐπίσης εἶχεν ἀναλόγως ζωγραφίσει τὴν ἴριδα τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὴν κόρην καὶ τὰ βλέφαρα, ὡς καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀκροπόλει κεφαλῆς. Ἄς σημειώσω δὲ ἐνταῦθα ὅ,τι ἀρχόμενος τοῦ περὶ ταύτης λόγου ἐλησμόνησα νὰ πράξω ὅτι δηλ. ἡ κεφαλὴ μόλις ἔχει ἥμισυ τοῦ φυσικοῦ μέγεθος ὡς καὶ ἡ προηγουμένη, ἀλλὰ δὲν προσαρμόζει, οὔτε ἠδύνατο νὰ ἦναι μέρος ἑνὸς τῶν δύο ἔτι κορμῶν τῶν ἐν Ἐλευσῖνι εὑρεθέντων καὶ δημοσιευθέντων ἤδη ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι (ἔ. ἀ. πίν. 8 ἀριθ. 6 καὶ 7). Ἄς προσθέσω δὲ καὶ τοῦτο ἀκόμη ὅτι τὰ ἄκρα τῆς ταινίας δεδεμένης ὄπισθεν εἰς κόμβον κατήρχοντο διὰ τοῦ αὐχένος μέχρι τῶν νώτων περίπου.

λογῶν ὁ ἴδιος ὅτι ἐπὶ μέρους μᾶλλον διαφοραὶ ἢ ὁμοιότητες ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν, οὐδὲν ἧττον θεωρεῖ τὴν δευτέραν (ἀριθ. 14) ἀπὸ τῆς πρώτης παραχθεῖσαν ὑπολαμβάνων τὰς παρατηρουμένας διαφορὰς ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ χρόνου, ἀφοῦ ἀναντιρρήτως ἡ ἑτέρα κεφαλὴ εἶναι κατά τι νεωτέρα τῆς ἑτέρας (Jahrbuch, 1887, σελ. 221 κ. ἑξῆς). Καθόλου ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ Winter φαίνεταί μοι ὀρθή. Τί ὅμως κυρίως ἠδύνατο νὰ πλάσῃ ὁ αὐτὸς ἢ ἄλλος τεχνίτης ἐργαζόμενος κατὰ τὸν τύπον τῆς ἐν Ἀκροπόλει κεφαλῆς (ἀριθ. 13) καὶ ἓν ἔτι βῆμα πρὸς τὰ πρόσω χωρῶν μᾶς διδάσκει νῦν κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ Ἐλευσινιακὴ ἰδίως κεφαλή. Ὁ τὴν ὑπ' ἀριθ. 14 κεφαλὴν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν ποιήσας κατὰ πολὺ ἀντιδραστικώτερος πρὸς τὰ καθεστῶτα ὤν, ἅτε δὴ ἴσως καὶ κατά τι νεώτερος, καὶ ἐκλεκτισμοῦ τινος ὄχι ἀμέτοχος νέον τινα τύπον προσεπάθησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἔργον του. Ἀλλὰ ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ αὐτὸς Winter, καίπερ ἀπὸ μακρᾶς ἕξεως βαθεῖαν ἔχων γνῶσιν τῆς τέχνης του, δυνάμενος δὲ ἐνίοτε καὶ αὐτὸς νὰ ἐπινοήσῃ τι, δὲν ἦτο ὅμως καὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες νέας τέμνουσιν ὁδούς, ἴσως δὲ καὶ οἱ καιροί, προσθέτομεν ἡμεῖς, δὲν ἦσαν πρὸς τοῦτο ἔτι ὥριμοι. Καὶ ὅμως καὶ οὕτως γενναῖόν τι ἀληθῶς μᾶς ἐκληροδότησεν, ἂν μάλιστα δὲν εἶναι ὅλως διόλου ὑποκειμενικὴ ἡ γνώμη ὅτι ὁμοιότητάς τινας πρὸς τὸ ἔργον του ἀνευρίσκομεν ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις τοῦ Φειδίου [1].

Ὅτι δὲ καὶ ἡ κεφαλὴ [2] ἡ ἐν τοῖς πίναξι 5 καὶ 6 κατ' ἐνώπιον καὶ ἐν καταγραφῇ ἀπεικονισθεῖσα δὲν εἶναι ἄμοιρος σπουδαιότητος καὶ δύναται νὰ ὑποληφθῇ ὡς ἓν τῶν καλῶν ἐπίσης εὑρημάτων τῶν ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφῶν δὲν χρήζει πολλῶν λόγων εἰς ἀπόδειξιν. Ἐνῷ αἱ προηγούμεναι μᾶς δεικνύουσιν ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας ὁμοίας τὴν πορείαν τῆς τέχνης ἐν Ἀττικῇ περὶ τὸ τέλος τοῦ 6ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος, ἡ περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ

[1] Winter ἔ. ἀ. σελ. 222-223 καὶ 233. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς εἶχα παρατηρήσει μετά τινος ἐκπλήξεως ἀληθῶς καὶ πρὸς ἐμὲ αὐτὸν δυσπιστίας ὁμοιότητά τινα ταύτης τῆς κεφαλῆς πρὸς τὴν τῆς Παρθένου ἐπισκεφθείς ποτε τὸ ἐν Ἀκροπόλει Μουσεῖον ἔχων ἐν χερσὶ καὶ τὸ φυλλάδιον τῶν Mittheilungen ἔνθα τὸ ἐξ Ermitage χρυσοῦν *ἔμβλημα* φέρεται ἀπεικονισμένον (Mittheilungen 1883, σελ. 291 καὶ ἑξῆς.)

[2] Ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἰδικήν μου ἐξέτασιν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τοῦ Καλούδη ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐκ παρίου λίθου πεποιημένη.

λόγος μᾶς ἐπαναφέρει πεντήκοντα περίπου ἔτη ἀρχαιότερον, ἤτοι περὶ τὰ μέσα τοῦ 6ου π. Χ. αἰῶνος καὶ πρὸς ἄλλα ὅμοια ἔργα συγκρινομένη δύναται βεβαίως νὰ συμβάλληται καὶ αὐτὴ τὸ καθ' ἑαυτὴν ἐπίσης εἰς γνῶσιν τῆς ἐν Ἀττικῇ πορείας τῆς τέχνης κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους.

Ἀλλ' ὅτι συμβαίνει συνήθως εἰς τῆς ἀρχαίας τέχνης τὰ ἔργα, τὰ ἐκ τῆς γῆς καὶ αὖθις εἰς τὸ φῶς ἐπανερχόμενα δι' ἀνασκαφῶν, συνέβη καὶ εἰς ταύτην τὴν Ἐλευσινιακὴν κεφαλήν, περιῆλθεν δηλ. ἡμῖν ἱκανῶς ἠκρωτηριασμένη. Διότι ὄχι μόνον ἡ ἀριστερὰ παρειὰ καὶ τὸ πηγούνιον κατὰ τὸ πλεῖστον ἔπαθον φθοράν, ἥτις τοσοῦτον ἀσχημίζει τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἡ ῥὶς εἶναι κατὰ τὸ σχῆμά της σχεδὸν τέλεον κατεστραμμένη καὶ τὰ ὦτα, μάλιστα τὸ ἀριστερόν, δὲν ἔμειναν ἀβλαβῆ ὡς καὶ τὰ κατ' αὐτὰ βοστρύχια τῆς κόμης καὶ ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς ἐξ ἐπιπολῆς τοὐλάχιστον ἐβλάβη κατά τι καὶ ἐν γένει τὸ ὅλον σχεδὸν πρόσωπον δὲν σῴζει ἀλώβητον τὴν ἐπιδερμίδα τοῦ μαρμάρου καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὅπου ἄλλη τις βλάβη δὲν παρατηρεῖται. Κατὰ τὰ ὄπισθεν ἡ κεφαλὴ διετηρήθη ἐπιεικῶς καλή, διότι πλὴν μικρᾶς τινος βλάβης κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ κρανίου, ἐκεῖ δὰ ὅπου καὶ κάθετος τις ὀπὴ ὑπάρχει [1], κατὰ τὰ λοιπὰ σχεδὸν ἀλώβητος εἶναι.

Ὅτι ἡ κεφαλὴ εἰκονίζει *παῖδα* ἢ τὸ πολὺ πρόσηβον νεανίσκον δῆλον καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος. Ἀλλ' ὁποία τις ἦτο ἡ στάσις τοῦ σώματος, οὗ ἦν ἡ κεφαλὴ αὕτη; Περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς συλλογῆς Rampin, περὶ ἧς καὶ κατωτέρω γενήσεται λόγος διὰ τὴν πρὸς τὴν Ἐλευσινιακὴν μεγάλην συγγένειαν, ὁ ἐκδότης αὐτῆς [2] λέγει ὅτι « Elle appartenait à la statue d'un homme encore jeune et qui, l'inflexion du cou l'indique, se penchait légèrement en

[1] Βάθους 0,02 περίπου καὶ διαμέτρου 0,007 - 0,008. Τοιαύτας ὀπὰς ἔφερον, ὡς γνωστὸν νῦν, πολλὰ καὶ τῶν ἐν Ἀκροπόλει ἀγαλμάτων, ὅπως ἴσως ἐπ' αὐτῶν στηρίζωνται δι' ἥλων γομφούμενα προφυλακτικά τινα καλύμματα τῶν ἐν ὑπαίθρῳ ἱδρυμένων τούτων ἀγαλμάτων. (Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1886, σελ. 75, πίν. 5 καὶ Ἀρχ. Ἐφ. 1883, σελ. 96, σημ. 1.).

[2] Rayet, Monuments de l'art antique, pl. 18 σελ. 1. Ἂς σημειώσω δὲ ἐνταῦθα διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας πρόχειρον τὸ βιβλίον ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς συλλογῆς Rampin εἰκονίζει ἄνθρωπον γενειῶντα ἤδη, ἡ δὲ σχηματοποίησις τοῦ γενείου του δὲν φαίνεται πολὺ διάφορος τῆς τοῦ πωρίνου Διὸς τῆς Ἀκροπόλεως (Mittheil. 1889, πίν. III). Διαφορά τις βεβαίως ὑπάρχει, ἀλλὰ τοσαύτη μόνον, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅση ἐξ αὐτῆς τῆς διαφόρου ὕλης (πώρου καὶ παρίου μαρμάρου) ἐξ ἧς τὰ ἔργα εἶναι πεποιημένα, ἀναγκαίως ἐπήγασε.

avant en se tournant pour regarder vers la gauche». Κατωτέρω δὲ συμπληρῶν, οὕτως εἰπεῖν, ταῦτά του τὰ λόγια προσθέτει «L'inclinaison du cou, le gonflement du trapèze gauche indiquent qu'il penchait le corps en avant, relevait légèrement l'épaule gauche, portait la tête droite et se retournait pour regarder à sa gauche»· περὶ δ' αὐτῆς ταύτης τῆς κεφαλῆς ὁ Furtwängler γράφει τὰ ἑξῆς[2] «elle provient probablement de la statue d'un homme portant un long vétement (;) marchant vers la gauche du spectateur et dont le corps, était figuré en profil tandis que la tête était vue de face». Τοιαύτη τις περίπου θὰ ἦτο καὶ ἡ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἀγάλματος στάσις, οὗ ἡ κεφαλὴ (νεύουσα μικρόν τι καὶ πρὸς τὰ κάτω) ἰσχυρὰν ἐπίσης δεικνύει πρὸς τὰ ἀριστερὰ κλίσιν, ἣν καὶ προσεπάθησε νὰ δείξῃ ὁ τεχνίτης διὰ τῆς ἐντόνου δηλώσεως τοῦ δεξιοῦ στερνοκλειδομαστοειδοῦς μυός, ἀλλὰ συγχρόνως κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον ποιήσας καὶ τὸν ἀντίστοιχον ἀριστερὸν μῦν ἐμαρτύρησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο ἔτι ὀρθῶς νὰ συλλάβῃ τὴν ἐν γένει ἀνατομικὴν τοῦ λαιμοῦ διάπλασιν κατὰ τὴν τοιάνδε ἢ τοιάνδε αὐτοῦ στάσιν καὶ στροφήν. Ἴσως δὲ αὐτὸ τοῦτο ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ καὶ τὴν ἀριστερὰν παρειὰν κατά τι ἰσχνοτέραν ποιήσας, ὡς ἐμοὶ φαίνεται τοὐλάχιστον· ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κρανίον παράδοξον τῷ ὄντι ἔδωκε μορφὴν ὁ τεχνίτης τῆς Ἐλευσινιακῆς κεφαλῆς ἐξωγκωμένον πως ποιήσας αὐτὸ κατὰ τὸ μετωπικὸν ὀστοῦν ἄνω τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ κατὰ τὸ κροταφικὸν ὄπισθεν καὶ ἄνω τοῦ ἀριστεροῦ ὠτός, ἐνῷ τοὐναντίον ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς ἰσχνότερά πως διέπλασε τὰ ἐκεῖ μέρη καὶ οὕτως, ὥστε ἡ ὅλη κεφαλὴ ἔχει παράδοξόν τι λοξὸν σχῆμα κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον οὖς διεύθυνσιν, ὅπερ ἀληθῶς δύσκολον διὰ λέξεων νὰ περιγραφῇ[2]· οὐδόλως λοιπὸν ἄπορον ὅτι τῶν ἰδόντων τις τὴν κεφαλὴν ἐν Ἐλευσῖνι[3] μὲ ἠρώτησε μήπως ὁ εἰκονιζόμενος ἦν ραιβόκρανος.

Κατὰ τὰ λοιπὰ οὐδὲν ἔχει τὸ καινοφανὲς ἡ Ἐλευσινιακὴ κεφαλή, πρὸς δὲ τὴν τῆς συλλογῆς Rampin συγκρινομένη (πρὸς ἣν ἔχει καὶ τὴν μείζονα, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη ὁμοιότητα) μαρτυρεῖ ἔν τισι μὲν πρόοδον ἔν τισι δὲ τοὐναντίον μεγαλειτέραν συντηρητικότητα. Τὸ μέτωπον αὐτῆς λ.χ. ἔχον τινὰ κύρτωσιν μαρτυρεῖ ὅτι καὶ εἰς τοῦτο ἤθελε νὰ δώσῃ ποιάν τινα διάπλασιν ὁ τεχνίτης πρὸς τὴν φύσιν συμφωνοτέραν. Τοῦτ' αὐτὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ τοῦ ρινικοῦ ὀστοῦ ἐπὶ μᾶλλον δήλωσις, ἥτις ἀμυδρῶς πως μᾶς ἐνθυμίζει τὸν δισκοφόρον τοῦ Διπύλου καὶ τὰ συγγενῆ αὐτῷ ἔργα· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ μὴ ὄντες πολὺ διάφοροι κατὰ τὸ σχῆμα τῶν τῆς κεφαλῆς τῆς συλλογῆς Rampin (ἀκριβῶς εἰπεῖν καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζουσι μᾶλλον πρὸς τοὺς τῆς κεφαλῆς τοῦ Λούβρου[1] καὶ εἶναι ἐξ ἐκείνων οὓς ὁ Winter ὑπολαμβάνει ἰδιάζοντας εἰς τὰ ἀττικὰ ἔργα τῶν χρόνων ἐκείνων)[2] ἔχουσι τὸν βολβὸν οὐχὶ ὅλως ἐπίπεδον καὶ πολὺ μᾶλλον δεδηλωμένον τὸν δακρυρρόον πόρον· τὰ γεῖσα τῶν ὀφρύων εἶναι τὰ αὐτὰ περίπου καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ὦτα, αἱ παρειαὶ ὅμως ἰσχνότεραι μὲν κατά τι, ἀλλὰ καὶ εὐπεριγραπτότεραι, πολὺ δὲ μᾶλλον διὰ τῆς δηλωτικῆς τοῦ μειδιάματος γραμμῆς ἀπὸ τῶν πτερυγίων τῆς ρινὸς ἀφοριζόμεναι καὶ διὰ τούτου ἡ Ἐλευσινιακὴ κεφαλὴ καθὼς καὶ διὰ τῆς ἐν γένει κατασκευῆς τοῦ στόματος, εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἔργον, μᾶς ἐνθυμίζει τὸν μοσχοφόρον τῆς Ἀκροπόλεως. Τὴν κόμην ὅμως μετὰ πολλῆς ἐπιτηδεύσεως διεσκεύασε ὁ τεχνίτης

[1] Collection Sabouroff σελ. 5.

[2] Ἵνα τοῦτο κυρίως δείξω ἐποιησάμην τὴν κατὰ κρόταφον φωτοτυπίαν ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐπέτυχον· ἄλλως ἡ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κροτάφου ἀπεικόνισις θὰ ἦτο διὰ πολλοὺς λόγους προτιμοτέρα·

[3] Ἐσημείωσα ἤδη ὅτι ἡ κεφαλὴ εὕρηται νῦν ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις κεντρικῷ Ἀρχ. Μουσείῳ.

[1] Παράβ. Gazette Arch. 1887, σελ. 88 καὶ ἑξῆς, πίν. 11.

[2] Παράβ. Mittheil. 1888, σελ. 124-125. Καὶ ὅμως παντάπασι διάφοροι κατὰ τὸ σχῆμα εἶναι βεβαίως οἱ τοῦ δισκοφόρου τοῦ Διπύλου ὀφθαλμοὶ ἀμυγδαλοειδεῖς αὐτοὶ ἀληθῶς καὶ κατὰ τοῦτο διαφέροντες τῶν καὶ ἐν νεωτέροις αὐτοῦ ἔργοις ἀμυγδαλοειδῶν ὀφθαλμῶν (παράβ· Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, πίν. 6) καθόσον ἡ βάσις τοῦ ἀμυγδάλου εἶναι κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν καὶ ὄχι τὸν ἐξωτερικὸν κανθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἀλλὰ μήπως οἱ τοῦ *μοσχοφόρου* ὀφθαλμοὶ ἔχουσι τοιοῦτον σχῆμα; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Τούτων τὰ βλέφαρα εἶναι ὄχι μόνον *ἰσοπαχῆ* πλαστικῶς ἀλλὰ καὶ ἰσομεγέθη ἐκ δύο μαθηματικῶς ἴσων καμπύλων γραμμῶν ἀποτελούμενα. Τὸ αὐτὸ δ' ἔχουσι περίπου σχῆμα καὶ οἱ τοῦ barbe-bleue ὀφθαλμοὶ καὶ πρὸς τούτοις καὶ τὸν βολβὸν ἱκανῶς προβεβληκότα καὶ οὐδαμῶς *ἐπίπεδον ἁπλῶς ἐπιφάνειαν*· ἡ θέσις ὅμως πάντων τούτων ὡς πρὸς τὴν ρῖνα εἶναι ὄντως ὁριζοντία ἢ σχεδὸν ὁριζοντία, ἐνῷ τοὐναντίον λοξὴ καὶ εἰς ὑπερβολὴν μάλιστα ἐνίοτε εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων ἀρχαϊκῶν ἔργων (Ἀπόλλωνα τῆς Θήρας λ.χ.) καθὼς καὶ εἰς Αἰγυπτιακά τινα καὶ Ἀσσυριακά, ἀνάγλυφα μάλιστα (Perrot, Hist. de l'Art. Τόμ. 1, σελ. 679, 695, Τόμ. 2, σελ. 100-101, 512, 631) καὶ πρὸ πάντων Κυπριακά, ἅτινα ἄλλως πολλὴν δεικνύουσι τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν μοσχοφόρον τῆς Ἀκροπόλεως (Perrot, ἔ.ἀ. Τόμ. 3, σελ. 224 Pl. 1, καὶ σελ. 227, ἔνθα ὁ Heuzey διϊσχυρίζεται ὅτι τοῖς Ἕλλησι τεχνίταις πρέπει νἀποδοθῇ ἡ τοιαύτη λοξὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ θέσις).

ὥστε ἂν ὁ Rayet ἀποκαλεῖ τὴν κεφαλὴν τῆς συλλογῆς Rampin chef-d'oeuvre de l'art capillaire δικαιότερον ἀναμφιβόλως δύναται νὰ κληθῇ οὕτω ἡ Ἐλευσινιακὴ κεφαλή. Καὶ ἐκείνης (τῆς κεφαλῆς Rampin) ὁ τεχνίτης διέταξε τὰ τῆς κόμης ἔμπροσθεν καθ' ὅμοιόν τινα τρόπον εἰς μικρὰ δηλ. κοχλιοειδῆ βοστρύχια ἀπολήγοντα εἰς ἀστεροειδεῖς κύκλους, ἀλλὰ τὰ ὄπισθεν διεσκεύασε κατὰ τὸν ἀρχαιότερον τρόπον τὸν γνωστὸν ἡμῖν ἤδη καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ μοσχοφόρου, ἐνῷ τοὐναντίον ὁ τὴν Ἐλευσινιακὴν κεφαλὴν ἐργασάμενος οὐ μόνον τὴν στέφουσαν τὸ μέτωπον ἔμπροσθεν εἰς κοχλιοειδῆ διέταξε βοστρύχια [1], ἀλλ' ὁλόκληρον αὐτὴν κατὰ τὸν αὐτὸν διέπλασε τρόπον μείζονας, ὡς εἰκός, ποιήσας τοὺς ὄπισθεν ἐπὶ τὸν τράχηλον καταπίπτοντας πλοκαμίσκους καὶ τούτους μόνον εἰς ὁμοίους τινὰς ἀστεροειδεῖς ἀπολήγοντας κύκλους. Τὸ ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς καὶ οὕτως ἀκόμη διασκευάσας τὴν κόμην τυπικόν τινα ἔδωκε καὶ κοσμηματικὸν μᾶλλον ἢ φυσικὸν χαρακτῆρα (κόμη δὲ οὑτωσὶ βοστρυχώδης καὶ ἐν τῇ πραγματικότητι εἶχέ τινα τεχνητὸν μᾶλλον ἢ φυσικὸν χαρακτῆρα καὶ διὰ τεχνικῶν μόνον μέσων ἠδύνατο τοιαύτη τις νὰ γένηται) οὐδὲν τὸ παράδοξον, ἀφοῦ καὶ ταύτης ἡ κατὰ φύσιν διάπλασις, εἴπερ τινὸς καὶ ἄλλου, ἦν τῶν δυσκολωτάτων, ἡ δὲ κατά τινας τύπους σχηματοποίησις αὐτῆς, ὡς καὶ τῶν ἄλλων πάντων, ἦν τῶν χρόνων καθ' οὓς καὶ ὁ ἡμέτερος τεχνίτης ἔζη, ἀναγκαῖον παρακολούθημα. Ἄλλο τὸ ζήτημα τίς πρῶτον ἰδὼν ἐν τῇ πραγματικότητι τοιαύτην τινὰ κόμην καὶ προσπαθήσας νὰ τὴν ἀπομιμηθῇ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν καὶ τοῦτον τὸν τύπον ἐν τῇ τέχνῃ. Καθ' ὅμοιόν τινα τρόπον εἶχε διεσκευασμένην τὴν κόμην ὄπισθεν, ὡς ἔστιν εἰκάσαι ἐκ τοῦ περισωθέντος κορμοῦ, καὶ ὁ τῶν Ναξίων ἐν Δήλῳ ποτὲ ἱδρυμένος Ἀπόλλων [2] ὁ παρὰ Ναξίου ἢ Παρίου τινὸς τεχνίτου πιθανώτατα ποιηθείς, οὐδὲν δὲ τὸ κωλῦον νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ κατὰ τὰ ἔμπροσθεν ἡ διάταξις τῆς κόμης αὐτοῦ δὲν ἦτο διάφορος. Ὅτι δὲ ἡ ἐν τοῖς νήσοις ἐκείναις ἀσκουμένη τότε τέχνη, πολλὰ εἶχε τὰ κοινὰ πρὸς τὴν Ἀττικὴν τῶν αὐτῶν χρόνων, ἐρρήθη ἤδη πολλάκις [1].

Τὴν κεφαλὴν τῆς συλλογῆς Rampin στέφει διάδημα ἐκ στενῆς τινος ταινίας ἀποτελούμενον, ἀφ' ἧς, ὡς ἀπὸ κλάδου, φύεται τρόπον τινὰ διπλῆ σειρὰ φύλλων πρὸς τὰ φύλλα δρυός τινος ἐν Ἑλλάδι φυομένης ὁμοιαζόντων, ὡς ὁ ἐκδότης αὐτῆς παρατηρεῖ, προσθέτων ὅμως ὅτι ἀμφιβάλλει ἂν ὁ τεχνίτης ἤθελεν ὄντως νὰ εἰκονίσῃ ἐξ ἀληθοῦς φυλλώματος ἢ μᾶλλον ἐκ χρυσοῦ στέφανον. Ἕνεκα δὲ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀμφιβολίας του διστάζει καὶ νὰ δεχθῇ ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος ἦν τις τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι νικητῶν. Τὴν Ἐλευσινιακὴν κεφαλὴν περιβάλλει ἐπίσης διάδημα δίκην ὅμως σχοινίου καὶ χωρὶς οὐδὲν ἴχνος νὰ διακρίνηται φυλλώματός τινος οἱουδήποτε οὐδὲ καὶ διὰ χρώματός ποτε μόνον δεδηλωμένου, εἰ καὶ ἡ κόμη διασῴζει καὶ νῦν ἔτι τοῦ ἐρυθροῦ χρωματισμοῦ της ζωηρὰ λείψανα. Καὶ ὅμως ἐγὼ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ *στέμμα* ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ διὰ τούτου ὁ τεχνίτης τὸ στέφον ποτὲ τὰς κεφαλὰς οὐ μόνον τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι νικητῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν εἰς τὰ μυστήρια προσερχομένων καὶ μάλιστα τῶν ἀφ' ἑστίας μυουμένων εὐγενῶν παίδων. Νὰ εἰκόνιζε λοιπὸν ἄρά γε τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον τοιοῦτόν τινα παῖδα, ἡ ἀνάθεσις τῶν ἀνδριάντων τῶν ὁποίων ἦν καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις τόσον συχνὴ ὡς μᾶς διδάσκουσι τὰ πάμπολλα περισωθέντα ἐνεπίγραφα βάθρα; Ἴσως, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ ὑποθέσει ἡ στάσις τῆς κεφαλῆς ἰσχυράν, ὡς εἴπομεν, δεικνυούσης πρὸς τἀριστερὰ κλίσιν θὰ ἦτο ὄχι πολὺ εὐεξήγητος, ἐνῷ ἡ ὑπόθεσις ὅτι καὶ τὸ ἡμέτερον ἔργον εἰκόνιζέ τινα τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι νικητῶν δὲν θὰ προσέκρουεν εἰς ἀνυπερβλήτους δυσχερείας· ὁ τεχνίτης προσεπάθησε νὰ εἰκονίσῃ τὸν νεανίσκον του κατά τινα τῶν συνήθων στάσεων, ἃς οἱ παλαίοντες ἢ οἱ παγκρατιάζοντες ἐλάμβανον. Καὶ ὅτι μὲν γυμνικοὶ ἀγῶνες καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐγίνοντο καὶ ἐν

[1] Παραδόξως πως κοχλιοειδῆ τινα κογχύλια ἐν Ἐλευσῖνι, ἴσως καὶ ἀλλαχοῦ, ἀπαντῶντα ἔχουσιν ἀπαράλλακτον τὸ σχῆμα πρὸς τὰ βοστρύχια τὰ στέφοντα τὸ μέτωπον τῆς Ἐλευσινιακῆς κεφαλῆς. Περίεργος δὲ ἀληθῶς εἶναι ἡ ὁμοιότης τῶν δύο κεφαλῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνταῦθα, προχωροῦσα καὶ μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βοστρυχίων τῶν τὸ μέτωπον στεφόντων. Ἐν ἀμφοτέραις εἶναι ταῦτα ἐν ὅλῳ 18, ἤτοι 9+9, καθόσον χωρίζονται κατὰ τὸ μέσον που τοῦ μετώπου εἰς δύο τρόπον τινὰ συμπλέγματα ἑκατέρωθεν πίπτοντα καὶ ἑκάτερον ἐξ 9 συγκείμενον βοστρυχίων. Ἡ διάταξις τῆς κόμης τῆς Ἐλευσινιακῆς κεφαλῆς ὄπισθεν εἶναι κάπως συγκεχυμένη καὶ δὲν διακρίνονται ἀσφαλῶς πόσοι ἦσαν οἱ πλοκαμίσκοι.

[2] Τὴν ὑπόμνησιν ὀφείλω εἰς τὸν κ. Brückner, ὅστις πάνυ φιλοφρόνως καὶ φωτογραφίαν μοὶ ἐπρομήθευσε τοῦ σῳζομένου κορμοῦ.

[1] Παράβ. Mittheil. 1888, σελ. 129-133.

Ἐλευσῖνι μάρτυς ἀψευδὴς ὁ τοῦ Ἐπαινέτου ἀλτήρ[1]· ἀλλ' ἂν καὶ τῶν ἀνδριάντων τούτων ἐπετρέπετο ἐν τῷ ἱερῷ ἡ ἵδρυσις οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἔχω νὰ μαρτυρήσω. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὅμως Ἀθηνῶν τὸ πρᾶγμα εἶναι ὄχι ἀμάρτυρον[2] καὶ εὐλόγως καί τινα τῶν κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς εὑρεθέντων ἔργων ὡς τοιαῦτα νικητῶν ἐν ἀγῶσιν ἀναθήματα ὑπετέθησαν[3]. Εἴτε ὅμως τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι νικητῶν τινα[4] εἴτε καὶ ἄλλον οἱονδήποτε ἄνθρωπον τῶν πρὸς τὸ ἱερὸν σχέσιν ἐχόντων εἰκονίζει ἡ Ἐλευσινιακὴ κεφαλὴ συγκαταλεκτέα εἶναι καὶ αὕτη εἰς ἐκείνας, αἵτινες ἀναμφιβόλως ὡρισμένα ἤθελον νὰ εἰκονίσωσι πρόσωπα[5]. Βεβαίως πολὺ ἀπεῖχον εἰσέτι καὶ νὰ τὸ κατορθώσωσι· καὶ ὅμως καὶ τοιαῦται οὖσαι ἐνέχουσί τι πράγματι τὸ *εἰκονικὸν* καὶ ἐντεῦθεν πρὸ πάντων τὸ ἀόριστον ἐκεῖνο θέλγητρον, ὅπερ δεσμεύει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν μετά τινος προσοχῆς παρατηροῦντα αὐτάς.

Περὶ τῆς τετάρτης κεφαλῆς δὲν ἔχω τι λόγου ἄξιον νὰ παρατηρήσω καὶ τούτου ἕνεκα καὶ δὲν ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ δημοσιεύσω καὶ ταύτης εἰκόνα. Γυναικεία οὖσα καὶ πολὺ μικροτέρα τῶν προηγουμένων (μόλις τὸ $1/_3$ αὐτῶν, ἤτοι τὸ $1/_6$ περίπου τοῦ πραγματικοῦ μεγέθους τῆς ἀνθρωπίνης κεφαλῆς) εἶναι καὶ αὕτη ἔργον τοῦ ὡρίμου ἀρχαϊσμοῦ, τῶν αὐτῶν δηλ. περίπου χρόνων, ὧν καὶ αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω, καὶ ἐπίσης ὡς ἐκεῖναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς μάλιστα λελωβημένη καὶ νῦν ὡσαύτως ἐπὶ γυψίνου βάθρου ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Ἀρχ. Κεντρικῷ Μουσείῳ ἱδρυμένη.

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 16ῃ Δεκεμβρίου 1889.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΤΗι ΛΑΚΩΝΙΚΗι
ΚΑΙ Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΒΑΦΕΙΟΥ

(Πίν. 7, 8, 9 καὶ 10).

Κατὰ Μάρτιον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀνέθηκέ μοι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία ν' ἀνασκάψω τὸν παρὰ τὸ Βαφειὸ πρὸ ἐτῶν πολλῶν γνωστὸν θολωτὸν τάφον, συγχρόνως δὲ νὰ ἐρευνήσω, ἐὰν ἐν τοῖς πέριξ αὐτοῦ καὶ τῆς Σπάρτης εὑρίσκωνται καὶ ἄλλα λείψανα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς. Τ' ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων καὶ ἐρευνῶν ἐκτίθενται ἐνταῦθα.

I. Ἔρευναι ἐν διαφόροις θέσεσιν.

α'.) Ἐπὶ τῶν Μενελαείων ἐν τῇ θέσει τῶν Θεραπνῶν πρὸς νότον τοῦ ὑπὸ τοῦ Ross ἀνακαλυφθέντος ἱεροῦ τοῦ Μενελάου, πρὸς νότον δὲ καὶ τοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ προφήτου Ἠλία περὶ τὰ 100 ἢ 150 μέτρα εὑρίσκονται πολλὰ τεμάχια ἀγγείων τοῦ μυκηναίου τρόπου[1], ἀλλ' ἄνευ γραφῶν καὶ γανώματος· δὲν ὑπάρχει ὅμως ἀμφιβολία ὅτι εἶναι

[1] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, σελ. 189.

[2] Παράβ. Mittheil. d. Arch. Inst. 1880, σελ. 26 καὶ ἑξῆς καὶ 1881, σελ. 177.

[3] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 40.

[4] Ὁ Rayet (ἔ. ἀ. σελ. 5) δυσκολευόμενος, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, νὰ δεχθῇ τὴν γνώμην ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς συλλογῆς Rampin εἰκονίζει νικητὴν δέχεται οὐδὲν ἧττον ὅτι ἴσως εἰκόνιζε ἕνα ἐξ ἐκείνων τῶν *combattants* de l'art primitif qui font plus attention aux spectateurs qu'à leur adversaire ἤ τινα conducteur de char se retournant pour se laisser mieux regarder προσεπιλέγων ὅτι ἡ ἄγνοια τοῦ τόπου πρὸ πάντων τῆς εὑρέσεως τῆς κεφαλῆς δυσχεραίνει τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος· ὁ ἴδιος ὅμως παρατηρεῖ ὅτι ὁ πωλητὴς ἔλεγεν ὅτι τὸ ἔργον ἐξεχώσθη ἐν τῇ Ἀκροπόλει κατὰ τὰς τότε (;) γενομένας παρὰ τὸ Ἐρεχθεῖον ἀνασκαφάς. Ἴσως δοκιμή τις διὰ γυψίνου ἐκμαγείου τῆς κεφαλῆς πρός τινας τῶν κορμῶν τῆς Ἀκροπόλεως δὲν θὰ ἦτο ἀνωφελής.

[5] Παράβ. Rayet ἔ. ἀ. σελ. 5 καὶ Furtwängler, Collection Sabouroff σελ. 5 καὶ τὸ κείμενον εἰς τοὺς πίνακας 2, 3 καὶ 4.

[1] Ὁ κ. Schliemann, ὅστις ὀλίγους μῆνας πρὸ ἐμοῦ ἐπεσκέφθη τὰ μέρη ταῦτα, εἶπεν ἐν συνεδριάσει τοῦ γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου ἐν Ἀθήναις τὰ ἑξῆς· «Ἦλθον εἰς Σπάρτην ἐλπίζων πολλά, πρὸ πάντων διότι ἐπὶ τῶν Μενελαείων ὀρέων παρὰ τὴν βορειοανατολικὴν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα ἐλατρεύετο ὁ Μενέλαος μετὰ τῆς Ἑλένης ἐν τῷ αὐτῷ ἱερῷ. Πλὴν ὅμως οἰκοδομήματος κυκλοτεροῦς (;) τῶν κλασικῶν χρόνων οὐδὲν ἄλλο ἴχνος ἀρχαιοτήτων εὗρον ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τούτων. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ θέσις τῆς ἀρχαίας Σπάρτης εἶναι ἐγκατεσπαρμένη διὰ τεμαχίων ἀγγείων τῶν κλασικῶν καὶ ἔτι μεταγενεστέρων χρόνων, πάντα ὅμως τὰ ὑψώματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ μνημεῖα τῶν προϊστορικῶν χρόνων, εἶναι γυμνὰ σχεδὸν πάσης ἐπιχώσεως καὶ οὐδαμοῦ βλέπει τις τὸ ἐλάχιστον ἴχνος προϊστορικῶν ἀγγείων ἢ κυκλωπίων τειχῶν». (Mitth. des arch. Instit. Athen. Abth. 1889 σ. 132). Οἱ λόγοι οὗτοι, οἵτινες μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰ κυκλώπια τείχη εἶναι ἐντελῶς ἀληθεῖς, ἂς χρησιμεύσωσι τοὐλάχιστον ὡς δικαιολογία τῶν μικρῶν πορισμάτων τῶν ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ μέρει περιγραφομένων ἐρευνῶν μου.

τῆς ἐποχῆς ταύτης, διότι εὗρον βάσεις πιθανώτατα κυπέλλων ὁμοίων τοῖς ἐκ Μυκηνῶν γνωστοῖς (πρβ. Schliemann Mycènes εἰκ. 83). Εὗρον ἐνταῦθα καὶ δύο ἀκόνας ἢ χειρομύλους, ὡς κοινῶς λέγονται[1]· μικρὰ ὅμως ἀποπειρατήριος σκαφή, ἣν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἐπεχείρησα, εἰς οὐδὲν ἤγαγεν ἀποτέλεσμα, διότι πανταχοῦ εὗρον τὸ στερεὸν ἔδαφος εἰς μικρὸν βάθος, χωρὶς ν' ἀπαντήσω τοίχους ἢ παρόμοιόν τι.

β'.) Ἐν τῇ περιοχῇ τῆς μὴ ἀκριβῶς ἔτι γνωστῆς θέσεως τῶν Ἀμυκλῶν ἀνεκάλυψα δύο τάφους ἐσκαμμένους ἐν τῷ βράχῳ, ὡς εἶναι οἱ τοῦ Σπάτα, τοῦ Ναυπλίου καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Μυκηνῶν, κειμένους πρὸς νότον τῆς Γοδένας καὶ ἀνατολὰς τοῦ Μαχμούτμπεϋ[2]. Ἕνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς μου δὲν ἠδυνήθην ν' ἀνασκάψω αὐτούς, ἐνήργησα ὅμως δοκιμὰς ἐπὶ τῶν πλησίον ὑψωμάτων ἐλπίζων, ὅτι θ' ἀνεύρω συνεχὲς νεκροταφεῖον ἢ συστάδας τάφων, ἀλλ' ἠπατήθην. Ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Ἁγίας Κυριακῆς δὲν ἔσκαψα ἐγώ, εὗρον ὅμως αὐτόθι μίαν ἀκόνην (χειρόμυλον) ὡς τὰς ἐκ Θεραπνῶν, εἶδον δὲ καὶ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Σπάρτης τεμάχιον πηλίνου εἰδωλίου, προφανῶς ὁμοίου τοῖς μυκηναίοις, αὐτόθεν προερχόμενον.

γ'.) Ὁ ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας πρὸς Ν. τοῦ τάφου τοῦ Βαφειοῦ λόφος, ὁ σήμερον Παληόπυργος καλούμενος, εἶχεν ἤδη προσελκύσει τὴν προσοχὴν τῶν περιηγητῶν· ὁ Vischer (Erinnerungen aus Griechenland σ. 384) μάλιστα ἐνόμιζεν, ὅτι πιθανὸν καὶ αὐτὸς νὰ περιέχῃ τάφον προϊστορικόν· ὅτι τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, ἀνεγνώριζεν ἀμέσως πᾶς ὀλίγον ἔμπειρος περὶ τὰ τοιαῦτα, διότι ἡ κορυφὴ τοῦ λόφου εἶναι βραχώδης, ἐφαίνετο ὅμως ἄξιον νὰ ἐρευνηθῇ καὶ αὐτός, διότι ἤδη ὁ Leake (Travels in the Morea III σ. 4) ἐνταῦθά που θέτει τὴν ἀρχαίαν Φᾶριν. Ἔσκαψα λοιπὸν ἐπί τε τῆς κορυφῆς καὶ τῶν πλευρῶν τοῦ λόφου τούτου καὶ εὗρον τεμάχιά τινα ἀγγείων τοῦ μυκηναίου τρόπου, ἓν μικρὸν μαχαιρίδιον ἐκ λίθου ὀψιανοῦ καὶ τρεῖς ἀκόνας (χειρομύλους), ἀλλ' ὅπως ἐν Θεράπναις καὶ ἐνταῦθα οὐδένα τοῖχον τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ἀπήντησα.

[1] Ἐννοῶ τοὺς ἐλλειψοειδεῖς τὸ σχῆμα λίθους, οἵτινες εἶναι τόσον συχνοὶ ἐν ταῖς προϊστορικαῖς θέσεσι καὶ περὶ ὧν κατωτέρω ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἐν πίν. 7, 20 ἀγγείου γίνεται μακρότερος λόγος.

[2] Ἐμνημόνευσα ἤδη αὐτοὺς ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 σ. 199.

δ'.) Τετάρτη θέσις, ἐν ᾗ σώζονται λείψανα προϊστορικῶν χρόνων, εἶναι ἡ καλουμένη *Ἀρκίνα* ἢ *Ἀρκίναι* κειμένη ἐν τῷ Ταϋγέτῳ ἓξ ὥρας περίπου νοτιοδυτικῶς τῆς Σπάρτης, μεταξὺ τοῦ χωρίου Ἄρνας καὶ τῆς μονῆς τῆς Γόλας καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ χωρίου τῶν Γουράνων· τὸ μέρος εἶναι βουνῶδες, περιβάλλεται δὲ πανταχόθεν ὑπὸ ὑψηλοτέρων κορυφῶν καὶ μόνον πρὸς ἀνατολὰς ὑπάρχει διέξοδος τῶν ἐνταῦθα ἀναβρυόντων ὑδάτων, τὰ ὁποῖα σχηματίζοντα τὸ *Γουρανίτικο ποτάμι* ἐκρέουσι διὰ μακρᾶς καὶ στενῆς φάραγγος πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα, ἐν ᾗ ἑνούμενα μετὰ τῆς ἀπὸ τοῦ Ξεροκαμπίου κατερχομένης Ῥασίνας (ἀρχαίου τινὸς Ἐρασίνου πιθανώτατα) χύνονται εἰς τὸν Εὐρώταν. Ἀπὸ τῶν Γουράνων ἀπέχει ἡ Ἀρκίνα πλέον τῆς ὥρας, ἴσον δὲ περίπου καὶ ἀπὸ τῆς Ἄρνας καὶ τῆς Γόλας. Ἐνταῦθα σώζεται *τάφος θολωτὸς* ὡς ὁ τοῦ Βαφειοῦ καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἔχων δρόμον μήκ. 2,65 μ. μόνον, στόμιον βάθους 2,80, πλ. 0,78 περίπου καὶ ὕψους 1,16 ἕως 1,30, διότι αἱ τὸ ὑπέρθυρον ἀποτελοῦσαι τρεῖς πλάκες δὲν κεῖνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁριζοντίας ἐπιφανείας· τῆς θόλου ἡ διάμ. εἶναι 4,70, σώζεται δὲ εἰς ὕψος 3,75 περίπου. Τὸ στόμιον εὑρέθη πεφραγμένον διὰ τοίχου, ἡ δὲ θόλος εἶναι ᾠκοδομημένη κατὰ τὸν συνήθη τρόπον, δηλαδὴ οἱ ἐπικείμενοι λίθοι προέχουσι πάντοτε τῶν ὑποκειμένων πρὸς τὰ ἔσω· κάτω ὅμως μέχρις ὕψους 0,55 μ. ἕως 0,60 μ. τὸ κτίσμα εἶναι κυλινδρικόν, ἀπὸ τοῦ ὕψους δὲ τούτου οἱ κύκλοι ἄρχονται γινόμενοι βαθμηδὸν μικρότεροι. Πάντες οἱ λίθοι, πλὴν τῶν πλακῶν τοῦ ὑπερθύρου, εἶναι μικροὶ (0,30 μ. μακροὶ καὶ ὀλιγώτερον) καὶ ἐντελῶς ἀκατέργαστοι· φαίνεται δὲ ὅτι οἱ κτίσται τοῦ τάφου εἰς τὴν στερεότητα μᾶλλον ἢ τὸ εὐπρόσωπον ἀποβλέποντες δὲν ἐφρόντισαν νὰ καταστήσωσι τὴν ὄψιν τοῦ τοίχου ὁμαλὴν καὶ πλήρη, ἀλλ' ἐπέθετον τοὺς λίθους οὕτως, ὥστε τὸ μεῖζον μῆκος αὐτῶν νὰ ἦναι κάθετον ἐπὶ τῆς περιφερείας τῆς θόλου· ἐπειδὴ δὲ οἱ λίθοι, ὡς εἴπομεν, εἶναι ἐντελῶς ἀκατέργαστοι, φυσικὸν εἶναι ὅτι πανταχοῦ οἱ ἁρμοὶ χαίνουσι· καὶ τὰ χάσματα ταῦτα δὲν ἐπλήρωσαν δι' ἄλλων μικροτέρων λίθων, ὥστε ἡ ὄψις τῆς θόλου εἶναι ὅλως ἀγροῖκος καὶ ἀφιλόκαλος. Καὶ τοῦ ὑπερθύρου αἱ πλάκες, ὧν ἡ μία ἔχει μῆκος 1,45 μ., εἶναι ἀκατέργαστοι.

Ἀνάλογα τῇ πενιχρότητι τῆς κατασκευῆς ἦσαν καὶ τὰ κτερίσματα τοῦ τάφου τούτου· ἀπέναντι τοῦ στομίου παρὰ τὸν τοῖχον τῆς θόλου εὑρέθησαν πέντε ψηφῖδες ὅρμου λίθου λευκοῦ, εἷς λίθος ἐλλειψοειδὴς διάτρητος ἄνευ γλυφῆς, μικρὸς χαλκοῦς ἧλος καὶ κόσμημα χρυσοῦν ὅμοιον περίπου τῷ ἐκ Μενιδίου (Kuppelgrab von Men. πίν. V, 10). Πλὴν τούτων εὑρέθησαν καί τινα τεμάχια ἀγγείων ἐκ πηλοῦ ἐρυθροῦ ἢ κιρροῦ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου κοσμήματος. Ἄνθρακες δὲν ὑπῆρχον, ὀστᾶ ὅμως ἱκανὰ ἀτάκτως, ὡς συνήθως, ἐρριμμένα, ἀριστερὰ δὲ τοῦ στομίου καὶ ἐν μικρῷ σωρῷ. Τῶν κρανίων κυρίως μόνοι οἱ ὀδόντες ἐσώζοντο.—Ἔξω περὶ τὸν τάφον ὑπῆρχον ἐν κύκλῳ λίθοι, ὅπως συγκρατῶσι τὰ ἐπὶ τοῦ τύμβου χώματα.

Ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ἐνήργησα πολλὰς δοκιμὰς πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ ἄλλων ὁμοίων τάφων, ἀλλ' ἀπέτυχον· συμπεραίνω δέ, ὅτι ἦν μόνος, ὅπως καὶ περὶ τὸν τάφον τοῦ Βαφειοῦ δὲν φαίνεται ὑπάρχων ἕτερος καὶ ἐν τῇ θέσει τῶν Ἀμυκλῶν παρὰ τοὺς δύο ἐν τῷ βράχῳ ἐσκαμμένους δὲν ἠδυνήθην ν' ἀνακαλύψω ἄλλους· ἐπειδὴ δὲ μοὶ φαίνεται δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τοῦτο εἶναι τυχαῖον, ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐν τῇ Λακωνικῇ ἐπεκράτουν ἄλλα ἔθιμα ἢ ἐν τῇ Ἀργολίδι, ἔνθα (ἐν Μυκήναις καὶ Ναυπλίῳ) οἱ τάφοι ἀπαντῶσι κατὰ συστάδας (ὅρα Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σ. 120 ἑξ.). Μὴ ὑπαρχόντων δὲ νεκροταφείων κοινῶν, ἀλλὰ διεσπαρμένων ὄντων τῶν τάφων, δύσκολος ἔσται πάντοτε ἡ ἀνακάλυψις αὐτῶν. Ἄλλα λείψανα τῆς μυκηναίας ἐποχῆς δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω ἐγὼ ἐν Ἀρκίναις· εὑρίσκονται ὅμως πολλαχοῦ κέραμοι κ. τ. τ. ὑστερωτέρων χρόνων, πρὸ πάντων ὀλίγον πρὸς Δ. τῆς Ἀρκίνας ἐν ἄλλῃ θέσει καλουμένῃ ὁ *Σπαρτιᾶς*· ἐξ αὐτῶν καταφαίνεται, ὅτι τὸ μέρος κατῳκεῖτο ἐν τῇ ἀρχαιότητι, πιθανὸν μάλιστα εἶναι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα *Ἀρκίνα* ἢ *Ἀρκίναις* νὰ ἦναι ἀρχαῖον· ἀναμφιβόλως δ' ἀρχαῖόν μοι φαίνεται τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου *Ἄρνα*, ἔνθα καὶ τάφοι χρόνων ἑλληνικῶν εὑρίσκονται καὶ νομίσματα· τάφοι τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἀνακαλύπτονται, ὡς ἐπληροφορήθην, καὶ πρὸς Δ. τῶν Γουράνων παρὰ τὴν μνημονευθεῖσαν φάραγγα, δι' ἧς ῥέει τὸ Γουρανίτικο ποτάμι. Ἀναμφιβόλως λοιπὸν κατῳκοῦντο τὰ μέρη ταῦτα ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ κατῳκοῦντο ὑπὸ πληθυσμοῦ πυκνοτέρου ἢ σήμερον· ἡ Ἀρκίνα, ὡς εἴπομεν, εἶναι βουνώδης καὶ οὐχὶ λίαν πρόσφορος τῇ γεωργίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον τῇ κτηνοτροφίᾳ· σπουδαιότητά τινα ὅμως πιθανῶς εἶχεν ἡ θέσις αὕτη, διότι παρ' αὐτὴν διήρχετο μία τῶν ὀλίγων ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Εὐρώτα ὑπὲρ τὸ Ταΰγετον εἰς Μεσσηνίαν ὁδῶν· τῷ ὄντι ἐν ᾧ διὰ τῆς Λαγκάδας, τῆς μεγάλης φάραγγος, παρὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς ὁποίας κεῖται ὁ Μιστρᾶς, συγκοινωνεῖ συνήθως ἡ Σπάρτη μετὰ τῶν Καλαμῶν, πάντα τὰ μεσημβρινώτερον αὐτῆς κείμενα χωρία προτιμῶσι τὴν μεταξὺ τοῦ Ταλετοῦ, τῆς ὑψίστης τοῦ Ταϋγέτου κορυφῆς, καὶ τῆς Ἀνίνας, εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς ὁποίας κεῖται ἡ Ἀρκίνα, ἄγουσαν· καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι δὲ οἱ Σπαρτιᾶται διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ συνεκοινώνουν μετὰ τῆς Καρδαμύλης, τοῦ ἐπὶ Αὐγούστου ἐπινείου των, ὡς ἀποδεικνύει ἡ παρὰ τὸ Ξηροκάμπι σωζομένη γέφυρα (ὅρα Curtius Pelopon. II, σ. 265 καὶ 287). Ἔτι δ' ἀρχαιότερον διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ εἶναι πιθανόν, ὅτι εἰσέβαλεν ὁ Ἀριστομένης εἰς τὴν Λακωνίαν καὶ διήρπασε τὴν πόλιν Φᾶριν ἢ Φαρὰς (Παυσ. IV, 16, 8), διότι διὰ τῆς Λαγκάδας ἔπρεπε δὶς νὰ διέλθῃ πλησίον τῆς Σπάρτης, ὅπερ ἀδύνατον νὰ γείνῃ χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ ἐγκαίρως.

Τὰ ἀμέσως ἐκεῖθεν τοῦ Ταϋγέτου μέρη, εἰς ἃ ἡ ὁδὸς αὕτη ἄγει, ἤτοι ἡ ἀνατολικὴ παραλία τοῦ μεσσηνιακοῦ κόλπου, κατῳκήθησαν κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ὑπὸ λαῶν ἐκ Βοιωτίας ἐλθόντων· διότι ἀπαντῶμεν αὐτόθι τὴν λατρείαν θεῶν καὶ ἡρώων ἰδίων τοῖς Μινύαις (Müller Orchom. σ. 309 καὶ Gilbert Studien zur altspart. Gesch. σ. 44 ἑξ.) καὶ ὀνόματα πόλεων βοιωτικῶν, οἷον Λεῦκτρον, τῶν ἐν Βοιωτίᾳ Λεύκτρων ἄποικος κατὰ Στράβωνα (360)· καὶ περὶ τῶν Θαλαμῶν ὁ Στράβων λέγει αὐτόθι ὅτι ἐκαλοῦντο εἰς τοὺς χρόνους του Βοιωτοί. Ἐξ ἄλλου ἀναφέρονται Μινύαι καὶ περὶ τὰς Ἀμύκλας, τὸ ὄνομα δὲ τοῦ χωρίου Ἄρνα εὑρίσκομεν πάλιν ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ ὡς ὄνομα πόλεων τοῦ λαοῦ τῶν Βοιωτῶν, οἵτινες ἐκ Θεσσαλίας κατελθόντες (Θουκ. 1, 12, 3) κατέστρεψαν τὴν δύναμιν τῶν Ὀρχομενίων Μινυῶν. Παρίστανται οὕτω Βοιωτοὶ καὶ Μινύαι ἐν τῇ Λακωνικῇ συνοικοῦντες, ἐν ᾧ ἐν Βοιωτίᾳ μάχονται πρὸς ἀλλήλους· ἡ σύγχυσις τῶν δύο τού-

των συγγενῶν ἄλλως λαῶν ἐν τῇ Λακωνικῇ εἶναι προφανὴς μάλιστα ἐν ταῖς περὶ τῆς φυλῆς τῶν Αἰγειδῶν παραδόσεσι τῶν ἀρχαίων· οἱ Αἰγεῖδαι, καθ' Ἡρόδοτον (4,149) φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ, ἦσαν πιθανώτατα Μινύαι, κατὰ τὸν Πίνδαρον ὅμως, τὸν Ἀριστοτέλη, τὸν Ἔφορον κατήγοντο ἐκ Θηβῶν (ἴδε Gilbert ἔνθ' ἀνωτ. σ. 64 ἑξ. πρβ. καὶ Studniczka Kyrene σ. 73 ἑξ.). Βέβαιον λοιπὸν φαίνεται, ὅτι Μινύαι μετ' ἄλλων βοιωτικῶν λαῶν[1] κατελθόντες εἰς Λακωνίαν κατέλαβον ὄχι μόνον τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα καὶ τὴν λακωνικὴν τοῦ μεσσηνιακοῦ κόλπου παραλίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν μεταξὺ αὐτῶν Ταΰγετον ἢ τοὐλάχιστον μίαν τῶν παρόδων αὐτοῦ τὴν παρὰ τὴν Ἀρκίναν. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐπικυροῖ καὶ ἡ παρ' Ἡροδότῳ (IV, 145 ἑξ.) μυθικὴ διήγησις περὶ τῶν ἐκ Λήμνου ἐκδιωχθέντων Μινυῶν, οἵτινες πλεύσαντες εἰς Λακωνίαν καὶ καταλαβόντες τὸ Ταΰγετον ἧναψαν πυράς· ἰδόντες τοῦτο οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπεμψαν ἄγγελον, πρὸς ὃν οἱ Μινύαι εἶπον τίνες ἦσαν καὶ ὅτι ἐζήτουν γαίας· οἱ Λακεδαιμόνιοι ὄχι μόνον γαίας, ἀλλὰ καὶ τὰς θυγατέρας των ἔδωσαν αὐτοῖς εἰς γάμον, μετά τινα χρόνον ὅμως οἱ Μινύαι ἀπήτησαν μείζονα καὶ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠναγκάσθησαν νὰ τοὺς συλλάβωσι καὶ τοὺς ῥίψωσιν εἰς εἱρκτήν· ἐλευθερωθέντες διὰ δόλου τῶν γυναικῶν των κατέφυγον οἱ Μινύαι πάλιν εἰς τὸ Ταΰγετον, ὁπόθεν ἐξέπλευσαν εἰς Θήραν. Οὐδεὶς βεβαίως πιστεύει, ὅτι ταῦτα ἐγένοντο ὅπως τὰ ἀναφέρει ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας, ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἐπιτρέπεται νὰ εἰκάσωμεν τόσον ἐκ τῆς μυθικῆς διηγήσεως, ὅτι οἱ Δωριεῖς μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς περὶ τὴν Σπάρτην χώρας ἠναγκάσθησαν ν' ἀγωνισθῶσι καὶ πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν προβούνων τοῦ Ταϋγέτου οἰκοῦντας Μινύας, μέχρις οὗ ὑποτάξωσιν ἢ ἐξώσωσιν αὐτούς. Οὐδὲν ὅμως μέρος τοῦ Ταϋγέτου φαίνεται καταλληλότερον, ὅπως ἀντισταθῇ ἐν αὐτῷ λαὸς κατὰ τῶν ἐκ Σπάρτης κατακτητῶν, καὶ μᾶλλον ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν παρατεθεῖσαν διήγησιν ἢ ὅσον τοῦτο τὸ ἄνωθι τοῦ Ξηροκαμπίου πρὸς τοὺς Γουράνους καὶ τὴν Ἀρκίναν· καὶ ὁ Ἡρόδοτος βεβαίως τοῦτο εἶχε κατὰ νοῦν, διότι καὶ πρὸς νότον τῆς Σπάρτης κεῖται (ἀφοῦ οἱ Μινύαι ἔρχονται ἐκ θαλάσσης) καὶ τὰ αὐτόθι καιόμενα πυρὰ εἶναι ὁρατὰ ἐκ τῆς πόλεως· ἔπειτα ἐν ᾧ εἶναι ὀρεινὸν καὶ δύσβατον λίαν, εἶναι συγχρόνως καὶ κατάλληλον πρὸς κτηνοτροφίαν, περιέχει δὲ καὶ μικρὰς καλλιεργησίμους κοιλάδας καὶ τέλος εἶναι πλούσιον εἰς δένδρα καρποφόρα, ἰδίως δρῦς[1].

[1] Müller Orchom. σ. 391: ἡ ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν κατάκτησις τῆς Βοιωτίας ἐγένετο ἀφορμὴ μεταναστάσεων, πολλάκις *ἀπὸ κοινοῦ* ἐπιχειρηθεισῶν ὑπό τε τῶν κατακτητῶν καὶ τῶν κατακτηθέντων.

Ἀφοῦ οὕτω κατέστη, ὡς νομίζω, πιθανόν, ὅτι τὰ περὶ τὴν Ἀρκίναν μέρη κατείχοντο ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τῶν Μινυῶν, δὲν διστάζω ν' ἀποδώσω εἰς τὸν αὐτὸν λαὸν καὶ τὸν τάφον, ὅστις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν παρέκβασιν ταύτην· ὅμοια μνημεῖα κατέλιπον ἡμῖν οἱ Μινύαι καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Βοιωτίᾳ, εἶναι δὲ βέβαιον, ὅτι κατὰ τοὺς παναρχαίους τούτους χρόνους ὁ πολιτισμὸς αὐτῶν δὲν διέφερε τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἤτοι τοῦ μυκηναίου. Ἄξιον ἐρεύνης μένει, ἂν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ταϋγέτου παρὰ τὴν Καρδαμύλην, τὰς Θαλάμας κ.τ.λ. σώζωνται λείψανα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

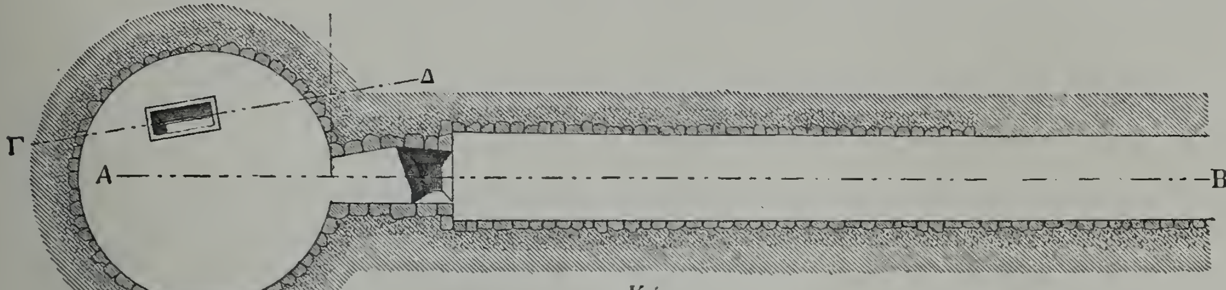
II. Ἀνασκαφὴ τοῦ παρὰ τὸ Βαφειὸν τάφου.

Ὁ Gropius ἀνεκάλυψεν αὐτὸν τὸ 1805 (Curtius Pelop. II σ. 319 σημ. 48), τὸ αὐτὸ δ' ἔτος καὶ ὁ Leake (Travels in the Morea III σ. 4.) ἀναφέρει τι περὶ αὐτοῦ· κατόπιν περιέγραψεν αὐτὸν ὁ Mure (Tour in Greece II σ. 246 καὶ ἐκτενέστερον ἐν Rheinisches Museum VI σ. 247 ἑξ.) καὶ μετ' αὐτὸν συντόμως ὁ Vischer (Erinnerungen aus Griechenl. σελ. 384) καὶ ὁ Conze καὶ Michaelis (Annali dell'Inst. 1861 σ. 49). Πρβ. καὶ Belger Beiträge zur Kenntniss der gr. Kuppelgräber σ. 31 ἑξ.

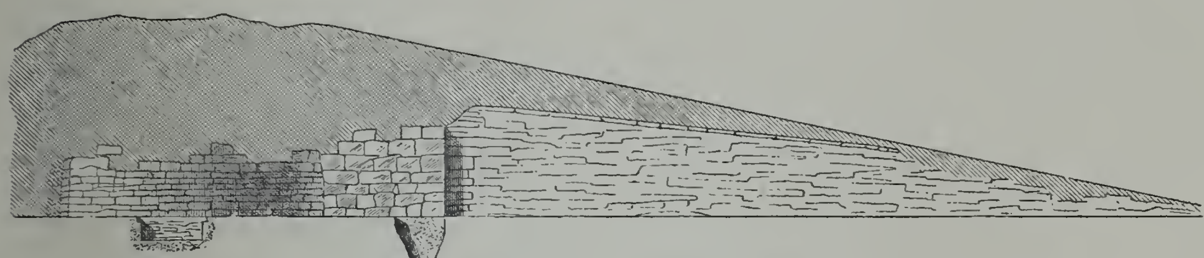
Ὡς παρατηρεῖ ὁ Mure (Rhein. Mus. VI σελ. 247), ὁ τάφος τοῦ Βαφειοῦ διαφέρει τῶν ἐν Μυκήναις κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν εἶναι ἐκτισμένος ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ὑψώματος ἀκανονίστου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου, ὅστις καὶ ἐκ φύσεως ἔχει τὸ σχῆμα κωνικόν, διὰ δὲ τῆς ἐπισωρεύσεως τῶν ἐκ τοῦ τάφου χωμάτων κανονικώτερος ἐγένετο. Τὰ πρόσ-

[1] Ὁ Gilbert Studien σ.69 ὑπὸ τῆς πιθανώτατα ἐσφαλμένης θεωρίας περὶ τοῦ ἐκ τριῶν κωμῶν συνοικισμοῦ τῆς Σπάρτης παρασυρόμενος καὶ ἐν τῇ διηγήσει περὶ τῶν ἐκ Λήμνου Μινυῶν τὰς περιπετείας τῶν Αἰγειδῶν διαβλέπων τοποθετεῖ τὸ καταφύγιον τῶν Μινυῶν παρὰ τὴν Μαγοῦλαν πλησιέστατα τῇ Σπάρτῃ, ἐντελῶς ἀπιθάνως κατὰ τὴν γνώμην μου.

θετα ταῦτα χώματα ἔχουσι πάχος ἀπὸ 0,30 μέχρι 1,50 μ. περίπου (τὸ μέγιστον πάχος εἶχον φυσικῶς τὰ ἐπὶ τῆς κορυφῆς), ὡς φαίνεται καὶ ἐν τῇ τομῇ[1] τοῦ δρόμου (ὅρα παρακείμενα σχέδια), διότι πάντα τὰ ἄνωθι τοῦ ἐκτισμένου μέρους τῶν πλευρῶν τοῦ δρόμου χώματα εἶναι ξένα· πέριξ τοῦ τύμβου ὅμως οὐδεὶς λίθος σώζεται δεικνύων ὅτι ὑπῆρχε θριγκός, ὁποῖος παρετηρήθη εἰς τὸν τῆς Ἀρκίνας καὶ τοῦ Ἡραίου, πρὸς συγκράτησιν τῶν ἐπὶ τῆς κορυφῆς χωμάτων.



Κάτοψις



Τομὴ κατὰ τὴν ΑΒ καὶ ΓΔ

Ὁ δρόμος βλέπει πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔχει μῆκος 29,80 μέτρων, ἀλλὰ μόνον ἡ ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι πλευρὰ αὐτοῦ εἶναι ἐκτισμένη καθ' ὅλον τοῦτο τὸ μῆκος, ἡ ἑτέρα μόνον μέχρι 23,10· πιθανῶς κατεστράφη τὸ ἄκρον τῆς πλευρᾶς ταύτης πρὸ πολλοῦ καὶ μετηνέχθησαν οἱ λίθοι ἀλλαχόσε. Οἱ τοῖχοι εἶναι ἐκτισμένοι ἐκ λίθων πλακοειδῶν ἐχόντων τὴν τῆς προσόψεως ἐπιφάνειαν ὁμαλὴν καὶ συνδεδεμένων διὰ πηλοῦ ἐκ γῆς ἁπλῆς. Τὸ πλάτος τοῦ δρόμου εἶναι πρὸ τοῦ στομίου μὲν 3,45 μ., ὅπου δὲ λήγει ὁ δεξιὸς τοῖχος μόνον 3,18. Τὸ ἔδαφος εἶναι ὁριζόντιον καὶ μετ' ἐπιμελείας ἰσοπεδωμένον, ἴσως δὲ καὶ ἐπίτηδες ἐπεστρωμένον δι' ἀραιοῦ στρώματος χαλίκων τοῦ ποταμοῦ.

Τὰ χώματα ἦσαν καθαρά, οὐδ' ἐφαίνετο ὅτι εἶχον ἀνακινηθῇ ποτε εἰς ὑστερωτέρους χρόνους· τὰ δὲ κατώτερα στρώματα μέχρις ὕψους 2 περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἦσαν ἐπίτηδες ἰσχυρῶς πεπατημένα, ὥστε ἐσκάπτοντο δυσκολώτατα. Ἀνθράκων ὀλίγα ἴχνη μόνον εὑρέθησαν ἐν τῷ δρόμῳ καὶ ταῦτα πρὸς τὸ στόμιον, ἐκ κτερισμάτων δὲ μόνον δύο μικρὰ φύλλα χρυσοῦ καὶ τεμάχιον ἠλέκτρου ἀπὸ ψήφου, ἱκανὰ ὅμως τὸ πλῆθος τεμάχια ἀγγείων, ὧν πολλὰ ἄνευ γραφῶν, πολλὰ δὲ μετὰ γραφῶν τῆς μυκηναίας ἐποχῆς· οὐδὲν ἀγγεῖον ὑστερωτέρων χρόνων παρετήρησα ἐγώ, ὥστε εἶναι πρόδηλον, ὅτι ὁ δρόμος χωσθεὶς ἅπαξ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους δὲν ἀνεσκάφη πλέον. Τὰ μετὰ γραφῶν τεμάχια ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται, εἰς τρία ἢ τέσσαρα εὐμεγέθη ἀγγεῖα, ἑνὸς τῶν ὁποίων σώζεται τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ στομίου ἔχοντος διάμετρον μετὰ τῶν χειλέων 0,30 μ. Πάντων ὁ πηλὸς εἶναι χρώματος ξανθοῦ ἢ ὑπέρυθρος καὶ ἀναμεμιγμένος μετὰ μικρῶν χαλικιδίων· ἡ ἐπιφάνεια

[1] Ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τομῇ παρεστάθη ἡ ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι πλευρὰ τοῦ δρόμου, διότι αὕτη σώζεται κάλλιον, τῆς θόλου ὅμως ἡ τομὴ ἐγένετο οὐχὶ κατὰ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἄξονος τοῦ δρόμου, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ ἐν αὐτῇ λάκκου, ὅπως περιληφθῇ καὶ οὗτος ἐν τῇ τομῇ.

εἶναι ὡσαύτως ξανθὴ ὑπέρυθρος ἢ ὑπόλευκος κιτρινωπὴ καὶ γεγανωμένη. Κατὰ λόγον τοῦ μεγέθους τῶν ἀγγείων καὶ τὰ τοιχώματα αὐτῶν ἦσαν ἱκανῶς παχέα. Τὰ μελανοῦ χρώματος κοσμήματα ἀποτελοῦσι πρὸ πάντων κλάδοι, οἷος ὁ ἐπὶ τοῦ ἐκ Μυκηνῶν ἀργυροῦ ἀγγείου (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 πίν. 7, 2α), κλάδοι μείζονες ἢ κάλλιον φύλλα μεγάλα ἐκφυόμενα ἀπὸ κοινῆς ῥίζης, ῥόδακες, τετράγωνα ἀκανόνιστα, ὧν τὰ μὲν πλήρη στιγμῶν τὰ δὲ φολιδωτῶν κοσμημάτων, ἄλλα τινὰ δυσπερίγραπτα, ὧν οὐδὲν παρεμφερὲς ἐγὼ ἀλλαχόθεν γινώσκω, καὶ τέλος τὸ περίεργον κόσμημα παρὰ Furtw. und Löschke Myk. Vasen πίν. 21, 155.

Τὸ στόμιον εἶναι λίαν κατεστραμμένον· τὸ ὑπέρθυρον ἔχει πρὸ πολλοῦ καταπέσει, τὰς δὲ ἀποτελούσας αὐτὸ μεγάλας πλάκας συνέτριψαν οἱ περίοικοι καὶ μετεχειρίσθησαν τὰ τεμάχια κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς οἰκοδομὴν ἐκκλησίας. Τῶν πλευρῶν τοῦ στομίου μόνη ἡ δεξιὰ τῷ εἰσιόντι σώζεται ἐν μέρει καθ' ὅλον τὸ ὕψος της, ἡ δὲ ἑτέρα μέχρι τοῦ μέσου ὕψους περίπου. Τὸ πλάτος τοῦ στομίου κάτω εἶναι 1,93 μ. [1], ἄνω ἄγνωστον νῦν· ὁ Mure (ἔνθ' ἀνωτ.) πλάτος τῆς θύρας ἄνω ἀναγράφει «σχεδὸν ἓξ ἀγγλικοὺς πόδας» ἤτοι 1,80 μ., ὁ δὲ Adler ἐν τῷ προλόγῳ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Schliemann Tiryns (σ. XXXIX) ἀκριβέστερον ὁρίζει αὐτὸ εἰς 1,83 μ., ἀγνοῶ ὅμως κατὰ τίνος καταμέτρησιν. Τὸ βάθος τοῦ στομίου εἶναι κάτω 4,56 μ., ἄνω δὲ φυσικῶς ἦν μεῖζον. Αἱ πλευραὶ εἶναι ᾠκοδομημέναι διὰ μεγάλων πελεκητῶν λίθων, οἱ δ' ἁρμοὶ αὐτῶν μόνοι καλύπτονται ὑπὸ ἀσβέστου, ὅπως τοῦτο παρετηρήθη καὶ ἐν ἄλλοις τάφοις τῆς αὐτῆς ἐποχῆς (πρβ. Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 σελ. 121, 1). Περίεργον ὅμως εἶναι, ὅτι ἐνταῦθα ἐπεχρίσθησαν δι' ἀσβέστου καὶ αἱ ῥωγμαί, ὅσας τυχαίως παρουσιάζουσιν οἱ λίθοι τῶν παραστάδων· ἐπειδὴ δὲ εἶναι πιθανόν, ὅτι οἱ λίθοι δὲν ἦσαν ἐξ ἀρχῆς διερρωγότες ἀλλ' ἔπαθον τοῦτο κατόπιν ὑπὸ τοῦ βάρους τοῦ ὑπερθύρου, ἕπεται ὅτι καὶ αἱ ῥωγμαὶ κατόπιν ἐπεχρίσθησαν· ἔχομεν δηλαδὴ μικρὰν ἐπισκευήν, ἐξ ἧς καταφαίνεται ἡ ἐπὶ πλείονα χρόνον χρῆσις τοῦ τάφου. Ἐννοεῖται, ὅτι ἀδύνατον δὲν εἶναι καὶ νὰ διερράγησαν λίθοι τινὲς ἅμα τῇ ἐπιθέσει τοῦ ὑπερθύρου, νὰ μὴ ἐκρίθη ὅμως ἀναγκαῖον ν' ἀνταλλάξωσιν αὐτοὺς δι' ἄλλων.

Ὡς καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ φαίνεται, ἐν τῷ στομίῳ τοῦ τάφου τούτου εὑρέθη λάκκος ἐσκαμμένος ἐν τῷ ἐδάφει, οὗ τὸ μὲν μῆκος εἶναι ἴσον τῷ πλάτει τοῦ στομίου ἤτοι 1,93 μ., τὸ πλάτος 1,60 ἕως 1,80 (διότι ἡ παρὰ τὴν δεξιὰν παραστάδα πλευρὰ εἶναι μακροτέρα) καὶ τὸ βάθος 1,90 μ., κάτω ὅμως στενοῦται ἀφ' ὅλων τῶν σημείων καὶ ἀκανονίστως. Ὁ λάκκος οὗτος εὑρέθη πλήρης χωμάτων καὶ λίθων καταπεσόντων ἀπὸ τῶν παραστάδων, ὥστε ἀναμφίβολον εἶναι, ὅτι πρὸ τῆς πτώσεως τῶν παραστάδων ἦτο *κενός*· τὸν πυθμένα ὅμως αὐτοῦ ἐκάλυπτε στρῶμα μόλις 0,10 μ. παχὺ τέφρας καὶ ἄνωθι αὐτῆς ἕτερον στρῶμα χωμάτων προφανῶς παλαιῶν· κατ' ἀρχὰς ὑπέθεσα, ὅτι τὸν λάκκον ἔσκαψαν οἱ ζητηταὶ θησαυροῦ, τὸ ἄθικτον ὅμως στρῶμα τοῦ πυθμένος καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἀνατολικὴ πλευρά του κεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῆς προσόψεως τοῦ στομίου με ἔπεισαν, ὅτι εἶναι ἀρχαῖος· παράδοξον ὅμως εἶναι ὅτι δὲν ἐπληρώθη ἀρχαιόθεν χωμάτων, διότι ἐὰν ὑποτεθῇ, ὅτι ἐπληρώθη μὲν τότε, ἀνεσκάφη δὲ κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν καὶ ἀφέθη κενός, τότε δὲν ἐξηγεῖται διατί οἱ ἀνασκάψαντες αὐτὸν δὲν προεχώρησαν μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους, ἀλλ' ἀφῆσαν τὸ στρῶμα τῆς τέφρας ἄθικτον. Ἔπειτα οὔτε ὁ Mure, οὔτε ὁ Conze καὶ Michaelis παρετήρησαν, ὅτι αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν τυμβωρύχων εἶχον φθάσει οὔτε κἂν μέχρι τοῦ ἐδάφους τοῦ στομίου· ὁ Mure μάλιστα βεβαιοῖ, ὅτι ἡ θύρα ἦν κεχωσμένη πλέον ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ, προσθέτει ὅμως ὅτι καὶ σώζεται ὁλόκληρος· αἱ δύο αὗται πληροφορίαι φαίνονται ἀντιφάσκουσαι ἀλλήλαις, διότι κατὰ τὰ εἰρημένα ὁ κενὸς λάκκος, κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὸ στόμιον ἐχώσθησαν ὅταν κατέπεσαν αἱ παραστάδες· φαίνεται λοιπόν, ὅτι ἢ μόνον τὸ ἐσωτερικὸν ἥμισυ τοῦ στομίου ἐσώζετο καλῶς ἂν καὶ πλέον ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ κεχωσμένον, ἢ ἐσώζετο μὲν ὁλόκληρον τὸ στόμιον μετὰ τοῦ ὑπερθύρου, ὁ Mure ὅμως περιωρίσθη νὰ παρατηρήσῃ μόνον τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ἄκρον χωρὶς νὰ εἰσδύσῃ μέχρι τοῦ λάκκου· ὅτι δὲν ἠρεύνησε καλῶς τὰ κατὰ τὸ στόμιον, ἐξάγω ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἀναφέρει τὸ βάθος (μῆκος) αὐτοῦ, ὁμιλεῖ δὲ περὶ

[1] Τοῦτο εἶναι τὸ πλάτος τοῦ πρὸς τὸν δρόμον ἄκρου, ἐν ᾧ τοῦ πρὸς τὴν θόλον εἶναι μικρότερον, διότι ἕνεκα τῆς πιέσεως τῶν χωμάτων, ὑποθέτω, μέρος τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς μετετοπίσθη ἱκανῶς, ὡς εἶναι καταφανὲς ἐπὶ τοῦ σχεδίου.

ἑνὸς μόνον λίθου μήκους 15 περίπου ἀγγλικῶν ποδῶν ἀποτελοῦντος τὸ ὑπέρθυρον, ἐν ᾧ εἶναι βέβαιον ὅτι τοῦτο ἀπετελεῖτο ὑπὸ δύο τοὐλάχιστον λίθων, ὡς ἐν πᾶσι τοῖς τάφοις τοῦ εἴδους τούτου. Ἔπειτα καὶ κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν πολλάκις καὶ παρὰ διαφόρων χωρικῶν ἤκουσα λεγόμενον, ὅτι οἱ τοῦ θησαυροῦ ζητηταὶ εἶδον *ὑπόγειον δίοδον*, ἥτις κατὰ τὴν πίστιν τῶν χωρικῶν ἦγεν εἰς τὸν Εὐρώταν· εἷς μάλιστα τῶν ἐργατῶν μου πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ λάκκου ἔτι ἐπέμενεν, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς διόδου εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ στόμιον. Ἐκ τούτων πείθομαι, ὅτι οἱ πρῶτοι κατελθόντες εἰς τὸν τάφον πρὸ τῆς καταπτώσεως τοῦ ὑπερθύρου εὗρον τὸν λάκκον κενὸν καὶ ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς ἀρχὴν ὑπογείου διόδου. Εἰς τί ὅμως ἐχρησίμευεν ὁ λάκκος οὗτος, ἀγνοῶ· ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τάφῳ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εὑρέθη ὅμοιος καὶ οὗτος δὲ πλὴν τοῦ λεπτοῦ στρώματος τέφρας οὐδὲν περιεῖχεν, ἐξ οὗ νὰ γνωσθῇ ὁ προορισμός του. Ἴσως ἦν βόθρος πρὸς ἐναγισμούς.

Ἐννοεῖται ὅτι ἀφοῦ ὁ λάκκος πιθανώτατα ἔμενε κενός, τὸ στόμιον ὅλον ἦν ὡσαύτως κενόν· τῷ ὄντι κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς εὑρέθη πλῆρες λίθων μεγάλων ἀπὸ τῶν παραστάδων, ὧν ἕνα διὰ τὸ μέγεθός του οὐδὲ μετεκινήσαμεν, ἀλλ' ἀφήσαμεν κατὰ χώραν κείμενον. Κτέρισμα οὐδὲν εὑρέθη ἐν τῷ στομίῳ.

Ἄλλο περίεργον τοῦ τάφου τούτου εἶναι, ὅτι ἐν ᾧ οὐδὲν σημεῖον δεικνύει ὅτι ὑπῆρχε θύρα, οὐδὲ πεφραγμένον εὑρέθη τὸ στόμιον διὰ τοίχου, ὡς ἐν πᾶσι τοῖς λοιποῖς τάφοις· εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν τῷ δρόμῳ πρὸ τοῦ στομίου ὑπῆρχον λίθοι πολλοί, τόσον ὅμως ἀτάκτως ἐρριμμένοι, ὥστε δὲν παρετήρησα ν' ἀπετέλουν τοῖχον προωρισμένον νὰ ἐμποδίζῃ τὴν εἰσροὴν τῶν χωμάτων τοῦ δρόμου εἰς τὸ στόμιον· δυνατὸν εἶναι νὰ ἀπετέλουν μὲν τοῖχον, ἔχοντα ὅμως μίαν μόνην πρόσοψιν πρὸς τὸ στόμιον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πρὸς τὸν δρόμον· ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀνασκαφαὶ προεχώρουν φυσικῶς ἀπὸ τοῦ δρόμου πρὸς τὸ στόμιον, ἐὰν ὁ τοῖχος ὑποτεθῇ ὅτι ἦτο λίαν κακόκτιστος, παραδέχομαι ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ παρετήρησα τὴν ὕπαρξίν του, ἂν καὶ μεγάλην προσοχὴν κατέβαλα.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ὅμως, εἴτε τοῖχος ὑπῆρχε δηλαδὴ εἴτε καὶ ἁπλοῦς σωρὸς λίθων, οἱ τὸν δρόμον ἐπιχώσαντες ᾐσθάνοντο, ὅτι ὁ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ στομίου φραγμὸς δὲν ἦτο ἐπαρκὴς καὶ διὰ τοῦτο βεβαίως ἐπάτησαν τὰ κατώτερα στρώματα τῆς ἐπιχώσεως τοῦ δρόμου τόσον ἰσχυρῶς, ὥστε τὰ χώματα συμπαγέντα εἰς στερεὸν ὄγκον συνεκρατήθησαν ἐπὶ τόσους αἰῶνας χωρὶς ὠθούμενα ὑπὸ τοῦ ἰδίου βάρους νὰ καταρρεύσωσι πρὸς τὸ κενὸν στόμιον. Καὶ ἐν τῷ δρόμῳ τοῦ λεγομένου τάφου τοῦ Ἀγαμέμνονος, οὗ τὸ στόμιον ἐκλείετο διὰ θύρας, τὰ χώματα διὰ τὸν αὐτὸν βεβαίως λόγον εὑρέθησαν στερεῶς πεπατημένα, ὡς ἐπληροφορήθην παρὰ τῶν ἐργασθέντων εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ ἐργατῶν[1].

Τῆς θόλου ἡ διατήρησις εἶναι κακή· πλὴν τοῦ καταπεσόντος ἄνω μέρους καὶ ἐν τοῖς κατωτέροις δόμοις ἐξέπεσαν λίθοι πολλοὶ ἐκτοπισθέντες ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν ἐπικειμένων· ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομίας εἶναι ἰσοδομικός, οἱ δὲ λίθοι οὐχὶ μεγάλοι, ἀλλ' ἐπιμήκεις καὶ πελεκητοί· ὥς μοι εἶπον, προέρχονται ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ταϋγέτου. Οἱ δόμοι σώζονται ἐνιαχοῦ μέχρις ὕψους τριῶν μέτρων. Ἡ διάμετρος τῆς θόλου εἶναι 10,15 ἕως 10,35, διότι ἀκριβὴς καταμέτρησις ἕνεκα τῆς ἐκτοπίσεως πολλῶν λίθων δὲν εἶναι δυνατή.

Τὸ ἔδαφος τῆς θόλου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ τοῦ δρόμου δὲν ἦν ὁμαλόν, ἀλλὰ ποῦ μὲν ὑψηλότερον ποῦ δὲ βαθύτερον καὶ παρὰ τὸ κέντρον εἶναι ἐσκαμμένος λάκκος τετράπλευρος, περὶ οὗ κατωτέρω· δύο δὲ μικραὶ κοιλότητες ἐσκαμμέναι ἐν τῷ ἐδάφει εὑρέθησαν ἡ μὲν ἀνατολικώτερον, ἡ δ' ἑτέρα νοτιώτερον τοῦ λάκκου, ἀλλ' αὗται οὐδὲν περιεῖχον, οὐδ' ὀστᾶ. Τὸ ἀνώμαλον τοῦ ἐδάφους πιθανὸν εἶναι ὅτι προέρχεται ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐνταφιάσεων κατὰ διαφόρους χρόνους· ὁσάκις δηλαδὴ προέκειτο νὰ θάψωσι νέον νεκρόν, ἐκαθάριζον μέρος τοῦ τάφου ἀπὸ τῶν λειψάνων τῶν προτέρων ἐνταφιάσεων μέχρι τοῦ ἐδάφους· ἐπειδὴ ὅμως ὁ βράχος εἶναι λίαν μαλακὸς καὶ σκάπτεται εὐκολώτατα, ἀφῄρουν μετὰ τῶν λειψάνων καὶ μέρος αὐτοῦ, οὕτω δὲ τὸ ἔδαφος ἐγένετο λίαν ἀνώμαλον· ἄλλως δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω, διατί τὸν μὲν δρόμον ἰσοπέδωσαν

[1] Εἶναι ἀνάγκη χάριν τῆς ἀληθείας ν' ἀναγραφῇ καὶ ἐνταῦθα, ὅτι τὸν δρόμον τοῦ λεγομένου τάφου τοῦ Ἀγαμέμνονος ἢ θησαυροῦ τοῦ Ἀτρέως ἐκαθάρισε δαπάναις τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας* τῷ 1878 ὁ Σταματάκης (ὅρα Πρακτικὰ 1878 σ. 16) καὶ οὐχὶ ὡς φέρεται ἐν γερμανικοῖς ὁδηγοῖς καὶ ἄλλοις βιβλίοις ὁ Schliemann· ὁ ἴδιος Schliemann οὐδαμοῦ τῶν βιβλίων του λέγει τοιοῦτό τι.

μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας, τὴν θόλον ὅμως οὐχί. Καὶ ἐν Μυκήναις τὸ ἔδαφος τῶν ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένων τάφων σχεδὸν οὐδέποτε εὑρέθη ἐντελῶς ἰσοπεδωμένον.

Τὸ ἔδαφος τῆς θόλου ἦν ὅλον οἱονεὶ ἐπεστρωμένον διὰ γῆς μελαίνης ἀναμεμιγμένης μετ' ἀνθράκων· ὀστᾶ ὅμως ἐλάχιστα εὑρέθησαν, πάντα δὲ ἀπηνθρακωμένα· δυστυχῶς ἦσαν τόσον ὀλίγα καὶ τόσον μικρά, ὥστε δὲν ἠδυνήθην νὰ βεβαιωθῶ, ἂν ἦσαν ζώων ἢ ἀνθρώπων· δὲν εὗρον καὶ ὀδόντας ἀνθρωπίνους ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ, ὅπως ἐν τοῖς τῶν Μυκηνῶν, ἔνθα πολλάκις ἀπήντησα τοιούτους καλῶς διατηρουμένους, ἐν ᾧ τὸ λοιπὸν κρανίον ὅλον εἶχε διαλυθῆ εἰς κόνιν. Ἕνεκα τούτου ἀμφίβολον εἶναι ἂν οἱ νεκροὶ ἐκάησαν ἐν αὐτῷ ἢ ἀπετέθησαν ἀκέραιοι· ἀμφίβολον μάλιστα δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ τὸ ἐὰν ἐν γένει ἐτάφησαν ἐν αὐτῷ ἄλλοι νεκροὶ πλὴν τοῦ ἐν τῷ λάκκῳ. Ἐπειδὴ ὅμως ὡς γνωστὸν οἱ τάφοι τοῦ εἴδους τούτου εἶναι οἰκογενειακοί, πιθανὸν εἶναι ὅτι καὶ ἐν τῷ τοῦ Βαφειοῦ ἐτάφησαν πλείονες τοῦ ἑνός, ἂν καὶ οὐδὲν βέβαιον λείψανον αὐτῶν εὑρέθη. Πλὴν τῶν ὀστῶν τούτων εὑρέθη σχεδὸν ἄνωθι τοῦ λάκκου καὶ κρανίον ζώου μικροῦ, τὸ ὁποῖον ἐξετάσας ὁ ὑφηγητὴς κ. Σπ. Μηλιαράκης εὗρεν, ὅτι εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ Viverra civetta, ζῶον ἰκτιδοειδὲς τῆς Ἀφρικῆς· ἐὰν ζῇ ἢ ἔζη ἄλλοτε καὶ ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἄγνωστον, προσθέτει ὁ κ. Μηλιαράκης. Τὸ κρανίον τοῦτο οὐδὲν ἴχνος πυρὸς φέρει, δὲν δύναμαι δὲ νὰ εἴπω, ἐὰν ἐπίτηδες ἢ τυχαίως εὑρέθη ἐκεῖ.

Τὰ κτερίσματα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς θόλου ἦσαν διεσπαρμένα, τὰ πλεῖστα ὅμως εἰς τρία πρὸ πάντων μέρη· περὶ τὸ ἐσωτερικὸν ἄκρον τοῦ στομίου οὐδὲν εὑρέθη, πρὸς τὸ κέντρον ὅμως καὶ ὀλίγον ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι ἔκειντο τέσσαρες λίθοι ἐγγεγλυμμένοι (πίν. 10, ἀρ. 1, 2, 3, 4) καὶ τεμάχιον πέμπτου· μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ στομίου τεμάχια δύο καρφίδων ἀργυρῶν (πίν. 7, 4), ὀλίγον δὲ περαιτέρω τῶν ἐγγεγλυμμένων λίθων πρὸς δυσμὰς καὶ βορρᾶν δύο ἰχθύες (πίν. 7, 5) ἐξ ἐλάσματος χρυσοῦ περιτμήτου καὶ ἄλλα δύο μικρότερα ἀντικείμενα ἐξ ὁμοίου ἐλάσματος, ὧν οὐδέτερον ἀπεικονίσαμεν· ταῦτα πιθανῶς ἦσαν ἐπικεκολλημένα ἐπὶ σκεύους ἐξ ἄλλης ὕλης· τὸ ἕτερον μάλιστα τῶν μικροτέρων ἀντικειμένων εἶναι ἀκόμη νῦν ἐπικεκολλημένον ἐπὶ τεμαχίου χαλκοῦ. Παρὰ τὸν τοῖχον ἀπέναντι τοῦ στομίου ἔκειντο πιθανῶς τέσσαρες ἐγγεγλυμμένοι λίθοι (ἀρ. 5-6, 7, 8 καὶ εἷς ἄλλος, ὅστις λίαν ἐφθαρμένος ὢν ἴσως ἐκ πυρὸς δὲν ἀπεικονίσθη), οἵτινες εὑρέθησαν κατὰ τὸ κοσκίνισμα τῶν χωμάτων, καὶ εἷς ἀμέθυστος διάτρητος σκαραβαιοειδὴς ἄνευ γλυφῆς, περὶ τὰ δύο δὲ μέτρα πρὸς δεξιὰ πάλιν παρὰ τὸν τοῖχον εὑρέθη ἄλλος λίθος ἐγγεγλυμμένος (ἀρ. 12), ψῆφοι ὅρμου ἐκ λίθου ἀμεθύστου, κρυστάλλου καὶ ἠλέκτρου, δύο χρυσᾶ κομβία (πίν. 7 ἀρ. 7 καὶ 12) καὶ δισκάριον (πίν. 7, 6) χρυσοῦν· πλησίον τοῦ λάκκου μεταξὺ τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας αὐτοῦ καὶ τοῦ τοίχου εὑρέθη χαλκῆ βελόνη (πίν. 7, 3), λίθος ἐγγεγλυμμένος (ἀρ. 11) καὶ ὀλίγον πρὸς ἀνατολὰς ἄλλοι δύο (ἀρ. 9 καὶ 10) πλησιέστατα ἀλλήλων, ὅπως καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ εἶναι ὁμοιότατοι ἀλλήλοις· τέλος δύο χρυσοῖ δακτύλιοι (πίν. 7, 9 καὶ πίν. 10, 39) ὡσαύτως πλησίον ἀλλήλων καὶ τῶν δύο λίθων. Πλὴν τούτων πλῆθος ἀμόρφων χρυσῶν φύλλων προερχομένων πιθανῶς ἀπὸ ἐσθῆτος εὑρέθη ἐγκατεσπαρμένον περὶ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ τάφου, μάλιστα τὸ παρὰ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τοῦ λάκκου. Ὁμοία τῇ μνημονευθείσῃ χαλκῇ βελόνη εὑρέθη καὶ εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ τάφου παρὰ τὸν τοῖχον δύο περίπου μέτρα μακρὰν τῆς εἰσόδου. Διεσπαρμένα δὲ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς θόλου εὑρέθησαν ψῆφοι ὅρμου ἐκ λίθου ἀμεθύστου (ἐν ὅλῳ τριάκοντα περίπου μετὰ τῶν ἤδη μνημονευθεισῶν), στρογγύλαι ἅπασαι πλὴν δύο ἢ τριῶν ἐχουσῶν σχῆμα μᾶλλον ἐπίμηκες, μία εὐμεγέθης ἐκ λίθου ἀχατόνυχος, ὀλίγαι τινὲς ἐξ ἠλέκτρου, τρεῖς χρυσαῖ, κομβία ἢ ψῆφοι (πίν. 7 ἀρ. 10, 11) χρυσαῖ δεκαεννέα καὶ ὀλίγα χρυσᾶ φύλλα, ἧλοί τινες χαλκοῖ, τρία ἢ τέσσαρα μικρὰ τεμάχια λιθίνων ἀγγείων, ὧν ἓν (παρὰ τὸν τοῖχον ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι εὑρεθὲν) μετὰ κοσμημάτων γλυπτῶν, πέντε ἢ ἓξ ἀσήμαντα ὅλως τεμάχια ἐλέφαντος, ἐξ ὑελώδους δὲ μάζης μόνον κομβίον ἢ σφόνδυλος, οὐδὲν δ' ἄλλο. Τεμάχια ἀγγείων πηλίνων δὲν εὑρέθησαν πολλὰ καὶ τῶν εὑρεθέντων οὐδὲν εἶχε κόσμημα, ἀλλ' ἦσαν ἅπαντα ἁπλᾶ.

Τὰ πλεῖστα ὅμως καὶ σπουδαιότατα τῶν κτερισμάτων περιεῖχεν ὁ λάκκος, ὅμοιος τοῦ ὁποίου

εἰσέτι δὲν εὑρέθη ἐν θολωτῷ τάφῳ, ἀλλὰ μόνον ἐντὸς λελαξευμένων ἐν τῷ βράχῳ ἐν Μυκήναις (πρβ. Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 σ. 119 ἑξ. περιγραφὴν τῶν ὑπ' ἀρ. 33, 47 καὶ 52 τάφων). Ἴσως ὅμως καὶ οἱ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Ἡραίου τρεῖς ἐπιμήκεις λάκκοι (Mitth. des arch. Instit. 1878 σ.278) δὲν ἦσαν μεταγενεστέρων χρόνων, ὡς ἐνόμιζεν ὁ Σταματάκης, ἀλλὰ βέβαιοι δὲν δυνάμεθα νὰ ὦμεν περὶ τούτου. Ὁ τοῦ Βαφειοῦ ἔχει μῆκος 2,25 μ., πλ. 1,10 καὶ βάθος 1 μ. περίπου καὶ εἶναι ἐκτισμένος τὰς πλευρὰς διὰ μικρῶν πλακῶν ὁριζοντίως τεθειμένων ἐπ' ἀλλήλων· τὴν στρῶσιν τοῦ πυθμένος καὶ τὸ πῶμα ἀπετέλουν ὅμοιαι, ἀλλὰ μείζονες πλάκες. Τὸ πῶμα δὲν εἶχε καταστραφῆ, αἱ πλάκες ὅμως εἶχον μετατοπισθῆ ὀλίγον καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ λάκκου καὶ εἰς τὸ μέσον εἶχον εἰσρεύσει ὀλίγα χώματα ἄνωθεν· εἰς τὰ λοιπὰ μέρη ἡ ἐπίχωσις ἦτο μικρὰ (0,10 ἕως 0,15 μ.) καὶ ὁποία ἔπρεπε νὰ σχηματισθῇ πρὸ πάντων ἐκ τῶν εἰς κόνιν διαλυθέντων ἱματίων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων. Ἅμα ἀφῃρέθη μία πλὰξ τοῦ πώματος, ἐφάνησαν σκεύη τινὰ χαλκᾶ εἰς τὸ ἓν ἄκρον, εἰς τὸ μέσον δὲ τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ποτήρια. Ὀστᾶ δὲν εὑρέθησαν, οὐδὲ τέφρα καὶ ἄνθρακες, ἐκ τῆς ὄψεως δὲ τῶν χωμάτων συμπεραίνω, ὅτι ὁ νεκρὸς δὲν ἐκάη ἀλλ' ἐνεταφιάσθη ἀκέραιος· τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς σχετικῆς πρὸς ἄλληλα θέσεως τῶν κτερισμάτων, ἣν θὰ περιγράψωμεν νῦν. Εἰς τὸ δυτικὸν τοῦ λάκκου ἄκρον, τὸ πρὸς τὸ στοιχεῖον Γ, ἔκειντο δύο σκεύη χαλκᾶ (πίν. 8 ἀρ. 10, 11) χρήσεως ἀγνώστου, ἓν ξίφος μήκ. 0,94 περίπου καὶ ὅμοιον τοῖς μυκηναίοις σῶζον τρεῖς χρυσοῦς ἥλους πρὸς προσήλωσιν τῆς λαβῆς, μάχαιραι χαλκαῖ ἕξ, (μία ἐν πίν. 8, 9) σωλὴν χαλκοῦς (πίν. 8, 8), ἀρυτὴρ χαλκοῦς (πίν. 8, 6), μάχαιρα ἢ ἐργαλεῖον (πίν. 8, 7), δύο αἰχμαὶ δοράτων χαλκαῖ ὅμοιαι τῇ ἐν Ἀρχαιολογ. Ἐφημ. 1888 πίν. 9, 26 καὶ μήκους ἡ μὲν 0,327 ἡ δ' ἑτέρα 0,285, δίσκος χαλκοῦς λεπτὸς ἐπίπεδος διαμ. 0,225 ἔχων δύο ὀπὰς εἰς ἓν μέρος τῆς περιφερείας πρὸς προσήλωσιν λαβῆς, πιθανώτατα κάτοπτρον· δέκα δίσκοι χαλκοῖ κυρτόκοιλοι διαφόρων μεγεθῶν (εἷς ἐν πίν. 8, 4), πέντε δίσκοι μολύβδινοι παχεῖς[1], δύο σκεύη λίθινα (πίν. 7, 20), δύο ἀγγεῖα ἀλαβάστρινα, ἐντὸς τοῦ ἑτέρου (πίν. 7, 18) τῶν ὁποίων εὑρίσκετο ὁ ἀργυροῦς ἀρυτὴρ (πίν. 7, 17), δύο τεμάχια μικρὰ ἀγγείου ἀργυροῦ, τέσσαρα πήλινα ἀγγεῖα (τὸ ἐν πίν. 7, 19) καὶ τρία σκεύη λυχνοειδῆ ὡσαύτως πήλινα (πίν. 7, 13). Ἐὰν παραδεχθῶμεν, ὅτι ταῦτα πάντα ἀπετέλουν τρόπον τινὰ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ νεκροῦ, εἰς τὴν θέσιν τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ στήθους εὑρέθησαν ὀγδοήκοντα περίπου σφαιρικαὶ ψῆφοι λίθου ἀμεθύστου ἀποτελοῦσαι ὅρμον ἐκ δύο σειρῶν, ὡς φαίνεται, μεταξὺ δ' αὐτῶν ἦσαν καὶ δύο λίθοι ἐγγεγλυμμένοι· παρὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ ὑποτιθεμένου νεκροῦ, οὐχὶ μακρὰν ὅμως τοῦ ὅρμου ἔκειτο ἐγχειρίδιον χρυσοκόλλητον (πίν. 7, 1)[1] καὶ ἔλασμα χρυσοῦν ἐπὶ χαλκοῦ πανταχόθεν βεβλαμμένον μήκ. 0,10 καὶ πλ. 0,02 μ. Ἐνταῦθα ἴσως ἔκειτο καὶ ἡ μικρὰ χρυσοκόλλητος λεπὶς (πίν. 7, 2), διότι δυσδιάκριτον οὖσαν ἕνεκα τῆς κατιώσεως δὲν ἐσημείωσα αὐτήν, ἀλλ' ἐξέλαβον, φαίνεται, ὡς τεμάχιον ἄλλου ἀντικειμένου. Τέλος εὑρέθησαν ἐνταῦθα τρία μικρὰ χρυσᾶ ἀντικείμενα, ὧν τὰ δύο ἔχουσι σχῆμα ὡσεὶ δακτυλήθρας, φέρουσι δὲ καὶ ἥλους, δι' ὧν ἦσαν προσηλωμένα ἐπὶ ἄλλων ἀντικειμένων (μήπως ἦσαν μύκητες ξιφῶν;), τὸ δὲ τρίτον (πίν. 7, 14) ἐκ λίαν λεπτοῦ ἐλάσματος ἐχρησίμευεν ὡς περικάλυμμα ξυλίνου κρίκου. Ἐν τοῖς περὶ τὸ ἐγχειρίδιον χώμασιν ὑπῆρχον ἐγκατεσπαρμένα καὶ πλῆθος μέγα λίαν μικρῶν, σχεδὸν μόλις ὁρατῶν, χρυσῶν ἥλων, οἵτινες βεβαίως ἐκάλυπτον τὴν ἐπιφάνειαν ξυλίνου ἢ ἐξ ἄλλης ὕλης ἀντικειμένου. Παρὰ τὸ ἐγχειρίδιον, μᾶλλον ὅμως πρὸς τὸ μέσον τοῦ λάκκου εὑρέθη φιάλη ἀργυρᾶ ἔχουσα ἐπίχρυσα τὰ χείλη (πίν. 7 ἀρ. 15-15β), εἰς τὸ μέσον δὲ περίπου ἀκριβῶς τοῦ λάκκου, ὅπου ὑποτίθενται αἱ χεῖρες τοῦ νεκροῦ, τὰ κτερίσματα ἔκειντο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ παρ' ἑκατέραν τῶν χειρῶν σχεδὸν συμμετρικῶς, ἤτοι παρὰ τὴν δεξιὰν ἓν χρυσοῦν ποτήριον (πίν. 9) καὶ ἓν ἀργυροῦν ὅμοιον τούτῳ ἀκριβῶς κατὰ τὸ σχῆμα καὶ μέγεθος, ἀλλ' ἄνευ κοσμημάτων εἰμὴ ἐκτύπων γραμμῶν κατὰ τὸ μέσον τῆς κοιλίας καὶ τὸ χεῖλος, πρὸς δὲ τούτοις σωρὸς μικρὸς λίθων ἐγγεγλυμμένων· παρὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἔκειτο τὸ ἕτερον τῶν ἐπὶ τοῦ πίνα-

[1] Περὶ αὐτῶν ὅρα κατωτέρω ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ἐν πίν. 8 ἀρ. 3, 4, 5 ἀντικειμένων.

[1] Καὶ παρ' Ὁμήρῳ οἱ ἥρωες φοροῦσιν ἐγχειρίδιον (μάχαιραν) κρεμάμενον «παρ' ξίφεος κουλεόν» ἤτοι παρὰ τὴν ἀριστερὰν πλευράν.

κος 9 χρυσῶν ποτηρίων, δεύτερον ἀργυροῦν ὅμοιον ἐντελῶς τῷ πρώτῳ καὶ πάλιν μικρὸς σωρὸς λίθων ἐγγεγλυμμένων· ἐκ τῆς ὄψεως τῶν χωμάτων περὶ τοῦτον τὸν σωρὸν ἐφαίνετο, ὅτι ὑπῆρχεν ἴσως ἐνταῦθα σκεῦος ξύλινον διαλυθὲν εἰς κόνιν· ἴσως ἦτο πυξὶς καὶ ἐν αὐτῇ ἐφυλάττοντο τὸ ἀργυροῦν ἐργαλεῖον πίν. 7,16 καὶ μικρὰ ὡσαύτως ἀργυρᾶ ὠτογλυφίς, διότι ἀμφότερα ἐνταῦθα εὑρέθησαν· πλὴν τούτων παρὰ τὸ ἀριστερὸν ἀργυροῦν ποτήριον ἔκειτο ἄλλο ἀργυροῦν ἀγγεῖον ἔχον σχῆμα φιάλης βαθείας, ἀλλ᾽ ἁπλοῦν καὶ ἄωτον ἴσως· δύο ἢ τρεῖς λίθοι ἐγγεγλυμμένοι ἔκειντο καὶ μεταξὺ τῶν δύο σωρῶν· τέλος εὑρέθησαν ἐνταῦθα τρεῖς δακτύλιοι, εἷς χρυσοῦς (πίν. 7, 8), εἷς χαλκοῦς (πίν. 10,40) καὶ εἷς σιδηροῦς λίαν ἐφθαρμένος, ὅμοιος ὅμως τὸ σχῆμα τῷ χαλκῷ καὶ τῷ ἐν πίν. 10,39 χρυσῷ· τοῦ κύκλου μόνον μικρὸν μέρος σῴζεται, ἡ δὲ ἐλλειψοειδὴς σφενδόνη ἔχει διάμ. 0,045 πρὸς 0,027· ἕνεκα τῆς κατιώσεως δὲν διακρίνεται ἂν ἔχῃ παράστασιν. Παρατηρῶ ἐνταῦθα ὅτι ὁ δακτύλιος οὗτος εἶναι τὸ μόνον σιδηροῦν ἀντικείμενον τὸ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Βαφειοῦ εὑρεθέν. Δυστυχῶς ἕνεκα συγχύσεως ἀνεξηγήτου ἐπελθούσης κατὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ τάφου δὲν δύναμαι νὰ ὁρίσω μετ᾽ ἀκριβείας ποῦ ἔκειτο ἕκαστος τῶν τριῶν δακτυλίων· ὁ χρυσοῦς καὶ ὁ ἕτερος τῶν λοιπῶν δύο νομίζω, ὅτι εὑρέθησαν πλησίον τῆς ἀριστερᾶς χειρός. Εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ λάκκου εὑρέθησαν μία χαλκῆ μάχαιρα, δύο πελέκεις (πίν. 8 ἀρ. 1, 2) καὶ τέσσαρες δίσκοι μολύβδινοι, ὡς οἱ παρὰ τὴν κεφαλὴν εὑρεθέντες. Μετὰ δὲ τὸν καθαρισμὸν τοῦ λάκκου ἐν τοῖς χώμασιν ἀνεκαλύφθη ἄλλος λίθος ἐγγεγλυμμένος, περὶ οὗ ἀγνοῶ ποῦ ἔκειτο[1].

Τὸν λάκκον τοῦτον εἶχον σκάψει προφανῶς ὅπως θάψωσιν ἐν αὐτῷ ἐπιφανέστατον μέλος τῆς οἰκογενείας, ἴσως τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς, μετὰ τῶν κειμηλίων του· ὅπως δ᾽ ἀποκρύψωσιν αὐτὰ κάλλιον, ἔθηκαν τὸ πῶμα 0,20 μ. περίπου βαθύτερον τοῦ λοιποῦ ἐδάφους τῆς θόλου καὶ ἔρριψαν εἶτα ἐπ᾽ αὐτοῦ γῆν, ἣν ἐπάτησαν στερεῶς, ὥστε νὰ μὴ διακρίνηται ἀπὸ τῆς παρθένου· εἰς δύο μέρη ὅμως ἡ ἐπὶ τοῦ πώματος γῆ ἦν ἧττον συμπαγὴς ὡσεὶ εἶχον κατόπιν ἀνασκάψει αὐτὴν ἐκ νέου· μήπως ἦσαν βόθροι, ὅπως εἰσρέῃ δι᾽ αὐτῶν μέχρι τοῦ νεκροῦ τὸ αἷμα τῶν ἱερείων;

Μέχρι τοῦδε ὡμιλήσαμεν πάντοτε περὶ τοῦ νεκροῦ, ἐν ᾧ δὲν εἶναι βέβαιον, ὅτι εἷς μόνον νεκρὸς ἦν τεθαμμένος ἐν τῷ λάκκῳ· τῶν κτερισμάτων ἄλλα μὲν ἁρμόζουσι μᾶλλον γυναικί, ἄλλα ὅμως μόνον ἀνδρί· οἱ παρὰ τὰς χεῖρας εὑρεθέντες ἐγγεγλυμμένοι λίθοι ἦσαν ἐν ὅλῳ εἰκοσιτρεῖς ἢ εἰκοσιτέσσαρες (ἐὰν ἐνταῦθα ἔκειτο καὶ ὁ κατόπιν ἐν τοῖς χώμασιν ἀνακαλυφθείς), ἐκ τῆς θέσεως δ᾽ αὐτῶν ἣν ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, ἐξάγεται νομίζω, ὅτι ἀπετέλουν δύο *ψέλια*· ἔχομεν ἔπειτα τοὺς τρεῖς δακτυλίους, τὰ ἀλαβάστρινα ἀγγεῖα (βεβαίως μυροδοχεῖα), ἐντὸς τοῦ ἑτέρου τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ὁ ἀργυροῦς ἀρυτήρ, πρὸ πάντων ὅμως τὸ κάτοπτρον καὶ τὸν ὅρμον, ὅστις μόνον εἰς γυναῖκα φαίνεται ἁρμόζων· ἀφ᾽ ἑτέρου τὸ ξίφος, τὸ ἐγχειρίδιον, αἱ μάχαιραι, αἱ αἰχμαὶ τῶν δοράτων κ.τ.τ. δὲν δύνανται νὰ ἀνῆκον εἰ μὴ εἰς ἄνδρα· ἠδυνάμεθα λοιπὸν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἦσαν τεθαμμένα δύο πρόσωπα, ἀνὴρ καὶ γυνή· ἀλλὰ πρῶτον ὁ τάφος ἔχει πλ. μόνον 1,10, ἔπειτα ὁ ὅρμος ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ ἐξ ἴσου ἀπέχων ἀπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν μακρῶν πλευρῶν αὐτοῦ, τὸ ἐγχειρίδιον ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς βορείας πλευρᾶς 0,25 μ. περίπου, τὰ δὲ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ποτήρια ὡσαύτως ἀπεῖχον τόσον ἀπὸ τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ τάφου, ὥστε ὁ μεταξὺ αὐτῶν (τῶν ποτηρίων) χῶρος ἦν μόλις 0,60 ἕως 0,70 μ. πλατύς· δὲν ἠδύναντο λοιπὸν νὰ ταφῶσι δύο ἄνθρωποι ἐνταῦθα *συγχρόνως*, ἐκτὸς ἐὰν ὁ εἷς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, ὅπερ ὅλως ἀπίθανον· ἀλλὰ καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους δὲν εἶχον ταφῆ δύο ἐν τῷ λάκκῳ, διότι τότε τινὰ τῶν κτερισμάτων θὰ εὑρίσκοντο ἐν ἀταξίᾳ, ἐν ᾧ τὸ ἐναντίον παρετηρήθη. Ἀνήκουσι λοιπὸν πάντα τὰ κτερίσματα εἰς ἓν πρόσωπον, ὅπερ ἀναμφιβόλως ἦν ἀνὴρ ἕνεκα τῶν μαχαιρῶν καὶ αἰχμῶν. Ἀναπαρίσταται λοιπὸν ἡμῖν ἐνταῦθα ἡ εἰκὼν τῶν ἀριστέων καὶ ἀνάκτων (διότι ὁ τάφος δὲν εἶναι βεβαίως κοινοῦ ἀνθρώπου)

[1] Ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι 1888 σ. 198 ἐδημοσίευσα ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν καὶ πρὶν ἀκόμη δυνηθῶ νὰ ἐξετάσω καλῶς τὰ κτερίσματα βραχεῖαν σημείωσιν περὶ τοῦ τάφου τοῦ Βαφειοῦ περιέχουσαν ἀνακριβείας τινάς· π. χ. μνημονεύω ἐκεῖ δεκατέσσαρας λίθους ἐγγεγλυμμένους ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς θόλου καὶ εἴκοσι τρεῖς ἐκ τοῦ λάκκου, διότι περὶ τοῦ τελευταίου ἐν τῷ κειμένῳ ἀναφερομένου κατόπιν ἐβεβαιώθην ὅτι προήρχετο ἐκ τῶν χωμάτων τοῦ λάκκου· ἔπειτα οἱ ἐκεῖ σημειούμενοι δίσκοι χαλκοῖ καὶ μολύβδινοι εἶναι ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν ἢ ἐνταῦθα, διότι ἄλλους ἐξέλαβον ὡς τεμάχια ἄλλων καὶ ἄλλοι δὲν εἶχον καθαρισθῇ ἀκόμη.

ζωηρὰ μὲν καὶ μεγαλοπρεπής, ἀλλὰ καὶ λίαν ξενότροπος· οἱ ἄνδρες μεταχειρίζονται κάτοπτρα, φοροῦσιν ὅρμους, ψέλια καὶ πλείονας τοῦ ἑνὸς δακτυλίους, ἀλείφονται διὰ μύρων καὶ οὕτω καθεξῆς· παρίστανται δηλαδὴ ὡς μεγιστᾶνες τῆς Ἀνατολῆς, ἔνθα ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ ἄνδρες συνείθιζον νὰ στολίζωνται ὡς γυναῖκες· πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀρκεῖ νὰ φυλλολογήσῃ τις τοὺς ἐκδεδομένους τέσσαρας τόμους τῆς Histoire de l'art τῶν Perrot et Chipiez ἢ ν' ἀναμνησθῇ ὅ,τι ὁ Ξενοφῶν γράφει περὶ Μήδων, ὧν ὁ πολιτισμὸς ἦν ἀσσυριακός. Πολὺ πρὸ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους ὅμως ἐξέφρασε τὴν ἔκπληξίν του ἐπὶ τῇ φιλαρεσκείᾳ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν ὁ Ὅμηρος, ὅστις ἀναφέρων (Ἰλ. Β 872) βασιλέα τινὰ τῶν Καρῶν φοροῦντα χρυσὸν (χρυσᾶ κοσμήματα) προσθέτει «ἠΰτε κούρη», ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς του δὲν ἐφόρουν τοιαῦτα[1]. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους ὅμως τοῦ Ὁμήρου χρόνους καὶ ἐν Ἑλλάδι οἱ ἄνδρες, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν τάφων, δὲν ἀπηξίουν νὰ κοσμῶνται «ἠΰτε κοῦραι»· διότι ἡ φιλαρέσκεια εἶναι ἔμφυτος ἀμφοτέροις τοῖς φύλοις τῶν ἀνθρώπων, ἐν τῇ βαρβάρῳ καταστάσει μάλιστα οἱ ἄνδρες ὑπερβάλλουσι τὰς γυναῖκας καὶ κατὰ τοῦτο. Ἄλλως ἐντελῶς ἱστορικὸν παράδειγμα τῶν λεγομένων ἔχομεν τοὺς Γαλάτας, ὧν τὸ φιλόχρυσον ἐξέπληττε τοὺς Ἕλληνας τοῦ τρίτου π.Χ. αἰῶνος οὐχ ἧττον ἢ τὸ τῶν Καρῶν τὸν Ὅμηρον.

Περὶ τῆς θέσεως τοῦ νεκροῦ, ἀφοῦ ἔλειπον τὰ ὀστᾶ ἐντελῶς, οὐδὲν βέβαιον γινώσκομεν· ἐπειδὴ ὅμως τὸ παρὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν χρυσοκόλλητον ἐγχειρίδιον εὑρέθη κείμενον πλησίον τοῦ ἐξ ἀμεθύστου λίθου ὅρμου, καθίσταται πιθανὸν ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὁ νεκρὸς ἐτάφη ὅπως καὶ ἐν τοῖς τῶν Μυκηνῶν, ἤτοι σχεδὸν καθήμενος (πρβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σ. 132).

III. Πίνακες.

Πίν. 7, 1. Ἐγχειρίδιον χρυσοκόλλητον. Μῆκ. 0,215 (ἀπεικονίσθη εἰς τὸ φυσικὸν μέγεθος)· ἡ λαβὴ ἦν προσηλωμένη διὰ τριῶν χρυσῶν ἥλων, ὧν αἱ κεφαλαὶ εἶναι εὐμεγέθεις· ἡ λεπὶς εἶναι ἐκ χαλκοῦ λίαν κατιωμένου καὶ ἐφθαρμένου, ἐν αὐτῇ δ' ὑπάρχει ἐντεθειμένον ἔλασμα ὡσαύτως χαλκοῦν, τὸ ὁποῖον ὅμως ὡς φαίνεται ἐμπεριέχει πολὺν κασσίτερον, διότι ἐὰν ξέσῃ τις διὰ μαχαιριδίου τὴν ἐπιφάνειάν του φαίνεται λευκὸν ὡς ἄργυρος· ἐπ' αὐτοῦ εἶναι ἐπιτεθειμένον λεπτότατον χρυσοῦν ἔλασμα, ἐν ᾧ εἶναι ἐντετμημένα τὰ φυλλοειδῆ κοσμήματα, τὰ ὁποῖα, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος, φαίνονται μελανά, εἴτε διότι τὸ ἐντεθειμένον χαλκοῦν ἔλασμα, τὸ τὸν πολὺν κασσίτερον περιέχον, εἶναι κεχρωματισμένον μέλαν, εἴτε καὶ ἕνεκα τῆς κατιώσεως· ἔχει λοιπὸν τὸ ἐγχειρίδιον τρία χρώματα, πρῶτον τὸ τοῦ χαλκοῦ, δεύτερον τὸ μέλαν καὶ τρίτον τὸ τοῦ χρυσοῦ (ἐπὶ τῆς εἰκόνος λευκόν)· ἐὰν τὸ μέλαν εἶναι ἀρχικόν, ὡς ἐγὼ νομίζω, ἢ ἐὰν ἡ κατίωσις μετέβαλε τὸ λευκὸν χρῶμα τοῦ δευτέρου ἐλάσματος εἰς μέλαν, τοῦτο μόνον τεχνικὴ καὶ χημικὴ ἀνάλυσις δύναται ν' ἀποδείξῃ. Ἡ ἑτέρα ὄψις τοῦ ἐγχειριδίου εἶναι ἀκριβῶς ὁμοία τῇ ἀπεικονιζομένῃ.

Πίν. 7, 2. Ἐπίχρυσος λεπίς. Μῆκ. 0,068 (δημοσιεύεται εἰς φυσικὸν μέγεθος). Ἡ κατασκευὴ αὐτῆς εἶναι ἁπλουστέρα τῆς τοῦ ἐγχειριδίου, διότι ἐπὶ τῆς χαλκῆς λεπίδος εἶναι ἐπιτεθειμένον ἀμέσως λεπτὸν χρυσοῦν ἔλασμα, ἐν ᾧ εἶναι ἐντετμημένα τὰ κοσμήματα, τὰ ὁποῖα ἐνταῦθα τοὐλάχιστον φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι ἦσαν πλήρη μελανῆς τινὸς ὕλης· διότι ἐν ᾧ ἓν μόνον χαλκοῦν ἔλασμα διακρίνεται, τὰ μὲν κοσμήματα εἶναι μελανά, τὰ δὲ λοιπὰ τῆς λεπίδος ἔχουσι τὸ σύνηθες χρῶμα τοῦ κατιωμένου χαλκοῦ. Ὅτι ἡ λεπὶς ἀνῆκεν εἰς μαχαιρίδιον, δεικνύουσιν αἱ δύο μικραὶ ὀπαὶ αἱ εἰς τὸ πλατύτερον τῶν ἄκρων σωζόμεναι. Τῶν κοσμημάτων ἡ μορφὴ δὲν διακρίνεται σήμερον σαφῶς, φαίνεται ὅμως ὅτι ἦσαν παρεμφερῆ τῷ συνήθει δικτυωτῷ κοσμήματι.

Πίν. 7, 3. Καρφίδες χαλκαῖ. Εὑρέθησαν, ὡς εἴπομεν ἤδη, δύο· τῆς δημοσιευομένης μῆκ. 0,111, τῆς ἑτέρας 0,121. Ἡ κατασκευή των δὲν διαφέρει· τὸ σῶμα εἶναι ἐκ χαλκοῦ, ἡ δὲ κεφαλὴ ἐκ λίθου τινὸς οὖσα εἶναι δεδεμένη ἐν ἐλάσμασι χρυσοῖς κεκοσμημένοις διὰ κοκκιδίων.

Πίν 7, 4. Καρφίδες ἀργυραῖ. Εὑρέθησαν τρεῖς,

[1] Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἀριστάρχου ὁ χρυσὸς τοῦ Νάστου (ἢ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀμφιμάχου) ἀναφέρεται εἰς κοσμήματα τῆς κόμης, ὁποῖα ἐφόρει καὶ ὁ Εὔφορβος (Ἰλ. Ρ 52)· ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐφόρουν ἐν τῇ κόμῃ χρυσᾶ κοσμήματα καὶ μετὰ τὸν Ὅμηρον (πρβ. τοὺς ὑπὸ Θουκυδίδου μνημονευομένους χρυσοῦς τέττιγας τῶν Ἀθηναίων), δὲν ἠδύνατο λοιπὸν ἕνεκα τούτου νὰ εἴπῃ ὁ ποιητὴς «ἠΰτε κούρη»· πιθανώτερον φαίνεται, ὅτι ὁ Νάστης (ἢ ὁ Ἀμφίμαχος) ἐφόρει καὶ ἄλλα κοσμήματα περὶ τὸν λαιμὸν ἢ τὰς χεῖρας.

οὐδεμία ὅμως ἀρτία, ἕνεκα τούτου καὶ οὐδεμιᾶς τὸ μῆκος εἶναι γνωστόν. Καὶ αἱ τρεῖς ἦσαν κατεσκευασμέναι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, καθ' ὃν καὶ αἱ χαλκαῖ· διότι καὶ τούτων αἱ κεφαλαὶ φαίνεται ὅτι ἀπετελοῦντο ὑπὸ λίθου ἢ μᾶλλον ψήφου ἐξ ὑελώδους μάζης φθαρείσης νῦν, δεδεμένης δὲ μεταξὺ δύο χρυσῶν περικαλυμμάτων περιεργοτέρων τὴν κατασκευὴν καὶ πλουσιώτερον διὰ κοκκιδίων κεκοσμημένων.

Πίν. 7, 5. Ἰχθύδια χρυσᾶ. Εὑρέθησαν δύο τοῦ αὐτοῦ μεγέθους καὶ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς κατασκευῆς· τὸ δημοσιευόμενον ἀπεικονίσθη εἰς φυσικὸν μέγεθος. Εἶναι ἐξ ἐλάσματος χρυσοῦ ἱκανῶς στερεοῦ περιτετμημένου, αἱ δὲ ἐπ' αὐτοῦ γραμμαί, αἵτινες ἄλλως δὲν εἶναι βαθεῖαι, ἦσαν πιθανῶς πλήρεις μελανῆς τινος ὕλης. Ὡς εἴπομεν ἤδη, τὰ ἰχθύδια ταῦτα ἦσαν βεβαίως ἐντεθειμένα ἐπὶ σκεύους ἐξ ἄλλης ὕλης, ὡς τὰ χρυσᾶ πρόσωπα ἐπὶ τοῦ ἐκ Μυκηνῶν ἀργυροῦ ἀγγείου ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 πίν. 7, 2.

Πίν. 7, 6. Δισκάριον χρυσοῦν κυρτόκοιλον, ἐπὶ τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου εὕρηνται ἔκτυποι ὀκτὼ σταγόνες πέριξ ἐνάτης μείζονος, πᾶσαι κεκαλυμμέναι ὑπὸ λεπτοτάτων κοκκιδίων. Ἴσως καὶ τοῦτο κεφαλὴ καρφίδος ἢ ὅμοιόν τι.

Πίν. 7, 7. Ψῆφος χρυσῆ διάτρητος διῃρημένη διὰ δύο σειρῶν κοκκιδίων εἰς δύο ἡμισφαίρια, ἐφ' ἑκατέρου τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἐπικεκολλημένοι ἓξ κύκλοι περιβαλλόμενοι ὑπὸ κοκκιδίων· ἐν ἑκάστῳ τῶν κύκλων ὑπῆρχε πιθανώτατα λίθος ὑαλίνη ἐκπεσοῦσα καὶ φθαρεῖσα.

Πίν. 7, 8. Δακτύλιος χρυσοῦς διαμ. 0,016. Ὁ κύκλος ἀποτελεῖται ἐξ ἐλάσματος, ἐφ' οὗ εἶναι ἐπιτεθειμένα τρία πλεγματοειδῆ σύρματα, ὧν τὸ μεσαῖον παχύτερον τῶν δύο ἄλλων· ἡ σφενδόνη ἔφερε πιθανῶς λίθον ὑαλίνην περιβαλλομένην ὑπὸ πέντε συρμάτων, ὧν τὰ τρία ὡσαύτως πλεγματοειδῆ.

Πίν. 7, 9. Ἄλλος χρυσοῦς δακτύλιος διαμέτρ. 0,018. Τὴν σφενδόνην ἀποτελεῖ ῥόδαξ, οὗ τὸ μὲν κέντρον ἦν πλῆρες ὕλης τινὸς ἰώδους, τὰ δὲ φύλλα ἐναλλὰξ ἰώδους καί, ὡς φαίνεται, κυανῆς· ὁ κύκλος εἶναι διῃρημένος διὰ μικρῶν ἐλασμάτων εἰς πλείονα κοῖλα διαχωρίσματα, τὰ ὁποῖα ὡσαύτως ἦσαν πλήρη ὕλης ἰώδους καὶ κυανῆς ἐναλλάξ. Ἐν ὅσῳ ἡ ὕλη αὕτη διετηρεῖτο καλῶς ἐν ὅλῃ τῇ στιλπνότητί της, ἡ ἐντύπωσις τοῦ δακτυλίου τούτου δὲν ἦτο, ὑποθέτω, κακή.

Πίν. 7, ἀρ. 10 καὶ 11. Εὑρέθησαν ἐν ὅλῳ εἴκοσι τοιαῦται ψῆφοι χρυσαῖ.

Πίν. 7, 12. Σφαιρίδιον διάτρητον ἱκανῶς βαρύ· ἡ ἐπιφάνειά του εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ λεπτοτάτων κοκκιδίων.

Πίν. 7, 13. Σκεύη πήλινα λυχνοειδῆ. Εὑρέθησαν τρία· τὸ δημοσιευόμενον ἔχει μῆκος μετὰ τῆς λαβῆς 0,17· ἓν ἄλλο ἔχει μῆκ. 0,185, τοῦ δὲ τρίτου λείπει ἡ λαβή. Ὁ πηλὸς εἶναι ἐρυθρός, δὲν ἔχουσι δὲ οὔτε κόσμημα οὔτε γάνωμα· καὶ τὰ τρία ὅμως σῴζουσιν ἴχνη καπνοῦ, ἕνεκα τούτου δὲ καὶ τοῦ σχήματός των ἔπρεπεν ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι λύχνοι· τῷ ὄντι ἔχουσι δύο χαρακτηριστικὰ τῶν λύχνων, πρῶτον τὴν μύξαν ἐν σχήματι προχοῆς καὶ δεύτερν ὅτι τὰ χείλη των εἶναι κεκαμμένα πρὸς τὰ ἔσω. Ὡς γνωστὸν ὅμως ὁ V. Hehn Kulturpfl. und Hausth. ἔκδ. 5, σ. 82 ἑξ. διϊσχυρίζεται, ὅτι μόλις ἐπὶ Ὁμήρου ἤρχισε γινόμενον γνωστὸν τὸ ἔλαιον ἐν Ἑλλάδι, οἱ τὴν γνώμην δ' αὐτοῦ ἀσπαζόμενοι ἐξηγοῦσι χωρία ὡς τοὺς ἐν Ὀδ. 19, 34 στίχους «χρύσεον λύχνον ἔχουσα (ἡ Ἀθηνᾶ) φάος περικαλλὲς ἐποίειν» λέγοντες, ὅτι πρόκειται περὶ δαδῶν· ἄλλοι παραδέχονται γνωστὴν τὴν χρῆσιν τοῦ ἐλαίου ὡς φωτιστικῆς ὕλης· ἐν Becker-Göll Charikles III σ. 86 λέγεται, ὅτι καὶ ἂν ἡ ἐλαία δὲν ἐκαλλιεργεῖτο λίαν ἐνωρὶς ἐν Ἑλλάδι, ἠδύνατο ὅμως νὰ γίνηται εἰσαγωγὴ τοῦ ἐλαίου καὶ πρὸ τοῦ Ὁμήρου, ἴσως μάλιστα, προστίθεται, ἡ καῦσις αὐτοῦ εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς χρήσεως πρὸς βρῶσιν, διότι ἐν Αἰγύπτῳ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἦν ἐν χρήσει ἡ ἐν λύχνοις καῦσις ἐλαίου καλουμένου κίκι (Ἡροδ. II 94). Ἐγὼ χωρὶς νὰ ἐπιμείνω πολὺ εἰς τὴν ἐν τάφοις ἀρχαιοτέροις τοῦ Ὁμήρου εὕρεσιν ἐλαιῶν[1], προσθέτω εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Göll τὴν ἑξῆς· δὲν εἶναι δυνατὸν πρὸ τῆς γνώσεως τοῦ ἐλαίου νὰ μετεχειρίζοντο οἱ Ἕλληνες πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν λίπος, ἀφοῦ ἄλλοι λαοὶ ὀλιγώτερον αὐτῶν προωδευμένοι πράττουσι τοῦτο; Παρ' Ὁμήρῳ μνημο-

[1] Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 σ. 136. Πέρυσιν εὗρον ἐν Μυκήναις καὶ ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως ἐν ἐρειπίοις οἰκίας τῆς αὐτῆς ἧς καὶ οἱ τάφοι ἐποχῆς τὸν πυρῆνα μιᾶς ἐλαίας.

νεύονται συνήθως δᾶδες καὶ ξύλα ξηρά, τὰ ὁποῖα ἔκαιον ἐπὶ σκευῶν λαμπτήρων καλουμένων· ταῦτα ἦσαν κατάλληλα πρὸς φωτισμὸν χώρων μεγάλων, ὡς τὸ μέγαρον τῶν ἀνδρῶν, ἐν ᾧ λύχνος φωτίζων ἀμυδρῶς διὰ λίπους ἢ ἐλαίου δὲν ἐξήρκει· εἰς περιστάσεις ὅμως, οἷα ἡ ἀνωτέρω, ἔνθα ἡ Ἀθηνᾶ φωτίζει τὸν Ὀδυσσέα καὶ τὸν υἱόν του ὅπως μεταφέρωσι τὰ ὅπλα εἰς τὸν θάλαμον, αὐτὸς θὰ ἦτο προτιμότερος· ἴσως ἐνισχύει τὴν εἰκασίαν ταύτην τὸ ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ὀδυσσέως ἐφυλάττοντο *μεγάλοι τροχοὶ στέατος* (Ὀδ. 21, 178). Ὁμολογῶ ὅμως ὅτι καὶ ἀληθῆ ἂν ὑποτεθῶσι ταῦτα, δὲν ἕπεται ὅτι καὶ τὰ δημοσιευόμενα σκεύη πρέπει ἐξάπαντος νὰ ἦναι λύχνοι.

Πίν. 7, 14. Κύκλος ἐξ ἐλάσματος χρυσοῦ, ὅστις περιέβαλλε ξύλον.

Πίν. 7, 15 ἕως 15β. Φιάλη ἀργυρᾶ ἔχουσα διάμ. 0,117. Εὑρέθη εἰς τεμάχια, ἐξ ὧν συνεκολλήθη συμπληρωθέντος μέρους τῆς γάστρας διὰ γύψου. Ἐπὶ τῆς λαβῆς (15α) καὶ τῶν χειλέων (15β) εἶναι προσηλωμένον διὰ μικρῶν ἀργυρῶν ἥλων ἔλασμα χρυσοῦν, ἐφ' οὗ ὑπάρχουσιν ἔκτυπα κοσμήματα ὅμοια ἀκριβῶς τοῖς ἐπὶ τῆς ἐκ Τίρυνθος ἀλαβαστρίνης ζωφόρου (Schliemann Tiryns πίν. IV). Νομίζω ὅτι ἡ φιάλη αὕτη δύναται νὰ δώσῃ ἰδέαν τοῦ κρατῆρος, ὃν ὁ Μενέλαος προσφέρει τῷ Τηλεμάχῳ (Ὀδυσ. Δ 615) καὶ περὶ οὗ ὁ ποιητὴς λέγει· «ἀργύρεος δὲ ἔστιν ἅπας, *χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράανται*». Ἡ ἄλλη ἀργυρᾶ φιάλη καὶ τὰ δύο ὡσαύτως ἀργυρᾶ ποτήρια, τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, δὲν διατηροῦνται καλῶς, δὲν ἔχουσι δὲ καί τι τὸ ἐνδιαφέρον, διὰ τοῦτο παρελείφθη ἡ ἀπεικόνισίς των.

Πίν. 7, 16. Ἐργαλεῖον ἀργυροῦν μήκ. 0,155 μ., οὗ ἡ χρῆσις ἄγνωστός μοι.

Πίν. 7, 17. Ἀρυτὴρ ἀργυροῦς μήκ. 0,133 μ. εὑρεθεὶς ἐντὸς τοῦ ἑπομένου ἀγγείου.

Πίν. 7, 18. Δύο ἀλαβάστρινα ἀγγεῖα εὑρέθησαν, ὡς ἐρρήθη ἤδη· τὸ δημοσιευόμενον ἔχει ὕψ. 0,20 μ., τὸ ἕτερον 0,117 καὶ διαφέρει τοῦ πρώτου κατὰ τὴν γάστραν οὖσαν σφαιρικωτέραν· ἀμφοτέρων ἡ ἐπιφάνεια εἶναι ἁπλῆ, ἀρχικῶς μόνον ἦν λειοτέρα ἢ νῦν, ὅτε ἐφθάρη ἕνεκα τῆς ὑγρασίας τοῦ τάφου· ὅτι ἦσαν μυροδοχεῖα, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐντὸς τοῦ ἀπεικονισθέντος εὑρέθη ὁ τοῦ προηγουμένου ἀριθμοῦ ἀρυτήρ.

Πίν. 7, 19. Τέσσαρα πήλινα ἀγγεῖα εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ λάκκου· τὸ δημοσιευόμενον ἔχει ὕψος ἄνευ τῆς λαβῆς 0,112. Ὁ πηλὸς εἶναι καθαρὸς καὶ ξανθός, ἡ ἐπιφάνεια ὡσαύτως ξανθὴ καὶ λεία, τὰ δὲ τοιχώματα λεπτά. Τὰ κοσμήματα εἶναι μελανὰ ἢ καστανόχροα ἀναλόγως τοῦ πάχους τῆς ἐπιθέσεως· ἐντὸς μόνον τὰ χείλη εἶναι ἐγχρώματα. Τῶν λοιπῶν ἀγγείων μόνον τὸ ἓν εἶναι ἄρτιον, ἔχει δὲ σχῆμα ὅμοιον τῷ δημοσιευομένῳ, πλὴν ὅτι ἡ γάστρα εἶναι πλατυτέρα ἀμέσως ἀπὸ τῆς βάσεως καὶ ὅτι ἔχει δύο λαβάς· ὁ πηλὸς καὶ τούτου εἶναι ξανθός, σχεδὸν λευκός, δὲν φέρει ὅμως κοσμήματα οὐδὲ γάνωμα.

Πίν. 7, 20. Σκεῦος λίθινον ἔχον ὕψος 0,112, διάμ. δὲ τῆς κοιλότητος 0,162 μ. Ὁ λίθος εἶναι ἐρυθρωπός, βεβαίως λακωνικός· ἔχει κατὰ τὴν περιφέρειαν δύο προχοάς, κάτω δὲ δύο ἀποφύσεις ἀντὶ λαβῶν. Μετ' αὐτοῦ εὑρέθη καὶ δεύτερον ὀλίγον διάφορον τὸ σχῆμα ἔχον ὕψος 0,11 καὶ διάμ. κοιλότητος 145· ἐπὶ τῆς περιφερείας φέρει ἀντὶ προχοῶν δύο πλατείας ἐντομὰς καὶ ὑπὸ τὰ χείλη δύο ἀποφύσεις· ὁ λίθος εἶναι πρασινωπὸς καὶ ἔχει πολλὰς ῥωγμὰς εἴτε ἐκ πυρὸς εἴτε ἐκ τῆς ὑγρασίας. Τὸν προορισμὸν αὐτῶν ἀγνοῶ ἐντελῶς· ἐν τῇ Ἀκροπόλει Μυκηνῶν ἀνεκαλύφθησαν πολλὰ ὅμοια σκεύη ἔχοντα κατὰ τὰ χείλη μίαν ἢ δύο ἀποφύσεις ἀντὶ λαβῶν, ὡς τὰ τοῦ Βαφειοῦ, ἀντὶ βάσεως ὅμως τρεῖς βραχεῖς πόδας. Εἰς δύο τινά μοι φαίνεται, ὅτι δύνανται νὰ ἐχρησίμευον τὰ σκεύη ταῦτα, ἢ ὡς θυμιατήρια ἢ ὡς ὅλμοι· τὸ πρῶτον θὰ ἐθεώρουν πιθανώτερον, ἐὰν παρετήρουν ἐντὸς αὐτῶν ἴχνη πυρᾶς καὶ ἐὰν ἔλειπον αἱ προχοαί· ὅλμοι ὅμως ἄλλου εἴδους δὲν εὑρέθησαν ἐν τοῖς ἐρειπίοις Μυκηνῶν, καὶ ὅμως οἱ τότε ἄνθρωποι πρέπει νὰ εἶχον πολλοὺς καὶ πρὸς ἄλλας χρείας καὶ ὅπως διὰ τριπτήρων ὡσαύτως λιθίνων, ὁποῖοι πλεῖστοι εὑρέθησαν καὶ ἐν Μυκήναις καὶ ἀλλαχοῦ σφαιρικοὶ ἢ κωνικοὶ τὸ σχῆμα, συντρίβωσι τοὺς κόκκους τοῦ σίτου πρὸς παρασκευὴν τροφῆς. Ἐν Μυκήναις τοὐλάχιστον τούτου τοῦ εἴδους οἱ *χειρόμυλοι* νομίζω ὅτι ἦσαν ἐν χρήσει, διότι περὶ τῶν ἄλλων ἐκείνων, τῶν ἐλλειψοειδῶν τὸ σχῆμα λίθων, τῶν ὁμοιαζόντων κατὰ Schliemann πρὸς ἥμισυ ᾠοῦ τμηθέντος κατὰ μῆκος, οὓς αὐτὸς (Tiryns σ. 90,

Mycènes σ. 144) καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ θεωροῦσιν ὡς χειρομύλους, ἀμφιβάλλω ἐγὼ λίαν, ὅτι δύνανται νὰ ἐχρησίμευον ὡς τοιοῦτοι, ἀλλὰ τοὺς θεωρῶ, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου τούτου εἶπον, ὡς ἀκόνας. Πλὴν τῶν Μυκηνῶν εὑρέθησαν ὅμοιοι ἐν Τροίᾳ, Τίρυνθι, Ἀσίνῃ, Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν, ἐν Φάριδι καὶ Θεράπναις, ἤτοι ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς προϊστορικαῖς θέσεσιν· ὁ λίθος εἶναι συνηθέστατα μὲν τραχύτης, ἀλλὰ καὶ ἀργιλλώδης σχίστης ἀπαντᾷ, αἱ δὲ διαστάσεις ποικίλλουσι φυσικῶς, κατὰ μέσον ὅρον ὅμως ἔχουσι μῆκος μὲν 0,20, πλ. δὲ 0,12 περίπου· τὸ σχῆμά των εἴπομεν ὅτι ὁμοιάζει πρὸς ἥμισυ ᾠοῦ διχοτομηθέντος κατὰ μῆκος, πρέπει ὅμως νὰ προσθέσωμεν, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν λίθων τούτων οὐδεμίαν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν ἔχουσι σήμερον, ἀλλὰ τὴν μὲν κυρτήν, τὴν δ' ἑτέραν κεκοιλαμμένην ἐν τῷ μέσῳ· εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀρχικῶς αὐτὴ φαίνεται νὰ ἦτο ἐπίπεδος (διότι εὑρίσκονται καὶ λίθοι, ὀλιγώτεροι ὅμως σχετικῶς, ἔχοντες τὴν ἐπιφάνειαν ταύτην ἐπίπεδον) καὶ ὅτι ἐκοιλάνθη διὰ τῆς τριβῆς· ἀλλ' ἐὰν ἦσαν μυλόλιθοι καὶ ἐτρίβοντο, ὡς νομίζει ὁ Schliemann, αἱ ἐπίπεδοι ἐπιφάνειαι δύο τοιούτων λίθων πρὸς ἀλλήλας, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ κοιλανθῶσιν ἐν τῷ μέσῳ; δὲν θ' ἀπετρίβοντο πάντα τὰ μέρη ἀμφοτέρων τῶν ἐπιφανειῶν ἐξ ἴσου; Οἱ ἐργάται τῶν ἀνασκαφῶν ὀνομάζουσιν αὐτοὺς ἀκόνας, καὶ νομίζω δικαίως· εἶναι ὅμως ἀκόναι ἐργαλείων καὶ οὐχὶ μαχαιρῶν, ὧν τὴν λεπτὴν λεπίδα τρώγει ταχέως ἡ τραχεῖα τῶν λίθων τούτων ἐπιφάνεια· διὰ πολλὰ ἐργαλεῖα ὅμως αὕτη εἶναι κατάλληλος καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀναφέρω, ὅτι ὅτε πρὸ ἐτῶν κτίσται ἐξ Ἄργους ᾠκοδόμουν ἐν τῇ Ἀκροπόλει Μυκηνῶν τοῖχόν τινα, τὰ πρὸς πελέκησιν τῶν λίθων ἐργαλεῖά των ἐπ' αὐτῶν τῶν δῆθεν μυλολίθων κατὰ προτίμησιν ἠκόνων. Ἔπειτα πρέπει νὰ ῥηθῇ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ᾠκοδόμουν ἀνάκτορα ὡς τὰ τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν, καὶ κατεσκεύαζον τάφους ὡς τοὺς γνωστούς, χειρόμυλοι ὡς οἱ τοῦ κ. Schliemann φαίνονται ὑπὲρ τὸ δέον ἀρχαϊκοὶ καὶ πολὺ ἀτελέστεροι τῶν ὅλμων.

Πίν. 8, 1. Πέλεκυς χαλκοῦς πλ. 0,145 καὶ ὕψους ὡσαύτως 0,145 ἄνευ τοῦ κυλινδρικοῦ πιλιδίου, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ προφυλάττῃ τὸ ἄκρον τοῦ στελεοῦ ἀπὸ τῆς φθορᾶς. Τὸ σχῆμά του εἶναι πρωτοφανές, μόνον δ' ἐπὶ τοῦ ἐν πίν. 10, 26 ἐκ τοῦ αὐτοῦ τάφου ἐγγεγλυμμένου λίθου ἀπαντᾷ πάλιν· παρεμφερὲς ὅμως εἶναι κόσμημα χρυσοῦν ἐκ Λυδίας (Bull. de Corr. Hell. 1879 πίν. V καὶ Perrot et Chipiez Hist. de l'art V σ. 295 εἰκ. 203).

Πίν. 8, 2. Ἄλλος χαλκοῦς πέλεκυς λίαν κατιωμένος μήκ. 0,16, ἐφ' ἑκατέρας πλευρᾶς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἔκτυπον τὸ γνωστὸν τῆς ἐποχῆς ταύτης κόσμημα, τὸ παριστῶν ἴσως ὄστρεον ἠνεῳγμένον.

Πίν. 8, ἀρ. 3, 4, 5. Τὰ τρία ταῦτα ἀντικείμενα θὰ περιγράψωμεν ὁμοῦ, διότι ἴσως ἔχουσιν στενοτέραν σχέσιν πρὸς ἄλληλα, ὅπως καὶ εὑρέθησαν πλησίον ἀλλήλων· τὸ ὑπ' ἀρ. 3 εἶναι λαβὴ χαλκῆ ἔχουσα πλάτος μέγιστον 0,052· πλὴν ταύτης εὑρέθη καὶ ἄλλη μία τοῦ αὐτοῦ μεγέθους. Τὸ ὑπ' ἀρ. 4 εἶναι δίσκος χαλκοῦς ἐξ ἐλάσματος λεπτοῦ, κυρτόκοιλος καὶ ἔχει τέσσαρας μικρὰς ὀπὰς εἰς τὴν περιφέρειαν ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπεχούσας· εὑρέθησαν ἐν ὅλῳ δέκα τοιοῦτοι δίσκοι ἀποτελοῦντες προφανῶς πέντε ζεύγη, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν διαμέτρων των, αἵτινες ἔχουσιν ὡς ἑξῆς· 1 = 0,137.—2=0,135.—3=0,083.—4=0,082. 5 = 0,076.— 6 = 0,075.— 7 = 0,067. — 8= 0,067.— 9=0,045.—10=0,045.

Ὁ ἧλος ὑπ' ἀρ. 5 εἶναι ὡσαύτως χαλκοῦς ὕψ. 0,095 μ. καὶ φέρει κατὰ τὴν περιφέρειαν τῆς κεφαλῆς του ὀπήν, ἐν ᾗ σῴζεται εἷς κρίκος ἁλύσεως· παρ' αὐτὸν εὑρέθησαν τρεῖς ἄλλοι ἀκριβῶς ὅμοιοι ἧλοι σῴζοντες καὶ οὗτοι ἐν ταῖς ὀπαῖς μικρὰ λείψανα ἁλύσεως, ἧς πλεῖστα τεμάχια εὑρέθησαν παρὰ τοὺς ἥλους, ἓν δὲ τμῆμα ἀπεικονίσθη ἐν τῷ πίνακι ὡς δεῖγμα. Τὸν προορισμὸν τῶν ἀντικειμένων τούτων ἀγνοῶ, ἂν καί, ὡς εἶπον ἤδη, ὑποπτεύω ὅτι ἡ λαβή, οἱ δίσκοι καὶ οἱ ἧλοι μετὰ τῶν ἁλύσεων ἀνήκουσιν ὁμοῦ· κατ' ἀρχὰς ὑπέθεσα, ὅτι ἀπετέλουν ζυγούς, διστάζω ὅμως νῦν νὰ παραδεχθῶ τοῦτο, διότι δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ τὴν μορφήν των. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἤγαγόν με, ἀδίκως ὅμως ἴσως, πρὸ πάντων οἱ μολύβδινοι δίσκοι, περὶ ὧν εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι εὑρέθησαν οἱ μὲν παρὰ τὴν κεφαλήν, οἱ δὲ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἐν τῷ λάκκῳ νεκροῦ· ἐπειδὴ δὲν ἐκρίθη ἀναγκαῖον ν' ἀπεικονισθῇ τις ἐξ αὐτῶν, θὰ εἴπωμεν

ἐνταῦθα περὶ αὐτῶν ὅ,τι εἶναι χρεία. Εὑρέθησαν ἐν ὅλῳ ἐννέα· οἱ τρεῖς μείζονες ἔχουσι διάμ. 0,108 περίπου καὶ πάχος 0,010· βάρος δὲ ὁ μὲν 994 ὁ ἄλλος 970 καὶ ὁ τρίτος 956 γραμμάρια· ὁ τέταρτος ἔχει διάμ. 0,085, πάχ. 0,009 καὶ βάρος 489 γραμ.· ὁ πέμπτος ἔχει διάμ. 0,064, βάρος 197 γραμ. δὲν εἶναι ὅμως ἄρτιος· ὁ ἕκτος ἔχει διάμ. 0,057 καὶ βάρ. 240 γραμ., ὁ ἕβδομος διάμ. 0,054 καὶ βάρ. 135 γραμ., ὁ ὄγδοος διάμ. 0,053 καὶ βάρος 111 γραμ. καὶ τέλος ὁ ἔνατος διάμετρ. 0,042 καὶ βάρος 56 γραμ. Πάντες οἱ δίσκοι οὗτοι εἶναι λίαν κατιωμένοι, ἕνεκα τούτου καὶ τὸ βάρος των δὲν εἶναι βεβαίως τὸ ἀρχικόν· ἔπειτα ὁ μόλυβδος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο ἴσως τὸ εὐθηνότερον πάντων τῶν μετάλλων, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἐκ μολύβδου σκεύη τὰ ἐν Μυκήναις καὶ ἀλλαχοῦ ἀνακαλυφθέντα· ὥστε εἶναι πιθανόν, ὅτι δὲν ἐζυγίζετο μετὰ μεγάλης ἀκριβείας· δυνάμεθα λοιπὸν ἀδιστάκτως νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὰ βάρη τῶν δίσκων ἀνταποκρίνονται πρὸς σύστημα, οὗ βάσις εἶναι ἴσως ἡ ἐλαφρὰ βαβυλωνία μνᾶ ἐκ 504 γραμμαρίων. Ἀφίνω εἰς ἄλλους νὰ χρησιμοποιήσωσι, καθ᾽ ὅσον εἶναι δυνατόν, τὰ διδόμενα ταῦτα πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος μετρικοῦ συστήματος κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ ἀρκοῦμαι μόνον νὰ παρατηρήσω, ὅτι οἱ μολύβδινοι δίσκοι δὲν εἶναι βεβαίως οὔτε βάρη οὔτε σκεύη, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἔχουσι τὴν μορφήν, ὑφ᾽ ἣν τὰ μέταλλα ἐκυκλοφόρουν ἐν τῷ ἐμπορίῳ[1].

Πίν. 8, 6. Κοχλιάριον χαλκοῦν· διάμ. δοχείου 0,08· μῆκος τῆς λαβῆς μόνης, ἧς τὸ ἄκρον εἶναι καὶ ἀποκεκρουσμένον, 0,174.

Πίν. 8, 7. Ἐργαλεῖον ἢ μάχαιρα ἐκ χαλκοῦ ἀμφίστομος μήκ. 0,185 πλατυνομένη πρὸς τὴν αἰχμήν· ἡ λαβὴ προσηλοῦτο διὰ τριῶν ἥλων. Ὅμοια ἐκ μετάλλου ἐργαλεῖα μεταχειρίζονται πολλαχοῦ σήμερον οἱ κρεωπῶλαι ἀντὶ ἀκονῶν· ἀλλὰ τοῦτο μάχαιρα μᾶλλον ἢ ἀκόνη φαίνεται.

Πίν. 8, 8. Σωλὴν χαλκοῦς μήκους 0,78 καὶ διαμέτρ. μεγίστης 0,315 περίπου, ἐλαχίστης δὲ 0,027, κλειστὸς εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον, τὸ λεπτότερον· τὸ ἄλλο ἄκρον ἦν ἐξ ἀρχῆς ἀνοικτόν. Ὁ σωλὴν σύγκειται ἐξ ἐλάσματος λεπτοῦ, τὸ ὁποῖον κάμψαντες συνήλωσαν διὰ σειρᾶς μικρῶν ἥλων καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος διακρινομένων· ἐνιαχοῦ (δύο διέκρινα ἐγὼ) ὑπάρχουσι μεγαλείτεροι ἧλοι διαπερῶντες διαμπὰξ τὸν σωλῆνα, ἐχρησίμευον δ᾽ οὗτοι πρὸς στερέωσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ σωλῆνος περιβαλλομένου ξύλου, οὗ λείψανα ἱκανὰ σώζονται διατηροῦντα ἔτι τὴν μορφήν, ἣν ἔχει καὶ ὁ σωλήν· ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι τὸ χαλκοῦν ἔλασμα ἐσφυρηλατήθη ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου ξύλου, οὗ τὸ σχῆμα προσέλαβε. Πρὸς τούτοις ὅμως ἐξάγεται ἐκ τούτου, ὅτι τὸ ξύλον ἦν μακρότερον τοῦ σωλῆνος, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται διατί τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων εἶναι ἀνοικτόν. Ὁ προορισμὸς ὅμως τοῦ σωλῆνος δὲν ἐξάγεται ἐκ τούτων σαφῶς· ἴσως εἶναι τὸ ἕτερον ἄκρον δόρατος, τὸ ὁποῖον εἰς ὑστερωτέρους χρόνους ἔφερε τὸν σαυρωτῆρα· ἐκ τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ἐν ᾧ ἔχομεν ἤδη ἱκανὰς αἰχμὰς δοράτων, οὐδένα, νομίζω, σαυρωτῆρα εὕρομεν[1]· ἴσως δὲ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ σωλῆνος ἐπίτηδες εἶναι πεποιημένον οὕτως, ὅπως δηλ. μὴ ὀλισθαίνῃ ἡ χεὶρ ὁσάκις ἤθελε νὰ ἐξελκύσῃ τὸ εἰς σῶμά τι ἐμπαγὲν δόρυ.

Πίν. 8, 9. Μάχαιραι εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ λάκκου, ὡς ἀνεφέραμεν ἤδη, ἑπτὰ καὶ τεμάχιον ὀγδόης· τούτων μία μήκ. 0,235 (τῆς λαβῆς μέρος λείπει) εἶναι ἀμφίστομος καὶ πλατυτέρα κατὰ τὴν αἰχμήν, δύο δὲ ἄλλαι διαφέρουσι τῶν λοιπῶν μόνον κατὰ τὴν λαβὴν οὖσαν κατεσκευασμένην κατ᾽ ἴδιον ὅλως τρόπον· ἡ ἑτέρα ἐξ αὐτῶν ἀπεικονίζεται ἐνταῦθα. Μῆκος ἔχει 0,50, πλάτος δὲ τῆς λεπίδος μέγιστον 0,05. Ὅπως ποιήσωσι τὴν λαβὴν ἐπλάτυναν σφυρηλατήσαντες τὸ ἓν ἄκρον τῆς λεπίδος τόσον, ὥστε νὰ δύναται νὰ περιβάλλῃ ὡς πυρῆνα ὀστοῦν πάχους ἱκανοῦ· τοῦ οὕτω λεπτυνθέντος ὅμως καὶ καμφθέντος περὶ τὸ ὀστοῦν ἐλάσματος τὰ ἄκρα δὲν συνέμιξαν, ἀλλὰ περιέκοψαν πρὸς κόσμον καὶ ἄφησαν μεταξὺ ἀμφοτέρων ἄνοιγμα, ὥστε νὰ διαφαίνηται τὸ ὀστοῦν. Ἐν τῇ εἰκόνι διακρίνεται σαφῶς ὁ τρόπος οὗτος τῆς κατασκευῆς, ὃν ἐγὼ ἐνταῦθα πρῶτον βλέπω. Ἡ ἄλλη μάχαιρα, ἡ ὁμοίαν τῇ περιγραφείσῃ τὴν λαβὴν ἔχουσα, ἔχει μῆκος 0,49· τῶν λοιπῶν ἡ λαβὴ εἶναι ὡς ἡ τοῦ

[1] Πρβ. Hultsch Metrol. σ. 457: τὸ τάλαντον ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς Ἑβραίοις *kikkâr*, *δίσκος*, ἕνεκα τῆς κυκλικῆς, δισκοειδοῦς μορφῆς, ἣν ἐλάμβανον τὰ μέταλλα κατὰ τὴν χύσιν.

[1] Τὸ δόρυ ὅμως ἑνὸς τῶν ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ ἐκ Μυκηνῶν μεγάλου ἀγγείου (Furtw. und Löschke Myk. Vasen πίν 42) φαίνεται ὅτι ἔχει καὶ σαυρωτῆρα.

ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι ὑπ᾽ ἀρ. 7 ἐργαλείου· τὰ μήκη αὐτῶν ποικίλλουσιν ἀπὸ 0,312 μέχρι 0,22.

Πίν. 8, ἀρ. 10, 10α καὶ 11. Τὰ δύο ταῦτα ἀντικείμενά μοι φαίνεται ὅτι ἔχουσι στενοτέραν σχέσιν πρὸς ἄλληλα· ἀμφότερα εἶναι πρωτοφανῆ καὶ ἡ χρῆσίς των ἕνεκα τούτου ἄγνωστος· ὅπλα βεβαίως δὲν εἶναι. Ἀμφότερα εἶχον στελεούς. Τὸ ὑπ᾽ ἀρ. 10 ἔχει διάμ. ἢ πλάτος 0,43, ὁ δὲ στελεός, ὅστις θὰ εἶχε διάμ. 0,033, εἰσήρχετο εἰς σωλῆνα προσηλωμένον διὰ τριῶν ἰσχυρῶν ἥλων· ἡ διατήρησις τοῦ σκεύους εἶναι καλή, ὡσεὶ ὀλίγον ἢ οὐδαμῶς μετεχειρίσθησαν αὐτὸ ἐν τῷ βίῳ. Τὸ ὑπ᾽ ἀρ. 11 ἔχει μῆκος 0,45 περίπου καὶ εἶναι ὅλως ἐξ ἑνὸς τεμαχίου κατεσκευασμένον· ἔλαβον δηλαδὴ ἔλασμα κεκαμμένον ἐν σχήματι ἀγκῶνος, οὗ τὸ ἥμισυ ἐσφυρηλάτησαν πλατύτερον καὶ ὕστερον ἔκαμψαν εἰς σωλῆνα χάριν τοῦ στελεοῦ· τὸ ἄλλο ἥμισυ εἶναι ἐντελῶς ἐπίπεδον καὶ πάχος μὲν ἔχει 0,004 περίπου, πλάτος δὲ μέγιστον 0,035, διότι κατὰ τὸ ἄκρον γίνεται στενότερον. Ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς του φαίνεται, τὸ σκεῦος τοῦτο ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ συναθροίζωσι καὶ συσσωρεύωσι μικρὰ ἀντικείμενα· π. χ. τὴν τέφραν καὶ τοὺς ἄνθρακας ἐπὶ τῆς ἑστίας. Τὸ ἕτερον, τὸ ἔχον σχῆμα πτύου, φαίνεται ὅτι μετεχειρίζοντο ὡσαύτως ἐν τῷ πυρὶ ἕνεκα τοῦ στελεοῦ, ὃν οὐδεμία ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν λίαν μακρόν· ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ὅλως ἀβαθές, ἴσως δὲν ἦτο σκεῦος μαγειρικόν. Πιθανόν μοι φαίνεται, ὅτι ἀμφότερα ἐχρησίμευον ὁπωσδήποτε εἰς τὰς θυσίας καὶ ὅτι ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου κατετέθησαν ἐν τῷ τάφῳ· διότι γνωστὸν εἶναι ὅτι οἱ ἄνακτες κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦσαν καὶ ἱερεῖς· κατὰ τίνα τρόπον ὅμως ἐχρησίμευον ἀγνοῶ· πιθανὸν εἶναι ἄλλως ὅτι τὰ μετεχειρίζοντο εἰς πλείονας χρείας· τὸ ὑπ᾽ ἀρ. 10 π. χ. δυνατὸν νὰ ἦτο καὶ φρύγετρον, ἐν ᾧ ἔφρυγον κριθάς. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει Μυκηνῶν ἐν ἐρειπίοις οἰκιῶν ἔχουσιν εὑρεθῇ δύο πήλινα σκεύη, τὸ μὲν τὸ 1876 τὸ δ᾽ ἕτερον πέρυσιν, παρεμφερῆ ἀμφότερα τῷ ὑπ᾽ ἀριθ. 10· εἶναι μικρότερα, ἀλλὰ βαθύτερα, ἡ δὲ λαβή, ἥτις ἔχει μῆκ. 0,13 περίπου, φέρει εἰς τὸ ἄκρον ὀπὴν πρὸς ἀνάρτησιν τοῦ σκεύους.

Πίναξ 9. Τὸ ὑπ᾽ ἀρ. 1 ποτήριον, οὗ τὸ σχῆμα παράκειται (1α), ἔχει ὕψ. 0,083, διάμ. ἄνω 0,098 ἕως 0,104 (μείζων εἶναι ἡ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς λαβῆς) καὶ βάρος 276 γραμ. Ἡ παράστασις ὁρίζεται ἄνω καὶ κάτω ὑπὸ οὐδετέρου ἐδάφους, ὧν τὸ μὲν κάτω ἀποτελεῖ οἱονεὶ βάσιν, τὸ δ᾽ ἄνω κορωνίδα. Τὸ ἕτερον τῶν ποτηρίων τὸ ὁποῖον ἔχει ὕψ. 0,08, διάμ. ἄνω 0,104 καὶ βάρος 280,5 γραμ., εἶναι ἁπλούστερον κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ παράστασις καλύπτει ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν καὶ δὲν ἀφίνει οὐδέτερον ἔδαφος. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἀμφότερα εἶναι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πεποιημένα· αἱ λαβαὶ σύγκεινται ἐκ δύο ἐλασμάτων ὁριζοντίων προσηρμοσμένων εἰς τὴν γάστραν δι᾽ ἥλων μικρῶν καὶ ἑνὸς καθέτου γόμφου, οὗ τὰ ἄκρα φαίνονται ὄντα *συγκεκολλημένα* μετὰ τῶν ἐλασμάτων. Αἱ παραστάσεις εἶναι ἔκτυποι, οἱ τύποι ὅμως δὲν φαίνονται ἔσω, διότι ἑκάτερον τῶν ποτηρίων σύγκειται ἐκ δύο ἐλασμάτων ἐχόντων ἀκριβῶς τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ποτηρίου· τούτων τὸ ἔξω φέρει τὴν παράστασιν, τὸ δὲ ἔσω ἁπλοῦν ὂν ἐξέχει ὀλίγον τοῦ ἑτέρου καὶ τὰ χείλη του καμπτόμενα πρὸς τὰ ἔξω σκεπάζουσι τὰ χείλη τοῦ τὴν παράστασιν φέροντος· τοῦτο καταφαίνεται μάλιστα ἐπὶ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. 1. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ φαίνεται δίκτυον προσδεδεμένον ἀπὸ τῶν κορμῶν δύο δένδρων, ὧν τὸ εἶδος δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ μετὰ βεβαιότητος[1]· ἐν τῷ δικτύῳ συνελήφθη βοῦς, ὅστις περιπλακεὶς καὶ μὴ δυνάμενος νὰ σωθῇ μυκᾶται· ἀριστερὰ ἄλλος βοῦς φοβηθεὶς φεύγει δρομαῖος, δεξιὰ δὲ παρίσταται τρίτος, οὗ οἱ ὀπίσθιοι πόδες κρύπτονται ὑπὸ τοῦ δικτύου· τοῦτον προσεπάθησαν νὰ συλλάβωσι δύο ἄνδρες, ἀλλ᾽ ὁ ἄγριος ταῦρος τὸν μὲν ἕνα ἀνατρέψας ἐν τῷ δρόμῳ, τὸν δ᾽ ἕτερον κρατούμενον ὡς φαίνεται ἰσχυρῶς ἀπὸ τοῦ ἀρ. κέρατος ἀναρρίψας φεύγει καὶ οὗτος μεθ᾽ ὅλης τῆς ταχύτητος πρὸς δεξιά. Οἱ ἄνδρες φοροῦσι ζώνην περὶ τὴν ὀσφὺν καὶ περίζωμα ἐξαρτώμενον ἀπ᾽ αὐτῆς, οὗ τὰ πτερύγια ἀναπετάννυνται ἕνεκα τῶν ζωηρῶν κινήσεων· ἡ κόμη των εἶναι μακρά, περὶ δὲ τοὺς πόδας φοροῦσι δι᾽ ἱμάντων περιδεδεμένα μέχρι τοῦ μεσοκνημίου πέδιλα, ὧν τὰ πρόσθια ἄκρα εἶναι ὀλίγον ἀνεστραμμένα πρὸς τὰ ἄνω[2]. Ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ποτηρίου ἡ παρά-

[1] Ὅ τε κορμὸς καὶ τὸ φύλλωμα ὁμοιάζουσι, νομίζω, τῇ ἐλαίᾳ μᾶλλον ἢ παντὶ ἄλλῳ δένδρῳ (πρβλ. τὸν ἐν Gazette archéol. 1886 πίν 3, 1 λίθον).

[2] Ὁμοίως ἀνεστραμμένα πρὸς τὰ ἄνω ἔχοντα τὰ πρόσθια ἄκρα ὑποδήματα ἀπαντῶσιν οὐ μόνον ἐπὶ ἀνατολικῶν καὶ τυρρηνικῶν μνημείων, ἀλλὰ καὶ ἐπί τινων ἑλληνικῶν καὶ δὴ ἐπὶ ἀναγλύφων ἐκ Σπάρ-

στασις εἶναι ἠρεμωτέρα· ἀρ. φαίνεται βοῦς βόσκων, ἐν τῷ μέσῳ δύο ἄλλοι ἥσυχοι ἱστάμενοι καὶ δεξιὰ τέταρτος, ὃν ἕλκει ἀνὴρ δήσας ἀπὸ τοῦ ποδὸς διὰ παχέος σχοινίου· μόνον οὗτος φαίνεται τεταραγμένος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν προσπαθεῖ νὰ φύγῃ, ἀλλὰ μυκᾶται ὑψῶν τὴν κεφαλήν. Ὁ ἀνὴρ εἶναι ἐνδεδυμένος ὅπως καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ποτηρίου, φορεῖ ὅμως ψέλια περὶ τὰς χεῖρας, ὡς φαίνεται· πρὸς τούτοις καὶ ἡ κόμη του εἶναι ἐσφηκωμένη ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς τῶν ἄλλων δὲν παρατηρεῖται τοιοῦτό τι. Καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ ποτηρίου ὑπάρχουσι δύο δένδρα δυσκόλως ὁριζόμενα, ἀλλὰ λείπουσιν ἐνταῦθα οἱ ἐπὶ τοῦ πρώτου φοίνικες· τὸ ἀνώμαλον τοῦ ἐδάφους ἐπ' ἀμφοτέρων δηλοῦται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τὰ δὲ ἄνωθι τῶν παραστάσεων ὀγκώματα δηλοῦσι θάμνους ἢ ὄρη· (πρβ. τὸν ἐν πίν. 10 ὑπ' ἀρ. 15 ἐγγεγλυμμένον λίθον καὶ Schliemann Myc. εἰκ. 334, 335).

Τοὺς ταύρους δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὡς ἡμιαγρίους ἢ ἐντελῶς ἀγρίους, διότι οὐχὶ μόνον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀσίᾳ (Συρίᾳ, Μεσοποταμίᾳ κ.τ.λ.) ὑπῆρχον καὶ ἐν ἱστορικαῖς ἔτι ἐποχαῖς ἄγριοι βόες, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους (πρβ. O. Keller Thiere des klass. Alterthums σ. 56 ἑξῆς)· παρ' Ἡσυχίῳ μάλιστα εὕρηται ἡ σημείωσις: κατράγοντες· οἱ βόαγροι. Λάκωνες. Ἀλλ' ὁ ἐκδότης αὐτοῦ Moritz Schmidt θεωρεῖ τὸ κείμενον ἐφθαρμένον καὶ ὑποπτεύει μὴ ἀντὶ τοῦ *βόαγροι* δέον νὰ γραφῇ *βουαγοί*. Ὁπωσδήποτε ἡ παράστασις τοῦ πρώτου ποτηρίου ἐμποιεῖ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι πρόκειται τῷ ὄντι περὶ θήρας ἀγρίων βοῶν· τὸ κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ξενοφῶντος (Κυνηγ. 10, 7: καὶ τὸν περίδρομον ἐξάπτειν ἀπὸ δένδρου ἰσχυροῦ) ἀπὸ δύο δένδρων δεδεμένον δίκτυον, οἱ ἐν ἀγρίῳ τρέμῳ φεύγοντες δύο ταῦροι καὶ ἡ ἐπικίνδυνος θέσις τῶν ἀνδρῶν, ταῦτα πάντα ἁρμόζουσι μᾶλλον ἐν θήρᾳ ζώων ἀγρίων· ὀφείλομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οἱ ἄνδρες οὐδὲν ὅπλον φέρουσι καὶ τοῦτο καθιστᾷ τὸ πρᾶγμα ἀμφίβολον. Εὐκρινεστέρα ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην εἶναι ἡ παράστασις τοῦ δευτέρου ποτηρίου· διότι ἐνταῦθα πρόκειται προφανῶς περὶ ἀπαγωγῆς ἑνὸς ζώου ἀπὸ ἀγέλης ἡσύχως βοσκούσης· ὁ ἀπαγόμενος μάλιστα ταῦρος ἠδύνατο νὰ ἦναι ζωηρότερος καὶ δυστροπώτερος συμφώνως τῇ περιγραφῇ τοῦ Ὁμήρου Ἰλ. 13, 570 ἑξ.:

ὁ δ' ἑσπόμενος περὶ δουρὶ
ἤσπαιρ' ὡς ὅτε βοῦς, τόν τ' οὔρεσι βουκόλοι ἄνδρες
ἰλλάσιν οὐκ ἐθέλοντα βίῃ δήσαντες ἄγουσιν.

Μόνον μυκώμενος φαίνεται ἐπὶ τοῦ ποτηρίου ὁ ταῦρος πάλιν κατὰ τὴν ὁμηρικὴν περιγραφὴν Ἰλ. 20, 403 ἑξ.:

Αὐτὰρ ὁ θυμὸν ἄϊσθε καὶ ἤρυγεν, ὡς ὅτε ταῦρος
ἤρυγεν ἑλκόμενος Ἑλικώνιον ἀμφὶ ἄνακτα
κούρων ἑλκόντων· γάνυται δέ τε τοῖς ἐνοσίχθων.

Φαίνεται λοιπόν, ὅτι τὰ δύο ποτήρια ἐποιήθησαν τῷ ὄντι ὡς πάρισα (pendants), ὅπως παρετήρησεν ἤδη τοῦτο ὁ κ. Stillman[1], καὶ διὰ τοῦτο παρίστανται ἴσως ὁπωσοῦν ὑπερβολικῶς ἥ τε ζωηρότης τῶν κινήσεων ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ ἡ ἠρεμία ἐπὶ τοῦ ἑτέρου. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν τέχνην, οὐδεμία σπουδαία διαφορὰ παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν δύο ποτηρίων· ἀμφότερα εἶναι ἔργα τοῦ αὐτοῦ ῥυθμοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου ἢ τοὐλάχιστον ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν ἑνὸς τεχνίτου ποιηθέντα· αἱ κινήσεις τῶν δύο φευγόντων ταύρων ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 εἶναι ἐπιτυχέστεραι ἢ ἡ ἠρεμία τῶν δύο ἐν τῷ κέντρῳ τῆς παραστάσεως τοῦ δευτέρου ποτηρίου, ἀλλὰ τοῦτο ἀποδεικνύει ἁπλῶς, ὅτι ὁ τεχνίτης κάλλιον ἀντελήφθη καὶ παρέστησε τὰς στιγμιαίας κινήσεις ἢ τὴν ἠρεμίαν, τὸν *χαρακτῆρα* δηλ., οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ζώου, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ δυσκολώτερον· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου παρατηροῦνται ἐλλείψεις· ἡ θέσις τοῦ ἐν τῷ δικτύῳ συλληφθέντος ζώου δὲν φαίνεται λίαν φυσικὴ καὶ ἡ σύγχυσις τῶν ὀπισθίων τοῦ πρὸς δεξιὰ φεύγοντος μετὰ τοῦ σώματος τοῦ ἐν τῷ δικτύῳ δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἐπιτυχής· ἔπειτα καὶ τῶν δύο ἀνδρῶν ἡ θέσις δὲν εἶναι εὐ-

της (Mitth. d. arch. Instit. Athen. 1877 πίν. XX). Ἔπειτα ἐπὶ ληκύθου ἀττικῆς (Benndorf Gr. und Sic. Vasenb. πίν 27, 1) καὶ ἐπὶ ἀγγείου ἐκ Καμείρου (Annali dell' Instit. 1875 tav. d'agg. U), ὃ ὁ ἐκδότης αὐτοῦ Engelmann θεωρεῖ ἀττικόν· τέλος ἐπὶ νομισμάτων τῆς Μαντινείας παρὰ Σβορώνῳ Ulysse chez les Arcadiens πίν. 1, 9 (ἐκ τῆς Gazette archéol. 1888).

[1] Ἐν περιγραφῇ τῶν εὑρημάτων τοῦ Βαφειοῦ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ ἀμερικανικῷ περιοδικῷ The Nation 1889 Aug. 8 p. 108 (τόμ. 49 ἀριθ. 1258).

κρινής· ὁ εἷς περιβάλλει διὰ τῶν χειρῶν τὸ ἀριστερόν, διὰ δὲ τῶν σκελῶν τὸ δεξιὸν κέρας τοῦ ταύρου, ὅπερ εἶναι ἀδύνατον, ἐὰν φαντασθῶμεν, ὅτι θελήσας νὰ συλλάβῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κέρατος παρεσύρθη ὑπὸ τῆς ὁρμῆς τοῦ ζώου· ὁ ἕτερος δὲ τῶν ἀνδρῶν φαίνεται καταπεσὼν ἀπὸ τῶν νώτων τοῦ ταύρου, ἄπορον ὅμως εἶναι πῶς εὑρέθη ἐκεῖ, διότι οὐδείς, ὑποθέτω, ζητῶν νὰ συλλάβῃ ταῦρον πηδᾷ ἐπὶ τῶν νώτων του.

Παρὰ τὰς ἐλλείψεις ὅμως ταύτας ἐκπληττόμεθα ἀληθῶς ἀπαντῶντες ἐπὶ ἔργων τῆς ἐποχῆς ταύτης τέχνην, ἥν, ἂν ἔλειπον ἴδιά τινα χαρακτηριστικά, ἠδυνάμεθα νὰ ἐκλάβωμεν ὡς πολὺ ὑστερωτέρων χρόνων· ἐν τῇ παραστάσει τῶν ζώων πρὸ πάντων δὲν παρατηρεῖται σχηματισμὸς καὶ δουλικὴ τύπων παραδεδεγμένων ἀπομίμησις, ἀλλ' ἄμεσος ἀπὸ τῆς φύσεως ἔμπνευσις καὶ κατὰ τοῦτο τὰ ποτήρια οὐ μόνον πάντων τῶν τέως γνωστῶν μνημείων τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ὑπερέχουσιν, ἂν καὶ ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἐξ αὐτῶν, π. χ. λίθων ἐγγεγλυμμένων, τὴν αὐτὴν πολλάκις ἐλευθερίαν εὑρίσκομεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν δυσκόλως ἀπαντῶσιν ἔργα ἐφάμιλλα αὐτοῖς.

Ἡ τέχνη ἐπ' ἀμφοτέρων εἴπομεν ὅτι εἶναι ἡ αὐτή, ἡ ἐργασία ὅμως τοῦ δευτέρου εἶναι ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἐπιμελεστέρα· ἐπ' ἀμφοτέρων αἱ τρίχες τῶν ἀνθρώπων καὶ ζώων, ἡ πλοκὴ τῶν σχοινίων, τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ ἄλλαι λεπτομέρειαι, ὧν ἡ δήλωσις διὰ τοῦ τύπου εἶναι δύσκολος ἢ ἀτελής, ἐχαράχθησαν κατόπιν δι' ὀξέος ἐργαλείου· ἐν ᾧ ὅμως ἐπὶ τοῦ πρώτου τὰ χείλη τῶν ἐντομῶν πολλαχοῦ ἀφέθησαν ὀξέα, ὅπως τὰ ἐχάραξε τὸ ἐργαλεῖον, ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἀπετρίβησαν καὶ ἀπεστρογγυλώθησαν ἐπὶ τὸ φυσικώτερον· τὴν διαφορὰν δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ μάλιστα ἐὰν παραβάλῃ τὰ δένδρα τοῦ δευτέρου πρὸς τὰ δύο προφανῶς ὁμοειδῆ, ἀπὸ τῶν ὁποίων εἶναι ἐξῃμμένον τὸ δίκτυον.

Πίν. 10. Ἀνωτέρω συνεπέρανα ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν λίθων ἀπετέλουν ἴσως ψέλια ἢ περιβραχιόνια[1]. Προσθέτω ἐνταῦθα, ὅτι πλὴν τῶν ἐν τοῖς ἑπομένοις ὡς χρυσοδέτων σημειουμένων καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἦσαν τοιοῦτοι, εἶχον δηλαδὴ χρυσοῦν σωλῆνα διήκοντα διὰ τοῦ τρήματος καὶ κεκοσμημένον τὰ πέρατα διὰ κοκκιδίων. Περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ πίνακος παρατηρῶ ὅτι δὲν εἶναι λίαν ἐπιτυχής, πρὸ πάντων τὸ ἄνω ἥμισυ πολλῶν λίθων ἐγένετο σκοτεινὸν καὶ ἡ παράστασις ἀσαφὴς καὶ συγκεχυμένη ἐν ᾧ τὰ πρωτότυπα εἶναι πολὺ εὐκρινέστερα καὶ πλαστικώτερα· τοῦτο δὲ προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ φωτοτυπία ἐγένετο κατὰ γύψινα ἐκμάγματα μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὴ διαρκὴς ἐπιτήρησις κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν.

1) *Σαρδόνυξ*, χρυσόδετος. Ἅρμα ἑλκόμενον ὑπὸ δύο ἵππων· ἐπιβαίνει ἀνὴρ κρατῶν δόρυ ἐπ' ὤμου· ἐν τῇ γωνίᾳ μεταξὺ τοῦ ἄκρου τοῦ δόρατος καὶ τῶν νώτων τοῦ ἀνδρὸς ἀντικείμενόν τι ὡσεὶ φύλλον ἔχον σχῆμα καρδίας ἢ ὄστρεον. Περίεργος εἶναι ὁ ῥυμὸς τοῦ ἅρματος, ὅστις ὅμως ἀπαντᾷ οὐ μόνον ἐπὶ ἄλλων μνημείων τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, π. χ. ἐπὶ τοῦ κατωτέρω περιγραφομένου λίθου ὑπ' ἀρ. 30, ἐπὶ τοῦ παρὰ Imhoof-Blumer und O. Keller Pflanzen und Thiere πίν. 17, 2 λίθου ἐκ Κρήτης, ἐπὶ τεμαχίου ἀγγείου παρὰ Schliemann Tyrins πίν. 14, ἀλλά, ὡς σημειοῖ καὶ ὁ Keller, καὶ ἐπὶ ἀσσυριακῶν· πρβ. Perrot et Chipiez hist. II σ. 525 εἰκ. 307 καὶ πίν. XII. Σύγκειται δ' ὁ ῥυμὸς οὗτος ἐκ δύο ξύλων, ὧν τὸ ἓν ἀποτελοῦν τὸν κυρίως ῥυμὸν συνδέεται μετὰ τοῦ ἄξονος καὶ χωρίζει τοὺς δύο ἵππους, τὸ δ' ἕτερον ἀνωτέρω αὐτοῦ κείμενον ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἄντυγος καὶ ἑνοῦται μετὰ τοῦ πρώτου κατὰ τὸν ζυγόν· μεταξύ των ἑνοῦνται τὰ δύο ξύλα δι' ἄλλων μικροτέρων παραλλήλων, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐνταῦθα ὑπ' ἀρ. 30 ἀπεικονιζομένου, ἢ λοξῶς τεθειμένων, ὡς ἐπὶ τοῦ παρὰ Imhoof und Keller ἀνωτ., ἢ οὕτως ὥστε ν' ἀποτελῶσι τόξα, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου· ἐνταῦθα ὅμως ἴσως ἀντὶ ξύλων ἔχομεν σχοινίον, διότι περὶ τὸ ἕτερον τῶν ξύλων τοῦ ῥυμοῦ, τὸ μετὰ τοῦ ἄξονος συνδεόμενον, διακρίνεται σαφῶς σχοινίον περιειλιγμένον. Εἴτε ἐκ ξύλου ὅμως, εἴτε ἐκ σχοινίου ἀποτελοῦνται τὰ τόξα ταῦτα, βεβαίως ἐκπληροῦσι σκοπὸν πρακτικὸν καὶ δὲν χρησιμεύουσι μόνον πρὸς πλήρωσιν τοῦ χώρου, ὡς νομίζει ὁ Schliemann ἀνωτ. σ. 117.

2) *Ἴασπις* χρώματος κιτρίνου, χρυσόδετος. Δύο δελφῖνες.

[1] Ἐν τῷ ἀσσυριακῷ περὶ τῆς εἰς Ἅδου καταβάσεως τῆς Ἀστάρτης (Istar) διηγήματι λέγεται ὅτι ἡ θεὰ ἀναγκάζεται ὑπὸ τοῦ φύλακος τοῦ Ἅδου πρὶν εἰσέλθῃ ν' ἀποθέσῃ πλὴν τῶν ἄλλων ἱματίων καὶ κοσμημάτων καὶ *τὴν ἐκ πολυτίμων λίθων ζώνην, ἥτις ἐκόσμει τὴν ὀσφύν της* (Ménant Glyptique orient. I σ. 179). Θὰ ὑπέθετον ὅτι καὶ οἱ ἡμέτεροι ἀπετέλουν ζώνην, ἐὰν δὲν εὑρίσκοντο εἰς δύο σωρούς.

3) *Ἴασπις* μέλαινα μετὰ ταινιῶν λευκῶν, χρυσόδετος. Λέων ὀκλάζων ἐπὶ τῶν ὀπισθίων, τὴν κεφαλὴν στρέφων πρὸς τὰ ὀπίσω.

4) *Σάρδιος*. Δύο λέοντες ὀκλάζοντες ἢ δρομαίως φεύγοντες, κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον τῆς παραστάσεως τοῦ ταχέος δρόμου ἐν τῇ ἀρχαϊκῇ τέχνῃ.

5 καὶ 6) *Ἀμέθυστος*, χρυσόδετος. Εἶναι τρίεδρος, ἀλλὰ μόνον αἱ δύο πλευραὶ φέρουσι γλυφάς· ἐπὶ τῆς μιᾶς (ἀρ. 5) γυνὴ φοροῦσα τὸ ἰδιάζον τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ἔνδυμα κρατεῖ ἑκατέρᾳ τῶν χειρῶν πτηνόν τι ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ· ἡ κόμη της εἶναι μακρὰ καὶ κατέρχεται σχεδὸν μέχρι τοῦ ἀγκῶνος· ὁμοία παράστασις παρὰ Milchhöfer Anf. d. Kunst σ. 86 εἰκ. 56α. Ἐπὶ τῆς δευτέρας πλευρᾶς τοῦ ἡμετέρου λίθου (ἀρ. 6) ζῶον κερασφόρον μεταστρεφόμενον τὴν κεφαλήν. Ὅμοιον τὸ σχῆμα λίθον, οὗ ὡσαύτως δύο μόνον πλευραὶ εἶναι ἐγγεγλυμμέναι, ἐκ Πελοποννήσου ὅρα παρὰ Furtw. und Löschke Myk. Vas. Hilfst. E, 19.

7) *Μάζα* ὑαλώδης μέλαινα. Βεβλαμμένη παρὰ τὸν ὦμον τοῦ ἀνδρός. Ἀνὴρ σκεπαζόμενος ὑπὸ ἀσπίδος ποδηνεκοῦς παρεμφεροῦς ἐκείνῃ, ἣν φοροῦσιν οἱ ἄνδρες ἐπὶ τοῦ ἐκ Μυκηνῶν χρυσοκολλήτου ἐγχειριδίου (Ἀθην. τόμ. 9 πίν. Α, 1), μάχεται πρὸς λέοντα ὄρθιον ἱστάμενον· ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ δεξιᾷ ὑψωμένῃ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του κρατεῖ ἐγχειρίδιον ἀμφίστομον λίαν αἰχμηρόν.

8) *Σαρδόνυξ*, χρυσόδετος. Λέων κατακείμενος πρὸς δεξιάν· ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ σώματός του φαίνεται ἐμπεπηγμένον βέλος πτερωτόν, προσάγει δὲ τὸ θηρίον τὸν δεξιὸν ὀπίσθιον πόδα πρὸς τὴν πληγήν, ὡσεὶ ἵνα ἀποσπάσῃ τὸ βέλος. Μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς οὐρᾶς εἶναι σταγόνες αἵματος ὡς φαίνεται.

9) *Σαρδόνυξ*. Βοῦς κατακείμενος πρὸς ἀριστεράν· ἄνωθι τῶν νώτων αὐτοῦ φαίνεται κεφαλὴ δευτέρου βοὸς ὄπισθεν ὁρωμένη. Κάτω δύο γραμμαὶ δηλοῦσαι τὸ ἔδαφος. Πρβ. Furtw. und Löschke Myk. V. Hilfst. E, 19.

10) *Σάρδιος*. Ὅμοιος καθ' ὅλα, σχεδὸν ἀντίγραφον τοῦ προηγουμένου, πλησιέστατα τοῦ ὁποίου εὑρέθη.

11) *Ὄνυξ*, χρυσόδετος. Δύο βόες κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις καὶ ἀντιγάστορες.

12) *Σάρδιος*. Γυνὴ ὀρχουμένη· διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς κρατεῖ ἴσως πλόκαμον τῆς μακρᾶς κόμης της, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας μικρὸν δυσδιάκριτον ἀντικείμενον (ἐγχειρίδιον;). Δύο γυναῖκες πιθανῶς ὀρχούμεναι παρὰ Furtw. und Löschke Myk. V. Hilfst. E, 33.

13) *Ἀχάτης*. Γυνὴ φοροῦσα χιτῶνα κεκοσμημένον διὰ λοξῶν στολίδων κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς ζῶον, οὗ ἡ κεφαλὴ κεῖται ἐπὶ τοῦ ἀριστ. ὤμου της, ὁ δὲ μακρὸς τράχηλος σκεπάζει ὅλως κατ' ἀνεπιτυχῆ τρόπον τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικός· ὁ ἀρ. βραχίων αὐτῆς καταπίπτων παρὰ τὴν πλευρὰν ἅπτεται, ὡς φαίνεται, τοῦ χιτῶνος, εἶναι δὲ ὑπερβολικῶς παχὺς καὶ κοσμεῖται διὰ περιβραχιονίου.

14) *Ἴασπις* πρασίνη. Βοῦς πρὸς ἀριστ. ἀνατείνων τὴν κεφαλὴν καὶ μυκώμενος.

15) *Χαλκηδόνιος*. Ἀνὴρ γυμνὸς τὰ λοιπὰ πλὴν ζώνης περὶ τὴν ὀσφὺν βάλλει κάπρον διὰ δόρατος· ἄνω λογχοειδεῖς ἐξοχαὶ παριστῶσαι πιθανῶς τὴν λόχμην.

16) *Σαρδόνυξ*. Ζῶον (πιθανῶς λέων) φέρον ἐπὶ τῶν νώτων ἄλλο ζῶον, ὃ κρατεῖ διὰ τῶν ὀδόντων ἀπὸ τῶν ὀπισθίων· ἡ κεφαλὴ τοῦ δευτέρου ζῴου συγχεομένη μετὰ τοῦ σώματος τοῦ λέοντος δὲν διακρίνεται καλῶς.

17) *Σάρδιος*. Κοσμήματα διάφορα καὶ δυσδιάκριτα. Ἀριστερὰ γραμμαὶ διασταυρούμεναι ἀποτελοῦσι ῥομβοειδῆ τετράγωνα, οἱονεὶ κιγκλίδας, ἐπ' αὐτῶν δὲ δύο ἑλικοειδεῖς κλάδοι ἢ πλόκαμοι ἐκφυόμενοι ἀπό τινος ὀγκώματος. Δεξιὰ ἄλλα κοσμήματα ὡσεὶ δεσμίδες συνεχόμεναι διὰ δακτυλίων. Ὅμοια δυσεξήγητα κοσμήματα ἐπὶ ἐγγεγλυμμένων λίθων ἐδημοσιεύθησαν ἐν Mitth. Inst. Athen. 1886 πίν. VI 16, 17 καὶ Arch. Ztg. 1883 πίν. 16 ἀρ. 20, 24.

18) *Σαρδόνυξ*, χρυσόδετος. Λέων οὗ μόνον ἡ κεφαλὴ καὶ μέρος τοῦ σώματος φαίνεται, σπαράσσει βοῦν, εἰς τὸν τράχηλον τοῦ ὁποίου ἐνέπηξε τοὺς ὀδόντας. Κάτω ἔδαφος ἀνώμαλον.

19) *Σαρδόνυξ*. Δύο πτηνὰ χηνοειδῆ πρὸς ἀριστερὰν βαίνοντα.

20) *Σάρδιος*, χρυσόδετος. Βοῦς πρὸς ἀριστερὰν βαίνων, τὴν κεφαλὴν στρέφων πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ κάτω καὶ μυκώμενος. Κάτω γραμμὴ τοῦ ἐδάφους.

21) *Σαρδόνυξ*. Λέων σπαράσσων βοῦν, εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ ὁποίου ἐνέπηξε τοὺς ὀδόντας· ὁ βοῦς ἔπεσεν ἐπὶ τῶν προσθίων ποδῶν, τὸ δὲ ὀπίσθιον

ἥμισυ τοῦ σώματός του διευθύνεται καθέτως πρὸς τὸ τοῦ λέοντος.

22) *Ὄνυξ*, χρυσόδετος. Ζῶον (βοῦς;) πρὸς ἀριστερὰν κύπτων τὴν κεφαλὴν μεταξὺ τῶν προσθίων ποδῶν.

23) *Σαρδόνυξ*. Ζῶον (λέων ἴσως) πρὸς δεξιάν· κάτω γραμμὴ ἀνώμαλος τοῦ ἐδάφους.

24) *Σάρδιος*. Βοῦς ὀκλάζων πρὸς δεξιάν· κάτω γραμμὴ εὐθεῖα τοῦ ἐδάφους.

25) *Ἀμέθυστος*. Τέσσαρες κεφαλαὶ κριῶν.

26) *Σαρδόνυξ*. Ἀνὴρ ἐν ἱματίῳ μακρῷ σχηματίζοντι πτυχὰς λοξὰς βαίνει πρὸς δεξιὰν φέρων ἐπ' ὤμου πέλεκυν ὅμοιον ἀκριβῶς τῷ ἐν πίν. 8,1. Ἡ ἑτέρα τῶν χειρῶν ὑψοῦται ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, ἀλλὰ δὲν κρατεῖ τι.

27) *Σαρδόνυξ*. Λέων ὀκλάζων πρὸς ἀριστεράν, τὴν κεφαλὴν στρέφων πρὸς τὰ ὀπίσω. Κάτω δύο γραμμαὶ εὐθεῖαι τοῦ ἐδάφους, ὑπὸ δὲ τὸν δεξιὸν πρόσθιον πόδα λεπτοτέρα μικρὰ γραμμὴ ἀπολήγουσα εἰς κόμβον, ἥτις πιθανῶς εἶναι λείψανον λησμονηθὲν τοῦ γλυφάνου.

28) *Σαρδόνυξ*, χρυσόδετος. Τρία ζῶα πρὸς δεξιάν· φαίνονται ὅτι εἶναι βόες, δὲν ἔχουσιν ὅμως κέρατα· τὸ πρῶτον κύπτει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, τὸ μεσαῖον στρέφει αὐτὴν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ τὸ τρίτον βαίνει κατ' εὐθεῖαν.

29) *Σάρδιος*· ἦν χρυσόδετος. Λέων πρὸς δεξιάν· κάτω γραμμὴ ἐδάφους.

30) *Σάρδιος*. Ἅρμα ὑπὸ δύο ἵππων ἑλκόμενον· ἐπιβαίνει ἀνὴρ κρατῶν τῇ μὲν τὰ ἡνία, τῇ δ' ἑτέρᾳ μάστιγα ἴσως· ὀπίσω τῶν νώτων αὐτοῦ τρεῖς γραμμαὶ ἀορίστου σημασίας· ἡ ἀνθρωπίνη μορφὴ εἶναι λίαν ἄτεχνος, ἐπὶ τῆς εἰκόνος δὲ ἐξηφανίσθη σχεδὸν τέλεον. Περὶ τοῦ ῥυμοῦ τοῦ ἅρματος εἴπομεν ἀνωτέρω κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 λίθου τὰ δέοντα.

31) *Ἴασπις* κεραμόχρους, χρυσόδετος. Αἴγαγρος γονατίζων πρὸς δεξιάν, ἀνεγείρων δὲ τὴν κεφαλὴν ὡσεὶ τετρωμένος· ὀπίσω αὐτοῦ φύεται δένδρον, παρὰ δὲ τὸν δεξ. πρόσθιον πόδα ὑπάρχει ἀντικείμενόν τι, κλάδος ἢ βέλος.

32) *Ἴασπις*, κεραμόχρους. Ἀνὴρ ἐν ἱματίῳ (πρβ. ἀρ. 26) κρατεῖ τῇ δεξιᾷ σχοινίον προσδεδεμένον περὶ τὸν λαιμὸν γρυπὸς φέροντος ἐπὶ τῆς κορυφῆς λοφιάν· ὁ τρόπος τῆς δηλώσεως τῶν πτερῶν τῶν τε πτερύγων καὶ τῶν περὶ τὸν τράχηλον εἶναι ὁ συνήθης τοῖς μνημείοις τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν παράστασιν πρβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σ. 157, ἔνθα περιγράφεται κύλινδρος ἐλεφάντινος, ἐφ' οὗ ὡς φαίνεται τὸ αὐτὸ θέμα ἐπαναλαμβάνεται.

33) *Χαλκηδόνιος*. Δύο γυναῖκες πρὸς ἀριστεράν· ἡ πρώτη κρατεῖ τῇ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν ζῶόν τι· ἡ δευτέρα ἀνατείνει τὴν χεῖρα ὡσεὶ θαυμάζουσα ἢ ἁπλῶς ὁμιλοῦσα· ἀμφότεραι φοροῦσι περὶ τὴν κόμην στεφάνην ἀκτινωτήν, περὶ δὲ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα περιβραχιόνιον καὶ ψέλιον· κατὰ τὴν θέσιν τοῦ ὠτὸς τῆς δευτέρας φαίνεται μικρὰ ἐξοχή, ἥτις εἶναι ἴχνος τοῦ τρυπάνου· ἢ μήπως ὑποτίθεται ἡ γυνὴ αὕτη φέρουσα καὶ ἐνώτιον; οἱ χιτῶνες τῶν γυναικῶν εἶναι γνωστοὶ καὶ ἐξ ἄλλων συγχρόνων μνημείων. Ἡ τὸ ζῶον κρατοῦσα γυνὴ εὕρηται καὶ ἐπὶ λίθου παρὰ Milchhöfer Anf. d. Kunst. σ. 86 εἰκ. 56[6].

34) *Σάρδιος*, χρυσόδετος. Παράστασις παρεμφερὴς τῇ προηγουμένῃ· γυνὴ κρατεῖ τῇ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν κριόν· ἡ περιβάλλουσα τὸ ζῶον χεὶρ δὲν φαίνεται, ὡς οὐδ' ἐν τῷ προηγουμένῳ λίθῳ, ἡ δ' ἑτέρα στηρίζεται ἐπὶ τῆς ὀσφύος· ἄνωθι τοῦ ἀγκῶνος τῆς χειρὸς ταύτης διακρίνονται δύο γραμμαὶ διατέμνουσαι τὸν βραχίονα, αἵτινες δυνατὸν νὰ δηλῶσι περιβραχιόνιον, πιθανώτερον ὅμως εἶναι, ὅτι σημαίνουσιν ἁπλῶς τὴν παρυφὴν τῆς *χειρίδος*, διότι ἀπὸ τῶν γραμμῶν τούτων ἀρχόμεναι διήκουσι μέχρι τοῦ ὤμου ἄλλαι γραμμαί, αἵτινες ἀναμφιβόλως εἶναι πτυχαὶ ἢ ῥαφαί· ὅμοιαι δὲ ταύταις διακρίνονται σαφῶς καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους, ὥστε ἀποδεικνύεται ἀναμφισβητήτως ὅτι ὁ χιτὼν καλύπτει ὅλον τὸ σῶμα, εἶναι ὅμως κάτω μὲν τῆς ὀσφύος πλατύς, ἀνωτέρω δ' αὐτῆς προσφυὴς τῷ κορμῷ. Ἐπὶ οὐδενὸς τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν μνημείων τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ὁ σχηματισμὸς τῆς ἐσθῆτος ἦν οὕτως εὐκρινὴς (πρβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σ. 162). Ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς γυναικὸς ὑπὸ τὸν τράχηλον τοῦ κριοῦ διακρίνεται ἴσως περιδέραιον, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς ταινία τις ἢ πλόκαμος τῆς κόμης κατερχόμενος ὀπίσω τοῦ βραχίονος μέχρι τοῦ γόνατος περίπου.

35) *Ἀχάτης*. Δύο λέοντες ὄρθιοι ἑκατέρωθεν δενδρυλλίου κρατοῦντες ἑκάτερος ὑψηλὰ πρόχουν

δι' ἀμφοτέρων τῶν προσθίων σκελῶν· περὶ τὴν ὀσφὺν φοροῦσι ζώνην, ἐπὶ δὲ τῶν νώτων δορὰν περίεργον. Τὸ δενδρύλλιον εἶναι φοῖνιξ, ἐκφύεται δ' ὡς φαίνεται ἐξ ἀγγείου τεθειμένου ἐπὶ βάσεως· ἀνάλογον ἐκ τοῦ κύκλου τῶν μυκηναίων μνημείων ἐγὼ μόνον τὸ ἀργυροῦν ἀγγεῖον Mitth. des Inst. Athen. 1883 πίν. 1 γινώσκω. Τέρατα ὅμως ὄρθια κρατοῦντα ἀγγεῖα καὶ φοροῦντα τὴν αὐτὴν δορὰν εἶναι συνηθέστερα, π. χ. ἐπὶ τοῦ ἀμέσως ἑπομένου ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι λίθου, ἐπὶ ἄλλου παρὰ Milchhöfer ἀνωτ. σ. 68 εἰκ. 44 α, β, ἐπὶ ὁμοίου ἐν Annali dell'Instit. 1885 tav. d'agg. GH, 8 καὶ ἐπὶ χαλκοῦ ἀγγείου ἐκ Κύπρου παρὰ Perrot et Chipiez hist. III σ. 794 εἰκ. 555 καὶ 556. Περὶ τῆς δορᾶς ὁ Perrot αὐτόθι λέγει, ὅτι εἶναι ἰχθύος, ἣν φοροῦσι λέοντες, ὁ δὲ Rossbach (Annali 1885 σ. 196) ὅτι εἶναι λέοντος ἔχουσα μεγάλην χαίτην. Ὁπωσδήποτε φαίνεται ὅτι εἶναι ἰδιαιτέρα δορά, ἣν φοροῦσιν ὡς ἱμάτιον. Καὶ τῆς παραστάσεως ἑρμηνεία δὲν εὑρέθη εἰσέτι παραδεκτὴ ὑπὸ πάντων· ὁ Milchhöfer, ὡς γνωστόν, ὠνόμασε τὸ τὸ ἀγγεῖον κρατοῦν τέρας Ἶριν, εὗρεν ὅμως πολλοὺς τοὺς ἀντιλέγοντας· ὁ Schuchhardt (Schliemann's Ausgrab. σ. 327) γενικῶς περὶ τούτων καὶ τῶν ὁμοειδῶν αὐτοῖς τεράτων ὁμιλῶν ὀνομάζει αὐτὰ δαίμονας τῶν ὀρέων, δασῶν καὶ ὑδάτων· τῷ ὄντι ἀδύνατον εἶναι αἱ παραστάσεις αὗται νὰ μὴ ἔχωσι μυθολογικὴν ἔννοιαν, οἱ δύο δὲ λέοντες οἱ ὑπεράνω δενδρυλλίου ἀγγεῖα κρατοῦντες δὲν δύνανται νὰ ἑρμηνευθῶσι πιθανώτερον ἄλλως, ἢ ὅτι εἶναι δαίμονες τῶν ὑδάτων.

36) *Σαρδόνυξ*. Ὅμοιον τοῖς προηγουμένοις τέρας κρατοῦν καὶ αὐτὸ πρόχουν· διάφορος εἶναι ὀλίγον ἡ δορά, δὲν διακρίνεται ἂν φορῇ ζώνην, στερεῖται δὲ καὶ τῆς ἑλικοειδοῦς πλοκαμίδος παρὰ τὸν ὦμον, τέλος λείπουσιν ἐπ' αὐτοῦ καὶ αἱ δύο ἐπὶ τοῦ τραχήλου γραμμαὶ αἱ δηλοῦσαι προφανῶς τὴν τὸ πρόσωπον ἑκατέρωθεν περιβάλλουσαν χαίτην.

37) *Σάρδιος*. Παράστασις δυσερμήνευτος· φαίνεται ἀντικείμενον κυψελοειδές, ἑκατέρωθεν τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἐκφύονται δύο ἕλικες· μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσι γραμμαί τινες πληροῦσαι τὸν κενὸν χῶρον, ὑπὸ τοὺς ἕλικας δὲ καὶ κάτωθεν τοῦ κυψελοειδοῦς ἀντικειμένου διακρίνονται ἄλλαι γραμμαί, ὡσεὶ πόδες ἐντόμου ἢ ταινίαι. Τὸ ὅλον παριστᾷ πιθανῶς πῖλον κεκοσμημένον διὰ δύο κεράτων κριοῦ καὶ φέροντα ταινίας, ὅπως περιδέηται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· ἡ ἐκ μυκηναίου τάφου ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 πίν. 8, 12 ἐλεφαντίνη κεφαλὴ φορεῖ ὅμοιον τὰ λοιπὰ πῖλον πλὴν τῶν κεράτων· ταῦτα εὑρίσκομεν ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἐκ Μυκηνῶν ἀγγείου τοῦ τὴν παράστασιν ὁπλιτῶν ἔχοντος καὶ ἐπὶ τοῦ κράνους κεφαλῆς ἐξ αἰγυπτίας πορσελλάνης προερχομένης ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει Μυκηνῶν τάφων καὶ ἀπεικονισθείσης παρὰ Schuchhardt Schliemann's Ausgrab. σ. 237 εἰκ. 198. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς δὲ χρόνους μανθάνομεν, ὅτι καὶ ὁ Πύρρος (Πλουτ. βίος Πύρρου 11, 20) ἐφόρει κράνος τῷ τε λόφῳ διαπρέπον καὶ τοῖς *τραγικοῖς κέρασιν*.

38) *Ἴασπις* κεραμόχρους, χρυσόδετος. Δύο ἄνδρες γυμνοὶ τὰ ἄλλα πλὴν ζώνης καὶ περιζώματος ἴσως περὶ τὰ αἰδοῖα ἀσχολοῦνται περὶ λέοντα ὃν κατέβαλον κατὰ τῆς γῆς· οὐδέτερος αὐτῶν κρατεῖ μάχαιραν ἢ ἄλλο τι ὅπλον, διακρίνεται ὅμως τι ὡσεὶ σχοινίον ἑλισσσόμενον διὰ τῶν χειρῶν των καὶ τῶν σκελῶν τοῦ λέοντος, ὥστε πιθανῶς προσπαθοῦσι νὰ δέσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν· ἴσως ὑποτίθεται ὁ λέων νεκρός, ἡ θέσις του ὅμως καὶ ἰδίως ἡ τῆς οὐρᾶς του (πρὸ πάντων ἐὰν ἀναστραφῇ ὁ λίθος) δὲν ἐκφράζουσι τοῦτο.

39) Δακτύλιος χρυσοῦς ἔχων διάμ. 0,013 καὶ βάρος 6.8 γραμ. Τὸ σχῆμά του εἶναι ὅμοιον τοῖς γνωστοῖς ἐκ Μυκηνῶν πλὴν ὅτι ὁ κύκλος του ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας εἶναι διὰ γραμμῶν διῃρημένος ὡς σῶμα σκώληκος. Ἀριστερὰ παρίσταται δένδρον ὡσεὶ ἀπὸ ἀγγείου ἐπιμήκους ἐκφυόμενον, ἀνὴρ δὲ φορῶν μόνον ζώνην καὶ πέδιλα περιδεδεμένα δι' ἱμάντων ἐπὶ πετρώδους βαίνων ἐδάφους ἀνατείνει τὴν χεῖρα πρὸς τὸ δένδρον ὡσεὶ θέλων νὰ δρέψῃ καρπούς· ἡ κίνησίς του εἶναι ζωηρά· περαιτέρω γυνὴ ἐν τῷ γνωστῷ μυκηναίῳ χιτῶνι φαίνεται ὡσεὶ ὀρχουμένη· ὅλως δεξιὰ δὲ ἀντικείμενόν τι ὡσεὶ ἔντομον ἀναλόγως ὑπερμέγεθες καὶ ἄνω παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικὸς δύο δυσδιάκριτα ἀντικείμενα (τὸ μικρότερον εἶναι ἴσως ἁπλῆ βλάβη) καὶ τρίτον τι σταυροειδὲς ὡσεὶ πέλεκυς, ἑκατέρωθεν τοῦ ὁποίου ἐξαρτῶνται δύο ἄλλα ἀντικείμενα κατερχόμενα μέχρι τοῦ μέσου τοῦ στελεοῦ. Ἡ παράστασις αὐτή, ἂν καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὰ σύμβολα, μοὶ φαίνεται θρησκευτική, οὐσιῶδες δὲ

μέρος ἀποτελεῖ τὸ δένδρον. Ἀνωτέρω (ἀρ. 12) εὕρομεν γυναῖκα ὀρχουμένην, κρατοῦσαν μάλιστα ἴσως ἐγχειρίδιον, ἀνεφέραμεν δ' αὐτόθι καὶ ἄλλην ὁμοίαν παράστασιν ἐπὶ λίθου· ἐνταῦθα βλέπομεν πάλιν γυναῖκα ὀρχουμένην, ἴσως δὲ καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἡ στάσις οὕτω πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ, δύσκολον δὲ εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ὄρχησις αὕτη δὲν ἔχει βαθυτέραν τινὰ θρησκευτικὴν ἔννοιαν· ὁ χαρακτὴρ τῆς θρησκείας ταύτης πρέπει νὰ ἦτο ὀργιαστικός.

40) Δακτύλιος χαλκοῦς διαμ. 0,02. Ἡ σφενδόνη εἶναι προσηλωμένη ἐπὶ τοῦ κύκλου διὰ δύο ἥλων· ἡ παράστασις ἔπαθεν ἕνεκα τῆς κατιώσεως· ζῷον οὗ τὸ μὲν σῶμα ὁμοιάζει τῷ τοῦ λέοντος, ἡ κεφαλὴ ὅμως μᾶλλον τῇ ἁρπακτικοῦ ὀρνέου, ὄρθιον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν ἱστάμενον σπαράσσει ἄλλο τετράπουν, ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ ὁποίου θέτει τοὺς προσθίους. Ὀπίσω τοῦ σπαρασσομένου φοῖνιξ, εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον ἄλλος.

Τὸν Φεβρουάριον 1890.

Χρ. Τσουντας

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΑΡΧΑΙΩΝ ΤΑΦΩΝ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

Ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας (1884, σελ. 83-87) ἀνακοινῶν τὰς παρατηρήσεις μου, ἃς εἶχον κάμει ἐπὶ ἀρχαίων τάφων, οὓς τυχαίως εἶχον ἀνακαλύψει, ἔγραφον τὰ ἑξῆς:

«Ἐν δὲ τῇ παρούσῃ ἐκθέσει κρίνω ὄχι ἄσκοπον νὰ κάμω λόγον καὶ περὶ ἄλλων τινῶν ἀπροσδοκήτων μὲν ἀποκαλύψεων τῶν ἐνταῦθα ἀνασκαφῶν, μὴ στερουμένων ὅμως ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος. Κατὰ τὴν μεσημβρινὴν δηλ. κατωφέρειαν τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως 60-80 Γ. Μ. μακρὰν τοῦ ἱεροῦ Περιβόλου ἔχει ἀγορασθῇ μετά τινος ἐκεῖ οἰκίας σῳζούσης λείψανα ψηφιδωτοῦ ἐδάφους καὶ ἀγρὸς 1500 τετρ. Γ. Μ. περίπου τὴν ἔκτασιν. Τὸν ἀγρὸν τοῦτον θέλων νὰ χρησιμοποιήσω, ἂν ἀνάγκη ἐγίνετο, εἰς μεταφορὰν ἐκεῖ χωμάτων ἐκ τῶν ἐν τῷ Περιβόλῳ ἀνασκαφῶν, ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ τὸν ἐρευνήσω πρότερον διὰ σκαφῆς, ἵνα μή τι κρύπτηται ἄξιον λόγου καὶ σκεπασθῇ ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς μελετωμένης μεταφορᾶς ἐκεῖ νέων χωμάτων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν μοὶ ἀπεκαλύφθη *ὑδραγωγὸς ἀσβεστόκτιστος* ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἔχων τὴν φορὰν καὶ τὴν κλίσιν του καὶ πιθανῶς πρὸς περισυναγωγὴν τῶν ὀμβρίμων ὑδάτων εἴς τινα δεξαμενὴν κτισθεὶς ἐν Ρωμαϊκοῖς, ὡς εἰκάζω, χρόνοις. Τὸ εὕρημα δὲν εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξιον καὶ δύναται κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀφινομένου μικροῦ μόνον μέρους ὁρατοῦ, καὶ πάλιν νὰ καλυφθῇ. Ἀλλ' οἱ ἐκεῖ τόποι ἔπρεπε νὰ ἐξετασθῶσι μέχρι τοῦ στερεοῦ, ἤτοι βραχώδους, ἐδάφους, ἡ δὲ ἐπίχωσις, καίπερ ὡς τὸ πολὺ ἐξ ἀμμωδῶν χωμάτων ἄνωθεν ἐκ τοῦ λόφου κατενεχθέντων ἀποτελουμένη, ἦτο καὶ σκληρὰ καὶ ἱκανῶς μεγάλη (3-4 Γ. Μ.) πολλαχοῦ, ὁ δὲ γράφων τὰ παρόντα εἶχε πάντοτε ὑπ' ὄψιν νὰ μὴ ὑπερβῇ ἡ γενησομένη δαπάνη τὴν τυχὸν ὠφέλειαν ἐκ μεταφορᾶς ἐκεῖ χωμάτων ἐκ τῶν ἐν τῷ Περιβόλῳ ἀνασκαφῶν. Τέλος κατά τινα τῶν ἀποπειρατηρίων τάφρων ἐφθάσαμεν εἰς τὸ στερεόν, ἤτοι βραχῶδες, ἔδαφος, ἐκεῖ δὲ ἦλθον εἰς φῶς τάφοι πανάρχαιοι, ὧν ἐρευνήσας περὶ τοὺς δέκα μέχρι τοῦδε μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς προσοχῆς παραθέτω ἐνταῦθα συντόμως τῶν παρατηρήσεών μου τὰ πορίσματα».

«Ὅμοιοι πανάρχαιοι τάφοι ἀνευρέθησαν, ὡς γνωστόν, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Περιβόλῳ[1] ἀλλ' οὗτοι σεσυλημένοι καὶ μεμονωμένοι δὲν παρεῖχον πολὺ τὸ διάφορον· οἱ ἐν τῷ ἀγρῷ εἰσὶ βεβαίως ἄθικτοι καὶ ἂν δὲν ἀποτελοῦσιν ὁλόκληρον νεκροταφεῖον, οὐδὲν ἧττον φαίνονται ὄντες ἱκανοὶ τὸν ἀριθμόν, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὀλίγοι οἱ ὑπ' ἐμοῦ ἐρευνηθέντες παρέχουσιν ἔννοιάν τινα τῆς τε διασκευῆς αὐτῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ταφῆς τῶν ἐν αὐτοῖς τεθαμμένων. Καὶ πρῶτον μὲν ἂς ρηθῇ τοῦτο, ὅτι οὔτε τις οἱαδήποτε διάταξις,

[1] Παράβ. ἀνωτ. σελ. 76 καὶ Πρακτ. τοῦ 1883, σελ. 59, σημ. 2 καὶ σελ. 61, σημ. 2.

οὔτε τις πρός τι ὡρισμένον τοῦ ὁρίζοντος σημεῖον τοποθέτησις αὐτῶν παρατηρεῖται, ἀλλὰ φαίνονται ἀποτελοῦντες σύμπλεγμα ὅλως ἀνώμαλον διασταυρούμενοι πρὸς ἀλλήλους ἐνίοτε καὶ εἰς τὸ αὐτὸ σχεδὸν ἐπίπεδον. Ἔπειτα δ᾽ ὅτι, τινὲς μὲν οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ἁπλοῖ *βόθροι* ἐπικεκαλυμμένοι ἄνω δι᾽ ἀκατεργάστων πλακῶν ἐγχωρίου λίθου, ἄλλοι δὲ ἔχουσι τὰς τέσσαρας πλευράς των κτιστὰς (ὕψος, ἤτοι βάθος, 0,30 - 0,50 Γ. Μ.) ἢ ἐκ λίθων ἀκατεργάστων (ξηρολιθιά), ἢ ἐξ *ὠμῶν πλίνθων*[1], ἢ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ἐνίοτε καὶ φέρουσι τὸ αὐτὸ πάντες *κάλυμμα* (πλάκας ἀκατεργάστους), ὅπερ ὅμως εἰς ἕνα τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐξετασθέντων δὲν ὑπῆρχε. Τὰ ἐν αὐτοῖς εὑρήματά εἰσιν ὡς τὸ πολὺ οὐχὶ λόγου ἄξια, ὀλίγα τινὰ ἀγγεῖα δηλ. τὰ πλεῖστα συντετριμμένα[2] τοῦ γεωμετρικοῦ λεγομένου ρυθμοῦ, ὧν δύο ἱκανῶς μεγάλα (ὕψ. 0,30 - 0,40), ἀλλὰ συντετριμμένα ὡσαύτως, εὑρέθησαν εἰς δύο παραλλήλους, ἀλλ᾽ εἰς ἀπόστασιν ἀπ᾽ ἀλλήλων 1,50 Γ. Μ. τάφους, ὄρθια καὶ τούτου ἕνεκα βαθύτερον ἢ ὁ νεκρὸς τεθειμένα, τὸ μὲν κατὰ τοὺς πόδας τοῦ νεκροῦ τοῦ ἑνὸς τῶν τάφων, τὸ δὲ ἕτερον κατὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ τοῦ ἑτέρου, πλήρη τέφρας, ἀνθράκων καὶ κεκαυμένων ὀστῶν καὶ ἐξαχθέντα ἐκεῖθεν μετὰ πάσης προσοχῆς κατετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον τὸ ἐν Ἐλευσῖνι, ἂν καὶ ἡ διατήρησις αὐτῶν εἰς τὴν νῦν κατάστασίν των ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος. Ἐν δὲ τοῖς πλείστοις τῶν τάφων ἀνευρίσκονται τὰ περισσότερα (τοὐλάχιστον πάντα τὰ παχύτερα) τῶν ὀστῶν[3] οὐδὲν ἕτερον παρουσιάζοντα τὸ καινόν, ἢ ὅτι ἑνὸς μάλιστα τῶν νεκρῶν ἐφάνησάν μοι παχύτατα (τοῦ κρανίου τὰ ὀστᾶ εἶχον πάχος 0,01 περίπου) ἴσως ἐκ τῆς ὑγρασίας ἐξῳδηκότα. Καύσεως ἴχνη (τέφραν ἱκανὴν καὶ ἄνθρακας ὀλίγους) παρετήρησα εἰς ἕνα μόνον τάφον κυρίως· ἀλλὰ τὰ ὀστᾶ ἐν γένει, πλὴν τῶν ἐν ταῖς μνημονευθείσαις ἀνωτέρω ὀστεοδόχοις κάλπαις, δὲν μοὶ ἐφάνησαν κεκαυμένα· ἀδύνατον δὲ ὑπῆρξε νὰ καθαρίσω ἀπὸ τῶν χωμάτων καὶ νὰ ἀντιληφθῶ σαφῶς τοῦ σκελετοῦ ὁλοκλήρου ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ θέσει[1]. Καὶ ὅμως παρετήρησα (καὶ τοῦτο εἶναι ἴσως τὸ ἀξιολογώτερον τῶν ἐν αὐτοῖς παρατηρηθέντων) εἰς δύο τῶν σκελετῶν (τοῦ ἑτέρου μάλιστα καὶ ἐσημείωσα ὡς οἷόν τε ἀκριβέστερον ἐν τῷ ἡμερολογίῳ μου) *τὴν θέσιν* τῶν ὀστῶν τῶν κνημῶν *σταυροειδῶς* ἢ μᾶλλον *χιαστὶ* τεθειμένων, τῆς ἀριστερᾶς κνήμης οὔσης ὑπὸ τὴν δεξιάν, αὐτῶν δὲ τούτων τῶν νεκρῶν καί τινος τρίτου ἀκόμη καὶ τὸ κρανίον μοὶ ἐφάνη ὄχι ὅλως *ὑπτίαν* ἔχον θέσιν, ἀλλὰ κλίσιν τινὰ πρὸς τἀριστερά. Κατ᾽ ἀρχὰς ἐξενίσθην, τὸ ὁμολογῶ, ἀλλ᾽ ὕστερον ἐνεθυμήθην ὅτι οὐδόλως παράδοξον οὐδὲ πρωτοφανὲς νὰ ἔκειντο οἱ νεκροὶ κεκλιμένοι πρὸς τἀριστερὰ καὶ συνεσταλμένα ὀλίγον τι τὰ σκέλη ἔχοντες, θέσις, ἥτις ἀληθῶς μόνη δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὸ *χιαστὸν* σχῆμα τῶν ὀστῶν τῶν κνημῶν τῶν ἡμετέρων νεκρῶν[2]. Ἀγνοῶ ὅμως ἂν τὸ πρᾶγμα παρετηρήθη καὶ ἐν ἄλλοις ὁμοίοις τάφοις τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Πρὶν δὲ τὸν περὶ τῶν τάφων τούτων καταστρέψω λόγον ἀνάγκη νὰ παρατηρήσω ὅτι καὶ μεγάλα ἀγγεῖα, (δυστυχῶς ὄχι σῶα καὶ ἀκέραια), οἷα τὰ ἐν Διπύλῳ εὑρέθησαν καὶ ἐδῶ[3] τὰ περισσότερα εἰς στρῶμα γῆς ὑψηλότερον (0,50 περίπου) τῶν εἰρημένων τάφων καὶ εἰς οὐδεμίαν, ὡς νομίζω, πρὸς αὐτοὺς σχέσιν, ἀποτελοῦντα αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτὰ τάφους ἰδιαιτέρους. Καὶ ταῦτα δὲ τεθειμένα οὐχὶ *ὄρθια*, ἀλλὰ *πλαγια-*

[1] Μίαν τούτων κατώρθωσα νἀποσπάσω, ἀλλ᾽ ὄχι δυστυχῶς ἀκεραίαν· πλάτος ἔχει 0,39 καὶ πάχος 0,09 Γ. Μ.· τὸ μῆκός της πρέπει νὰ ἦτο 0,43-0,44.

[2] Ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ ἑνὸς τῶν τάφων εὑρέθη καὶ τεμάχιον σιδήρου οὐδὲν παρέχον ἐν τῇ νῦν αὐτοῦ καταστάσει σχῆμα. Ἐν ἄλλῳ τινὶ τάφῳ (παιδὸς ὡς εἰκάζω) προβάτου *ἀστράγαλος*. Καὶ *ὀστοῦν* δὲ ὄχι ἀνθρώπινον, ὡς μοὶ ἐφάνη, εὑρέθη μεταξὺ τῶν ὀστῶν τάφου τινός.

[3] Προσεπάθησα πάσῃ δυνάμει ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσα νὰ ἐξαγάγω καὶ διασώσω κρανίον τι ἀκέραιον· οὐχ ἧττον καὶ ἐπὶ τῶν διασωθέντων τεμαχίων δύνανται, νομίζω, νὰ γίνωσι κρανιοσκοπικαί τινες παρατηρήσεις παρὰ τῶν ἁρμοδίων.

[1] Τὸ πρᾶγμα ἦτο δύσκολον καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῶν τάφων πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς νεκρῶν καὶ διότι ἡ σκαφὴ ἤρξατο γενομένη ἐκεῖ ὄχι πρὸς τοῦτον τὸν σκοπόν.

[2] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1885, σελ. 41-42. Perrot Hist. de l'Art II, σελ. 372 καὶ ἑξῆς.

[3] Τῶν τοῦ ἁπλουστέρου εἴδους. Μόνον ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τοῦ μεγίστου αὐτῶν εἶναι ἐζωγραφημένα δύο πτηνά· καὶ τούτου ὅμως καὶ τῶν ἄλλων ἡ λοιπὴ διακόσμησις εἶναι ἁπλουστάτη· τινὰ μάλιστα εἶναι ὅλως κοινὰ καὶ πρόστυχα ἄνευ γανώματος καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς διακοσμήσεως. Ἄξιον ὅμως ἴσως ἰδιαιτέρας μνήμης ἐνταῦθα εἶναι ὅτι δύο αὐτῶν *ραγισμένα* καὶ πρὶν ἢ τεθῶσιν εἰς τοὺς τάφους φέρουσι κατὰ μῆκος τῶν ἀρχαίων *ραγισμάτων* των ὀπὰς κανονικὰς καὶ κατὰ κανονικὰς ἀποστάσεις, δι᾽ ὧν ἴσως προσεδένοντο διὰ σχοινίου πρὸς στερέωσιν. Αὐτὸ τοῦτο ἔπραξα καὶ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου αὐτῶν, συνειθίζουσι δὲ νὰ πράττωσι, ὡς ἀκούω, οἱ ἡμέτεροι χωρικοὶ καὶ νῦν ἔτι ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι καὶ τὸ πρᾶγμα ἦν, ὡς φαίνεται, καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι οὐχὶ σπάνιον, διότι ἀγγεῖα ὁμοίας φέροντα ὀπὰς κέκτηται καὶ ἄλλα ἡ ἡμετέρα Ἑταιρία.

σμένα ἐντὸς ἀβαθοῦς κοιλότητος ἐκαλύπτοντο ἄνω (πλὴν ἑνός), ὅπως καὶ οἱ τάφοι, ὑπὸ ἀκατεργάστων πλακῶν καὶ ἔφερον ἑκατέρωθεν τῆς κοιλίας των ἕνα ἢ πλείονας, οἱονεὶ πρὸς ὑποστήριξιν, λίθους· λίθοι δὲ ἀντὶ πωμάτων ἔφρασσον καὶ τὰ στόμια αὐτῶν καὶ κάποτε καὶ τοὺς συντετριμμένους πυθμένας των[1]. Δύο δὲ εὑρέθησαν τὸ ἓν παρὰ τὸ ἄλλο οὕτω τεθειμένα, ὥστε τὸ δεύτερον ἐχρησίμευεν ὡς πυθμὴν τοῦ πρώτου τεθραυσμένου ὄντος ὅλως τὰ κάτω[2]· ταῦτα δὲ οὐ μόνον ἐκάλυπτον ἄνω πλάκες, ἀλλὰ καὶ ὀλόγυρα, εἴς τινα ὅμως ἀπ᾽ αὐτῶν ἀπόστασιν, περιέβαλλον λίθοι, οἱονεὶ ἀφορίζοντες τὸν τόπον. Πάντα δὲ πλὴν τῶν ὀλίγων χωμάτων ἐμπεριεῖχον καὶ ἄλλα τινὰ μικρότερα (ὡς κτερίσματα) ἀγγεῖα καὶ ὀλίγα ὀστᾶ (ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κρανίου) *νεαρῶν σωμάτων* (παιδίων ἢ κορασίων) καὶ μὴ *κεκαυμένα*, ὡς ἐγὼ νομίζω[3]. »

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς. Ἐν τῇ ἐπαναλήψει ὅμως τῶν ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφῶν κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη (1885-86) ἔκρινα σκόπιμον δαπανῶν καὶ χρόνον καὶ χρήματα κατά τι περισσότερα νὰ ἐξακριβώσω τὰ κατὰ τοὺς τάφους ἐκείνους ὡς κάλλιον ἠδυνάμην. Πρὸς δὲ τοῦτον τὸν σκοπὸν ἀναγκαῖον ἐφάνη μοι νὰ ὁρίσω ἐκ τῶν προτέρων μικρόν τι τεμάχιον γῆς (45-50 τετραγωνικὰ Γ. Μ.) καὶ νἀρχίσω νἀφαιρῶ κατὰ στρώματα τὸ ἐπισωρευθὲν ἐκεῖ χῶμα ἵνα οὕτω φθάσω ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐκείνην, εἰς ἣν τὸ πρῶτον ἤθελον παρουσιασθῇ ἴχνη ταφῆς· τοῦτο δὲ ὄντως καὶ ἔπραξα καὶ παραθέτων ὧδε ἁπλοῦν ὅλως διάγραμμα τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου προσθέτω εἰς ἐξήγησιν αὐτοῦ καὶ τὰ ἑπόμενα[4].

Εἰς βάθος 2,50 περίπου Γ. Μ. ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος ὀρθία πλὰξ (ὕψ. 0,60, πλάτ. 0,35 καὶ πάχ. 0,15) ἐμπεπηγμένη ὡς στήλη εἰς τὸ ἔδαφος (Λ) καὶ

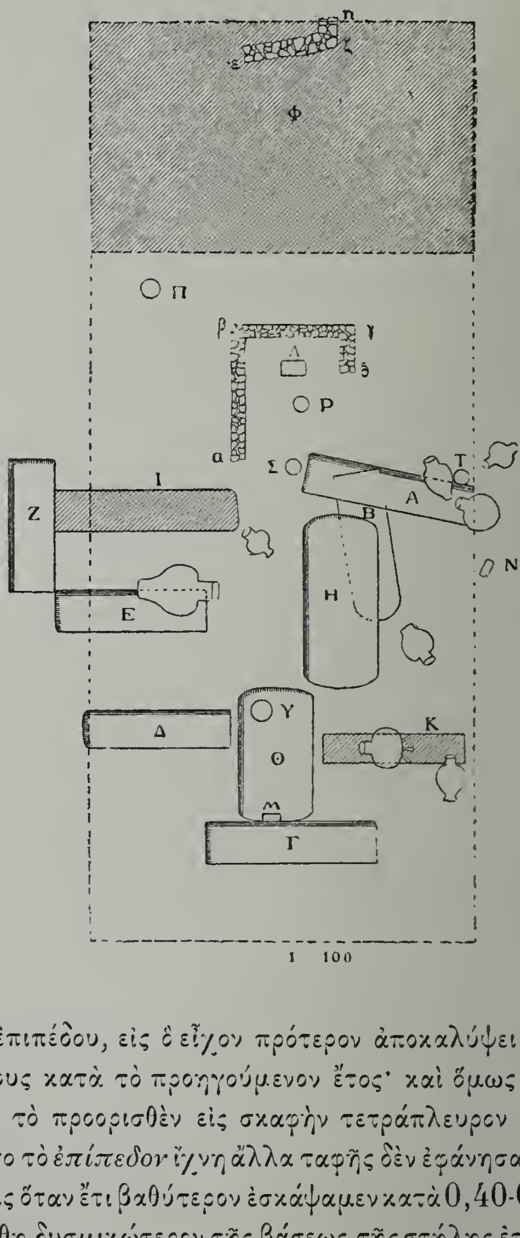
[1] Ἑνὸς αὐτῶν τὸν συντετριμένον *πυθμένα* ἔφρασσεν ἄλλο *ἀπλαδωτὸν* ἀγγεῖον.

[2] Ὀφείλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἀντελήφθην ἐγὼ αὐτὸς τοῦ πράγματος, διότι τὰ ἀγγεῖα εἶχον μετακινηθῆ πρὶν ἢ προσέλθω εἰς τὸν τόπον τῆς σκαφῆς· πείθομαι οὐδὲν ἧττον εἰς τοὺς σκαφεῖς εἰπόντας μοι ὅτι οὕτως ἔκειντο. Ἐν τούτοις δὲ τοῖς ἀγγείοις πλὴν μικροτέρων τινῶν ἀγγείων (τὰ χώματα ἦσαν, ὡς συνήθως, ὀλίγα, ὀστᾶ δὲ τὰ τοῦ κρανίου καί τινα ἄλλα) εὑρέθησαν καὶ *ψέλλιον* καὶ *ἐνώτιον* (;) χάλκινα καὶ *σκαραβαῖος διάτρητος* ἐκ πάνυ εὐθραύστου (ὑελώδους;) ὕλης.

[3] Παράβ. Perrot, Histoire de l'Art, II, σελ. 373 καὶ ἑξῆς.

[4] Ὁ τόπος ὁ σημειούμενος ἐν αὐτῷ διὰ τοῦ γράμματος Φ καὶ ἐσκιασμένος ὢν εἶναι ὁ ἀνασκαφεὶς πρότερον κατὰ τὸ 1884.

τῆς σκαφῆς προχωρησάσης μέχρι τῆς βάσεώς της λίθοι σχηματίζοντες (καθόσον ἐσῴζοντο) τὰς τρεῖς πλευρὰς τετραγώνου τινὸς ἐκεῖ πλαισίου (α-β-γ-δ) μοὶ παρέσχον τὴν εὔλογον ὑπόνοιαν ὅτι εἶχον φθάσει εἰς τὴν ποθουμένην ἐπιφάνειαν καίπερ ὑπερκειμένην



τοῦ ἐπιπέδου, εἰς ὃ εἶχον πρότερον ἀποκαλύψει τοὺς τάφους κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος· καὶ ὅμως καθ᾽ ὅλον τὸ προορισθὲν εἰς σκαφὴν τετράπλευρον κατὰ τοῦτο τὸ *ἐπίπεδον* ἴχνη ἄλλα ταφῆς δὲν ἐφάνησαν καὶ μόλις ὅταν ἔτι βαθύτερον ἐσκάψαμεν κατὰ 0,40-0,50 εὑρέθη δυσμικώτερον τῆς βάσεως τῆς στήλης ἐπίσης κατὰ 0,40-0,50 (κατὰ τὴν θέσιν Ρ) ἡ βάσις, ἤτοι ὁ πούς, ἀγγείου μεγάλου ἐξ ἐκείνων ἅτινα καὶ ἐν Διπύλῳ εὑρεθέντα εἰσὶ καὶ τὰ μόνα ἅτινα κοσμοῦσιν ὁλόκληροι παραστάσεις[1]. Ἀνάγκη λοιπὸν ἦτο νά-

[1] Παράβ. An. dell'Inst. 1872, σελ. 142, ἀριθ. 41. Monum. Τόμ. IX. Tav. 40. Τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων δύναται νὰ ἴδῃ ὁ βουλόμενος καὶ παρὰ Conze, Anf. der gr. Kunst, Taf. X. ἀριθ. 1.

φαιρεθῇ καὶ ἕτερον στρῶμα χώματος καὶ τότε πρῶτον ἀληθῶς εἰς βάθος 3,50-4,00 Γ. Μ. περίπου ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος ἐφάνησαν καὶ ἄλλα ἴχνη ταφῆς, ἀγγεῖα δηλ. ἐκ τῶν καλουμένων τοῦ Διπύλου τοῦ ἁπλουστέρου εἴδους ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ κείμενα, ἐν ᾧ καὶ τὰ πρότερον εὑρεθέντα τοιαῦτα, καὶ ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἐπικειμένου χώματος, πλὴν ὀλίγων, συντετριμμένα. Καὶ τούτων τὰ πλεῖστα ἐκάλυπτον λίθοι, πάντα δὲ περιεῖχον[1] κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον *ὀστᾶ* (κρανίου μάλιστα) ἄκαυστα νεαρῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προσώπων· ὑπῆρχον ὅμως καὶ δύο, ὧν τὰ ὀστᾶ ἀναντιρρήτως δὲν ἦσαν *βρεφῶν*, τὸ ἕτερον τῶν κατὰ τὸ γράμμα Κ σημειωθέντων καὶ πρὸ πάντων τὸ διὰ τοῦ γράμματος Ε. Καὶ ἐν ἐκείνῳ μὲν οὐχὶ πάνυ πολλὰ ὀστᾶ εὑρέθησαν, τεμάχιον ὅμως τῆς κάτω σιαγόνος μετὰ τῶν μασσητήρων ὀδόντων, ἐφάνη μοι μαρτυροῦν κρανίον ἀνθρώπου ἡλικίας οὐχὶ κατωτέρας τῶν 4-5 ἐτῶν, ἐν δὲ τούτῳ πλὴν καὶ ἄλλων ὀστῶν εὕρομεν καὶ αὐτὸ τὸ κρανίον σχεδὸν ὁλόκληρον μετὰ καὶ τῶν μασσητήρων ὡσαύτως ὀδόντων καὶ θέσιν παράδοξον ἔχον καὶ οὐχὶ ἀναξίαν περιγραφῆς. Τὸ ἀγγεῖον τεθραυσμένον ὡσαύτως (ὕψος αὐτοῦ 0,95 περίπου, περιφέρεια κατὰ τὴν κοιλίαν 1,70-1,80) ἐφράσσετο κατά τε τὸ στόμιον καὶ κατὰ τὸν συντετριμμένον ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν παντάπασιν ἀποκεκομμένον καὶ ὅλως μὴ ὑπάρχοντα πυθμένα του ὑπὸ πετρῶν· καὶ ὅμως ἦτο πεπληρωμένον χώματος ἐκ δύο συγκειμένου στρωμάτων, ὧν τὸ μὲν ἀνώτερον ἦτο, ὡς συνήθως τὸ τῶν σκεπασμένων τάφων χῶμα, λεπτὸν καὶ ἀλευρῶδες, γέμον μικρῶν κοχλιῶν καὶ διὰ μόνης τῆς χειρὸς ἀφαιρούμενον, τὸ δὲ κατώτερον ἦτο ἱκανῶς συμπαγές, ὥστε μετὰ δυσκολίας καὶ διὰ τῆς μαχαίρας αὐτῆς ἀπεκόπτετο, ἐν δὲ τούτῳ τῷ στρώματι τοῦ χώματος (τῷ συμπαγεῖ) τά τε ἄλλα ὀστᾶ κατὰ θέσιν μὴ δυναμένην ἀκριβῶς νὰ ὁρισθῇ ἦσαν οἱονεὶ τεθαμμένα καὶ τὸ κρανίον ἀπέχον τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀγγείου 0,10-0,15 καὶ οὔτε πρηνές, οὔτε ὕπτιον, ἀλλὰ κάθετον τρόπον τινά, ἤτοι μὲ τὴν κάτω σιαγόνα (ἥτις καὶ ἐθραύσθη κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν) ψαῦον σχεδὸν τὴν παρειὰν τοῦ ἀγγείου τὴν ἐρειδομένην ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐστραμμένον πρὸς ἀνατολάς. Ἐνῷ δὲ τὰ ἐν τούτοις τοῖς ἀγγείοις, ὡς ἐσημείωσα ἤδη, ὑπάρχοντα ὀστᾶ, ἦσαν *ἄκαυστα*, πέριξ αὐτῶν ἐν τοῖς χώμασι τὰ ἴχνη καύσεως ἦσαν πάμπολλα καὶ ποικίλα, μάλιστα κατὰ τοῦτο τὸ ἀγγεῖον τὸ διὰ τοῦ Ε σημειωθέν[1]. Πλὴν δὲ τῶν ὀστῶν καὶ μικρότερά τινα ἀγγεῖα εὑρίσκοντο ἐν αὐτοῖς τοῦ αὐτοῦ *γεωμετρικοῦ* τρόπου, ἑνὸς δ' αὐτῶν τοῦ διὰ τοῦ γράμματος Π σημειωθέντος καὶ οὐχὶ πλαγίως, ἀλλὰ καθέτως ἐμπεπηγμένου εἰς τὸ χῶμα εὑρεθέντος, ἔφρασσε τὸ στόμιον χάλκινον σκεῦος ὅμοιον περίπου τὸ σχῆμα πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν καὶ νῦν ἔτι ἐν χρήσει, ἐν τοῖς λουτροῖς μάλιστα, *τάσια* καλούμενα[2]. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὰ

Ὁμοίου ἀγγείου ποὺς εὑρέθη καὶ κατὰ τὴν θέσιν, ἣν διὰ τοῦ γράμματος Τ ἐσημείωσα ἐν τῷ Διαγράμματι, χωρὶς καὶ ἐνταῦθα νὰ εὑρεθῶσι καὶ ἄλλα θραύσματα τούτων τῶν ἀγγείων· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρότερον σκαφῇ καὶ τρίτου ὁμοίου ἀγγείου εὗρον τὸν πόδα (πολὺ μᾶλλον τοῦτον κολοβὸν) χωρὶς νὰ εὕρω καὶ θραύσματα τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου, τοὐλάχιστον χωρὶς νὰ εὕρω τοιαῦτα εἰς τοσοῦτον ἀριθμόν, ὥστε νὰ μὴ ἦτο δυνατὸν νὰ διαλάθωσι τὴν προσοχήν μου. Καὶ ὅμως πιθανώτατον τὰ λιθάρια ἐκεῖνα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ τετράγωνον πλαίσιον, ὃ ἀνωτέρω ἐμνημόνευσα, καὶ ἴσως καὶ ἡ στήλη χάριν τοῦ ποτὲ ἱσταμένου τούτου μεγάλου ἀγγείου εἶχον τεθῆ ἐκεῖ. Καὶ ὅταν κατόπιν (παράβ. κατωτέρω σελ. 182 σημ. 2) ἔσκαψα ὑπὸ τὴν στήλην μέχρι τοῦ βράχου οὐδὲν ἄλλο εὗρον ἢ στρῶμα τέφρας μόνον ἀρκετὰ παχύ.

[1] Ἐν τῷ διαγράμματι ἀπεικονίσθησαν ὡς οἷόν τε πιστῶς ὡς πρὸς τὴν θέσιν μόνον, ἣν εἶχον πρὸς ἄλληλα, οὐχὶ ὅμως καὶ κατὰ τὸ σχῆμα· καὶ καλὸν μὲν ἴσως θὰ ἦτο νὰ ἀπεικονίζοντό τινα, τὰ κάλλιον διατηρούμενα. ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν μοὶ ἦτο εὔκολον καὶ μόνον ἀπεικονίσθη διὰ τὴν περίεργον τοῦ ζῴου παράστασιν τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου. Ῥητέον ὅμως ἐνταῦθα ὅτι ὑπάρχουσι πολλά, ἅτινα οὐ-



δεμίαν φέρουσι διακόσμησιν καὶ εἶναι τόσον βαναυσοειδῆ τὴν κατασκευήν, ὥστε ὁ μὴ γινώσκων τὴν προέλευσίν των δυσκόλως δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐν τούτοις τοῖς τάφοις εὑρέθησαν ἔνθα καὶ τὰ ἄλλα, ὧν ἁπλῆ μὲν ἐπίσης εἶναι ἡ διακόσμησις, ἀλλ' ἡ κεραμοποιΐα των μαρτυρεῖ χεῖρας ἐξησκημένας εἰς τὸ ἔργον.

[1] Περίεργος ἦν ἡ εὕρεσις κρανίου ἄνευ ἄλλων ὀστῶν οἱωνδήποτε 0,20-0,30 μακρὰν τοῦ στομίου τούτου τοῦ ἀγγείου καὶ 0,20-0,25 περίπου ὑπὲρ τὸ ἐπίπεδον, ἐφ' οὗ τὸ ἀγγεῖον ἡδράζετο. Ἀλλὰ καὶ ἡ θέσις τοῦ ἀγγείου ἦν κατὰ τοῦτο περίεργος ὅτι ἠρείδετο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατὰ τὸ ἕτερον αὐτοῦ οὖς.

[2] Τὸ διὰ τοῦ γράμματος Π σημειωθὲν ἀγγεῖον ἐξήχθη κατὰ πάντα

ἀγγεῖα συμπληρωτικὰ εἰς ὅσα περὶ τῶν αὐτῶν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἔγραψα. Ἀφοῦ δὲ οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ εἰς τὸ αὐτὸ *ἐπίπεδον* ἄλλα τοιαῦτα δὲν ὑπῆρχον κατὰ τὸ ὁρισθὲν ἐξ ἀρχῆς εἰς ἔρευναν τετράπλευρον καὶ ἀφοῦ συνήγαγον τὰ θραύσματα αὐτῶν παρήγγειλα τοὺς σκαφεῖς νὰ προχωρήσωσι σκάπτοντες βαθύτερον ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀνευρέσεως καὶ τάφων καὶ ἡ ἐλπίς μου δὲν διεψεύσθη. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠνεῴχθη ὁ βόθρος Η, διότι οἱ σκαφεῖς παρετήρησαν ὅτι κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἡ γῆ ἐπὶ τοσοῦτον ἦν μαλακὴ ἐνιαχοῦ, ὥστε καὶ εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν ὑπεχώρει βάρος· καὶ ἀληθῶς ὁ βόθρος ἐσκάφη εὐκολώτατα εἰς βάθος 0,80 - 0,85 ὑπὸ τὸ *ἐπίπεδον* τῶν πέριξ αὐτοῦ ἀγγείων καὶ ἐγνώσθη ὅτι ἦτο πεπληρωμένος *τέφρας* μᾶλλον ἢ χώματος καὶ πρὸ πάντων *ἀνθράκων* ἐκ μαλακοῦ ξύλου (πεύκης;)· καὶ μόνον τὰς πλευρὰς αὐτοῦ ἀπετέλει λίαν σκληρὸν χῶμα ὥστε καὶ ὑπελήφθη παρὰ τῶν σκαφέων κατ' ἀρχὰς ὡς τοῖχος ἐξ ὠμῶν πλίνθων· ἀλλὰ νεκροῦ ἴχνη οὐδαμοῦ ἐν αὐτῷ ἐφάνησαν οὔτε *ὀστᾶ*, οὔτε ἄλλα κτερίσματα οἱαδήποτε. Εἶχε λοιπὸν ἀνοιχθῆ ὁ βόθρος ἁπλῶς ὡς πυρᾶς τόπος; Παρ' αὐτὸν ἀνέσκαψαν οἱ σκαφεῖς ὁδηγηθέντες καὶ ἐνταῦθα ἐκ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἐνδοτικοῦ τῆς γῆς τὸν βόθρον Θ· καὶ τούτου τὰς πλευρὰς καὶ τὸν πυθμένα εἰς ἴσον περίπου βάθος (0,85 - 1,00) ἀπετέλει σκληρὸν χῶμα, κατὰ δὲ τὴν πρὸς δυσμὰς πλευράν του ἐν τῇ θέσει περίπου, ἣν διὰ τοῦ γράμματος Μ[1] ἐσημείωσα ἵστατο ὀρθία ὡς στήλη ἁπλῆ πλάξ. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ βόθρῳ τὰ ἴχνη τῆς καύσεως ἦσαν πολλά, κατὰ δὲ τὴν θέσιν τὴν σημειωθεῖσαν διὰ τοῦ γράμματος Υ εὑρέθη ἀγγεῖον καθέτως ἐμπεπηγμένον, ὥστε μέρος αὐτοῦ ἔτι βαθύτερον τοῦ πυθμένος τοῦ βόθρου εἰσήρχετο εἰς τὴν γῆν, καὶ πλῆρες *κεκαυμένων ὀστῶν*[2]. Τὸ ἀγγεῖον καίπερ οὐδὲν φέρον *πῶμα* οὐδόλως ἐνεῖχε χώματα.

Ἴσως κατὰ τὸν χρόνον τῆς ταφῆς τὸ εἶχον σκεπάσει διὰ φθαρτοῦ τινος καλύμματος, ὅταν δ' ἐκεῖνο κατόπιν διεφθάρη, τὸ χῶμα εἶχε σχηματισθῆ, φαίνεται, ὡς εἰς πλίνθον καὶ εἶχεν οὕτω ἀποφράξει τὸ στόμιον αὐτοῦ. Ἡ περαιτέρω πρὸς ἀνατολὰς σκαφὴ εἰς τὸ αὐτὸ περίπου βάθος ἤνεγκεν εἰς φῶς τὸν τάφον Λ, κεκαλυμμένον μὲν ὄντα διὰ πλακῶν, ἔχοντα δὲ τὰς δύο μακρὰς πλευράς του ἐξ ὠμῶν πλίνθων πεποιημένας. Τὸ ὅλον αὐτοῦ μῆκος ἦν 2,00 Γ.Μ. περίπου, τὸ δὲ βάθος 0,30 - 0,40, ὁ δ' ἐν αὐτῷ σκελετὸς σῶος σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἐκαλύπτετο ὑπὸ στρώματος ἀλευρώδους χώματος 0,10 - 0,15 Γ. Μ. καὶ ἀποκαλυφθεὶς μ' ἐστήριξεν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν γνώμην περὶ τῆς μὴ ὑπτίας θέσεως ἐνίων τοὐλάχιστον τῶν νεκρῶν ἐν τούτοις τοῖς τάφοις. Τὸ κρανίον ἦν ὅλως πρὸς τἀριστερὰ κεκλιμένον, ὥστε ἄνωθεν ὁρώμενον ἐφαίνετο *ἐν καταγραφῇ* (en profil), κλίσιν δὲ πρὸς τἀριστερὰ ἐδείκνυε καὶ ὁ κορμὸς ἐν γένει καὶ ἐντεῦθεν ὁ μὲν ἀριστερὸς βραχίων συγκεκολλημένος σχεδὸν τῷ σώματι ὢν ἐφαίνετο καὶ οἱονεὶ πιεζόμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἀνετώτερον δὲ ὁ δεξιὸς τεθειμένος καὶ μόνον τὰ σκέλη ἐδείκνυον μᾶλλον ὑπτίαν θέσιν, τοὐλάχιστον ἐν αὐτοῖς ἡ πρὸς τἀριστερὰ κλίσις δὲν ἦτο καταφανής[1]. Ἦν δὲ τοῦ σκελετοῦ τὸ μῆκος 1,50 Γ.Μ. περίπου καὶ ἐκ τῶν ὀστῶν τῆς λεκάνης (ὧν ἡ πρὸς τἀριστερὰ κλίσις ἦν ἐπίσης καταφανὴς) εὐλόγως ἴσως ὑπετέθη παρὰ τοῦ ἰατροῦ κ. Παγκάλου ὡς *γυναικεῖος*. Ὑπὸ τὸ κρανίον τοῦ νεκροῦ πλὴν δύο ἀγγείων (μιᾶς οἰνοχόης καὶ ἑτέρου μικροῦ τῶν συνήθων) εὑρέθη καὶ κάλπη ὀστεοδόχος συντετριμμένη καὶ πλήρης τέφρας καὶ ὀστῶν κεκαυμένων σκελετοῦ ἡλικιωμένου ἀνθρώπου καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω πρὸς βορρᾶν κατὰ τὴν θέσιν Σ (ἡ θέσις τοῦ τάφου καὶ κατ' ἀκο-

σῶον καὶ εἶναι καὶ νῦν ἔτι κατὰ τὸ ἥμισυ πεπληρωμένον ὀστῶν κεκαυμένων (ὕψ. 0,60, περιφέρεια κατὰ τὴν κοιλίαν 1,00 Γ. Μ.). Τὸ σχῆμά του ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ παρὰ Conze πίν. II, α, ἀλλὰ ἡ διακόσμησις αὐτοῦ ἁπλουστέρα καὶ τὰ ὦτα του (δύο μόνα) κατὰ τὰ τοῦ πίν. III, ἀριθ. 4.

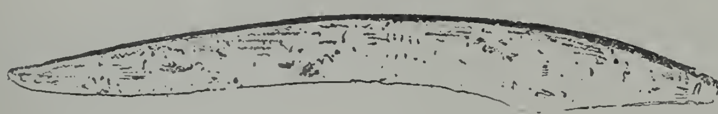
[1] Ὕψος αὐτῆς τὸ ὅλον 0,70, πλάτος τὸ μέγιστον 0,26, πάχ. 0,12 ὑπερέκειτο δὲ τοῦ χείλους τοῦ βόθρου 0,45 - 0,50.

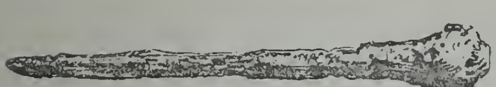
[2] Καὶ τοῦτο τὸ ἀγγεῖον (ὕψ. 0,73, πλάτος, ἤτοι περιφέρεια, κατὰ τὴν κοιλίαν 1,30) ἐξήχθη σῶον καὶ ἀλύμαντον καὶ εἶναι ἓν τῶν καλλίστων τοῦ εἴδους του. Κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοιάζει τῷ παρὰ Conze (ἔ. ἀ.) πίν. II, ἀλλὰ κατὰ τὴν διακόσμησιν πρὸς τὸ τοῦ πίνακος VI, ἀριθ. 5.

[1] Ἀποδέχομαι καὶ ἐγὼ ὡς ὀρθὴν τὴν παρατήρησιν ὅτι ποιά τις μετακίνησις τοῦ πτώματος ἐν τῷ τάφῳ, τῆς κεφαλῆς μάλιστα τεθειμένης (ἐπὶ προσκεφαλαίου οἱουδήποτε) πολλάκις ὑψηλότερόν πως τοῦ ἄλλου σώματος, δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἐκ διαφόρων φυσικῶν λόγων, ἀλλ' ἐκ τοιαύτης τινὸς αἰτίας δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω οὔτε τὴν ὅλως κατὰ κρόταφον θέσιν τοῦ κρανίου τοῦ νεκροῦ, οὔτε τὴν πρὸς τἀριστερὰ κλίσιν τῶν ὀστῶν τοῦ θώρακος καὶ τῆς λεκάνης· τοὐναντίον εὐκολωτέρα φαίνεταί μοι ἡ μετακίνησις ἐκ τῆς κεκλιμένης θέσεως εἰς τὴν ὑπτίαν καὶ τοῦτο ἴσως συνέβη οὐ μόνον ὡς πρὸς τὰ σκέλη τοῦ νεκροῦ τοῦ τάφου Λ, περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους ἄλλων τάφων καὶ πιθανῶς καὶ εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ τάφου Ζ, περὶ οὗ ἔσται κατωτέρω ὁ λόγος. Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ ἐστηρίζοντο οἱ νεκροὶ ἐν τῇ κατὰ κρόταφον ταύτῃ θέσει; διὰ προσκεφαλαίων ἴσως, καθ' ὅμοιόν τινα τρόπον τρόπον δηλ. καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ στηρίζωνται καὶ οἱ καθήμενοι ἐνταφιαζόμενοι (Ἀρχ. Ἐφημ. 1888, σελ. 132).

λουθίαν καὶ τοῦ σκελετοῦ ἦτο, ὡς καὶ ἐν τῷ διαγράμματι δηλοῦται, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον τὸ δὲ πρόσωπον, ὡς εἰκός, ἕνεκα τῆς ἐπ᾽ ἀριστερὰ κλίσεως τοῦ σκελετοῦ ἐστραμμένον πρὸς ἀνατολὰς) καὶ χάλκινον ἀγγεῖον, οἷον τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν καὶ χρησιμεῦον ἴσως ποτὲ ὡς πῶμα τῆς ὀστεοδόχου κάλπης. Γενομένης δὲ κατόπιν καὶ βαθύτερον ἐρεύνης εὑρέθησαν πλὴν τῶν τεμαχίων τῆς σιδηρᾶς αἰχμῆς δόρατος (;) καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖνα ἐπίσης σιδηρᾶ πράγματα, τὰ ὁποῖα βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἀπεικονισμένα[1], καὶ τέλος ὑπ᾽ αὐτὰς σχεδὸν τὰς πλίνθους τῆς ἀνατολικῆς τοῦ τάφου









πλευρᾶς τὰ συντρίμματα τοῦ κρανίου ἑτέρου νεκροῦ· προϋπῆρχεν ἐνταῦθα, ὡς φαίνεται, καὶ ἕτερος τάφος ὁ Β οὗ αἱ μακραὶ πλευραὶ ἦσαν ἐκ κοινῶν λιθαρίων ἐκτισμέναι καὶ πιθανῶς εἰς τὸν νεκρὸν τούτου ἀνῆκον τὰ συντρίμματα τοῦ κρανίου, εἰ καὶ καθ᾽ ὅλον τὸ μῆκός του (καθ᾽ ὅσον τοῦτο ἐγένετο γνωστὸν ἐκ τῶν σῳζομένων ἐκείνων λιθαρίων, ἅτινα εἰς ἐμὲ ἐφάνησαν ὄντως ὡς ἀποτελοῦντά ποτε τοὺς τοίχους τῶν μακρῶν πλευρῶν τάφου) δὲν ἀνευρέθησαν εἰ μὴ δύο ἢ τρία ἔτι ὀστᾶ *δυσδιάκριτα*. Ἴσως δὲ καὶ εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ τάφου τούτου ἀνῆκον καί τινα τῶν ἄνω σημειωθέντων κτερισμάτων, ἡ αἰχμὴ μάλιστα τοῦ δόρατος, ἂν μὴ ἀνῆκον καὶ εἰς τὸν νεκρόν, οὗ τὰ ὀστᾶ ἐμπεριεῖχε κεκαυμένα ἡ ὀστεοδόχος κάλπη, διότι νὰ γνωσθῇ τὸ πρᾶγμα σαφῶς δὲν ἦτο δυνατόν. Πλὴν δὲ τούτων καὶ ἕτεροι ἀκόμη τέσσαρες τάφοι ἐξεχώσθησαν εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον κείμενοι. Καὶ πρῶτον μὲν μετακινηθέντος τοῦ μεγάλου ἀγγείου (Ε) ἐγνώσθη ὅτι ὑπ᾽ αὐτὸ ὑπῆρχε τάφος ἁπλοῦς, ἤτοι βόθρος μόνον, ὃν ἐσκέπαζον ἑπτὰ πλάκες (δύο τούτων ἦσαν τεθειμέναι ἡ μία ὑπὲρ τὴν ἄλλην κατὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ) καὶ ἐν ᾧ κατέκειτο ὑπὸ χώματος συμπαγοῦς μᾶλλον καὶ πάχους 0,20 περίπου κεκαλυμμένος σκελετὸς γυναικὸς κατὰ τὸν ἰατρὸν Πάγκαλον μήκους 1,50 περίπου ὕπτιος δὲ καὶ μὲ τὴν κεφαλὴν ὀλίγον ὑψηλότερα τεθειμένην καὶ ἀνεπαίσθητον κλίσιν πρὸς τἀριστερὰ ἔχουσαν, τοὺς δὲ βραχίονας τεταμένους καὶ ψαύοντας σχεδὸν τὸν κορμόν[2]. Κτερίσματα ἐν αὐτῷ δὲν ὑπῆρχον, ὁ δὲ σκελετὸς ἦν κυρίως ἐπιτεθειμένος ἐπὶ στρώματος γῆς (ἄμμου ποταμίας;) πλήρους χαλικίων. Τούτου δὲ μετακινηθέντος ἐφάνησαν ὑπ᾽ αὐτὸν καὶ ἕτερα ὀστᾶ καὶ *ἄλλου* ἢ καὶ *ἄλλων* νεκρῶν, ἀλλ᾽ οὕτω κείμενα, ὥστε οὔτε ἐγώ, οὔτε ὁ ἐμὸς φίλος καὶ συνάδελφος Τσούντας παρατυγχάνων[3] καὶ προσεκτικὸν καταστήσας με ἐπὶ τὸ

[1] Ἡ ἑτέρα τῶν δύο εἰκονιζομένων περονῶν εἶναι χαλκῆ.

[2] Ὁ δεξιὸς μόνον ἐσῴζετο ὁλόκληρος· ὁ ἀριστερὸς ἕνεκα τῆς καταπτώσεως μιᾶς τῶν πλακῶν καταβυθισθεὶς καὶ κολοβωθεὶς εἶχε πάθει συγχρόνως καὶ μετακίνησιν τοῦ πήχεως. Ἐν γένει δὲ παρατηρῶ ἐνταῦθα ὅτι προσεπάθησα νὰ διασῴσω καὶ διέσωσα ὅ,τι πλείστους τῶν σκελετῶν τούτων καὶ μάλιστα τὰ κρανία ὅσα πρὸ πάντων ἐσῴζοντο σχεδὸν ἄρτια καὶ τὰ ἀπέστειλα εἰς Ἀθήνας μὲ τὰς ἀναγκαίας σημειώσεις εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας, ὁπόθεν κατόπιν παρεδόθησαν εἰς τὸν κ. Κλ. Στέφανον ἰατρὸν καὶ διευθυντὴν τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ Μουσείου διὰ τὰ περαιτέρω.

[3] Τοὺς τάφους τούτους ἀνακαλύψας κυρίως κατὰ τὸ 1886 ἀφῆκα ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἀθίκτους ὡς καὶ τὸν ὅλον ἐκεῖ τόπον ἀνοικτὸν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ ἴδωσιν αὐτοὺς καὶ ἄλλοι καὶ εἰ δυνατὸν νὰ ληφθῇ τοῦ ὅλου τόπου φωτογραφικὸν ἀπεικόνισμα· δυστυχῶς οὐδὲν ἄλλο ἐπέτυχα ἢ

ἀμμῶδες ἐκεῖνο στρῶμα, ἠδυνήθημεν νἀντιληφθῶμεν τῆς θέσεως αὐτῶν, ἢ μᾶλλον αὐτὰ ταῦτα ἔκειντο ἀληθῶς οὕτως, ὥστε ἡ θέσις αὐτῶν ἐμαρτύρει μετακίνησιν ἄνευ πολλοῦ σεβασμοῦ· παρὰ τὸ κρανίον λ. χ., ὅπερ ἦτο ἤδη ἐν τῷ τάφῳ διαλελυμένον καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξαχθῇ σῶον ὑπῆρχον ὀστᾶ βραχιόνων ἢ κνημῶν, ἡ δὲ κάτω σιαγὼν εὑρίσκετο παρὰ τὰ ὀστᾶ τῆς λεκάνης, δύο δὲ ἄλλα ὀστᾶ μηροῦ πιθανῶς ἦσαν οὕτω τεθειμένα, ὥστε νὰ δύνηταί τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ νεκρὸς εἰς ὃν ἀνῆκον ἔκειτό ποτε οὐχὶ ὕπτιος, ἀλλὰ πρὸς τἀριστερὰ κεκλιμένος ἔχων συγχρόνως τὰ σκέλη συνεπτυγμένα. Πάντα δὲ τὰ ὀστᾶ ταῦτα ἔκειντο ὑπὸ τὸν ἕτερον σχεδὸν σῳζόμενον *γυναικεῖον* σκελετὸν καὶ ὑπὸ τὸ ἀμμῶδες στρῶμα, ἐφ' οὗ οὗτος ἡδράζετο, εἰς αὐτὸ δὲ τὸ στερεὸν χῶμα τοῦ τάφου, οὗ τὸ ὅλον βάθος μέχρι τοῦ βράχου δὲν ἦτο μεῖζον τῶν 0,50 καὶ εἰς τοῦ ὁποίου μόνον τὰ βαθύτατα στρώματα τὰ ψαύοντα τὸν βράχον εὑρέθησαν δύο θραύσματα ἀγγείων κοινότατα καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἄσημα. Καύσεως ἴχνη δὲν διέκρινα ἐν τῷ τάφῳ, ἐνῷ ὑπεράνω αὐτοῦ (0,30 περίπου) κατὰ τὸ πρὸς βορρᾶν μάλιστα μέρος του, ὑπῆρχε στρῶμα χώματος κατὰ γράμμα *πυρίκαυστον* καὶ τούτου ἡ περαιτέρω ἔρευνα μ' ἔκαμε νὰ ἐξέλθω τοῦ τετραπλεύρου χώρου, ὃν ἐξ ἀρχῆς προεθέμην νὰ σκάψω, καὶ νἀποκαλύψω οὕτω καὶ τὸν τάφον Ζ. Τοῦ τάφου τούτου κειμένου εἰς ἐπίπεδον 0,50 - 0,60 ὑψηλότερον τοῦ γείτονος αὐτοῦ[1] αἱ δύο μακραὶ πλευραὶ ἦσαν ἐκτισμέναι διὰ πλακῶν, πλάκες δ' ὡσαύτως ἐσκέπαζον αὐτὸν ἄνω. Τὸ ὅλον αὐτοῦ μῆκος ἦν 1,60 - 1,70 περίπου, τὸ πλάτος 0,45 - 0,50 καὶ τὸ βάθος 0,25 - 0,30, τὸ δὲ σκεπάζον τὸν σκελετὸν χῶμα συνέκειτο ἐκ δύο κυρίως στρωμάτων τοῦ μὲν συμπαγοῦς (τοῦ κατωτάτου) τοῦ δὲ ἀλευρώδους καὶ τέφρας γέμοντος, σημειωτέον ὅμως ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σκεπάζον τὸν τάφον χῶμα εἰς ὕψος ὑπὲρ τὰς πλάκας αὐτοῦ 0,30-0,40 οὐδὲν ἄλλο ἀληθῶς ἦν ἢ τέφρα καὶ ἄνθρακες καί τινων *πλίνθων ὠμῶν* θραύσματα πυρίκαυστα ἐνέχον[1]. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ τάφῳ ὁ σκελετὸς δὲν εἶχεν ὑπτίαν θέσιν, ἀλλὰ κλίσιν τινὰ πρὸς τἀριστερά, τὰ δὲ σκέλη του ἦσαν συνεσταλμένα καὶ κατὰ τὸ γόνυ κεκαμμένα, ὥστε μόλις 1,15 ἦν τὸ ὅλον αὐτοῦ μῆκος, δῆλον δὲ ἐκ τῶν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ὀδόντων τῆς σιαγόνος του ὅτι οὐχὶ ἡλικιωμένου προσώπου ἦν ὁ σκελετὸς καὶ πιθανῶς γυναικός. Ἐν τῷ τάφῳ κτερίσματα δὲν εὑρέθησαν οὔτε πέριξ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ. Ὀλίγον δὲ περαιτέρω πρὸς δυσμὰς ἐξεχώσθησαν κατόπιν καὶ οἱ τάφοι οἱ διὰ τῶν γραμμάτων Δ καὶ Γ ἐν τῷ διαγράμματι σημειωθέντες. Ἐν αὐτοῖς καύσεως ἴχνη δὲν παρετήρησα, οἱ δὲ σκελετοὶ ἀμφοτέρων ἐπὶ στρώματος ἀμμώδους γῆς πλήρους χαλικίων (θαλασσίας ἄμμου;) κατακείμενοι καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον σῶοι ἐφαίνοντο ὑπτίαν θέσιν καὶ οὐδὲν τὸ ἰδιάζον ἔχοντες εἰ μὴ μόνον ὅτι τοῦ σκελετοῦ τοῦ τάφου Γ οἱ βραχίονες δὲν ἦσαν, ὡς συνήθως τεταμένοι κατὰ μῆκος τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κοιλίας τεθειμένοι ὁ ἕτερος ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, ὥστε αἱ χεῖρες ἀπετέλουν χιαστόν τι σχῆμα καὶ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ἐνομίσθησαν ὡσεὶ *ἐσταυρωμέναι*· ὑπερέκειντο δὲ οἱ σκελετοὶ τοῦ βράχου 0,40-0,50 περίπου, ὁ δὲ τοῦ Γ κατ' ἀκριβῆ καταμέτρησιν εὑρίσκετο εἰς βάθος ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος 4,25 Γ. Μ.· κτερίσματα ἢ ἄλλα ὀστᾶ ἐν αὐτοῖς δὲν ὑπῆρχον, ἡ δὲ φορὰ ἀμφοτέρων ἦτο ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΔ. Ὅτι καὶ ἄλλοι τάφοι ἐκεῖ πέριξ θὰ ὑπῆρχον εἶναι πιθανώτατον· κατὰ τὴν θέσιν μάλιστα τὴν σημειωθεῖσαν ἐν τῷ διαγράμματι διὰ τοῦ γράμματος Ν στήλη τις ἐκεῖ λιθίνη ὁμοία ταῖς ἄλλαις ἐδήλου σαφῶς τὴν θέσιν τάφου, ἀλλ' οὔτε τοῦτον νὰ σκάψω οὔτε ἐν γένει νὰ ἐρευνήσω περαιτέρω τοὺς ἐκεῖ τόπους διὰ σκαφῆς ἔκρινα ἀναγ-

νὰ ἐπιδείξω τοὺς ἐκεῖ τόπους τῷ κ. Adler, κατὰ δὲ τὸ 1887 ἠναγκάσθην νἀποτελειώσω ἐκεῖ τὴν ἔρευναν καὶ νὰ ἐξαγάγω καὶ τοὺς σκελετοὺς καθ' ὅσον ἐσῴζοντο, ἐκ τῶν τεσσάρων τάφων Γ, Δ, Ε, Ζ, (οὓς εἶχα ἀφήσει ἀμετακινήτους καὶ ἐπιμελῶς πάλιν σκεπάσει) διότι ἐκινδύνευον τέλεον νὰ καταστραφῶσι. Τοῦτο δὲ καὶ κατόπιν καὶ ἄλλα τινὰ ἐμπόδια μ' ἔκαμαν νἀναβάλω μέχρι τοῦδε τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος ἄρθρου.

[1] Ὅτι οὐχὶ πάντες εἰς τὸ αὐτὸ ἔκειντο ἐπίπεδον ἐδήλωσα καὶ ἀνωτέρω· ὁ Γ λ. χ. τάφος ὁλόκληρον σχεδὸν μέτρον ταπεινότερον τοῦ τάφου Ζ ἐφαίνετο κείμενος, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐεξήγητον, διότι καὶ ὁ βράχος ἐκεῖ ἀνώμαλος ὤν, ἀνώμαλον, ὡς εἰκός, ἀπεργάζεται καὶ τὸ ἔδαφος. Ρητέον μόνον ὅτι τῶν πλείστων ὁ πυθμὴν ἦτο πάντοτε 0,40 - 0,50 ὑπὲρ τὸν βράχον καὶ ὀλίγων μόνον ἔψαυε τὸν βράχον αὐτόν.

[1] Ἡ περαιτέρω πρὸς ἀνατολὰς σκαφὴ μοὶ ἀπεκάλυψε δάπεδον ἐκ λίθων ἐπὶ τοῦ βράχου ἑδραζομένων (Ι) ὅπερ εἰς ὕψος 0,50 - 0,60 ἦν ὅλως ὑπὸ *τέφρας* μόνον κεκαλυμμένον· ἐπίσης καὶ κατὰ τοὺς βόθρους Θ - Η κατὰ τὴν θέσιν τὴν σημειωθεῖσαν διὰ τοῦ γράμματος Κ ἀκριβῶς ὑπὸ τὰ δύο ἐκεῖ ἀγγεῖα βαθυτέρα σκαφὴ μοὶ ἀπεκάλυψεν ὅμοιον δάπεδον ἐκ λίθων, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ τὰ ἴχνη τοῦ πυρὸς ἦσαν πάνυ ὀλίγα.

καῖον πρὸς τοῦτον τὸν σκοπόν, εὕρεσιν δηλ. καὶ ἄλλων ὁμοίων τάφων, ἠνέῳξα ὅμως δοκιμαστικάς τινας τάφρους δυτικῶς καὶ ἀνατολικῶς τοῦ χώρου τῶν τάφων καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῶν 20-30 Γ.Μ. ἵνα ἐννοήσω περίπου μέχρι που τὸ νεκροταφεῖον ἐξετείνετο καὶ ἐκεῖ ἴχνος ταφῆς δὲν ἀπήντησα πλέον· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸ ἀνατολικὸν μέρος εὗρον εἰς βάθος 2,30-2,50 Γ. Μ. τοίχους τινὰς πηλοκτίστους ἐπὶ τοῦ βράχου ἑδραζομένους καὶ *ταρατσοειδῶς* πεποιημένους, εἰς δὲ τὸ δυτικὸν ὁμοίους τοίχους εἰς βάθος τοὺς μὲν 3,50, ἄλλους δέ τινας καὶ ὀλίγον βαθύτερον (ἐδῶ δὲ καὶ ὁ βράχος μόλις εἰς βάθος 5,50-6,00 Γ. Μ. εὑρίσκεται) φέροντας αὐτοὺς τούτους ἴχνη πυρκαϊᾶς τοιαύτης, ὥστε οἱ λίθοι εἶναι ἀπησβεστωμένοι, ὠμαὶ δὲ πλίνθοι εἰς ὀπτὰς μετεβλήθησαν. Ἀλλὰ καὶ πλησιέστατα τῶν πρώτων μοι ἀποκαλυφθέντων τάφων εἶχε φέρει εἰς φῶς ἡ σκαπάνη ὁμοίων πηλοκτίστων τοίχων τὰ λείψανα (ε-ζ-η), εἰς βάθος ὅμως ὄχι μεῖζον τῶν 2,50 ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος, εὐπρεπέστερόν πως ᾠκοδομημένους καὶ ἀποτελοῦντας, ὡς φαίνεται, τὰ θεμέλια τετραπλεύρου τινος ἐκεῖ κτίσματος[1]. Ἴσως δὲ περιττὸν δὲν εἶναι νἀναφέρω ὅτι εἰς τοῦτο περίπου τὸ βάθος (2,50) ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος διῆκε λωρὶς στρώματος γῆς δι' ὅλου τοῦ ἀνασκαφέντος τῶν τάφων χώρου τόσον σκληροῦ, ὥστε ἀπετέλει οἱονεὶ στρῶσίν τινα καὶ ἴσως ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐχρησίμευεν ὡς τὸ πατούμενον ἔδαφος.

Ὅτι οἱ ἀνασκαφέντες ἐκεῖ τάφοι καὶ οἱ τυχὸν κεχωσμένοι μένοντες τῶν αὐτῶν περίπου πρέπει νὰ ὑποληφθῶσι χρόνων κατασκευάσματα δὲν χρήζει κατ' ἐμὴν γνώμην πολλῶν λόγων εἰς ἀπόδειξιν. Τὸ ἀνισοϋψὲς τοῦ ἐπιπέδου, ἐφ' οὗ ἔκειντο, ἐξηγεῖται, νομίζω, κάλλιστα ἐκ τοῦ ἀνισοϋψοῦς τοῦ ἐδάφους, αἱ δὲ παρατηρούμεναι διαφοραὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομίας πᾶν ἄλλο δύνανται κατὰ τὴν γνώμην μου νὰ μαρτυρήσωσιν ἢ διαφορὰν χρόνων πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀπεχόντων[2]. Λέγων δὲ

[1] Εἶναι βεβαίως καὶ οὗτοι πηλόκτιστοι, ἀλλ' οἱ λίθοι αὐτῶν, ἀνώμαλοι ἐπίσης καὶ ἐγχώριοι, εἶναι ἱκανῶς μεγάλοι καὶ βέλτιον εἰργασμένοι ἢ οἱ τῶν ἄλλων. Ἔχουσι δηλ. οὗτοι οἱ τοῖχοι ὄψιν τινὰ ἀρχαϊκήν, ἐνῷ τοὺς ἄλλους κάλλιστα δύναταί τις καὶ ὡς σημερινοὺς νὰ ἐκλάβῃ· ἀλλ' ὅτι πάντες εἶναι ἀρχαῖοι οὐδεμία ἀμφιβολία.

[2] Διάφοροι τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομῆς δὲν ἦσαν καὶ οἱ τάφοι οἱ εὑρεθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἐδάφει τοῦ Ναοῦ (Πρακτικὰ 1884, σελ. 76).

αὐτοὺς (τοὺς τάφους) προϊόντα τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων ἐννοῶ μιᾶς καὶ δύο ἢ καὶ τριῶν ἀκόμη γενεῶν, διότι ἀριδήλως, πιστεύω, ἐκ τῶν προηγουμένων ἐξάγεται ὅτι εἰς τὸν αὐτὸν τάφον ἔθαπτον πολλάκις πλείονα τοῦ ἑνὸς πρόσωπα καὶ πολλάκις ἐπίσης τὰ ὀστᾶ τῶν προτεθαμμένων συλλέγοντες καὶ καίοντες[1] ἐναπέθετον ἐντὸς ὀστεοδόχου κάλπης, ἣν συνέθαπτον πάλιν μετὰ τοῦ νεκροῦ, ὃν εἰς τὸν προηνεῳγμένον τάφον κατεβίβαζον, ἔθος, ὅπερ, ὡς φαίνεται, καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις δὲν ἦτο ἐν ἀχρηστίᾳ[2]. Ταφὴ δὲ καὶ οὐχὶ καῦσις τῶν νεκρῶν ἦν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις τὸ ἐπικρατέστερον ἔθος, ἀφοῦ μόνον ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ περιπτώσει[3] δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ νεκρὸς δὲν ἐτάφη, ἀλλ' ἐκάη, τὰ δὲ κεκαυμένα αὐτοῦ ὀστᾶ συλλεγέντα καὶ τεθέντα ἐν τῇ ὀστεοδόχῳ κάλπῃ, ἐτάφησαν ἐν τῷ βόθρῳ Θ. Πράγματι δὲ ἐκράτει κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὸ ἔθος νεαρῶν (βρεφῶν ὡς τὸ πολὺ) προσώπων τὰ πτώματα οὐχὶ εἰς ἰδίους τάφους ἢ λάρνακας νὰ ἐμβάλλωσιν, ἀλλ' εἰς ἀγγεῖα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλα, ὥστε ἐνίοτε τοὐλάχιστον μετὰ κόπου καὶ νὰ δύνωνται νὰ εἰσέρχωνται εἰς αὐτά, ὥστε ὀρθῶς, ὡς νομίζω, ἐρρήθη ἀνωτέρω ὅτι καὶ ταῦτα (τὰ ἀγγεῖα) ἐν τούτοις τοῖς τάφοις δὲν ἦσαν κτερίσματα αὐτῶν, ἀλλὰ τάφοι ἰδιαίτεροι[4]. Ἴσως ὅμως πολὺ προέβην εἰπὼν ὅτι ταῦτα

Ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν τάφοι (Δελτίον 1888, σελ. 83) ὁμοίως ἦσαν κατεσκευασμένοι· ἀλλ' εἰς τούτους εὑρέθησαν *ὄστρακα* τοῦ Μυκηναϊκοῦ τρόπου, ἐνῷ ἐν τοῖς Ἐλευσινιακοῖς τάφοις οὐδὲν θραῦσμα ἀγγείου εὗρον ὅπερ νὰ δύνωμαι νἀναγάγω εἰς τὰ Μυκηναϊκά· καὶ ὅμως τοῦ Μυκηναϊκοῦ τρόπου ὄστρακα εὕρομεν, εἰ καὶ ὀλίγα, καὶ ἐν Ἐλευσῖνι ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιχώσει τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους τοῦ Ναοῦ καὶ ταῦτα οὐχὶ παντάπασι κεχωρισμένα τῶν τοῦ Γεωμετρικοῦ καλουμένου τρόπου. *Εἰδώλια* ὅμως *πήλινα* νηπιώδους τέχνης, οἷα πάμπολλα ἦλθον εἰς φῶς εἰς Ἐλευσῖνα, εὕρομεν εἰς τὰ πέριξ χώματα ὄχι ὅμως ἐν αὐτοῖς τούτοις τοῖς τάφοις.

[1] Πρὸς τοῦτο δὲ καθὼς καὶ διὰ τὰ προσφερόμενα ἐναγίσματα ἐχρειάζοντο ἀναμφιβόλως τὸ *πῦρ* καὶ ἐντεῦθεν τὰ πολλὰ αὐτοῦ ἴχνη κατὰ τοὺς ἐκεῖ τόπους.

[2] Οὕτω μόνον νομίζω δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσιν αἱ πλήρεις κεκαυμένων ὀστῶν κοιλότητες αἱ παρὰ τοὺς τάφους τῶν λόφων τῆς Πνυκός, τοῦ Μουσείου καὶ τῶν Νυμφῶν ἀνευρεθεῖσαι (παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. Β' Περίοδος, σελ. 87 καὶ σελ. 90, σημ. 5).

[3] Κατὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ ἀγγείου Π ὅμοιόν τι δὲν παρετηρήθη, ὥστε δὲν δύναται νὰ ῥηθῇ καὶ περὶ αὐτοῦ τὸ αὐτό· ἴσως μάλιστα τοῦτο ἐνέκλειε τὰ κεκαυμένα ὀστᾶ προαποθανόντος νεκροῦ καὶ ἦν ὡς ἁπλῆ ὀστεοδόχος κάλπη παρὰ τοὺς πόδας σκελετοῦ τινος ἐκεῖ που πλησίον τεθαμμένου, μὴ ἀνευρεθέντος δὲ παρ' ἐμοῦ, διότι ἔτυχε νὰ κεῖται πρὸς τὸ μέρος ὅπερ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐρευνήσω.

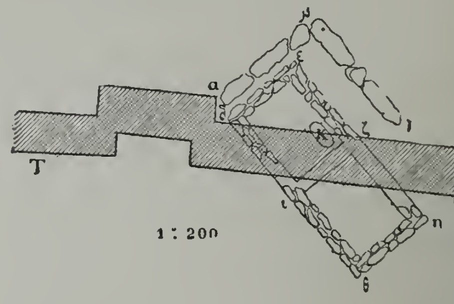
[4] Καὶ ἐν Διπύλῳ ἀνευρέθησαν τοιαῦτα πλήρη ὀστῶν (κεκαυμένα πάντα;) καὶ οἱονεὶ τάφους ἰδιαιτέρους ἀποτελοῦντα (Πρακτικά, 1874, σελ. 17. Annali dell' Inst. 1872, σελ. 167 καὶ ἑξῆς). Δὲν μοὶ εἶναι

εἰς οὐδεμίαν πρὸς τοὺς τάφους εὑρίσκοντο σχέσιν, διότι οὐδόλως παράδοξον νὰ ἔθαπτον καὶ ἐν τούτοις τῆς αὐτῆς οἰκογενείας μέλη, ἂν καὶ ἀληθῶς τὰ πλεῖστα δὲν εὑρέθησαν εἰς τόσον στενὴν πρὸς τοὺς ἐκεῖ τάφους σχέσιν, ὅπως τὸ ἀγγεῖον Ε πρὸς τὸν ἀμέσως ὑπ' αὐτὸ ὑπάρχοντα τάφον τὸν διὰ τοῦ αὐτοῦ γράμματος ἐν τῷ διαγράμματι σημειωθέντα. Ἴσως δ' ἐντεῦθεν δύναται ἐν μέρει νὰ ἐξηγηθῇ καὶ τὸ σχετικῶς μέγα βάθος τῶν κυρίως τάφων (ἀπὸ τῆς βάσεως τῆς στήλης Λ μέχρι τοῦ πυθμένος τῶν πλείστων αὐτῶν ὑπῆρχε βάθος ὑπὲρ τὸ 1,50 Γ. Μ.) ἂν μὴ καὶ δι' ἕτερον ἔτι λόγον βαθέως ἔθαπτον, διὰ τὴν γειτνίασιν δηλ. κατοικιῶν, ἂν ὄντως κατοικιῶν ἴχνη τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων εἶναι οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες τοῖχοι.

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

Υ. Γ. Σκάπτων τὸν παρελθόντα μῆνα τὸν μεταξὺ τῶν δύο τοίχων ν-ΤΤ' χῶρον (ἴδε διάγραμμα ἀνασκαφῶν Ἐλευσῖνος ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους 1887 καὶ παρατεθειμένον σχεδιογράφημα) εἰς βάθος μεῖζον ἢ ὅσον εἶχε σκαφῆ μέχρι τοῦδε πλὴν τῶν ἄλλων ἐκεῖ εὑρημάτων, περὶ ὧν δὲν δύναται νὰ γίνηται λόγος ἐνταῦθα, εὗρον καὶ δύο τοίχων τὰ λείψανα εἰς γωνίαν συνερχομένων, (α-β-γ) κυκλώπειον ἐχόντων τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομῆς (τὸ πάχος αὐτῶν ἦτο ὅμως μόλις 0,25-0,30, ἤτοι αὐτὸ τὸ πάχος τῶν ἀποτελουσῶν αὐτοὺς πλίνθων ἢ μᾶλλον ἀνωμάλων πλακῶν) καὶ διευθυνομένων τοῦ μὲν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ δὲ πρὸς μεσημβρίαν ὑπ' αὐτὸν τὸν τοῖχον ΤΤ', ὑφ' ὃν καὶ ἀπεκρύπτετο ἡ περαιτέρω συνέχειά των. Εἰς τί ἆρά γε ἠδύναντο οἱ τοῖχοι οὗτοι νὰ ἐχρησίμευον ἠπόρουν, ὡς εἰκός,



ἀλλὰ τοίχων λείψανα ἐν Ἐλευσῖνι, ὧν ἡ χρῆσις δὲν εἶναι εὐνόητος, ὑπάρχουσι τόσα πολλά, ἡ δὲ περαιτέρω πρὸς μεσημβρίαν σκαφὴ δὲν μοὶ ἔλυσε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἀπορίαν μου ἀποκαλύψασά μοι τὴν ὕπαρξιν ἐκεῖ τάφου (δ-ε-ζ-ι) ὅλως διόλου ὑπὸ τὸν τοῖχον ΤΤ' ὄντος καὶ δὴ κατά τινα αὐτοῦ (τοῦ τοίχου ΤΤ') γωνίαν, μὴ σημειωθεῖσαν ἐν τῷ προειρημένῳ διαγράμματι, ὡς μήπω τότε γνωστήν. Ἡ εὕρεσις ἐκεῖ παναρχαίου τάφου οὐδὲν ἐνεῖχε τὸ παράδοξον, οὔτε τὸ ἀπροσδόκητον, ἀφοῦ καὶ ἄλλους τάφους εἴχομεν εὕρει πλησίον εἰς μικρὰν πρὸς δυσμὰς ἀπόστασιν ἐπίσης ἐπὶ τοῦ βράχου σχεδὸν ἑδραζομένους (Πρακτ. τοῦ 1883 σελ. 59, σημ. 2)· εἰς ἀπορίαν μόνον μ' ἐνέβαλε τίνι τρόπῳ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐρευνήσωμεν αὐτὸν καὶ ἂν δὲν ἦτο κατακεχωσμένος ὑπὸ τὸ ὑπερκείμενον βάρος· καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα κατωρθώθη ἄνευ πολλῆς δυσκολίας· συντρίψαντες τὴν μίαν τῶν τριῶν πλακῶν τῶν σκεπαζουσῶν τὸν τάφον (τὴν πρὸς δυσμάς, ἧς τὸ βορειοδυτικὸν ἄκρον ἔξω τῆς γραμμῆς τοῦ τοίχου ΤΤ' ἔκειτο) ἠνεῴξαμεν ὀπὴν καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἴσοδον εἰς αὐτὸν καὶ ἐπείσθημεν ὅτι ἄνευ τινὸς κινδύνου ἠδυνάμεθα νὰ ἐκκενώσωμεν τὸν τάφον ἀπὸ τῶν χωμάτων (ὧν ἦτο πλήρης διὰ τῶν ῥωγμῶν τῶν πλακῶν καὶ τῶν τοίχων ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἐντὸς κατενεχθέντων) διότι αἱ δύο ἕτεραι πλάκες, αἵτινες καὶ ἔκειντο ἀκριβῶς ὑπὸ τὸν τοῖχον ΤΤ'[1]

πολὺ σαφὲς τὸ ὑπὸ τοῦ Hirschfeld (ἔ. ἀ.) λεγόμενον ὅτι τὰ ἀγγεῖα εὑρίσκοντο παρὰ τοὺς *σκελετούς*, ἐνῷ οἱ τάφοι οἱ μαρτυροῦντες καῦσιν ἐστερημένοι τούτων ἐφαίνοντο ὄντες. Ἐν τοῖς Ἐλευσινιακοῖς τάφοις ἀληθῶς *μεγάλα ἀγγεῖα* ὡς κτερίσματα δὲν ὑπῆρχον· ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὡς κτέρισμα τοῦ τάφου Λ, ἢ ἄλλου τινὸς ἐκεῖ πλησίον κειμένου καὶ μὴ ἀνευρεθέντος ὑπ' ἐμοῦ, ἐχρησίμευε τὸ μέγα ἀγγεῖον, οὗ εὕρομεν μόνον τὸν πόδα κατὰ τὴν θέσιν τὴν σημειωθεῖσαν διὰ τοῦ γράμματος Τ. Διότι, ὡς ἐσημείωσα ἀνωτέρω, εἰς βάθος μέχρι τοῦ βράχου κατὰ τὴν θέσιν Ρ ἔνθα εὕρομεν ἐπίσης ὁμοίου ἀγγείου τὸν πόδα μετὰ μικροῦ μέρους τοῦ πυθμένος (εἶχε δὲ οὗτος, ὁ πυθμήν, καὶ μικρὰν ὀπὴν στρογγύλην διαμέτρου ἕως 1 ½ ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου) τάφου ἴχνη δὲν παρετηρήσαμεν ἀπὸ δὲ τοῦ τάφου Λ ἀπεῖχεν ὁ εὑρεθεὶς ποὺς περὶ τὸ 1 Γ. Μ. ὡς καὶ ἐκ τοῦ διαγράμματος φαίνεται. Ἂς σημειώσω δὲ ἐνταῦθα ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ τὴν πεδιάδα φαίνεται ὅτι εὑρέθησαν ὅμοια ἀγγεῖα, ἀνέσκαψα δὲ κἀγὼ αὐτὸς τὰ τεμάχια ὁμοίου ἀρκετὰ μεγάλου εἰς βάθος ὄχι μεῖζον τοῦ 1,00 Γ. Μ. ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος εἰς θέσιν δεξιὰ τῆς νῦν ἁμαξιτοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Θήβας καὶ Μέγαρα, 10 δὲ λεπτὰ τῆς ὥρας ἔξω τοῦ χωρίου τῆς Ἐλευσῖνος ἐν ᾗ θέσει καὶ ἄλλοι πολὺ μεταγενεστέρων χρόνων τάφοι εὑρίσκονται καὶ ἐν ᾗ εὑρέθη καὶ τὸ ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν ἀνάγλυφον (παράβ. Δελτίον Ἀρχ. 1888, σελ. 5, ἀριθ. 1).

[1] Οἱ τοῦτον κτίσαντες ἐθεμελίωσαν αὐτὸν οὐχὶ ἐπὶ τοῦ βράχου ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐρρήθη (Πρακτ. 1883, σελ. 62, σημ. 1) καὶ τούτου ἕνεκα οὐδ' ἀνεῦρον ὅλως τὸν τάφον, οὐδὲ κἂν ὡς φαίνεται ἐνόησαν αὐτόν, εἰ

εἶχον μὲν ὄντως κατὰ τὸ μέσον θραυσθῇ, καίπερ πάχος ἔχουσαι 0,23-0,25, ὑπὸ τοῦ ὑπερκειμένου βάρους, ἀλλ' ὄχι καὶ καταβυθισθῇ, ἴσως διότι ἐν μέρει τὸ κατὰ τὰ ἄκρα αὐτῶν βάρος ἀντεστάθμιζε τὸ κατὰ τὸ μέσον. Ἤρξατο λοιπὸν ὁ καθαρισμὸς καὶ ἡ ἔρευνα ὑπῆρξε καθ' ὅλα τελεία καὶ μόνον περὶ ἑνὸς πράγματος δὲν εἶχον τότε πεισθῇ, ἂν δηλ. εἴχομεν ὄντως εὕρει καὶ τὸν τέταρτον (τὸν πρὸς ἀνατολὰς) τοῖχον τοῦ τάφου(ι-ζ)· νὰ σκάψωμεν δ' ἐκεῖ ἔτι περαιτέρω ὑπῆρχέ τις ἀληθῶς κίνδυνος· ἀλλὰ τὸ μῆκος τοῦ τάφου μέχρις ἐκείνου τοῦ σημείου μετρηθὲν καὶ εὑρεθὲν 2,30 Γ. Μ. περίπου, ἡ μὴ ὕπαρξις τετάρτης πλακὸς πρὸς ἀνατολὰς καὶ εἰς ἀπόστασιν 0,10-0,15 ἀπὸ τῆς τρίτης, λίθοι τινὲς ἐκεῖ οἱονεὶ τοῖχον ἀποτελοῦντες καὶ ἕτεροί τινες ἐν αὐτῷ τῷ τάφῳ εὑρεθέντες καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ τοίχου, ὡς μοὶ ἐφάνησαν, καταπεπτωκότες καὶ πρὸς τούτοις καὶ ἡ διὰ τοῦ τρυπάνου δοκιμὴ μὴ διαπερῶντος τὸ μέρος καὶ πάντοτε εἰς ἐμπόδια προσκρούοντος καθίστων πιθανωτάτην τὴν γνώμην ὅτι ἐκεῖ ἦτο ὁ τέταρτος τοῦ τάφου τοῖχος. Εἶχε λοιπὸν ὁ τάφος μῆκος 2,30, ὡς ἐρρήθη, πλάτος 1,60 καὶ ὕψος περίπου 1,00 Γ. Μ. τοὺς δὲ τοίχους ἐκ λίθων σχιστῶν *ξηρολιθιὰ* ἐκτισμένους καὶ πάχος ἔχοντας 0,40-0,45 περίπου καὶ ἐπὶ τοῦ βράχου ἑδραζομένους· ἐπὶ δὲ τούτου (τοῦ βράχου) ἦτο ἐπεστρωμένον λεπτὸν στρῶμα (0,05-0,06) ἐκ χαλικίων καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, κατέκειντο τὰ πτώματα. Λέγω δὲ πτώματα διότι ἀναντιρρήτως οὐχὶ εἷς, ἀλλὰ πολλοὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν τεθαμμένοι νεκροὶ τῆς αὐτῆς πιθανώτατα οἰκογενείας, ὡς ἐμαρτύρουν τὰ ἐν αὐτῷ εὑρεθέντα ὀστᾶ (δύο λ. χ. κρανίων τὰ συντρίμματα ἀσφαλῶς ὑπ' ἐμοῦ ἐξηκριβώθησαν) ὧν καί τινα βεβαίως βρέφους ἢ βρεφῶν ἦσαν· ἀδύνατον δὲ ἦτο νὰ ὁρισθῇ ἡ θέσις αὐτῶν φύρδην μίγδην μετὰ τῶν χωμάτων ὄντων, ὧν ἔγεμεν ὁ τάφος· πολλὰ δέ τινα καὶ εὑρέθησαν συσσωρευμένα ἔν τινι μικρῷ ἐλλειψοειδεῖ(Κ) βόθρῳ (μ. 0,70, πλ. 0,50, βάθ. 0,15) ἠνεῳγμένῳ ἐν αὐτῷ τῷ τάφῳ κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν αὐτοῦ γωνίαν, ἐν ᾧ ἐπίσης εὑρέθησαν καί τινα ἀγγεῖα, τὰ πλεῖστα χειροποίητα καὶ τὰ μόνα μαρτυροῦντα πυρὸς χρῆσιν. Τὰ ὀστᾶ ὅμως ἦσαν ἄκαυστα[1], ἴχνη δὲ πυρὸς ἄλλα ἐντὸς τοῦ τάφου δὲν ἀπήντησα, ἔξω ὅμως ἐν τοῖς πέριξ χώμασιν εὑρέθη τέφρας στρῶμα καὶ ἀνθράκων λείψανα ἱκανά. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀνθρωπίνων ὀστῶν εὑρέθη ὁ ἀστράγαλος μόσχου πιθανῶς, πάντως δὲ ζώου τινὸς τῶν μηρυκαστικῶν, κτέρισμα ἴσως παιδὸς ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ ἐνταφιασθέντος. Τὰ ἄλλα κτερίσματα πλὴν τῶν μνημονευθέντων χειροποιήτων ἀγγείων ἦσαν ἐπίσης τεθραυσμένα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀγγεῖα, τινὰ δὲ καὶ ὅλως σχεδὸν σῶα καὶ σχεδὸν πάντα τοῦ Μυκηναϊκοῦ τρόπου ὡς ἀριδήλως μαρτυρεῖ τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1



1

ἀπεικονισθέν. Λέγω δὲ σχεδὸν πάντα διότι ὄντως εἰσὶ καί τινα, ὧν ἥ τε ἐν γένει κατασκευὴ καὶ ἡ διακόσμησις εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἂν ἤθελον εὑρεθῇ ἐν τοῖς ἄλλοις τάφοις, περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω, ἠδύνατό τις κάλλιστα νὰ τὰ ἐκλάβῃ ὡς

καὶ διὰ τοῦ κατωτάτου δόμου τοῦ τοίχου των εἶχον ψαύσει σχεδὸν τοὺς τοίχους του.

[1] Τὸ ἕτερον τῶν μνημονευθέντων κρανίων κείμενον ἄνωθεν κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἄκρον τοῦ βόθρου ἤλπισα νὰ ἐξαγάγω σῶον, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσα· οὐ μόνον ἐξῳδηκότα ἦσαν, ἀλλὰ καὶ εὔθραυστα πάντα τὰ ὀστᾶ ὑπὸ τῆς ὑγρασίας.

τοῦ γεωμετρικοῦ τρόπου παραδείγματα (ἀριθ. 2). Ἀλλὰ καὶ θραύσματα ἢ μᾶλλον κόνις χαλκίνου τινὸς πράγματος εὑρέθη εἰς τὰ χώματα τοῦ τάφου



2

καὶ πρὸς τούτοις καὶ τεμάχιον *σιδήρου* εὐμέγεθες, οὗ νῦν τὸ σχῆμα ὅλως ἀδιάκριτον εἶναι.

Καὶ ὁ μὲν τάφος τοιοῦτος· ἀλλ᾽ οἱ τοῖχοι ἐκεῖνοι οἱ ἔξω αὐτοῦ, οἵτινες ἀναντιρρήτως τάφου λείψανα δὲν ἦσαν; Ὅταν ἡ σκαπάνη ἤνεγκεν εἰς φῶς τὸν τάφον ὑπέθεσα ὅτι οἱ τοῖχοι ἐκεῖνοι ἦσαν *περιβόλου* τινὸς ἴχνη χάριν αὐτοῦ τοῦ τάφου ἢ καὶ ἄλλων ἐκεῖ ὑπαρχόντων· ἀλλὰ κατόπιν παρετήρησα ὅτι ἐνῷ ὁ ἕτερος αὐτῶν, ὁ πρὸς ἀνατολὰς διευθυνόμενος, ἀπεῖχε τῷ ὄντι τῆς παραλλήλου αὐτῷ μακρᾶς πλευρᾶς τοῦ τάφου (τῆς ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς φερομένης) περὶ τὰ 0,40 Γ. Μ. (τὸ δ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ διάστημα, καθ᾽ ὅσον ἠρευνήθη, ἔγεμε πετρῶν) ὁ ἕτερος ὁ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν φερόμενος συνέπιπτε σχεδὸν πρὸς τὴν στενὴν πλευρὰν τοῦ τάφου καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐφαίνετο ὢν ἢ ἐνδυνάμωσις αὐτῆς, ἧς ἀπειργάζετο οὕτω διπλάσιον σχεδὸν τὸ πάχος, ἡ δὲ παρατήρησίς μου αὕτη μὲ ἔφερε πάλιν εἰς ἀπορίαν. Τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἀμφιβολία περὶ τοῦ τετάρτου τοῦ τάφου τοίχου μὲ παρεκίνησαν νὰ σκάψω καὶ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικομεσημβρινοῦ μέρους τοῦ τοίχου ΤΤ΄ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν. Ἡ σκαφὴ ἐκεῖ ἦτο δυσκολωτέρα καὶ δαπανηροτέρα καὶ ὅμως κατώρθωσα νἀνοιχθῇ φρεατοειδὲς ἄνοιγμα εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου εὑρέθη καὶ ἄλλος τάφος ἢ μᾶλλον τοῦ αὐτοῦ τάφου ἡ συνέχεια· καὶ ἀληθῶς ὁ τάφος, ὡς φαίνεται, ἦν εἷς μῆκος ἔχων ἐν ὅλῳ 5,00 Γ. Μ.[1] εἰς δύο ὅμως χωριζόμενος τμήματα (ε-δ-ι-ζ καὶ ι-ζ-θ-η) διὰ μεσοτοίχου, ὧν ἕκαστον εἶχε μῆκος 2,30 καὶ ἦν ἐπίσης ὑπὸ τριῶν πλακῶν κεκαλυμμένον ἐπὶ τῶν μακρῶν αὐτοῦ πλευρῶν ἐρειδομένων· ἀλλὰ τοῦ δευτέρου τούτου τμήματος τοῦ τάφου αἱ πλάκες ὅσαι ἔτυχον ὑπὸ τὸν τοῖχον ΤΤ΄ εἶχον πάθει καὶ μικρὰν καταβύθισιν καὶ τοῦτο καὶ τὸ πολὺ ὑπερκείμενον χῶμα τῶν πλευρῶν τοῦ φρεατοειδοῦς ἀνοίγματος καθίστων ἐδῶ τὴν ἔρευναν αὐτοῦ δυσχερεστέραν καὶ ὄχι ἀκίνδυνον πέραν τινὸς ὁρίου. Ἠρευνήθη λοιπὸν μόλις τὸ ἥμισυ αὐτοῦ τὸ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ γωνίαν καὶ πρᾶγμα παράδοξον, λίθους εἰς μέγα πλῆθος εὕρομεν ἐν αὐτῷ ὀστᾶ δὲ καὶ ἀγγείων θραύσματα ἐλάχιστα[1]. Ἡ σκαφὴ πέραν τῆς μεσημβρινῆς τοῦ τάφου πλευρᾶς (ι-θ) ὑπὲρ τὸ Γαλ. μέτρον προχωρήσασα ἴχνη τοίχου τινὸς ἄλλου οἱουδήποτε δὲν ἔδειξεν· ἐπίσης ὅμως ἡ σκαφὴ ἡ πέραν τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς ὡσαύτως ὑπὲρ τὸ μέτρον πρὸς ἀνατολὰς προχωρήσασα ἔδειξε μὲν τοίχων λείψανα, ἀλλὰ ἂν ταῦτα ἦσαν πλευραὶ ἑτέρου τινὸς τάφου (ὅπερ πιθανώτερον) ἢ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ *περιβόλου* (ἂν ὄντως *περίβολος* περιέκλειε τὸν ἀνακαλυφθέντα τάφον καὶ τούτου λείψανα εἶναι οἱ τοῖχοι ἐκεῖνοι, περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος) ἦτο ἀδύνατον νὰ διαγνωσθῇ σαφῶς, πᾶσα δὲ περαιτέρω ἐκεῖ σκαφὴ θὰ ἦτο δαπανηροτάτη καὶ δυνατὴ μόνον ἂν ἀπεφασίζετο νὰ κρημνισθῇ οὐ μόνον μέρος τοῦ τοίχου ΤΤ΄ ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ἐκεῖ βάθρα τὰ διὰ τῶν γραμμάτων ζ-ζ΄ σημειούμενα ἐν τῷ Διαγράμματι τῶν ἀνασκαφῶν.

Τάφοι θολωτοὶ (εἴτε διὰ λίθων ᾠκοδομημένοι, εἴτε ἐν τῷ βράχῳ λαξευτοὶ) δὲν εὑρέθησαν ἐν Ἐλευσῖνι ἄλλοι πλὴν τοῦ ἔκπαλαι γνωστοῦ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν τῆς Ἀκροπόλεως πλευρὰν σπηλαιώδους ἀνοίγματος, οὗ ὅμως πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ ἀμφισβητοῦντες τὴν ἔννοιαν ὡς τάφου[2]· ὁ βράχος ἐν Ἐλευσῖνι εἶναι, ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ ἐρρήθη, σκληρὸς καὶ τοῦτο ἴσως ἠμπόδιζε τοὺς παλαιοὺς αὐτῆς κατοίκους νὰ λαξεύωσιν ἐν αὐτῷ, ὡς οἱ τῶν Μυκηνῶν καὶ ἄλλων τόπων, τὰς αἰωνίους αὐτῶν κατοικίας.

[1] Κατώρθωσα ἐκ τούτου τοῦ τμήματος νὰ διελάσω τὸ τρύπανον διὰ τοῦ μεσοτοίχου ὑπὸ τὴν βάσιν αὐτοῦ καὶ οὕτω διὰ σχοινίου ἔπειτα νὰ μετρήσω ἀσφαλῶς τὸ μῆκος τοῦ ὅλου τάφου.

[1] Ἀνθρώπινα ὀστᾶ μόλις ἓν ἢ δύο παρετήρησα (τῆς ῥάχεως σπονδύλους) ζώων ὅμως ὀστᾶ εὑρέθησαν ἐδῶ πλείονα καὶ δὴ καὶ ἐλάφου (;) κέρας. Εὑρέθη δὲ καὶ ἀγγεῖον σῶον σχήματος μὲν οἷον τὸ ὑπ᾽ ἀριθ. 1 ἀπεικονισθὲν ἀνωτέρω, διάκοσμον δὲ φέρον ἁπλούστερον.

[2] Ἐγὼ καθαρίσας αὐτὸν πρό τινος καιροῦ πείθομαι ὅτι ἦν ὄντως τάφος πρὸ πάντων ἕνεκα τοῦ εἰς αὐτὸν φέροντος δρόμου. Ἔχει δ᾽ ἴσως δίκαιον ὁ Dümmler φρονῶν ὅτι ἔκειτο ἐντὸς τοῦ τείχους τοῦ περιβάλλοντός ποτε τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως. Ἴχνη τοῦ παναρχαίου τείχους, ὡς νομίζω, διακρίνονται πρὸς μεσημβρίαν τοῦ τάφου καὶ νῦν ἔτι.

Ἀλλὰ καὶ Μυκηναϊκῶν χρόνων τάφους ἄλλους δὲν εἴχομεν εὕρει μέχρι τοῦδε καὶ τούτου ἕνεκα ἐθεώρησα ὄχι ἀνάξιον λόγου νἀνακοινώσω τὰ κατὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ εἰρημένου ἀνωτέρω τάφου εἰς τοὺς συναδέλφους διὰ τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος. Ἂν δὲ κατωρθοῦτο νὰ γνωσθῇ σαφῶς ὅτι καὶ περίβολον εἶχεν οὗτος ἢ καὶ ἄλλοι ὁμοῦ μετ' αὐτοῦ ἀποτελοῦντες ἐκεῖ σύμπλεγμα, τὸ πρᾶγμα ὄντως θὰ ἦτο πολλοῦ λόγου ἄξιον· εἰσέτι δὲν ἐλύθη ὁριστικῶς τὸ ζήτημα εἰς τί ἐχρησίμευε τὸ κρηπίδωμα τὸ περικλεῖον ἐντὸς αὐτοῦ τοὺς τάφους τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν, εἰσί δέ τινες φρονοῦντες ὅτι καὶ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἦν ἢ αὐτῶν τούτων τῶν τάφων *περίβολος*.

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 9η Ἰανουαρίου 1890.

Δ. Φ.

Ἀβλεπτήματος διόρθωσις. Ἐν τῷ ἀνωτέρω ἐν σελίδι 188 τυπωθέντι ζιγκογραφήματι δὲν ἐσημειώθη ἐξ ἐμῆς ἀβλεψίας ἡ προέκτασις ἐκείνη τοῦ τοίχου ΤΤ' ἥτις, ὡς μὴ οὖσα ἔτι τότε γνωστή, δὲν φέρεται σεσημειωμένη καὶ ἐν τῷ Διαγράμματι τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ ἔτους 1887, ὡς καὶ ἀνωτέρω λέγεται, καὶ ἐντεῦθεν τὰ λεγόμενα φαίνονται μὴ εὐαρμοστοῦντα κατὰ πάντα πρὸς τὸ σχεδιογράφημα· πράγματι ὅμως τὸ ἥμισυ τοῦ τάφου τὸ πρὸς δυσμὰς (ε-δ-ι-ζ) σκεπάζεται ἐπὶ τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ τοίχου ΤΤ' (πλατυτέρου κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ὄντος) ὥστε μόλις ἡ βορειοδυτικὴ αὐτοῦ γωνία (ε) μένει ἀκάλυπτος.

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 31η Μαρτίου 1890.

Δ. Φ.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ

NUMISMATIQUE DE LA CRÈTE ANCIENNE

(Πίν. 11, 12 καὶ 13)

Εἶχεν ἤδη προχωρήσει πολὺ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον βιβλίου μου, τοῦ κατ' αὐτὰς ἐν Γαλλίᾳ δημοσιευθέντος[1], ὅτε ηὐτύχησα νὰ ἐπισκεφθῶ ἐκ δευτέρου τὰς ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ συλλογάς, καὶ δή τινας ἐν Λονδίνῳ, Ὀξωνίᾳ καὶ Κανταβριγίᾳ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐν Γλασκώδῃ τῆς Σκωττίας ἃς δὲν ἠδυνήθην νὰ μελετήσω κατὰ τὸ πρῶτον ταξείδιόν μου. Ἐν αὐταῖς εὗρον οὐκ ὀλίγα νομίσματα ἀνέκδοτα ἢ ἐξ ἐκείνων ὧν δὲν εἶχον ἄλλοτε ἐκμαγεῖα ὅπως τὰ συμπεριλάβω καὶ ἐν τοῖς πίναξι τοῦ βιβλίου, ἐγνώριζον δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνον ἐκ περιγραφῶν περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν ὁποίων δὲν ἤμην πάντοτε βέβαιος. Πρὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς εἰς Ἀθήνας ἐπιστροφῆς μου εἶδον εἰς χεῖρας ἰδιωτῶν ὄχι ὀλίγα ἀνέκδοτα ἢ λίαν ἀξιόλογα νομίσματα. Πάντα ταῦτα ἐθεώρησα καλὸν νὰ δημοσιεύσω ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦδε, προβλέπων ὅτι, πιθανῶς, θὰ βραδύνῃ ἡ τύπωσις τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ βιβλίου μου, ἐν τέλει τοῦ ὁποίου συμπεριληφθήσονται πάντα τὰ ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πρώτου μέρους γνωστὰ ἐμοὶ γενόμενα καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐλλείποντα νομίσματα.

Δι' ἕκαστον νόμισμα ἐσημείωσα, ὡς πάντοτε, καὶ τὴν προέλευσιν αὐτοῦ. Μόνον δὲ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν Ἀθήναις ἰδιωτῶν, πολλὰ ὄντα, ἐθεώρησα περιττὸν νὰ σημειώσω ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ δὰ τὰ νομίσματά των βεβαίως καὶ ὡς τάχιστα εἰς ξένας δημοσίας ἢ ἰδιωτικὰς συλλογὰς θὰ καταλήξωσιν.

ΑΝΩΠΟΛΙΣ

1) Πίναξ 11, 1. Τὸ ἐν Crète σελ. 6 ὑπ' ἀρ. 2 περιγραφέν. Τὸ νόμισμα τοῦτο, ἀρτίως ἐν Κρήτῃ εὑρεθέν, ἐπικυροῖ ὅσα ἐν τῇ Revue Numismatique 1888 (σελ. 54) ἐγράψαμεν κατὰ τῆς ὑπὸ τὴν Ἄνωλον τῆς Λυδίας κατατάξεως τῶν ὁμοίων, ἀντι-

[1] Première partie. Description des Monnaies, Histoire et Géographie, μετὰ 35 πινάκων. Εἰς 4ον. Παρὰ τῷ C. Beck.

προτείναντες τὴν ὑπὸ τὴν τέως ἐν τῇ νομισματικῇ ἄγνωστον Ἀνώπολιν τῆς Κρήτης κατάταξιν.

2) Πίναξ 11, 2. — Μουσεῖον Hunter.

ΧΑ 14. — Κέρας *αἰγάγρου* καὶ κλάδος *φοίνικος*.

Ὄπ. Α καὶ Ν ἐν μονογράμματι, κάτωθεν δὲ Ω. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. κλάδος *φοίνικος*.

Ὁ Combe (Mus. Hunter πίν. 5, 6) ἐδημοσίευσε καὶ ἀπεικόνισε τὸ σπάνιον τοῦτο νόμισμα· ἡμεῖς δὲ ἀνεδημοσιεύσαμεν αὐτὸ ἐν τῇ Revue Num. ἔ. ἀ., παραδόξως πως ὅμως παρελείψαμεν νὰ τὸ συμπεριλάβωμεν ἐν τῷ βιβλίῳ ἡμῶν. Καλὸν λοιπὸν ἐθεωρήσαμεν νῦν ὅτε αὐτὸ τὸ νόμισμα εἴδομεν καὶ ἀπετυπώσαμεν ἐν Γλασκώδῃ, νὰ δημοσιεύσωμεν ἐνταῦθα σὺν τῇ φωτοτυπικῇ ἀπεικονίσει καὶ νέαν αὐτοῦ περιγραφήν.

Τὰ νομίσματα τῆς Ἀνωπόλεως εἶναι τὰ ἀτεχνότερα πάντων τῶν κρητικῶν

ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ

3) Πίναξ 11, 4. Τὸ ἐκ τῆς συλλογῆς Hunter σπάνιον δίδραχμον, τὸ ἐν σελ. 10 ὑπ' ἀρ. 3 μνημονευόμενον, ἀλλ' ὄχι καὶ φωτοτυπικῶς ἐκεῖ ἀπεικονιζόμενον.

4) Πίναξ 11, 3. Συλλογὴ Rollin et Feuardent. Παρόμοιον δίδραχμον (γραμμ. 9,97) τῷ ἀνωτέρω· ἀλλ' ἄνευ τοῦ γράμματος Α ἐν τῷ πεδίῳ. Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος ὁμοιάζει τὰ μέγιστα πρὸς τὸν ἐπί τινων διδράχμων τῶν Ἐλευθερνῶν τῆς Κρήτης (ἴδε Crète πίν XI, ἀρ. 14 καὶ τὸ ἐνταῦθα, πίν. 11, 26, ἀπεικονιζόμενον). Δὲν εἶνε ἑπομένως ἀδύνατον νὰ ἐκόπη παρὰ ταύτης τῆς πόλεως, ἥτις καὶ *Ἀπολλωνία* ἐκαλεῖτο (ἴδε Crète σελ. 7).

5) Πίναξ 11, 5.

ΧΑ 14. — Κεφαλὴ δαφνηφόρος *Ἀπόλλωνος* πρὸς δ.

Ὄπ. ΑΠΟΛ ἄνωθεν *πρώρας* νηὸς μετ' ἀκροστολίου πρὸς δ.

Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶναι λίαν διδακτικὸν διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν τῆς νήσου. Μέχρι τοῦδε οὐδὲν νόμισμα εἴχομεν *βεβαίως* τῇ Ἀπολλωνίᾳ ἀνῆκον. Τὸ νῦν ὅμως δημοσιευόμενον, προερχόμενον ἐξ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης, οὐχὶ μόνον φέρει σαφῶς τὄνομα τῆς πόλεως, ἀλλὰ διά τε τῆς τέχνης καὶ τῶν τύπων αὐτοῦ λύει τὰ προβλήματα περὶ ὧν ἴδε τὸ βιβλίον ἡμῶν (σελ. 7 κ. ἑ.). Ἀληθῶς ὁ ἐμπρόσθιος τύπος, ὢν *πάντως* ἔργον τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου οὗ καὶ τὸ κνώσιον νόμισμα τὸ ἐν Crète πίν. VI, 11, καταδεικνύει ὅτι ἀνήκει Ἀπολλωνίᾳ «*τῇ πρὸς τῇ Κνωσσῷ*». Τοῦτο δ' ὑποδεικνύει καὶ ὁ ὀπίσθιος αὐτοῦ τύπος, ὢν ὁ αὐτὸς τῷ ἐπὶ τῶν νομισμάτων Ἡρακλείου, τοῦ ἐπινείου τῆς Κνωσοῦ (Crète πίν. XVII, 4-5). Ὀρθὴ ἄρα ἀπέβη ἡ γνώμη ἡμῶν (Revue Num. 1889, 172 κ. ἑ. Crète ἔ.ἀ.), ὅτι ἄν τις τῶν ἐν Κρήτῃ τριῶν Ἀπολλωνιῶν ἔκοψε νόμισμα, αὕτη πρέπει νὰ ἦνε ἡ πρὸς τῇ Κνωσῷ· πρὸς δὲ καὶ ἡ γνώμη ὅτι εἰς αὐτὴν ἀποδοτέα τὰ γνωστὰ ἱστορικὰ γεγονότα.

Ἐκ τοῦ ὀπισθίου τοῦ νομίσματος τούτου καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἑπομένου μανθάνομεν προσέτι ὅτι ἡ περὶ ἧς πρόκειται πόλις ἦτο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, *παράλιος*.

6) Πίναξ 11, 16.

ΧΑ 16. — Ἡ αὐτὴ κεφαλή.

Ὄπ. *Ἀκροστόλιον* καὶ *κλάδος*. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. [Α]Π.

Νόμισμα ὅμοιον τῷ προκειμένῳ κατέταξα ἐσφαλμένως, ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῆς κακῆς αὐτοῦ διατηρήσεως, ὑπὸ τὴν Πριανσὸν (Crète πίν. XXVIII 32). Τώρα ὅμως μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ προηγουμένου, πείθομαι ὅτι καὶ τοῦτο τῇ Ἀπολλωνίᾳ ἀνήκει.

ΑΠΤΕΡΑ

7) Πίναξ 11, 8.

ΑΡ 24. — Κεφαλὴ θεᾶς (*Ἀρτέμιδος Ἀπτέρας*;) πρὸς ἀρ.

Ὄπ. Ἥρως (*Ἀπτέρας ὁ πτολίοικος*) πάνοπλος, ἱστάμενος πρὸς ἀρ., τὴν δεξιὰν ὑψῶν πρὸ δένδρου εἰς σημεῖον λατρείας.

8) Πίναξ 11, 11. — Συλλογὴ Leake.

ΧΑ 14. — Κεφαλὴ θεᾶς μετὰ στεφάνης πρὸς δ.

Ὄπ. Α | Γ. *Περιστερὰ* ἱπταμένη πρὸς δ.

ΑΡΚΑΔΙΑ

9) Πίναξ 11, 9 (γραμμ. 14,99· ἐν τῇ ἐν Ὀξωνίᾳ Bodleian Library).

AR 31. — Κεφαλὴ *Διὸς Ἄμμωνος* πρὸς δ.

Ὄπ. ΑΡΚΑΔΩΝ πρὸς δ. ἐκ τῶν ἄνω. *Ἀθηνᾶ* ἱσταμένη πρὸς ἀρ. ἔχουσα τὴν μὲν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ δόρατος, τὴν δ' ἀρ. ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους στηριζομένης.

Νόμισμα *μοναδικὸν καὶ ἀνέκδοτον*.

Τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς αὐτῆς πόλεως, φέροντα ὁμοίους τύπους, εἰσὶν ἅπαντα δραχμαὶ *αἰγινητικοῦ* συστήματος καὶ κατὰ πολὺ ἀρχαιότερα τοῦ προκειμένου, ὄντος τετραδράχμου τοῦ *ἀττικοῦ* συστήματος. Κατὰ τύπον καὶ τέχνην εἶνε τὸ προκείμενον συγγενέστατον τῷ τετραδράχμῳ τῆς Γόρτυνος τῷ ἐν Crète πίν. XVI, 14 ἀπεικονισθέντι. Πιθανῶς δ' εἰσὶν ἀμφότερα ἔργα τῆς αὐτῆς χειρός. Οὐχὶ δὲ μόνον τὰ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ πάντα, πλὴν ἑνός, τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ χαλκᾶ νομίσματα τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀρκάδων, εἰσὶν ἀρχαιότερα τοῦ προκειμένου· τὸ δ' ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦν ἕν, εἶνε τὸ ἐν Crète, πίν. II, ἀρ. 22, ἀπεικονισθέν, τὸ πάντως μίαν τῶν μικροτέρων ὑποδιαιρέσεων τοῦ παρόντος τετραδράχμου, οὗ εἶνε σύγχρονον, ἀντιπροσωπεῦον. Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ προκειμένου νομίσματος, σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ κρητικῇ νομισματικῇ καταλαμβάνει ἡ πόλις τῶν Ἀρκάδων. Περὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἱστορικῶν διδαγμάτων γενήσεται λόγος ἐν οἰκείῳ τόπῳ τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ βιβλίου.

ΑΡΣΙΝΟΗ

10) Πίναξ 11, 10.

Æ 13. — Κεφαλὴ *Ἀθηνᾶς* πρὸς ἀρ.

Ὄπ. ΑΡΣ ἀρ. Διπλοῦν *κέρας ἀφθονίας* μετὰ καρπῶν. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. Τ.

Παρόμοιον, ἀλλὰ καλῆς τέχνης, εἶνε τὸ ἐν Crète, σελ. 31. Πιν. II, 29.

ΑΧΑΪΑ

11) Æ 18. — Κεφαλὴ δαφνηφόρος *Διὸς* πρὸς δ.

Ὄπ. ΑΧΑ | ΙΤΩΝ. *Ἄρτεμις* μετὰ ποδήρους χιτῶνος, ἱσταμένη πρὸς ἀρ., φέρουσα ἐπ' ὤμου φαρέτραν καὶ ἐν τῇ τεταμένῃ δεξιᾷ βέλος. — *Ἐκ τῆς συλλογῆς Σούτσου*.

Τὴν περιγραφὴν ταύτην εὗρον ἐσχάτως, διεξερχόμενος ἐν Winterthur τὰς ἐπὶ ἀντιτύπου τοῦ Mionnet χειρογράφους προσθήκας τοῦ Imhoof-Blumer, ὅστις εἰκαστικῶς ἀποδίδει αὐτὸ τοῖς Ἀχαιοῖς τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου, λαῷ ἀγνώστῳ ἐν τῇ νομισματικῇ. Δυστυχῶς ὁ Imhoof-Blumer δὲν ἔλαβε καὶ ἐκμαγεῖον τοῦ νομίσματος, ἀγνοῶ δὲ ποῦ νῦν εὕρηται ἡ ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις συλλογὴ Σούτσου· ἀδυνατῶ λοιπὸν νἀποφανθῶ ἐξ αὐτοψίας περὶ τῆς τέχνης καί, ἑπομένως, τῆς ἀποδόσεως τοῦ νομίσματος. Ἵνα ὅμως ὑπὸ τοῦ ἐντριβεστάτου περὶ τὰ τοιαῦτα Imhoof μεταξὺ τῶν νομισμάτων τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου ταχθῇ, πάντως θ' ἀνῆκεν εἰς ἀγροῖκόν τι ἐργαστήριον. Καὶ ἀληθῶς τὸ πρᾶγμα οὕτως εἶχε, καθ' ὅσον ἐνθυμεῖται.

Πλὴν τῆς Ἀχαΐας τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ὁμωνύμου χώρας, εἰς ἃς ἐντελῶς ἀδύνατος εἶνε ἡ ἀπόδοσις τοῦ προκειμένου νομίσματος, ἕνεκεν καὶ τῆς τέχνης καὶ τοῦ ἐθνικοῦ (*Ἀχαιῶν καὶ οὐχὶ Ἀχαϊτῶν*), γνωρίζομεν ὁμωνύμους θέσεις ἢ πόλεις ἐν Πόντῳ, Συρίᾳ, Παρθίᾳ καὶ Ὑρκανίᾳ· ἀλλὰ καὶ εἰς ταύτας ἐντελῶς ἀπίθανον εἶνε ν' ἀνήκῃ τὸ νόμισμα, διὰ λόγους πάνυ εὐνοήτους τοῖς περὶ τὰ νομίσματα ἐμπείροις.

Ὑπολείπεται ἄρα, πλὴν τῆς ἐν τῷ Κιμμερίῳ Βοσπόρῳ πόλεως, ἡ Κρητικὴ Ἀχαΐα, ἧς μνείαν ποιεῖται ὁ σχολιαστὴς Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου (Δ. 175, ἴδε Crète σελ. 122). Φρονῶ δ' ὅτι ὑπὸ ταύτην μᾶλλον, ἂν καὶ ἄγνωστον εἰσέτι ἐν τῇ νομισματικῇ, τακτέον τὸ προκείμενον νόμισμα, ἢ ὑπὸ τὴν πόλιν τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου. Διότι α') οἱ κάτοικοι τῆς τελευταίας ταύτης, οἱ κυρίως ἐκ τοῦ χωρίου XI, 495 τοῦ Στράβωνος γνωστοί, ἦσαν βάρβαροί τινες ἀπὸ τῶν κατὰ θάλασσαν ληστηρίων ζῶντες, περὶ ὧν δὲν εἶνε εὔκολον νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι ἔκοψαν νομίσματα. Τοὐλάχιστον μέχρι τοῦδε οὐδὲν εὑρέθη αὐτοῖς ἢ τοῖς μετ' αὐτῶν ἀναφερομένοις λαοῖς τῶν Ζυγῶν καὶ Ἡνιόχων βεβαίως ἀνῆκον· β') οἱ περὶ τὰ νομισματικὰ σπουδάζοντες γνωρίζουσιν ὅτι πρὸς τὴν ἀγροῖκον τέχνην παμπόλλων κρητικῶν νομισμάτων, ἡ μᾶλλον ἐξ ὅλων τῶν τῆς ἄλλης νομισματικῆς προσομοιάζουσα εἶνε ἡ τῶν νομισμάτων τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου, ἔνθα, πάντως ἐκ τῆς τέχνης κρίνων, ἔταξεν ὁ Imhoof τὸ νόμισμα. Κατὰ τέχνην ἄρα κρινόμενον δύναται ἄριστα ν' ἀνήκῃ

καὶ τῇ κρητικῇ πόλει· γ΄) οἱ τύποι ἁρμόζουσιν ἄριστα τῇ κρητικῇ πόλει· διότι αὕτη ἔκειτο παρὰ τὸ Πολυρήνιον καὶ τὴν Δίκτυνναν, ἔνθα ὅ τε *Ζεὺς* καὶ ἡ *Ἄρτεμις* τὰ μάλιστα ἐλατρεύοντο, ὡς καὶ ἐκ τῶν νομισμάτων καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν πηγῶν γνωρίζομεν.

Εὔχομαι ἐν τέλει ὅπως ζητηθῇ καὶ ἀνευρεθῇ τὸ περὶ οὗ πρόκειται μοναδικὸν νόμισμα, ἵνα δημοσιευθῇ φωτοτυπικὴ αὐτοῦ ἀπεικόνισις καὶ καταστῇ δυνατὴ ἀσφαλεστέρα τις περὶ αὐτοῦ κρίσις.

ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

12) Πίναξ 11, 12.

℞ 12.—Κεφαλὴ *Ἀθηνᾶς* πρὸς δ.

Ὄπ. ΧΕΡΣΟ . . . . . *Ἀετὸς* μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων, ἱστάμενος πρὸς ἀρ.

Ἡμίδραχμον; Πανόμοιον, ἴσως δὲ καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγῖδος, τοῖς *χαλκοῖς* τοῖς ἐν Crète σελ. 52, 20-21, πίν. IV, 4-5.

ΚΝΩΣΟΣ

13) Πίναξ 11, 13. — Ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ ναυάρχου Spratt.

℞ 25. — ΚΝΟΜ-Ϲ-Ο-(Ν), περὶ τὸν πρὸς ἀρ. τρέχοντα καὶ τὴν κεφαλὴν κατ' ἐνώπιον ἔχοντα *Μινώταυρον*, τὸν διὰ τῆς ἀνυψωμένης δεξιᾶς τὶ μὲ *μίτον* ὅμοιον κρατοῦντα. Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ σφ.

Ὄπ. *Λαβύρινθος* σχήματος τετραγωνικοῦ, τετράπυλος δὲ καὶ ἐκ τεσσάρων μαιανδρικῶς πρὸς δεξ. τεθλασμένων καὶ ἀλλήλαις συμπλεκομένων γραμμῶν σχηματιζόμενος· τὸ ὅλον περιβάλλεται ὑπὸ πλαισίου ἀποτελουμένου ἐκ δύο τετραγωνικῶν παραλλήλων γραμμῶν, ὑπὸ πολλῶν μικροτέρων διατεμνομένων.

Δίδραχμον, ἐπικεκομμένον ἐπὶ στατῆρος τῆς νήσου Αἰγίνης οὗ ὑπὸ μὲν τὸν τύπον τοῦ Μινωταύρου ὁρατὴ ἡ χελώνη, ὑπὸ δὲ τὸν τοῦ Λαβυρίνθου τὸ αἰγινητικὸν ἔγκοιλον τετράγωνον.

Πρωτοφανές, δι' ἐμὲ τοὐλάχιστον, εἶνε τὸ ἐν χερσὶ τοῦ Μινωταύρου ἀντικείμενον. Ἂν τοῦτο πράγματι ἦνε *μίτος*, πρὸς δὲ ἂν σχετίζηται καὶ κατά τι πρὸς τὸν παροιμιώδη μίτον τῆς Ἀριάδνης, ἀγνοῶ. Νέον ἐν ταῖς λεπτομερείαις εἶνε καὶ τὸ σχῆμα τοῦ Λαβυρίνθου.

14) Πίναξ 11, 14.—Δίδραχμον.

℞ 26.—*Μινώταυρος* ὅμοιος τῷ προηγουμένῳ, ἀλλὰ πρὸς δ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Ὄπ. *Λαβύρινθος* σταυροειδὴς ἐκ μαιανδρικῶν γραμμῶν ἀποτελούμενος. Ἐν ταῖς πρὸς τὰ ἔξω γωνίαις αὐτοῦ, τέσσαρα μικρὰ ἔγκοιλα τετράγωνα ἀνὰ ἓν ἀνάγλυπτον σφαιρίδιον ἐγκλείοντα. Τὸ ὅλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.

15) Πίναξ 11, 15.—Δίδραχμον.

℞ 25. —Κεφαλὴ *θεᾶς*, χλόῃ ἐστεμμένη, πρὸς ἀρ.

Ὄπ. ΚΝΩϹΙΟΝ ἀρ. καὶ ἐκ τῶν κάτω. *Ζεὺς* ἐπὶ θρόνου καθήμενος, τοὺς πόδας ἐπὶ θράνους τὴν δὲ δεξιὰν ἐπὶ σκήπτρου στηρίζων. Τὸ ὅλον περιθέεται ὑπὸ μαιάνδρου. Πεδίον ἔγκοιλον.

Παράβαλε τὸ ἐν Crète πίν. IV, 35.

16) Πίναξ 11, 16.—Συλλογὴ Spratt.—Ὅμοιον τῷ ἐν Crète σελ. 67, 17 (παράβαλε καὶ τὸ κακοτεχνότερον, ἐν Crète πίν. V, 1, ἀλλὰ κάλλιον διατηρούμενον). Δίδραχμον ἐκ τῶν σπανιωτέρων.

17) Πίναξ 11, 17.

℞ 26.—Κεφαλὴ θεᾶς ἢ νύμφης (*Ἀριάδνης;*) πρὸς δ.

Ὄπ. *Λαβύρινθος* σχήματος σταυροῦ κεκαμμένου (swastika) πρὸς ἀρ., ἐκ μαιάνδρων ἀποτελούμενος. Ἐν τῷ κέντρῳ *ἀστὴρ* ὀκτὼ ἀκτίνων. Ἐν τῷ πεδίῳ, *ἡμισέληνος*. Παράβαλε Crète, πίν. VI, 1.

18) Πίναξ 11, 18.

℞ 25.—Κεφαλὴ ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγῖδος μὲ τὴν ἐν Crète πίν. V, 17.

Ὄπ. ΚΝ ἄνωθεν, ΩΣΙ κάτωθεν. Ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ *λαβύρινθος* ὅμοιος τῷ προηγουμένῳ. Εἰς τὰς πρὸς τὰ ἐκτὸς τέσσαρας γωνίας, *τέσσαρες ἀστέρες*, ἀντὶ τῶν συνήθων *τεσσάρων σφαιριδίων*. Τὸ ὅλον ἐν πεδίῳ ἐγκοίλῳ, ἔνθα καὶ *βέλους αἰχμή*.

Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο νόμισμα ἐπικυροῖ τὴν θεωρίαν ἣν ἐξεφράσαμεν, ἐν τῇ Zeits. für Num. τόμ. XVI, φυλ. 3/4, περὶ τῆς ἐν τῇ συμβολικῇ τῆς Ἑλληνικῆς νομισματικῆς σημασίας τῶν *σφαιριδίων*.

19) Πίναξ 11, 19. Τὸ ἐν Crète σελ. 78, 100, ἀναφερόμενον τετράδραχμον τῆς συλλογῆς Hunter.

20) Πίναξ 11, 21.—Συλλογὴ Rollin et Feuardent.

Æ 14.— C . I ἄνωθεν, N . CN . κάτωθεν. *Ἄροτρον* πρὸς ἀρ.

Ὀπ. Ἐπιγραφὴ λατινικὴ δυσανάγνωστος. *Λαβύρινθος* σχήματος τετραγωνικοῦ εὐθυγράμμου.

21) Πίναξ 11, 22. — Rollin et Feuardent.

Æ 10.—Ὅμοιον.

ΚΥΔΩΝΙΑ

22) Πίναξ 11, 23.—Τὸ ἐν Crète, σελ. 102 ὑπ' ἀρ. 24 μνημονευόμενον δίδραχμον τῆς ἐν Κανταβριγία συλλογῆς Leake, ἐσφαλμένως περιγραφέν. Ὁ τοξότης ἵσταται πρὸς δ. ἡ δ' ἐπιγραφὴ εἶνε ΝΩΔΥΚ. Νόμισμα κακότεχνον.

23) Πίναξ 11, 22.

Æ 11. — Κεφαλὴ *Ἑρμοῦ* μετὰ πετάσου, πρὸς δ.

Ὀπ. K/Y · *Δελφὶν* πρὸς δ. Πεδίον ἔγκοιλον.

Τὸ νομισμάτιον τοῦτο εἶνε σπουδαῖον σχετικῶς πρὸς τὰ νομίσματα ἅτινα ἀπεδώκαμεν τῇ Κισάμῳ. Ἴσως ἐκ τούτου, φέροντος τοὺς αὐτοὺς τύπους πρὸς τὰ ἐκεῖ ἀναφερόμενα, συμπεράνῃ τις ὅτι ἡ ἀνάγνωσις ΚΙΣΑ ἦτο ἐσφαλμένη καὶ ὅτι προτιμητέα ἡ ΚΥΣΑ ἢ ΚΥΣΩ, ὁπότε ἡ ὑφ' ἡμῶν ἀπόδοσις τῶν νομισμάτων εἰς Κίσαμον ἀποβαίνει ἐντελῶς ἀπαράδεκτος. Πρὸ τούτου ὅμως πρέπει νὰ βεβαιωθῇ ὅτι τό τε προκείμενον νόμισμα καὶ ἐκεῖνα, ἀνήκουσι πράγματι μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει.

24) Πίναξ 13, 15 καὶ 16. Τὰ ἐν Crète σελ. 117, 143 καὶ σελ. 118, 150 περιγραφέντα νομίσματα τῆς ἐν Παρισίοις συλλογῆς.

ΕΛΕΥΘΕΡΝΑΙ

25) Πίναξ 11, 24. — Συλλογὴ Spratt. (Δίδραχμον).

AR 25.—Κεφαλὴ ἀγένειος πρὸς δ., ἐν κύκλῳ γραμμῆς.

Ὀπ. *Ἀπόλλων* γυμνός, ἱστάμενος πρὸς ἀρ. τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ μῆλον ἢ χερμάδιον, τῇ δ' ἀρ. τόξον φέρων. Πεδίον ἔγκοιλον.

26) Πίναξ 11, 25. Δίδραχμον· γραμμ. 11, 20.

AR 25.—Παρομοία κεφαλή· ἄνευ κύκλου.

Ὀπ. Ὅμοιος τύπος τῷ προηγουμένῳ. Πεδίον ἔγκοιλον.

27) Πίναξ 11, 26. — Συλλογὴ A. Löbbecke. Γραμμ. 10, 90.

AR 27.—Ὅμοιον τῷ ἐν Crète ἐπὶ πίν. XI, 15, ἀλλὰ κάλλιον διατηρούμενον, ὡς τῆς ἐν ἐκείνῳ ἐπιγραφῆς ἐντελῶς ἀποτετριμμένης, ἐνταῦθα δὲ καταφανοῦς, ἤτοι (ϙ)ƎΘΥƎΛƎ ἀρ. ἐκ τῶν ἄνω, καὶ ΝΟΙΑ(Ν) δ. ἐκ τῶν ἄνω.

28) Πίναξ 12, 1. — Συλλογὴ E. Bunbury. Γραμμαρίων 4, 99.

AR 20.—Κεφαλὴ δαφνηφόρος *Διὸς* πρὸς δ., ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Ὀπ. ΕΛΕΥ|ΘΕ ἀρ. ἐκ τῶν κάτω, (Ρ)ΝΑΙΟΝ δ. ἐκ τῶν ἄνω. *Ἀπόλλων* γυμνὸς ἱστάμενος πρὸς ἀρ. τῇ δεξ. μῆλον ἢ χερμάδιον, τῇ δ' ἀρ. τόξον. Πεδίον ἔγκοιλον.

Ἡ δραχμὴ αὕτη τακτέα μετὰ τὰ ἐν Crète πίν. XI, 26-28 δίδραχμα.

ΕΡΑΝΟΣ, ΕΡΤΑΙΑ Ἢ ΕΡΥΘΡΑΙΑ

29) Πίναξ 12, 2. — Τὸ ἀπεικονιζόμενον εἶνε ἐκεῖνο τὸ νόμισμα τῆς συλλογῆς Hunter, περὶ οὗ πολλὰ ἐγράψαμεν ἔν τε τῇ Revue Numism. 1889, 198 καὶ ἐν Crète σελ. 137 καὶ ἑξῆς. Νῦν, εὐτυχήσαντες νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὸ τὸ πρωτότυπον, διαβεβαιοῦμεν ὅτι τὸ δεύτερον γράμμα εἶνε πράγματι Ρ καὶ οὐχὶ Λ. Τοῦτο ἄλλως τε φαίνεται ἀρκούντως καὶ ἐν τῇ φωτοτυπίᾳ. Δικαίως ἄρα δὲν παρεδέχθημεν ἄλλοτε τὰς ἀποδόσεις τῶν Sestini καὶ Wroth εἰς Ἱεράπυτναν ἢ Ἐλευθερνάς, προετιμήσαμεν δ' ἀντ' αὐτῶν, ἂν καὶ μετ' ἐνδοιασμοῦ τότε, τὴν ὑπὸ μίαν τῶν κρητικῶν πόλεων κατάταξιν, ὧν τὄνομα διὰ τῶν ΕΡ ἄρχεται.

ΕΛΤΥΝΑ

30) Πίναξ 12, 3-4.—Τὰ ἐν Crète σελ. 147 ὑπ' ἀρ. 1 μνημονευόμενα σπάνια νομίσματα ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς συλλογῆς καὶ ἐκ τῆς τοῦ Leake.

ΓΟΡΤΥΝΑ

31) Πίναξ 12, 5. — Ἡ ὑπὸ τοῦ Combe (Mus. Hunter) περιγραφομένη δραχμή, ἥτις πιθανὸν καὶ τῇ Φαιστῷ ν' ἀνήκῃ.

32) Πίναξ 12, 6. (ἔμπροσθεν). Ὅμοιον τῷ ἐν Crète πίν. XVI, 21· ἀλλὰ μᾶλλον εὔτεχνον.

ΙΕΡΑΠΥΤΝΑ

33) Πίναξ 12, 9. ℞ 34.—Τετράδραχμον παρόμοιον τῷ σπανίῳ τῆς ἐν Βιέννῃ συλλογῆς (Crète πίν. XVII, 12), ἀλλὰ φέρον ΑΡΓΑΝΩ ἀντὶ ΑΡΓΑ.

34) Πίναξ 12, 7.—Δίδραχμον (γραμμ. 7,08) τῆς Βοδλεϊανῆς συλλογῆς, καθ' ὅλα ὅμοιον τῷ ἐκ τῆς συλλογῆς Hunter ἐν Crète σελ. 191, ὑπ' ἀρ. 29 περιγραφέντι.

35) Πίναξ 12, 8.—Συλλογὴ Leake.—Τὸ ἐν Crète σελ. 192 ὑπ' ἀρ. 36 περιγραφέν. Προσθετέον ὅμως ὅτι ἡ κεφαλὴ *γελᾷ*, ὑπενθυμίζουσα τὰς γνωστὰς τῶν σατυρίσκων μορφάς.

ΥΡΤΑΚΙΝΑ

36) Πίναξ 12, 10.—Γραμμ. 5,16, ἐκ τῆς συλλ. E. Bunbury.

℞ 18.—ϘΥ ἄνω δεξ. Κεφαλὴ *αἰγάγρου* μετὰ τοῦ τραχήλου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. αἰχμὴ *βέλους*.

Ὄπ. *Μέλισσα* ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Πιθανῶς εἶνε ἡ αὐτὴ δραχμὴ καὶ ἡ ἐκ τοῦ καταλόγου Whittall περιγραφεῖσα ἐν Crête σελ. 198 ὑπ' ἀρ. 20, ἔνθα ὅμως ΡΥ ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ϘΥ.

ΙΤΑΝΟΣ

37) Πίναξ 12, 12. Γραμμ. 10,85· ἐκ τῆς συλλ. Bunbury.

℞ 25.— *Τρίτων* πρὸς δ., τῇ δεξιᾷ τρίαιναν ἀκοντίζων, τῇ δὲ δεξιᾷ τί, ἀκατάληπτον ἐμοί, πρὸ τοῦ στήθους ἀνέχων. (Ἴσως τοῦτο εἶνε ὅμοιόν τι τῷ ὑπὸ τοῦ Friedlænder, Zeits. für Num. IX σελ. 7 ἐπὶ ἄλλου τινὸς τέρατος παρατηρηθέντος).

Ὄπ. *Ἀστὴρ* μέγας ὀκτὼ ἀκτίνων, ὑπὸ κύκλου γραμμῆς ὡς ὑπὸ *ἅλωος* περιθεόμενος. Πεδίον ἔγκοιλον.

38) Πίναξ 12, 13.—Τὸ ἐκ τῆς συλλογῆς Leake ἐν Crète σελ. 205, 35 δίδραχμον, τὸ περιγραφὲν ὡς ἔχον τὸν ὀπίσθιον τύπον ἐν *τετραγώνῳ* ἐγκοίλῳ, ἐν ᾧ πράγματι οὗτος εὕρηται ἐν πεδίῳ ἁπλῶς ἐγκοίλῳ· ἑπομένως τὸ νόμισμα εἶνε μεταγενέστερον τῶν λοιπῶν συμπεριγραφέντων. Εἶνε δὲ καθ' ὅλα ὅμοιον ταῖς *δραχμαῖς* ταῖς ἐν Crète σελ. 206 (πίν. XIX, 24) περιγραφείσαις. Τακτέον ἄρα ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν.

ΛΑΠΠΑ

39) Πίναξ 12, 14. Τετράδραχμον ἀττικοῦ συστήματος.

℞ 32.— Κεφαλὴ *Ἀθηνᾶς* πρὸς δ., ἀντιγεγραμμένη ἀπὸ τῶν ἀθηναϊκῶν νομισμάτων τῆς λεγομένης ἐποχῆς τῶν ἀρχόντων.

	ΛΑ	Π *Γλαῦξ* πρὸς δ. ἐπὶ κατακειμένου
Ὄπ.	ΠΑ	Ι ἀμφορέως ἱσταμένη, τὴν κεφα-
	ΩΝ	λὴν κατ' ἐνώπιον ἔχουσα.

Καὶ αὕτη ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων ἀντιγεγραμμένη. Κάτωθεν τοῦ ἀμφορέως ΒΑ. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξ. *κεφαλὴ βοὸς* κατ' ἐνώπιον μετὰ κεράτων ὧν τὸ μὲν πρὸς τ' ἄνω τὸ δὲ πρὸς τὰ κάτω ἑλίσσεται· δηλαδὴ ἀκριβῶς ὡς ἡ τῶν κυρίων τύπων τῶν νομισμάτων τῆς Λάππας.

Μέχρι τοῦδε ἀντιγραφαὶ ὁμοίων ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων ἦσαν γνωσταὶ ἐν τοῖς νομίσμασι τῶν ἑξῆς κρητικῶν πόλεων :

Κνωσὸς	Σύμβολον	Λαβύρινθος	Ἴδε Crète	Πίν.	VIII, 1
Κυδωνία	»	Ζεὺς Κρηταγενὴς	»	»	X,10
»	»	Κύων καὶ βρέφος	»	»	X, 11
Γόρτυνα	»	Βοῦς κυρίττων	»	»	XVI, 23-25
Ἱεράπυτνα	»	Ἀετὸς ἱστάμενος	»	»	XVIII, 1
Πολυρήνιον	»	Ἄρτεμις κυνηγέτις	»	»	XXVI, 25
Πριανσὸς	»	Φοῖνιξ	»	»	XXIX, 5

Τῇ προσθήκῃ ἄρα τῆς Λάππας, ἧς νῦν τὸ πρῶτον δημοσιεύεται ὅμοιον νόμισμα, *ἑπτὰ* κρητικῶν πόλεων ἀπομιμήσεις τῶν ἀθηναϊκῶν νομισμάτων εἰσὶ μέχρι τοῦδε γνωσταὶ ἡμῖν. Οὐδεμία δ' ἀμφιβολία ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ αὐξηθήσεται ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν. Περὶ τῆς ἱστορικῆς σημασίας τοῦ πράγμα-

τος σημειῶ τὰ δέοντα ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ὁ ἐμπρόσθιος τύπος τοῦ νῦν δημοσιευομένου τετραδράχμου τῆς *Λάππας* εἶνε ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγῖδος ἐξ ἧς καὶ ὁ τοῦ ἀνωτέρω ἀναφερομένου ὁμοίου τετραδράχμου τοῦ *Πολυρηνίου*. Παρόμοιον πρᾶγμα παρετηρήθη ἤδη ὑπὸ τοῦ Imhoof-Blumer (Zur Münzkunde Grossgriechenlands Siciliens, Kretas etc. σελ. 79) δι' ἀρχαιότερα νομίσματα τῶν κρητικῶν πόλεων Ἐλευθερνῶν καὶ Ἱεραπύτνης.

ΛΙΣΟΣ ΚΑΙ ΥΡΤΑΚΙΝΑ

40) Πίναξ 12, 18.

R 10.— ΥΡ ἄνωθεν. *Δελφὶν* πρὸς ἀρ.

Ὄπ. Λ|Ι|Σ|Ι|Ω|Ν μεταξὺ τῶν ἓξ ἀκτίνων *ἀστέρος*.

Παρόμοιον ἑτέρῳ μόλις ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις συλλογῆς προσκτηθέντι, ὃ ἠδυνήθημεν νὰ συμπεριλάβωμεν ἐν τῷ κειμένῳ (Crète σελ. 198, 8) οὐχὶ ὅμως καὶ ἐν τοῖς πίναξι. Τὰ δύο ταῦτα νομίσματα ἐπικυροῦσι πληρέστατα τὰς ὑποθέσεις, ἃς ἐν τῇ Revue Numism. 1888 σελ. 391-392 ἐξεφράσαμεν, περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ὑρτακίνης καὶ Λισοῦ.

ΛΥΤΤΟΣ

41) Πίναξ 12, 16.— Συλλογὴ E. Bunbury. Γραμμ. 12,17.

R 25.—*Ἀετὸς* ἱπτάμενος πρὸς ἀρ.

Ὄπ. ΓVK ἄνωθεν, T|S δεξ., ON κάτωθεν (= Λυκτίων). Προτομὴ (κεφαλὴ καὶ δεξ. πρόσθιος πούς) *ὑὸς* πρὸς δ. Ἐπιγραφὴ καὶ τύπος ἐν τετραγώνῳ πλαισίῳ ἐκ σφαιριδίων. Τὸ ὅλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.

42) Πίναξ 12, 15.— Συλλογὴ Βοδλεϊανή. Γραμμ. 12,12.

R 25.—Ὅμοιον.

Ὄπ. ꟿ δεξ., (O)S ἄνωθεν, T ἀρ., ꓘVΛ κάτωθεν. Τύπος *ὅμοιος* τῷ προηγουμένῳ ἀλλὰ πρὸς ἀρ. καὶ ἐν πλαισίῳ τετραγώνῳ ἐκ δύο γραμμῶν ὧν ἡ μὲν ἁπλῆ ἡ δ' ἐκ σφαιριδίων. Ἐν τῷ πεδίῳ ἀρ. *σφαιρίδιον*. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ἐκτὸς τοῦ πλαισίου. Τὸ ὅλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.

Νόμισμα *ἐπικεκομμένον* ἐπὶ διδράχμου τῆς Αἰγίνης, οὗ καταφανὴς ἡ χελώνη καὶ τὸ ἔγκοιλον τετράγωνον.

Ἀμφότερα τὰ ἀνέκδοτα δίδραχμα ταῦτα εἰσὶν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων μνημείων τῆς κρητικῆς νομισματικῆς. Τὸ ὄνομα τῶν Λυττίων γράφεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων συνηθέστατα μὲν μὲ δύο T, ΛΥΤΤΙΟΝ ἢ ΛΥΤΤΙΩΝ· σπανίως δέ, καὶ δὴ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων, μὲ ἓν μόνον, ΛΥΤSΟΝ· ἴδε Crète σελ. 230, 1-3 καὶ 12-14. Μὲ ΚΤ, δηλαδὴ *Λυκτίων*, γνωστὴ εἶνε μόνον ἡ ὑπὸ τοῦ Wroth τὸ πρῶτον δημοσιευθεῖσα δραχμὴ καὶ τὰ δύο ἡμίδραχμα ἃ ἡμεῖς κατόπιν προσεθέσαμεν (Crète σελ. 230, 5-7). Ἐπὶ διδράχμων ὅμως νῦν τὸ πρῶτον εὕρηται τοιαύτη ἐπιγραφή.

ΟΛΟΥΣ

43) Πίναξ 12, 17.— Τὸ ἐκ τῆς συλλογῆς Hunter· ἀρίστης διατηρήσεως δίδραχμον, τὸ ἐν Crète σελ. 249, ὑπ' ἀρ. 1 μνημονευόμενον.

ΟΡΙΟΝ

44) Πίναξ 12, 19.

R 11.— *Μέλισσα*.

Ὄπ. *Δελφὶν* οὗ κάτωθεν ΟΡ. Πεδίον ἔγκοιλον.

Τὸ νομισμάτιον τοῦτο εὑρέθη ἐν Κρήτῃ· πλὴν δὲ τῆς προελεύσεως καὶ ἡ τέχνη αὐτοῦ εἶνε καταφανῶς ἡ τοῦ κρητικοῦ ἐργαστηρίου. (Παράβαλε τὸ ἀνωτέρω περιγραφὲν νόμισμα τῶν Ὑρτακινίων καὶ Λισίων καὶ τὰ ἐν Crète πίν. XXXI, 10-12).

Οὐδεμιᾶς πόλεως κρητικῆς, τῶν ἐν τῇ νομισματικῇ μέχρι τοῦδε γνωστῶν, τὄνομα ἄρχεται διὰ τῶν στοιχείων ΟΡ. Ὁ Πολύβιος ὅμως (IV, 53) διηγεῖται ἡμῖν ὅτι ὅτε περὶ τὸ 221 π. Χ. οἱ Κνώσιοι καὶ Γορτύνιοι συνεφρόνησαν ἀλλήλοις, ἐποιήσαντο ὑφ' ἑαυτοὺς πᾶσαν τὴν Κρήτην πλὴν τῆς πόλεως τῶν Λυττίων· μόνης δὲ ταύτης ἀπειθούσης ἐπεβάλλοντο χάριν παραδειγματισμοῦ καὶ ἐκφοβήσεως τῶν ἄλλων Κρητῶν νὰ τὴν καταστρέψωσι κηρύξαντες αὐτῇ πόλεμον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν συνεπολέμουν κατὰ τῶν Λυττίων πάντες οἱ Κρῆτες. Ἐγγενομένης ὅμως ἔριδός τινος τῶν συνήθων τοῖς Κρησίν, ἐστασίασαν πρὸς ἀλλήλους

«καὶ Πολυρήνιοι μὲν καὶ Κεραῖται καὶ Λαππαῖοι, πρὸς δὲ τούτοις *Ὅριοι* μετ' Ἀρκάδων, ὁμοθυμαδὸν ἀποστάντες τῆς τῶν Κνωσίων φιλίας, ἔγνωσαν τοῖς Λυττίοις συμπολεμεῖν». Οἱ Ὅριοι οὗτοι εἶνε μόνον ἐκ τοῦ παρατεθέντος χωρίου γνωστοί. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμιᾶς ἄλλης κρητικῆς πόλεως τὄνομα ἄρχεται διὰ τῶν στοιχείων ΟΡ εἶνε φυσικὸν νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι εἰς τούτους ἀνήκει τὸ προκείμενον νόμισμα.

Ὁ Bursian (Geogr. v. Griechenl. II, 562, 2) βασιζόμενος ἐπὶ τῆς φράσεως τοῦ Πολυβίου «*Ὅριοι μετ' Ἀρκάδων*» τῆς ἀληθῶς ὑποσημαινούσης ὅτι οὗτοι ἦσαν *γείτονες*, ὑποθέτει ὅτι, ἡ πόλις τῶν Ὁρίων ἔκειτο ἴσως ἐν τῇ κεντρῴᾳ Κρήτῃ, πρὸς Β τῆς Γόρτυνος καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν παρὰ τὸν παρὰ τὸν Ἅγιον Θωμᾶν ἀρχαίων ἐρειπίων, ἐφ' ὧν ὁ Kiepert ἔθεσε τὴν *Ἀρκαδίαν*, ἣν ὁ Bursian θεωρεῖ ὡς κειμένην ὀλίγον τι ἀπωτέρω. Πλὴν τοῦ Bursian οὐδεὶς ἄλλος, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, ἔγραψέ τι περὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως τῶν Ὁρίων. Οἱ τύποι ὅμως τοῦ προκειμένου νομισματίου δυσκόλως ἁρμόζουσιν εἰς πόλιν κειμένην ἐκεῖ ὅπου ὁ Bursian θέτει αὐτήν· διότι ὁ μὲν τύπος τοῦ δελφῖνος ὑποδεικνύει *παράλιον* πόλιν· αὐτὸς δὲ καὶ ὁ τύπος τῆς μελίσσης, ἔτι δὲ καὶ ἡ τέχνη καὶ τὸ μέγεθος τοῦ νομίσματος, οἵτινές εἰσιν ὅμοιοι τοῖς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν πόλεων τῆς ΝΔ Κρήτης, ὑποδεικνύουσιν ὅτι τὸ προκείμενον νόμισμα ἐκόπη πιθανώτερον παρὰ πόλεως κειμένης παρὰ τὴν Ἔλυρον, Λισὸν καὶ Ὑρτακίνην (παράβαλε τὰ νομίσματα αὐτῶν). Ἡ ὑπόθεσις δ' αὕτη ἐνισχύεταί πως καὶ ὑπὸ τοῦ βεβαίως παρεφθαρμένου χωρίου Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου «Κάντανος πόλις Κρήτης, ὡς Ξενίων, *ἐν περιορίου* Κρητικοῦ τόπου», ὅπερ ὁ ἐκδότης Meineke διορθοῖ «*ἐν* (*τῷ*) *περὶ Ὀρίου*». Ἡ Κάντανος ἔκειτο πλησιέστατα τῆς Ὑρτακίνης καὶ Λισοῦ. Ἴσως λοιπὸν ἐκεῖ που πλησίον ἔκειτο καὶ ἡ πόλις τῶν Ὁρίων τῶν τὸ περὶ οὗ πρόκειται νόμισμα χαραξάντων. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο βεβαίως δὲν εἶνε ἢ ἁπλῆ ὑπόθεσις. Τέλος ἂς σημειώσωμεν προσέτι ὅτι νῦν χωρίον τι τῆς νήσου κείμενον πρὸς Β τῆς Ῥεθύμνης ἐπὶ ῥάχεως ὑψηλοῦ ὄρους καλουμένου Ἅγιον Πνεῦμα (Βρύσινα) φέρει τὸ πάντως ἀρχαῖον ὄνομα *Ὅρος*. Ἴσως λοιπὸν τοῦτο νὰ δεικνύῃ τὴν θέσιν τῆς πόλεως τῶν Ὁρίων. Ἀλλ' ὡς εἴπομεν οἱ τύποι τοῦ νομισματίου ἁρμόζουσι μᾶλλον εἰς πόλιν γείτονα τῆς Καντάνου, Ὑρτακίνης καὶ Λισοῦ. Τὸ δὲ χωρίον τοῦ Πολυβίου ὑποδεικνύει ἄλλην θέσιν.

ΦΑΙΣΤΟΣ

45) Πίναξ 12, 22. — Τὸ ἐν Crète σελ. 255 ὑπ' ἀρ. 5 περιγραφὲν δίδραχμον τῆς συλλογῆς Löbbecke. (Ἴδε καὶ Zeitschr. für Num. 1889 σελ. 7, 2. Πίν. I, 10.).

46) Πίναξ 12, 21. — Τὸ ἐν Crète σελ. 256 ὑπ' ἀρ. 8 μνημονευόμενον σπάνιον δίδραχμον τῆς συλλογῆς Leake, οὗ μόνον ἓν δεύτερον ἀντίτυπον, τὸ τῆς ἡμετέρας Ἐθνικῆς νομ. συλλογῆς (Crète πίν. XXIII, 5) εἶνε γνωστόν. Καὶ ἐκ τούτου φαίνεται τὸ ΦΑΙΣΤΤΙΟΝ γεγραμμένον μὲ δύο Τ. (!)

47) Πίναξ 12, 20. — Τὸ ὀπισθότυπον τῆς ἐν Crète σελ. 216, ὑπ' ἀρ. 45, περιγραφείσης δραχμῆς, ἧς τότε, ἐλλείψει ἐκμαγείου, μόνον τὸν ἔμπρόσθιον ἠδυνήθημεν ν' ἀπεικονίσωμεν τύπον. (Πίν. XXIV, 11).

48) Πίναξ 12, 24. — Τὸ ἐν Crète σελ. 260, 35 μνημονευόμενον δίδραχμον τῆς συλλογῆς Leake. Προσθετέον δ' ἐνταῦθα ὅτι εἶνε *ἐπικεκομμένον* ἐπὶ διδράχμου τῆς Κυρήνης καὶ ὅτι ὁ ὀπίσθιος αὐτοῦ τύπος εἶνε ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγῖδος ἐξ ἧς καὶ ὁ τοῦ τὴν ἐπιγραφὴν ΣΕΛΧΑΝΟΣ φέροντος διδράχμου τῆς αὐτῆς πόλεως Φαιστοῦ, τοῦ ἐν XXIII, 26 ἀπεικονισθέντος.

49) Πίναξ 12, 23. — Τὸ ἐν Crète σελ. 264, 73 περιγραφὲν σπάνιον δίδραχμον τῆς συλλογῆς Hunter. Ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ἔμπροσθεν ἀναγνωστέα [ΚΩ]|Λ|ΑΤ.

50) Πίναξ 13, 1. — Τὸ ἐν Crète σελ. 265, 77 περιγραφὲν δίδραχμον τῆς συλλογῆς Hunter.

ΦΑΛΑΣΑΡΝΑ

51) Πίναξ 13, 2[1] — Δίδραχμον καθ' ὅλα ὅμοιον τοῖς ἐν Crète σελ. 269, 1 περιγραφεῖσιν, ἀλλὰ πάντων ἐκείνων κάλλιον καὶ πληρέστερον διατηρούμενον. (Παράβαλε Crète πίν. XXV, 4).

[1] Ἐξ ἀπροσεξίας τοῦ τεχνίτου ἐν Winterthur, ἀπεικονίσθη ἀνεστραμμένος ὁ ὀπίσθιος τύπος. Καὶ ἄλλαι τινὲς ἀνωμαλίαι, ὡς πρὸς τὴν ἀλφαβητικὴν κατάταξιν τῶν νομισμάτων ἐπὶ τῶν πινάκων, συνέβησαν (ἴδ. 11, 7.-12, 5 καὶ 11.-13. 15 καὶ 16) ἕνεκεν τῆς ἀπουσίας ἡμῶν ἐκ Winterthur κατὰ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν. Εὐτυχῶς αὗται εἰσὶν ἀσήμαντοι.

ΠΟΛΙΧΝΑ

52) Πίναξ 11, 7. — Νόμισμα ὅμοιον τοῖς ἐν Crète σελ. 272, 1-2 περιγραφεῖσιν σπανιωτάτοις νομίσμασι τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν συλλογῆς. Μὴ δυνηθεὶς νὰ συμπεριλάβω ἐκεῖνα ἐν τοῖς πίναξι τοῦ βιβλίου μου, δημοσιεύω ἐνταῦθα τὴν εἰκόνα τοῦ παρόντος, καίπερ ὄντος κακῆς διατηρήσεως.

ΠΟΛΥΡΗΝΙΟΝ

53) Πίναξ 13, 3. — Τετράδραχμον ἀττικοῦ συστήματος, ἐκ τῶν σπανιωτέρων, παρόμοιον δὲ τῷ ἐν σελ. 282, 41, ἀλλ' ἄνευ μονογράμματος ἐν τῷ πεδίῳ ἀρ.· ὑπὸ δὲ τὸν θρόνον φέρει ⋈. Τὸν ἐμπρόσθιον τύπον δὲν ἀπεικονίσαμεν, ὡς ἐντελῶς ἀποτετριμμένον. — Ἐκ τῆς συλλογῆς E. Bunbury γραμμ. 14, 65.

ΠΡΑΙΣΟΣ

54) Πίναξ 13, 7. — Τὸ ἐν Crète σελ. 290, 31 περιγραφὲν δίδραχμον τῆς συλλογῆς E. Bunbury. Γραμ. 10, 81.

55) Πίναξ 13, 4.

AR 26. — Κεφαλὴ θεᾶς ὁμοία τῇ ἐν σελ. 290, ἀρ. 38.

Ὄπ. ΓΡΑΙΣΙ ἄνω. *Ταῦρος* κυρίττων πρὸς ἀρ. Τούτου δὲ κάτωθεν μέγα Λ.

56) Πίναξ 13, 5.

AR 25. — *Ζεὺς* ἀετοφόρος ἐπὶ θρόνου πρὸς ἀρ. καθήμενος. Ὁμοιότατος τῷ ἐπὶ πίν. XXVII, 27.

Ὄπ. *Ταῦρος* πρὸς δ. κυρίττων, ἐπὶ βάσεως ἐκ γραμμῆς.

57) Πίναξ 13, 6.

AR 26. — *Ζεὺς* ἀετοφόρος (ἴσως ὅμως τὸ πτηνὸν νὰ ἦνε πέλεια καὶ οὐχὶ ἀετός). Ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγίδος ἐξ ἧς καὶ τὸ ἐν πίν. XXII, 25.

Ὄπ. Ι[ΞΙΑϤ]Π κάτω. Προτομὴ *αἰγάγρου* ἀλλομένου πρὸς ἀρ. καὶ στρεφομένου.

ΡΑΥΚΟΣ

58) Πίναξ 13, 8.

AR 26. — *Ποσειδῶν ἵππιος* ἱστάμενος πρὸς δ. γυμνός, τῇ ἀρ. τὸν πρὸς δ. βαδίζοντα ἵππον ἐκ τοῦ χαλινοῦ κρατῶν, τὴν δὲ δεξιὰν στηρίζων ἐπὶ τριαίνης. Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΡΑΥΚΙΟΝ (Ρ Α Υ | Κ Ι Ο Ν) Περὶ *τρίαιναν* πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένην. Πεδίον ἔγκοιλον.

Παρόμοιον ἀλλὰ κακότεχνον εἶνε τὸ ἐπὶ πίν. XXIX, 16 ἀπεικονισθέν.

ΡΙΘΥΜΝΑ

59) Πίναξ 13, 9. — Τὸ ἐν σελ. 310, 4 περιγραφὲν νόμισμα τῆς συλλογῆς Leake.

ΣΥΒΡΙΤΑ

60) Πίναξ 12, 11. Δραχμή.

AR 20. — Κεφαλὴ ἀγένειος καὶ κισσοστεφὴς *Διονύσου* πρὸς δ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΣΥΒΡΙΤΙΩΝ ἀρ. ἐκ τῶν κάτω. Κεφαλὴ *αἰγάγρου* μετὰ τοῦ τραχήλου, πρὸς δ. Ἔμπροσθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, *βέλος* ὁλόκληρον. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

61) Πίναξ 13, 10. — Μουσεῖον Λονδίνου, μεταξὺ τῶν ἀβεβαίων. Γραμμ. 0,77.

AR 13. — Ὅμοιον τῷ ἐν Crète σελ. 316, 13 περιγραφέντι.

62) Πίναξ 13, 11.

Χ 13. — Τὸ ἐν Crète σελ. 316, 12 μνημονευόμενον νόμισμα τῆς συλλογῆς Leake.

Ἐκ τῆς ἐνταῦθα συναπεικονίσεως ἀμφοτέρων τῶν προηγουμένων νομισμάτων, πεισθήσεται, φρονῶ, πᾶς τις ὅτι ἀνήκουσι *μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει*. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀνεπίγραφον εἶνε *βεβαίως* κρητικόν, γνωστῆς οὔσης τῆς προελεύσεως πολλῶν ὁμοίων αὐτῷ, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι καὶ τὸ ἐνεπίγραφον εἶνε κρητικόν. Ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ δευτέρου ΣΥ καὶ οἱ τύποι (σταφυλὴ καὶ αἴγαγρος) προσαρμόζουσιν ἄριστα τῇ πόλει τῶν Συβριτίων. Δικαίως, ἄρα, δὲν παρεδέχθημεν οὔτε τὴν εἰς Ἔλυρον ἀπόδοσιν τοῦ δευτέρου, οὔτε τὴν εἰς τὴν νῆσον Σύμην τοῦ πρώτου, ἀλλ' ἐτάξαμεν ἀμφότερα ὑπὸ ταύτην τὴν πόλιν.

ΤΥΛΙΣΟΣ

64) Πίναξ 13, 12.

ΑΡ 25.— Δίδραχμον ὅμοιον τῷ ἐπὶ πίν. XXXI, 2· ἀλλὰ ἐπὶ μὲν τοῦ ἔμπροσθεν φέρον τὸ γνωστὸν ὑστερόσημον τοῦ *λέβητος*, ἀσαφέστατον ὅμως ἐνταῦθα (ἴδ. Bull. de Corr. Hellén. XXI, 405 κ.ἑ.), ἐπὶ δὲ τοῦ ὄπισθεν, οὗ ὁ τύπος σχεδὸν ἐντελῶς ἀποτετριμμένος, ὑστερόσημον παραλληλόγραμον ἐν ᾧ κηρύκειον πρὸς δ. κείμενον καὶ τὰ γράμματα, ἄνωθεν μὲν ΔΡ ἢ ΛΡ, κάτωθεν δὲ ΛΑ ἢ ΔΑ. Τὸ πρωτοφανὲς τοῦτο ὑστερόσημον, ᾧ συγγενὲς φαίνεται τὸ μὲ διπλοῦν κηρύκειον καὶ τὰ γράμματα Δ-Λ ἢ Δ-Α, τὸ ἐπὶ λυττίου στατῆρος τοῦ Μουσείου τῆς Κοπενάγης (ἴδε Rev. Num. 1889 πίν. IV, 13 καὶ Crète σελ. 234, 44), πιθανὸν νὰ ἦνε συμμαχικὸν τῶν γειτόνων πόλεων τῶν Δρηρίων καὶ Λατίων.

65) Πίναξ 13, 13.

ΑΡ 26.— Τὸ ἐκ τῆς συλλογῆς Leake ἐν Crète σελ. 330, 11 μνημονευόμενον δίδραχμον.

ΘΕΝΑΙ (;)

66) Πίναξ 13, 14.

ΑΕ 14.— Τὸ ἐκ τῆς συλλογῆς Παρισίων νομισμάτιον τὸ ἐν Crète σελ. 326 περιγραφόμενον. Τούτου καὶ δύο ἄλλα κομμάτια, ἐν Κρήτῃ εὑρεθέντα, εἶδον ἐσχάτως ἐν ταῖς χερσὶν Κρητός τινος τῶν ἐν Ἀθήναις προσφύγων.

ΚΡΗΤΗ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

ΤΡΑΪΑΝΟΣ

67) Πίναξ 13, 17.— Ἐκ τῆς συλλ. Hunter. Ὅμοιον τῷ ἐν Crète σελ. 348 ὑπ' ἀρ. 83 μνημονευομένῳ. Ἡ ἐπιγραφὴ ΔΑΚΙΑ εἶνε εὐανάγνωστος· ὥστε ἀδίκως καὶ ἡμεῖς μετ' ἄλλων ὑπωπτεύσαμεν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Sestini.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ

68) Πίναξ 13, 18.— Συλλ. Hunter.

ΑΕ 24. ΑΥ·ΚΑΙ·ΤΡΑ·|ΑΔΡΙΑΝΟC. Προτομὴ δαφνηφόρος πρὸς δ.

Ὄπ. ΚΟΙΝΟΝ|ΚΡΗΤΩΝ. *Ἀπόλλων* ἱστάμενος (ἐπὶ ὀμφαλοῦ; Παράβ. πίν. XXXV, 14), τῇ δεξ. κρατῶν δυσδιάκριτόν τι, τῇ δ' ἀρ. τόξον.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ Ο ΕΥΣΕΒΗΣ

69) Πίναξ 13, 19.

ΑΕ 18. (ΑΥ·ΑΝ)|ΤΩΝΕΙΝΟC. Κεφαλὴ δαφνηφόρος πρὸς δ.

Ὄπ. Κ·|Κ· *Ξόανον Ἀθηνᾶς* (;) ἱστάμενον πρὸς ἀρ. μετὰ κράνους καὶ ἀσπίδος καὶ προτεταμένου δόρατος.

Ιω. Ν. Σβορωνος

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΕΙΣ ΤΑ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΟΡΟΠΙΣΣΕΩΝ

(σελ. 67-68).

Ὁ Wroth πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι πράγματι δὲν ἐδημοσίευσεν διάφορόν τινα ἐπιγραφήν· ὁ δὲ Waddington ὅτι τῶν *νῦν* ἐν τῇ συλλογῇ του νομισμάτων τινὰ μὲν φέρουσι ΚΗΤΩΝ, τινὰ δὲ ΚΙΗΤΩΝ. Ὀρθὴ ἄρα ἡ ὑπόθεσις ὅτι τὸ ΚΗΤΩΝ ἐχαράχθη ἀντὶ τοῦ ΚΙΗΤΩΝ.

Ι. Ν. Σ.

(Ἐξεδόθη τῇ 14η Ἀπριλίου 1890.)



NOMIΣMATA BYZANTIΩN

Φωτοτυπία J. Brunner ἐν Winterthur.



ΤΥΠΟΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

Φωτοτυπία J. Brunner ἐν Winterthur



Φωτοτυπία Ἀδελφῶν Ρωμαΐδων

ΑΓΑΛΜΑΤΙΟΝ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ



Φωτοτυπία Ἀδελφῶν Ρωμαΐδῶν

ΚΕΦΑΛΗ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ



Φωτοτυπία Ἀδελφῶν Ῥωμαΐδων

ΚΕΦΑΛΗ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ



Φωτοτυπία Ἀδελφῶν Ρωμαΐδων

ΚΕΦΑΛΗ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ



ΚΤΕΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟ ΒΑΦΕΙΟΝ ΤΑΦΟΥ

Λιθ. Κ. Γρούνερ εν Αθ.



ΚΤΕΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟ ΒΑΦΕΙΟΝ ΤΑΦΟΥ

Λιθ. Κ. Γρουνδμαν Αθήναι



1



2

ΧΡΥΣΑ ΠΟΤΗΡΙΑ ΕΚ





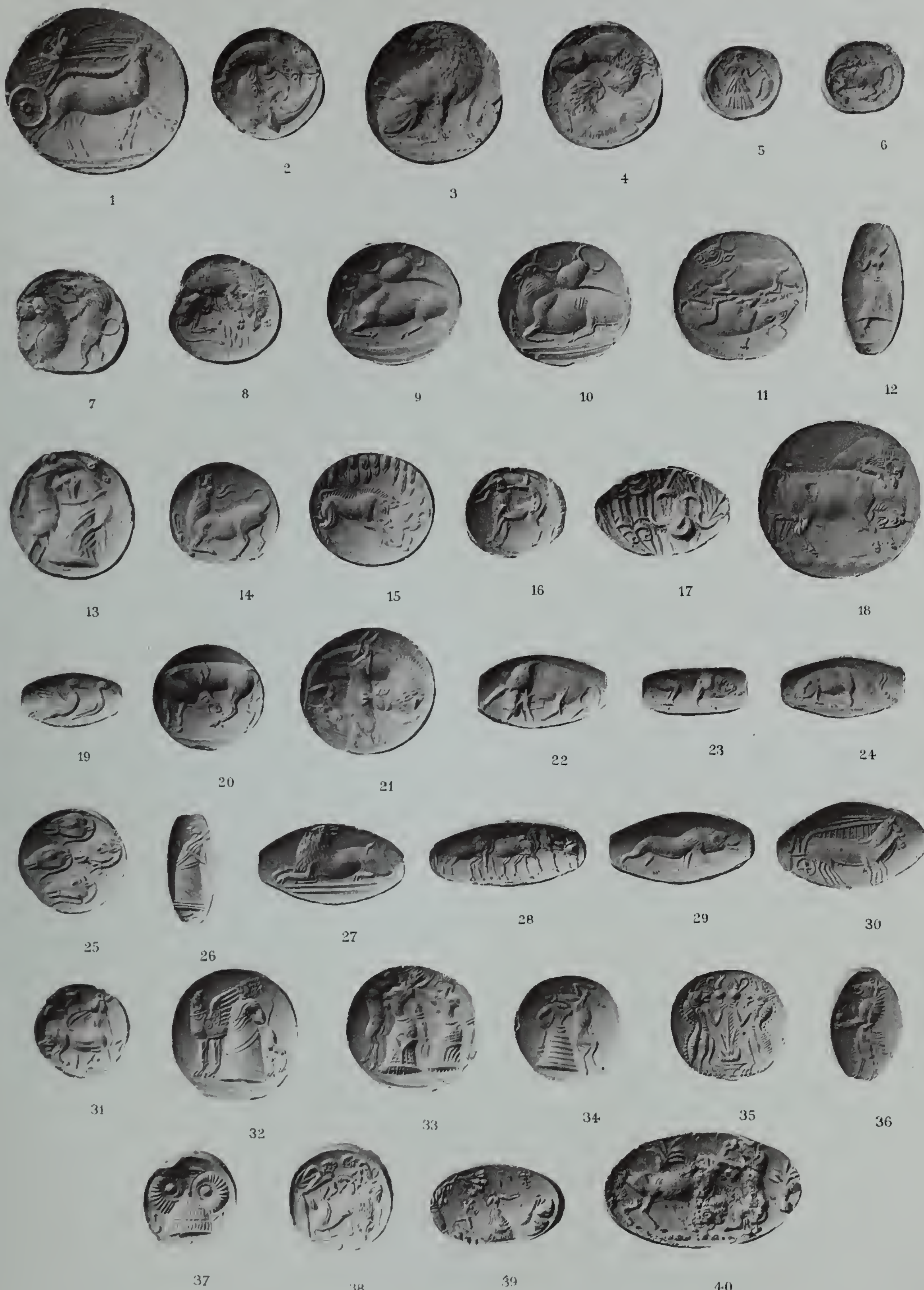
1α





2α

ΠΑΡΑ ΤΟ ΒΑΦΕΙΟΝ ΤΑΦΟΥ



ΓΛΥΠΤΟΙ ΛΙΘΟΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟ ΒΑΦΕΙΟΝ ΤΑΦΟΥ

Φωτοτυπία J. Brunner ἐν Winterthur.



ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΡΗΤΙΚΑ

Φωτοτυπία Brunner ἐν J. Winterthur.



ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΡΗΤΙΚΑ

Φωτοτυπία Brunner ἐν J. Winterthur.



ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΡΗΤΙΚΑ

Φωτοτυπία Brunner ἐν J. Winterthur.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1890

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1891

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ[1]

(Πίναξ 1)

Τὸ ἐν τῷ 1ῳ πίνακι ἀπεικονιζόμενον ἔκτυπον ἀνάγλυφον παριστᾷ δύο ὁμοιομόρφους Ἀθηνᾶς τοῦ ἀρχαιοτέρου τύπου τῆς θεᾶς ταύτης ἱσταμένης κατ' ἐνώπιον. Ἡ θεὰ εἶνε ἐνδεδυμένη ποδήρη χιτῶνα στενούμενον πρὸς τὰ κάτω καὶ οἱονεὶ συμπεφυκότα τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῆς σκέλεσιν· ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἐξήρτηται ἐπίβλημά τι ἀπολῆγον εἰς ὀξὺ μετὰ πτυχῶν συμμετρικῶν. Τῇ μὲν δεξιᾷ κρατεῖ ἡ θεὰ δόρυ[2], τῇ δὲ ἀριστερᾷ προβάλλεται ἀσπίδα στρογγύλην ἐφ' ἧς Γοργόνειον ἀνάγλυπτον. Ἐκτὸς τῆς ἀσπίδος φέρει ἡ θεὰ καὶ αἰγίδα, ὡς δεικνύουσιν αἱ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἀντὶ θυσάνων ἐξαπλούμεναι κεφαλαὶ ὄφεων. Ἡ κεφαλὴ τῆς θεᾶς καλύπτεται ὑπὸ κόρυθος· ἡ κόμη αὐτῆς εἶνε διεσκευασμένη κατὰ συνθήκην καὶ ἐπιτεθειμένη ὥσπερ φενάκη, προσέτι δὲ εἶνε ἐξειργασμένη παντελῶς λεία (glatt), ὥστε οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία ὅτι ἦτό ποτε κεχρωματισμένη[3]. Τὰ ὦτα ἀφ' ὧν ἐξήρτηνται ἐνώτια ἔχουσι σχεδὸν τὴν φυσικὴν αὐτῶν θέσιν, οὐκ ὄντα τεθειμένα πολὺ ὑψηλὰ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης· τὸ μέτωπον εἶνε ὑψηλόν πως καὶ ὄρθιον, τὰ μικρὸν ἐξέχοντα ὄμματα ἔχουσι τὴν κλίσιν εὐθεῖαν πρὸς τὴν ῥῖνα, σύμμετρον οὖσαν καὶ ἔχουσαν τὰ πτερύγια ἠρέμα δεδηλωμένα· τὰ χείλη εἶνε παχέα μᾶλλον· αἱ παρειαὶ ἁπαλαὶ καὶ ἧττον εὐτραφεῖς καὶ σαρκώδεις, τὸ πρόσωπον ᾠοειδὲς μᾶλλον ὂν μετὰ μικρᾶς τινος ἀποστρογγυλώσεως, ἔχει τὴν ἔκφρασιν γλυκεῖαν μετά τινος ὑπολανθανούσης σοβαρότητος, ἐλλείπει δ' ἀπ' αὐτοῦ τὸ τυπικὸν ἐκεῖνο μειδίαμα[1].

Παραβάλλοντες τὴν Ἀθηνᾶν ταύτην πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ ἐν Αἰγίνῃ ναοῦ βλέπομεν, ὅτι ὡς πρὸς τὴν στάσιν, τὴν ἀναβολὴν καὶ τὸν ὁπλισμὸν εἶνε καθόλου εἰπεῖν παρεμφερὴς ἐκείνῃ, διαφέρει δὲ τῆς Αἰγιναίας κατὰ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου· ὁ τεχνίτης ἐνταῦθα ἀποφεύγων τὴν κατὰ συνθήκην ἐργασίαν τῆς παλαιοτέρας τέχνης προσεπάθησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἔργον του ψυχικήν τινα ἔκφρασιν· ἀναγκαίως λοιπὸν πρέπει νὰ ἀναγάγωμεν τὸ ἀνάγλυφον εἰς χρόνους νεωτέρους ὀλίγον τῶν τῆς Αἰγιναίας Ἀθηνᾶς, περὶ τοὺς χρόνους δηλ. τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος μεσοῦντος.

Τὸ σχῆμα τοῦ μνημείου ἀνήκει εἰς τοὺς λεγομένους *ναΐσκους* παρέμοιον τῷ τῆς Κυβέλης, τῷ ὑπ' ἀριθ. 6 τοῦ παρενθέτου πίνακος ἀπεικονιζομένῳ· εἶχε δὲ τὸ ἀετωμάτιον αὐτοῦ πρόσθετον, ὡς δεικνύουσιν αἱ δύο στρογγύλαι ὀπαὶ αἱ ἐπὶ τῆς ἄνω ὁριζοντείου αὐτοῦ πλευρᾶς εἰς ἃς ἐγομφοῦτο· τὴν πλευρὰν ταύτην ἀπεικονίσαμεν ἐπὶ τούτῳ κεχωρισμένην ὑπ' ἀριθ. 2 τοῦ πρώτου πίνακος. Εὑρέθη δὲ τὸ μνημεῖον ἐν ἀγρῷ οὐ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν κειμένῳ καθ' ἃ ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς ὁ πωλήσας αὐτὸ ἀρχαιοπώλης εἰς τὴν ἡμετέραν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν κατοχὴν διατελεῖ νῦν. Τοσαῦτα περὶ τῆς ἐργασίας, τῶν χρόνων, τοῦ σχήματος καὶ τῆς προελεύσεως τοῦ μνημείου· μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ κύριον ζήτημα ἡμῶν, τὴν ἐξήγησιν τῆς διπλῆς παραστάσεως τῆς Ἀθηνᾶς.

Γνωστὸν εἶνε ὅτι διπλαῖ παραστάσεις τῆς θεᾶς ἀπαντῶσι καὶ ἐπὶ ἄλλων μνημείων τῆς τέχνης οἷον·

1) *Δύο ἀντικείμεναι ἀλλήλαις καὶ ἐπὶ βράχου*

[1] Ὁ λίθος εἶνε πεντελήσιος ὕψ. 0,48, πλάτ. 0,51, πάχ. 0,06 Γ.Μ., ἔχει δὲ σχῆμα ναΐσκου μετὰ τριῶν παραστάδων. Ἀποτετριμμέναι εἶνε ἀμφότεραι αἱ Ἀθηναῖ κατὰ τὴν ῥῖνα, ἀποκεκρουσμένον δὲ ἐν μέρει τὸ κάτω ὁριζόντειον περιθώριον μετὰ τῶν ἄκρων ποδῶν τῶν δύο θεῶν.

[2] Τὸ δόρυ ἑκατέρας τῶν θεῶν εἶνε συμφυὲς ταῖς παραστάσιν, ἐφ' ὧν ὁ τεχνίτης πρὸς εὐκολίαν του, ἴσως δὲ καὶ δι' οἰκονομίαν χώρου παρέστησεν αὐτὸ διὰ ῥαβδώσεως ἐγχαραχθείσης καὶ ἐπὶ τῶν δύο παραστάδων, τῆς μεσαίας τῆς χωριζούσης τὰς δύο θεάς, καὶ τῆς ἐν δεξιᾷ ἄκρας παραστάδος.

[3] Ὅτι τὸ ἀνάγλυφον ἦτό ποτε κεχρωματισμένον φαίνεται καὶ ἀπὸ ἀμυδρά τινα ἴχνη χρωματισμοῦ σωζόμενα ἔτι ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ μέρη τινὰ ἐξειργασμένα ἀτελέστερον ὑπὸ τοῦ γλύπτου οἷον· τὸ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος Γοργόνειον καὶ τὸ ἐπὶ τῶν παραστάδων δόρυ. Τὰς μερικὰς βεβαίως ταύτας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀτελείας ὁ τεχνίτης ἔμελλε νὰ διορθώσῃ διὰ χρωμάτων.

[1] Ἡ ἔκφρασις, ἡ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ παρατηρουμένη, δὲν ἀπεδόθη δυστυχῶς ἐν τῷ ἀπεικονίσματι πλήρης.

καθήμεναι Ἀθηναῖ ἐπὶ πώματος Τυρρηνικοῦ κατόπτρου (ὅρα ἀριθ. 1 παρενθ. πίνακος)[1]. Ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ τῆς θεᾶς εἶνε ὅμοιαι ἀλλήλαις κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὸν ὁπλισμόν, ὄφις δὲ μόνον συνεσπειραμένος ἐφ' οὗ ἐπιθέτει τὴν ἑτέραν τῶν χειρῶν ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ καθημένη Ἀθηνᾶ παρέχει ἴσως μικρὸν καὶ ἀνεπαίσθητον γνώρισμα ἐξ οὗ διακρίνεται ἀπὸ τῆς ἀπέναντι αὐτῆς καθημένης.

2) *Ἡ ἁρπαγὴ τοῦ τρωϊκοῦ Παλλαδίου* ἐπὶ πίνακος ἐξ ὀπτῆς γῆς[2] (παρενθ. πίνακ. ἀριθ. 2), ἐν ᾧ βλέπομεν δύο Παλλάδια καθ' ὅλα ὅμοια κρατούμενα ὑπὸ δύο ἡρώων, ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος, ὁ κυνῆν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐμβάδας εἰς τοὺς πόδας φέρων, εἶνε ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ δὲ ἀγένειος νεανίσκος καὶ ἀσκεπὴς τὴν κεφαλήν, ὁ Διομήδης.

3) *Δύο Ἀθηναῖ* ἐπὶ ἀγγείου τινὸς (παρενθ. πίν. ἀριθ. 3)[3] συνοδεύουσαι τὸν ἀποθεωθέντα Ἡρακλέα εἰς τὴν πρὸς Δία πορείαν του. Καὶ ἐπὶ τῆς ἀγγειογραφίας ταύτης ἀμφότεραι αἱ Ἀθηναῖ εἶνε ὁμοιόταται πρὸς ἀλλήλας κατά τε τὴν ἀναβολὴν καὶ τὴν στάσιν καὶ τὸν ὁπλισμόν, διακριτικὸν δὲ γνώρισμα ἔχει μόνον ἡ πρὸ τοῦ Ἡρακλέους καὶ μετὰ τὸν Ἑρμῆν ἱσταμένη Ἀθηνᾶ, τὸν παρ' αὐτῇ κριόν.

4) *Δύο Ἀθηναῖ* πρὸ τροπαίου ἱστάμεναι ἐπί τινος δακτυλιολίθου (παρενθ. πίν. ἀριθ. 4)[4] ὁμοιόταται καθ' ὅλα πρὸς ἀλλήλας.

5) *Διπλῆ Ἀθηνᾶ* ἐπὶ ἀρχαϊκοῦ ἀγγείου ἐφ' οὗ παρίσταται ἡ θεὰ μαχομένη κατὰ τῶν Γιγάντων (παρενθ. πίνακ. ἀριθ. 5)[5]. Διαφορά τις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν δύο Ἀθηνῶν ὡς πρὸς τὴν κόρυθα. Οὐ μόνον δὲ ἡ Ἀθηνᾶ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι θεοὶ ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς μνημείοις τῆς τέχνης διπλοῖ οἷον·

6) *Ὁ Ζεὺς ἔνθρονος* ἐπὶ ἐγγεγλυμμένου λίθου τοῦ Βερολινείου Μουσείου[6]. Ἀμφότεροι οἱ Δίες εἶνε ὅμοιοι κατὰ πάντα.

7) *Ὁ Ἑρμῆς* ἐπὶ Τυρρηνικῆς στάμνου[7]. Ὁ εἷς τῶν Ἑρμῶν εἶνε γενειοφόρος, φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πέτασον ἀπτέρυγον, ἔχει τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, κρατεῖ τῇ ἀριστερᾷ μικρὸν κηρύκειον καὶ εἶνε ἐνδεδυμένος χιτῶνα χειριδωτόν· ὁ δὲ ἕτερος εἶνε ἀγένειος, φέρει χλαμύδα, ἔχει πτερὰ ἐπὶ τοῦ πετάσου καὶ τῶν ὑποδημάτων καὶ κρατεῖ κηρύκειον μέγα. Ὁ πρῶτος τούτων ἐξηγήθη ὡς χθόνιος, ὁ δὲ δεύτερος ὡς ἐπιχθόνιος Ἑρμῆς. (Gerhard αὐτόθι).

8) *Ἡ Κυβέλη*[1]. Ἀμφότεραι αἱ θεαὶ εἶνε καθ' ὅλα ὅμοιαι, διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων (παρενθ. πίν. ἀριθ. 6) κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἔχει τὸν λέοντα ἐπὶ τῶν γονάτων, ἡ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ εἰς τὰ πλάγια.

Καὶ ἄλλα πλείονα παραδείγματα ἐδυνάμεθα νὰ ἀναγράψωμεν διπλῶν παραστάσεων, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι τὰ ἀναγραφέντα ἀρκοῦσιν, ἵνα πιστώσωσι τὰς διπλᾶς παραστάσεις τῶν θεῶν ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς τέχνης. Τῶν διπλῶν τούτων παραστάσεων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ ἄλλαι μὲν εἶνε ὅμοιαι καθ' ὅλα πρὸς ἀλλήλας, ἄλλαι δὲ καὶ διαφέρουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἔχουσαι ἰδιαίτερόν τι σύμβολον ἢ διακριτικὸν σημεῖον οἷον· ἐν μὲν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 2, 4, 6 ἀναγραφείσαις οὐδεμία διαφορὰ ὑφίσταται μεταξὺ τῶν δύο μορφῶν, ἐν δὲ ταῖς ὑπ' ἀριθ. 1, 3, 5, 7, 8 παρατηροῦνται σύμβολά τινα ἢ γνωρίσματα δι' ὧν διακρίνεται ἡ μία ἀπὸ τῆς ἄλλης μορφή οἷον· ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 1 ὁ συνεσπειραμένος ὄφις, ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 3 ὁ κριός, ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 5 ἡ διάφορος κόρυς, ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 7 ἡ ἐνδυμασία, ὁ πτερωτὸς πέτασος, τὰ πτερωτὰ ὑποδήματα, τὸ ἀγένειον πρόσωπον καὶ τὸ μέγα κηρύκειον· τέλος δὲ ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 8 ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ὁ παρὰ τὸ πλευρὸν λέων. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου δὲ ἀναγλύφου διαφορά τις παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν δύο Ἀθηνῶν κατὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων Γοργόνεια, ὧν τὸ μὲν ἓν εἶνε μεγαλείτερον καὶ ἔχει τὴν γλῶσσαν προεκτεινομένην ἔξω τοῦ στόματος μέχρι τοῦ πηγουνίου, διὰ τοῦτο δὲ ἔχει καὶ τὴν ἔκφρασιν βλοσυρωτέραν, τὸ δὲ ἕτερον εἶνε

[1] Gerhard, Etr. Sp. III, 241.
[2] Arch. Zeitung. 4, σελ. 203, πίν. 37.
[3] Arch. Zeit. 4, σελ. 303 καὶ Programm zum Berliner Winckelmannsfest 1848, σελ. 9.
[4] Tölken, Verz. Ant. Vertieft Geschnittenen Steinen II, 2, ἀριθ. 335.
[5] Élit. Céram. I, σελ. 296, πίν. 90. Πρβλ. καὶ Gerhard A. V. I. σελ. 28 σημ. 40.
[6] Tölken ἔνθα ἀνωτέρω III, 95. Πρβλ. καὶ Gerhard. Prodr. 129, 32. Lenormant. N.G. Mythol. VIII, 4, σελ. 47. Ἀθην. XI, 46, 473. *B.*
[7] Gerhard. A. V. III. πίν. 240. Arch. Zeitung. 4, σελ. 351.

[1] Le Bas Mon. fig. πίν. 44. Πρβλ. καὶ Friedrichs-Wolters Berlins Bausteine. ἀριθ. 1333. Arch. Zeit. 1880, πίν. 2, 1. Sybels Katalog. d. Sculpt. zu Athen, ἀριθ. 3049, 4381, 6139. Foucart, associations religieuses σελ. 100. 1. Benndorf. Reisen in Lykien I, σελ. 16. Stephani Parerg. Arch. XXII (Mélanges) σελ. 30 Ἀρχ. Δελτίον 1888, σελ. 38.

μικρότερον, ἔχει κεκλεισμένον τὸ στόμα καὶ τὴν ἔκφρασιν ἡμερωτέραν.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων βλέπομεν ὅτι αἱ διπλαῖ μορφαὶ οὐ μόνον τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν εἶνε συνήθεις ἐν τοῖς μνημείοις τῆς τέχνης, καὶ ὅτι αἱ μορφαὶ αὗται ἄλλοτε μὲν εἶνε ὅμοιαι ἀλλήλαις, ἄλλοτε δὲ καὶ διαφέρουσι κατά τι. Ἀλλὰ τίς ὁ λόγος τῶν διπλῶν αὐτῶν παραστάσεων; Εἶνε ἆρά γε συμμετρικός; Ὅτι ὑπάρχουσι μνημεῖα τῆς τέχνης ἐν οἷς αἱ διπλαῖ μορφαὶ ἐτέθησαν χάριν συμμετρικῆς διακοσμήσεως οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία· τοιαῦται εἶνε μορφαί τινες ἐν ταῖς γωνίαις Ῥωμαϊκῶν σαρκοφάγων οἷον· δύο Νῖκαι ἢ δύο Ὧραι[1] ἢ δύο θυρσοφόροι ἱερεῖς τοῦ Βάκχου κρατοῦντες τῇ μιᾷ μὲν χειρὶ θύρσον, τῇ ἑτέρᾳ δὲ τύμπανον καὶ φέροντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πόλον[2]. Λόγον συμμετρικῆς διακοσμήσεως ἔχουσι προσέτι μορφαί τινες ἐπὶ Τυρρηνικῶν κατόπτρων οἷον· αἱ τῶν δύο Διοσκούρων καὶ αἱ τῆς διπλῆς τύχης[3]. Ἀλλ' αἱ διπλαῖ αὗται μορφαὶ αἱ χάριν συμμετρικῆς διακοσμήσεως ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς τέχνης τιθέμεναι δὲν παριστάνουσι μορφὰς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ὡς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου· κατ' ἀκολουθίαν ὁ λόγος τῆς συμμετρικῆς διακοσμήσεως δὲν ἁρμόζει εἰς τὴν ἡμετέραν διπλῆν Ἀθηνᾶν καθὼς καὶ εἰς πάντα τὰ ἄλλα μνημεῖα ἐφ' ὧν παριστάνονται διπλαῖ μορφαὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου· ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ζητηθῇ περὶ τούτων ἀλλαχοῦ ἡ αἰτία τῆς διπλῆς παραστάσεως. Ἡ αἰτία αὕτη νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ζητηθῇ ἐν τῇ διπλῇ τῆς θεᾶς ἰδιότητι ἀποδεικνυομένῃ καὶ ἐκ τῆς λατρείας αὐτῆς· οὕτως ἔχομεν *Ἀθηνᾶν Πολιάδα* καὶ *Ἀθηνᾶν Παρθένον* λατρευομένας ἐν δυσὶ πλησίον ἀλλήλων κειμένοις ναοῖς *ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως* τῶν Ἀθηνῶν, *Ἀθηνᾶν Πολιάδα* καὶ *Ἀθηνᾶν Σθενιάδα* ἐν Τροιζῆνι[4], *Ἀθηνᾶν Ἀλέαν* καὶ *Ἀθηνᾶν Ἱππίαν* ἐν Τεγέᾳ[5], δύο ναοὺς τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Θήβαις[6], δύο ἀγάλματα αὐτῆς ἐν Αἰγίῳ[7].

[1] Welcker Zeitschrift σελ. 87 καὶ ἑ.

[2] Millin Gal. Myth. πίν. 64, ἀριθ. 242.

[3] Ὅρα Gerhard. Etr. Sp. I, 42-54. Πρβλ. καὶ ὅσα περὶ τούτου ἄλλοτε ἐγράψαμεν ἐν τῷ παρόντι περιοδικῷ 1883 σελ. 252 καὶ ἑξ.

[4] Παυσ. 2, 30, 6.

[5] Παυσ. 8, 47, 1.

[6] Σοφ. Ο. Τ. 20.

[7] Παυσ. 7, 23, 7.

Καὶ αἱ μετὰ διπλῆς δὲ κεφαλῆς ἀπαντῶσαι γλαῦκες οὐ μόνον ἐπὶ ἀττικῶν νομισμάτων[1], ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Βοιωτικῶν[2] καὶ ἐπὶ πλείστων Ἀσιατικῶν· οἷον τῆς Μιλητουπόλεως[3] καὶ τοῦ Σιγείου[4] ἀναφέρονται εἰς τὴν διπλῆν τῆς θεᾶς ἰδιότητα[5]· προσέτι δὲ καὶ τὰ διπλᾶ σύμβολα, τὰ ὁποῖα φέρει τὸ διϊπετὲς τρωϊκὸν Παλλάδιον, τῇ μὲν δεξιᾷ ἔχον δόρυ διηρημένον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἠλακάτην[6] εἶνε καὶ ταῦτα τεκμήριον σαφὲς τῆς διπλῆς ἰδιότητος· ἡ διπλῆ αὕτη ἰδιότης ἀποδεικνυομένη οὐ μόνον ἐκ τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς λατρείας ἀπαντᾷ οὐ μόνον εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους θεοὺς οἷον· εἰς τὸν *Δία* καὶ εἰς τὸν *Ἑρμῆν*, τῶν ὁποίων ὁ Παυσανίας[7] μνημονεύει δύο ὅμοια ἀγάλματα ἐν Κορίνθῳ ἀναφερόμενα εἰς δύο ἰδιότητας τῶν θεῶν τούτων[8]· προσέτι εἰς τὸν *Ἡρακλέα*, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Σικυώνιοι ἵδρυσαν διπλοῦς ναοὺς ἕνεκα τῆς διπλῆς αὐτοῦ ἰδιότητος ὡς ἀθανάτου Ὀλυμπίου καὶ ὡς ἥρωος[9]. Ἄλλα τεκμήρια τῆς διπλῆς τῶν θεῶν φύσεως ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἔχομεν τοὺς δύο ἀδελφοὺς Τυνδαρίδας, τὰς δύο Ὥρας καὶ τὰς δύο Χάριτας[10] κατὰ τὸν ἀρχαιότερον μῦθον, τὰς δύο ἀδελφὰς Νεμέσεις[11], τὴν Οὐρανίαν, Ἀφροδίτην καὶ τὴν Πάνδημον[12], τὰς διπλᾶς μορφὰς τοῦ Διονύσου, τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Ποσειδῶνος, τῆς Ἀρτέμιδος[13].

Ἡ διπλῆ τῶν θεῶν ἰδιότης ἐν τῇ λατρείᾳ καὶ ἐκ ταύτης αἱ διπλαῖ ἐν τῇ τέχνῃ παραστάσεις φαί-

[1] Mionnet. S. III, 566, ἀριθ. 218.

[2] Mionnet. S. III, 508, ἀριθ. 42.

[3] Mionnet II, 569, ἀριθ. 352.

[4] Mionnet II, 671 ἀριθ. 262. N. Gal. Mythol. XVI, 7, 8.

[5] Ἀπαντῶσι συχνὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ δύο κεχωρισμέναι γλαῦκες ἀντικείμεναι ἀλλήλαις Mionnet II, 115, ἀριθ. 39.

[6] Ἀπολλ. III, 12, 3, 2.

[7] II, 2, 8.

[8] Περὶ Ἑρμοῦ χθονίου καὶ ἐπιχθονίου πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σελ. 3, ἀριθ. 7.

[9] Ἡροδ. Βιβλ. 2, 44, 21. Πρβλ. καὶ Παυσ. Βιβλ. 2, 10, 1. Ὁμ. Ὀδ. λ. 601 καὶ ἑξ. Ὁ Πλούταρχος ἐπίσης ἀναφέρει δύο βωμοὺς τοῦ Ἡρακλέους, τῶν ὁποίων ὁ εἷς δὲν ἦτο προσιτὸς εἰς τὰς γυναῖκας (Πλουτάρχ. Ζητήμ. Ῥωμαϊκά, 60).

[10] Παυσ. 9,35, 1. Τὰς δύο *Χάριτας* καὶ δύο *Ὥρας* εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὸν ὑπὸ Βαθυκλέους ποιηθέντα τοῦ Ἀμυκλαίου θρόνον, ὃν «*ἀνεῖχον ἔμπροσθεν κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ὀπίσω Χάριτές τε δύο καὶ Ὧραι δύο* (Παυσ. 3, 18, 7).

[11] Παυσ. 7, 5, 3. Πρβλ. καὶ Eckhel. D. N. V. II, σελ. 548 καὶ II, 497.

[12] Πρβλ. Παυσ. 1, 19, 2. 6, 25, 1 καὶ Gerhard über. Venusidole in Berl. Akad. Abhand. 1843 σελ. 318 καὶ ἑξ. = Gesam. Akad. Abhand. Band. I, σελ. 261 καὶ ἑξ.

[13] Gerhard. Prodrom. 129 καὶ ἑξ.

νεται ὅτι ἔσχε τὴν ἀρχήν της ἐκ τῆς διπλῆς φύσεως τῶν θεῶν (Dualismus) τῆς ἀνατολικῆς μυθολογίας. Αἱ ἰδιότητες ὅμως αὗται συγχωνευθεῖσαι κατὰ μικρὸν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ κατήντησαν δυσδιάκριτοι[1]. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ αἱ διπλαῖ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ παραστάσεις ἄλλοτε μὲν ἀπαντῶσι διαφέρουσαι πρὸς ἀλλήλας, ἄλλοτε δὲ ὅμοιαι, ὡς ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι παραδείγμασι εἴδομεν.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ἕπεται ἀναγκαίως, ὅτι καὶ ἡ διπλῆ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου τῆς Ἀθηνᾶς παράστασις ἀναφέρεται εἰς δύο τῆς θεᾶς ἰδιότητας. Ποῖαι ὅμως εἶνε αἱ ἰδιότητες αὗται, τοῦτο δὲν εἶνε εὔκολον νὰ ὁρισθῇ, διότι καὶ ἡ στάσις καὶ ἡ ἀναβολὴ ἀμφοτέρων τῶν μορφῶν τῆς θεᾶς εἶνε καθ' ὅλα ὅμοιαι, διαφέρουσιν δέ πως, ὡς παρετηρήσαμεν ἀνωτέρω, κατὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων Γοργόνεια. Ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν Γοργονείων ἴσως ἐδυνάμεθα εἰς μὲν τὴν ἔχουσαν τὸ μεγαλείτερον καὶ βλοσυρώτερον Γοργόνειον Ἀθηνᾶν νὰ ἀναγνωρίσωμεν *τὴν πολεμικὴν* τῆς θεᾶς ἰδιότητα, εἰς δὲ τὴν μετὰ τοῦ μικροτέρου καὶ ἡμερωτέρου Γοργονείου τὴν *εἰρηνικὴν Ἀθηνᾶν*. Ἡ ἐξήγησις αὕτη ὅσον εἶνε ἐπιτυχὴς διὰ τὴν πολεμικὴν Ἀθηνᾶν, τοσοῦτον ἀκατάλληλος φαίνεται διὰ τὴν *εἰρηνικήν*, διότι ἀσυμβίβαστον εἶνε Ἀθηνᾶ ἐν πλήρει πολεμικῇ στολῇ νὰ ἐκληφθῇ ὡς εἰρηνική· τοῦτο μὲν εἶνε ἀληθές, ἀλλ' οὐδόλως πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὡς ἀνωτέρω παρετηρήσαμεν, ὅτι ἡ διπλῆ ἰδιότης τῶν θεῶν συνεχωνεύθη σὺν τῷ χρόνῳ τοσοῦτον, ὥστε κατήντησε δυσδιάκριτος, ἐντεῦθεν δὲ προέκυψεν, ὥστε καὶ ἐν τῇ τέχνῃ αἱ διπλαῖ παραστάσεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ ἄλλοτε μὲν νὰ ὦσι διάφοροι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πρὸς ἀλλήλας, ἄλλοτε δὲ ὁμοιόταται. Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ μὲν ἀναγλύφῳ ὁπωσδήποτε παρατηρεῖται διαφορά τις ἐν τοῖς Γοργονείοις[2], ὑπάρχουσιν ὅμως

[1] Περὶ διπλῆς τῶν θεῶν ἰδιότητος πρβλ. καὶ Gerhard. ἐν Program. der Berliner Winckelmannsfest. 1848, σελ. 6 καὶ ἑξ. καὶ über die Gott. d. Etrusk. σημ. 192 = Gesam. Akad. Abhandl. I, σελ. 301 καὶ ἑξ. πρὸς δὲ τούτοις Lenormant et de Witte. ἐν Él. Céram. I, σελ. 298.

[2] Ἐλαχίστη διαφορὰ παρατηρεῖται καὶ ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 5 τοῦ παρενθέτου πίνακος Ἀθηναῖς. Ἀμφότεραι αἱ Ἀθηναῖ, μάλιστα δὲ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 εἶνε ἐν πολεμικῇ στολῇ, μόνον δὲ ἐκ τοῦ συνεσπειραμένου ὄφεως, ἐφ' οὗ ἐπιθέτει τὴν δεξιὰν αὐτῆς ἡ ἐν δεξιᾷ τῶν ὑπ' ἀριθ. 1 Ἀθηνῶν τοῦ παρενθέτου πίνακος ἐξηγήθη ὡς *εἰρηνικὴ Ἀθηνᾶ* (Gerhard, Zwei Minerven σελ. 6), ὡς *ἐργάνη* δὲ ἐκ τοῦ παρ' αὐτῇ κριοῦ ἡ μία τῶν ὑπ' ἀριθ. 5 τοῦ αὐτοῦ πίνακος (Gerhard. αὐτόθι σελ. 9).

παραδείγματα, ἐν οἷς οὐδεμία ὑφίσταται διαφορὰ μεταξὺ τῶν διπλῶν παραστάσεων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ[1], ὅμως δὲ ἑκατέρα τούτων καίπερ καθ' ὅλα ὁμοία τῇ ἑτέρᾳ ἀναφέρεται εἰς διάφορον τοῦ παριστανομένου θεοῦ ἰδιότητα· ὁ δὲ λόγος τῆς συμμετρικῆς διακοσμήσεως, δι' οὗ ἤθελέ τις ἴσως ἀποπειραθῇ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ διπλοῦν τῶν παραστάσεων τούτων δὲν ἁρμόζει, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω εἴπομεν, εἰς διπλᾶς παραστάσεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου.

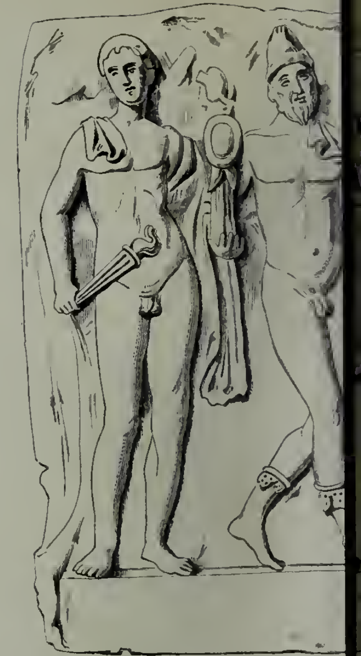
Ταῦτα καὶ περὶ τῆς διπλῆς παραστάσεως τῆς θεᾶς, ὑπολείπεται ἔτι ἡμῖν νὰ αἰτιολογήσωμεν τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἄρθρου τεθὲν «*ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον*». Τὸ ναϊδιόσχημον τοῦ μνημείου σχῆμα, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἀρχῆθεν εἶχε ἀπαντῶν συνηθέστατα εἰς νεκρικὰ μνημεῖα, μάλιστα δὲ ὁ τόπος τῆς εὑρέσεώς του — ἀνεκοινώθη μοι παρὰ τοῦ πωλητοῦ ὅτι τὸ ἀνάγλυφον εὑρέθη ἐπὶ τάφου — ἤθελεν ἴσως δώσῃ ἀφορμὴν νὰ θεωρηθῇ τὸ μνημεῖον νεκρικόν· εἰς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην οὐδὲν θὰ ἀντέκειτο, ἂν ἄλλη τις ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ μνημείου παράστασις· ἀλλ' ἡ Ἀθηνᾶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς οὖσα θεὰ αἰθέριος οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τοὺς χθονίους θεούς· ἐκ τούτου ἕπεται ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ τεθῇ ἐπὶ νεκρικοῦ μνημείου ἡ Ἀθηνᾶ· γνωστὸν ἄλλως εἶνε, ὅτι οὔτε ἐν τοῖς μνημείοις τῆς τέχνης εὕρηται παράστασίς τις οὔτε ἐν τοῖς ποιηταῖς ἢ συγγραφεῦσι χωρίον τι, σχετίζοντα τὴν Ἀθηνᾶν πρὸς τοὺς χθονίους θεούς· μόνος δὲ ὁ Στράβων κάμνων λόγον περὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς[2] τοῦ ἱδρυθέντος ἐν Κορωνείᾳ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Θεσσαλικῆς Ἄρνης Βοιωτῶν λέγει, ὅτι ἐκεῖ «*συγκαθίδρυται τῇ Ἀθηνᾷ ὁ Ἅιδης κατά τινα, ὥς φασι, μυστικὴν αἰτίαν*». Τὸ χωρίον ὅμως τοῦτο ἐξ οὗ φαίνεταί πως ἡ Ἀθηνᾶ σχετιζομένη πρὸς τοὺς χθονίους θεοὺς καὶ τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μυθολογικὰς θεωρίας περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἀθηνᾶς συνδυαζομένης τῷ Ἅιδῃ δὲν φαίνεται ὑγιῶς ἔχον· κεῖται δὲ ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι τὸ *Ἅιδης* διορθωτέον εἰς *Ἄρης* κατὰ τὴν ἐπιτυχεστάτην τοῦ

[1] Τοιαῦται ὁμοιόταται πρὸς ἀλλήλας διπλαῖ παραστάσεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ εἶνε μεταξὺ ἄλλων αἱ μνημονευθεῖσαι ἐν σελίδι 3 ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 4 τοῦ παρενθέτου πίνακος ἀπεικονιζόμεναι.

[2] Βιβλ. 9, σελ. 411.



1.

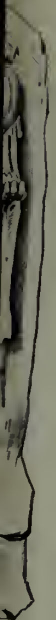


2.





6.





3.



4.



5.

Foucart διόρθωσιν, ἣν ἔκαμεν ὁρμηθεὶς ἐξ ἐπιγραφῆς τινος τῆς Κορωνείας[1].

Ἐκ τῶν εἰρημένων πείθεται ἕκαστος ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ μὲν τοῦ ἡμετέρου ἄρθρου «*ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον*» ὀρθῶς ἔχει, ἄτοπον δ' ὅλως καὶ σφαλερὸν θὰ ἦτο νὰ ἐκλάβωμεν τὸ μνημεῖον νεκρικόν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Μαΐου 1890.

Κ. Δ. Μυλωνας

ΠΕΡΙ ΔΥΟ ΑΓΓΕΙΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΚΤΗΤΕΙΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΕΥΡΕΘΕΝΤΩΝ

(Πίναξ 2)

Ἡ ἐν τῷ 2ῳ πίνακι (ὑπ' ἀρ. 1) ἀπεικονισθεῖσα ἐρυθρόμορφος κύλιξ τοῦ Παμφαίου εὑρέθη ἐν Καρδίτσῃ (Ἀκραιφία) τῆς Βοιωτίας καὶ εἶναι νῦν κτῆμα τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας (ἀρ. καταλ. ἀγγείων 3537). Ὡς εἰκοστὴ ἐνάτη δὲ εἰς τὴν σειρὰν τῶν μέχρι τοῦδε εἴκοσι καὶ ὀκτὼ γνωστῶν ἀγγείων τοῦ ἀγγειογράφου τούτου προστιθεμένη εἶναι καὶ τὸ μόνον του ἔργον, ὅπερ ἐπὶ ἑλληνικῆς εὑρέθη γῆς, ἂν ἐξαιρέσωμεν τὸ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν εὑρεθὲν θραῦσμα, ὅπερ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ΠΑΜ . . . μετὰ πιθανότητος μόνον, πιθανότητος ὅμως ἀληθῶς μεγίστης, δύναται νὰ ἀναφέρηται εἰς ἔργον τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου[2].

Πρὸς νέας ὅμως ἐρεύνας περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας (Styl) τοῦ Παμφαίου σχεδὸν δὲν παρέχει ἀφορμὴν ἡ κύλιξ του αὕτη[3]. Γραφὰς δὲν φέρει ἢ μίαν μόνην τὴν ἐν τῷ πυθμένι μορφὴν καὶ ταύτην κατά τινα συχνὰ ἀπαντῶντα ἐν παραλλαγαῖς τύπον τῆς τοῦ Ἐπικτήτου τέχνης, νέον τινὰ δηλ. ἐμβαπτίζοντα τὰς χεῖρας εἰς λεκάνην νιψίματος. Περίεργον φαίνεταί μοι ὅτι ἡ λεκάνη οὐχὶ ὡς συνήθως ἐπὶ κιονίσκου, ἀλλ' ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ τοῦ νιπτομένου ἐπερείδεται.

[1] Foucart ἐν Bull. Corr. Hell. Τόμ. 9, σελ. 433.

[2] E. Reisch. Zeitschrift für öst. Gymnasialwesen 1887 σ. 647. Καὶ ἑτέρα κύλιξ τοῦ Παμφαίου, τριακοστὴ τὸν ἀριθμόν, ἐγένετο γνωστὴ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Alfred Körte ἐν Bonner Studien σελ. 198 κ. ἑξ.

[3] Εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἔργων τοῦ ἡμετέρου ἀγγειογράφου, ὃν ἐν Meistersignaturen 2 σ. 89 κ. ἑξ. παρέθηκα, προσθετέον ὅτι τὸ ὑπ' ἀρ. 8 ἀγγεῖον τὸ πολὺ πολὺ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τῆς ἰδίας αὐτοῦ τέχνης προϊὸν καθ' ὃν τρόπον ἐθεωρήθη τοιοῦτο καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 20. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη δεχθῶμεν μετὰ τοῦ P. I. Meier (Arch. Zeitung 1884 σ. 240) ὅτι ἀμφίβολον εἶναι ἂν ὁ φέρων τὴν ἐπιγραφὴν ποὺς τῆς κύλικος εἶναι καὶ ἰδικός της, βέβαιον ὅμως ὅτι αἱ ἔξωθεν γραφαὶ εἶναι κατὰ τὸν τοῦ Ἐπικτήτου τρόπον πεποιημέναι.

Ἀλλὰ καὶ ἑτέρα τις ἐν Βρυξέλλαις εὑρισκομένη κύλιξ[1] καὶ τὴν ἐπιγραφὴν TLESON KALOS φέρουσα δεικνύει ὡσαύτως τὸν αὐτὸν τῆς τοποθετήσεως τῆς λεκάνης τρόπον, ὅστις ἀναμφιβόλως τὴν χρῆσιν αὐτῆς εὐκολωτέραν καὶ ταχυτέραν ἀπειργάζετο, ὅπερ μᾶς ὑποδηλοῖ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ παλαίστρᾳ συνέβαινε. Τὰ ἐπ' αὐτῆς ὁρώμενα λοιπὰ γράμματα οὐδὲν παρέχουσι σαφὲς νόημα· καὶ μᾶς ἐνθυμίζουσι μὲν βεβαίως τὸ ῥῆμα *προσαγορεύω*, ὅπερ εὕρηται ἐπὶ ὁμοίου ἀγγείου ὑπὸ Gerhard δημοσιευθέντος (A. V. IV 272, 5)· ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν λέξιν δὲν δύναταί τις ἀβιάστως νὰ προσπορισθῇ, παρὰ δὲ τῷ Παμφαίῳ μάλιστα συνήθεις εἶναι αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ μηδένα νοῦν ἔχουσαι.

Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ σχεδιάσματος τῆς μορφῆς οὐδὲν τὸ ἐπαινετικὸν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν. Ἐν τῷ διαγράμματι τῶν καθ' ἕκαστον τοῦ σώματος ἡ μορφὴ εἶναι ἴσως κατά τι βελτίων ἢ ἐν ἄλλοις τοῦ

[1] Ἡ κύλιξ αὕτη λύει ἡμῖν τὸ αἴνιγμα, ὅπερ ἡ ἐν μέρει μόνον ἀναγινωσκομένη ἐπιγραφὴ τῆς ἐν Νεαπόλει κύλικος (ἀρ. 5627 τοῦ καταλόγου τοῦ Heydemann) παρέχεται. Τῆς ἐν τῷ πυθμένι της μορφῆς μετὰ τῆς γύρωθεν ἄνω ἐπιγραφῆς ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ὁ Arthur Schneider ἀπείκασμα (Röm. Mittheilungen 1889 σ. 164) καὶ συμφωνῶν τῷ Heydemann δέχεται ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ *Τλήσωνος* τοῦ υἱοῦ τοῦ *Νεάρχου*. Ὅτι ἡ κύλιξ αὕτη ὁμοία καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὴν ἐν Βρυξέλλαις οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ ἔργα τὰ φέροντα τὴν ὑπογραφὴν τοῦ *Τλήσωνος* (τοῦ υἱοῦ τοῦ Νεάρχου) εἶναι βέβαιον. Καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν τὸ ὄνομα *Τλήσων* ἀναφέρεται εἰς τὸν εἰκονιζόμενον νεανίαν, ὅ τι δὲ πρὸ τοῦ ῥήματος *ἐποίησεν* φέρεται ὡσεὶ γεγραμμένον εἶναι ἁπλῆ παιδιὰ καὶ οὐχὶ ἀβλέπτημα. Ὁ ποιήσας τὴν κύλικα ὡς καὶ πᾶς ἄλλος ἀγγειογράφος ὅστις ὅπως αὐτὸς ἤθελε καθ' ὅμοιον τρόπον ὑπογράψει τὸ ἔργον του δὲν ἐσκόπει βεβαίως νὰ ὀνομάσῃ ἑαυτόν.

αὐτοῦ ἀγγειογράφου ἔργοις· ἀλλὰ τὸ περίγραμμα αὐτῆς καὶ ἐν ταύτῃ τῇ κύλικι ἐπὶ τοσοῦτο τυπικὸν καὶ πρὸς τὴν φύσιν ἀσύμφωνον ὡς συνήθως.

Τέσσαρες ἦσαν ἡμῖν μέχρι τοῦδε γνωσταὶ ἐρυθρόμορφοι κύλικες τοῦ ἡμετέρου ἀγγειογράφου αἱ ὑπ' ἀρ. 21-24 τοῦ ἐμοῦ καταλόγου αἱ φέρουσαι ἁπλῶς μίαν καὶ μόνην ἐν τῷ πυθμένι γραφήν. Τούτων ἀξία ἰδίας σημειώσεως εἶναι μόνον ἡ ὑπ' ἀρ. 22, ἣν καὶ ἀπεικονίζω ἐνταῦθα ἐπὶ τούτῳ κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Wernicke περιγραφὲν σχεδιογράφημα τὸ ἐν τῷ



Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου ἀποκείμενον, διότι ἡ ἐν λόγῳ περιγραφή, ἥτις οὐδὲν παρέχει ἡμῖν σαφὲς νόημα περὶ τῶν ἀπεικονιζομένων, ἐξ αὐτῆς τῆς εἰκόνος διορθοῦται. Καὶ τῷ ὄντι βλέποντες αὐτὴν δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ σκεφθῶμεν μετὰ τοῦ Wernicke τίνος ἕνεκα ὁ εἰκονιζόμενος ὑπερβαίνει τὸ τεῖχος καθὼς ἐπίσης καὶ περὶ τοῦ ἡμικυκλικοῦ ἀντικειμένου, οὗ ἅπτεται διὰ τῆς δεξιᾶς, μόλις πλέον δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλλωμεν. Ἡ εἰκὼν μᾶς ἐνθυμίζει τὰ πολυάριθμα ἐκεῖνα ἐξ ὀπτῆς γῆς ἀνάγλυφα, ἐφ' ὧν εἰκονίζονται τρυγηταὶ σάτυροι, οἵτινες κρίκου τινὸς στερρῶς ἐχόμενοι στρέφονται κυκλικῶς[1]. Ἐκεῖ βεβαίως εἰκονίζονται οὗτοι ἀνὰ δύο, οἵτινες περὶ τὸν κρίκον στρεφόμενοι πηδῶσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ τί ὁ εἷς μόνον τῆς εἰκόνος μας πράττει δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσωμεν. Ἀνελκύει ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κρίκου ὅπως μετὰ μείζονος ὁρμῆς ἐπὶ τὰς σταφυλὰς πηδήσῃ, ἁπλοῦν δὲ βλέμμα μᾶς διδάσκει ὅτι τὸ τεῖχος τοῦ Wernicke οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μέγας κάδος. Διαγνωσθέντος δ' ἐνταῦθα τοῦ ὀρθοῦ, καὶ ἐπὶ ἄλλων τινῶν συγγενῶν παραστάσεων, αἵτινες μέχρι τοῦδε ὡς εἰκόνες τοῦ ἐν βαλανείοις βίου ἡρμηνεύοντο, νέον ἐπιχύνεται φῶς. Περὶ τριῶν τούτων, αἵτινες νῦν πολὺ εὐκολώτερον δύνανται νὰ ἑρμηνευθῶσιν, ἔκαμα λόγον ἐν τῷ περὶ Εὐφρονίου ἔργῳ μου (Bα ἔκδ. σ. 312 ἀρ. 11-13). Ὁ κρίκος εἶναι ἀληθῶς ὅλως ἴδιον τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου, ἀλλὰ τοῦτο τοὐλάχιστον μᾶς διδάσκουσιν αἱ μνημονευθεῖσαι παραστάσεις ὅτι δηλ. ὁ Παμφαῖος

[1] Welcker, Alte Denkmäler II Th. σ. 113 πίν. VI, 10.

δὲν ἐφεῦρεν αὐτὸς τὸν τύπον τοῦτον, ἀλλὰ κοινὸν ἀγαθὸν ὄντα τῶν περὶ τὸν Ἐπίκτητον τεχνιτῶν μετεχειρίσθη ἐπίσης παραλαβὼν αὐτὸν ὡς καὶ τὸν τοῦ ἡμετέρου πίνακος ἐκ τῶν ἐν ζωηρᾷ κινήσει εἰκονιζομένων ἐκείνων μορφῶν, ἃς ἡ ἀνάγκη τῆς πληρώσεως καὶ τῆς περιφερείας τῆς κύλικος διὰ γραφῶν εἶχε γεννήσει.

Ἡ δευτέρα τοῦ ἡμετέρου πίνακος (ὑπ' ἀρ. 2) εἰκὼν παριστᾷ θραῦσμά τι εὑρεθὲν ἐν Ἀκροπόλει ἐρυθρομόρφου παροψίδος, ἐφ' ἧς εἰκονίζεται ἐστεμμένος νεανίας τοὺς διπλοῦς αὐλῶν αὐλούς. Πέριξ ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφὴ *Ἑρμοκράτης ἔγραψεν* Τό τε σχῆμα καὶ ἡ παράστασις μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ οὗτος ὁ τεχνίνης εἰς τὴν χορείαν τῶν περὶ τὸν Ἐπίκτητον τεχνιτῶν πρέπει νὰ συγκαταλεχθῇ. Ὁ τύπος τοῦ *μουσικοῦ* εὕρηται, κατὰ πάσας τὰς δυνατὰς παραλλαγάς του, ἐπὶ τῶν κυλίκων τούτων τῶν τεχνιτῶν καὶ παρ' αὐτοῖς ἐπίσης ἀπαντῶσι καὶ αἱ τοῦ ἡμετέρου ὡσαύτως τεμαχίου ἴδιαι τεχνικαὶ ἐκεῖναι ἰδιορρυθμίαι (λ. χ. ἡ τῆς κόμης περιγραφὴ διὰ κυματοειδοῦς γραμμῆς καὶ ἡ τοῦ ὀρφνοῦ χρώματος, καίπερ μετά τινος νῦν φειδοῦς γενομένη, χρῆσις)[1] αἵτινες μᾶς ἐνθυμίζουσιν ἔτι τὸ στάδιον τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς μελανομόρφου εἰς τὴν ἐρυθρόμορφον ἀγγειογραφίαν. Σαφέστερον δ' ἔτι χαρακτηρίζει τὸν ἡμέτερον τεχνίτην ὡς ὀπαδὸν τοῦ Ἐπικτήτου αὐτὸ τῆς παροψίδος τὸ σχῆμα, ὅπερ γνωστὸν εἶναι ὅτι εἰς τὰς παροψίδας τούτου μάλιστα τοῦ ἀγγειογράφου (τοῦ Ἐπικτήτου δηλαδὴ) προσιδιάζει.

Ὡς παροψίδων ζωγράφοι ἀναφέρονται ἐν τῷ μνημονευθέντι ἔργῳ μου πρὸς τῷ Ἐπικτήτῳ (ἀρ. 14-23) ὁ Εὐθυμίδης (1) ὁ Σικανὸς (1) ὁ Ἰσχύλος (2) καὶ ὁ Καχρυλίων (2) ὧν οἱ μὲν πρῶτοι δύο τῷ ῥήματι *ἔγραψεν* (*ἔγραφεν*), ὡς καὶ ὁ Ἑρμοκράτης, χρῶνται ὑπογράφοντες, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τῷ ῥήματι *ἐποίησεν*. Ὁ Καχρυλίων ὅμως ἐξ ἀβλεψίας συγκατελέγη εἰς τοὺς ἀγγειογράφους τοὺς καὶ παροψίδας γράψαντας, διότι τὸ ἀγγεῖον, ἐξ οὗ ἡ πλάνη προῆλθεν, δὲν εἶναι παροψίς, ἀλλὰ κύλικος θραῦσμα ὑπὸ νεωτέρας χειρὸς λαβὸν τοῦτο τὸ σχῆμα[2]. Τοιοῦτό τι πάθημα ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἔχει πάθει καὶ ἡ καθ' ὅλα ὁμοία παροψίς, ἡ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰσχύλου φέρουσα. Ἀλλὰ ταύτην προασπίζει κατὰ τοιαύτης τινὸς ὑπονοίας ἡ τοῦ Furtwängler παρατήρησις[1] (ἣν καὶ νεωτέρα τις τοῦ ἀγγείου ἐξέτασις ἐκύρωσε) ὅτι κατὰ τὸ χεῖλος ὑπὸ τὸ νεώτερον ἐπίχρισμα σῴζεται ἔτι τὸ ἀρχαῖον μέλαν γάνωμα. Καὶ ὅμως φαίνεταί μοι πιθανώτατον ὅτι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἢ ἐξ ἀρχῆς ἦτο κύλιξ (παραβληθήτω ὁ ἀρ. 17 τοῦ καταλόγου τῶν ἀγγείων τοῦ Ἰσχύλου) ἢ τοὐλάχιστον ἔμελλε νὰ ἦναι, καὶ ὅτι μόνον παράδοξος βλάβη ἔδωκεν αὐτῇ τὸ νῦν σχῆμά της Τοῦτ' αὐτὸ δ' ἰσχύει λεγόμενον καὶ περὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν *Λάχης καλὸς* (Berl. Vasensammlung ἀρ. 2314) περὶ οὗ ὁ Furtwängler παρατηρεῖ ὅτι «ἂν τὸ ἀρχαῖον γάνωμα δὲν ἐσῴζετο κατὰ τὸ χεῖλος ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ ὅλον οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ πυθμὴν κύλικος γύρωθεν περικοπείσης». Δὲν βλέπω δὲ τὸν λόγον διατί τάχα νὰ μὴ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις εἰς τὸν αὐτὸν κατέφυγον τρόπον τοῦ νὰ σώσωσι τὴν ἐν τῷ πυθμένι γραφὴν βλαβείσης τινὸς κύλικος.

Ἐκ τῶν λοιπῶν παροψίδων ὅμως δυνάμεθα καὶ τὴν τοῦ Σικανοῦ νὰ ἐξαιρέσωμεν. Τὸ ὄνομα παροψὶς ἁρμόζει καὶ τούτῳ τῷ ἀγγείῳ ὅσον καὶ τῷ φέροντι κίβδηλον τὸ ὄνομα τοῦ Δούριδος (ὅπερ πιθανῶς ἐπίσης τοῦ Σικανοῦ νὰ ἦναι ἔργον) ἢ ὅσον τῷ τοῦ Σωσίου (Berl. Vasensammlung ἀρ. 2315). Τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων τούτων ἅτινα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ παχεῖα πλίνθος ἐπὶ ὑψηλοῦ ποδὸς ἑδραζομένη, μαρτυρεῖ σαφῶς τὸν ἀρχιτεκτονικὸν σκοπὸν τοῦ ὑποβάθρου καὶ δὲν δύναται νὰ συγκαταλεχθῇ μετὰ τῶν παροψίδων ἐκείνων, ὧν σκοπὸς ἦτο μόνον νὰ παράσχωσι τὸν ἀναγκαῖον χῶρον διὰ τὴν ἐν τῷ πυθμένι εἰκόνα καὶ ταύτην γύρωθεν ὡς ἐν πλαισίῳ νὰ περιλάβωσιν. Ὅτι δὲ τὸ σταθερῶς ἀπαντῶν ἐπὶ τῶν παροψίδων τούτου τοῦ εἴδους *ἔγραψεν* δὲν εἶναι τυχαῖον ἀπέδειξα ἤδη ἀλλαχοῦ.

Ἀλλὰ μᾶλλον καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ Εὐθυμίδου παροψίδος, τῆς διὰ τοῦ ἐκ τετραγωνιδίων καὶ πρὸς ἄβακα ζατρικίου ὁμοιάζοντος κοσμήματός της κά-

[1] Ἐπὶ τοῦ στεφάνου λ. χ. καὶ κατὰ τὸ ἔσω τοῦ χείλους ἄκρον· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ γράμματα διὰ τοῦ αὐτοῦ χρώματος ἐξαίρονται.

[2] Ὁ χάριν τῆς πωλήσεως τῆς συλλογῆς τοῦ Raoul-Rochette γενόμενος κατάλογος (τῆς 30 Ἀπριλίου 1883), ὃν εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ κάμῃ γνωστὸν ὁ Fröhner, μνημονεύει τοῦτο τὸ ἀγγεῖον ὑπὸ τὸν ἀρ. 87 ἤδη ὀρθῶς ὡς «fond de coupe brisée arrondit artificiellement».

[1] Berliner Vasensammlung ἀρ. 2100.

πως ἀπομεμονωμένης, συγγενεύει ταῖς τοῦ Ἐπικτήτου ἡ τοῦ Ἑρμοκράτους παροψίς, ἠδύνατό τις μάλιστα νὰ διϊσχυρισθῇ σχεδὸν ὅτι κατ' οὐδὲν ἄλλο τούτων διαφέρει ἢ μόνον κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ γράψαντος αὐτὴν τεχνίτου καὶ κατὰ τὴν κατὰ τὸ χεῖλος ὀπὴν (ἧς ὁμοίαν ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν ὑπάρξασαν καὶ κατὰ τὸ ἀπολεσθὲν μέρος) διὰ δὲ τούτων τῶν ὀπῶν δηλοῦται σαφῶς ὁ σκοπὸς αὐτῆς ὡς ἀναθήματος.

Ἡ πρὸς τοιοῦτόν τινα σκοπὸν κατασκευὴ παροψίδων δὲν εἶναι σπανία ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων. Παράδειγμα αἱ ἐκ Ῥόδου καὶ Κορίνθου ἀρχαῖαι παροψίδες, ἡ δὲ εὕρεσις παμπληθῶν θραυσμάτων ἐν τῇ τῶν Ἀθηνῶν Ἀκροπόλει ἠδύνατο καὶ μόνη νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις ἡ χρῆσις ὁμοίων παροψίδων δὲν εἶχεν ὅλως ἐκλείψει καὶ αἱ ἐπί τινων ἐξ αὐτῶν γραφαὶ προσεπικυροῦσι τὸ πρᾶγμα. Ἐντεῦθεν βεβαίως καὶ ἡ στενὴ σχέσις αὐτῶν (τῶν πινακίων) πρὸς τὴν *κυρίως τέχνην* ἥτις ἐπὶ τέλους καὶ δι' αὐτῆς τῆς γλώσσης (πίνακες ὠνομάσθησαν καὶ αὐταὶ αἱ μεγάλαι γραφαὶ) ἐξεδηλώθη.

Ἤθελα ἀπομακρυνθῇ πολὺ τοῦ κυρίου μου θέματος, τῆς ἑρμηνείας δηλ. τοῦ ἀπεικονισθέντος τεμαχίου ἂν ἐπεχείρουν νὰ διεξέλθω ἐνταῦθα τὴν ἱστορίαν τοῦ σχήματος τούτου τῶν ἀγγείων ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ῥοδίων μέχρι τῶν ποικίλας γραφὰς φερόντων ἰταλικῶν καὶ ἱκανὸν νομίζω νὰ ῥίψωμεν μόνον βλέμμα ἐπὶ τῶν ἀττικῶν παραδειγμάτων. Καταλέγω λοιπὸν ἐνταῦθα, ἄνευ ὅμως ἀξιώσεως πλήρους καταλόγου, κατὰ πρῶτον τὰς μελανομόρφους παροψίδας (πρβ. Benndorf, Gr. u. sic. Vasenbilder σ. 21).

1) Συλλογὴ Βερολίνου ἀρ. 1810 ἐξ Ἀταλάντης. Οὐδεμία γραφὴ καὶ μόνον κόσμημα.

2) Συλ. Leyden. Ἀπεικονίσθη ἐν ταῖς Ath. Mittheilungen 1882 πίν. 4. Τρεῖς ὁμόκεντροι κοσμηματικοὶ κύκλοι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐσωτέρου αὐτῶν Διόνυσος καὶ Ἀριάδνη (;).

3) Συλ. Βερολίνου ἐκ Μαραθῶνος. Ἀπεικονίσθη ἐν ταῖς Ath. Mittheilungen ἔ. ἀ. πίν. 3. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοσμηματικοῦ κύκλου εἰκονίζονται καθήμενοι ὁ Διόνυσος καὶ ἡ Ἀριάδνη.

4) Συλ. Leyden. Ἀπεικονίσθη ἐν ταῖς Ath. Mittheilungen ἔ. ἀ. πίν. 4. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοσμηματικοῦ κύκλου ἀγὼν μεταξὺ δύο πολεμιστῶν περὶ τοῦ πτώματος τρίτου.

5) Ἄλλοτέ ποτε παρὰ τῷ Fauvel. Ἀπεικονίσθη ὑπὸ Stackelberg, Die Gräber der Hellenen, πίν. 15. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοσμηματικοῦ κύκλου κοράσιον παρὰ φρέαρ.

6) Συλ. Ἀθηνῶν (Collignon ἀρ. 231). Ἀπεικονίσθη ὑπὸ Heydemann, Gr. Vas. VI, 4 καὶ Wiener Vorlegeblätter II, 61 καὶ Ῥαγκαβῆ, Hommage κτλ. Ἀχιλλέως ἐξοπλισμός. Κόσμημα ἐν τῷ διὰ χορδῆς ἀποκεχωρισμένῳ τμήματι τοῦ κύκλου.

7) Ἐν Ἀθήναις. Ἀπεικονίσθη ὑπὸ Benndorf, Gr. u. sic. Vasenbilder πίν. 8, 2. Κένταυρος.

8) Ἄλλοτε ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Blaydes. Ἀπεικονίσθη Arch. Zeitung 1847 πίν. 2. Ἑρμῆς φονεύων τὸν Ἄργον.

9) Βρεττανικὸν Μουσεῖον ἀρ. 698 = B 631 (κατὰ τὴν νέαν ἀρίθμησιν). Διόνυσος καθήμενος.

10) Βρεττταν. Μουσεῖον B 632. Ὡπλισμένος καὶ μανδυοφόρος πολεμιστὴς σαλπίζει.

11) Βρεττταν. Μουσεῖον B 633. Ἀπεικονίσθη. Micali, Storia κτλ. πίν. C, 4. Τοξότης σαλπίζων.

12) Μουσεῖον Βερολίνου ἀρ. 2099. Ὁπλίτης μετὰ δόρατος εἰς ἔφοδον.

Δὲν ἀνήκουσιν ἐνταῦθα π. χ. αἱ παρὰ Micali, Storia κτλ. CI 7-11 ἀπεικονισθεῖσαι παροψίδες αἱ τὰς ἐτρουσκικὰς ἐπιγραφὰς φέρουσαι, αἵτινες φαίνονται συγγενεύουσαι πρὸς τὰς γνωστὰς ἐκείνας τὰς φερούσας τὰς λατινικὰς ἐπιγραφάς.

Τὰ ὑπ' ἀρ. 1-6 διακρίνονται τῶν λοιπῶν διὰ τῆς ποτὲ μὲν πλουσιωτέρας ποτὲ δ' ἁπλουστέρας διακοσμήσεως, ἧς τὰ ἄλλα παντάπασι στεροῦνται. Εἰς τὰ ὑπ' ἀρ. 1-2 μάλιστα αὕτη εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα. Τὸ ὑπ' ἀρ. 6 χρησιμεύει ὡς σύνδεσμος τῶν νεωτέρων πρὸς τὰ ἀρχαιότερα. Ἔχει μὲν ὡσαύτως τμῆμά τι τοῦ κύκλου ἀποκεχωρισμένον διὰ χορδῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν διακόσμησιν κατ' αὐτὸ τοῦτο μόνον τὸ τμῆμα. Τὰ ὑπ' ἀρ. 7-12 φέρουσιν ἤδη Ἐπικτητείους τύπους, διὰ δὲ τούτου καὶ διὰ τῆς ἐργασίας των καὶ ἀκόμη καὶ διὰ τοῦ τρόπου τῆς διατάξεως τῶν εἰκονιζομένων μαρτυροῦσιν ὅτι εἶναι σύγχρονα τῶν ἀρχαιοτέρων ἐρυθρομόρφων. Ἐπίσης μικρὸς μόνον ἀριθμὸς ἐρυθρομόρφων παροψίδων μοὶ εἶναι γνωσός. Εἰς τὰ μνημονευθέντα ἤδη δέκα παραδείγματα τοῦ Ἐπικτήτου καὶ τὸ τοῦ Εὐθυμίδου δύναμαι νῦν ἐκτὸς τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω νὰ καταλέξω ἐνταῦθα καὶ τέσσαρα ἔτι ἄλλα μόνον,

τὸ τῆς Συλλογῆς ἄλλοτε τοῦ Blaydes, τὸ εἰκονίζον δύο ἀθλητὰς φέροντας τὰ ὀνόματα +ΣΕΝΟΦΟΝ καὶ ΔΟΡΟΘΕΟΣ[1], δεύτερον τὸ γνωστὸν τοῦ Ross θραῦσμα, τρίτον τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Ashmole ἐν Ὀξφόρδῃ, τὸ εἰκονίζον Πέρσην ἱππέα καὶ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν MILTIAΔEΣ KALOΣ, ὅπερ καὶ ἐλπίζω νὰ ἐκδώσω μετ' εἰκόνος ὅσονούπω, καὶ τέταρτον τὸ ἐν τῇ ἐν Βρυξέλλαις Συλλογῇ van Branteghem ἐφ' οὗ εἰκονίζεται ἀνὴρ γενειῶν στηριζόμενος ἐπὶ βακτηρίας καὶ κρατῶν τῇ μὲν ἀριστερᾷ λύραν τῇ δὲ δεξιᾷ ἄνθος· ἐπὶ τοῦ τοίχου Συβήνη. Τοῦ τρόπου τοῦ Ἱέρωνος. Ὅτι δὲ τὰ δύο πρῶτα στενῶς συγγενεύουσι πρὸς τὴν Ἐπικτήτειον τέχνην οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον μόλις διστάζω νἀποδώσω εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἐπίκτητον τεχνίτας[2].

Ὄχι μόνον λοιπὸν καταλεκτέος εἶναι ὁ νέος τεχνίτης Ἑρμοκράτης εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἐπίκτητον, ἀλλὰ καὶ ἔξοχος μεταξύ των ὑποληπτέος. Διότι ὅσον μικρὰν καὶ ἂν παρέχῃ ἀφορμὴν νὰ κρίνωμεν αὐτὸν ὡς τεχνίτην ἀσφαλῶς τὸ ἡμέτερον θραῦσμα, τὸ ὅτι ὅμως τῷ ῥήματι *ἔγραψεν* χρῆται καὶ τὸ ὅτι ἀκόμη παροψίδας ἔγραφεν, αἵτινες, ὡς φαίνεται, μόνον ὑπὸ τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐργαστηρίου ἐγράφοντο καὶ αἵτινες καὶ ὡς παραδείγματα αὐτοῦ ἐχρησίμευον, μᾶς πείθουσι, μᾶς ἀναγκάζουσι μάλιστα νὰ κατατάξωμεν αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τὸν Ἐπίκτητον σειράν. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ δημοσιευόμενον ἐνταῦθα τεμάχιον δικαιοῦται μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει κατὰ τὰς αὐτὰς ἀνασκαφὰς εὑρεθέντων νὰ καταλάβῃ ἰδιαζόντως τιμητικὴν θέσιν.

Ὑπὸ πολλῶν ἤδη καὶ πολλάκις ἐρρήθη ὅτι τῶν ἐν τῇ ἐπιχώσει τῆς Ἀκροπόλεως τῇ μετὰ τὰ Περσικὰ γενομένῃ εὑρεθέντων παμπληθῶν θραυσμάτων ἀγγείων πολλά τινα καὶ καλὰ εἰσὶν ἰδίως τὰ εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἐπίκτητον τεχνίτας ἀναφερόμενα. Δὲν προτίθεμαι ἐνταῦθα, προλαμβάνων τοὺς μέλλοντας νὰ γράψωσι περὶ τῶν ἐν ταῖς τελευταίαις ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀκροπόλεως εὑρημάτων, νὰ ἐκθέσω τὴν γνώμην μου περὶ τῆς σημασίας αὐτῶν ὑπὸ χρονολογικὴν ἔποψιν. Ἁπλῶς μόνον νὰ δηλώσω θέλω καὶ ἐγὼ διαρρήδην ὅτι ὄντως ἡ περὶ τὸν Ἐπίκτητον τέχνη ἐν τούτοις εἶναι ἡ κρατοῦσα, διότι ἐν αὐτοῖς εὕρηται ὄντως ἅπας ὁ πλοῦτος τῶν τύπων αὐτῶν. Ἅς μοὶ ἐπιτραπῇ δὲ μόνον, μὴ σκοποῦντι, ὡς ἐρρήθη νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν κατὰ τάξιν ἀπαρίθμησιν τῶν εἰς τὴν τοῦ Ἐπικτήτου τέχνην ἀναγομένων παραδειγμάτων, νὰ μνημονεύσω δύο μικρῶν θραυσμάτων, ἀφοῦ φρονῶ ὅτι τούτων τὰς ἐπιγραφὰς μετὰ βεβαιότητος δύναμαι νὰ συμπληρώσω. Τὸ ἕτερον αὐτῶν εἶναι λείψανον τοῦ γραφὰς φέροντος γύρωθεν κοίλου κύλικος ἐρυθρομόρφου μετὰ τεμαχίου τοῦ ποδὸς καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ΕΜΜ ἥτις, οἴκοθεν ἐννοεῖται, *Μέμμνων καλὸς* πρέπει νὰ συμπληρωθῇ, τὸ δὲ ἕτερον εἶναι ἐπίσης θραῦσμα τοῦ κοίλου ἐρυθρομόρφου κύλικος σῴζον εἰσέτι τὰ λείψανα μορφῆς Ἀθηνᾶς λαμπρῶς *διαγεγραμμένης* καὶ παρ' αὐτὴν τὸ ἐπὶ τῶν ὤτων ἀνθέμιον ἐν δὲ τῷ μεταξὺ φέρον καθέτως τὴν ἐπιγραφὴν ΕΥΠΡΑΧΣΙ(ας), ὄνομα, ὅπερ κατὰ τὸν ἦχον τῆς φωνῆς ὡς τεχνίτου ὄνομα πρέπει νὰ ἐκληφθῇ.

Καταλεκτέος λοιπὸν καὶ οὗτος μετὰ τοῦ Ἑρμοκράτους τοῦ Ὀρειβήλου, τοῦ Μύσωνος, τοῦ Αἰσχίνου, τοῦ Σωφίλου καὶ τῶν ἄλλων, ὧν τὴν γνῶσιν ταῖς ἐν Ἀκροπόλει τελευταίαις ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ὀφείλομεν.

Ἐν Πράγᾳ κατὰ Ὀκτώβριον 1889.

W. Klein

---

[1] Πρβ. Arch. Zeitung 1846 σ. 296.

[2] Δύο παροψίδων θραύσματα μετ' ἐξαιρέτου τῶν μορφῶν διὰ μέλανος χρώματος περιγράμματος (Umrisszeichnung) ἐν μὲν τῇ ἑτέρᾳ ἐπὶ τοῦ στιλπνοῦ ἐρυθροῦ ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἐδάφους της ἐδημοσίευσεν ὁ Studniczka ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ (1886 πίν. 8 ἀρ. 4 καὶ 5). Τὸ ὅτι δὲ καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 4 παροψίδος ἐπίσης εἶναι θραῦσμα ἐσημείωσα ἐν τῷ σημειωματαρίῳ μου ὅταν αὐτὸ τὸ πρωτότυπον πέρυσιν εἶδον.

ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ[1]

(Πίναξ 3)

Πρό τινων ἐτῶν μεταβὰς εἰς τὴν νῆσον Νάξον χάριν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, εὗρον ἐντὸς ναϊδίου ἠρημωμένου (ἐρημοκκλησίας) κειμένου κατὰ τὴν θέσιν Σαγκρὶ τοῦ δήμου Βίβλου, πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν μέρος τῆς νήσου, ἀνάγλυφον τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐν τῷ ὑπ᾽ ἀρ. 2 πίνακι δείκνυται.

Τὸ ἀνάγλυφον εἶνε ἐκ μαρμάρου Ναξιακοῦ χονδροκόκκου ὅπερ ἦτο ἐν χρήσει ἐν τῇ πλαστικῇ ἐν Νάξῳ καὶ ἐπὶ τῶν παλαιοτάτων χρόνων ὡς δεικνύουσιν ἡμῖν ἀρχαϊκά τινα ἐκ Νάξου ἔργα τοῦ 7ου καὶ 6ου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος εὑρεθέντα ἐν Δήλῳ καὶ Νάξῳ.

Ἡ στήλη ἐφ᾽ ἧς τὸ ἀνάγλυφον εἶνε λελωβημένη τὸ ἄνω μέρος καὶ ἔχει ὕψος μὲν 1,10 πλάτος δὲ 0,85 τοῦ μέτρου. Φέρει δὲ ἡ πλὰξ παραστάσεις δύο, ὧν ἡ μὲν πρὸς τὸ κάτω μέρος ἱκανῶς διατηρουμένη εἰκονίζει τὴν ἐν τῇ φάτνῃ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ λέγοντος ἐν κεφ. 2 ἐδαφίῳ 7ῳ τάδε «καὶ «ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον καὶ ἐσπαρ-«γάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ «διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι». Εἶνε δὲ ἡ φάτνη ἐκ πλίνθων λίθου κατεσκευασμένη ἐν σχήματι κλίνης, τὸ δὲ βρέφος, ἐπιμελῶς ἐσπαργανωμένον τὸ σῶμα ἅπαν καὶ τὴν κεφαλὴν πλὴν τοῦ προσώπου, κεῖται ἐν αὐτῇ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχον ἀνεῳγμένους. Ἄνωθεν δὲ τῆς φάτνης μετὰ τέχνης προοπτικῆς εἰσὶν ἀναγεγλυμμένα εἰς βάθος τὰ ἐν τῇ φάτνῃ ζῶα, ὁ ὄνος καὶ ὁ βοῦς, ὧν τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ σώματος δὲν παρεστάθη πλαστικῶς κρυπτόμενον ὑπὸ τοῦ τεχνίτου διὰ τῶν κορμῶν τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς φάτνης παρασταθέντων δύο πελωρίων δένδρων[1]· ὁ τρόπος οὗτος τῆς παραστάσεως εἶνε συνήθης καὶ ἐν τῇ ἀρχαϊκῇ τέχνῃ· οὕτω, λόγου χάριν, ἐν τῷ δυτικῷ ἀετώματι τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς τῶν Κενταύρων εἷς εἰκονίζεται τὸ ἔμπροσθεν μέρος μόνον τὸ ὁρώμενον ἔχων.

[1] [Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐν καθαρῷ γεγραμμένον καὶ φέρον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Συγγραφέως ἐστάλη εἰς τὴν Σύνταξιν τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος πρὸς δημοσίευσιν μετὰ τὸν ἐν Βερολίνῳ θάνατόν του ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κ. Μ. Δαμιράλη].

Ἂν δὲ τὰ ἑκατέρωθεν τῆς φάτνης δένδρα (ὧν τὸ μὲν ἐν δεξιᾷ τοῦ ὁρῶντος εἶνε ὡς νομίζω δρῦς, πίτυς δὲ τὸ πρὸς ἀριστερὰν) ἔχουσι συμβολικήν τινα σημασίαν δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω, παρατηρῶ δὲ μόνον ὅτι ἐπὶ ἀναγλύφων τῆς μητρὸς τῶν θεῶν Κυβέλης χρόνων Ῥωμαϊκῶν εἰκονίζονται ἐνίοτε ὅμοια δένδρα, ὡς καὶ ἐπὶ σαρκοφάγων.

Ἄνωθεν τῆς παραστάσεως ταύτης τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ὑπάρχει τμῆμα ἑτέρας παραστάσεως ἐν βαθυτέρῳ τοῦ λίθου ἐδάφει, σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἀνὴρ δῆλα δὴ ποδήρες ἱμάτιον περιβεβλημένος, ὥς ἐστιν εἰκάσαι ἐκ τοῦ σῳζομένου μέρους τοῦ σώματος αὐτοῦ, βαίνων παντὶ τῷ πέλματι τῶν ποδῶν ἀμφοτέρων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, χωρεῖ ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι, ἕπεται δὲ αὐτῷ ζῶον πιθανῶς ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐλαυνόμενον, οὗ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν σῳζόμενα δεικνύουσιν ἡμῖν ἐναργῶς τὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι διεύθυνσιν αὐτοῦ· ἑπομένως οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπολείπεται ὅτι ἡ ἄνωθεν παράστασις εἰκονίζει ἕτερον γεγονὸς τοῦ βρεφικοῦ βίου τοῦ Χριστοῦ, δῆλα δὴ τὴν φυγὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ εἰς Αἴγυπτον κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου μαρτυρίαν λέγοντος ἐν κεφ. 2 ἐδαφ. 13ῳ τάδε· «ὡς δὲ ἀπῆλθον οἱ μάγοι ἐνεφα-«νίσθη ἄγγελος Κυρίου τῷ Ἰωσὴφ κατ᾽ ὄναρ καὶ «λέγει αὐτῷ. Ἀναστὰς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ «τὴν μητέρα καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον μένων ἐκεῖ «ἕως ἂν εἴπω· ὁ γὰρ Ἡρώδης ζητεῖ τὸ παιδίον ἵνα

[1] [Τὸ πρὸς δεξιὰ τῷ ὁρῶντι ζῶον λείχει διὰ τῆς γλώσσης τὸ βρέφος].

«ἀπολέσῃ αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παι-«δίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς ἀναχωρήσας «εἰς Αἴγυπτον».

Ὅτε τὸ πρῶτον εἶδον τὸ ἔργον τοῦτο ὑπέθεσα ὅτι εἶνε ἔργον χρόνων μεταγενεστέρων καὶ δὴ φραγκικῶν, παρατηρήσας ὅμως τὸ ἀρχαιοπρεπὲς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ μετ᾽ ἐπιστάσεως ἐπείσθην ὅτι εἶνε ἔργον τῶν πρώτων μετὰ Χριστὸν αἰώνων. Ἡ παράστασις δὲ αὕτη δὲν εἶνε σπανία ἐν τῇ Χριστιανικῇ τέχνῃ. Ἐν Ῥώμῃ[1] ἐν Arles τῆς Γαλλίας[2] καὶ ἐν Μεδιολάνοις ὑπάρχουσι σαρκοφάγοι τοῦ γ´ καὶ δ´ αἰῶνος ἐν αἷς εἰκονίζεται ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ κατὰ τρόπον ὅμως διάφορον, διότι ἐκεῖ καὶ οἱ μάγοι εἰκονίζονται δῶρα προσφέροντες τῷ Χριστῷ καὶ ἡ Παναγία.

Ἐκ τούτων τῶν ἔργων καὶ ἄλλων ὑστερωτέρων χρόνων γίνεται δῆλον ὅτι ἡ τέχνη ἡ πλαστική, εἰ καὶ παρήκμασε σὺν τῇ παρακμῇ τῶν ἐθνῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, δὲν ἐσβέσθη ἐντελῶς κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, ἀλλὰ τροποποιουμένη ἐξ ἀρχῆς ἐν πολλοῖς ὑπὸ τῆς νέας θρησκείας ἥτις τὸν μὲν Χριστὸν παρέστησεν ὡς καλὸν ποιμένα κατὰ τὸν τύπον τοῦ κριοφόρου Ἑρμοῦ, τὴν δὲ συμβολικὴν τοῦ Καιροῦ παράστασιν ὡς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τῷ ἐν Βενετίᾳ βλέπομεν, καὶ νέας ἰδέας καὶ παραστάσεις ἐξευρίσκουσα ἐξηκολούθησε βιοῦσα μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς ἀναγεννήσεως ὅτε ἡ τέχνη παράδειγμα ἔχουσα τὴν ἀρχαίαν τέχνην κυρίως δὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἤρξατο νὰ δημιουργῇ κατὰ τὸν τύπον αὐτῆς.

Ἐν Βερολίνῳ τῇ 14 Δεκεμβρίου 1888.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΑΜΙΡΑΛΗΣ

[1] Bottari, Roma Sotterranea III, πίν. 195.

[2] P. Raphaeli Carruzi, dell' arte Christianica IV, πίν. 310.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΑΡΑ ΤΑ ΜΕΓΑΡΑ

(Πίν. 4, 5 καὶ 6)

«Ἰοῦσι δὲ ἐκ Μεγάρων ἐς Κόρινθον ἄλλοι τέ εἰσι τάφοι καὶ αὐλητοῦ Σαμίου Τηλεφάνους· ποιῆσαι δὲ τὸν τάφον Κλεοπάτραν τὴν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου λέγουσι· καὶ Καρὸς τοῦ Φορωνέως μνῆμά ἐστι, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς χῶμα γῆς, ὕστερον δὲ τοῦ θεοῦ χρήσαντος ἐκοσμήθη λίθῳ κογχίτῃ· μόνος δὲ Ἑλλήνων Μεγαρεῦσιν ὁ κογχίτης οὗτός ἐστι καὶ σφίσι καὶ ἐν τῇ πόλει πεποίηται πολλὰ ἐξ αὐτοῦ· ἔστι δὲ ἄγαν λευκὸς καὶ ἄλλου λίθου μαλακώτερος· κόγχοι δὲ αἱ θαλάσσιαι διὰ παντὸς ἔνεισίν οἱ· αὐτὸς μὲν τοιοῦτός ἐστιν ὁ λίθος· τὴν δὲ ὀνομαζομένην ἀπὸ Σκίρωνος καὶ ἐς τόδε, Σκίρων, ἡνίκα Μεγαρεῦσιν ἐπολεμάρχει, πρῶτος, ὡς λέγουσιν, ἐποίησεν ἀνδράσιν ὁδεύειν εὐζώνοις· Ἀδριανὸς δὲ [ὁ] βασιλεὺς καὶ οὕτως, ὡς καὶ ἣν ἅρματα ἐναντία ἐλαύνηται, κατέστησεν εὐρυχωρῆ τε καὶ ἐπιτηδείαν εἶναι».

«Λόγοι δέ εἰσιν ἐς τὰς πέτρας, αἱ κατὰ τὸ στενὸν τῆς ὁδοῦ μάλιστα ἀνέχουσιν, ἐς μὲν τὴν Μολουρίδα ὡς ἀπὸ ταύτης αὑτὴν ἐς θάλασσαν Ἰνὼ ῥῖψαι, Μελικέρτην ἔχουσα τῶν παίδων τὸν νεώτερον· τὸν γὰρ δὴ πρεσβύτερον αὐτῶν Λέαρχον ἀπέκτεινεν ὁ πατήρ· λέγεται μὲν δὴ καὶ μανέντα δρᾶσαι ταῦτα Ἀθάμαντα, λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐς τὴν Ἰνὼ καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας χρήσαιτο ἀκρατεῖ τῷ θυμῷ, τὸν συμβάντα Ὀρχομενίοις λιμὸν καὶ τὸν δοκοῦντα Φρίξου θάνατον αἰσθόμενος οὐ τὸ θεῖον αἴτιον οὐ γενέσθαι, βουλεῦσαι δὲ ἐπὶ τούτοις πᾶσιν Ἰνὼ μητρυιὰν οὖσαν· τότε δὲ φεύγουσα ἐς θάλασσαν αὑτὴν καὶ τὸν παῖδα ἀπὸ τῆς πέτρας τῆς Μολουρίδος ἀφίησιν· ἐξενεχθέντος δὲ ἐς τὸν Κορινθίων Ἰσθμὸν ὑπὸ Δελφῖνος, ὡς λέγεται, τοῦ παιδὸς τιμαὶ καὶ ἄλλαι τῷ Μελικέρτῃ δέδονται, μετονομασθέντι Παλαίμονι, καὶ τῶν Ἰσθμίων ἐπ᾽ αὐτῷ τὸν ἀγῶνα ἄγουσι· τὴν μὲν δὴ Μολουρίδα πέτραν Λευκοθέας καὶ Παλαίμονος ἱερὰν ἥγηντο· τὰς δὲ μετὰ ταύτην νομίζουσιν ἐναγεῖς, ὅτι παροικῶν σφίσιν ὁ Σκίρων, ὁπόσοις τῶν ξένων ἐπετύγχανεν, ἠφίει

σφᾶς ἐς τὴν θάλασσαν· χελώνη δὲ ὑπενήχετο ταῖς πέτραις τοὺς ἐσβληθέντας ἁρπάζειν· εἰσὶ δὲ αἱ θαλάσσιαι πλὴν μεγέθους καὶ ποδῶν, ὅμοιαι ταῖς χερσαίαις, πόδας δὲ ἐοικότας ἔχουσι ταῖς φώκαις· τούτων περιῆλθεν ἡ δίκη Σκίρωνα ἀφεθέντα ἐς θάλασσαν τὴν αὐτὴν ὑπὸ Θησέως· ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ Διός ἐστιν Ἀφεσίου καλουμένου ναός· φασὶ δὲ ἐπὶ τοῦ συμβάντος ποτὲ τοῖς Ἕλλησιν αὐχμοῦ θύσαντος Αἰακοῦ κατὰ δή τι λόγιον τῷ Πανελληνίῳ Διὶ ἐν Αἰγίνῃ... κομίσαντα δὲ ἀφεῖναι καὶ διὰ τοῦτο Ἀφέσιον καλεῖσθαι τὸν Δία· ἐνταῦθα καὶ Ἀφροδίτης ἄγαλμα καὶ Ἀπόλλωνός ἐστι καὶ Πανός. Προελθοῦσι δὲ ἐς τὸ πρόσω μνῆμά ἐστι Εὐρυσθέως, φεύγοντα δὲ ἐκ τῆς Ἀττικῆς μετὰ τὴν πρὸς Ἡρακλείδας μάχην ἐνταῦθα ἀποθανεῖν αὐτὸν ὑπὸ Ἰολάου λέγουσιν· ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ καταβᾶσιν Ἀπόλλωνος ἱερόν ἐστι Λατῴου καὶ μετ' αὐτὸ Μεγαρεῦσιν ὅροι πρὸς τὴν Κορινθίαν, ἔνθα Ὕλλον τὸν Ἡρακλέους μονομαχῆσαι πρὸς τὸν Ἀρκάδα Ἔχεμον λέγουσιν».

Οὕτω περιγράφει ὁ Παυσανίας τὰ τῆς ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ἀγούσης (1, 44, 6-10), ἐπὶ δὲ τούτων τῶν λόγων τοῦ περιηγητοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἀξιοπιστίας αὐτοῦ στηριζόμενος ὁ κ. Lolling ἔγραψε τὴν ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ (Ἀρχ. Ἐφ. 1887, σελ. 201 κ.ἑξ.) δημοσιευθεῖσαν ἀξιόλογον αὐτοῦ πραγματείαν, ἥτις καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ τῶν ἐν Μεγάροις ἀνασκαφῶν, περὶ ὧν κυρίως ὁ λόγος ἐνταῦθα.

Πρὶν ὅμως εἰς τὸ κύριον τοῦτο τοῦ λόγου μου θέμα εἰσέλθω, ἐπιτραπήτω μοι μίαν ἰδίως νὰ προτάξω παρατήρησιν. Ἐγεννήθη μοι δηλ. ἅμα ἀναγνόντι τὸ ἄρθρον τοῦ φίλου συναδέλφου ἡ ἀπορία, τίνι τρόπῳ εἰς τὸ ἀξιόπιστον καὶ τὸ ἀκριβὲς καὶ εὐμέθοδον τῆς περιηγήσεως καὶ περιγραφῆς τοῦ Παυσανίου στηριζόμενος ὁ κ. Lolling ἀνεζήτησε κατ' ἐκείνην τὴν ὁδόν, τὸν νῦν καλούμενον Τουρκόδρομον[1], τὰ λείψανα τῶν ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ περιγραφομένων μνημείων, ἀφοῦ αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ ὅτι ἡ μὲν Ἀδριάνειος ἁμαξιτὸς[2] (ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ὁδὸς ἀξία τοῦ ὀνόματος) τὴν αὐτὴν εἶχε φορὰν καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος, κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐγγύτατα τῶν Μεγάρων, οἵαν καὶ αἱ δύο νεώτεραι, ἥ τε ἁμαξιτὸς δηλ. καὶ ἡ σιδηρᾶ ὁδός, ὁ δὲ Τουρκόδρομος, καὶ ἂν ὄντως ὑπῆρχε καὶ τὸ πάλαι, ἦν καὶ τότε ὅ,τι καὶ νῦν *ἀτραπὸς* μᾶλλον, ἧς δύνανται νὰ κάμωσι χρῆσιν μόνον εὐσταλεῖς ὁδοιπόροι τὴν πορείαν αὐτῶν θέλοντες κατά τι νὰ συντομεύσωσιν ἀποφεύγοντες τὴν μακρὰν καμπύλην γραμμήν, ἣν ἡ ἁμαξιτὸς διαγράφει κατὰ τοὺς πρόποδας καὶ τῶν ταπεινοτέρων ὑψωμάτων καὶ παρ' αὐτὴν σχεδὸν τὴν θάλασσαν κεχαραγμένη οὖσα. Ἂν ὁ Παυσανίας περιγράφων τὰ τῆς ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ἀγούσης θεωρήματα οὐχὶ τὴν ἐν κοινῇ χρήσει τότε τοὐλάχιστον οὖσαν, καθ' οὓς δηλ. αὐτὸς περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα χρόνους, Ἀδριάνειον ὁδὸν εἶχεν ἐν νῷ, ἀλλ' ἄλλην τινὰ ἀρχαιοτέραν καὶ μὴ συνήθη, ἱκανῶς δ' ἐκείνης ἀποκλίνουσαν κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν Μεγάρων καὶ τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν διάστημα, καὶ ταύτης περιγράφων (ἐξ αὐτοψίας ἢ μὴ δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ μένῃ ἀνεξέταστον) τὰ σῳζόμενα μνημεῖα οὐδὲ νύξιν τοῦ πράγματος δίδει διὰ τῶν λόγων του τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ, ὑποθέτων, ὡς φαίνεται, αὐτοὺς σφόδρα μαντικούς, οὐχὶ ἐπαίνων, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ ψόγου ἄξιος ἦτο[1]. Ἢ λοιπόν, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Lolling ἀνακαλυφθέντα ἐρείπια κατὰ τὸν Τουρκόδρομον καὶ *πέραν ἔτι αὐτοῦ* (ἐξ αὐτοῦ τοῦ διαγράμματος τοῦ συναφθέντος εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ πολυμαθοῦς συναδέλφου συνεπέρανον ὅτι τὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀφεσίου Διὸς ἐρείπια μακρὰν ἔκειντο τοῦ Τουρκοδρόμου) εἶναι τῷ ὄντι λείψανα τῶν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου κατὰ τὴν ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον

[1] Οὕτω καὶ ὄχι *Τουρκοδρόμι* καλεῖται ὑπὸ τῶν Μεγαρέων σήμερον ἡ ἀτραπὸς καὶ ἦν ὄντως ἡ συνήθης ὁδὸς ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον· ὑπῆρχε δὲ καὶ ἄλλη δυσβατωτέρα, ἀλλὰ καὶ συντομωτέρα, ἀνὰ μέσον τῶν ὑψωμάτων τῆς Γερανείας, ἣν οἱ Τάταροι ταχυδρόμοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ ἐξ Ἰωαννίνων ἐπορεύοντο, οἱ τὰς ἐπισήμους διαταγὰς εἰς Πελοπόννησον κομίζοντες.

[2] Χάριν μάλιστα ταύτης εἶχε κτισθῆ πιθανῶς, λέγει ὁ Lolling ἔ. ἀ. σελ. 206, ὁ στρογγύλος Πύργος, οὗ λείψανα ἱκανὰ σῴζονται καὶ νῦν ἔτι κατὰ τὴν κυρίαν καμπὴν τῆς σιδηρᾶς ὁδοῦ, εἴκοσι μόλις λεπτὰ τῆς ὥρας μακρὰν καὶ πρὸς μεσημβρίαν τῆς πόλεως τῶν Μεγάρων. Ἐμοὶ ὅμως τὰ τοῦ Πύργου τούτου ἐρείπια φαίνονται μαρτυροῦντα χρόνους οἰκοδομῆς πολὺ ἀρχαιοτέρους, δὲν βλέπω δὲ καὶ τὸν λόγον τοῦ νὰ ὑποτεθῇ οὗτος κτισθεὶς ἐπὶ Ἀδριανοῦ· ἐπειδὴ ὅμως πάντως πρὸς ὑπεράσπισιν ὁδοῦ τινος ἐκεῖθεν διερχομένης εἶχε κτισθῆ, συμπεραίνω ὅτι δίκαιον ἔχει ὁ Vischer (Erinn. u. Eindrücke aus Griechenland σελ. 226, σημ.) φρονῶν ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ὑπῆρχεν ἁμαξιτὸς κατὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, ταύτης δὲ χάριν εἶχε κτισθῆ καὶ ὁ Πύργος εἰμὴ κατὰ τὸν 5ον, κατὰ τὸν 4ον π. Χ. αἰῶνα πιθανῶς κατὰ τὴν γνώμην μου.

[1] Καὶ ὅμως συνειθίζει νὰ κάμνῃ λόγον ὅταν τῆς συνήθους ὁδοῦ ἐκτρεπόμενος ἄλλην τινὰ πορεύηται. Παραβληθήτωσαν π. χ. τὰ χωρία 8, 13, 4, 8, 23, 2.

ἄγουσαν μνημονευομένων μνημείων, καὶ τότε ὁ περὶ τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τοσοῦτον εὔφημος λόγος ἐκ ταύτης τῆς ἀφορμῆς ἀστήρικτος, ἢ οὐδεμίαν εἶχον ταῦτα σχέσιν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνημονευόμενα *θεωρήματα* καὶ τότε στηριζόμενός τις ἀληθῶς εἰς τὰ τοῦ Παυσανίου λόγια κατὰ τὴν Ἀδριάνειον ὁδὸν καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν Τουρκόδρομον ἔπρεπε νὰ ἀναζητήσῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενα μνημεῖα. Ταῦτ' ἔχων ἐν νῷ καὶ τὸ τοῦ κ. Lolling ἄρθρον ἐν χερσὶν ἐπεσκέφθην τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος τόπους, ἡ δὲ τούτων ἁπλῆ αὐτοψία καὶ ἡ ἄνευ διὰ σκαφῆς τινος βασιμωτέρα ἔρευνα δὲν ἦσαν βεβαίως ἱκαναὶ νὰ λύσωσι τὴν ἀπορίαν μου ἐκείνην. Δισταγμοὶ ἠδύναντο περὶ πάντων νὰ γεννηθῶσι· τὰ ἐρείπια λ. χ. τοῦ ὑποτεθέντος τάφου τοῦ Τηλεφάνους ἠδύναντο καὶ ἁπλῆς ἐπαύλεως λείψανα νὰ ὦσι καὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐφαίνετο ἐπικυροῦν τὸ λείψανον ἐκεῖνο τοῦ ἐλαιοτριβείου τὸ καὶ πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν ὁρατὸν ὄν, καὶ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ τοῦ ἄλλου κτίσματος τὰ ἐρείπια τοῦ ὄπισθεν τῶν Κουρμουλῶν ὡσαύτως ἐπαύλεως ἢ ἀγροτικοῦ τινος οἴκου λείψανα ἠδύναντο νὰ ὑποτεθῶσι, ὁ ἕτερος[1] τῶν Κουρμουλῶν, καίπερ ὄντως σφόδρα κωνοειδὲς καὶ αὐτὸ τοῦτο τυμβοειδὲς ἔχων σχῆμα ἠδύνατο ἐπίσης ὡς ὁ παρακείμενος αὐτῷ φυσικὸς νὰ ἦναι *γήλοφος* καὶ τὰ ἐν τῇ θέσει τῇ νῦν καλουμένῃ «*στὰ μάρμαρα*» ἐρείπια οὐχὶ ναοῦ, ἀλλ' ἄλλου τινὸς κτίσματος ἀπομεινάρια· ἀλλὰ καὶ τὸ τί πράγματι ἦσαν μόνον ἡ *σκαπάνη* ἠδύνατο νὰ δείξῃ καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ τοῦ γράψαντος τὸ περὶ αὐτῶν ἄρθον εὐχὴ περὶ διὰ σκαφῆς περαιτέρω ἐρεύνης τῶν ἐν λόγῳ λειψάνων (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 216) ἐφάνη μοι εὐλογωτάτη. Ἐπρότεινα λοιπὸν ταύτην εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας καὶ τῆς προτάσεώς μου δεκτῆς γενομένης ἠρξάμην τοῦ ἔργου (ἡ ἐποπτεία αὐτοῦ ἀνετέθη, ὡς εἰκός, εἰς ἐμὲ αὐτὸν) κατὰ Ἰούνιον τοῦ παρελθόντος ἔτους

[1] Οὕτω, κατ' ἀρσενικὸν δηλ. γένος, καλοῦσι τοὺς δύο ἐκείνους λοφίσκους οἱ νῦν Μεγαρεῖς καὶ ὄχι *Κουρμούλαις*· τὸ ὅτι δὲ ἐν συμβολαίῳ ἐκμισθώσεως φέρονται κατὰ θηλυκὸν γένος ἀναγεγραμμένοι (Ἀρχ. Ἐφημ. ἔ. ἀ. σελ. 207, σημ. 1) προῆλθεν ἐξ ἁμαρτήματος τοῦ συμβολαιογράφου ξένου ἴσως ὄντος ἢ καὶ ἐξ ἀγνοίας αὐτῶν τῶν συμβαλλομένων ἀλβανοφώνων ὄντων ἐκ τοῦ ἐγγὺς χωρίου *Μάζι*· γνωστὸν δὲ ὅτι οἱ ἀλβανόφωνοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος συνηθέστατα μεταλλάσσουσι τὰ γένη ἑλληνιστὶ ὁμιλοῦντες. Περὶ δὲ τῆς σχέσεως τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ λατινικὸν tumulus (=τύμβος) ἂς κρίνωσιν ἄλλοι· ἐν Θεσσαλίᾳ, ὡς ἤκουσα, καλοῦσι τοὺς τοιούτους λοφίσκους *Τούμπαις*.

καὶ ἐντὸς διμηνίας ἔφερον αὐτὸ εἰς πέρας· τὰ δὲ ἐξαγόμενα τῶν ἐκεῖ ἐρευνῶν εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

Καὶ πρῶτον, ὡς εἰκός, διέταξα τοὺς σκαφεῖς νὰ σκάψωσιν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Κουρμουλοῦ, δύο μὲν ἐξ αὐτῶν κατὰ τὸ μέσον που τοῦ ὕψους τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ἑτέρους δὲ δύο ὀλίγον τι χαμηλότερον κατὰ τὴν δυτικὴν πλευράν· ἀλλ' ἤρκεσε καὶ τῆς μιᾶς μόνης ταύτης ἡμέρας ἡ δοκιμὴ ἵνα ἐπιρρώσῃ ἐν ἐμοὶ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι καὶ οὗτος ὁ λοφίσκος ὕψωμα γῆς φυσικὸν ἦν· οἴκοθεν ὅμως ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἠρκέσθην εἰς ταύτην καὶ μόνην τὴν δοκιμήν· ἀνέσκαψα αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν μεσημβρινήν του πλευρὰν καὶ κατὰ τὴν βάσιν καὶ κατὰ τὴν κορυφήν του ἀκόμη[1], ἕως οὗ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐπείσθην πλέον ἀδιστάκτως ὅτι ὄντως ὁ λόφος ἦν *φυσικὸς* καὶ ἀνήγγειλα τοῦτο ἔκτοτε τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας. Ἐνῷ δέ τινες τῶν σκαφέων περὶ τοῦτον τὸν λόφον εἰργάζοντο, ἄλλοι ἀνέσκαπτον συγχρόνως καί τινα μικρότερον παρακείμενον αὐτῷ, ἕτεροι δέ τινες καὶ τὸν πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ κείμενον τὸν τὸ σχῆμα στρογγύλον ἢ μᾶλλον ἐλλειψοειδὲς ἔχοντα, ἡ δὲ ἔρευνα καὶ τούτων εἰς τὸ αὐτὸ μὲ ἤγαγε συμπέρασμα, ὅτι δηλ. πάντες φυσικὰ ἦσαν τῆς γῆς ὑψώματα εἰ καί, τὸ ὁμολογῶ, γεωλογικά τινα φαινόμενα μοὶ ἦσαν ἀκατάληπτα· λ. χ. δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐξηγήσω τὰ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μεγάλου Κουρμουλοῦ ὑπάρχοντα καὶ στρῶμα πάχους, ἤτοι βάθους, 2,00 Γ. Μ. ἀποτελοῦντα στρογγύλα χαλίκια ἐξ ἀσβεστολίθου, ἐνῷ τὸ κύριον σῶμα τοῦ λόφου ἐκ μαλακῆς τινος συνίστατο ὕλης πρὸς τὴν κοινῶς *κιμιλιὰν* λεγομένην ὁμοίας[2], καθὼς ἐπίσης δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω τὴν κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ παρακειμένου ἐλλειψοειδοῦς λοφίσκου *βραχοειδῆ*[3] ἐπιφάνειαν, ἐνῷ

[1] Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἐκεῖ ἔσκαψα οὕτω, ὥστε καὶ νῦν ὁ λόφος σῴζει τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ σχῆμα.

[2] Τὴν αὐτὴν γεωλογικὴν σύστασιν ἔχουσιν, ὡς κατόπιν ἐκ συμπτώσεως ἠδυνήθην νὰ μάθω, καὶ οἱ λόφοι ἀμφοτέρων τῶν Ἀκροπόλεων τῶν Μεγάρων.

[3] Αὕτη, ὡς φαίνεται, ὑπῆρξεν ἀφορμὴ ἵνα νομίσῃ αὐτὸν ὁ Lolling (Ἀρχ. Ἐφημ. ἔ. ἀ. σελ. 208) ὡς καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ βράχου συνιστάμενον, ὅπερ ὅμως ἤνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸ ὀρθὸν συμπέρασμα ὅτι ὁ λοφίσκος ἐκεῖνος ἦν φυσικὸν ὕψωμα γῆς. Τοιαύτη τις γεωλογικὴ τοῦ ἐδάφους σύστασις εἶναι συχνοτάτη ἐν τοῖς πέριξ τῶν Μεγάρων ὑψώμασι καὶ δύναται εὐκόλως ν' ἀπατήσῃ καὶ τὸν προσεκτικώτερον ἐνίοτε παρατηρητὴν δυνάμενον νὰ ἐκλάβῃ τὴν βραχοειδῆ ταύτην ἐπιφάνειαν καὶ ὡς τείχους λείψανα, ὅταν τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ ὑψώματος εἶναι καταφανὲς κατὰ τὴν ἐκ τῆς μαλακῆς ἐκείνης ὕλης σύστασίν του.

καὶ τούτου τὸ κύριον σῶμα ἐκ τῆς αὐτῆς μαλακωτέρας ὕλης ἀπετελεῖτο. Τὸ πρᾶγμα εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ ἐξηγήσῃ κατόπιν ὁ καθηγητὴς κ. Lepsius ἐπισκεφθεὶς τοὺς τόπους κατὰ παράκλησιν τοῦ κ. Lolling τὴν δὲ περὶ τούτου ἔγγραφον σημείωσίν του, ἣν ἐπὶ ποδός, οὕτως εἰπεῖν, γράψας ἐνεχείρισέ μοι χορηγήσας μοι συγχρόνως καὶ τὴν ἄδειαν νὰ κάμω αὐτῆς, οἵαν ἂν νομίσω ὠφέλιμον, χρῆσιν, παραθέτω ᾧδε ὁλόκληρον. «Die konisch geformten Hügel eine halbe Stunde südwestlich der Stadt Megara gelegen sind nicht künstlich von Menschenhand aufgeschüttet, sondern sie sind sowohl nach ihrem Inhalt als nach ihrer Form natürlicher Enstehung. Sie bestehen zum grösseren Theil aus einem fetten graubraunen Thon (von tertiärem Alten) dessen Schichten in den aufgegrabenen Stellen in ihrer natürlichen Lagerung in den Hügeln zu sehen sind; auf diesem Thone lagern jüngere Conglomerate aus Kalkgeröllen zusammengesetzt, welche zum Theil lose aufgehäuft nur mit Sand und Lehm verbunden sind, zum anderen Theil aber durch ein Kalkcement zu einem festen Kalkconglomerat verwachsen sind.

Die konische Form dieser Hügel ist allein durch Erosion, das heisst, durch die abfliessenden und einschneidenden kleinen Wasseradern bei Regengüssen enstanden; man sieht rings um die Hügel die Wasserrinnen (kleine ρεύματα) in denen das Regenwasser abläuft. Diese Form ist allerdings eine ungewöhnlich regelmässig konische und erklärt sich nur aus der Uebereinander-Lagerung der beiden verschiedenartigen Materialen: das harte Kalkconglomerat widersteht der Erosion länger als der unterlagende Thon und beschützte diesen vor stärkeren Abwaschung.

Es kommt hinzu dass in dem Gebiet rings um die vier[1] einzelnen konischen Hügel die tertiären Schichten fast ganzfortgewachsen sind, so dass diese Hügel umgeben sind von den Felsmassen und den Bergen der grauen Kreidekalksteine; daher der auffallende Gegensatz der braunen weichen Erde der konischen Hügel und der Kalkfelsen des umliegenden Gebietes. Ohne nähere Untersuchung und von weitem gesehen würde wohl Jedermann (auch ein Geologe) zuerst diese konischen Hügel bei Megara für künstlich aufgeschüttete *Tumuli* halten. Daher ist es auch sehr wahrscheinlich, dass die alten Griechen diese Hügel als vorgeschichtliche Grabhügel, wie es deren in Griechenland so viele giebt, angesehen und betrachtet haben».

Εἰς ταῦτα οὐδὲν ἔχω, ὡς εἰκός, νὰ παρατηρήσω εἰμὴ μόνον ὅτι αὔλακας εἰς καταφορὰν τῶν ὑδάτων βλέπει τις ἰδίως κατὰ τὴν βορείαν τοῦ λοφίσκου πλευρὰν καὶ μίαν οὕτω βαθεῖαν (καὶ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἴσως χειρὸς πλατυνθεῖσαν) ὥστε καὶ νὰ παραβλάπτηταί πως ἐκεῖ τὸ ἄλλως κανονικὸν σχῆμα τοῦ λόφου. Ἂν δέ, ὡς καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Lepsius φαίνεται φρονῶν, καὶ οἱ ἀρχαῖοι ὑπελάμβανον αὐτὸν ὡς τύμβον προϊστορικῶν χρόνων ἀμφιβάλλω ἐγὼ δι' οὓς κατωτέρω θὰ μνημονεύσω λόγους.

Τούτων δὲ γενομένων ἡ προσοχή μου ἐστράφη, ὡς εἰκός, εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ὑποτιθεμένου τάφου τοῦ Τηλεφάνους. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα δὲν ἐβράδυνεν ἡ σκαπάνη νὰ καταδείξῃ ὅτι ἄλλου τινος κτίσματος, πιθανώτατα ἀγροτικῆς ἐπαύλεως, εἴχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ λείψανα. Τὸ ἔργον ὅμως ἐδῶ διήρκεσεν ἐπί τινας ἡμέρας, καί περ πολὺ πλειόνων σκαφέων ἐργασθέντων, διότι ἐκρίθη σκόπιμον νὰ ἐρευνηθῶσι τὰ ἐρείπια διὰ τελείας σκαφῆς ἵνα δυνηθῶμεν κατόπιν καὶ διάγραμμα αὐτῶν ἁπλοῦν νὰ ἐκπονήσωμεν· οὕτω δὲ καὶ ἐγένετο καὶ ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων ἔχει τῷ ὄντι ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Καβεράου ἐκπονηθὲν διάγραμμα, εἰς κατανόησιν τοῦ ὁποίου ἀνάγκη νὰ προσθέσω ἐγὼ τὰ ἑξῆς (Πίν. 4, ἀριθ. 1).

Ὁ κ. Lolling διέκρινε κυρίως τοὺς τοίχους, οὓς ἐπίτηδες ὁ τὸ σχέδιον ἐκπονήσας διὰ μελανωτέρας ἔγραψε γραμμῆς (α-β-γ-δ) καὶ συγχρόνως ἀμυδρῶς καὶ τὴν ἐξωτάτην γραμμὴν (Β-Χ) ἥτις καὶ νῦν (μετὰ τὴν σκαφὴν) σαφῶς δὲν διακρίνεται. Κατὰ ταύτην ὁ τοῖχος ἐπ' αὐτοῦ ὄντως τοῦ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν βράχου στηριζόμενος εἶχεν, ὡς φαίνεται, ἔκπαλαι καταστραφῆ. Τὸ κύριον ὅμως τοῦ οἰκοδομήματος μέρος καὶ οἱονεὶ τὸν πυρῆνα, οὕτως εἰπεῖν, αὐτοῦ ἀπετέλει ἀναντιρρήτως τὸ τετράπλευ-

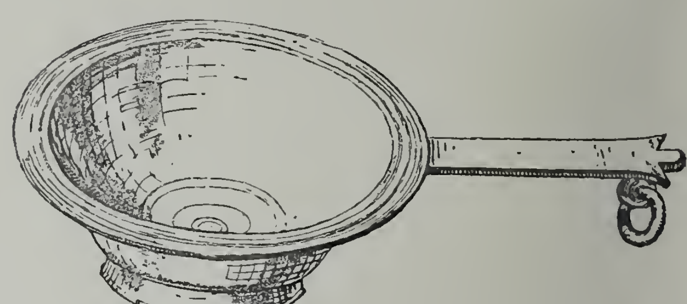
[1] Ὑπάρχει τῷ ὄντι βορειοανατολικὰ τῶν τριῶν ἄλλων καὶ τέταρτος λοφίσκος, ὅστις μακρόθεν ἐπίσης τὸ αὐτὸ δεικνύει σχῆμα· ἀλλὰ τούτου μάλιστα ἡ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐξέτασις κατὰ τὴν πρώτην μου ἐκείνην ἐπίσκεψιν τῶν τόπων μ' ἐστήριξεν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν μου ὅτι πάντα ταῦτα τὰ ὑψώματα ἦσαν *φυσικά*. Ἐν τούτῳ δηλ. ὄχι μόνον ἡ ἐκ *κιμωλίας* αὐτοῦ σύστασις καὶ ἄνευ σκαφῆς εἶναι καταφανής, ἀλλὰ καὶ ἡ σύνδεσις αὐτοῦ πρὸς τὸ πέριξ βραχῶδες ἔδαφος σαφής, εἰ καὶ εἰς τὸν μὴ γεωλόγον ἀσαφὴς μένει πάντοτε ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐκεῖ.

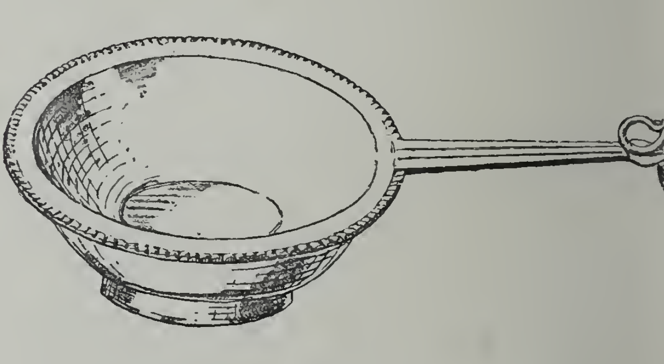
ρον α-β-γ-δ διηρημένον εἰς τέσσαρα δωμάτια, (1, 2, 3, 4) ὧν οἱ τοῖχοι γύρωθεν (πλὴν τῶν μεσαίων δηλ.) ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ὀγκωδῶν πολυγωνίων λίθων ᾠκοδομημένοι. Τοῦ τοίχου α-β, ἤτοι τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίου τούτου οἰκοδομήματος, τοῦ παρέχοντος ἀληθῶς ὄψιν τόσον ἀρχαϊκὴν ἐξεπόνησε καὶ ὁ κ. Καβεράου ἁπλοῦν σκαρίφημα (Πίν. 4, ἀριθ. 2), ἀμφότεροι δέ, ἐγώ τε δηλ. καὶ ὁ εἰρημένος ἀρχιτέκτων, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ διακρίνωμεν ἐν τοῖς λίθοις αὐτοῦ ἢ ἐν ἑτέρῳ τινὶ λίθῳ τῶν λοιπῶν τοίχων τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Lolling μνημονευόμενον περιθώριον. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτου δὲν δυσκολεύομαι ἐγὼ νὰ δεχθῶ ὅτι τῷ ὄντι τὸ κτίσμα δὲν εἶναι τόσον πολὺ ἀρχαῖον ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται καὶ κάλλιστα δύναται ν'ἀναχθῇ εἰς τὸν 5ον ἢ τὸν 4ον ἔτι π. Χ. αἰῶνα. Ἐν Ἐλευσῖνι (ἵνα παραλείψω τὰ ἀλλαχοῦ παρατηρηθέντα) εὗρον ἐγὼ αὐτὸς ἰδιωτικὰ κτίσματα ὅμοιον ἔχοντα ἐν πολλοῖς τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τῶν τοίχων των· ἔν τινι δὲ τῶν λίθων τοιούτου τινος τοίχου ἀνέγνων τάδε τὰ γράμματα ΕΡΟ. Ἀλλὰ καὶ ἐν Μεγάροις ὡς καὶ ἐν Ἐλευσῖνι ὁ φαιὸς ἀσβεστόλιθος εἶναι ἐπίσης σκληρὸς καὶ δυσκολώτατα τέμνεται κανονικῶς, τοῦτο δὲ πιθανῶς εἶναι ὁ λόγος ὁ ἀναγκάσας τοὺς πάλαι κατοίκους αὐτῶν νὰ τέμνωσι καὶ μεταχειρίζωνται αὐτὸν ὡς καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ οἰκοδομήματι· διότι ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῷ πίνακι (4, ἀριθ. 2) οἱ λίθοι εἶναι μὲν πολυγώνιοι, ἀλλ' ὄχι καὶ τοιοῦτοι, οἷοι λ. χ. τοῦ ἐν Μυκήναις καὶ ἀλλαχοῦ πολυγωνίου τείχους. Ὁποία δέ τις ἦν ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν τεσσάρων τούτων δωματίων ἀρχικῶς δὲν φαίνεται νῦν. Κατὰ τὸ δωμάτιον 3 φαίνονται νῦν δύο ἀνοίγματα θυρῶν· ἀλλὰ θύρα ἦν κυρίως ἀρχικῶς μόνον τὸ διὰ τοῦ γράμματος ε σημειωθὲν ἄνοιγμα, ἐν ᾧ σῴζεται καὶ νῦν ἔτι ὁ οὐδός· ἡ σημειωθεῖσα διὰ τοῦ γράμματος Α θύρα ἧς σῴζονται αἱ δύο παραστάδες εὑρέθη καὶ εἶναι καὶ νῦν πεφραγμένη διὰ προσθέτου τοιχαρίου, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ κατὰ τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ δωματίου 4 ὑπῆρχέ ποτε ἄνοιγμα θύρας, διότι ὁ νῦν ἐκεῖ τοῖχος (Ο) δὲν εἶναι βεβαίως σύγχρονος τῶν ἄλλων· ἂν δὲ ὑπῆρχόν ποτε θυρῶν ἀνοίγματα καὶ κατὰ τοὺς τοίχους θ η καὶ κ λ ἄδηλον νῦν. Ὅτι δὲ πλεῖσται ὅσαι μεταβολαὶ καὶ προσθῆκαι ἐγένοντο ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις εἰς τὸ ἀρχικῶς κύριον οἰκοδόμημα δῆλον καὶ ἐξ ἁπλοῦ βλέμματος ἐπὶ τοῦ διαγράμματος· ὄχι μόνον οἱ ἐντὸς αὐτοῦ τοῖχοι, οἱ ἀραιότερον σκιασθέντες, φαίνονται τοιούτων τινῶν προσθηκῶν καὶ μεταβολῶν ὄντες προϊόντα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ πέριξ δωμάτια (5, 6, 7, 8, 9, 10, 11) ὧν οἱ τοῖχοι κατ' οὐδὲν διαφέρουσι τῶν τῶν σημερινῶν οἰκιῶν κατὰ τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομῆς· ἐκτισμένοι εἶναι δηλ. διὰ κοινῶν λιθαρίων πηλῷ πρὸς ἄλληλα συνδεομένων καὶ μόνον κατὰ τὰς γωνίας ἔχουσιν ὀγκωδεστέρους τινὰς λίθους, οἱονεὶ *ἀγκωνάρια*, ὡς σήμερον οὗτοι καλοῦνται. Τῶν δὲ δωματίων 9 καὶ 11 καὶ ἀσβέστου δεικνύουσι σαφῆ ἴχνη, ἧς ἡ χρῆσις ὡς μέσου συνδετικοῦ τῶν λίθων, ἀπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν καὶ ἑξῆς χρόνων, ὅσον ἐγὼ οἶδα, εἶναι γνωστή. Ἀλλ' οὐδὲν τὸ παράδοξον νὰ προσετέθησαν δωμάτιά τινα καὶ κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους εἰς τὸ προϋπάρχον οἰκοδόμημα, τοὐναντίον πολὺ πιθανὸν μάλιστα εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν, καίπερ ἀπολέσαντες οἱ Ἕλληνες τὴν πολιτικήν των αὐτονομίαν, ἀπήλαυσαν ὅμως εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε μακρᾶς εἰρήνης καὶ ὑλικῆς εὐημερίας οὐ τῆς τυχούσης· φαίνεται μάλιστα ὅτι καὶ ἄλλα ὅμοια δωμάτια πρὸς ἀνατολὰς ὑπῆρχον, ἀλλ' ἐκεῖ οὔτε ἠδυνάμην οὔτε ἀναγκαῖον ἔκρινα νὰ σκάψω, ἴσως δὲ τοίχων ὁμοίου τινος δωματίου λείψανα εἶναι καὶ τὰ ἴχνη τὰ διὰ στιγμῶν ἐν τῷ διαγράμματι σημειωθέντα. Ἂν δὲ τότε ὡσαύτως ἢ πρότερον ἤδη κατὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς χρόνους εἶχον προστεθῇ καὶ τὰ ἄλλα δωμάτια (5, 6, 7, 8, 10), περὶ ὧν ἔκαμα λόγον ἀνωτέρω, ἄδηλον. Οἱ τοῖχοι αὐτῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας παρ' ἐμοῦ ἐξετασθέντες ἄσβεστον δὲν ἔδειξαν, τὰ δὲ ἐν τῷ δωματίῳ 10 δύο ἐκεῖνα πράγματα τὰ εἰς θλίψιν ἐλαιῶν καὶ ἀπόσταξιν τοῦ ἐλαίου χρησιμεύοντα τίνων χρόνων δύνανται νὰ ὦσι προϊόντα ἀγνοῶ[1]. Εἰς τί δὲ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύῃ τὸ ἐλλει-

[1] Τούτων τὸ ἕτερον (ν) τὸ καὶ μὴ ὁρατὸν πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς, ἀποκείμενον δὲ νῦν ἐν τῷ μαγαζείῳ ἐν Μεγάροις, ἔνθα καί τινες ἄλλαι φυλάσσονται ἀρχαιότητες, μεταχειρίζονται, ὡς μὲ ἐβεβαίωσαν, καὶ νῦν ἔτι ἐν τοῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους *στίφτην* καλοῦντες αὐτό. Τοῦ ἑτέρου (μ, ὅπερ καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς ἦν ὁρατὸν ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημείωσα) ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἐν Μεγάροις παραδείγματα. Ὀγκώδης δηλ. σπονδυλοειδὴς λίθος εἶναι ἔσωθεν λελαξευμένος μέχρι τινος ὡρισμένου βάθους (0,30-0,50) ἔχων ὅμως κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ κυλιν-

ψοειδὲς ἐκεῖνο κτίσμα τὸ πρὸς βορρᾶν (Χ-ψ) καὶ ἂν ὄντως ἀρχαίου τοίχου λείψανα εἶναι τὰ νῦν ἐκεῖ ὁρώμενα καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς λιθάρια ἢ νεωτερικοῦ τινος μανδρίου ἴχνη, δὲν μοὶ εἶναι σαφές.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ λείψανα τοῦ οἰκοδομήματος, ὅπερ ἀναντιρρήτως ἀγροτική τις ἔπαυλις ἢ οἶκος ἦτο, ἔπαυλις ἐπὶ μακρὸν ὑπάρξασα, ἐπὶ αἰῶνας ἴσως ὅλους· τὰ δὲ ἐν αὐτῷ εὑρήματα, καθ' ἑαυτὰ ὅλως ἄσημα, μνείας ἄξια εἶναι ἐνταῦθα κυρίως διὰ τὴν χρονολογικὴν αὐτῶν σημασίαν. Καὶ πρῶτον ἂς ῥηθῇ ὅτι οὐχὶ εἰς μέγα βάθος ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος (0,80 περίπου) εὑρέθησαν κατὰ τὸ δωμάτιον 2 μάλιστα ὀψιανοῦ λίθου θραύσματα, ἐνταῦθα δὲ καὶ κατὰ τὸ δωμάτιον 1 τεμάχια ἀγγείου ἐκ πάνυ κοινοῦ πηλοῦ, διατρήτου δὲ δίκην κοσκίνου [1]. Πάντα ὅμως τὰ λοιπὰ ἐκεῖ εὑρήματα ἀνάγονται εἰς τοὺς Ῥωμαϊκοὺς ἢ τοὺς μετὰ τούτους χρόνους· σωληνοειδῆ τινα λ. χ. ἀγγεῖα τῶν συνηθεστάτων, λύχνοι τινὲς κοινότατοι, εἰδωλίου πηλίνου (γυναικός;) θραῦσμα, κύλικος ἁπλῆς ὁ ποὺς μετὰ μέρους τοῦ πυθμένος, ἐφ' οὗ ἡ σφραγὶς ΚΑΛ, σκύφου τινὸς ὁμοίου τὸ σχῆμα τοῖς γνωστοῖς βοιωτικοῖς (Ἀρχ. Ἐφημ. 1884, πίν. 5, Δδ) θραύσματα, ἐφ' ὧν ἀνάγλυπτοι παραστάσεις [1] καὶ τέλος, ἵνα ἄλλα τινὰ ὅλως ἀνάξια λόγου παραλείπω, δύο μάλιστα χάλκινα σκεύη (ὕψ. 0.08, διαμ. 0.20) τὰ καὶ ἀπεικονιζόμενα ἐνταῦθα, εὑρεθέντα δὲ κατὰ τὸ δω-





μάτιον 3 εἰς ὄχι μέγα βάθος· μετὰ τῶν δύο τούτων χαλκίνων σκευῶν εὑρέθη καὶ *ἄντλον* (=κουβᾶς) χάλκινον τοιοῦτον τὸ σχῆμα καὶ τὴν κατασκευήν, οἷα καὶ τὰ σήμερον ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν, ἐν Ἠπείρῳ μάλιστα, εἰς ἄντλησιν ὕδατος ἀπὸ τῶν λίαν βαθέων φρεάτων μας. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ δωμάτιον (3) εὑρέθη καὶ κιονίσκος μαρμάρινος 2,00 Γ. Μ. ὕψους καὶ διαμέτρου κατὰ τὴν βάσιν 0,25 περίπου ἀρράβδωτος δὲ καὶ ὅλως κοινὸς τὸν τρόπον τῆς ποιήσεως καὶ κιονόκρανον προσέτι εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν κίονα πιθανῶς ἀνῆκον, ἐπίσης δὲ χρόνους μαρτυροῦν οὐ τοὺς καλλίστους τῆς τέχνης.

δροειδῆ ὄγκον ἴσου ὕψους (0,30 - 50) καὶ ἀναλόγου περιφερείας, κατὰ δὲ τὸ μέσον αὐτοῦ φέροντα ὀπὴν 0,5 - 0,10 βάθους καὶ ἴσου πλάτους, ἤτοι διαμέτρου. Ἐπὶ τῆς ὀπῆς ταύτης ἐνεγομφοῦτο ξύλινος πάσσαλος, ἐπὶ δὲ τούτου ἕτερος πάσσαλος ἐγκαρσίως καὶ διαμπερὴς φερόμενος ἐνεγομφοῦτο εἰς τὴν κατὰ τὸ μέσον ὀπὴν ἑτέρου ἡμισφαιρικοῦ (σφονδυλοειδοῦς) λίθου (διαμ. 0,50 περίπου) ὅστις καὶ ἐστρέφετο διὰ τῆς χειρὸς περὶ τὸ λάξευμα τοῦ μεγάλου σπονδυλοειδοῦς λίθου θλίβων τὰς ἐλαίας. Ὁ ἡμισφαιρικὸς οὗτος λίθος εἶχεν ἐνίοτε, ὡς φαίνεται, καὶ ῥομβοειδῆ τινα λαξεύματα, ὅπως μὴ διολισθαίνωσι αἱ ὑπ' αὐτοῦ θλιβόμεναι ἐλαῖαι. Τοὐλάχιστον τοιοῦτος ἦν ὁ λίθος ὃν ἐνταῦθα ἀνεῦρον κατὰ τὸν μεσότοιχον τοῦ δωματίου 10 καὶ 11 κατὰ τὴν θέσιν ἣν διὰ τοῦ γράμματος Δ ἐσημείωσα, ἔνθα ὁ ἐν λόγῳ μεσότοιχος ἦν κατεστραμμένος, ὁ δὲ ἡμισφαιρικὸς λίθος, ὡς μοὶ ἐφάνη, κατὰ τύχην ἐκεῖ ἐρριμμένος. Καὶ σήμερον τὰ ἐλαιοτριβεῖά μας κατὰ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν εἶναι κατασκευασμένα, κατὰ τοῦτο μόνον διαφέροντα τοῦ ἄνω περιγραφέντος, ὅτι ὁ σπονδυλοειδὴς λίθος των εἶναι ἔσωθεν ὅλος λελαξευμένος καὶ ἁπλῆν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ φέρων ὀπήν, ἐν ᾗ ἐγγομφοῦται ἰσχυρὰ δοκός, ἐπὶ δὲ ταύτης τῆς δοκοῦ διαπερᾷ ἐγκαρσίως ἑτέρα δοκὸς ἥτις πάλιν ἐγγομφοῦται κατὰ τὸ ἕτερον αὐτῆς ἄκρον εἰς ἕτερον ἐπίσης σπονδυλοειδῆ λίθον τὸν καὶ θλίβοντα τὰς ἐλαίας, στρεφόμενον δὲ ὑπὸ ἵππου καὶ οὐχὶ ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρὸς διὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ μέγεθος καὶ βάρος. Ἀλλὰ τοιαῦτα τινα, οἷα καὶ τὰ σημερινά, ὑπῆρχον ἴσως καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐν χρήσει, ἐκεῖνα δὲ τὰ μικρότερα, τὰ ἐν τῇ ἄνω περιγραφείσῃ ἐπαύλει εὑρεθέντα, πιθανῶς νὰ ἦσαν πρόχειρά τινα μόνον ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐν χρήσει.

[1] Διάφορον εἶναι βέβαια τὸ ἐν Τίρυνθι εὑρεθὲν (Schliemann Tirynthe σελ. 108, σχῆμα 26). Πρὸς τοῦτο ὅμως τὸ τιρυνθιακὸν ἀγγεῖον ὡμοίαζε λεκανοειδές τι μαρμάρινον σκεῦος, οὗ εὕρομεν ἡμεῖς ἐν Μεγάροις κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀφεσίου Διός, περὶ οὗ ὁ λόγος κατωτέρω, πολλὰ τεμάχια. Τὸ πάχος αὐτοῦ εἶναι 0,025 περίπου, αἱ δὲ ἐπ' αὐτοῦ κοιλότητες μόλις 0,002 διαμέτρου καὶ βάθους. Ἔφερε δὲ ὑποκάτω καὶ πόδα τετράγωνον πάχους ἤτοι ὕψους 0,04, μήκους δὲ καὶ πλάτους 0,09· πυρὸς ἴχνη κατὰ τὴν ὑποκάτω ἐπιφάνειαν δὲν φέρει· τοὐναντίον ὡσεὶ ἐκ πυρὸς μαυρισμένα φαίνονται τεμάχιά τού τινα κατὰ τὴν ἄνω, τὴν τὰς κοιλότητας ἔχουσαν, ἐπιφάνειαν. Τὸ τιρυνθιακὸν πήλινον σκεῦος ἠδύνατο νὰ χρησιμεύῃ ὡς τηγάνιον, ὡς καὶ ὁ συγγραφεὺς λέγει, ἀλλὰ τὸ μεγαρικὸν μαρμάρινον ὃν εἰς τί ἆρά γε ἐχρησίμευεν; Διαμέτρου πρέπει νὰ ἦτο τοὐλάχιστον 0,50 Γ. Μ.

[1] Μόλις διέκρινα εἴς τινα τῶν θραυσμάτων τούτων δύο ἄνδρας ἐπιτιθεμένους διὰ δοράτων ἐναντίον κάπρου, ἄνωθεν δὲ τοῦ κάπρου ὑπάρχει πτηνόν· πτέρυξ (;) τις φαίνεται καὶ πρὸς τἀριστερὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ τὸ ὅλον τῆς παραστάσεως δέν μοι εἶναι σαφές.

Καὶ τοιοῦτον μὲν κατὰ τὰ λείψανα αὐτοῦ τὸ πρὸ τῶν Κουρμουλῶν καὶ παρὰ τὸν Τουρκόδρομον οἰκοδόμημα. Ὁμοίου δὲ κτίσματος λείψανα φαίνονται ὄντα καὶ τὰ ὄπισθεν τῶν Κουρμουλῶν πρὸς δυσμὰς καὶ εἰς ἀπόστασιν 3-4 λεπτῶν τῆς ὥρας, ἀπ᾽ αὐτῶν ἐρείπια, ἅτινα ὡσαύτως διὰ μετρίας τινὸς σκαφῆς ἠρεύνησα. Ἔπαυλις ἤ, ὀρθότερον εἰπεῖν, ἀγροτικός τις οἶκος ἵστατό ποτε καὶ ἐνταῦθα, ἔν τινι τῶν δωματίων του ἔχων ὡσαύτως καὶ τὸ χειροκίνητον ἐλαιοτριβεῖόν του, οὗ τὰ λείψανα ἦσαν, ὡς ἤδη καὶ ἀνωτέρω ἀνέφερον, καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς ὁρατά. Ἂν καὶ ἄλλοι ὅμοιοι ἀγροτικοὶ οἰκίσκοι ἦσαν ἐκτισμένοι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος (περὶ τοὺς Κουρμουλοὺς καὶ τὰ πέριξ βουνὰ) δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω, εἰ καὶ τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετό μοι ὄχι ἀπίθανον. Τοίχων λείψανα ὁμοίων τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς ἀπήντησα πολλαχοῦ, ἀλλ᾽ ἀναμφιβόλως τούτων πολλοὶ ἦσαν ἢ ἁπλᾶ *ἀναλήμματα* (ὅπως μὴ μετὰ τῶν ὀμβρίμων ὑδάτων συμπαρασύρεται καὶ τὸ χῶμα τῶν ἀγρῶν) ἢ μειζόνων τινῶν περιβόλων [1] λείψανα πρός τινα χρῆσιν βεβαίως ὡρισμένων, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ οἰκίσκων ἐρείπια. Τοιαῦτα ἀπήντησα ὅμως εἰς τὴν κορυφὴν περίπου τῆς ῥάχεως τοῦ βουνοῦ τῆς δεξιὰ τοῦ εἰς Κόρινθον διὰ τοῦ Τουρκοδρόμου πορευομένῳ καὶ παραθέτω καὶ τούτων ἁπλοῦν διάγραμμα (Πίν. 5, ἀριθ. 1) κατὰ τὰς ἰδικάς μου καταμετρήσεις ὑπὸ τοῦ κ. Καβεράου ἐκπονηθέν. Τοῦτο δὲ ἰδίως παρετήρησα εἴς τινα τῶν τοίχων του (Α) ὅτι ἐνῷ εἶναι ἐκ σχετικῶς ὀγκωδῶν ἀκανονίστων λίθων ἐκτισμένος, εἶχεν οὐ μόνον εἰς τὰς *ἁρμογάς* [2], ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοὺς λίθους αὐτοὺς (ἐπίτηδες μετεκίνησά τινας αὐτῶν) *ἀσβεστοαμμοκονίας* στρῶμα πρὸς σύνδεσμον, ὡς ἐμοὶ τοὐλάχιστον ἐφάνη τὸ πρᾶγμα, τῶν λίθων. Ἐδῶ δέ, ἤτοι εἰς τὰ σκεπάζοντα τὰ ἐρείπια αὐτοῦ χώματα ἀνεῦρον τὴν ἐν τῷ πίνακι 6 ὑπ᾽ ἀριθ. 1 ἀπεικονισθεῖσαν κεφαλὴν (ὕψ. 0.07) καὶ πρὸς ταύτῃ πηλίνων τινῶν εἰδωλίων θραύσματα οὐχὶ πολὺ κακῆς τέχνης, δύο κοινοὺς λύχνους καὶ μικρότατον θραῦσμα μελανομόρφου ἀγγείου. Ἡ δὲ ἐξέτασις τῶν ἐνταῦθα βουνῶν μὲ ἤγαγεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν σπηλαίου κειμένου εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν κατωφέρειαν τῆς ῥάχεως τοῦ βουνοῦ, ἔνθα τἀνωτέρω περιγραφέντα λείψανα, εἰς τὴν κορυφὴν δὲ μικρᾶς τινος χαράδρας ἐκεῖθεν κατερχομένης καὶ ἀποληγούσης εἰς τὸν μικρὸν χείμαρρον τὸν δυτικομεσημβρινῶς τῶν Κουρμουλῶν ῥέοντα, κάμπτοντα δὲ πρὸς βορρᾶν καὶ ἔμπροσθεν τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης ἐπαύλεως διερχόμενον [1]. Εἰς τοῦτο εἰσέρχεταί τις διὰ στενῆς ὀπῆς, κατέρχεται δὲ νῦν πρὸς τὰ κάτω διὰ κεκλιμένου ἐπιπέδου ἀποτελεσθέντος ἐκ λίθων, ὧν φαίνεται γέμον τὸ σπήλαιον· μετὰ δὲ τὴν εἰς 12-15 Γ. Μ. κατάβασιν βλέπει ὁ εἰσελθὼν (ὑπὸ τὸ φῶς λυχνίας ἢ κηρίου ἐννοεῖται) καὶ ἄλλας δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κοιλότητας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὐρυχώρους, ἃς πάσας λεπτομερῶς νὰ ἐξετάσω δὲν κατώρθωσα. Ὅτι τὸ σπήλαιον ἐχρησίμευεν, ἴσως δὲ καὶ νῦν ἔτι χρησιμεύει, ὡς ἄσυλον εἰς ἀνθρώπους ἐν κακοκαιρίᾳ εἶναι πιθανώτατον· ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἀρχαιότητι φαίνεται ὅτι ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἦν ἄλλη, ἐχρησίμευε δηλ. πιθανῶς ὡς τόπος λατρείας τοῦ Πανὸς καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ θεοτήτων, ὡς εἰκάζω ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ εὑρημάτων. Ἐγὼ αὐτὸς συνέλεξα ἐν τοῖς χώμασί του ἀγγείων θραύσματα, τὴν ὁπλὴν ἵππου ἐκ πηλοῦ πεποιημένην καί τινας λύχνους, παρὰ δὲ χωρικοῦ ἠγόρασα ὡς ἐκεῖθεν προερχομένας (καὶ ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι ὁ πωλητὴς ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν) τρεῖς κεφαλὰς (πηλίνας) ἀνδρὸς κερασφόρου ὧν καὶ ἀπεικόνισα τὴν μίαν κατὰ τὸ πραγματικὸν μέγεθος (Πίν. 6, ἀριθ. 2) [2]· ἀλλ᾽ ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἠδυνήθην σαφῶς νὰ διακρίνω καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ σπηλαίῳ τῆς τοῦ ἀνθρώπου χειρὸς τὴν ἐπίδρασιν, ἴσως διότι δὲν ἠδυνήθην νὰ μείνω ἐν αὐτῷ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἴσως ἀκόμη διότι καὶ καθαρισμοῦ τινος εἶχεν ἀνάγκην τὸ ὅλον σπήλαιον. Τὸν δὲ καθαρισμὸν δὲν ἐπεχείρησα, τὴν δαπάνην ἰδίως φοβηθεὶς [3].

Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἐδῶ ἐγίνοντο σκαφεῖς τινες ὑπὸ

[1] Τοιούτου τινὸς πολὺ μεγάλου *περιβόλου* (μήκους 100 Γ. Μ., πλάτους 50 περίπου) ἐρείπια εἶδον ἐν τῇ κορυφῇ τῆς ῥάχεως τῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ διὰ τοῦ Τουρκοδρόμου εἰς Κόρινθον πορευομένου.

[2] Ἄσβεστος εἰς τὰς ἁρμογὰς τῶν λίθων παρετηρήθη ἤδη, ὡς γνωστόν, καὶ εἰς παναρχαίους τάφους (πρβλ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1888, σελ. 121, 1 καὶ 1889, σελ. 139).

[1] Ἄνευ ὁδηγοῦ δύσκολον εἶναι νὰ εὕρῃ τις τὸ σπήλαιον, εἰ καὶ πρὸ τῆς ὀπῆς του νῦν οὐδὲν ἐπιπροσθεῖ ἀποκοπείσης τῆς ἀποφρασσούσης αὐτὴν *κουμαριᾶς*. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ μνημονευομένη κοίτη τοῦ χειμάρρου εἶναι αὐτὴ ἐκείνη, ἣν καὶ ὁ κ. Lolling ἀναφέρει (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 209).

[2] Ὁμοιάζει κατά τι ἡ κεφαλὴ πρὸς τὴν τοῦ Ἀχελώου (πρβλ. Collection Sabouroff Τόμ. 1. Πίν. 27 καὶ τὸ εἰς αὐτὸν κείμενον).

[3] Σταλακτῖται ὑπάρχουσιν καὶ ἐν αὐτῷ πολλοί.

τὴν ἐπιτήρησιν νοήμονος καὶ ἐμπίστου ἐπιστάτου ἠρεύνησαν καὶ τὰ ἐρείπια τὰ κατὰ τὸ *Δάμι τοῦ Μοχλίση* (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 211) ἡ δὲ ἔρευνα ἐνταῦθα οὐδὲν ἤνεγκεν εἰς φῶς τὸ νεώτερον. Ἐντὸς τοῦ πυργοειδοῦς κτίσματος μοὶ εἶπον ὅτι ἄλλοτε ὁ ἀποθανὼν πρώην δήμαρχος Μεγαρέων Γκίκας (διάσημος τυμδωρύχος) εἶχε δῆθεν ἀνεύρει τάφους. Ἐγὼ οὐδὲν παρετήρησα τὸ μαρτυροῦν τὴν ὕπαρξίν ποτε ἐκεῖ τάφων. Τέλος ἀπήλθομεν *εἰς τὰ μάρμαρα* καὶ ἐκεῖ ὑπὲρ τὰς εἴκοσι ἡμέρας ἐργασθέντες ὁμολογουμένως ὑπήρξαμεν εὐτυχέστεροι ἢ εἰς τὰς λοιπὰς ἡμῶν σκαφικὰς ἐρεύνας. Παραθέτων δὲ καὶ τῶν ἐκεῖ ἀποκαλυφθέντων ἐρειπίων διάγραμμα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτέκτονος ἐκπονηθὲν (Πίν. 4, ἀριθ. 3) ἀγάγκη νὰ προσθέσω εἰς ἐξήγησιν αὐτοῦ τὰ ἀκόλουθα.

Τοῦ ἔργου ἐπελήφθημεν, ὡς εἰκός, καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν φαινομένων ὀλίγων λειψάνων τοίχων τοῦ κτίσματος ἐκείνου (Α), ὅπερ ὁ Lolling ὡς τὸν ναὸν ὑπέθεσε[1]· ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἡ διὰ σκαφῆς ἔρευνα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔδειξεν ὅτι τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα παντὸς ἄλλου κτίσματος ἢ ναοῦ ἠδύναντο νὰ ὦσι λείψανα. Οἱ τοῖχοί του πέριξ ἀνασκαφέντες ἐδείχθησαν συνιστάμενοι ἐξ ἐπαλλήλων δόμων πωρίνων πλίνθων *παρὰ μῆκος* μόνον τεθειμένων (ἡ κυρίως θεμελίωσις καὶ τούτων κατὰ τὴν βορείαν μάλιστα πλευρὰν εἶναι ἐκ μικρῶν λίθων πηλῷ συνδεδεμένων ἐκτισμένη) καὶ πλάτος ἐχόντων μόλις 0,60 Γ. Μ., κατὰ δὲ τὸ ἐμβαδὸν αὐτοῦ οὐδεμία παρετηρήθη στρῶσις ἢ στρώσεως ἴχνη οἱαδήποτε· εὑρέθησαν μόνον οἱ δύο βόθροι (α, 6) ἑνὸς κυβικοῦ μέτρου περίπου ἕκαστος, πλήρεις δὲ τέφρας, ἐν ᾗ ὅμως οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον θραῦσμα ὀστοῦ δὲν παρετηρήθη, καὶ κατὰ τὴν βορείαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευρὰν ἀνὰ δύο πώριναι πλίνθοι ἐν εἴδει ἀνακλίντρων ἢ καθισμάτων, περὶ ὧν μακρότερος λόγος γενήσεται κατωτέρω· ταῦτα μ' ἐνέβαλον μὲν εἰς μικράν τινα ἀδημονίαν, ἀλλὰ τὰ λοιπὰ κινητὰ εὑρήματα, τὸ πολὺ μάλιστα πλῆθος τῶν ὀστράκων, ἐστήριζε καὶ ἐμὲ εἰς τὴν γνώμην ὅτι ἱεροῦ τινος λείψανα ἐκρύπτοντο ἐνταῦθα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ σκαφὴ ἐξηκολούθησε καὶ ἡ σκαπάνη ἤνεγκεν οὕτως εἰς φῶς καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἐκείνων κτισμάτων τὰ ἐρείπια, ἃ βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ διαγράμματι σημειούμενα. Τὰ πρὸς ἀνατολὰς δωμάτια (1, 2, 3, 4, 5, 6) ἦσαν ὡς τὰ ὀλίγα περισωθέντα λείψανά των δεικνύουσι, ἐκ μικρῶν πετρῶν πηλῷ συνδεδεμένων ἐκτισμένα καὶ τοιαῦτα ἐν γένει τὴν θέαν, ὥστε πᾶς τις ἠδύνατο νὰ ἐκλάβῃ αὐτὰ καὶ ὡς νεωτερικῶν κτισμάτων ἀπομεινάρια. Φαίνεται δὲ ὅτι κάποτε καὶ συνέδησαν ἀληθῶς ἐν τούτοις καὶ μεταδολαί τινες ἐν ὑστερωτέροις (Βυζαντινοῖς;) χρόνοις καὶ ἐντεῦθεν νῦν δυσδιάκριτα εἶναι τὰ ἀνοίγματα τῶν πυλίδων, δι' ὧν ταῦτα συνεκοινώνουν πρὸς ἄλληλα· κατὰ τὸ γράμμα Λ λ. χ. τοῦ δωματίου 5 φαίνεται ὅτι ἦτό ποτε πυλὶς (δύο ὄρθιαι πώριναι πλίνθοι ἐκεῖ δίκην παραστάδων τοῦτο ὑποδηλοῦσι) ἀλλὰ νῦν τὸ πρᾶγμα εἶναι δυσδιάκριτον· ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ τοίχου γ-δ ὁ σκοπὸς δὲν μοὶ εἶναι σαφὴς καθὼς ἐπίσης δυσνόητοι μοὶ εἶναι καὶ οἱ τοῖχοι ε-ζ-η καὶ θ-ι-κ καὶ αἱ κατὰ τούτους οἱονεὶ βάσεις ξ-λ-μ· κατὰ τὴν γωνίαν ν φαίνεται ὅτι ὑπῆρχέ τις βόθρος, ἀλλὰ πρὸς ποῖον ἀκριδῶς σκοπὸν ἀγνοῶ· ὁ βόθρος εὑρέθη πεπληρωμένος τέφρας μόνον· κατὰ δὲ τὴν θέσιν ο ἴσως ὑπῆρχέ τις ἑστία· τὸ ἔδαφος ἐκ μικρῶν ὀπτῶν πλίνθων συνιστάμενον φέρει καὶ νῦν ἔτι πυρὸς ἴχνη. Ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Στοᾶς, ἥτις ὑπῆρχέ ποτε ἐνταῦθα, ὡς τὰ σῳζόμενα λείψανα μαρτυροῦσι, πολὺ σαφῆ δὲν εἶναι ἐν τῇ σημερινῇ καταστάσει των· καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν σ-ρ ἴχνη τοίχου δὲν ὑπάρχουσι· ἡ βάσις τ, ἥτις φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι ἦν βάσις κίονος, εὑρέθη καὶ ἀφέθη εἰς τὴν θέσιν ὅπου καὶ σημειοῦται, πιθανώτατα ὅμως ἐξέπεσεν ἐκεῖ ἐκ τῆς παρακειμένης βάσεως· ἡ βάσις υ ἐπίσης πιθανώτατα κίονος βάσις ἦν, ἀλλ' ἂν πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἐχρησίμευε καὶ ἡ βάσις φ μοὶ εἶναι ἄδηλον. Ἄγνωστος μένει ἡμῖν σήμερον καὶ ὁ τρόπος τῆς συγκοινωνίας τῶν δύο σπουδαιοτέρων ὄντως δωματίων τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος τῶν σημειωθέντων διὰ τῶν ἀριθμῶν 7 καὶ 8 ἕνεκα τῆς κακίστης διατηρήσεως τῶν τοίχων τῆς μεσημβρινῆς των πλευρᾶς· πιθανώτατα ὅμως ὅτι ἑκάτερον συνεκοινώνει πρὸς τὴν Στοὰν διὰ πυλίδος ἀνοιγομένης κατὰ τὸ μέσον τοῦ τοίχου τῆς μεσημβρινῆς των πλευρᾶς, οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι τὸ κατώφλιον Ψ ἐκεῖ που εὑρεθέν, ἔνθα

[1] Δὲν ἐφαίνοντο τῷ ὄντι πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς, σκεπασμένα καὶ ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτῶν φυέντων *σχίνων*, εἰμὴ τόσα μόνον ἴχνη, ὥστε μετὰ δυσκολίας ἀληθῶς καὶ τὸ ὅλον σχῆμα τοῦ κτίσματος νὰ γίνηται δῆλον· ἀλλὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ ὅτι τὸ πάχος τῶν φαινομένων τοίχων ἦτο μικρόν.

καὶ σημειοῦται, δὲν εἶναι εἰς τὴν ἀρχικήν του θέσιν. Ἀλλ' εἰς τὴν θέσιν των καὶ καλῶς διατηρούμεναι εἶναι αἱ ἔσωθεν καὶ γύρωθεν καθ' ὅλας των τὰς πλευρὰς σχεδὸν σῳζόμεναι πώριναι πλίνθοι αἱ δίκην ἀνακλίντρων πεποιημέναι. Τὸ μῆκος τῶν πωρίνων τούτων πλίνθων εἶναι περίπου 1,80-1,90 Γ. Μ. (ἡ κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τοῦ δωματίου 7 ἔχει μῆκος ὑπὲρ τὰ δύο Γ. Μ., ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ διαγράμματι), τὸ ὕψος αὐτῶν 0,30-0,35 καὶ τὸ πλάτος 0,70-80· ἑδράζονται δὲ πᾶσαι ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὸ μέσον αἱ πλίνθοι ἔχουσι μικράν τινα κοίλανσιν κατὰ δὲ τὸ ἄκρον των τὸ κατὰ τὰς βραχείας των πλευρὰς προεξοχήν, ἤτοι κύρτωσίν τινα, μὴ πανταχοῦ σῳζομένην νῦν, ὕψους 0,03-0,04, πλάτους δὲ 0,20 περίπου. Οἱ ἐργάται μου ἅμα τῇ εὑρέσει των ὠνόμασαν αὐτὰ *καναπέδες*, ὁ δὲ κ. Wolters ἐξήνεγκε τὴν γνώμην ὅτι τὰ δωμάτια ἐχρησίμευον εἰς κοινὴν ἑστίασιν ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ Ρωμαϊκὰ *τρίκλινα* καὶ κατὰ τοῦτο μόνον ἐκείνων διαφέροντα ὅτι μεσαίαν εἶχον τὴν μακροτέραν πλευράν, ἐνῷ, ὡς γνωστόν, ἡ βραχυτέρα ἦν ἡ μεσαία ἐν τοῖς Ρωμ. τρικλίνοις· ἡ γνώμη εἶναι πιθανωτάτη, ἀλλὰ δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ἑτέραν, ὡς νομίζω, ὅτι αὐτὰ ταῦτα καὶ ὡς κοιτῶνες ἐχρησίμευον, αἱ δὲ πώριναι πλίνθοι, οἱ *καναπέδες* τῶν ἐργατῶν μου, ἦσαν καὶ κλίναι καί, οὕτως εἰπεῖν, canapés-lits. Τὸ μῆκός των ὄχι μόνον διὰ μετρίους τὸ ἀνάστημα, ἀλλὰ καὶ δι' ὑψηλοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀρκετόν, μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι ὑψηλὰ προσκεφάλαια ἐπαυξάνουσιν ἐπαισθητῶς τὸ μῆκος τῆς κλίνης. Τοιοῦτον δὲ ἦτο, ὡς φαίνεται, καὶ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο δωμάτιον (Α), ὃ περιέθεον ὅμοιαι πώριναι πλίνθοι, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ βόθροι οὐδόλως παράδοξον νὰ ἐχρησίμευον ὡς *ἑστίαι* καὶ ἐδῶ μᾶλλον νὰ ἐγίνετο ἡ *ἑστίασις* ἐν καιρῷ χειμῶνος τοὐλάχιστον. Εἰς τὸ δωμάτιον 9 ἀνέβαινέ τις ἐκ τῆς Στοᾶς διὰ μικρᾶς κλίμακος, ἐν δὲ τούτῳ μάλιστα πολλὰ εὑρέθησαν κεκαυμένα χώματα. Ἐν τῷ μέσῳ περίπου αὐτοῦ ὑπάρχει (σῴζεται σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ἐπεχώσθη καὶ πάλιν ὑπ' ἐμοῦ ἀσφαλείας χάριν) ἀβαθὴς κυκλικὴ κοιλότης, ἧς τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπεστρωμένον δι' ὀπτῶν πλίνθων, ἐκ δὲ ταύτης ἀγωγὸς ἐπίσης ἐξ ὀπτῶν πλίνθων ἀποτελούμενος φέρει εἰς βόθρον 0,10 περίπου βάθους, κατὰ δὲ τὸ πρὸς βορρᾶν αὐτῆς μέρος ἵδρυται ψαύουσα τὴν περιφέρειάν της τετράγωνος πλίνθος ὕψους 0,50. Ἐχρησίμευον πάντα ταῦτα εἰς θυσίας, ὡς φαίνεται, καὶ ἦσαν οὐδὲν ἄλλο τὰ περιγραφέντα ἢ βωμοῦ τινος λείψανα. Ὁμοίου τινὸς βωμοῦ, ὡς φαίνεται, λείψανα εἶναι καὶ ἡ ἐν τῷ παρακειμένῳ δωματίῳ 10 [1] ὀρθία πλίνθος [2] εἰς ὕψος ὑπὲρ τὸ ἔδαφος 0,50 περίπου καὶ ὁ παρ' αὐτὴν βόθρος 0,13 βάθους.

Εἰς τὸ μέγα δωμάτιον 11 θὰ εἰσήρχετό τις βεβαίως διὰ πύλης κατὰ τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ πλευρὰν ὑπαρχούσης ποτέ, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα νῦν εἶναι ὄχι σαφές, διότι πρὸ πάντων οὗτος ὁ τοῖχος αὐτοῦ (ὁ μεσημβρινός), ἐκτισμένος, ὡς φαίνεται, διὰ μικρῶν λίθων ἐλάχιστα σῴζεται. Τοὐναντίον ἐκ πλίνθων πωρίνων παρὰ μῆκος τεθειμένων ἦσαν, ὡς φαίνεται, καθ' ὅλον τὸ ὕψος των ἐκτισμένοι οἱ τοῖχοι τῆς δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς, οἵτινες καὶ σῴζονται ὄντως εἰς μεγαλείτερον ὕψος πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν λοιπῶν τοίχων τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος. Παράδοξος εἶναι ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομίας τοῦ τοίχου τῆς βορείας του πλευρᾶς· ἡ βάσις αὐτοῦ εἰς ὕψος 0,80 περίπου εἶναι ἐκτισμένη διὰ μικρῶν λίθων, ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἐπιτεθειμένοι δύο δόμοι πωρίνων πλίνθων *παρὰ μῆκος*, ἐπὶ τούτων πάλιν τοῖχος ἐκ μικρῶν πετρῶν εἰς ὕψος 0,70-0,80 καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπέκειντο πάλιν πώριναι πλίνθοι· ἀλλὰ κατὰ τὴν δυτικὴν γωνίαν του καὶ ἡ βάσις αὐτοῦ δὲν εἶναι ἐκ μικρῶν μόνον πετρῶν, ἀλλ' ἀνάμικτος καὶ ἐκ πωρίνων πλίνθων ἐκτισμένη. Πιθανῶς ὁ τοῖχος νὰ ἔλαβέ ποτε ἀνάγκην ἐπισκευῆς καὶ ἐπεσκευάσθη καὶ ἐντεῦθεν ὁ παράδοξος τρόπος τῆς οἰκοδομίας του· ὅτι δὲ αὐτὸς μάλιστα καὶ εὐκολώτερον παντὸς ἄλλου ἠδύνατο νὰ καταπέσῃ δῆλον παντὶ τῷ ἐξ αὐτοψίας γινώσκοντι τοὺς τόπους. Καὶ τῷ ὄντι τὴν πλευρὰν αὐτοῦ τὴν πρὸς δυσμὰς προήσπιζε κατὰ τῶν ἐκ τῶν ἄνωθεν καταφερομένων ὑδάτων ὁ τοῖχος Β-Γ-Δ ὅστις πρὸς τοῦτον ἀναντιρρήτως τὸν σκοπὸν εἶχεν οἰκοδομηθῇ καὶ ὅστις ἀληθῶς προήσπιζε κατὰ τοῦ αὐτοῦ κινδύνου καὶ τοὺς πρὸς βορρᾶν τοίχους τῶν δωματίων

[1] Εἰς τοῦτο εἰσήρχετό τις διὰ τῆς σημειουμένης ἐν τῷ διαγράμματι πυλίδος.

[2] Ὑπὸ ταύτην τὴν ὁρατὴν ὡς ὑπερκειμένην τοῦ ἐδάφους ὑπάρχει καὶ ἄλλη καθ' ὅλον της τὸ ὕψος εἰς τὸ στερεὸν ἔδαφος ἐμπεπηγμένη.

7, 8, 9. Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα μάλιστα, ὁ κίνδυνος ἦτο, ὡς φαίνεται, μεγαλείτερος, ἡ πλευρὰ αὐτοῦ Β-Δ δὲν εἶναι ὁλόκληρος ὡς ἡ Β-Γ ἐκ μικρῶν λίθων πηλῷ συνδεδεμένων ἐκτισμένη, ἀλλὰ κατὰ μικρὰ ἀποστήματα ἔχει καὶ μεγάλας πωρίνας πλίνθους καθέτους ἐντετοιχισμένας, τρόπος οἰκοδομίας, ὃν εἰς ἓν μόνον ἔχω παρατηρήσει οἰκοδόμημα, ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησίας τῆς παρὰ τὸν Ἅγιον Ζαχαρίαν ἐν Ἐλευσῖνι[1]. Τὰς πωρίνας δὲ ταύτας πλίνθους ἰδὼν καὶ ὁ κ. Lolling ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὁρατὰς καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς εὐλόγως εἶχεν ἐκλάβει ὡς λείψανα τοῦ Περιβόλου τοῦ ἱεροῦ. Καὶ ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου ἂς παρατηρήσω καὶ τοῦτο ἀκόμη ὅτι ὄντως ὁλόκληρον τὸ σύμπλεγμα τῶν περιγραφέντων κτισμάτων ἑδράζεται ἐπὶ μικρᾶς τινος κατωφερείας τοῦ ἐκεῖ ἐδάφους καὶ τοῦτο ἦν πιθανῶς ὁ λόγος, δι' ὃν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ δωματίου Α, καὶ δεύτερα ἐκ μικρῶν λίθων, ἐξωτερικώτερα, οὕτως εἰπεῖν, θεμέλια παρατηροῦνται, ὁ δὲ τοῖχος Ε-Ζ εἶχε πιθανῶς κατασκευασθῆ ὡς ἀνάλημμα πρὸς ὕψωσιν τοῦ ἐκεῖ ἐδάφους. Διατὶ δὲ τοῦτον ἐξέλεξαν τὸν τόπον οἱ ἐκλέξαντες εἰς ἵδρυσιν τοῦ ἱεροῦ, ἐνῷ ὀλίγον μακρύτερα πρὸς ἀνατολὰς ἠδύναντο νὰ εὕρωσιν ἐπιπεδώτερον ἔδαφος ἄνευ βλάβης τῆς ἐπὶ τὴν θάλασσαν θέας καὶ τοῦ ὄντως λαμπροῦ ἐν γένει ὁρίζοντος δὲν μοὶ εἶναι σαφές· ἴσως τὸ ὑπήνεμον κἄπως τῆς νῦν θέσεως ἠνάγκασεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκλογήν των, ὁ βορειοδυτικὸς δὲ μάλιστα ἄνεμος ὀχληρότατος ὄντως θὰ ἦναι ἐνταῦθα ἐν καιρῷ χειμῶνος. Ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὸν περὶ τοῦ δωματίου 11 λόγον, ἀνάγκη ν' ἀναφέρω ἀκόμη ὅτι πλὴν τῶν λειψάνων τῶν τοίχων του κατὰ μέσον που αὐτοῦ εὑρέθησαν ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους ἐμπεπηγμέναι καὶ 5 πλάκες, βάσεις οἱονεὶ κιόνων, κατὰ δὲ τὰς τρεῖς αὐτοῦ πλευρὰς καί τινες λίθοι καθέτως ἐμπεπηγμένοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἔχοντες, οἱ πλεῖστοι τοὐλάχιστον, καί τινα ἀρχιτεκτονικὴν ἐπεξεργασίαν (Profilierung)· κατὰ τὸν κ. Dörpfeld οὐδόλως ἀπίθανον ἐπὶ τούτων τῶν λίθων νὰ ἐπέκειντο ἄλλοι πλατεῖς ὡς *καθίσματα* (bancs) χρησιμεύοντες. Περίεργον ὅμως ὅτι μεταξὺ τούτων καὶ τοῦ τοίχου κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν

[1] Ὁ τρόπος ὅμως ἦτο, ὡς φαίνεται, καὶ τὸ πάλαι λίαν συνήθης, ὡς ὁ κ. Dörpfeld μὲ ὑπέμνησε· εὕρηται λ. χ. καὶ ἐν Βαλανιδέτζα ὡς

γωνίαν τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπεστρωμένον διὰ μικρῶν λιθαρίων ἀποτελούντων οἱονεὶ λιθόστρωτον, τοιαύτη δέ τις ἐπίστρωσις φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν τοίχων τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας.

Καὶ ὅτι μὲν τὰ περιγραφέντα ἐρείπια μόνον ἱεροῦ τινος ἠδύναντο νὰ ὦσι λείψανα μαρτυροῦσιν οὐ μόνον αὐτὰ ταῦτα (ὁ εἰπὼν ὅτι ὁμοιάζουσι πρὸς ἐρείπια *μοναστηρίου* εἰπέ τι βεβαίως ὄχι ἄστοχον)[1], καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς εὑρήματα, περὶ ὧν κατωτέρω, ἀλλὰ καὶ τὸ κτίσμα Η, οὗ ἡ σκαπάνη ἤνεγκεν εἰς φῶς τὰ ἐρείπια (ἴχνη αὐτοῦ ἐφαίνοντο ἀμυδρὰ καὶ πρὸ τῆς σκαφῆς) καὶ αἱ τρεῖς ἐκεῖναι βάσεις Θ καὶ τὸ κυκλικὸν κτίσμα Κ καὶ τέλος αἱ κοιλότητες ἐκεῖναι, Μ, αἱ καὶ πρὸ τῆς σκαφῆς ὡσαύτως ὁραταὶ ἐν μέρει, ἐπὶ πωρίνων πλίνθων συνεχῆ σειρὰν ἀποτελουσῶν εἰς τοῦτο μᾶς φέρουσι τὸ συμπέρασμα. Διότι εἰς τί ἄλλο ἀληθῶς ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν αὗται ἢ εἰς ἵδρυσιν ἀναθημάτων, τί δ' ἄλλο ἠδύναντο νὰ ὦσι τὰ μνημονευθέντα κτίσματα (Η, Θ, Κ) ἢ βωμοὶ καὶ βάσεις εἰς ἵδρυσιν ὡσαύτως ἀναθημάτων;[2] Ἀλλὰ ποῦ τότε ἦν ὁ *ναός*; Ἱερὸν ἄνευ ναοῦ εἶναί τι ἀκατάληπτον.

Πρὸς βορρᾶν τῆς δεξαμενῆς (Ν)[3] ἐφαίνοντο δύο πώριναι πλίνθοι καὶ ἐφαίνοντο ὡσεὶ κατὰ χώραν κείμεναι· παρήγγειλα λοιπὸν τοὺς σκαφεῖς νὰ σκάψωσι καὶ ἐκεῖ, ἡ δὲ σκαπάνη δὲν ἐβράδυνε νὰ φέρῃ

κατόπιν καὶ ἐξ ἰδίας αὐτοψίας ἔγνων τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐν Πειραιεῖ ἀκόμη ἐπὶ τοῦ λοφίσκου, ἔνθα νῦν τὸ μνημεῖον τῶν κατὰ τὸ 1854-55 ἀποθανόντων Γάλλων καὶ Ἄγγλων στρατιωτῶν, αἱ σῳζόμεναι ἐκεῖναι ὄρθιαι πώριναι πλίνθοι τοιούτων τοίχων πιθανώτατα, ὡς ὁ Brückner φρονεῖ, εἶναι λείψανα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Θριάσιον πεδίον φαίνονται ὑπάρχοντα ὁμοίων τοίχων λείψανα.

[1] Ὁ Ἰ. Ῥῖζος Ῥαγκαβῆς ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς αὐτοῦ (Τόμ. Β', σελ. 320) λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τοῦ *Ἀφεσίου Διὸς* ὑπάρχει *μοναστήριον*· νὰ εἶχε ἰδῆ ἆρά γε ἐκεῖνος, κατὰ τὸ 1850 γράφων, τὰ ἐδῶ λείψανα καὶ νὰ τὰ ἐξέλαβεν ὡς μοναστήριον; Δυστυχῶς ἡ ὅλη ἄλλη τοῦ ἀνδρὸς περιγραφὴ τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν τόπων εἶναι σφόδρα ἀσαφής (πρβλ. ἔ. ἀ. καὶ σελ. 319)· μοναστήριον δὲ ἐκεῖ που κείμενον ἐγὼ δὲν γνωρίζω.

[2] Ἄδηλον μοὶ εἶναι πρὸς τίνα σκοπὸν εἶχε κτισθῆ ὁ τοῖχος Π-Ρ. ἀσαφῆ δὲ καὶ ὄχι εὐνόητα τὰ λείψανα κτίσματός τινος κατὰ τὸ Ξ· ἄλλων κτισμάτων ἴχνη πρὸς μεσημβρίαν δὲν ἐφάνησαν.

[3] Καὶ ταύτην ἐκαθάρισα καθ' ὅσον ἠδυνήθην, ἀλλ' οὐδὲν εὗρον ἐν αὐτῇ τὸ ἄξιον λόγου πλὴν θραύσματος πωρίνης τριγλύφου· λέγω δὲ καθ' ὅσον ἠδυνήθην, διότι ἐντελὴς αὐτῆς καθαρισμὸς ἦν ἀδύνατος, διότι τὰ τοιχώματα αὐτῆς, καί περ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένης, ἦσαν πολλαχοῦ βεβλαμμένα καὶ ἠπείλουν καταδύθισιν, ὡς ἐπείσθην ἰδίοις ὄμμασι καταβάς· ἦν δὲ πεπληρωμένη κατὰ μὲν τὰ ἀνώτερα αὐτῆς μέρη λίθων, κατωτέρω δὲ χώματος, οὗ στρῶμα ἱκανῶς παχὺ (1,50 Γ. Μ.) καὶ ἐφ' ὅλου τοῦ κύκλου της ἐκτεινόμενον ἦν *κεκαυμένον*.

εἰς φῶς τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς οἰκοδομήματος, ὅπερ ἀναντιρρήτως *Ναΐσκος* ἦτο πρόστυλος. Σώζονται νῦν αὐτοῦ τρεῖς δόμοι τῶν θεμελίων του· ὁ κατώτατος φορμηδὸν ἔχων τὰς πωρίνας του πλίνθους τεθειμένας καὶ δύο ἕτεροι ἐπ' αὐτοῦ, ὧν αἱ πλίνθοι παρὰ μῆκος εἶναι τεθειμέναι, σώζεται δὲ καὶ τὸ λιθόστρωτον αὐτοῦ καὶ πιθανώτατα ἦν ὁ Ναΐσκος ὁλόλιθος (massif), ἀφοῦ δὲν ἐπρόκειτο εἰμὴ ἐλάχιστον μέρος καὶ εἰς ἐλάχιστον βάθος (1,50) νὰ ἐπιστρωθῇ διὰ πλίνθων. Τῶν κυρίως τοίχων του, τῶν ὑπὲρ τὸ λιθόστρωτον ἔδαφός του ὑψουμένων, οὐδὲν σώζεται, τῶν παραστάδων του ὅμως εἶναι ἴσως λείψανα δύο λίθοι ἐκεῖ εὑρεθέντες καὶ παραστάδος σχῆμα ἔχοντες· τῶν δὲ κιόνων του (ἦσαν δὲ πιθανώτατα καὶ οὗτοι ἐκ πώρου πεποιημένοι) οὐδὲν σώζεται, καθὼς καὶ τοῦ στυλοβάτου του, πλὴν τῶν τόρμων τῶν λίθων του. Τοῦ δὲ λοιποῦ ἀρχιτεκτονικοῦ κόσμου μόνον τῶν τριγλύφων του (ἐκ πώρου ὡσαύτως πεποιημένων) ἀνεύρομέν τινα θραύσματα, *ὧν καὶ ἀπεικονίσαμεν τὸ κάλλιστα σωζόμενον* (πίν. 4). Εὑρήματα ἐνταῦθα δὲν ἤνεγκεν ἡ σκαπάνη εἰς φῶς ἢ ἐλάχιστα καὶ μικροῦ ἢ οὐδενὸς λόγου ἄξια, κατὰ τὴν βορείαν ὅμως τοῦ Ναΐσκου πλευρὰν ἐξεχώσθη τάφος χριστιανικῶν ἀναμφιβόλως χρόνων (Τ)· οὐδὲν ἐνεῖχε κτέρισμα, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ ὀστᾶ ἦσαν μετακεκινημένα· τὸ κρανίον πρηνὲς καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ θέσει, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς σωρόν· ὁ τάφος εἶχε φαίνεται καὶ ἄλλοτε ἀνοιχθῇ καὶ ἐξετασθῇ παρὰ τυμβωρύχων[1] καὶ τοῦτο ἐμαρτυρεῖτο καὶ ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν καλυπτόντων αὐτὸν λίθων. Τούτων ἐσώζοντο θραύσματα μόνον καὶ ταῦτα ὄχι ἐν τῇ προσηκούσῃ τάξει τεθειμένα, ἐν δ' αὐτῶν ἦν τεμάχιον τριγλύφου μαρτυροῦν σαφῶς τὴν χριστιανικὴν τοῦ τάφου καταγωγήν· ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ πώριναι πλίνθοι αἱ τοὺς τοίχους τῶν τεσσάρων αὐτοῦ πλευρῶν ἀποτελοῦσαι ἐξ ἀρχαίων οἰκοδομημάτων ἐφαίνοντο ληφθεῖσαι. Τὸ ὅτι δὲ οἱ Βυζαντινοὶ ἔθεντό ποτε καὶ ἐνταῦθα τὸν πόδα μαρτυρεῖται ἔκ τε τῆς ἄνω μνημονευθείσης μετασκευῆς τινων τῶν οἰκημάτων τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐκ τῆς εὑρέσεως ἀκόμη λύχνων πηλίνων τὸ τοῦ σταυροῦ φερόντων ἔμβλημα. Ἡ περαιτέρω πρὸς βορρᾶν μὲν τοῦ Ναΐσκου εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν, πρὸς μεσημβρίαν δὲ καὶ

[1] Ὄχι ὅμως καὶ ἐν χρόνοις ὀλίγα μόνον ἔτη τῶν νῦν ἀπέχουσιν ὡς ἐδείκνυον αἱ βαθυτάτας τὰς ῥίζας ἐν αὐτῷ ἐμπήξαντες σχῖνοι.

πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ μέχρι τῶν κτισμάτων, ἃ ἀνωτέρω περιέγραψα, οὐδενὸς ἑτέρου οἰκοδομήματος ἤνεγκεν εἰς φῶς τὰ ἴχνη.

Καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ *εἰς τὰ μάρμαρα* ἱερὸν κατὰ τὰ σωζόμενα *ἐδάφη τῆς κατασκευῆς του*. Ὅμοιον περίπου θὰ ἦτο τὸ τῆς Κραναίας Ἀθηνᾶς ἱερὸν ἐν Φωκίδι, ὅπερ ὁ Παυσανίας (10, 34, 7) διὰ τῶν δε περιγράφει τῶν λέξεων. «Ἐλατείας δὲ ὅσον σταδίους εἴκοσιν ἀφέστηκεν Ἀθηνᾶς ἐπίκλησιν Κραναίας ἱερόν, ἡ δὲ ὁδὸς ἐπὶ τοσοῦτον ἀναντεστέρα ὡς ἀνιᾶν τε μηδὲν καὶ λεληθέναι μᾶλλον αὐτῆς τὸ ἄναντες· λόφος δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῷ πέρατι τὰ πλείω μὲν ἀπότομος, οὐ μέντοι ἄγαν ἢ μεγέθους ἔχων ἐστὶν ἢ ὕψους· ἐπὶ τούτῳ τῷ λόφῳ τὸ ἱερὸν πεποίηται, καὶ στοαί τέ εἰσι καὶ οἰκήσεις διὰ τῶν στοῶν, ἔνθα οἰκοῦσιν οἷς τὴν Θεὸν θεραπεύειν καθέστηκεν, καὶ ἄλλοις καὶ μάλιστα τῷ ἱερωμένῳ». Ἀλλὰ τούτου μόλις δυστυχῶς ἐσώθησαν τοῦ Ναοῦ του ὀλίγα λείψανα, τῶν δὲ ἐν αὐτῷ οἰκήσεων καὶ τῶν δι' αὐτῶν στοῶν ἐξέλιπεν πᾶν ἴχνος σχεδὸν κατὰ τὸν τοὺς τόπους ἀνασκάψαντα ἑταῖρον τῆς ἐν ἐνταῦθα Γαλ. Σχολῆς κ. P. Paris[1]. Τὸ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας λοιπὸν Ἀρχ. Ἑταιρίας ἀποκαλυφθὲν παρὰ τὰ Μέγαρα εἶναι καὶ τούτου ἕνεκα πολλοῦ λόγου ἄξιον, διότι δηλ. εἶναι καὶ τὸ μόνον μέχρι τοῦδε γνωσθὲν καὶ ἱκανῶς πως σωζόμενον τοιουτότροπον ἱερόν. Ἀλλ' εἰς τίνα τῶν ἀθανάτων ἦν ἆρά γε ἀφιερωμένον; Εἰς τὸ ἐρώτημα θἀποκριθῶμεν ἀσφαλέστερον, ἀφοῦ πρῶτον ἐξετάσωμεν καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖ εὑρεθέντα πράγματα, περὶ ὧν καὶ ἔρχομαι νὰ εἴπω τὰ δέοντα.

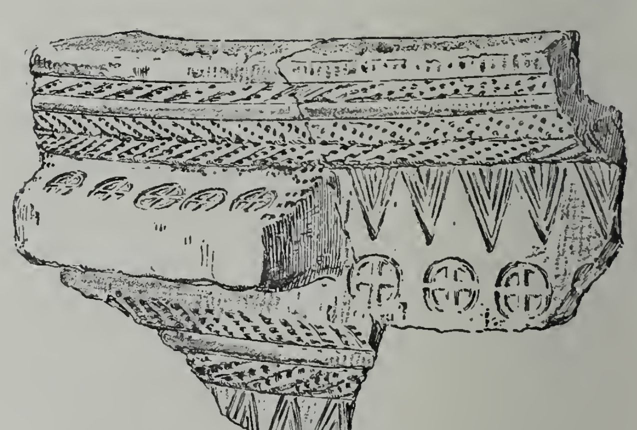
Γλυπτὰ δὲν εὕρομεν ἢ πάνυ ὀλίγα καὶ ταῦτα, ὡς εἰκός, ἐν ὄχι καλῇ καταστάσει πάντα δὲ σχεδὸν κατὰ τὸ κτίσμα Η. Τούτων, καίπερ ἠκρωτηριασμένα, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῇ εἰκόνι (Πίν. 6, ἀριθ. 3), ἀξιολογώτερα εἶναι δύο θραύσματα (ὕψ. 0.14 πλ. 0.13) προσαρμόζοντα κεφαλῆς[2], ἔπειτα δὲ

[1] Πρβλ. Bull. de Cor. Hellén. 1887, pl. I, σελ. 39-63.

[2] Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι πολὺ ἐπιμελής, ἀλλ' ἡ τοῦ μετώπου κατασκευὴ καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ πολὺ βάθος ἑλκύουσιν ἐπὶ τῶν λειψάνων τῆς κεφαλῆς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν προσοχὴν τοῦ θεατοῦ, ὁ δὲ κ. Wolters ἰδὼν αὐτὴν ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Πολυτεχνείῳ μὲ ὑπέμνησε τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Gräf (Römische Mittheil. 1889, σελ. 189) ἐν ᾧ ταῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ ὡς τῆς τέχνης τοῦ Σκόπα ἴδια ἐξαίρονται. Ἔργα τοῦ Σκόπα ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἐν Μεγάροις, ἀλλὰ βεβαίως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος θραῦσμα, ἂν ἔχῃ τι Σκόπειον δὲν δύναται νὰ ἦναι καὶ

οἱ γλουτοὶ νεανικοῦ ἀγάλματος οὐκ εὐκαταφρονήτου τέχνης καὶ δύο χειρῶν θραύσματα, ὧν ἡ ἑτέρα πιθανώτατα εἰς τὸ αὐτὸ ἀνῆκεν ἔργον, εἰς ὃ καὶ οἱ γλουτοί. Εἰς τὸ αὐτὸ ἠδύνατο ἐπίσης νἀνήκῃ ἄγαλμα καὶ ποδὸς τμῆμα, ἀλλ' ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐφάνη μοι οὐχὶ ἡ αὐτή· ἀναγλύφου δέ τινος θραῦσμα ἐν ᾧ διακρίνω σαφῶς μὲν τὸν πόδα ἀνθρωπίνης μορφῆς, οὐχὶ δ' εὐδιακρίτως καὶ δύο ἄλλων μηρῶν μετὰ τῶν ποδῶν μέρος, καθὼς ἐπίσης καὶ τμήματος κορμοῦ γυναικείου ἀγαλματίου μνημονεύω ἁπλῶς χάριν ἀκριβείας· ἄλλως τὰ εὑρήματα ταῦτα οὐδενός εἰσι λόγου ἄξια, πάντα δὲ τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα φαίνονταί μοι ἐκ πεντελικοῦ λίθου πεποιημένα. Ἄξιαι λόγου τινος ἀναντιρρήτως εἶναι καὶ αἱ πλάκες αἱ τοὺς ἀναγλύπτους φέρουσαι γρύπας (Πίν. 6, ἀριθ. 4) ἐξ ἀσβεστολίθου[1], ὡς φαίνεται, πεποιημέναι οὖσαι καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ κτίσμα Η εὑρεθεῖσαι· ἀλλὰ καὶ τί ἆρά γε ἐκόσμουν; διότι, ὡς εἰκάζω κἄπου ἦσαν ἐπιτεθειμέναι ὡς ζωοφόρος· βάθρον τι ἢ ἄλλον τινα βωμὸν μικρότερον; Περὶ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας τοῦ γρυπὸς σχεδὸν οὐδὲν ἔχω νὰ παρατηρήσω· ἀρκεῖ ἡ εἰκὼν ἵνα παράσχῃ τῷ ἀναγνώστῃ ἀρκετὰ σαφῆ ἔννοιαν τοῦ πράγματος· νὰ σημειώσω μόνον θέλω ὅτι καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἡ εἰς μέγα πλῆθος εὕρεσις γρυπῶν ἐσχετίσθη παρά τινων πρὸς τὴν τοῦ Διὸς λατρείαν, ἀλλ' ὁ Furtwängler φαίνεται μὴ ἀποδεχόμενος τὸ πρᾶγμα, ὡς πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους τοὐλάχιστον χρόνους· σημειοῖ ὅμως ὁ ἴδιος ὅτι κατόπιν ὑπῆρξέ τις σχέσις καὶ τούτου τοῦ ζῴου πρὸς τὸν πατέρα ἀνδρῶν τε θεῶν τε καὶ τούτου ἕνεκα ὁ Αἰσχύλος ἤδη καλεῖ τοὺς γρύπας «Ζηνὸς ἀκραγεῖς κύνας»[2]. Ἀλλὰ καὶ περιστερᾶς (;) πολὺ ὑπὲρ τὸ φυσικὸν μέγεθος πεποιημένης εὑρέθη ἡ κεφαλὴ ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου.

Εἰδωλίων πηλίνων εὑρέθησαν ἐπίσης θραύσματα, ἀλλὰ ταῦτά εἰσι παντάπασιν ἀνάξια μακροτέρου λόγου· μνείας ἄξιον εἶναι μᾶλλον ἵππου ἢ βοὸς πηλίνου τὸ σωμάτιον ἐξ ἐκείνων, ἃ πλεῖσθ' ὅσα καὶ ἐν Ἐλευσῖνι καὶ ἐν Μυκήναις καὶ ἐν Τίρυνθι καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ εὑρέθησαν. Περίεργοι δὲ εἶναι τρεῖς λαβαὶ (;) ἀγγείων μικραὶ *προσωπιδοφόροι*[1]. Ἀλλὰ καὶ λεοντοειδοῦς τινος ζῴου ὁ ποὺς εὑρέθη καὶ χοίρου τὸ ρύγχος καὶ λεοντοκεφαλῆς ὑδρορρόης θραῦσμα καὶ ἀκροκεράμου, ἐκ πηλοῦ πάντα ταῦτα πεποιημένα. Πλείονα δέ, ὡς εἰκός, καί τινα λόγου ἄξια ἦσαν τὰ εὑρεθέντα ὄστρακα[2], τὰ πλεῖστα κατὰ τὴν θέσιν τὴν σημειωθεῖσαν διὰ τοῦ γράμματος Ω εἰς βάθος, ἐνίοτε, μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους, ὀλίγα δέ τινα εἰς τὰ καλύπτοντα τὰ διάφορα οἰκήματα χώματα, μάλιστα κατὰ τὴν ἐπίχωσιν τῶν δωματίων Α καὶ 11· κατὰ τὸ κτίσμα Η εὑρέθησαν ἐλάχιστα, πέριξ δὲ τοῦ Ναοῦ δύο ἢ τρία, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημείωσα, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἀσημοτάτων· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ χώματα τῆς δεξαμενῆς ἀγγείων θραύσματα δὲν εὑρέθησαν. Καὶ πρῶτον μνημονευτέα εἶναι βεβαίως θραύσματά τινα πίθων μεγάλων ὧν καὶ ἀπεικονίσαμεν ἐν (ὕψ. 0.11, πλ. 0.17) ἐνταῦθα· ὁ πηλὸς αὐτῶν εἶναι ἢ λευκὸς πρὸς



τὸ ὠχρὸν ἀποκλίνων ἢ ὑπέρυθρος, παχὺς (0,010-

τοῦ μεγάλου τεχνίτου ἴδιον προϊόν, ἀλλ' ἀντίγραφον ὑπ' ἄλλου ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις ποιηθέν.

[1] Καὶ ἄλλης τινος ὁμοίας πλακὸς εὕρομεν θραῦσμα ἐνῷ μόλις οἱ πόδες τοῦ γρυπὸς διακρίνονται κατ' ἀντίστροφον διεύθυνσιν ἀναγεγλυμμένου, βλέποντος δηλ. πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ θεατοῦ καὶ οἱονεὶ τὸ pendant τοῦ ἀπεικονισθέντος ὄντος· καὶ τρίτης δὲ θραῦσμα ὑπάρχει ἐν τοῖς εὑρήμασι, ἀλλ' ἐν αὐτῷ οὐδὲν διακρίνεται τῆς γλυφῆς. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ἱκανῶς ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι πλείονες ἦσαν αἱ πλάκες καὶ ἐντεῦθεν ἡ ὑπόθεσίς μου ἡ ἐν τῷ κειμένῳ φαίνεταί μοι πιθανή. Ἡ ἀπεικονισθεῖσα ἔχει ὕψ. 0.16, πλ. 0.23, πάχ. 0.04.

[2] Die Bronzefunde aus Olympia, σελ. 66-67.

[1] Ἀπεικονίσθη μία τούτων ἐπίτηδες κατὰ τὸ πραγματικὸν μέγεθος (Πίν. 6, ἀριθ. 5).

[2] Καὶ λύχνων, ἐννοεῖται, ἀρχαίων (πρβλ. ἀν. σελ. 32) θραύσματα ἢ καὶ ἀκέραιά τινα παραδείγματα καὶ ἀρτοειδῆ καὶ κωνοειδῆ διάτρητα ἀντικείμενα τῶν συνηθεστάτων καὶ ἐξ οὐδεμιᾶς σχεδὸν ἀνασκαφῆς ἐλλειπόντων εὕρομέν τινα. Εἰς τὰ ἐδῶ δὲ χώματα εὕρομεν καὶ τοῦ ἄνω μνημονευθέντος (σελ. 31, σημ. 1) μαρμαρίνου λεκανοειδοῦς σκεύους τὰ θραύσματα καὶ πρὸς τούτοις καὶ πέλεκυν ἢ σφῦραν ὑποπρασίνου (βασάλτου;) λίθου ἢ καὶ ἁπλῆν ἀκόνην, διότι περὶ τοῦ πράγματος δὲν ἔχω ὡρισμένην γνώμην.

0,020 ἐνίοτε) καὶ ὄχι, ἐννοεῖται, πολὺ καθαρός, ἡ δὲ διακόσμησίς των διὰ τῶν ἐντύπων ἐκείνων γραμμικῶν ἢ γεωμετρικῶν σχημάτων ἁπλῆ, ἀπαντῶσα ἴσως καὶ ἐν ἄλλοις ἀρχαϊκοῖς ἀγγείοις ἐν διαφόροις εὑρεθεῖσι τόποις[1]. Τοῦ ἰδίως Μυκηναϊκοῦ τρόπου *ὄστρακα* δὲν εὑρέθησαν, ἐκτὸς ἂν εἰς τοῦτον ἀναχθῇ μικρὸν θραῦσμα *φιαλοειδοῦς* ἀγγείου, οὗ ὅμως ἡ διακόσμησις δι' ὁμοκέντρων κύκλων καθόσον σώζεται, δὲν ἀποκλείει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι καὶ τοῦ γεωμετρικοῦ τρόπου ἠδύνατο νὰ ἦναι τὸ ἀγγεῖον προϊόν, οὗ ὡσαύτως *ὄστρακα* δὲν εὑρέθησαν. Πολλὰ καὶ καλὰ εἶναι τῶν τοῦ Κορινθιακοῦ λεγομένου ρυθμοῦ ἀγγείων τὰ εὑρεθέντα θραύσματα, ἐφ' ὧν πολλάκις καὶ εἰκόνες ζῴων (λεόντων ὡς τὸ πολὺ) καὶ πτηνῶν καὶ σειρήνων καὶ σφιγγῶν σῴζονται, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνθρώπιναι μορφαί· ἱκανὰ δ' ὡσαύτως εἶναι καὶ τὰ μελανόμορφα, ἐφ' ὧν ἐπίσης παραστάσεις διάφοροι εὕρηνται, καὶ τέλος ἱκανὸς εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν θραυσμάτων καὶ τῶν ἐρυθρομόρφων ἀγγείων καὶ ἴσως ἐξ αὐτῶν συμπληρωθῇ ποτε κατὰ τὸ πλεῖστον τοὐλάχιστον καί τι ἀγγεῖον. *Ἐνεπίγραφα* ὅμως ἀγγείων θραύσματα δὲν εὕρομεν ἄλλα ἢ τὰ ἀπεικονισθέντα (Πίν. 6, 6 καὶ 7) καὶ πόδα τινα πρὸς τούτοις κύλικος, ἐφ' ἧς ἡ σφραγὶς ΒΗC. Καὶ τῆς μὲν *λεκάνης* μάτην ἀνεζήτησα καὶ τὰ λοιπὰ θραύσματα, σκάψας ἐφ' ἱκανὸν τὸν τόπον πέριξ τῆς θέσεως Ω (ὅπου καὶ τὰ ἀπεικονισθέντα εὑρέθησαν) δι' εὐνοήτους λόγους· ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων δηλ. γραμμάτων[2] εὐλόγως εἰκάζεται ὅτι ἦν αὕτη ἀνάθημα· ἂν λοιπὸν ὁλόκληρος ἐσῴζετο καὶ ἐπ' αὐτῆς πλήρης ἀνεγινώσκετο ἡ ἐπιγραφή, πιθανώτατα ἐκ ταύτης καὶ μόνης θὰ εἴχομεν τὸ ζητούμενον. Κρῖμα δὲ ὅτι καὶ τοῦ ποδὸς τῆς κύλικος, (μήκους 0.06), ἐφ' οὗ νῦν ἀναγινώσκονται, κολοβὰ δυστυχῶς, τὰ ἐγχάρακτα γράμματα ΦΕΣ ἢ ΦΕϟ[1], ἕτερον θραῦσμα δὲν εὑρέθη· τίς οἶδεν, ἂν ὁλόκληρος τοὐλάχιστον ὁ ποὺς ἐσῴζετο, ἂν δὲν ἀνεγινώσκετο καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ καὶ νῦν ὑποδηλούμενον ὄνομα ΑΦΕΣΙΟΥ ἢ ΑΦΕΣΙΩΙ καὶ ἂν δὲν εἴχομεν οὕτω τρανὴν τὴν ἀπόδειξιν ὅτι τὰ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀφεσίου Διὸς ὄντως ἐρείπια ἤνεγκεν εἰς φῶς ἡ σκαπάνη. Ἀλλ' ἂν δεχθῶμεν ὅτι πράγματι ἡ κολοβὴ αὕτη ἐπιγραφὴ ΦΕΣ μόνον εἰς Ἀφεσίου ἢ Ἀφεσίῳ δύναται νὰ συμπληρωθῇ καὶ ὅτι καὶ οἱ γρύπες, περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος, τὴν καὶ ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου μνημονευομένην σχέσιν τοῦ ζῴου πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς ὑποδηλοῦσι (ἡ ἔνστασις, ἣν ἤθελέ τις προβάλει, ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ τῷ ἀφιερωμένῳ καὶ εἰς ἄλλην θεότητα ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ὑπάρχῃ καὶ βωμὸς τοῦ Διὸς καὶ εἰς τοῦτον νἀνήκωσιν οἱ γρύπες καὶ τὸ ἐν λόγῳ ἀγγεῖον δὲν μοὶ φαίνεται ἰσχυρά), ἄν, λέγω, δεχθῶμεν ὅτι ταῦτα ὄντως οὕτως ἔχουσι καὶ ἡ σκαπάνη ἀληθῶς τὰ ἐρείπια τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀφεσίου Διὸς ἤνεγκεν εἰς φῶς *εἰς τὰ Μάρμαρα*, πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ συμβιβάσωμεν τὴν γνώμην ταύτην πρὸς τὰ τοῦ Παυσανίου λόγια; Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ὅσον ἐκ

[1] Ἀπαράλλακτον δὲν εὗρον ἐγὼ αὐτὴν οὔτε ἔν τισι τεμαχίοις ὁμοίων πίθων ἐν Ἀκροπόλει εὑρεθέντων, οὔτε ἐν τοῖς τεμαχίοις τῶν πίθων τῶν ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ τῶν ἐκ Κρήτης. Ἐπίσης διάφορος εἶναι καὶ τῶν πίθων ἐκείνων ἡ διακόσμησις, ὧν εὑρέθησαν τεμάχια ἐν Τίρυνθι (Schliemann Tirynthe, σελ. 63 - 64, σχ. 8 - 9).

[2] Πέντε εἶναι τὰ ἀποτελοῦντα τὸ σῳζόμενον αὐτῆς μέρος (μήκους 0.50) τεμάχια, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον πρὸς τὰ δεξιὰ ἀκριβῶς δὲν προσαρμόζει, συναπεικονίσθη ὅμως μὲ τὰ ἄλλα, διότι παρ' ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀπεικονίσαντος αὐτὰ κ. Gilliéron ἐνομίσθη ὡς ἐκεῖ ἀνῆκον· ἀναγινώσκονται δὲ νῦν ἐπ' αὐτῶν τάδε τὰ γράμματα·

. . . . ΥΚΛΕΔΑΣΚΑΙΜΗΕΙΛΟ . . . .

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὄνομα εὐκόλως δύναται νὰ συμπληρωθῇ εἰς Ε]ὐκλείδης ἢ Θρασ]υκλείδης· ἀλλὰ τοῦ δευτέρου ἡ ἀνάγνωσις δὲν εἶναι βεβαίως πολὺ εὔκολος. Τὸ Η μετὰ συμφώνου εἰς τὴν δύναμιν τοῦ δασέος πνεύματος εὕρηται ὡς γνωστὸν καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς (Bul. de Corr. Hell. σελ. 3 καὶ ἑξῆς) καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ λέξει *μέγας* ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν (Δελτ. Ἀρχ. 1888, σελ. 93)· κατὰ ταῦτα λοιπὸν θὰ ἠδυνάμεθα ἴσως καὶ ἐνταῦθα νἀναγνώσωμεν ΜΗΕΙΛΟ[Ν]=Μείλω[ν]=δηλ. Μίλω[ν]· ἀλλὰ θὰ ἦτο παράδοξος τότε ἡ χρῆσις τῆς ΕΙ ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ Ι καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, ἔνθα ἡ ΕΙ διὰ τοῦ ἁπλοῦ Ε σημειοῦται Εὐκλέδας=Εὐκλείδης. Θραῦσμά τι ἑτέρας λεκάνης ἐπίσης ἐνεπιγράφου κρίνω ἀνάξιον μακροτέρου λόγου ἐνταῦθα. Ἐνεπιγράφους δὲ λίθους δὲν εὕρομεν ἢ δύο μόνον (κατὰ τὴν ἐπίχωσιν τοῦ δωματίου 11) θραῦσμα βαθριδίου τινὸς ἴσως ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου (μῆκος 0,10, πλάτος 0,07 καθόσον σῴζονται, ὕψος ὁλόκληρον σῳζόμενον 0,08) ἐφ' οὗ ἀναγινώσκεται ἡ ἀρχὴ τῶν δύο καὶ μόνον ποτὲ ἐπ' αὐτοῦ γεγραμμένων στίχων

Ε . . . .
ΑΜ . . .

καὶ δύο ἕτερα θραύσματα πλακὸς ἀσβεστολίθου προσαρμόζοντα (μῆκος 0,35, πλάτος 0,26, καθόσον σῴζονται, πάχος ὁλόκληρον σῳζόμενον 0,06) ἐφ' ὧν ἀναγινώσκεται ἡ ἀρχὴ τοῦ μόνου καὶ ἐπ' αὐτῶν ποτε ἐπιγεγραμμένου στίχου

Η Ε Ρ Ο . . . .

Ἡ συμπλήρωσις αὐτῆς εἰς *Ἥρωος* ἢ *Ἥρωϊ* εἶναι πιθανή, ἀλλ' ἐκ ταύτης καὶ μόνης νὰ θελήσῃ τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐναντία πρὸς τὰ ἐν τῷ κειμένῳ συμπεράσματα περὶ τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἱεροῦ φαίνεταί μοι τολμηρόν.

[1] Ἐν τῇ συντόμῳ καὶ ἀφοριστικῇ οὕτως εἰπεῖν ἐξαγγελίᾳ τῶν πορισμάτων τῶν ἐν Μεγάροις ἀνασκαφῶν τῇ κατακεχωρισμένῃ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους 1889 δὲν ἐμνημόνευσα τούτου τοῦ ἀγγείου διότι κακῶς εἶχα ἀναγνώσει τότε τὸ πρῶτον αὐτοῦ γράμμα ὡς L καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι παράδοξον, διότι ὡς φαίνεται, καὶ ὁ χαράκτης αὐτὸς τοιοῦτόν τι εἶχε γράψει κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ἐπανορθῶν τὸ λάθος του ἔγραψε Φ.

πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀσυμβίβαστον· ἀλλ᾽ ἂς μὴ διακόψωμεν τὴν ἀφήγησιν τῶν πεπραγμένων καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπανερχόμεθα εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα.

Πρὸς βορρᾶν καὶ εἰς ἀπόστασιν 5-6 λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀφοῦ διέλθῃ τις μικράν τινα χαράδραν βλέπει ἐπὶ ὀροπεδίου οὐχὶ μεγάλης ἐκτάσεως λείψανα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀρχαίων κτισμάτων[1] καὶ παρ᾽ αὐτὰ δεξαμενὴν ἐν τῷ βράχῳ ἐπίσης λελαξευμένην, μείζονα ὅμως τῆς τοῦ ἱεροῦ καὶ κάλλιον διατηρουμένην, μαρτύρια ταῦτα ὅτι τὸ μέρος καὶ πάλαι δὲν ἦτο ἀκατοίκητον· ἂν ὅμως ἐχρησίμευον καὶ ταῦτα ὡς ἐξάρτημα τοῦ ἱεροῦ ἢ τὰ ὁρώμενα εἶναι μᾶλλον λείψανα κώμης τινὸς τῶν Μεγαρικῶν ἐπέχω νἀποφανθῶ γνώμην, παρατηρῶν τοῦτο μόνον ὅτι τὰ ἐρείπια δὲν μοὶ ἐφάνησαν πολλά, τούτων δὲ ἓν ἰδίως εἵλκυσε τὴν προσοχήν μου καὶ παρήγγειλα τοὺς σκαφεῖς νὰ καθαρίσωσιν αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐπικειμένων πρὸ πάντων λίθων καὶ τῶν καλυπτόντων αὐτὸ ὑπὸ τοὺς λίθους ὀλίγων χωμάτων. Τούτου δὲ γενομένου ἐδείχθη τὸ κτίσμα οἷον ἐν τῷ διαγράμματι εἰκονίζεται (Πίν. 5, ἀριθ. 2). Αἱ τέσσαρες αὐτοῦ πλευραὶ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ βράχος αὐτὸς εἰς σχῆμα τοίχου λαξευθείς[2], κατὰ δὲ τὴν μεσημβρινοδυτικὴν γωνίαν ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἐν τῷ βραχώδει ἐδάφει λελαξευμέναι βαθμίδες καὶ κατὰ τὴν θέσιν τὴν σημειωθεῖσαν διὰ τοῦ γράμματος *α* ὑψοῦται καὶ νῦν ἔτι ἐπὶ βάσεως[3] ἑδραζομένη πωρίνη πλίνθος δίκην στήλης ὕψους 2,30 Γ. Μ., ἤτοι ὑψηλοτέρα τῶν πλευρῶν τῶν τοίχων τοῦ κτίσματος κατὰ 0,30 Γ. Μ. περίπου· ἀντιστοίχου στήλης κατὰ τὸ μεσημβρινὸν μέρος δὲν εὑρέθησαν ἴχνη, καίπερ ἀνασκαφέντος ὅλου τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ κτίσματος εἰς τὸ προσῆκον βάθος· ἀλλ᾽ ἴσως πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁμοία στήλη ἵστατό ποτε καὶ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μέρος. Τὸ κτίσμα ἀναντιρρήτως ἔχει τινὰ πρὸς τάφον ὁμοιότητα καὶ κατὰ τὴν γνώμην μου μόνον τάφος ᾖ, ὡς ὀρθότερον καλοῦσι καὶ νῦν οἱ Μεγαρεῖς τοὺς τοιούτους τάφους, ταφεῖον ἦτο· ἀλλὰ καὶ τίνων χρόνων ἄδηλον. Οὐδὲν εὑρέθη ἐν αὐτῷ οὔτε κτέρισμα, οὔτε ἄλλο οἱονδήποτε ἀντικείμενον, πιθανώτατα διότι ὁ τάφος εἶχε προανοιχθῆ καὶ ἐρευνηθῆ ἔκπαλαι. Τάφοι ὅμως τοιοῦτοι ἐν τῷ βράχῳ λελαυξευμένοι καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐν τῇ Μεγαρίδι περὶ ἑνὸς δ᾽ αὐτῶν ἔρχομαι νὰ κάμω εὐθὺς κατωτέρω λόγον.

Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἔννοια ὅτι ὁ Παυσανίας περιγράφων τὰ τῆς ἀγούσης εἰς Κόρινθον θεωρήματα εἶχεν ὑπ᾽ ὄψιν του τὴν Ἀδριάνειον ὁδόν, αὕτη δὲ εἶχε τὴν αὐτὴν περίπου, οἵαν καὶ αἱ νεώτεραι ὁδοί, ἥ τε σιδηρᾶ καὶ ἡ ἁμαξιτός, φορὰν μὲ ἠνάγκασαν νὰ διατρέξω πολλάκις τὸ ἀπὸ Μεγάρων μέχρι τῆς θαλάσσης διάστημα ἐπισκοπῶν καὶ ἐξετάζων τὰ διάφορα ἐκεῖ ὑψώματα καὶ τὴν πεδιάδα καὶ τοὺς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καθ᾽ ὅλον τὸ μῆκος τῶν σημερινῶν ὁδῶν προηνεῳγμένους τάφους ὑπὸ τῶν νῦν κατοίκων τῶν Μεγάρων ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἢ νὰ εὕρω λείψανα μεγαλειτέρου τινὸς τῶν συνήθων ταφείου ἢ καὶ τύμβου τινὸς νἀνακαλύψω που τὰ ἴχνη. Ἐνταῦθα λοιπὸν κατὰ τὴν θέσιν τὴν καλουμένην *Κουρκοῦρι* ἡ θέα τάφου τινὸς ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένου ἐφείλκυσε μάλιστα τὴν προσοχήν μου· ὁ τάφος εἶχε προανοιχθῆ παρά τινος χωρικοῦ ἐξ Εἰδυλλίας κατοίκου νῦν Μεγάρων καὶ πάλιν ἐν μέρει ἐπιχωσθῆ· παρήγγειλα λοιπὸν τοὺς σκαφεῖς νὰ καθαρίσωσιν αὐτὸν καὶ αὖθις ἐντελῶς, νὰ σκάψωσι δὲ καὶ τὸ πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ μέρος, ὁπόθεν, ὡς εἴκαζον, ἐγίνετο εἰς αὐτὸν ἡ κατάβασις· ὁ καθαρισμὸς ἐγένετο καὶ ὁ τάφος πρόκειται νῦν εἰς τὰ ὄμματα πάντων καθ᾽ ὅλον του τὸ σχῆμα πλὴν ἐννοεῖται τῆς στέγης του, ἥτις κατὰ τὸν ἀνοίξαντα αὐτὸν τὸ πρῶτον τυμβωρύχον ἦν θολωτή· ὁ τάφος ἐλαξεύθη ἐπὶ τοῦ βραχώδους ἐδάφους, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἦτο ἀληθὴς βράχος, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν βραχωδῶν ἐκείνων στρωμάτων τῶν ἐκ τῶν Kalk-Rollen συμπηχθέντων κατ᾽ ἀκολουθίαν ὄχι πολὺ στερεόν, ἠναγκάσθησαν οἱ λαξεύσαντες αὐτὸν νὰ ἐπιρρώσωσι τὰς πλευράς του κτίσαντες, ὅπου ἦτο ἀνάγκη τοίχους ἐκ πωρίνων πλίνθων καὶ τούτους ὕστερον ἐπήλειψαν διὰ χρίσματος, ἁπλοῦ ὅμως καὶ ἄνευ γραφῶν· ἔθηκαν δὲ ἐν αὐτῷ καὶ δύο, ὡς φαίνεται, λάρνακας, ὧν μόνον ἡ ἑτέρα νῦν

[1] Πρβλ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 212.

[2] Τὸ ἔδαφος εἶναι καὶ ἐδῶ οἷον καὶ ἀλλαχοῦ δηλ. *κιμιλιὰ* ὑποκάτω εἰς βάθος 2,00 Γ. Μ. ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος, ἐπάνω δὲ *βράχια* παραχθέντα ἀναμφιβόλως ὡς ἀνωτέρω (σελ. 27) ὁ κ. Lepsius λέγει.

[3] Ἡ βάσις ἔχει μῆκος 0,85, πάχος, ἤτοι ὕψος, 0,30 καὶ πλάτος ὅσον καὶ ἡ ἐπ᾽ αὐτῆς τετράγωνος στήλη, ἤτοι 0,50 περίπου. Τὸ ὅλον λοιπὸν ὕψος τῆς στήλης μετὰ τῆς βάσεως εἶναι 2,30 ἐνῷ ὁ ὑψηλότερος τοῖχος ἔχει ὕψος μόλις 2,00 Γ. Μ., δὲν κεῖται δέ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῷ διαγράμματι, ἡ στήλη κατὰ τὸ μέσον τοῦ πλάτους τοῦ κτίσματος.

σῴζεται[1]· πρὸς δυσμὰς εἶχον λαξεύσει ἐν αὐτῷ τῷ βράχῳ ἐπίσης τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος, δι᾽ ἧς κατήρχοντο εἰς αὐτόν, προσθέντες καὶ τεχνητὰς βαθμίδας ὅπου ὁ βράχος δὲν ἦτο ἀρκετὰ ἰσχυρὸς ὥστε νὰ λάβῃ καὶ διατηρήσῃ τὸ σχῆμα τῶν βαθμίδων. Ὁ τάφος μᾶς ἀναμιμνήσκει ἀναντιρρήτως τοὺς γνωστοὺς ἐκείνους θολωτοὺς τάφους τῆς Κορίνθου, ἑνὸς τῶν ὁποίων διεσώθησαν ἐν μέρει καὶ αἱ τοιχογραφίαι καὶ ἀντιγραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ ζωγράφου κ. Λύτρα δαπάναις τῆς Ἑταιρίας κατετέθησαν ἐν τῷ Κεντρ. Ἀρχ. Μουσείῳ πρὸς εὐκολωτέραν παρὰ τῶν βουλομένων μελέτην· ἀλλ᾽ ὁ ἐν Μεγάροις τάφος γραφὰς δὲν ἔφερε· ἔφερεν ὅμως καὶ φέρει καὶ νῦν ἔτι ἐνιαχοῦ ἥλους κατὰ τοὺς τοίχους ἀφ᾽ ὧν τίς οἶδε τίνα ἀνηρτῶντό ποτε κτερίσματα[2]· τοιαῦτα, εἶναι ἀληθές, δὲν εὑρέθησαν ἄξια λόγου κατὰ τὸν τυμβωρύχον καὶ τὴν πιστοποιοῦσαν τοὺς λόγους του δημοτικὴν ἀρχὴν τὴν καὶ παρεμποδίσασαν τότε τὴν περαιτέρω τοῦ τάφου καταστροφήν· εὑρέθησαν ὅμως, ὡς μοὶ εἶπον, χρυσᾶ τινα φύλλα εἰς στέφανον πιθανῶς ἀνήκοντα. Οὐδὲν δὲ τὸ παράδοξον νὰ μετεδόθη ἐκ Κορίνθου εἰς τὴν γείτονα πόλιν ὁ τρόπος οὗτος τοῦ κατασκευάζειν τὰς αἰωνίους κατοικίας, τρόπος λίαν συνήθης, ὡς φαίνεται, τοῖς νέοις κατοίκοις τῆς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ πάλιν συνοικισθείσης πόλεως. Περὶ ἑτέρου δέ τινος τάφου, ὃν ὁ ἴδιος ἀνεκάλυψα, ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένου (μ. 2,00, πλ. 0,50, βάθους 0,70) περιττὸν νὰ κάμω μακρότερον λόγον ἐνταῦθα· οὔτε αὐτὸς καθ᾽ ἑαυτόν, οὔτε τὰ δύο τρία ὅλως κοινὰ ἀγγεῖα τὰ ἐν αὐτῷ εὑρεθέντα εἰσὶ ἄξια λόγου· ἀλλ᾽ ἡ ἔρευνα τῶν ἐδῶ τόπων μ᾽ ἔφερεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν σπουδαιοτέρου τινὸς κτίσματος, περὶ οὗ καὶ ἔρχομαι νὰ κάμω λόγον.

Παρετήρησα δηλαδὴ ὅτι κατὰ τὴν ἐκεῖ πλησίον κοίτην μικροῦ χειμάρρου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ ἡ σιδηρᾶ καὶ ἡ ἁμαξιτὸς ὁδὸς ἔχουσιν, ἀνὰ μίαν ἑκατέρα, λιθίνην γέφυραν, πώριναί τινες πλίνθοι, δύο ἢ τρεῖς, ἐφαίνοντο κατά τινα τάξιν τεθειμέναι καὶ οἱονεὶ λιθόστρωτον ἀποτελοῦσαι καὶ παρήγγειλά τινας τῶν σκαφέων νὰ καθαρίσωσι τὸ μέρος ἀποκομίζοντες εἰς αὐτὸ τὸ ῥεῦμα τὰ χώματα. Καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν οὐδὲν τὸ ἄξιον λόγου ὑπάρχον ἐφαίνετο, ἀλλὰ τῆς σκαφῆς προχωρησάσης ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς ἱκανῶς μεγάλου οἰκοδομήματος, οὗ ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ διάγραμμα ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Καβεράου ἐκπονηθὲν (Πίν. 5, ἀριθ. 3). Τὸ οἰκοδόμημα εἶχε μῆκος 23 περίπου Γ. Μ., διότι καὶ τὸ πρὸς μεσημβρίαν λάξευμα τοῦ βράχου εἶχε ποιηθῆ ἐξεπίτηδες κατὰ τὴν γνώμην μου πρὸς εἰσδοχὴν πωρίνων πλίνθων· ἔχον δὲ καὶ πλάτος 9 περίπου Γ. Μ., εἶχεν ἐν ὅλῳ ἐμβαδὸν περὶ τὰ 210 Γ. Μ., ἕνεκα δὲ τοῦ ἀνισοϋψοῦς καὶ ἐπικλινῶς πρὸς τὸ ῥεῦμα φερομένου βραχώδους ἐδάφους, ἀνισοϋψής, ὡς εἰκός, ἦτο καὶ ἡ θεμελίωσις αὐτοῦ οὕτως, ὥστε, ἐνῷ πρὸς μεσημβρίαν λ. χ. διὰ καταθέσεως ἑνὸς καὶ μόνου δόμου πλίνθων ἡδράζετο αὕτη ἐπὶ τοῦ βράχου, πρὸς βορρᾶν κατὰ τὸ ῥεῦμα πολλαχοῦ ἐχρειάσθησαν ὀκτὼ δόμοι πλίνθων ἵνα ἡ θεμελίωσις ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους ἑδρασθῇ. Ἡ θέα κατ᾽ ἀκολουθίαν τῶν νῦν σῳζομένων λειψάνων εἶναί τις *κλιμακωτή*, διότι δὲν ἐσώθησαν, ὡς εἰκός, πανταχοῦ ὁλόκληρα τὰ θεμέλια καὶ τοῦτο κυρίως ἐδηλώθη διὰ τῶν λατινικῶν ἀριθμῶν, δι᾽ ὧν τὰ διάφορα στρώματα τῶν πλίνθων ἐσημειώθησαν. Τὸ στρῶμα λ. χ. τῶν πλίνθων τὸ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ VIII σημειωθὲν δηλοῖ ὅτι ἔτι 7 δόμοι ἦσαν ἀναγκαῖοι ἐνταῦθα (οἵτινες καὶ ἐξέλιπον τίς οἶδε πῶς) ἵνα ὑψωθῇ ἡ θεμελίωσις μέχρι τοῦ ἐπιπέδου τοῦ στρώματος τοῦ σημειωθέντος διὰ τοῦ ἀριθ. I, ἐνῷ τρεῖς ἔτι μόνον ἤρκουν ἐπιτιθέμενοι ἐπὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς διὰ τοῦ ἀριθ. IV σημειωθέντες ἵνα ἐπίσης ὑψωθῇ μέχρι τοῦ αὐτοῦ σημείου· ἀλλὰ ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς IV δεικνύει ἐνταῦθα ὅτι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος αὐτὸς ἦτο καὶ ὁ κατώτατος δόμος, ὁ καὶ μόνος σῳζόμενος, ἐνῷ ὁ ἀριθ. IV πρὸς βορρᾶν δηλοῖ ὅτι ἐξέλιπον ἐντεῦθεν τρεῖς ἔτι δόμοι, ὄχι ὅμως καὶ ὅτι δὲν σῴζονται καὶ ἄλλοι ὑπ᾽ αὐτὸν μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους. Τῶν δὲ σῳζομένων δόμων ἄλλαι μὲν πλίνθοι εἶναι παρὰ μῆκος τεθειμέναι, ἄλλαι δὲ φορμηδόν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον δυσκόλως δυνάμενον νὰ περιγραφῇ καὶ ἔτι δυσκολώτερον δι᾽ ἁπλοῦ σχήματος νὰ δηλωθῇ· καὶ κατὰ μὲν τὰς θέσεις τὰς διὰ τῶν γραμμάτων *α* καὶ *6* σημειωθεί-

[1] Νῦν ἀφῃρέθη καὶ αὐτὴ δυστυχῶς ὑπὸ τῶν χωρικῶν καὶ ἐν γένει ὁ τάφος ἐπεχώσθη καὶ πάλιν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ φαίνηται τὸ ἔδαφος αὐτοῦ.

[2] Σῴζονται μέχρι τῆς στιγμῆς καθ᾽ ἣν χαράσσω τὰς γραμμὰς ταύτας τινὲς ἐξ αὐτῶν καὶ σαφῶς δεικνύουσιν ὅτι εἶχον ἐμπηχθῆ εἰς τοὺς τοίχους πρὶν ἢ οὗτοι ἐπαλειφθῶσι διὰ τοῦ χρίσματος.

σας ἡ γῆ φαίνεται οὖσα στερεὰ καὶ οὐδόλως παράδοξον νὰ ἐπέκειντό ποτε ἐπ' αὐτῆς πλίνθοι, ἀφοῦ μάλιστα κατὰ τὸ μέσον τοῦ οἰκοδομήματος οὐδ' ἀναγκαία ἦτο ἴσως ἡ μέχρι τοῦ βράχου θεμελίωσις, δὲν ἦτο δηλ. ἀνάγκη νὰ ἦναι τὸ κτίσμα ὁλόλιθον· κατὰ τὴν θέσιν ὅμως τὴν διὰ τοῦ γράμματος γ σημειωθεῖσαν ἡ ἔλλειψις πλίνθων καὶ ἡ παραγέμισις τοῦ μέρους διὰ χώματος οὐχὶ στερεοῦ, ἐφάνη μοι παράδοξος καὶ πιθανὸν τυμδωρύχος τις ἐκλαδὼν τὸν τόπον ὡς τάφον νὰ εἶχέ ποτε σκάψει ἐκεῖ[1]. Περίεργον δὲ εἶναι καὶ τὸ βραχῶδες ἐκεῖνο ὕψωμα τὸ διὰ τοῦ γράμματος δ σημειωθέν, ὅπερ οὕτως μὴ ὡμαλισμένον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ στρώματος τῶν δόμων τοῦ διὰ τοῦ ἀριθ. I σημειωθέντος ὑψοῦται. Ἴσως τὸ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πατούμενον ἔδαφος τοῦ κτίσματος νὰ ἦτο ὑψηλότερον τοῦ στρώματος τῶν πλίνθων τοῦ διὰ τοῦ ἀριθ. I σημειωθέντος κατὰ ἕνα ἢ πλείονας δόμους καὶ οὕτως ἀπεκρύπτετο καὶ τὸ βραχῶδες ἐκεῖνο ὕψωμα, ἀλλὰ καὶ τότε ἔπρεπε νὰ ἦναι κάπως μᾶλλον ἐξωμαλισμένον ἢ ὅσον νῦν εἶναι, ἵνα δεχθῇ ἐφ' ἑαυτοῦ πλίνθων δόμους. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τούτων τῶν ἐρειπίων σῴζονται τὰ λείψανα κυκλωπείου τινὸς τοίχου, ἃ βλέπει ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ διαγράμματος ὁ ἀναγνώστης (Πίν. 5, ἀριθ. 4) σεσημειωμένα.

Τὸ οἰκοδόμημα ἐφέρετο ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν μὲ μικράν τινα πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς ἀπόκλισιν (NNE - SSO). Ἡ πρὸς βορρᾶν καὶ ὄχι πρὸς ἀνατολὰς διεύθυνσις αὐτοῦ δὲν εἶναι βεβαίως ἰσχυρὸς λόγος νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ἦτο Ναός· καὶ ὁ τῆς Κραναίας Ἀθηνᾶς τὴν αὐτὴν εἶχε πρὸς ἄρκτον κλίσιν[2]· μᾶλλον λοιπὸν ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομίας του καὶ πρὸ πάντων ὁ τόπος, ἐν ᾧ εἶναι ᾠκοδομημένον, μᾶς ἀποτρέπουσι ἀπὸ ταύτης τῆς ὑποθέσεως· ἀλλ' οὔτε Πύργος βεβαίως ἦτο διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Πύργος ἐνταῦθα θὰ ἦτό τι ἀληθῶς ὅλως σχολαῖον καὶ ἀνωφελὲς πρᾶγμα. Καὶ ὅμως ὡς Πύργος ὑπελαμδάνετο ὑπὸ τῶν νεωτέρων κατοίκων τῶν Μεγάρων καὶ τὸ μέρος καλεῖται καὶ νῦν ἔτι *Πύργος τοῦ Γληγόρη*, πρᾶγμα ὅπερ τότε πρῶτον ἔμαθον, ὅταν ἡ σκαφὴ εἶχεν ἤδη ἀποκαλύψει τὰ πλεῖστα τῶν ἐρειπίων του. Κατὰ τὸ λέγειν τῶν γεροντοτέρων κατοίκων τῶν Μεγάρων, οὓς λαδὼν ἐκ τῆς ὀνομασίας ἀφορμὴν ἠρώτησα, τὸ οἰκοδόμημα ἐσῴζετο ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν, πρὸ τεσσαράκοντα μόλις, εἰς 1,50 - 2,00 Γ. Μ. ὑπὲρ τὸ σημερινὸν ἔδαφος καὶ ἦν καταφανές· ἂν δὲ αἱ πληροφορίαι αὗται δὲν εἶναι ὅλως κεναί, ἄπορον τῇ ἀληθείᾳ πῶς δὲν εἶχεν ἑλκύσει τὴν προσοχὴν τῶν ἐπισκεφθέντων καὶ γραψάντων περὶ Μεγαρίδος κατὰ τὴν παροῦσαν ἢ καὶ τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας[1]. Ἀλλ' ἴσως τὰ ἀρχαῖα αὐτοῦ θεμέλια ἀπεκρύπτοντο τότε ὑπὸ νεωτέρων κτισμάτων (σῴζονται καὶ νῦν ἐπ' αὐτῶν ἀσδεστοκτίστων τοίχων λείψανα) καὶ ἴσως ἐντεῦθεν ἐγεννήθη καὶ τὸ νεώτερον ὄνομα τοῦ τόπου, ἐκ πυργοειδοῦς δηλ. οἰκίσκου *Γρηγορίου* τινὸς ἐπὶ τῶν ἀρχαίων θεμελίων ποτὲ κτισθέντος.

Ἀλλ' ἂν οὔτε Ναός, οὔτε Πύργος ἦτο τὸ οἰκοδόμημα, τί ἆρά γε ἠδύνατο νὰ ἦναι; Ἐδήλωσα ἤδη ἀρχόμενος τοῦ περὶ αὐτοῦ λόγου ὅτι τὰ ἐρείπιά του περιδάλλουσι πέριξ τάφοι, κεῖται δηλ. ἐν μέσῳ νεκροπόλεως. Ἦτο λοιπὸν ἆρά γε καὶ αὐτὸ τάφος, ἤτοι Μαυσωλεῖον ἐπισήμου τινὸς ἀνδρός; Ἡ ἔννοια ἐπέρχεται εἰς τὸν νοῦν παντὸς ἐξετάζοντος τὸ πρᾶγμα, ταύτης δὲ πιθανῆς φαινομένης ἔτι πιθανωτέρα φαίνεται οὖσα ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ σκαπάνη ἤνεγκεν εἰς φῶς τὰ λείψανα τοῦ μνημείου τοῦ Τηλεφάνους. Δυστυχῶς εὕρημα ἐν τοῖς καλύπτουσι τὰ ἐρείπια ταῦτα χώμασιν οὐδὲν ἄλλο ἄξιον λόγου ἐγένετο[2] ἢ πτέρυγος μαρμαρίνης θραῦσμα ἀνηκούσης εἰς ἄγαλμα ὑπὲρ τὸ φυσικὸν μέγεθος πεποιημένον[3]. Νίκη τις πτερωτὴ ἵστατό ποτε ἐν αὐτῷ καὶ κατὰ τίνα τρόπον; Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἀπεκαλύπτομεν ἐνταῦθα, ἕτεροι σκαφεῖς ἠρεύνων τὸν τόπον τὸν πέριξ τοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου βορειοδυτικῶς καὶ εἰς ἀπόστασιν 300 περίπου βημάτων ἀπὸ τῶν προπόδων τῆς δυτικῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μεγάρων κειμένου, διότι μοὶ εἶχον εἰπεῖ ὅτι καὶ ἐκεῖ ἐκρύ-

[1] Ἐκτὸς ἂν τὸ πρᾶγμα ἐξηγηθῇ ἄλλως, ὅτι δηλ. αὐταὶ αἱ πώριναι πλίνθοι αἱ ἐκεῖ ποτε τεθειμέναι μαλακαὶ οὖσαι εἶχον διαλυθῆ καὶ ἀποτελέσει τὸ ὑπόλευκον ἐκεῖνο χῶμα.

[2] Bul. de Cor. Hel. 1887, Pl.I.

[1] Τοὐλάχιστον ἐν τοῖς ἐν χερσί μου Bursian (Geogr. v. Griechenland, Τόμ. Α', σελ. 366 καὶ ἑξῆς), Vischer (Erinn. u. Eindrücke aus Griechenland, σελ. 222 - 230) καὶ Reinganum (Das alte Megaris, σελ. 22 - 38) δὲν εὑρίσκω αὐτὸ μνημονευόμενον.

[2] Καὶ μικρὸν τεμάχιον πωρίνου σπονδύλου εὑρέθη, τὸ μόνον λείψανον κίονος.

[3] Χωρικός τις μοὶ ἔλεγεν ὅτι ὁλόκληρον ἄγαλμα εἶχέ ποτε ἐκεῖ εὑρεθῆ, ὁ δὲ εὑρὼν αὐτὸ τὸ συνέτριψε.

πτοντο ὑπὸ τὴν γῆν ἀρχαίου τινὸς κτίσματος τὰ ἐρείπια· ἀλλ' ἡ διήμερος ἐκεῖ σκαφὴ οὐδὲν ἄλλο ἤνεγκεν εἰς φῶς ἢ τοίχων τινῶν πηλοκτίστων καὶ ἀσβεστοκτίστων τὰ λείψανα, ἐρείπια πιθανῶς μεγαλειτέρας τινὸς Βυζαντινῆς ἐκκλησίας, νὰ σκάψωμεν δ' ἐνταῦθα περισσότερον οὔτε δυνατὸν ἦτο, οὔτε ἀναγκαῖον ἐκρίθη παρ' ἐμοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἐξαγόμενα. Νῦν δ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ παρόντος ἄρθρου λόγια τοῦ περιηγητοῦ. Ὁ Παυσανίας περιγράφων τὰ τῆς ἀγούσης εἰς Κόρινθον *θεωρήματα* εἶχεν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν γνώμην μου τὴν μόνην καὶ τότε ἀξίαν τοῦ ὀνόματος Ἀδριάνειον ὁδὸν καθ' ὅλον της τὸ μῆκος καὶ ταύτην ἴσως καὶ ὁ ἴδιος πορευθεὶς ἀπήντησε καὶ ἐξ αὐτοψίας ἐγνώρισε πρῶτον μὲν κατὰ τὸν νῦν Πύργον τοῦ Γληγόρη τὸν τάφον τοῦ Σαμίου αὐλητοῦ Τηλεφάνους, ὀλίγον δὲ περαιτέρω γήλοφόν τινα κογχίτῃ λίθῳ διακεκοσμημένον, ὃν οἱ πάλαι Μεγαρεῖς ὡς τὸν τύμβον τοῦ Καρὸς ὑπελάμβανον· τοῦ τύμβου δὲν σῴζονται νῦν ἴχνη καταστραφέντος βεβαίως οὐ μόνον ὑπὸ φυσικῶν αἰτίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης χειρός· περαιτέρω δὲ πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν οὐδὲν ὑπῆρχε, κατὰ τὸν Παυσανίαν τοὐλάχιστον, ἄξιον λόγου θεώρημα· ἐκεῖ δὲ φθάσας καὶ τὰ τῶν πετρῶν περιγράψας καὶ μυθολογήσας ὁ περιηγητὴς μνημονεύει κατόπιν καὶ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀφεσίου Διὸς ὡς ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους κειμένου. «Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ περιηγητοῦ», παρατηρεῖ ὁ Lolling (ἔ. ἀ. σελ. 213) «ἐξηγήθησαν μέχρι τοῦδε παρὰ πάντων ὡς σημαίνοντες ἐπὶ τοῦ ὄρους τῇ κορυφῇ, οὐχὶ ὀρθῶς βέβαια, διότι, καὶ ἂν μὴ ἦναι γλωσσικῶς ἡ ἑρμηνεία αὕτη ἡμαρτημένη, ἐπὶ τῶν πραγμάτων δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ, πρῶτον μὲν διότι ἡ *κορυφὴ* τοῦ ὄρους πολὺ πέραν τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν κεῖται, ὥστε ὁ περιηγητὴς μόλις περὶ τὸ τέλος τῆς τῆς Μεγαρίδος περιγραφῆς ἥρμοζε νὰ κάμῃ μνείαν αὐτῆς, ἔπειτα δὲ διότι (καὶ οὗτος ὁ λόγος εἶναι βεβαίως ὁ ἰσχυρότερος, ἀφοῦ τὸ μεθοδικὸν τῆς τοῦ Παυσανίου περιγραφῆς εἶσιν οὐκ ὀλίγοι οἱ ἀρνούμενοι) μέχρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τοιούτων κορυφῶν τῶν ὀρέων βωμῶν μὲν καὶ τεμενῶν εὑρηνται, οὐδαμοῦ ὅμως καὶ ναῶν, λείψανα, οὐδὲ θὰ θελήσῃ τις σπουδαῖος ἀνὴρ νὰ διϊσχυρισθῇ ὅτι ἐνταῦθα προὔκειτο περὶ ἐξαιρέσεως. Οὐχὶ λοιπὸν ἡ τοῦ ὄρους *κορυφή*, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον προεκτεινόμενον αὐτοῦ μέρος, πρὸς ἀνατολάς, ἐννοεῖται, ἤτοι πρὸς τὴν Μεγαρικὴν πεδιάδα, σημαίνεται παρὰ Παυσανίᾳ διὰ τῆς λέξεως *ἄκρα* καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἑρμηνείαν τῶν λόγων τοῦ περιηγητοῦ ἀναζητήσας τὸν ναὸν ηὐτύχησα ὄντως ἐνταῦθα ἀξιόλογα νὰ ἀνακαλύψω αὐτοῦ λείψανα». Καὶ ὅμως ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ *ἐπὶ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ* γλωσσικῶς καὶ μάλιστα παρ' αὐτῷ [1] τοῦτο καὶ μόνον δύναται *ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους* [2], *ναῶν* δὲ λείψανα εἶδεν ὁ Παυσανίας τοὐλάχιστον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἑνὸς τῶν ὑψηλοτάτων ὀρέων τῆς Πελοποννήσου, τῆς Κυλλήνης· «μετὰ δὲ Αἰπύτου τὸν τάφον ὄρος τε ὑψηλότατον ὀρῶν τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ Κυλλήνη καὶ Ἑρμοῦ Κυλληνίου κατερριμμένος *ναὸς* ἐστι ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ὄρους» [3]. Ἀλλὰ τότε πῶς συμβιβάζεται ἡ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνεία τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀφεσίου Διὸς ὡς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους κειμένου πρὸς τὰ *εἰς τὰ μάρμαρα* ἀποκαλυφθέντα ἐρείπια, ἅτινα κεῖνται μὲν ἐπὶ ὑψώματος [4], διὰ τὸν ἐκ Μεγάρων ὅμως εὐθὺ πρὸς αὐτὰ προσερχόμενον διὰ τοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ὀροπεδίου οὐχὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ἀλλ' οἱονεὶ εἰς τοὺς πρόποδας φαίνονται κείμενα τοῦ ἀκριβῶς τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν ὑπερκειμένου ὄρους τοῦ νῦν καλουμένου *Καβαλλάρη*; Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Παυσανίας πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι γράφει ὡσεὶ ἐπὶ τόπου συνέταττε τὴν περιήγησίν του, διὰ δὲ τὸν κάτω ἐν τῇ ὁδῷ παρὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας ἱστάμενον καὶ τὸ εἰς τὰ μάρμαρα ἱερὸν κεῖται ὡς ἐπὶ κορυφῆς τινος τῶν ὑπερκειμένων βουνῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ μνημονεύοντος τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀφεσίου Διὸς *μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν* ὡς ἐπὶ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ κειμένου οὐ μόνον ἦν ἡ μόνη ἁρμόζουσα εἰς δήλωσιν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖ ἀριδήλως κατὰ τὴν γνώμην μου ὅ,τι ἀνωτέρω διϊσχυρίσθην, ὅτι δηλ. ὁ Παυσανίας τὰ τῆς ἀγούσης ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον περιγράφων τὴν Ἀδριάνειον εἶχεν ὑπ' ὄψιν

[1] Πρβλ. Παυσ. 8, 44, 4.

[2] Οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς ὑψηλοτάτης, ἣν θέλων νὰ δηλώσῃ ὁ περιηγητὴς γράφει «ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τῇ ἀνωτάτω τοῦ ὄρους» ἢ «ἐπὶ ἄκρᾳ τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους». Πρβλ. Παυσ, 8, 13, 2, 8. 38, 7, 9, 31, 7.

[3] Παυσ. 8, 17, 1.

[4] Διακόσια ἑξήκοντα καὶ ἓν μέτρον Γαλ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κατὰ βαρομετρικὴν καταμέτρησιν τοῦ κ. Καβεράου.

ὁδόν, ταύτην ἴσως καὶ ὁ ἴδιος πορευθεὶς καὶ πιθανῶς ἐξ αὐτοψίας τὴν ἀκριβῆ θέσιν τοῦ ἱεροῦ μὴ γνούς[1]. Ἂν ὁ περιηγητὴς οὐχὶ τὴν Ἀδριάνειον, ταὐτὸν εἰπεῖν τὴν σημερινὴν σιδηρᾶν ἢ ἁμαξιτὸν ὁδόν, εἶχεν ἐν νῷ, ἀλλὰ τὸν σημερινὸν Τουρκόδρομον ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἔτι πλησιέστερον τοῦ *εἰς τὰ μάρμαρα* ἱεροῦ διερχομένην ἀτραπὸν ἢ ὁδόν, θὰ ἦτο παντάπασι τῇ ἀληθείᾳ ἀκατάληπτον, διατί εὐθὺς μετὰ τὸν περὶ τοῦ μνήματος τοῦ Καρὸς λόγον δὲν ἀναφέρει τὸ *εἰς τὰ μάρμαρα* ἱερόν, ἀλλὰ περιγράψας πρῶτον τὰς κάτω κειμένας Σκιρωνίδας πέτρας, ἔπειτα ποιεῖται μνείαν τοῦ ἱεροῦ ὡς ἐπὶ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ κειμένου καὶ τὰ περὶ τούτου μυθολογήσας ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὰ τῆς ὁδοῦ διὰ τῆς φράσεως « προελθοῦσι δὲ ἐς τὸ πρόσω » τὸν περὶ ταύτης συνεχίζων λόγον. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων οὐδεμία ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὅτι οἱ πάλαι Μεγαρεῖς ὑπελάμβανον τὸν λοφίσκον τὸν νῦν Κουρμουλὸν καλούμενον ὡς προϊστορικὸν τύμβον.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπέδειξαν καὶ αἱ Μεγαρικαὶ ἀνασκαφαὶ ὅτι ἡ πίστις μας εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ τὸ ὄχι ὅλως ἀμέθοδον τῆς τοῦ Παυσανίου περιηγήσεως δύναται πολλάκις, εἰ μὴ πάντοτε, νὰ μᾶς ὁδηγῇ εἰς καθορισμὸν τῶν ὑπ' αὐτοῦ μνημονευομένων τόπων καὶ μνημείων. Ὁ ἄνθρωπος ὑποπίπτει ἐνίοτε ἀληθῶς εἰς χονδροειδῆ λάθη, οἷον τὸ περὶ τοῦ ἀναθήματος τῶν ἱππέων ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν[1], εἴτε διότι ὁ ἴδιος δὲν εἶδε τὰ πράγματα, εἴτε καὶ διότι ἐνίοτε ἀποδέχεται ἀβασανίστως τὰ τῶν ἐγχωρίων ἐξηγητῶν φλυαρήματα· ἀλλὰ καὶ οὕτως μένει ἡμῖν καὶ ἡ μόνη πηγή, ἧς πρέπει μὲν μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς πάντοτε νὰ κάμνωμεν χρῆσιν, νὰ μὴ ἀρνώμεθα ὅμως καὶ ἐκ τῶν προτέρων τὸ ἀξιόπιστον αὐτῆς.

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΜΕΓΑΡΙΚΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀνωτέρω περὶ τῶν παρὰ τὰ Μέγαρα ἀνασκαφῶν (εἰς ἃς ἔδωκα ἐγὼ αὐτὸς ἀφορμήν) ἀξιολόγου διατριβῆς ἄσμενος δράττομαι τῆς φιλοφρόνως χορηγηθείσης μοι ἀδείας τοῦ νὰ προσθέσω κἀγὼ ἐνταῦθα σκέψεις τινὰς καὶ παρατηρήσεις, ἅστινας μοὶ ἐγέννησαν, τοῦτο μὲν ἐπίσκεψις τῶν ἀνασκαφέντων τόπων κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον τῆς ἀνασκαφῆς των, τοῦτο δὲ ἡ γνῶσις νῦν ἐν συνόλῳ τῶν πορισμάτων καὶ εὑρημάτων αὐτῶν. Καὶ ἐμοί, ὅπως καὶ τῷ γράψαντι τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον, μέλημα κύριον εἶναι ἡ τῆς ἀληθείας εὕρεσις καὶ πέποιθα ὅτι ἐν τοῖς κυρίοις δὲν διαφωνοῦμεν· ὅπου δὲ δὲν συμφωνοῦμεν ἡ κρίσις περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς γνώμης ἑκατέρου ἀπόκειται τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ ἀνὰ χεῖρας περιοδικοῦ.

Ἐν ταῖς συμβολαῖς εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς Μεγαρίδος[2] ἀπεπειράθην μόνον ὑπὸ τοῦ Παυσανίου χειραγωγούμενος νὰ ὁρίσω μνημεῖά τινα καὶ κτίσματα παρὰ τὰ Μέγαρα κείμενα· εἰς βεβαίωσιν ὅμως τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἐκεῖ εἰρημένων ἀναγκαῖαι ἦσαν ἀναμφιβόλως ἀνασκαφαὶ ἐν τοῖς ὑποδειχθεῖσι τόποις, αἵτινες καὶ μόναι ἠδύναντο να παράσχωσιν ἡμῖν τὴν λυδίαν λίθον τοῦ τρόπου τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς τοῦ Παυσανίου περιηγήσεως καὶ τοῦ ἀξιοπίστου αὐτῆς. Πάντες λοιπὸν οἱ περὶ ταῦτα τὰ ζητήματα σπουδάζοντες χάριτας θὰ ὁμολογήσωσι τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρίᾳ καὶ ἰδίᾳ τῷ συναδέλφῳ Φιλίῳ ἐπὶ τῇ ἤδη γενομένῃ ἀνασκαφῇ τῶν εἰρημένων τόπων, ἀφοῦ χάρις εἰς ταύτην ἀσφαλέστε-

[1] Τὸ ὅτι περὶ *Ναοῦ* καὶ ὄχι περὶ *Ἱεροῦ* κάμνει λόγον οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι πολλάκις ἀδιαφόρως χρῆται ταῖς λέξεσι (πρβλ. 8, 48, 7-8), ἀλλ' ὅτι οὐδὲ γρῦ λέγει περὶ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς τὸ τῆς Κραναίας Ἀθηνᾶς, ὅπερ ὁ ἴδιος τόσον λεπτομερῶς περιγράφει, παρέχει εὔλογον τὴν ὑπόνοιαν ὅτι τὸ ἐν Μεγάροις ἴσως δὲν ἐγνώρισεν ἐξ αὐτοψίας. Τούτου δὲ πιθανοῦ ὄντος πιθανὴ θὰ ἦτο καὶ ἡ ὑπόθεσις ὅτι ὑπελάμβανεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ *Καβαλλάρη* κείμενον καὶ τότε ἡ φράσις αὐτοῦ θὰ ἦτο ἀνεπίδεκτος ἀμφισβητήσεως. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὅμως τούτου τοῦ βουνοῦ ἴχνη ἀρχαίου οἰκοδομήματος δὲν ὑπάρχουσιν.

[1] Πρβλ. Ἀρχ. Δελτίον, 1889, σελ. 187.

[2] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 201 κ. ἑξ.

ρον δυνάμεθα νῦν νὰ κρίνωμεν περὶ τούτου τοῦ τμήματος τῆς συγγραφῆς τοῦ Παυσανίου. Τὸ ἀξιολογώτατον τῶν πορισμάτων τῶν ἐν λόγῳ ἀνασκαφῶν εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ ἀποκάλυψις τῶν ἐρειπίων ἱεροῦ *εἰς τὰ μάρμαρα*, ἐν ᾗ δηλ. θέσει ἐνόμισα ἐγὼ τότε ὅτι ἐδικαιούμην νὰ τοποθετήσω τὸν ναὸν τοῦ Ἀφεσίου Διὸς τὸν ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνημονευόμενον. Σαφῆ ἔννοιαν τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομίας αὐτοῦ δὲν ἠδύνατό τις νὰ συλλάβῃ βεβαίως πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν· νῦν δὲ μετὰ τὸ πέρας αὐτῶν ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ λείψανα τοιουτοτρόπου τινὸς κτίσματος, ὅπερ ἀδύνατον ἦτο πρότερον νὰ φαντασθῶμεν.

Νομίζομεν δηλ. ὅτι βλέπομεν νῦν πρὸ ἡμῶν ἀρχαῖον οἴκημα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ὁποίου μικρόν, ἀλλ' ἐπιμελῶς ἐκτισμένον οἰκοδόμημα, (πίν. 4, μεταξὺ τοῦ Ν καὶ Τ) προδήλως ναΐσκος, εὕρηται καὶ πρὸς τούτῳ καὶ ἑτέρου τινὸς κτίσματος (Η) ἐπίσης ἐπιεικῶς ἐπιμελοῦς κατασκευῆς καὶ προωρισμένου ὡσαύτως εἰς θρησκευτικὸν πιθανῶς σκοπὸν (βωμοῦ;) τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς σῴζονται καὶ τέλος καὶ βάσεις τινὲς πρὸς ἵδρυσιν ἀγαλμάτων ἢ ἄλλων ἀναθημάτων ὑπάρχουσιν ἐκεῖ. Νομίζω δὲ ὅτι ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων νῦν μόνον τῆς ἀνασκαφῆς στηριζόμενος καὶ τοῦ Παυσανίου ὅλως ὀλιγωρῶν δικαιοῦμαι νὰ ἐξενέγκω τὴν γνώμην ὅτι καὶ ἐνταῦθα πρόκειται ἡμῖν ὅμοιόν τι παράδειγμα, οἷον καὶ τὸ περὶ τῶν οἰκιῶν τοῦ Πουλυτίωνος καὶ τοῦ Δήμωνος ἐν Ἀθήναις καὶ τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐν Πειραιεῖ.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου τάδε γράφει αὐτὸς ὁ περιηγητὴς (1, 2, 5) «Ἔστι δ' ἐν αὐτῇ (τῇ στοᾷ δηλ.) Πουλυτίωνος *οἰκία*, καθ' ἣν παρὰ τὴν Ἐλευσῖνι δρᾶσαι τελετὴν Ἀθηναίων φασὶν οὐ τοὺς ἀφανεστάτους· ἐπ' ἐμοῦ δὲ *ἀνεῖτο* Διονύσῳ . . . . . . μετὰ δὲ τὸ *τοῦ Διονύσου τέμενός* ἐστιν οἴκημα κτλ.» Ἐν τοῖς μὴ παρατεθειμένοις ἐνταῦθα χωρίοις λόγος γίνεται περὶ τῶν ἀγαλμάτων τῶν ἐν τῷ τεμένει ἱδρυμένων αὐτῶν τε τῶν ἐκεῖ ἰδίως λατρευομένων καὶ ἄλλων τινῶν θεῶν.

Περὶ δὲ τοῦ Δήμωνος ὧδέ πως φθέγγεται ἡ τοῦ C. I. G. ἀριθ. 459 ἐπιγραφὴ κατὰ τὴν τοῦ Dittenberger συμπλήρωσιν αὐτῆς (Syll. 368):

«Ὁ Θεὸς ἔχρησεν τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων δοῦναι τὴν οἰκίαν τὴν Δήμωνος καὶ τὸν κῆπον ἱερὸν τῷ Ἀσκληπιῷ καὶ αὐτὸν Δήμωνα ἱερέα εἶναι.

Ἱερεὺς Δήμων Δημοτέλους Παιανιεὺς ἔδωκε καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὸν κῆπον προστάξαντος τοῦ δήμου Ἀθηναίων δοῦναι ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατὰ τὴν μαντείαν τοῦ θεοῦ.»

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν Πειραιεῖ κτίσμα τὸ ἀποκαλυφθὲν κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου Δημοτικοῦ Θεάτρου καὶ εἰς ἡμᾶς κατὰ τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς περισωθὲν καὶ τούτου ἕνεκα εἰς σύγκρισιν ἁρμοδιώτερον ὄν, ὅμοιόν τι φαίνεται ὅτι ἦτο οἰκοδόμημα. Ἔγραψαν περὶ τούτου ἐν μὲν τῷ ἀνὰ χεῖρας περιοδικῷ (1884, σελ. 40 καὶ ἑξ.) ὁ Δραγάτσης, ἐν δὲ ταῖς Mittheilungen ὁ Dörpfeld καὶ ὁ Köhler (1884, σελ. 279 καὶ ἑξ.) παραθέντες καὶ ἀκριβὲς διάγραμμα τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ (ἔ. ἀ. πίν. 13). Τοῦ Köhler δὲ ἰδίως ἔργον εἶναι ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία τῶν κτισμάτων τούτων (ἔ. ἀ. σελ. 297, Wachsmuth, Die Stadt Athen, II, σελ. 163 καὶ ἑξ.). Ὁ Ἀγαθοκλῆς (υἱὸς τοῦ Διονυσίου;) Μαραθώνιος καὶ οἱ τούτου ἀπόγονοι περιεβάλλοντο ἐν τῷ θιάσῳ τῶν Διονυσιαστῶν τῷ ἀξιώματι τοῦ ἱερέως τοῦ Διονύσου, εἰς ὃν εἶχον κατασκευάση μικρὸν ναΐσκον ἐν περιβόλῳ συνεχομένῳ τῇ πατρικῇ των οἰκίᾳ· ἐν τῷ αὐτῷ περιβόλῳ συνεδρίαζον καὶ οἱ Ὀργεῶνες καὶ ἐν τούτῳ εὑρέθησαν ὡσαύτως αἱ ἐνεπίγραφοι στῆλαι μετὰ τῶν βάθρων των, ἐξ ὧν νῦν ἡμεῖς γινώσκομεν κάλλιον τὰ κατὰ τὸν ἀριστοκρατικὸν τοῦτον καὶ μὴ παντὶ προσιτὸν σύλλογον

Ἡ ὁμοιότης τούτου τοῦ κτίσματος πρὸς τὸ *εἰς τὰ μάρμαρα* ἀποκαλυφθὲν εἶναι καταφανής· καὶ ἐνταῦθα (εἰς τὰ μάρμαρα δηλ.) ἀπεκαλύφθη ἐπιεικῶς μέγα οἴκημα ἐκ πολλῶν τμημάτων συγκείμενον, παρ' αὐτὸ περίβολος μετὰ μικροῦ ἱεροῦ καὶ πρὸς τούτοις ἐπὶ πωρίνων πλίνθων (οἱονεὶ βάθρων) κοιλώματα εἰς ἵδρυσιν ἴσως ἐνεπιγράφων στηλῶν· δυστυχῶς ἐνεπίγραφοι στῆλαι δὲν ἀνευρέθησαν, ἴσως διότι τὸ μέρος ἦν ἤδη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν· ἄλλως θὰ ἐμανθάνομέν τι ἐξ αὐτῶν περί τινος πιθανῶς καὶ ἐνταῦθα θιάσου, οὗτινος οἱ ἑταῖροι ὑπὸ τὴν ἐπιμελητείαν μὲν τοῦ κυρίου τῆς παρακειμένης οἰκίας, ὑπὸ τὴν σκέπην ὅμως αὐτοῦ τοῦ θεοῦ (κατὰ μῆνα;) συνεδρίαζον.

Ὅτι τὸ *εἰς τὰ μάρμαρα* ἱερὸν εἶναι ὁ τοῦ Παυσανίου ναὸς τοῦ Ἀφεσίου Διὸς δέχεται καὶ ὁ κ. Φίλιος, καίπερ μετά τινος δισταγμοῦ, ὡς νομίζω,

ἐκφέρων ταύτην του τὴν γνώμην. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι τ' ἀνωτέρω διασαφηνίζοντα ἱκανῶς τὰ εἰς τὰ μάρμαρα ἐρείπια καὶ δικαιοῦντα ἡμᾶς καθ' ὅμοιόν τινα τρόπον καὶ ταῦτα νὰ ἐξηγήσωμεν θὰ πείσῃ τὸν συνάδελφον νἀποβάλῃ πάντα δισταγμὸν καὶ νὰ νομίσῃ μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν δυναμένων νὰ κρίνωσι καὶ ἐξ αὐτοψίας γνόντων τὰ πράγματα ὅτι ὄντως τὰ *εἰς τὰ μάρμαρα* ἀποκαλυφθέντα ἐρείπια οὐχὶ τινος ἀγνώστου καὶ ὑπ' οὐδενὸς συγγραφέως μνημονευομένου ἱεροῦ λείψανα εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τοῦ Ἀφεσίου Διὸς ναός. Εὐχῆς ἔργον βεβαίως θὰ ἦτο νὰ εἴχομεν καὶ ἄλλα πειστήρια, μάλιστα ἐπιγραφάς, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον δὲν ὑπολαμβάνω ἐγὼ τὸ πρᾶγμα.

Κεῖται δὲ τὸ ἱερὸν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ *Καβαλλάρη*, ἐν ᾧ ἐγὼ τὴν τοῦ Παυσανίου *ἄκραν τοῦ ὄρους* ἀνεύρισκον, ἐφ' ᾗ κατὰ τὸν περιηγητὴν ὁ ναὸς τοῦ Ἀφεσίου Διὸς ἵδρυτο. Ὅτι τὸ σφόδρα δεδηλωμένον τοῦτο ὕψωμα, τὸ καὶ τὴν τελευταίαν πρὸς ἀνατολὰς ἀξίαν λόγου δειράδα (Vorsprung) τοῦ βραχώδους μέρους τῆς Γερανείας ἀποτελοῦν, ὥς τινα *ἄκραν τοῦ ὄρους* ἠδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ καὶ ὀνομάσῃ, τὸ πιστεύω καὶ νῦν ἔτι· ἀνάλογόν πως π.χ. ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν εἶναι τὸ χωρίον τοῦ Παυσανίου ἐν τῷ αὐτῷ πρώτῳ βιβλίῳ (1, 1, 1) ἐν ᾧ τὸ Σούνιον «ἄκρα γῆς τῆς Ἀττικῆς» ὑπ' αὐτοῦ καλεῖται λέγοντος πρὸς τούτοις κατωτέρω «καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς Σουνιάδος ἐπὶ κορυφῇ τῆς ἄκρας». Ὡς δὲ πρὸς τὴν φράσιν *ἐφ' ᾗ* σημαινούσης κατὰ τὴν γνώμην μου an welcher καὶ οὐχὶ auf welcher δικαιοῦμαι, νομίζω, νὰ παραπέμψω π.χ. εἰς ὅσα περὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἔγραψα τοῦ παρὰ τὴν Ἀντίκυραν ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα (Mittheil. 1889, σελ. 232). Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ νομίζω ὅτι ἡ διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν θέσιν κρατυνομένη ἑρμηνεία μου αὕτη τῶν λόγων τοῦ Παυσανίου *ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους* ἧττον βεβιασμένη καὶ ἁπλουστέρα εἶναι ἢ ἡ γνώμη τοῦ κ. Φιλίου φρονοῦντος ὅτι καὶ τὸ ὀροπέδιον ἐκεῖνο, ἐφ' οὗ τὸ ἱερόν, ὑπὸ τῶν κάτω κατὰ τὴν ὁδὸν παρὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας ὄντων (καίπερ ἐλάχιστον ἢ οὐδαμῶς ἐκεῖθεν ὁρώμενον) ὥς τις ἄκρα (= κορυφὴ) τοῦ ὄρους ἠδύνατο νὰ ὑποληφθῇ ἢ ὅτι καὶ ἐνταῦθα περὶ οὐδενὸς ἄλλου πρόκειται ἢ περὶ μὴ ὀρθῆς καὶ ἀσαφοῦς τινος τοῦ Παυσανίου ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων ἐξ αὐτοψίας μὴ γνόντος τὰ κατὰ τὸ ἱερόν.

Εἰς τὴν ἐμὴν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως *ἄκρα* ἀντιστρατεύεται κατὰ τὸν κ. Φίλιον ἡ καθόλου φράσις τοῦ περιηγητοῦ, καθ' ἣν καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἡ λέξις πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ὡς σημαίνουσα τὴν *κορυφὴν* ὄχι ὅμως καὶ τὴν ὑψηλοτάτην (προσθέτει ὁ φίλος συνάδελφος) ἣν θέλων νὰ δηλώσῃ ὁ περιηγητὴς γράφει «ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους τῇ ἀνωτάτω» ἢ «ἐπὶ ἄκρᾳ τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους» (8, 13, 2. 8, 38, 7. 9, 31, 7). Εἰς στήριξιν δὲ τῆς γνώμης του ταύτης ἀναφέρει ὡς παράδειγμα ἓν καὶ μόνον χωρίον τοῦ περιηγητοῦ (8, 44, 4). Ἀλλ' ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερόν πως τὸ ἐν λόγῳ χωρίον. «Ἔστι δὲ ἄνοδος», λέγεται ἐν αὐτῷ, «ἐξ Ἀσέας εἰς τὸ ὄρος τὸ Βόρειον καλούμενον καὶ ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους σημεῖά ἐστιν ἱεροῦ· ποιῆσαι δὲ τὸ ἱερὸν Ἀθηνᾷ τε Σωτείρᾳ καὶ Ποσειδῶνι Ὀδυσσέα ἐλέγετο ἀνακομισθέντα ἐξ Ἰλίου». Πρόδηλον ὅτι κατὰ τὸν Φίλιον καὶ ἐνταῦθα ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ *ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους* σημαίνει *ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους*, καὶ ἡ ἑρμηνεία αὕτη θὰ ἦτο βεβαίως καὶ ἡ μόνη ὀρθή, ἂν τὰ λείψανα τοῦ ναοῦ ἔκειντο ἐκεῖ, ἔνθα ὁ κ. Φίλιος προϋποθέτει αὐτὰ κείμενα. Καὶ ὅμως τοὐναντίον ἀληθεύει καὶ ἐνταῦθα, καὶ τούτου δηλ. τοῦ ἱεροῦ τὰ ἐρείπια (γινώσκω δὲ καὶ ἐξ αὐτοψίας τοὺς τόπους) εὕρηνται, ὡς καὶ τὰ τοῦ ἱεροῦ τοῦ *εἰς τὰ μάρμαρα*, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐξ Ἀσέας ὑπὲρ τὴν βορειοδυτικὴν δειράδα τοῦ ὄρους Βορείου (νῦν Κράβαρι καλουμένου) εἰς τὴν πεδιάδα ἄγουσαν τοῦ Παλλαντίου καὶ τῆς Τεγέας καὶ ἐντεῦθεν τὸ πρῶτον ὑψοῦται τὸ ὄρος μεσημβρινοανατολικῶς πρὸς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ (Leake, Trav. in Mor. III, σελ. 34, L. Ross, Reis. u. Reiser. I, σελ. 63, E. Curtius, Pelop. I, σελ. 214 καὶ πίν. III, Bursian, Geogr. v. Griechenland II, σελ. 224)[1].

[1] Κατὰ τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου ὅτι οἱ Ἕλληνες ναοὺς δὲν κατεσκεύαζον ἐπὶ τῶν ὑψηλοτάτων κορυφῶν τῶν ὀρέων ἐπάγεται ὁ κ. Φίλιος τὸ τοῦ Παυσανίου χωρίον 8, 17, 1 ἔνθα τῷ ὄντι ναὸς «ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ὄρους» (ὄχι ὅμως ἐπὶ τῆς κορυφῆς) δηλ. τῆς Κυλλήνης μνημονεύεται. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ φίλος συνάδελφος παρατηρεῖ ὅτι ἀδιαφόρως πολλάκις χρῆται ταῖς λέξεσι *ναὸς* καὶ *ἱερὸν* ὁ Παυσανίας, ἐγὼ δ' αὐτὸς παρετήρησα ὅτι *τεμένη* μὲν καὶ *βωμοὶ* καὶ ἐπὶ τῶν ὑψίστων κορυφῶν τῶν ὀρέων δύνανται νὰ ὑπάρχωσι, κτίσμα ὅμως οἷον τὸ εἰς τὰ μάρμαρα δὲν πιστεύω νἀποδειχθῇ ποτε ὑπάρξαν ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῆς Κυλλήνης.

Δικαιοῦμαι λοιπόν, νομίζω, καὶ νῦν ἔτι νὰ φρονῶ ὅτι διὰ τῆς φράσεως *ἄκρα τοῦ ὄρους* (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς *ἄκρα τις* ἢ *ἄκρα ἡ ἀνωτάτω*) σημαίνεται τὸ μᾶλλον προεκτεινόμενον αὐτοῦ μέρος, πρὸς ἀνατολάς, ἐννοεῖται, ἤτοι πρὸς τὴν Μεγαρικὴν πεδιάδα, τουτέστι ὅτι σημαίνεται δι' αὐτοῦ ἡ δειρὰς τοῦ ὄρους ἡ νῦν *Καβαλλάρης* καλουμένη, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια τοῦ ἱεροῦ κεῖνται.

Ἐπανερχόμενος δὲ μετὰ τὰ εἰρημένα καὶ αὖθις εἰς τὴν περιήγησιν τοῦ Παυσανίου δηλῶ ὅτι νῦν εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι εὐκτὸν εἶναι πάντοτε νὰ δύνηταί τις νὰ παρακολουθῇ καὶ ἐξελέγχῃ αὐτὴν σταθερόν τι καὶ τοπογραφικῶς ὡρισμένον σημεῖον ἀφετηρίαν ποιούμενος. Εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ τὴν ἐξ αὐτοψίας γνῶσιν τῶν κατὰ τὴν ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ἄγουσαν περιγραφομένων μνημείων πιστεύων, ἐνόμιζα ὅτι καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνημονευόμενα μνημεῖα ὤφειλον νὰ ἀναζητήσω ἀπὸ τοῦ γηλόφου ἐκείνου ὁρμώμενος, ὃν ὑπελάμβανον τότε, ὅτε τὰς συμβολὰς εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς Μεγαρίδος ἔγραφον, ὡς τὸν τύμβον τοῦ Καρὸς ἢ τοὐλάχιστον ὡς τὸν ὑποτιθέμενον τοιοῦτον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Μεγαρέων. Εἴκασα λοιπὸν ὅτι τὰ λείψανα κτίσματος ἐντεῦθεν, ἤτοι πρὸς τὰ Μέγαρα πλησιέστερον, τοῦ *Κουρμουλοῦ* κείμενα ἠδύναντο νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὸν τάφον τοῦ Τηλεφάνους ἀπορρίψας τὴν ὑπόθεσιν ὅτι καὶ ἐπαύλεώς τινος ἐρείπια ἠδύναντο νὰ ὦσι ταῦτα, ὑποθέσας τὸ ἐκεῖ ἐλαιοτριβεῖον καὶ τὰ παραπλήσια ὡς μεταγενεστέρων χρόνων προσθήκας. Ἐπειδὴ δὲ παρά τε τὸν εἰρημένον γήλοφον καὶ τὰ μνημονευθέντα ἐρείπια διέρχεται ὁ Τουρκόδρομος (ὃν καὶ ἐγὼ αὐτὸς πολλάκις προειλόμην πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου κατὰ τὰς ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ὁδοιπορίας μου), ἡ βραχυτάτη δηλ. ἐκείνη ὁδὸς (Weg) ἡ ὑπὲρ τὰ παρὰ τὴν παραλίαν ὑψώματα εἰς τὰς Σκιρωνίδας πέτρας κατάγουσα, ἃς περιγράφει ὁ Παυσανίας μετὰ τὸν περὶ τοῦ τάφου τοῦ Τηλεφάνους καὶ τοῦ τύμβου τοῦ Καρὸς λόγον, εἴκασα ἐντεῦθεν ὅτι καὶ ὁ περιηγητὴς ταύτην προείλετο τὴν ὁδὸν ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον πορευθεὶς καὶ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ εἰς τὸ κύριον αὐτῆς ἀποβλέψας σημεῖον, τὰς Σκιρωνίδας πέτρας, περὶ τούτων καὶ κάμνει πρότερον λόγον (μνημονεύων συγχρόνως καὶ τὴν ἐνταῦθα μάλιστα κατὰ τὸ στενὸν τῶν πετρῶν θαυμασμοῦ ἀξίαν Ἀδριάνειον ὁδὸν) ἵνα κατόπιν ἐπανερχόμενος εἰς τὴν προδιαγεγραμμένην τάξιν ἐξακολουθήσῃ περαιτέρω τὴν περιγραφήν του. Ἀφοῦ ὅμως αἱ ἀνασκαφαὶ ἔδειξαν ὅτι ὁ ὑποτεθεὶς τάφος τοῦ Τηλεφάνους ἀγροτικὴ ἔπαυλις ἦτο, ἐγὼ δὲ δὲν ἐπιθυμῶ νῦν νἀναλάβω τὴν ὑπεράσπισιν τῆς γνώμης ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Μεγαρεῖς φυσικόν τινα γήλοφον ὡς τὸ *μνῆμα* τοῦ Καρὸς ὑπελάμβανον, ὑπολείπεται ἡμῖν μόνον ἔτι ὁ τοῦ Ἀφεσίου Διὸς ναὸς ὡς ἀφετηρία πρὸς ἐξήγησιν τῆς πορείας τοῦ Παυσανίου κατὰ τὴν περιήγησίν του.

Καὶ τῷ ὄντι αἱ ἀνασκαφαὶ οὐδὲν ἕτερον δυστυχῶς ἤνεγκον εἰς φῶς τὸ δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ ἡμῖν εἰς λύσιν τοῦ ζητήματος· καὶ δὲν ἀρνοῦμαι μὲν ὅτι ἐν τῷ *Πύργῳ τοῦ Γληγόρη*, οὗ ἡ ἀποκάλυψις εἶναι ἔργον τοῦ Φιλίου, ἠδύνατο νὰ ὑπολανθάνῃ τμῆμα τοῦ μνημείου τοῦ Τηλεφάνους, ἀλλὰ καὶ νἀποδείξωμεν τὸ πρᾶγμα δὲν δυνάμεθα. Τοὐναντίον μάλιστα τὰ τῆς ἀνασκαφῆς αὐτοῦ εὑρήματα ἠδύναντο νὰ γεννήσωσιν ἐν ἡμῖν τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἵδρυτό ποτε ἐνταῦθα μέγα τρόπαιον ἐπὶ νίκῃ τινί, ὅτι δὲ τοιαῦτα μνημεῖα, εἰ καὶ ἡ παράδοσις σιγᾷ, ὑπῆρχον ἐν Μεγάροις μαρτύριον ἡ πρότερον μὲν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου (τοῦ κοινῶς καλουμένου Θησείου), νῦν δὲ ἐν τῷ ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ ἱδρυμένη ἐκ Μεγάρων Νίκη· τὸ δὲ μέγεθος τῶν ἐρειπίων δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἐκ Σαμοθράκης Νίκη ἡ ἱδρυμένη ποτὲ ἐπὶ πρῴρας πλοίου, ἤτοι ἐπὶ βάθρου ἐπίσης ἱκανῶς μεγάλου. Ἀλλὰ τό γε νῦν ἔχον φρονιμώτερον εἶναι νἀπέχωμεν πάσης περὶ τοῦ ζητήματος κατηγορηματικῆς ἀποφάνσεως. Τὸ ἀξιολογώτατον βεβαίως ἐξαγόμενον τῶν ἀνασκαφῶν εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀφεσίου Διὸς μετὰ τῶν συνημμένων αὐτῷ οἰκοδομημάτων, ὧν τὴν σημασίαν ἐπειράθημεν ἀνωτέρω νὰ διασαφηνίσωμεν. Οὐδένα δὲ βλέπω καὶ νῦν τὸν βιάζοντά με λόγον νὰ μεταβάλω τὴν γνώμην μου, ὅτι τὸ ἱερὸν εἶχέ ποτε κτισθῇ ἐκεῖ χάριν τῶν ναυτιλλομένων.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Ἰούνιον 1890.

H. G. Lolling.

Ἔλαβον καὶ ὁ ὑπογράφων ταύτας τὰς γραμμὰς γνῶσιν τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων τοῦ κ. Lolling ἐν χειρογράφῳ καὶ εὐχαριστῶ αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐπὶ τῷ ὅτι παρέχει μοι ἀφορμὴν νὰ προσθέσω τινὰ συμπληρωτικὰ εἰς τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον μου.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ὁμοιότητα τῶν ἐρειπίων τοῦ εἰς τὰ μάρμαρα ἱεροῦ πρὸς τὰ τοῦ ἐν Πειραιεῖ ἀποκαλυφθέντος πρὸ ἐτῶν οἰκοδομήματος παρατηρῶ τοῦτο καὶ μόνον ὅτι αὕτη δὲν εἶναι τοσαύτη καὶ τοιαύτη, ὥστε καὶ νὰ γεννᾷ ἐν ἡμῖν τὰς ἀνωτέρω σκέψεις, ἡ δὲ γενομένη ὑπ' ἐμοῦ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς τὸ ἱερὸν τῆς Κραναίας Ἀθηνᾶς τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου περιγραφόμενον φαίνεταί μοι προσφορωτέρα οὖσα πρὸς τὸν σκοπόν· δὲν βλέπω δὲ καὶ τὸν λόγον, καὶ οὕτως ἂν ἐξηγηθῶσι, ὡς ἐξηγεῖ αὐτὰ ὁ κ. Lolling, τὰ εἰς τὰ μάρμαρα ἐρείπια, δι' ὃν οἱ θέλοντες νὰ διστάζωσι περὶ τοῦ τίνος θεοῦ ἦν τὸ ἱερὸν θὰ ἐπείθοντο νἀποβάλωσι τοὺς δισταγμούς των. Ἀλλ' ἔστω· ἐπὶ τούτων οὐσιωδῶς δὲν διαφέρομεν ἀλλήλων κατὰ τὰς γνώμας, ἀφοῦ καὶ ἐγὼ πιστεύω ὅτι τὸν τοῦ Ἀφεσίου Διὸς Ναόν, ὃν μνημονεύει ὁ Παυσανίας, ἤνεγκεν ἡ σκαπάνη εἰς φῶς εἰς τὰ μάρμαρα. Διαφωνοῦμεν ὅμως ἀληθῶς ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ καὶ ταῦτα ὄχι τόσον ἐπουσιώδη κατὰ τὴν γνώμην μου. Ἂν δηλ. καλῶς ἐννοῶ τὰ τοῦ φίλου συναδέλφου γραφόμενα ἐφρόνει καὶ φρονεῖ ἔτι καὶ νῦν, ὡς λέγει, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ περιηγητοῦ *ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους* σημαίνουσι *πρὸς τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους*, *ἄκρα* δὲ (κατὰ τὸ *ἄκρα γῆς*, ὅπερ ὅμως δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν γνώμην μου)[1] εἶναι οὐχὶ τὸ πρὸς τὰ ἄνω πέρας αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὰ κάτω κατά τι οἱονδήποτε τοῦ ὁρίζοντος σημεῖον καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, πρὸς ἀνατολάς· ἀλλὰ καὶ ἂν ἐδεχόμην ὡς ὀρθὴν γλωσσικῶς ταύτην τὴν ἐξήγησιν, πάλιν δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ δεχθῶ ὅτι ἡ ἀξιολογωτέρα μὲν ὄντως, ὄχι ὅμως καὶ ἡ μόνη πρὸς ἀνατολὰς δειρὰς τῆς Γερανείας, ἡ νῦν *Καβαλλάρης* καλουμένη, θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποληφθῇ καὶ κληθῇ κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν *ἄκρα*, καθὼς ἐπίσης δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ δεχθῶ ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν θὰ ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ *ἄκρα* ἡ μεσημβρινοανατολικὴ δειρὰς τοῦ Βορείου ὄρους ἢ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ἀποτελοῦσα· ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ καὶ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ (8, 44, 4) πιθανὸν νὰ μὴ συμφωνῇ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὰ πράγματα, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο θὰ ἀπεδείκνυεν ἢ ὅτι καὶ ἐνταῦθα δὲν εἶχε σαφῆ αὐτῶν ἀντίληψιν, ἐξ αὐτοψίας ἴσως μὴ γινώσκων αὐτά. Ἡ ἐξήγησις λοιπόν, ἣν ἔδωκα εἰς τὸ χωρίον τοῦ Παυσανίου, εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ ταύτην φαίνονται ὑποστηρίζοντα καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖνα χωρία ἔνθα ὁ περιηγητὴς περὶ τῆς *ἄκρας τῆς ἀνωτάτω* τοῦ ὄρους κάμνει λόγον καὶ τὰ ὁποῖα χωρία εἶχον παραθέσῃ ἐκεῖ ἐν ὑποσημειώσει (πρβ. νῦν καὶ 2, 28, 2).

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων καὶ ἀνεξηγήτου μένοντος πρὸς τούτοις καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀφηγήσεως τῶν πραγμάτων ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἐπορεύθη τὸν Τουρκόδρομον καὶ τούτου περιγράφει τὰ θεωρήματα (οἱ λόγοι δι' ὧν πειρᾶται νὰ ἐξηγήσῃ ὁ φίλος συνάδελφος τὴν εἰς τὴν γνώμην του ἄντικρυς ἀντιστρατευομένην ἀφήγησιν τοῦ Παυσανίου φαίνονταί μοι ἥκιστα βάσιμοι) μόνη ἡ παρ' ἐμοῦ, ὡς νομίζω, ἑρμηνεία τοῦ κειμένου τῆς περιηγήσεως εἶναι δυνατὴ καὶ ταύτης ἀναγκαία συνέπεια ὅτι ὁ περιηγητὴς περιγράφει τὴν Ἀδριάνειον καὶ ὄχι ἄλλην ὁδόν. Διότι καὶ ἐγὼ αὐτὸς οὐχὶ εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ *Πύργου τοῦ Γληγόρη* (ὅστις ἀμφιβάλλω μὲν ἂν δύνηται νὰ ὑποτεθῇ ὡς *μέγα τρόπαιον*, ἀλλὰ καὶ νἀποδείξω ὅτι εἶναι ὁ τάφος τοῦ Τηλεφάνους δὲν δύναμαι βεβαίως) ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν περιήγησιν καθόλου καὶ εἰς τὸ εἰς τὰ *μάρμαρα* ἀποκαλυφθὲν ἱερόν, ὃ ὑπολαμβάνω ὡς τὸν τοῦ Ἀφεσίου Διὸς ναόν, ἐστήριξα τὴν περὶ τῆς πορείας τοῦ Παυσανίου γνώμην μου, εἰς ἣν καὶ ἐμμένω, ὡς εἰκός, οὐσιῶδες τῶν παρὰ τὰ Μέγαρα ἀνασκαφικῶν καὶ τοπογραφικῶν ἐρευνῶν μου ἐξαγόμενον ὑπολαμβάνων αὐτήν[1].

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 8 Ἰουνίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

---

[1] Προσφορώτερον καὶ πιθανῶς καὶ τὸ μόνον εἰς στήριξιν τῆς γνώμης τοῦ συναδέλφου θὰ ἦτο ἴσως τὸ χωρίον τοῦ περιηγητοῦ 8, 16, 1. «Ἐκ δὲ Φενεοῦ πρὸς ἥλιον ἰόντι ἀνίσχοντα ὄρους ἐστὶν *ἄκρα* Γερόντειον καὶ κατὰ ταύτην ὁδός» λέγει ἐκεῖ ὁ Παυσανίας καὶ ὑποθέτω ὅτι ὄντως *ἄκραν* ὀνομάζει τὸ πέρας, τὰ *ἔσχατα* ὡς ἀλλαχοῦ ὁ ἴδιος λέγει (8, 10, 2) τοῦ ὄρους, κατὰ τὸ ὁποῖον πέρας ὑπῆρχε καὶ ἡ ὁδός.

([1]) Ἀναγνωσθήτω ἀνωτέρω σελ. 27 στ. 16 Alter ἀντὶ τοῦ Alten, εἰς δὲ τὴν σημείωσιν 2 τῆς σελ. 45 προστεθήτωσαν καὶ τὰ: παράβ. καὶ Δημητρακοπούλου, Βάσανον τῶν περὶ Ἑλλ. προφορᾶς Ἐρασμ. ἀποδείξεων, σελ. 643 καὶ τὴν ἐκεῖ σημ. 1.

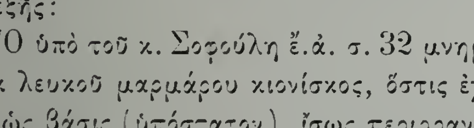
ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΤΟΥ ΥΠΕΡΤΕΛΕΑΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. τ. ἔ. 1884 ἐδημοσιεύθησαν ἐν σ. 81, σ. 84 κ. ἑ., καὶ σ. 203 κ. ἑ. ἐπιγραφαί τινες ἀναγόμεναι εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Ὑπερτελεάτου. Πᾶσαι αὗται εὑρέθησαν πλησίον τοῦ χωρίου Φοινίκι, δὲν ἐξηκριβώθη ὅμως εἰσέτι ἡ θέσις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱεροῦ. Ἐν ταῖς πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ ἐν τῷ ἔτει 1885 διὰ τοῦ κ. Σοφούλη γενομέναις σκαφαῖς περὶ ὧν λόγος γίνεται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας τοῦ ἔ. 1885 σ. 31 κ. ἑ., ἀνεκαλύφθησαν νέαι τινὲς ἐπιγραφαί, αἵτινες ἐναπετέθησαν νεωστὶ ἐν τῷ ἐπιγραφικῷ τμήματι τοῦ Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείου. Εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς:

1. Ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Σοφούλη ἔ.ἀ. σ. 32 μνημονευθεὶς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου κιονίσκος, ὅστις ἐχρησίμευεν ὡς βάσις (ὑπόστατον), ἴσως περιρραντηρίου τινός. Ὕψ. 0,57, πλ. τοῦ ἄνω χείλους 0,31, τοῦ ποδὸς 0,35 μ.

Περὶ τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ στενοτέρου μέσου μέρους ἐνεχαράχθησαν δι' ὀξέος ὀργάνου καὶ ἀτέχνως τὰ ἑξῆς·



Μενεστικλε͂ς τõ(ι) Ἀπέλονι ἀ: (νέθεκε)

Σημειωτέον ὅτι ἀμέσως μετὰ τὰ στοιχεῖα «τõ» ἕπεται τὸ «Ἀπέλονι», σχηματίζει δηλ. ἡ ἐπιγραφὴ ταινίαν ἀκολουθοῦσαν ἐν εἴδει ὄφεως τὴν περιφέρειαν τοῦ λίθου, λήγουσαν δὲ εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ στυλοειδοῦς μέρους αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ὑπολογίσει καλῶς τὸ μῆκος τῆς ἐγχαραχθησομένης ἐπιγραφῆς, ἐπεχείρησεν ὁ χαράκτης τὸ μὲν πρῶτον διὰ σμικρύνσεως τῶν γραμμάτων νὰ ἐξοικονομήσῃ τὸν διὰ τὴν ἐπιγραφὴν χῶρον, ἔπειτα δὲ ἀποτυχὼν παρέλειψεν τὸ τέλος αὐτῆς, προσθέσας τὰ σημεῖα τῆς ἀποκοπῆς τῶν γραμμάτων.

Αἱ τρεῖς ἑπόμεναι ἐπιγραφαὶ εἶνε τεμάχια ψηφισμάτων τῶν Ἐπιδαυρίων[1], ἐγκεχαραγμένα ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐκ Κροκεῶν λίθου (rosso antico).

2. Τεμάχιον πλακὸς μετ' ἐπικράνου. Σώζεται τὸ ἀριστερὸν ἄκρον. Μῆκ. 0,14, πλ. 0,13, πάχ. 0,35 μ. Διακρίνονται μὲν πέντε στίχοι, ἡ δὲ ἐπιφάνεια εἶνε τόσον ἐφθαρμένη ὥστε ἀδύνατον νὰ ἐξακριβώσω πλέον τοῦ ἑξῆς μέρους τῶν τριῶν πρώτων στίχων:

ΕΠΕΙΔΗΑΦΟ
¯ΩΝΥΤ
ΑΙΙΩ

3. Τεμάχιον πλακός. Μῆκ. 0,19, πλ. 0,20, πάχ. 0,05 μ. Σώζεται τὸ ἀριστερὸν ἄκρον. Ἀπὸ τοῦ ε'. στίχου ἡ γραφὴ ἀραιοτέρα.

[1] Καὶ ἐπὶ δύο τῶν χαλκῶν ταινιῶν καλοῦνται οἱ ἀναθέσαντες Ἐπιδαύριοι, ἴδε Ἐφημ. Ἀρχ. ἔ. ἀ. σ. 81 ὑπ' ἀρ. 1 καὶ σ. 204 ὑπ' ἀρ. 5. Ἡ δευτέρα τῶν ἐπιγραφῶν τούτων δύναται νὰ συμπληρωθῇ: *ἐπὶ ἱερέως Ἀπόλλω]νος Ἀγελαίου τοῦ Ἀριστοκράτους Ἐπιδαυρίο[υ] τὸ 6'*. — Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐν σ. 211 ὑπ' ἀρ. 36 (πρβ. τὸν παρένθετον πίνακα) ἀνάγνωθι: *Κυλίσκος*.

ΛΣ \ -
ΑΝΚΑΙΕΠΙΝΟΜΙ///ΙΑΣΥΛΙ/
ΚΑΙΕΙΡΑΝΑΣΚΑΙΤΑΛΟΙΠΑΤΙΜΙΑ
///ΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΤΑΣΠΟΛΕΟΣ
ΚΑΛΕΙΝΔΕΑΥΤΟΥΣΚΑΙΕΙΣ
/// /// ΙΑΝΕΝΤΟΙΣΑΓΩΣΙ
/// ΙΘΗΤΙΑΠΟΛΙΣΚΑΛ
\ΥΤΟΝΚΑΙΕΠΙΤΑΝΙ
- ΤΙΑΝΚΑΙΔΟΜΕΝ
ʹΣΕΦΟΡΟΥΣΞΓ
ΩΝΝΟΜΩ
Ν ΟΝ

ἰσοτέλει ;-
αν καὶ [ἐ]πινομί[αν κα]ὶ ἀσυλί[αν καὶ πολέμω
καὶ εἰράνας καὶ τὰ λοιπὰ τίμια [ὅσα καὶ τοῖς
ἄ]λλοις προξένοις τᾶς πόλεος [ὑπάρχει·
καλεῖν δὲ αὐτοὺς καὶ εἰς [προε-
δρ]ίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι [οἷς
τ]ίθητι ά πόλις· καλ[εῖν δὲ
αὐτὸν καὶ ἐπὶ τὰν [κοινὰν
ἑσ]τίαν καὶ δόμεν [αὐτῷ
το]ὺς ἐφόρους ξ[ένια τὰ μέ-
γιστα ἐκ τ]ῶν νόμω[ν
. . . . . .

4. Τεμάχιον πλακός. Μῆκ. 0,22, πλ. 0,14, πάχ. 0,05 μ. Σώζεται τὸ ἀριστερόν, ἴσως καὶ τὸ κάτω ἄκρον τοῦ λίθου.

ΔΙ ΕΝ
ΑΠΟΛΙΣΚΑΛΕΙΝ
ΤΑΝΚΟΙΝΑΝΕΣ
ΤΩΙΤΟΥΣΕΦΟΡΟ
ΓΙΣΤΑΕΚΤΩΝΝ
ΞΕΝΙΑΝΟΙΕΦΟΡΟΙ
ΡΟΝΑΝΑΓΡΑΨΑΝΞΙ
ΚΑΙΑΝΑΘΕΝΤΩΕΙΣΤ
ΛΩΝΟΣΤΟΥΥΠΕΡ
ΙΩΔΕΚΑΙΤΟΥΨ
ΓΡ///ΦΟΝΠΟΤΙΤ
ΘΙ///ΙΩΝ
vac.

[καλεῖν δὲ αὐτοὺς καὶ εἰς προε-]
δρ[ίαν] ἐν [τοῖς ἀγῶσι οἷς τίθητι
ά πόλις· καλεῖν [δὲ αὐτὸν καὶ ἐπὶ
τὰν κοινὰν ἑσ[τίαν καὶ δόμεν αὐ-
τῷ τοὺς ἐφόρο[υς ξένια τὰ μέ-
γιστα ἐκ τῶν ν[όμων· τὰν δὲ προ-
ξενίαν οἱ ἔφοροι [οἱ περὶ ; . .
ρ;ον ἀναγραψάν(τω) εἰ[ς στάλαν λιθίναν
καὶ ἀναθέντω εἰς τ[ὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλ-
λωνος τοῦ Ὑπερ[τελεάτου, ἀποστειλάν-
τ]ω δὲ καὶ τοῦ ψ[αφίσματος ἀντί-
γραφον ποτὶ τ[ὰν πόλιν τὰν Ἐρυ ;
θ[ρα]ίων.

Τὰς ἐν τοῖς στ. 8 κ. ἑ. τῆς ὑπ' ἀρ. 3 καὶ ἐν τοῖς στ. 4 κ. ἑ. τῆς ὑπ' ἀρ. 4 ἐπιγραφῆς συμπληρώσεις παρέλαβον ἔκ τινος ἐξ Ἑρμιόνης ψηφίσματος (C. I. G. 1193 = Dittenberger Syll. 389), γνωστὸν δὲ ὅτι ἡ φράσις «ἐπὶ τὰν κοινὰν ἑστίαν» (τὴν ἐν τῷ Πρυτανείῳ) ἀπαντᾷ καὶ ἐν Δελφικαῖς καὶ Μεγαρικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ τελευταίου στίχου τῆς ὑπ' ἀρ. 4 ἐπιγραφῆς (Ἐρυθραίων, τουτέστι τῶν ἐν Ἰωνίᾳ) δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βεβαία, βέβαιον ὅμως ὅτι δὲν πρόκειται περὶ κατοίκου γειτονικῆς τινος πόλεως.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 1 ἐπιγραφὴ ἀνεγράφη ἐν τῷ λίθῳ κατὰ τὴν πέμπτην, τὰ δὲ ἄλλα, ὥς γέ μοι δοκεῖ, κατὰ τὴν τρίτην πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα.

H. G. Lolling

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(Συνέχεια)[1]

48

. . . .
ΚΕΝΚΑΤΑΤΟ.ΣΝΟΜΟΥΣΚΑ. . . . .
ΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝΟΥΔΕΠΩΠΟΤΕ. . . . .
ΕΡΓΩΙΟΠΩΣΑΝΟΥΝΦΑΝΕΡΟΝΕΙ. . . . .
ΣΤΑΤΑΙΧΑΡΙΤΑΣΑΠΟΔΙΔΟΝΑΙ⁝ . . . .
ΑΣΩΝΑΝΕΥΕΡΓΕΤΗΣΩΣΙΝΑΓΑΟΕΙ. . . . .
ΙΒΟΥΛΕΙΤΟΥΣΠΡΟΕΔΡΟΥΣΟΙΑΝΛΑ. . . . .
ΙΝΕΙΣΤΟΝΔΗΜΟΝΟΤΑΝΕΞΕΛΟΩΣΙΝΑΙ. . . . . . .
ΕΡΑΙΤΗΣΑΙΤΗΣΕΩΣΧΡΗΜΑΤΙΣΑΙΠΕΡΙΙ. . . . . . .
ΝΠΡΩΤΗΝΕΚΚΛΗΣΙΑΝΚΑΤΑΤΟΝΝΟΜΟΝΓΝΩ. . . . . .
ΑΛΛΕΣΟΑΙΤΗΣΒΟΥΛΗΣΕΙΣΤΟΝΔΗΜΟΝΟΤΙΔΟΚΕΙΊ. . .
ΟΥΛΕΙΕΠΑΙΝΕΣΑΙΦΙΛΙΠΠΙΔΗΝΦΙΛΟΚΛΕΟΥΣΚΕΦΑΛ.
ΘΕΝΑΡΕΤΗΣΕΝΕΚΑΚΑΙΕΥΝΟΙΑΣΗΣΕΧΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΠ.
ΡΙΤΟΝΔΗΜΟΝΤΟΝΑΟΗΝΑΙΩΝΚΑΙΣΤΕΦΑΝΩΣΑΙΑΥΤ.Ν.
ΡΥΣΩΙΣΤΕΦΑΝΩΙΚΑΤΑΤΟΝΝΟΜΟΝΚΑΙΑΝΕΙΠΕΙΝΤΟΝΣ
ΤΕΦΑΝΟΝΔΙΟΝΥΣΙΩΝΤΩΝΜΕΓΑΛΩΝΤΡΑΓΩΙΔΩΝΤΩΙΑΓ
ΩΝΙΣΤΗΣΑΙΔΕΑΥΤΟΥΚΑΙΕΙΚΟΝΑΧΑΛΚΗΝΕΝΤΩΙΟΕΑ.
ΡΩΙΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙΣΙΤΗΣΙΝΕΝΠΡΥΤΑΝΕΙΩΙΚΑΙΕΚ
ΓΟΝΩΝΑΕΙΤΩΙΠΡΕΣΒΥΤΑΤΩΙΚΑΙΠΡΟΕΔΡΙΑ.ΕΝΠΑΣΙ
.ΟΙΣΑΓΩΣΙΤΟΙ.ΗΠΟΛΙΣΤΙΟΗΣΙΗΤΗΣΔΕΠΟΙΗΣΕΩΣΤ
ΟΥΣΤΕΦΑΝΟΥΚΑΙΤΗΣΑΝΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣΕΠΙΜΕΛΗΟΗΝΑΙ
ΤΟΥΣΕΠΙΤΗΙΔΙΟΙΚ.ΣΕΙΑΝΑΓΡΑΨΑΙΔΕ.Ο.ΕΤΟΨΗΦΙ
ΣΜΑΤΟΝΓΡΑΜΜΑΤΕΑΤΟΝΚΑΤΑΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝΕΝΣΤΗΛΗΙ
ΛΙΘΙΝΕΙΚΑΙΣΤΗΣΑΙΠΑΡΑΤΟΝΝΕΩΤΟΥΔΙΟΝΥΣΟΥΕΙΣ
ΔΕΤΗΝΑΝΑΓΡΑΦΗΝΤΗΣΣΤΗΛΗΣΜΕΡΙΣΑΙΤΟΥΣΕΠΙΤΗΙ
ΔΙΟ.ΚΗΣΕΙΛΔΔΡΑΧΜΑΣ..ΤΩΝΕΙΣΤΑΚΑΤΑΨΗΦΙΣΜΑΤ
ΛΑΝΑΛΙΣΚΟΜΕΝΩΝΤΩΙΔΗΜΩΙ

ΟΔΗ . . . . .

Τὰ ἀνωτέρω στοιχηδόν, ὡς βλέπει, ὁ ἀναγνώστης, γεγραμμένα φέρει στήλη ὑμηττείου λίθου, ἄνω μόνον ἀποκεκρουσμένη καὶ ὕψος νῦν ἔχουσα 1,00 Γ. Μ. περίπου, πλάτος 0,58-0,60 καὶ πάχος 0,15. Ὁ λίθος μοὶ ἐπεδείχθη παρὰ τοῦ χωρικοῦ

[1] Παράβ. Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888, σελ. 21.

καὶ κατοίκου Ἐλευσῖνος Γεωργίου Ἀγγελῆ Νίκα ὡς δῆθεν εὑρεθεὶς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ οἰκίσκου του (κειμένου ἐν τῇ πεδιάδι πρὸς ἀνατολὰς καὶ 100 περίπου βήματα μακρὰν τῆς νεοδμήτου τοῦ χωρίου ἐκκλησίας) κατὰ τὴν ἀνόρυξιν λάκκου πρὸς ἐμφύτευσιν κλήματος. Ὁ λίθος δὲν ἔφερε σημεῖα προσφάτου ἐκ τῆς γῆς ἐξαγωγῆς, ὁ δὲ ἐπιδειχθείς μοι λάκκος ἐφάνη μοι μικρὸς ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ λίθου. Ὑπώπτευσα λοιπὸν ὅτι ὁ χωρικὸς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅταν κατόπιν ἀνέγνων καὶ ἀντέγραψα τὸν λίθον καὶ εἶδον ὅτι ἔσωζε τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ψηφίσματος τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων τοῦ εἰς τιμὴν τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ Φιλιππίδου χωρὶς νὰ γίνηται ἐν αὐτῷ οὐδεὶς λόγος περὶ ἀντιγράφου τῆς στήλης προωρισμένου νὰ σταθῇ ἐν Ἐλευσῖνι[1] ἐνόησα ὅτι ὁ λίθος ὄχι μόνον ἐκεῖ, ἀλλ' ἐν γένει ἐν Ἐλευσῖνι δὲν εἶχεν εὑρεθῆ. Ἡ γνώμη ὅτι οἱ τιμώμενοι εἶχον τὸ δικαίωμα θέλοντες νὰ λαμβάνωσι ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐπίσης ἐν λιθίναις στήλαις ἀντίγραφα τοῦ εἰς τιμήν των ψηφίσματος[2] δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ μοὶ ἐξηγήσῃ τὴν εὕρεσιν τοῦ λίθου ἐν Ἐλευσῖνι· δὲν ἠδυνάμην δηλ. νὰ ὑποθέσω ὅτι ἐκ ματαιότητος οἱασδήποτε ὁ τιμηθεὶς κωμικὸς ποιητὴς εἶχε λάβει καὶ πέμψει εἴς τινα συγγενῆ του ἢ φίλον ἀντίγραφον τοῦ εἰς τιμήν του ψηφίσματος εἰς Ἐλευσῖνα, μόνον δέ, ὡς εἰκός, τῶν ἀντιγράφων τούτων ἰδιωτικὴν ὅλως ἠδύναντο νὰ κάμωσι χρῆσιν, ἀφοῦ ἡ στάσις αὐτῶν ἐν δημοσίοις τόποις μόνον τῇ ἐντολῇ τοῦ Δήμου ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀρχῶν ἠδύνατο νὰ γίνῃ. Αἱ περαιτέρω εὐθὺς κατόπιν ἐν Ἀθήναις ἔρευναί μου ἀπέδειξαν ὄντως ὅτι ὁ ἐν Ἐλευσῖνι ἐπιδειχθείς μοι λίθος οὐδὲν ἄλλο ἦν ἢ τὸ κάτω μέρος τῆς στήλης τῆς φερούσης ἀναγεγραμμένον ὁλόκληρόν ποτε τὸ ψήφισμα τὸ εἰς τιμὴν τοῦ Φιλιππίδου τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ ῥηθέν, οὗτινος τὸ ἕτερον μέρος ἐκδοθὲν εὐθὺς ἅμα τῇ εὑρέσει τοῦ λίθου ἐν τῷ Φιλίστορι (τομ. 3, σελ. 463) καὶ ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. (Π. Β. ἀριθ. 109) μετὰ καὶ λιθογραφικοῦ πανομοιοτύπου (πίν. ΙΖ)[3] κατεχωρίσθη κατόπιν καὶ εἰς τὸ C.I.A. II, ἀριθ. 314. Ἡ αὐτοψία τοῦ ἐν Ἀθήναις λίθου, νῦν ἐν τῷ Κεντρικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ κατατεθειμένου, ὑμηττείου ἐπίσης ὄντος, πάχος ἔχοντος τὸ αὐτό, πλάτος περίπου τὸ αὐτὸ (ἡ στήλη, ὡς συνήθως, ἐπλατύνετο πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐντεῦθεν ἡ μικρὰ διαφορὰ τῶν 0,02-0,03) τὴν ὄπισθεν ἐπιφάνειαν καθ' ὅμοιον τρόπον ἀκατέργαστον καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος τῶν γραμμάτων τὸ αὐτὸ ὡσαύτως (τὸ Φ καὶ ἐν τῷ ἐν Ἐλευσῖνι ἐπιδειχθέντι μοι λίθῳ τοῦτο ἔχει τὸ σχῆμα, τὸ δὲ Θ καὶ ἐν αὐτῷ δὶς ἢ τρὶς διακρίνεται τοῦ Ο) μοῦ ἀφήρεσε πᾶσαν ἀμφιβολίαν καὶ μ' ἔπεισεν ἀδιστάκτως ὅτι τὸ τμῆμα τοῦ λίθου τὸ ἐπιδειχθέν μοι μετηνέχθη ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσῖνα, εὑρεθέν ποτε καὶ αὐτό, ἐννοεῖται, ἐκεῖ που, ὅπου καὶ τὸ ἄλλο, παρὰ τὸ Διονυσιακὸν δηλ. Θέατρον. Ἀλλὰ πῶς, πότε καὶ πρὸς τίνα ἐγένετο τοῦτο σκοπόν; Ἀγνοῶ, οὐδ' ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξακριβώσω ἐγὼ τὸ πρᾶγμα. Ἀλλ' ἐχέτωσαν, ὅπως καὶ ἂν ἔχωσι, τὰ κατὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ λίθου ἐν Ἐλευσῖνι· ἐνταῦθα ἀναγκαῖον εἶναι νὰ παραθέσω (κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ λίθου) ὁλόκληρον τὸ ψήφισμα παραλαμβάνων τὸ μέρος τὸ ἤδη γνωστὸν ἐκ τοῦ C. I. A. μετὰ καὶ τῶν γενομένων ἤδη ἐν αὐτῷ, ὡς εἰκός, συμπληρώσεων.

Ἐ]πὶ Εὐθί(ο)υ ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς [Ἀκαμαντίδο]ς τ[ρίτης]
Π]ρυτανείας, ἧι Ναυσιμένης Ναυσικύδου Χολαρ[γεὺ-
ς] ἐγραμμάτευεν, Βοηδρομιῶνος ὀγδόει ἐπὶ δέ[κα, ἑ-
ν]άτει καὶ δεκάτει τῆς Πρυτανείας· ἐκκλησία κυρ[ί-
α· τῶν Προέδρων ἐπεψήφιζεν Ἱερομνήμων Τεισιμάχ-
ου ἐκ Κοίλης καὶ Συμπρόεδροι· ἔδοξεν τῆι Βουλῆι κ-

[1] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 178, στίχ. 53 καὶ σελ. 186 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς.

[2] Παράβ. Hartel, Studien über attisches Staatsrecht und Urkundenwesen, σελ. 139 κ. ἑξ.

[3] Κατὰ πόσον εἶναι ἀκριβὲς τὸ λιθογραφικὸν πανομοιότυπον σημειοῖ ἤδη αὐτὸς ὁ ἐκδότης (ἐ.ἄ. σελ. 115) ὀρθῶς παρατηρῶν ὅτι τοῦ Σ τὰ σκέλη φέρονται ἐν τούτῳ μᾶλλον ἀνοικτὰ ἢ ὅσον ἐν τῷ λίθῳ εἶναι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον στίχον δὲν συμφωνεῖ τὸ λιθογραφικὸν ὁμοίωμα πρὸς τὸ ἀντίγραφον τοῦ Köhler ὅστις πιστότερον ἔχει ἀντιγράψει τὰ σῳζόμενα καὶ νῦν ἔτι λείψανα τῶν γραμμάτων κατὰ τοῦτον τὸν στίχον (49ον τοῦ ὅλου ψηφίσματος).

αὶ τῶι Δήμωι· Νικήρατος Φιλέου Κεφαλῆθεν εἶπεν. Ἐπειδὴ Φιλιππίδης διατετέλεκεν ἐν παντὶ καιρῶ[ι ἀποδεικνύμενος τὴν πρὸς τὸν Δῆμον εὔνοιαν καὶ ἀποδημήσας πρὸς (τ)ὸν Βασιλέα Λυσίμαχον πρότερόν τε διαλεχθεὶς τῶι Βασιλεῖ ἐκόμισεν τῶι Δήμωι δωρεὰν πυρῶν μεδίμνους ἀττικοὺς μυρίους τοὺς διαδοθέντας πᾶσιν Ἀθηναίοις ἐπ' Εὐκτήμονος ἄρχοντος· διελέχθη δὲ καὶ ὑπὲρ κεραίας καὶ ἱστοῦ, ὅπως ἂν δοθεῖ τῆι Θεῶι εἰς τὰ Παναθήναια τῶι πέπλωι, ἃ ἐκομίσθη ἐπ' Εὐκτήμονος ἄρχοντος· καὶ νικήσαντος Λυσιμάχου τοῦ Βασιλέως [τὴ]ν μάχην τὴν Ἰψῶι γενομένην πρὸς Ἀντίγον[ον κα]ὶ Δημήτριον τοὺς μὲν τελευτήσαντας ἐν τῶι κ[ινδύνω]ι τῶν πολιτ[ῶ]ν ἔθαψεν τοῖς ἑαυτοῦ ἀναλώμα[σιν, ὅσοι δ]ὲ αἰχμάλωτοι ἐγένοντο ἐμφανίσας τῶι Βα[σιλεῖ καὶ] λαβὼν αὐτοῖς ἄφε[σ]ιν τοὺς μὲν βουλομέν[ους στρατ]εύεσθαι διώικησεν, ὅπως ἂν καταχωρισθῶσιν [ἐν] ἡγεμονίαις, τοὺς δὲ προαιρουμένους ἀπιέναι ἀμφιέσας καὶ ἐφόδια δοὺς παρ' ἑαυτοῦ ἀπέστειλεν, οὗ ἕκαστοι ἠβ[ο]ύλοντο, πλείους ὄντας ἢ τριακοσίους, παρειτήσατο δὲ καὶ ὅπως ἂν ἀφεθῶσιν καὶ ὅσοι τῶν πολιτῶν κατελήφθησαν ἐν τῆι Ἀσίαι εἱργμένοι ὑπὸ Δημητρίου καὶ Ἀντ[ι]γόνου· καὶ τοῖς ἀεὶ περιτυγχάνουσιν Ἀθηναίων χρήσιμος ὢν διατελεῖ, καθ' ὅ,τι ἂν ἕκαστος αὐτὸν παρακαλεῖ(ι)· καὶ κομισαμένου τοῦ Δήμου τὴν ἐλευθερίαν, διατετέλεκε λέγων καὶ πράττων τὰ συμφέροντα τεῖ τῆς πόλεως σωτηρίαι καὶ παρακαλῶν τὸν Βασιλέα βοηθεῖν καὶ χρήμασιν καὶ σίτωι, ὅπως ἂν διαμένει ὁ Δῆμος ἐλεύθερος ὢν καὶ τὸν Πειραιᾶ κομίσηται καὶ τὰ φρούρια τὴν ταχίστην· καὶ ὑπὲρ τούτων π[ά]ντων πολλάκις μεμαρτύρηκεν αὐτῶι ὁ Βασιλεὺς πρὸς τοὺς π[ρ]εσβεύοντας Ἀθηναίων πρὸς ἑαυτόν· καὶ χειροτονηθεὶ]ς ἀγωνοθέτης ἐπὶ Ἰσαίου ἄρχοντος ὑπήκουσεν τῶι Δ]ήμωι ἐθελοντὴς ἐκ Κ τῶν ἰδίων τάς τε πατρίους θυσία]ς ἔθυσεν τοῖς Θεοῖς ὑπὲρ τοῦ Δήμου καὶ τὴν] . . . . ν ἔδωκεν πᾶσιν Ἀθηναίοις πάντας τοὺς . . . . . ς καὶ ἐπί]θετον ἀγῶνα κατεσκεύασεν τεῖ Δήμητρι καὶ τεῖ Κόρε]ι [πρ]ῶτος, ὑπόμνημα τῆς τοῦ Δήμου ἐλευθερίας, ἐπεμελή]θη δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀγώνων καὶ θυσιῶν ὑπὲρ τῆς πόλεω]ς καὶ εἰς ταῦτα πάντα ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλώσας πολλὰ χρ]ήματα τὰς εὐθύνας δέδωκεν κατὰ το[ὺ]ς νόμους κα[ὶ] οὐθὲν ὑπεναντίον πρὸ[ς Δημοκρατίαν οὐδεπώποτε, [οὔτε λό]γ[ωι ποιήσας, οὔτε ἔργωι. Ὅπως ἂν οὖν φανερὸν εἶ [πᾶσιν ὅτι ὁ Δῆμος ἐπίσταται χάριτας ἀποδιδόναι [τοῖς εὐεργέταις ἀξί-

ας, ὧν ἂν εὐεργετήσωσιν· ἀγαθε̃ι [τύχει· δεδόχθαι τε̃-
ι Βουλε̃ι, τοὺς Προέδρους, οἳ ἂν λά[χωσιν προεδρεύε-
ιν εἰς τὸν Δη̃μον, ὅταν ἐξέλθωσιν αἱ [ἐκ τοῦ νόμου ἡμ-
έραι τη̃ς αἰτήσεως, χρηματίσαι περὶ τ[ούτων εἰς τὴ-
ν πρώτην ἐκκλησίαν κατὰ τὸν νόμον· γνώ[μην δὲ ξυμβ-
άλλεσθαι τη̃ς Βουλη̃ς εἰς τὸν Δη̃μον, ὅτι δοκεῖ [τε̃ι Β-
ουλε̃ι ἐπαινέσαι Φιλιππίδην Φιλοκλέους Κεφαλ[ῆ-
θεν ἀρετη̃ς ἕνεκα καὶ εὐνοίας ἧς ἔχων διατελεῖ π[ε-
ρὶ τὸν Δη̃μον τω̃ν Ἀθηναίων καὶ στεφανω̃σαι αὐτ[ὸ]ν [χ-
ρυσω̃ι στεφάνωι κατὰ τὸν νόμον καὶ ἀνειπεῖν τὸν σ-
τέφανον Διονυσίων τω̃ν μεγάλων τραγωιδω̃ν τω̃ι ἀγ-
ω̃νι· στη̃σαι δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα χαλκη̃ν ἐν τω̃ι Θεά[τ-
ρωι καὶ εἶναι αὐτω̃ι σίτησιν ἐν Πρυτανείωι καὶ ἐκ-
γόνων ἀεὶ τω̃ι πρεσβυτάτωι καὶ προεδρία[ν] ἐν πα̃σι
τοῖς ἀγω̃σι ΤΟΙ[Σ] ἡ πόλις τίθησι(ν)· τη̃ς δὲ ποιήσεως τ-
οῦ στεφάνου καὶ τη̃ς ἀναγορεύσεως ἐπιμεληθη̃ναι
τοὺς ἐπὶ τη̃ι διοικ[ή]σει· ἀναγράψαι δὲ [τ]ό[δ]ε τὸ ψήφι-
σμα τὸν Γραμματέα τὸν κατὰ Πρυτανείαν ἐν στήλΗΙ
λ]ιθίνΕΙ καὶ στη̃σαι παρὰ τὸν Νεὼ τοῦ Διονύσου, εἰς
δὲ τὴν ἀναγραφὴν τη̃ς στήλης μερίσαι τοὺς ἐπὶ τη̃ι
διο[ι]κήσει (Δ)Δ[δ]ραχμὰς [ἐκ] τω̃ν εἰς τὰ κατὰ ψηφίσματ-
Λ ἀναλισκομένων τω̃ι Δήμωι.

Ὁ Δη̃[μος].

Ἑβδομήκοντα καὶ τρεῖς ἦσαν λοιπὸν τοῦ ψηφίσματος οἱ στίχοι, ὧν ἕκαστος (πλὴν τοῦ τελευταίου τελευτῶντος κατὰ τὸ ἥμισύ που τοῦ μήκους του) εἶχε τεσσαράκοντα γράμματα μετ' ἀκριβείας ἐπαίνου ἀξίας στοιχηδὸν ἐγκεχαραγμένα. Εἰς ἱκανὴν δὲ ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τελευταίου στίχου ἦτο ἐγγεγλυμμένος, ὡς συνήθως, στέφανος, ἐν ᾧ ἐφέρετο διὰ μεγαλητέρων γραμμάτων γεγραμμένον «Ὁ Δῆμος». Λάθη τινὰ τοῦ χαράκτου καὶ ἐν τῷ νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδομένῳ μέρει τοῦ ψηφίσματος βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μεταγραφῇ· ἀλλὰ ταῦτά εἰσι παντάπασιν ἀνάξια λόγου οὐδὲ παρέχουσί τινα δυσκολίαν εἰς τὴν τοῦ ὅλου κατανόησιν· καὶ αὐταὶ δὲ αἱ βλάβαι τοῦ λίθου μόνον κατὰ τοὺς στίχους 42-43[1] διαταράσσουσί πως τὴν συνέχειαν τῶν λεγομένων, ἄλλως τὸ ψήφισμα εἶναι νῦν πλῆρες, εἰ καὶ τὰ δύο τεμάχια τῆς στήλης δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσαρμόζωσι[1], διότι, ὡς εἰκάζω, ἐξέλιπον κατὰ τοὺς στίχους 38-41 καὶ 50-57 μικρά τινα τμήματα αὐτῆς. Περὶ τοῦ τιμωμένου ἀνδρός, οὗ νῦν τὸ πρῶτον[2], ὡς φαίνεται, μανθάνομεν καὶ τὸν δῆμον[3], οὐδὲν ἔχω νὰ παρατηρήσω μεθ' ὅσα περὶ αὐτοῦ ἔχουσιν ἤδη γράψει οἱ τὸ πρῶτον τοῦ ψηφίσματος μέρος ἐκδόντες καὶ ἐν γένει τὰ τοῦ ψηφίσματος ἐξητάσθησαν ἤδη ἱκανῶς[4]· τὸ νῦν ἐκδιδό-

[1] Ὁ Ῥουσόπουλος συμπληροῖ ἐκεῖ τὴν πολιτείαν . . . . . . πάντας τοὺς χρόνους· ἴσως ὅμως ὁ ἴδιος δὲν παρετήρησεν ὅτι οὕτως ὁ στίχος 43ος πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ἔχων 41 γράμματα.

[1] Νὰ γίνῃ δοκιμὴ δὲν ἦτο δυνατόν, ὡς εἰκός, ἐπὶ τοῦ παρόντος.

[2] Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Pape καὶ τοῖς ἄλλοις μοι ἐν χερσὶ βιβλίοις ὁ δῆμος τοῦ ἀνδρὸς δὲν φέρεται ἀναγεγραμμένος.

[3] Περίεργόν τινα ἔκαμα παρατήρησιν ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμήν, ὅτι δηλ. ἐν τούτοις, τοῖς τιμητικοῖς λεγομένοις, ψηφίσμασιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ λέγων τὸ ψήφισμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἦν ἐξ οὗ καὶ ὁ τιμώμενος δήμου.

[4] Παράβ. Hermes, 2, σελ. 285 καὶ ἑξῆς. Περὶ τῶν ὀλίγων συμπληρώσεών μου ἐν τῷ νῦν ἐκδιδομένῳ τοῦ ψηφίσματος μέρει οὐδὲν ἔχω νὰ παρατηρήσω ἢ μόνον ὅτι συνεπλήρωσα ὡς ἀνωτέρω τὸν 49ον στίχον διότι ταύτην μόνον τὴν συμπλήρωσιν εὗρον ἁρμόζουσαν· ὁμολογῶ

μενον δεύτερον αὐτῆς μέρος τοῦτο ἰδίως ἔχει τὸ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι δηλ. ἐν αὐτῷ τὸ πρῶτον, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἀπαντᾷ ἡ φράσις *ὅταν ἐξέλθωσιν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι τῆς αἰτήσεως*[1] καὶ προσέτι ἡ προσθήκη *κατὰ τὸν νόμον* μετὰ τὴν φράσιν εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν· ἡ συνήθης φράσις ἡ τὸν χρόνον τῆς *εἰσφορᾶς* (=εἰσαγωγῆς, ὡς ἡμεῖς σήμερον θὰ ἐλέγομεν) τοῦ *προβουλεύματος* εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου πρὸς ἐπικύρωσιν δηλοῦσα εἶναι *εἰς τὴν πρώτην* ἢ *εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν* καὶ σημαίνει, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην[2], τὴν ἀμέσως μετὰ τὴν συνεδρίαν τῆς βουλῆς, ἐν ᾗ τὸ προβούλευμα ἐγένετο, ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου· ἀλλ' ὑπάρχουσι καί τινα ψηφίσματα ἐν οἷς ἀναγινώσκονται αἱ φράσεις, *ὅταν ἐξήκωσιν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι* ἢ *εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν ὅταν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι ἐξήκωσιν* ἤ τι παρόμοιον, ἐπὶ δὲ τούτων στηριζόμενος ὁ Hartel[3] καὶ ἐπί τινος χωρίου τοῦ Πολυδεύκους *περὶ τῶν ἐκκλησιῶν* συνεπέρανε ὅτι ἡ ἁπλῆ καὶ ὅλως σύντομος ἐκείνη φράσις τῶν λοιπῶν ψηφισμάτων *εἰς τὴν πρώτην* ἢ *εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν* ἠδύνατο νὰ μὴ σημαίνῃ τὴν ἀμέσως ἑπομένην τῆς συνεδρίας τῆς βουλῆς ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἀλλὰ τὴν πρώτην ἐκκλησίαν, εἰς ἣν τοιαῦται τινες ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῶσι πρὸς ἐπικύρωσιν προτάσεις· ἐν μέρει, καθόσον δηλ. λέγεται ὅτι ἠδύνατο διὰ τῆς φράσεως ἐκείνης *εἰς τὴν πρώτην* ἢ *εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν* νὰ μὴ σημαίνηται ἡ ἀμέσως μετὰ τὴν συνεδρίαν τῆς βουλῆς, ἐν ᾗ τὸ προβούλευμα συνετάττετο, ἐκκλησία τοῦ Δήμου, φαίνεταί μοι ὄχι ἀβάσιμος ἡ γνώμη αὕτη τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, τοὐλάχιστον καθ' οὓς χρόνους τὰ ἐν λόγῳ ψηφίσματα συνετάχθησαν, εἰς ἐπικύρωσιν δὲ ταύτης συμβάλλεταί τι, νομίζω, καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου ψηφίσματος πληρέστερον δηλοῦσα τὸ πρᾶγμα φράσις, ἀφοῦ κατὰ ταύτην παραγγέλλονται ἐκεῖνοι οἱ πρόεδροι νὰ εἰσαγάγωσι τὸ προβούλευμα *εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν* τοῦ Δήμου πρὸς ἐπικύρωσιν, οἵτινες θὰ τύχωσι προεδρεύοντες *ὅταν ἐξέλθωσιν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι τῆς αἰτήσεως*, αἴτησις[1] δ' ἐλέγετο καὶ ἦτο βεβαίως ἡ παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν βουλὴν ἐπιδιδομένη καὶ ὡς βάσις τοῦ προβουλεύματος ὑποκειμένη *ἀναφορὰ* ὡς θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς σήμερον.

Ἀλλὰ καί τινα ἄλλα ἔχει περίεργα τὸ ἡμέτερον ψήφισμα· ὄχι μόνον δηλ. δὲν ἀναφέρει, ὅπερ σύνηθες ἐν τοῖς ψηφίσμασι τοῦ Δήμου, τὸ ποσὸν τῶν δραχμῶν, ἀφ' ὧν ἔμελλε νὰ κατασκευασθῇ ὁ στέφανος, ἀλλ' ἐνῷ παραγγέλλει τοῖς *ἐν τῇ διοικήσει* νὰ καταβάλωσιν ὁπωσδήποτε τὸ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖον χρῆμα καὶ τὸ εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ ψηφίσματος ποσόν[2], οὐδὲ λέξιν λέγει περὶ τοῦ τίς θὰ φροντίσῃ περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς χαλκῆς εἰκόνος καὶ ὑπὸ τίνων θὰ δοθῶσι τὰ πρὸς ταύτην ἀναγκαιοῦντα χρήματα. Ἀλλ' ἆρά γε καὶ ἐστάθη ποτὲ ἡ χαλκῆ αὕτη εἰκὼν τοῦ Φιλιππίδου ἐν τῷ Θεάτρῳ; Ὁ Παυσανίας (1, 21, 1,) περὶ τῶν ἐν τῷ Θεάτρῳ ἱδρυμένων εἰκόνων τῶν ποιητῶν λέγει τὰ ἑξῆς. «Εἰσὶ δὲ Ἀθηναίοις εἰκόνες ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ Τραγῳδίας καὶ Κωμῳδίας ποιητῶν αἱ πολλαὶ τῶν ἀφανεστέρων· ὅτι μὴ γὰρ Μένανδρος, οὐδεὶς ἦν ποιητὴς κωμῳδίας τῶν εἰς δόξαν ἡκόντων. Τραγῳδίας δὲ κεῖνται τῶν φανερῶν Εὐρυπίδης καὶ Σοφοκλῆς». Καὶ τοὺς λόγους τούτους τοῦ περιηγητοῦ ἐκύρωσαν ἐν πολλοῖς αἱ ἀνασκαφαί· τῆς εἰκόνος τοῦ Μενάνδρου, ὅστις μόνος τῶν εἰς δόξαν ἡκόντων ποιητῶν τῆς Κωμῳδίας ἦν ἐκεῖ ἐν ὁμοιώματι (χαλκίνῳ;[3]) ἱδρυμένος κατὰ τὸν περιηγητήν, εὑρέθη τὸ βάθρον, εὑρέθησαν δὲ καὶ πολλῶν ἄλλων τῶν ἀφανεστέρων, ἀλλ' οὐδὲν εἰς τὸν ἡμέτερον Φιλιππίδην ἀναφερόμενον[4].

ὅμως ὅτι αὕτη δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰ σῳζόμενα καὶ ὑπὸ τοῦ Köhler, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, πιστῶς ἀποδοθέντα γράμματα τοῦ ἐν Ἀθήναις λίθου· ἴσως ὁ χαράκτης ὑπέπεσεν καὶ ἐνταῦθα εἴς τι ἁμάρτημα.

[1] Ἡ φράσις δὲν σῴζεται ὁλόκληρος ἐν τῷ λίθῳ ἀλλ' ἡ συμπλήρωσις εἶναι βεβαία.

[2] Παράβ. ἰδίως Miller, De decrettis atticis Questiones Epigraphicæ, σελ. 34.

[3] Studien, σελ. 170 καὶ ἑξῆς, ἔνθα λόγος γίνεται καὶ περὶ τοῦ ἐν Ἀθηναίου τομ. 6, σελ. 152, δημοσιευθέντος τὸ πρῶτον ψηφίσματος, ἐν ᾧ ὅλως ἀκριβῶς ὁρίζεται ἡ ἡμέρα τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ προβουλεύματος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου.

[1] Τό πρᾶγμα μοὶ ὑπέδειξεν ὁ καθηγητὴς κ. Wilamowitz, συμπεσόντος λόγου εὐθὺς μετὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ λίθου, ὑπομνήσας μοι καὶ τὰ ἐν τοῖς βίοις τῶν δέκα ῥητόρων *ἔγγραφα*. Παράβ. καὶ Hartel Studien σελ. 239.

[2] Ὁ λίθος ἔχει κατὰ λάθος βέβαια ΛΔ ἀντὶ τῶν ΔΔ = εἴκοσι, ποσὸν ὄντως εὐτελὲς διὰ τὴν ἐγχάραξιν 2907 γραμμάτων. Παράβ. καὶ περὶ τούτου Hartel ἐ. α., σελ. 140 καὶ ἑξῆς.

[3] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημερίδα, II. B. σελ. 244 καὶ ἑξῆς.

[4] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. II. B. σελ. 178, 217, 223. Φιλιστ. Τόμ. 3ον, σελ. 563 καὶ ἑξ.

49

Ε Π Ι Θ Ε Ρ . Ι Λ Ο . .	Ἐπὶ Θερ[σ]ιλό[χου ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Αἰαντίδος; πέμπτης; πρυτανεί-
Α Σ Η Ι Δ Ι Ο Δ Ο . . .	ας, ἧι Διόδο[τος Διογνήτου Φρεάρριος ἐγραμμάτευε, Μαιμακτηρι;-
Ω Ν Ο Σ Ο Γ Δ Ο Ε . . .	ῶνος ὀγδόε[ι ἱσταμένου . . . . τῆς πρυτανείας· ἐκκλησί-
Α Κ Υ Ρ Ι Α Τ Ω Ν . . .	α κυρία· τῶν [Προέδρων ἐπεψήφιζε . . . .
Κ Α Ι Σ Υ Μ Π Ρ	καὶ Συμπ[ρόεδροι· ἔδοξεν τῆι Βουλεῖ καὶ τῶ Δήμωι . . . . . .
. Σ Π Ρ Ο Ξ Ε	. ς Προξένο[υ . . . . εἶπεν· ἐπειδὴ . . . . ἀρχ;-
Ι Τ Ε Κ Τ Ω Ν	ιτέκτων [χειροτονηθεὶς . . . . τοῖν Θ-
. Ο Ι Ν Ε	ε]οῖν ἐ . . . .
. Σ Τ Ο Ν	στον. . . . .
Χ Θ Α Ι Τ	χθαι τ. . . . . , ...
. Ν Ε Ι Σ	. νεις . . . .
. Ε Ξ	. ἐξ. . . . .
Τ Ο Μ	τομ . . . .
Σ Ι Ν	σιν . . . .
∩ Α	οα . . . .
	. . . .

Ἀναγινώσκονται τἀνωτέρω ἐπὶ τεμαχίου στήλης λίθου ὑμηττείου ἐχούσης καὶ ἁπλοῦν ἀρχιτεκτονικὸν κόσμον. Ὕψ. σωζόμενον 0,30, πλάτος (τὸ σωζόμενον) 0,18, πάχος 0,15. Τὸν ἄρχοντα Θερσίλοχον γινώσκομεν ἤδη καὶ ἐξ ἄλλων ψηφισμάτων (C. I. A. ἀριθ. 307 καὶ 308)· ἐξ ἐκείνων δὲ τῶν ψηφισμάτων, ἐννοεῖται, παραλαβὼν συνεπλήρωσα καὶ ἐν τούτῳ τῷ ψηφίσματι τὸ ὄνομα τοῦ Γραμματέως, ἐκ δὲ τῆς κοινῆς τυπικῆς φρασεολογίας ἀπετόλμησα τὰς λοιπὰς συμπληρώσεις δοκιμῆς μᾶλλον χάριν καὶ ἵνα ἴδω πόσα περίπου εἶχεν ἕκαστος στίχος γράμματα. Εἰκάζω ὅτι 51 ἦσαν ἑκάστου στίχου τὰ γράμματα, διὰ τοσούτων δὲ συμπληροῦνται ἐπίσης διὰ τυπικῶν φράσεων καὶ οἱ στίχοι 10-12 οὕτως «δεδό]χθαι τῆι Βουλῆι, τοὺς Προέδρους, οἵτινες ἂν λάχωσι προεδρεύε|ιν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν χρηματίσαι περὶ τούτων, γνώμην| δε ξυμβάλλεσθαι τῆς Βουλῆς εἰς τὸν Δῆμον ὅτι δοκεῖ τῆι Βουλῆι. Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτω συμπληρουμένων πρῶτον μὲν δὲν θὰ ἔμενον διὰ τὴν οὐσίαν τοῦ ψηφίσματος ἢ τρεῖς μόνον στίχοι, 7ος 8ος καὶ 9ος, ἔπειτα δὲ δύσκολος θὰ ἦτο ἡ συμπλήρωσις τῶν ὑπολειφθέντων ἔτι τριῶν στίχων (13-15) διὰ τυπικῶν ἐπίσης φράσεων σύμφωνα μὲ τὰ ἐν ἀρχῇ αὐτῶν περισωθέντα γράμματα.

Ὁ λίθος οὕτω κολοβὸς περισωθεὶς ἡμῖν δὲν μᾶς διδάσκει βέβαια πολλά τινα πράγματα. Ἂν ἡ συμπλήρωσίς μου τῶν στίχων 7-8 δὲν εἶναι ὅλως ἄστοχος, ὁ λίθος ἔφερεν ἐγκεχαραγμένον ψήφισμα εἰς τιμὴν ἀρχιτέκτονός τινος, ὅστις εἶχε τὸ καὶ τὸ κάμη πιθανῶς ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῖς ἐν Ἐλευσῖνι. Ἀλλὰ τίς οἶδεν ἂν εἴτε ὑπὸ τὴν γῆν εἴτε καὶ ἐν αὐταῖς που ταῖς συλλογαῖς (ταῖς ἐν Ἀθήναις μάλιστα, διότι ἡ στήλη ἀναμφιβόλως θὰ ἐγένετο εἰς διπλοῦν) ἀκόμη δὲν εὑρίσκεται καὶ ἄλλο τεμάχιον εἰς τὸ προκείμενον προσαρμόζον. Ἡ ἔκδοσις λοιπὸν καὶ τῶν τεμαχιδίων τούτων ἀναγκαία, καὶ ἂν ἐνίοτε εἰς διπλοῦν μέλλομεν νὰ ὑποβληθῶμεν κόπον καὶ νὰ παλιλλογήσωμεν. Ἀλλὰ πότε ἦρξεν τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν ὁ ἄρχων Θερσίλοχος; Κατὰ τὸν Dittemberger (Hermes, 2, σελ. 295 καὶ ἑξῆς) κατὰ τὸ 288/7 π. Χ., κατὰ δὲ τὸν Dumont (Chronologie des Archontes Athéniens, σελ. 123) ἓν ἔτος πρότερον, ἤτοι κατὰ τὸ 289/8 π.Χ. Ἀλλὰ ἡ χρονολογία αὕτη ἐστηρίχθη κυρίως ἐπὶ τοῦ λόγου ὅτι τὰ ψηφίσματα τὰ μνημονεύοντα τὸν ἄρχοντα τοῦτον καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ Καλλιμήδην ἀναφέρουσι συγχρόνως καὶ τὰς φυλὰς Ἀντιγονίδα καὶ Δημητριάδα (ἐν τῷ ἑτέρῳ αὐτῶν, C. I. A. ἀριθ. 307, τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς εἶναι ἐπίτηδες ἀπεσβεσμένον) καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν δύνανται ἢ νὰ καταταχθῶσι μεταξὺ τοῦ 307ου, τοῦ ἔτους τῆς εἰσαγωγῆς δηλ. τῶν δύο ἐκείνων φυλῶν, καὶ τοῦ 266, τοῦ ἔτους δηλ. τῆς πιστευομένης μέχρις ἐσχάτων καταργή-

σεως αὐτῶν, ἀναφέροντα δὲ συγχρόνως καὶ *Δημήτριον βασιλέα* (C. I. A. 306) ἀναγκαίως πρέπει νὰ ὑποτεθῶσι σχέσιν καὶ ἀναφορὰν ἔχοντα πρὸς Δημήτριον τὸν πολιορκητὴν τὸν ἐγκαταλιπόντα, ὡς γνωστόν, διὰ παντὸς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 287 π. Χ. Ἀλλ' ἤδη εἶναι πλέον ἀποδεδειγμένον ὅτι αἱ δύο ἐκεῖναι φυλαὶ (Ἀντιγονὶς καὶ Δημητριὰς) δὲν κατηργήθησαν ἢ περὶ τὸ 200ὸν ἔτος π. Χ, ὁπότε καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκ τῶν λίθων ἀπεξέσθησαν (Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 175 καὶ ἑξῆς) ὥστε, ἂν ἄλλοι κυρίως λόγοι δὲν ὑπάρχουσιν εἰς ὑποστήριξιν ταύτης τῆς γνώμης, ἡ γνώμη τῶν φρονούντων [1] ὅτι ὁ βασιλεὺς Δημήτριος τοῦ ψηφίσματος ἀριθ. 306 εἶναι ὁ ἔγγονος τοῦ πολιορκητοῦ ὁ βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 232-229 π. Χ. δὲν εἶναι ὅλως ἀβάσιμος. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος τὰ ψηφίσματα ταῦτα θὰ ἐχρησίμευον εἰς κύρωσιν τῆς γνώμης ὅτι ἀληθῶς ἡ Πτολεμαῒς εἰσήχθη μόλις μετὰ τὸ 230ὸν ἔτος π. Χ. (Ἀρχ. Ἐφημ., 1887, ἔ. ἄ.) ἀφοῦ ταῦτα εἰς τοὺς χρόνους τοῦ νεωτέρου Δημητρίου ἀναφερόμενα (239-229 π. Χ.) δώδεκα εἰσέτι φαίνονται μνημονεύοντα φυλάς. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα θὰ ἐξακριβώσῃ κάλλιον ὁ ἐπιχειρήσων νὰ γράψῃ μονογραφίαν περὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ τρίτου π. Χ. αἰῶνος ἐπὶ τῶν λίθων στηριζόμενος, οὓς αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη ἀνασκαφαὶ καὶ μάλιστα αἱ ἐν Ἐλευσῖνι ἤνεγκον εἰς φῶς. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι λίθου δὲν εἶναι κακὸν καὶ ἴσως ἐπὶ μόνου τούτου στηριζόμενός τις θὰ ἠδύνατο εὐκολώτερον νὰ δεχθῇ τὴν γνώμην τοῦ Dittemberger.

50

Ͻ I
. . . . ͻΝΤΟΣΕΔΟΞΕΝΤΩΙΔΗΜ
. . . . ΑΝΕΥΕΔΙΕΥΧΗΣΔΗΜΑΡ
. . . . ΜΑΤΕΥΕΤΩΝΠΡΟΕΔΡΩΝ
. . . . . Δ⊣ΣΓΑΡΓΗΤΤΙΟΣ
. . . . ΤΡΑΤΟΥΑΛΩΠΕΚΗΘΕΝ .
. . . . . . <ΤΑΕΧΕΙΤΩΙΔΗΜΩΙ
. . . . ◠FΛΕΥΣΙ
. . . . ΧΩ
. . . .

Θε]οί.
Ἐπὶ . . . . ἄρχ]οντος· ἔδοξεν τῶι Δήμ-
ωι. . . . . ἐπρυτ]άνευε· Διεύχης Δημαρ-
άτου; . . . ἐγραμ]μάτευε· τῶν Προέδρων
ἐπεψήφιζεν . .] δης Γαργήττιος.
. . . . Φιλοσ;]τράτου Ἀλωπεκῆθεν [ε-
ἶπεν . . . . ἄρι;]στα ἔχει τῶι Δήμωι
. . . . ὁ; Ἐλευσι-
νίων; . . . . χω-
. . . .

Ἀναγινώσκονται τἀνωτέρω στοιχηδὸν καὶ ἀρκετὰ ἐπιμελῶς ἐγκεχαραγμένα ἐπὶ τεμαχίου στήλης λίθου πεντελικοῦ τἀριστερὰ καὶ τὰ κάτω τεθραυσμένης· πόσον μέρος τοῦ ὕψους τῆς στήλης ἐξέλιπε (τὸ νῦν σῳζόμενον εἶναι μόλις 0,25, τούτου δὲ μόλις 0,09 καταλαμβάνονται ὑπὸ τῆς ἐνεπιγράφου ἐπιφανείας) ἄδηλον. Τοῦ πλάτους της ὅμως εἰκάζω ὅτι ἐξέλιπε σχεδὸν τὸ ἥμισυ, ἤτοι τὸ ὅλον αὐτῆς πλάτος ἦν ποτε 0,36-0,37 περίπου. Τὸ πάχος αὐτῆς κατὰ μὲν τὸ ἐνεπίγραφον μέρος εἶναι 0,065 περίπου, κατὰ δὲ τὸ μέρος ἔνθα ἡ ἀνάγλυπτος παράστασις 0,08. Διότι καὶ γλυφὰς εἶχε τῷ ὄντι ἡ στήλη, ὧν νῦν οὐδὲν ἄλλο σῴζεται ἢ τὸ κατώτατον μέρος γυναικείας μορφῆς ἐπὶ σπονδυλοειδοῦς δίφρου (tabouret) καθημένης. Ἴσως εἰκονίζοντο αἱ δύο θεαὶ [1] ἡ μὲν καθημένη, (ἡ Δήμητρα) ἡ δὲ πρὸ αὐτῆς ἱσταμένη (ἡ Κόρη). Τοῦ δὲ ἐπ' αὐτῆς ψηφίσματος διεσώθησαν τοσαῦτα μόνον, ὥστε ἐξ αὐτῶν, ἐγὼ τοὐλάχιστον, δὲν ἠδυνήθην νὰ μαντεύσω οὐδὲ περὶ τίνος προὔκειτο. Τὸ τυπικὸν μέρος αὐτῶν δεικνύει ὅτι ἐνεχαράχθη εἰς τὸν λίθον κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος καὶ πιθανώτατα κατὰ τὸ δεύτερον αὐτοῦ τέταρτον (378-350 π. Χ.) [2] ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον δυστυχῶς δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἐκ τῶν περισωθέντων γραμμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ πόσα εἶχε τοὐλάχιστον ἕκαστος στίχος γράμματα· ἠδύνατο νὰ ἔχῃ καὶ 34 γράμματα, ἂν πρυτανεύουσα ἦν ἡ Ἱπποθωντὶς φυλή, ἀλλὰ καὶ 30 μόνον ἂν ἐπρυτάνευεν ἡ Οἰ-

[1] Τοιαύτην γνώμην ἐξήνεγκον, ὡς ἀναφέρει ὁ Dittemberger ἐν τῷ ἄνω μνημονευθέντι ἄρθρῳ του (Hermes, 2, σελ. 295), ὁ Meier καὶ ὁ Westermann. Ἀτυχῶς δὲν εἶχον καιρὸν νἀνατρέξω καὶ εἰς τούτους καὶ ἴδω ἐπὶ ποίων ἐστήριξαν τότε τὴν γνώμην των λόγων.

[1] Οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ δεύτερον ἐκδοὺς τὸ εἰς τὸν περιπόλαρχον Σμυκυθίωνα ψήφισμα (Ἐφ. Ἀρχ. 1888, σελ. 21) δὲν ἐπανώρθωσα ἀβλεψίαν μού τινα ἐπιεικῶς *χονδροειδῆ*, εἰς ἣν ὑπέπεσα κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἔκδοσιν (Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, σελ 133). Καὶ ἐκεῖ βεβαίως εἰκονίζονται αἱ δύο θεαί, ὄπισθεν δ' αὐτῶν ὁ τιμώμενος περιπόλαρχος.

[2] Παράβ. S. Reinach, Traité d'Épigraphie Grecque, σελ. 341-34. καὶ τὰς ἐκεῖ σημειώσεις καὶ παραπομπάς.

νηἰς λ. χ. φυλή, 31 δὲ 32 ἢ 33 ἂν ἄλλη τις τῶν φυλῶν ἦν ἡ πρυτανεύουσα. Ἐγὼ ἐδέχθην ἐν τῇ μεταγραφῇ μου τὸν μέγιστον ἀριθμὸν (34) διότι ὡς ἀνωτέρω ἐσημείωσα, τὸ ἥμισυ τοῦ πλάτους τῆς στήλης φαίνεταί μοι ὅτι ἐξέλιπε δηλ. 18 ἔτι γράμματα. Περιττὸν δὲ καὶ νὰ σημειώσω ὅτι ὁ μὲν τέταρτος στίχος εἶχε 3 ὀλιγώτερα γράμματα τῶν ἄλλων, ἐν δ' ὀλιγώτερον ὁ 7ος καὶ 8ος διότι πρὸς τἀριστερὰ (ἔνθα ὁ λίθος σῶος) ὑπάρχει κενὸς τόπος γραμμάτων ἐν ἐκείνῳ μὲν τριῶν, ἐν τούτοις δὲ ἑνός. Ἃς σημειώσω δ' ἀκόμη ὅτι τῶν γραμμάτων τοῦ 7ου στίχου τὸ πρῶτον φαίνεταί μοι μᾶλλον Ο ὄν, ἀλλὰ καὶ Ω νὰ ἦτο δὲν εἶναι ἀδύνατον.

51

Θ

Γ Ρ Ο Φ Α Ν . . . .

Λ Ε Μ Ο Σ Α . . . .

Λ Ω Σ Κ Α Ι Φ Ι . . . . Σ Τ

Ω Ν Ι Ε Ρ Ω Ν Ε . . . . Ι Ο Τ Ο Υ

Ι Λ Ο Υ Τ Ω Ν Ο Σ Ι Ε Ρ . . . . Κ Ο Σ Μ Η

Σ Ε Ν Ε Π Α Ι Ν Ε Σ Α Ι Α . . . . . . Ι Σ Τ Ε Φ Α

Ν Ω Σ Α Ι Μ Υ Ρ Ρ Ι Ν Η Σ . . . . Ν Ω Ι Ε Υ Σ .

Β Ε Ι Α Σ Ε Ν Ε Κ Α Κ Α Ι Φ . . Ο Τ Ι Μ Ι Α Σ Ν Ε

Μ Ε Ι Ν Δ Ε Α Υ Τ Ω Ι Κ Α Ι Μ . Ρ Ι Δ Α Ε Γ . Υ Σ

Τ Η Ρ Ι Ω Ν Τ Ω Ν Μ Ε Γ Α Λ Ω Ν Κ Α Ι Τ Ω Ν Π Ρ Ο

Σ Α Γ Ρ Α Ν Ο Σ Η Μ Π Ε Ρ . Υ Μ Ο Λ Π Ι Δ Ω Ν Ε Κ

Α Σ Τ Ω Ι Ε Π Ε Ι Δ Η Σ Π Ο Υ Δ Α Ι Ο Σ Ε Σ Τ Ι Π

Ε Ρ Ι Τ Α Ι Ε Ρ Α Κ Α . . Ο Γ Ε Ν Ο Σ Τ Ο Ε Υ Μ Ο

. . . . Ω Ν Α Ν Α . . . . . . Δ Ε Τ Ο Ψ Η Φ . . .

. . . . . Η Λ . . . .

. . . .

Θ[εοί].

Π]ρόφαν[τος εἶπεν· ἐπειδὴ Ἰά-

λεμος ἀ[νήρ ἐστιν ἀγαθός; καὶ κα-

λῶς καὶ φι[λοτίμως φροντίσα;]ς τ-

ῶν ἱερῶν ἐ]ν Ἐλευσῖνι; καὶ] τὸ τοῦ

Π]λούτωνος ἱερ[ὸν καλῶς;] ἐκόσμη-

σεν, ἐπαινέσαι α[ὐτὸν κα]ὶ στεφα-

νῶσαι μυρρίνης [στεφά]νωι εὐσ[ε-

βείας ἕνεκα καὶ φ[ιλ]οτιμίας· νέ-

μειν δὲ αὐτῶι καὶ μ[ε]ρίδα ἐγ μυσ-

τηρίων τῶν μεγάλων καὶ τῶν προ-

ς Ἄγραν, ὅσημπερ [Ε]ὐμολπιδῶν ἑκ-

άστωι, ἐπειδὴ σπουδαῖός ἐστι π-

ερὶ τὰ ἱερὰ κα[ὶ τ]ὸ Γένος τὸ Εὐμο-

λπιδῶν· ἀνα[γράψαι δὲ τό]δε τὸ ψήφισμ-

α ἐν στ]ήλ[ηι λιθίνηι . . . .

. . . .

Ἀναγινώσκονται τἀνωτέρω ἐπὶ δύο τεμαχίων προσαρμοζόντων στήλης λίθου πεντελικοῦ, ἥτις πιθανὸν νὰ εἶχε καὶ ἀετωμάτιον (ὕψ. τὸ μέγιστον νῦν σῳζόμενον 0,30, πλάτος 0,35 καὶ πάχος 0,125 περίπου ἀμφότερα ταῦτα ὁλόκληρα σῳζόμενα). Γραφὴ εἶναι ἡ στοιχηδὸν καλουμένη, ἀλλὰ κατὰ τὸν 4ον στίχον περὶ τὸ τέλος του διεταράχθη πως αὕτη καὶ τούτου ἕνεκα τὸ τελευταῖον αὐτοῦ γράμμα Υ ἔξω τῆς καθέτου γραμμῆς φέρεται καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ Ο ἐπίσης δὲν εἶναι ἐγκεχαραγμένον εἰς τὴν κάθετον γραμμήν, ὡς τὸ πρᾶγμα ἐδηλώθη καὶ ἐν τῷ μεγαλογραμμάτῳ κειμένῳ· καὶ ὅμως καὶ ἐν τούτῳ τὰ γράμματα δὲν ἦσαν ὡς φαίνεται πλείονα τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς στίχοις, ἐν οἷς οὐδεμία παρατηρεῖται ἀνωμαλία τῆς στοιχηδὸν γραφῆς, ἐκ δὲ τοῦ δωδεκάτου, ὁλοκλήρου σῳζομένου, δηλοῦται σαφῶς ὅτι εἴκοσι καὶ πέντε γράμματα ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἕκαστος στίχος· ἐντεῦθεν δὲ ἐξεπήγασαν καὶ οἱ συμπληρώσεις μου, εἰ καὶ αἱ κατὰ τοὺς τρεῖς στίχους, 2ον, 3ον, καὶ 4ον δὲν εἶναι καὶ πολὺ τῆς

ἀρεσκείας μου. Ὁ πρῶτος ὅμως στίχος πιθανὸν νὰ εἶχε καὶ τόσα μόνον γράμματα, ὅσα ἡ συμπλήρωσίς μου δεικνύει (22) ἐκτὸς ἂν ὑπάρχῃ καὶ ἄλλο ὄνομα πολυσυλλαβώτερον εἰς *.λεμος* καταλῆγον, ὅπερ ἐγὼ ἀγνοῶ. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ τοὺς καλοὺς εἰσέτι χρόνους, τοὺς ἑλληνομακεδονικούς, τότε δὲ πολλαὶ ἐγένοντο ἐπισκευαὶ καὶ διακοσμήσεις καὶ ἐν τῷ τοῦ Πλούτωνος ἱερῷ ὡς ἀλλαχόθεν γινώσκομεν (Ἐφημ. Ἀρχ. 1883, σελ. 115, στίχ. 35 καὶ ἑξ.)· ἀλλ' εἰς τί συνίστατο ἡ διακόσμησις, ἣν ὁ τιμώμενος διὰ τοῦ παρόντος ψηφίσματος ἀνὴρ ἐν αὐτῷ ἐτέλεσεν ἄδηλον, καθὼς ἐπίσης ἄγνωστον μένει καὶ τίς ἦν οὗτος ὅστις *σπουδαῖος ἦν* (φράσις ἐμοὶ ἀλλαχόθεν ἄγνωστος) περὶ τὸ *γένος τὸ Εὐμολπιδῶν*. Ἀλλὰ ταῦτα οὐδ' ἦτον ἀνάγκη νὰ δηλῶνται σαφέστερον ἐν τῷ ψηφίσματι· περίεργον ὅμως, ὅτι δὲν ἀναγράφεται ἐν αὐτῷ τίς ἦν ὁ τιμῶν τὸν ἄνδρα ὁ *δῆμος ὁ Ἐλευσινίων* ἢ τὸ *γένος τὸ Εὐμολπιδῶν*· εἰκάζω ὅτι τὸ ψήφισμα ἦν τοῦ γένους τῶν Εὐμολπιδῶν, ἀλλὰ πῶς νὰ ἐξηγήσω τὴν παράλειψιν ἀγνοῶ. Ἂν ἐτελείωνεν εἰς τὸν 5ον στίχον ἡ φράσις καὶ τὸ *τοῦ Πλούτωνος ἱερὸν καλῶς ἐκόσμησεν* ἤρχιζε δὲ ὁ 6ος διὰ τῆς λέξεως *ἐπαινέσαι* ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἐκεῖ κατὰ λάθος ἀντιγραφικὸν ὁ χαράκτης ὁλόκληρον στίχον εἶχε παραλείψῃ, ἀλλ' ὅπως νῦν ἔχει ὁ λίθος δὲν δύναμαι νὰ μαντεύσω ποῦ καὶ πῶς τὸ λάθος ἐγένετο. Διότι ἐκ λάθους πάντως ἐπήγασεν ὁ παράδοξος οὗτος τύπος τοῦ ψηφίσματος[1].

52

. . . . . . ΙΩΝΟΙΤΕ
. . . . . ΜΕΝΟΙΕΝΕ
. . . . ΝΙΚΑΙΟΙΥΠΑΙ
. . . ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΝ
. . . ΚΛΕΟΥΣΑΘΜΟ
. . ΣΤΡΑΤΗΓΗΣΑΝ
ΞΦΕΑΥΤΩΝΤΡΙΣ

ΑΘΗΝΑΙ..
ΟΙΤΕΤΑΓΜΕ.Ο.
ΕΝΠΑΝΑΚΤ.Ι
ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΝ
ΑΘΜΟΝΕΑ

ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΟΙΤΕΤΑΓΜΕΝΟΙ
ΕΠΙΦΥΛΕΙ
ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΝ
ΑΘΜΟΝΕΑ

Ἀθηνα]ίων οἱ τε-
ταγ]μένοι ἐν Ἐ-
λευσῖ]νι καὶ οἱ ὕπαι-
θροι Δ]ημαίνετον
Ἑρμο]κλέους Ἀθμο-
νέα] στρατηγήσαν-
τα]· ἐφ' ἑαυτῶν τρίς.

Ἀθηναί[ων
οἱ τεταγμέ[ν]ο[ι
ἐν Πανάκτ[ω]ι
Δημαίνετον
Ἀθμονέα

Ἀθηναίων
οἱ τεταγμένοι
ἐπὶ Φυλεῖ
Δημαίνετον
Ἀθμονέα

Εἰς τὰ δέκα καὶ τέσσαρα τεμάχια τὰ ἀποτελέσαντα τὴν στήλην τὴν φέρουσαν ἀναγεγραμμένον τὸ ψήφισμα τὸ εἰς τὸν στρατηγὸν Δημαίνετον, ὅπερ ἤδη ἐξέδωκα ἐν ταύτῃ τῇ Ἐφημερίδι (1887, σ. 1) προσετέθησαν πέρυσι καὶ ἄλλα δύο φέροντα ἐγκε-

[1] Παράβ. C. I. A. 183, Ἀθην. 6. σελ. 152.

χαραγμένα τἀνωτέρω. Τὰ δύο νεωστὶ εὑρεθέντα τεμάχια (καὶ εὑρέθησαν ταῦτα ἀνασκαπτομένου τοῦ περὶ τὰ Προπύλαια χώρου) προσαρμόζουσιν ἀλλήλοις, ἀλλ' ὄχι δυστυχῶς καὶ πρὸς τὰ ἄλλα, ὥστε καὶ πάλιν τὸ ὕψος τῆς στήλης ἀκριβῶς (τὸ ἕτερον τῶν νεωστὶ εὑρεθέντων τεμαχίων εἶναι αὐτὸ τὸ πρὸς τὰ κάτω ἄκρον τῆς στήλης) νὰ μάθωμεν δὲν δυνάμεθα· εἰκάζω·δμως ὅτι δὲν ἦν μεῖζον τοῦ 1,50 Γ.Μ., ἐξέλιπον δηλ. τοῦ λίθου μεταξὺ τοῦ πρότερον εὑρεθέντων καὶ τῶν νεωστὶ αὐτοῦ τεμαχίων μόλις 0,05, ἀφοῦ τὸ νῦν αὐτῆς μέγιστον σωζόμενον ὕψος εἶναι 1,45. Ἐκ τῶν νῦν τεμαχίων τίποτε ἄλλο δὲν μανθάνομεν νεώτερον ἢ μόνον ὅτι *Ἑρμοκλῆς* καὶ ὄχι *Ἑρμόδωρος* ἐκαλεῖτο ὁ πατὴρ τοῦ τιμωμένου στρατηγοῦ.

53

. . . .
. . . . ΩΡΑΙΣΩ. . . . . .
. . . . ΥΛΛΕΙΟΣ.ΝΗΙ. . .
. . . . ΡΙΤΟΝΔΗΜΟΝΤΟΝ.
. . . . ΙΠΟΕΙΟΤΙΔΥΝΑΤ.
. . . . ΝΕΣΑΙΑΥ‾.ΝΚΑΙΣ
. . . . ΥΣΩΙΣΤΕ. . ΝΩΙΑΠ
. . . . ΝΔΡΑΧΜΩΝΑΡΕΤΗΣ
. . . . ΟΤΙΜΙ. . ΤΗΣΕΙΣΤ
. . . . ΛΕΥΣΙΝΙΩΝF.ΝΑ.
. . . . ΡΟΕ.ΡΙΑΝΕΝΤΩΙ.
. . . . ΟΝΥΣΙΑΠΟ. . .
. . . . Ν.ΓΡ. . . .
. . . . ΜΗ. . . . .
. . . .

[Ἔδοξεν ;]
Ἐλευσινίοις ; . . .] *ωραισω*[ν εἶπεν·
ἐπειδὴ . . . Ὑλλεῖος [ἀ]νὴ[ρ ἀγ-
αθός ἐστιν πε]ρὶ τὸν δῆμον τὸν [Ἐ-
λευσινίων κα]ὶ ποεῖ ὅ,τι δύνατ[α-
ι ἀγαθὸν ἐπαι]νέσαι αὐ[τὸν] καὶ σ-
τεφανῶσαι χρ]υσῶι στε[φά]νωι ἀπ-
ὸ πεντακοσίω]ν δραχμῶν ἀρετῆς
ἕνεκα καὶ φιλ]οτιμί[ας] τῆς εἰς τ-
ὸν δῆμον τὸν Ἐ]λευσινίων· ε[ἶ]να[ι
δὲ αὐτῶι καὶ π]ροε[δ]ρίαν ἐν τῶι [θ-
εάτρωι κατὰ ; τὰ ; Διο]νύσια πο . . .
. . . . ἀ]ν[α]γρά[ψαι
δὲ τόδε τὸ ψήφισμα ἐν στ]ή[λει λιθί-
νει] . . . .
. . . .

Ἀναγινώσκονται ταῦτα ἐπὶ θραύσματος στήλης λίθου πεντελικοῦ (ὕψ. τὸ μέγιστον σωζόμενον 0,25 πλάτος 0,20, πάχος, ὁλόκληρον σωζόμενον, 0,06) σώζοντος πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν ἄκραν του καὶ τὴν γραφὴν στοιχηδὸν ἔχοντος. Ἐντεῦθεν δυνατὸν μοὶ ἐφάνη ἡ συμπλήρωσις αὐτοῦ, ἣν καὶ ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ἀναγνώστης. Τὸ ψήφισμα ἦν τιμητικὸν εἰς ἄνδρα Ὑλλεῖον, ἤτοι Ἰλλυριόν, ἀγαθὸν δειχθέντα πρὸς τὸν δῆμον τὸν Ἐλευσινίων. Τὸ ὄνομα τοῦ εἰπόντος τὸ ψήφισμα δὲν ἠδυνήθην νὰ μαντεύσω· ἔθηκα δὲ τὸ *ἔδοξεν* ἐκεῖ ἐν αρχῇ, διότι οὕτως ἥρμοζε νὰ κῆται, ἂν ἡ συμπλήρωσίς μου ἔχει τινὰ βάσιν. Ἐν τῷ 12ῳ στίχῳ μετὰ τὴν λέξιν *Διονύσια* ἀνέγνωσα ἐπὶ τοῦ λίθου καὶ τὰ δύο ἔτι ἐκεῖνα γράμματα, ἃ καὶ ἐσημείωσα, ἀλλὰ νὰ μαντεύσω καὶ τίς ἐκρύπτετο ὑπ' αὐτὰ λέξις δὲν κατώρθωσα. Ἐν τῷ 14ῳ στίχῳ ὑποθέτω ὅτι ὁ χαράκτης κατὰ λάθος ἔγραψε Μ ἀντὶ τοῦ Τ. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ τοὺς ἑλληνομακεδονικοὺς χρόνους. Εὑρέθη δὲ ὁ λίθος κατὰ τὰ Προπύλαια τὰ μεγάλα.

54

. . . .
. . . . ΛΑΙΔΙΕ. . . . .
. . . . /ΩΡΑΝΠΟΛ. . . . .
. . . . ΤΡΑΤΗΓΩΙΣΩ. . . . .
. . . . ΑΡΕΣΧΕΝΑΥΤΟ. . . . .
. . . . ΛΕΝΟΙΣΤΩΝΠΟ. . . . .
. . . . ΤΟΝΗΟΕΙΣΣΤΡΑΤ. . . . .
. . . . ΡΧΟΝΤΟΣΕΞΗΓΑ. . . . .

. . . . Υ Ο Α Π Ρ Α Τ Τ Ω Ν Τ Ο Ι Ξ Τ . . . .
. . . . Ͻ Υ Ξ Ε Ν Δ Ε Κ Α Ι Τ Α Ξ Θ Υ Ξ . . . . . .
. . . . Α Κ Α Ι Ε Μ Π Α Ν Α Κ Τ Ω Ι Τ Α . . . . .
. . . . Ξ Λ Α Μ Π Α Δ Ο Ξ Α Ο Λ Ο Ν Ο . . . . .
. . . . ////////////////////////////// Ε Π Ο . . . . .
. . . . Τ Ι Ξ Μ Ο Ν Κ Α Ι Τ Ο . Ε Ι Α Ξ . . . .
. . . . Λ Ε Τ Α Ξ Χ Ω Ξ Ι Π . . . .
. . . . Ε Ι Ξ Τ Ο Υ Π . . . . .
. . . . Η Π Ρ Ο Ξ ‾ . . . . .
. . . .
. . . .

. . . .
. . . . κ]αὶ διε[τέλεσεν ; . . . .
. . . . χ]ώραν πολ[λοῖς ; . . . .
. . . . σ]τρατηγῶι σω . . . .
. . . . π]αρέσχεν αὐτὸ[ν . . . .
. . . . τοῖς τεταγ]μένοις τῶν πο[λιτῶν . . . .
. . . . καὶ χειρο]τονηθεὶς στρατ[ηγὸς . . . .
. . . . ἄ]ρχοντος ἐξήγα[γεν . . . .
. . . . ἀκολό ;]υθα πράττων τοῖς τ[ε . . . .
. . . . ἔ]θυσεν δὲ καὶ τὰς θυσ[ίας . . . .
. . . . α καὶ ἐμ Πανάκτωι τὰ. . . . .
. . . . καὶ ; τῆ ;]ς Λαμπάδος ἄ(?)λον θ[έμενος . . . . . .
. . . . ἐπο . . . .
. . . . τισμον καὶ τοπεῖα ; σ . . . . . .
. . . . ἵνα ;] μετάσχωσι π[άντες ; . . . .
. . . . εἰς τοῦ π . . . . . .
. . . . ἡ ; πρὸς . . . .
. . . .
. . . .

Φέρονται τἀνωτέρω ἐπὶ θραύσματος[1] στήλης λίθου ὑμηττείου εὑρεθέντος ὡσαύτως κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν περὶ τὰ μεγάλα Προπύλαια τόπων. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ στήλη ἔφερεν ἐγκεχαραγμένον ψήφισμα τῶν τεταγμένων ποτὲ ἐν τοῖς τρισὶ φρουρίοις, Ἐλευσῖνι, Πανάκτῳ καὶ Φυλῇ στρατιωτῶν εἰς τὸν τότε στρατηγόν των· ἀλλὰ δυστυχῶς οὕτω κολοβὸς περιῆλθεν ἡμῖν ὁ λίθος, ὥστε ἐλάχιστα ἐξ αὐτοῦ ἢ σχεδὸν οὐδὲν διδασκόμεθα. Γραφὴν ἔχει τὴν στοιχηδὸν κυρίως ἀπὸ τοῦ 4ου καὶ ἑξῆς στίχου σχῆμα δὲ γραμμάτων ὄχι πάνυ καλὸν καὶ ἐγχάραξιν ἥκιστα ἐπιμελῆ καὶ ἐντεῦθεν τὸ Θ ἅπαξ μόνον τοῦ Ο διακρίνεται. Ἐκ δὲ τούτων καὶ μόνον εἰκάζω ὅτι τὸ ψήφισμα ἐγράφη περὶ τοὺς τελευταίους Μακεδονικοὺς χρόνους, αὐτοὺς ἐκείνους, καθ' οὓς καὶ τὸ εἰς Δημαίνετον (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 1) πρὸς τὰ γράμματα τῆς στήλης τοῦ ὁποίου ὁμοιάζουσι καὶ τὰ τούτου τοῦ λίθου, πλὴν εἰμὴ ὅτι ἐν ἐκείνῳ ἡ ἐγχάραξις κατά τι ἐπιμελεστέρα εἶναι. Ὅπου ἐγὼ ἀμφέβαλλα περὶ τῆς ἀναγνώσεως ἔγραψα ἐν τῇ μεταγραφῇ κυρτὰ γράμματα· κατὰ δὲ τὸν στίχον δωδέκατον ἐσημείωσα διὰ γραμμῶν ἐν τῷ μεγαλογραμμάτῳ κειμένῳ τὰ ἐπίτηδες ἀπεξεσμένα ἐκεῖ γράμματα, δι' ὧν πιθανώτατα ἀναγεγραμμένα ἐφέροντο Μακεδόνων βασιλέων ὀνόματα.

Περὶ τῶν ὀλίγων καὶ ὅλως εὐνοήτων συμπλη-

[1] Ὕψος τὸ μέγιστον σωζόμενον αὐτοῦ 0,22, πλάτος, 0,20, πάχος ὁλόκληρον σωζόμενον 0,08.

ρώσεών μου τοῦτο μόνον ἀνάγκη νὰ ρηθῇ ὅτι τὰς ἔθηκα, ὅπως τὰς ἔθηκα, ἁπλῶς καὶ κατ' εἰκασίαν, ἀφοῦ ὁ λίθος, πάντοθεν ἀποτεθραυσμένος, δὲν μοὶ παρεῖχε πρὸς τοῦτο ἀσφαλῆ ἀφετηρίαν. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ διότι καὶ τὸ κέρδος δὲν εἶναι μέγα δὲν ἠθέλησα νὰ προσθέσω εἰς τὸν 6ον-7ον στίχον καὶ τὰ «τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἐπί...» οὐδὲ εἰς τὸν 8ον-9ον τὰ «τοῖς τε νόμοις καὶ τοῖς ψηφίσμασι τοῦ δήμου». Καὶ εἰς τὸν 10ον δὲ στίχον ἠδύνατο ἴσως νὰ προστεθῇ μετὰ τὸ τα ἡ λέξις *ἀπατούρια* κατὰ τὰ τοῦ εἰς Ἀριστοφάνην τὸν στρατηγὸν ψηφίσματος (Ἀρχ. Ἐφημ. 1884, σελ. 135, στίχ. 29-30 καὶ σελ. 213). Λαμπάδος δὲ ἆθλον θὰ ἔθετο ὁ τιμώμενος στρατηγὸς (ἄν, ἐννοεῖται, ἡ συμπλήρωσίς μου «θέμενος» δὲν εἶναι ἡμαρτημένη) κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀρτέμιδος τὴν ἐπὶ τῆς φυλῆς ἀγομένην (Ἀρχ. Ἐφημ. ἔ. ἀ.). Γνωστὸν δὲ ὅτι αἱ λαμπαδοδρομίαι ἦσαν ἱκανῶς δαπανηραὶ καὶ κατ' ἀκολουθίαν δικαίως ἠξιοῦντο τιμῶν οἱ ἐν αὐταῖς ἀγωνοθετοῦντες.

55

```
. . . Λ Η Σ Ο Ι Ε Π Ι Κ Τ Η Σ Ι Κ Λ . . . . . . . . . .
. . Π Ο Τ Η Σ Β Ο Υ Λ Η Σ Κ Α Ι Τ C Υ . . . . . . . . .
. . Ν
. . . Ι Π Ε Ν Ε Π Ε Ι Δ Η Ο Ι Τ Η Σ Ι Π Π Ο . . . . . . .
. . \ Ε Λ Ο Υ Ν Τ Ο Κ Α Ι Ε Κ Ο < Μ . Υ Ν Κ Α Ι . . . . . .
. . . Ε Λ Ε Υ Σ Ι Ν Ι Ε Π Ε Μ Ε Λ Ο Υ Ν Τ Ο . . . . . . .
. . . Η Μ Ο Τ Α Ι Σ Ε Π Α Ι Ν Ε Σ Α Ι Α Υ Τ Ο Υ Σ Κ . . .
. . . Τ Ο Ν Δ Η Μ Ο Ν Τ Ο Ν Ε Λ Ε Υ Σ Ι Ν Ι Ω Ν Ε Π . . .
. . \ Ρ Ε Τ Η Σ Ε Ν Ε Κ Α Κ Α Ι Ε Π Ι Μ Ε Λ Ε Ι Α Σ . . .
. . Ν Ω Ι Κ Α Ι Α Ν Ε Ι Π Ε Ι Ν Α Υ Τ Ο Ν Τ Ω Ι Α Γ . . .
. . Ω Ν . Ι Ο Ν Υ Σ Ι Ω Ν Κ Α Ι Κ Α Λ Ε Ι Τ Ω Α Υ . . . .
. . . Ο Σ Ε Δ Ω Κ Ε Ν Τ Η Ν Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ι / . . . . . . .
. . . Ι Τ Ο . . . . . . . . ) Ι Σ Ο Υ . Ι . . . . . . . . .
. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .
```

Ἀναγινώσκονται τἀνωτέρω ἐπὶ θραύσματος βάθρου πεντελικοῦ λίθου πάντοθεν ἀποκεκρουσμένου πλὴν τῆς ἄνω αὐτοῦ ἐπιφανείας[1]. Τὸ βάθρον ἔφερεν ἀνάθημα (*τοῖν θεοῖν* βέβαια) τῶν ἐφήβων τῆς Ἱπποθωντίδος φυλῆς (εἰς ἣν ὑπήγετο καὶ ὁ δῆμος ὁ Ἐλευσινίων) τῶν ἐπὶ Κτησικλέους ἄρχοντος (334/3 π. Χ.) ἐγγραφέντων καὶ ὑπὸ τοῦ Δήμου καὶ τῆς Βουλῆς ἐπαινεθέντων καὶ στεφανωθέντων, διότι καλῶς καὶ φιλοτίμως εἶχον ἐκτελέσῃ τὰ ἀνατεθειμένα αὐτοῖς καθήκοντα· ὑπὸ δὲ τὴν ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν (γεγραμμένην διὰ διπλασίων τὸ μέγεθος ἀλλ' οὐχὶ καὶ στοιχηδὸν τεταγμένων γραμμάτων) ψήφισμα τοῦ Δήμου τῶν Ἐλευσινίων εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς ἐφήβους κατὰ τὴν στοιχηδὸν γραφήν, διότι, ὡς φαίνεται, καὶ τὰ ἰδιαίτερα αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα καθήκοντα ἐπίσης καλῶς εἶχον ἐκτελέσῃ οἱ τιμώμενοι ἔφηβοι. Καὶ ἡ μὲν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἐφθέγγετο ὧδε πως. «Οἱ ἔφηβοι τῆς Ἱπποθωντίδος φυ]λῆς οἱ ἐπὶ Κτησικλ[έους ἄρχοντος (ἐγγραφέντες;) στεφανωθέντες ὑ]πὸ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ [Δήμου ἀνέθηκα]ν». Τό δε ψήφισμα ὡς ἑξῆς περίπου· «Ἔδοξεν Ἐλευσινίοις, ὁ δεῖνα εἶπεν· ἐπειδὴ οἱ τῆς Ἱπποθωντίδος φυλῆς ἔφηβοι τῆς τε ἑορτῆς;] ἐπεμελοῦντο καὶ *ἐκοσμουν*[1] καὶ [εὐτάκτους αὑτοὺς παρεῖχον ταχθέντες] Ἐλευσῖνι, ἐπεμελοῦντο [δὲ καὶ τῆς φυλακῆς καλῶς καὶ φιλοτίμως] δεδόχθαι τοῖς δημόταις ἐπαινέσαι αὐτοὺς κ[οσμιότητος ἕνεκα καὶ φιλοτιμίας τῆς εἰς] τὸν δῆμον τὸν Ἐλευσινίων ἐπ[αινέσαι δὲ καὶ τὸν σωφρονιστὴν αὐτῶν . . . . .] ἀρετῆς ἕνεκα καὶ ἐπιμελείας [καὶ στεφανῶσαι ἕκαστον αὐτῶν θαλλοῦ στεφάν]ωι καὶ ἀνειπεῖν αὐτὸν τῶι ἀγ[ῶνι τῶι πατρίωι . . . . τ;]ῶν [Δ]ιονυσίων καὶ καλείτω

[1] Μῆκος τὸ μέγιστον σωζόμενον 0,23 πλάτος 0,15 πάχος 0,15.

[1] Ἔγραψα χυρτὰ γράμματα διότι ὀλίγοντι ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῶν λίαν ἐφθαρμένων ὄντων· ἐπίσης καὶ τοῦ ΚΑΙ τὰ γράμματα εἶναι ἀμφίβολα· ἀλλὰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ἂν δὲν εἶναι Ι, Λ ὅμως, ὅπερ καὶ εἰς ἐμὲ θὰ ἤρεσκε, δὲν εἶναι.

αὐ[τούς; ὁ δήμαρχος καθ' ἅπερ καὶ τοὺς ἄλλους, οἷς ὁ δῆμ]ος ἔδωκεν τὴν προεδρίαν . . . . . . ». Τοῦ τελευταίου στίχου τὰ περισωθέντα γράμματα εἶναι τόσον ὀλίγα, ὥστε ἀδυνατῶ νὰ μαντεύσω τὸ νόημα.

Τῶν ἐφήβων τῆς Κεκροπίδος φυλῆς τῶν ἐπὶ Κτησικλέους ὡσαύτως ἄρχοντος ἐγγραφέντων περιεσώθη ἡμῖν στήλη τέσσαρα ἐν ἀκεραίῳ σχεδὸν ἐνέχουσα εἰς τούτους τιμητικὰ ψηφίσματα (ὧν τὸ τρίτον ἐπίσης ψήφισμα τοῦ Δήμου τῶν Ἐλευσινίων εἶναι) καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν. Τὸν λίθον ἐξέδωκεν ὁ κ. Foucart[1] μετὰ σοφῶν παρατηρήσεων, ὡς σύνηθες αὐτῷ, καὶ εἰς τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο παραπέμπω τὸν βουλόμενον νὰ μάθῃ τίς ἦτο ὁ σωφρονιστὴς καὶ τίνα τὰ καθήκοντα τῶν ἐφήβων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν Ἐλευσῖνι *τασσομένων*. Ὅτι δ' ἐξ ἐκείνου τοῦ λίθου παρέλαβόν τινα καὶ ἐγὼ εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ ἐν χερσὶ ψηφίσματος, δῆλον.

Οἱ τῆς Κεκροπίδος φυλῆς ἔφηβοι εὐλόγως βεβαίως εἶχον ἀναθέσει τὸ ἀνάθημά των εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἱερὸν τοῦ Κέκροπος, εὐλόγως δ' ἐπίσης ἔκριναν καλὸν εἰς τὸ αὐτὸ βάθρον νὰ ἐγχαράξωσι καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν σωφρονιστὴν αὐτῶν τέσσαρα τιμητικὰ ψηφίσματα. Οἱ τῆς Ἱπποθωντίδος φυλῆς προέκριναν (ἴσως διότι καὶ πολλοὶ αὐτῶν ἦσαν ἐλευσίνιοι) νἀναθέσωσι τὸ ἑαυτῶν ἀνάθημα *τοῖν θεοῖν*, ἀλλ' ἐν αὐτῷ, ὡς εἰκάζω, ἐνεχάραξαν μόνον τὸ τοῦ δήμου τοῦ ἐλευσινίων ψήφισμα· τὰ ἄλλα (δύο τοὐλάχιστον ἔτι, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι διὰ τὸν σωφρονιστὴν αὐτῶν ἰδιαίτερον δὲν ἐγένετο ἴσως ἐλευσίνιον ὄντα) θὰ εἶχον ἐγχαραχθῆ βεβαίως εἰς ἰδιαιτέραν στήλην καὶ διαταγῇ τοῦ δήμου σταθῆ, ὅπου συνήθως τὰ τοιαῦτα ψηφίσματα, ἐν τῇ ἀγορᾷ πιθανῶς.

56

Ἀναγινώσκονται τὰ κατωτέρω ἐπὶ δύο τεμαχίων βάθρου προσαρμόζοντα μαρμάρου λευκοῦ ἀδροκόκκου καὶ σκληροῦ (πεντελησίου;) εὑρεθέντων ἐντετειχισμένων εἰς τὴν γωνίαν τοίχου μεταγενεστέρου (Βυζαντινοῦ;) κατά τινα πρὸς μεσημβρίαν τοῦ ἱεροῦ περιβόλου ὁδῶν τοῦ χωρίου. Σώζεται τοῦ βάθρου τὸ πλάτος του ὁλόκληρον 0,60 περίπου τοῦ Γ.Μ. καὶ ὡς εἰκάζω καὶ τὸ ὕψος του ἐπίσης ὁλόκληρον 0,35 ὄν· τοῦ πάχους του ὅμως σώζονται μόνον 0,28, ἤτοι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μόλις τὸ ἥμισυ. Ἔφερε δὲ τὸ βάθρον ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας του μεγάλην τετράγωνον κοιλότητα (διαμέτρου περίπου, ὡς ὑποθέτω, 0,45 καὶ βάθους 0,08) εἰς ἥν, ὡς φαίνεται, ἐνεγομφοῦτο ἡ πλὰξ ἐφ' ἧς κυρίως ἡ εἰκὼν ἵδρυτο. Δυστυχῶς καὶ ἡ ἐνεπίγραφος ἐπιφάνεια καίπερ, ὡς ἐρρήθη, καθ' ὅλον της τὸ πλάτος σῳζομένη, εἶναι σφόδρα ἀποτετριμμένη τὴν ἐπιδερμίδα τοῦ μαρμάρου, ὥστε καὶ κόπον πολὺν καὶ χρόνον μακρὸν ἐχρειάσθην ἵνα ἀναγνώσω ὅ,τι ἀνέγνωσα. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων (φέρουσι δὲ ταῦτα καὶ μάλιστα τὸ Σ, Τ, Χ, ἀκρέμονας ἰσχυρῶς δεδηλωμένους) μαρτυρεῖ[1] τοὺς ὑστάτους Μακεδονικοὺς χρόνους καὶ δὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς πρώτους Ρωμαϊκούς, πάντως ὅμως χρόνους εἰσέτι ποιᾶς τινος πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀφοῦ, ὡς φαίνεται, οἱ Ἀθηναῖοι διὰ φρουρᾶς κατεῖχον τὰ ἀνέκαθεν λόγου ἄξια φρούριά των καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὴν Ἐλευσῖνα. Ἐν τῷ μεγαλογραμμάτῳ κειμένῳ προσεπάθησα οὐ μόνον κατὰ τὸ σχῆμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα θέσιν νἀποδώσω ὡς οἷόν τε πιστότερον τὰ γράμματα[2] ἀντιγράψας καὶ ἐκεῖνα εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν ὅσα διέκρινα γεγραμμένα μεταξὺ τῶν στίχων. Καὶ ὑπέθεσα μὲν ἐκ τούτου κατ' ἀρχὰς μήπως ὁ λίθος χρησιμεύσας πρότερον εἰς ἄλλον σκοπὸν κατόπιν ἀποτριβεὶς ἐξεπίτηδες ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν τιμησάντων τὸν στρατηγὸν Ἔκφαντον, ἀλλὰ καὶ εὐθὺς παρετήρησα ὅτι καὶ τὰ γράμματα ἐκεῖνα τὰ μεταξὺ γεγραμμένα ἔχουσι τὸ αὐτὸ περίπου σχῆμα πλὴν τοῦ Μ τῶν στίχων 20οῦ καὶ 21ου τῆς Γης στήλης ὅπερ ὅμως μόλις καὶ ἀμυδρότατα διέκρινα καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὁποίου ἑπομένως ἀμφιβάλλω. Ἀλλὰ τότε εἰς τί ταῦτα ἐχρησίμευον; Τὸ Η λ. χ. τοῦ 15ου στίχου ἐκεῖ ἄνωθεν τοῦ τελευταίου γράμμα-

[1] *Bull. de Corr. Hellén.* 1889, σελ. 253 καὶ ἑξῆς.

[1] Ἐν αὐτῷ τῷ εἰς Δημαίνετον τὸν στρατηγὸν ψήφισμα (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 6, τημ.) τὸ χαραχθὲν κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦ 3ου π. Χ. αἰῶνος οὐ μόνον ἀκρέμονας δὲν ἔχουσιν ἔτι τὰ γράμματα, ἀλλὰ καὶ τὸ Σ τὸ ἄνω καὶ κάτω σκέλος ὄχι παράλληλα ἀκόμη.

[2] Ἀλλ' ὅ,τι ἐγὼ κατώρθωσα ἀντιγράψας τὸν λίθον, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κατορθώσῃ καὶ ὁ τυπογράφος καὶ ἐντεῦθεν οὐ μόνον κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν θέσιν καὶ αὐτῶν καὶ τῶν στίχων πρὸ πάντων δὲν εἶναι πολὺ πιστὸν τὸ μεγαλογράμματον κείμενον· ἂν μοὶ ἦτο εὔκολον θὰ ἐδημοσίευον πιστὸν λιθογραφικὸν ἀντίγραφον τοῦ λίθου.

Ι Ω Τ . . . Ρ Χ Ο Ν Τ

Ι Κ Α Ν Σ Τ Ε Φ Λ Ν Ω Σ . Ν Ι . . . . . Ν Σ Τ Ρ Α Τ

Ε Κ Φ Α Ν Τ Ο Ν Ε Υ Φ Α Ν Ο Υ Ο Ρ Ι Α Σ Ι Ο Ν Α Ρ Ε Τ Η

Ι Ε Κ Α Κ Α Ι Δ Ι Κ Α Ι Ο Σ Υ Ν Η Σ Τ Η Σ Ε Ι Σ Ε Α Υ Τ Ο Υ Σ

. . . . ς Ν

ΦΕΝΩΝΔΕ	ΥΛΛΟΣΔΕΙΡΑΔΙ		. . . ΔΟΙ.ΣΚΟΡΤΥ
. . Ε . . . ΦΡΟΣΤΥΡ	ΔΙΕΥΧΗΣΠΡΟΒΑΛΙ		. . . Δ . . Α ΟΣΕΞΟΙΟΥ
Λ			
. . ΕΩΝ . . . ΤΥΡ	ΦΕΙΔΩΝΚΗΦΙΣΙΕΥ.		ΓΛ.ΥΚΩΝ.ΠΙΚΗΦΙ
ΔΙΟΝΥ . . ΛΑΜ	ΚΡΑΤΙΝΟΣΚΟΠΡ		. . . ΟΝ . . . .
ΝΙΚΙΑΣ . . . Μ . .	. . . ΣΑΡΕΤΟΣΥΒΑ		ΜΙΜΝΩΝΠΡ . . . ΛΙΣΙ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣΛΑ	. . ΦΙΣΟΔΩΡΟΣΞΥ		ΚΡΑΓΑΔΟΣΑΝΑΓ
ΔΙΟΝΥΣΙ . . ΟΛΕΥ	. . . . ΡΩΝΑΛΩΠΕ		ΟΕ.ΛΩ . . ΣΠΑΛΛΗΝ
. . ΕΟΡΑΤΟΣΛΑΜ	ΓΛΑΥΚΙΠΠΟΣΑ . . .		ΝΙΚΑΝ.ΡΑΓΚΥΛΗ
ΦΙΛΩΝΕΚΚΟΙ	ΔΗΜΟΚΛΗ . . ΡΜ.		ΕΠΙΞΕΝΟΣΕΞΟΙΟΥ
Η			
ΑΡΧΙΚΡΑΤΗΣΠΑΛ	ΟΔΑΜΙΑΣΕΠΙΚΗ		ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣΛΑΜΠΤ
ΑΝΘΝ . . ΟΙΟΣ	ΘΡΑΣΥΜΗΔΗΣΑΓΚΥ	ΟΙ . . . ΑΤΙΩΤΑΙ	ΣΩΣΙΚΡΑΤΗΣΛΑΜΠΤ
ΩΤΗ			
ΟΛΥΝΠΙΧΟΣΤΑΝΛ	ΦΕΙΔΩΝΚΗΦΙΣΙ	ΤΟΝΣΤΡ.ΤΗΓΟΝ	ΠΟΛΥΣΤΡΑΤΟΣΕΡΜΕ
ΑΝΤΙΟΧΟΣΑΛΩΠΕ	.ΕΥΔΟΤΟΣΧΟΛΑΡ	ΕΚΦΑΝΤΟΝ	ΔΙΟ.ΕΝΗΣΔΕΙΡΑ
ΦΙΛΙΠΠΟΣΑΝΚΥΛΗ	. . . . ΟΛ	ΟΡΙΑΣΙΟ.	ΑΝΔΡΟΜΕΝΗΣΑΦΙΔΝ
ΙΑΣΩΝΛΑΜΧ Ο	ΠΑΡΑΜΥΘΟΣΠΑΙΑ		ΕΥΡΥΝΟΜΟΣΑΛΑΙΕΥΣ
			Μ
ΜΕΝΕΣΤΑΤΟΣΕΠΙ	ΚΑΛΙΣΤΡΑΤΗΣΣΑΛ		ΑΛΙΣΚΟΣΕΚΚΟΙΛΗΣ
ΝΙΚΟΜΑΧΟΣΛΑΜ	ΜΑΤΤΙΤΗΣΘΕΤΤΑ		ΕΠΑΙΝΕΑΣΠΤ ΕΜΛ
ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣΟΕΤ	ΜΥΣΩΝΥΜΟΣΕΠΙΚΗ		ΔΙΟΝΥΣΙΟΣΛΑΜΠΤ
.ΙΩΟΝΕΠΙ	ΟΕΟΔΩΡΟΣΕΠΙΚΗ		ΔΗΜΗΤΡΙΟΣΕΡΕΣΙ
Χ			
.ΑΛΤΡΥΛ.ΧΟΛΑ	. . . . . ΝΗΣΧΟΛΛ		ΔΕ . ΣΛ . ΜΠΤ
. . . .	. . . .		ΑΛΕΞΙ . . . ΑΙ
. . . .	. . . .		. . . . Υ
. . . .	. . . .		. . . .
. . . .	. . . .		. . . . . ΙΑΣΟΗΟΕ.
. . . .	. . . .		ΠΥΟΩΝΛΑΜ . .
. . . .	. . . .		ΓΡΑΜ

Οἱ στρατ]ιῶτα[ι οἱ ἐπὶ . . . . ἄρ]χοντ[ο-
ς ἀνέθη]καν στεφ[α]νώ[σα]ν[τες τὸ]ν στρατ[η-
γὸν] Ἔκφαντον Εὐφάνου Θριάσιον ἀρετῆ[ς
ἕν]εκα καὶ δικαιοσύνης τῆς εἰς ἑαυτοὺς

. . . . ων.
Φένων (;) Δε(κελεεὺς)
. . . . . . Τυρ(μείδης)
Κλ]εών[δας;] *Τυ*(ρμείδης;)
Διονύ[σιος] Λαμ(πτρεὺς)
Νικίας . . . μ . . . . .
Ἀλέξανδρος Λα(κιάδης;)
Διονύσιος Ὀλευ. . . . .
. . εορατος (;) Λαμ(πτρεὺς)
Φίλων ἐκ *Κοί*(λης;)
Ἀρχικράτης Παλ(ληνεὺς)
. . . .
Ὀλύνπιχος. . . . . . .
Ἀντίοχος Ἀλωπε(κῆθεν)
Φίλιππος Ἀγκυλῆ(θεν)
Ἰάσων . . . .
Μενέστ(ρ)ατος Ἐπι(εικίδης)
Νικόμαχος Λαμ(πτρεὺς)
Καλλικράτης Θετ(ταλὸς;;)
. . . . . Ἐπι(εικίδης)
. . . . . Χολα(ργεὺς)
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Ὕλλος Δειραδι(ώτης)
Διεύχης Προβαλί(σιος)
Φείδων Κηφισιεύ[ς]
Κρατῖνος Κόπρ(ειος)
. . σαρετος (;) Ὑβά(δης)
Κη]φισόδωρος *Ξυ*(πεταιὼν;)
Ἱέ]ρων Ἀλωπε(κῆθεν)
Γλαύκιππος Α . . . .
Δημοκλῆς [Ἕ]ρμ(ειος;)
Ο Δαμίας Ἐπικη(φίσιος)
Θρασυμήδης Ἀγκυ(λῆθεν)
Φείδων Κηφισι(εὺς)
Θ]εύδοτος Χολαρ(γεὺς)
. . . .
Παράμυθος Παια(νιεὺς)
Καλ(λ)ιστράτης Σ[α]λ(αμίνιος;)
Ματτίτης Θεττα(λὸς;)
Μυσώνυμος (;) Ἐπικη(φίσιος)
Θεόδωρος Ἐπικη(φίσιος)
. . . . . νης Χολ*λ*(είδης)
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Οἱ [στρ]ατιῶται
τὸν στρ[α]τηγὸν
Ἔκφαντον
Θριάσιο[ν].

. . . .
. . . . ος ἐξ Οἴου
Γλαύκων (Ἐ)πικηφί(σιος)
. . . . . . ον . . . . .
Μίμνων Προ[βα]λίσι(ος)
Κράγαδος (;) Ἀναγ(υράσιος)
Θε[ό]δω[ρο]ς Παλλην(εὺς)
Νικάν[ω]ρ Ἀγκυλῆ(θεν)
Ἐπίξενος ἐξ Οἴου
Ἀπολλώνιος Λαμπτ(ρεὺς)
Σωσικράτης Λαμπτ(ρεὺς)
Πολύστρατος Ἕρμε(ιος)
Διο[γ]ένης Δειρα(διώτης)
Ἀνδρομένης Ἀφιδν(αῖος)
Εὐρύνομος Ἁλαιεὺς
Ἀλίσκος ἐκ Κοίλης
. . . .
Διονύσιος Λαμπτ(ρεὺς)
Δημήτριος Ε(ἰ)ρεσί(δης;)
Δέξιος Λαμπτ(ρεὺς)
Ἄλεξις . . . . . . αι
. . . . υ
. . . .
. . . . ιας Ὄηθε[ν
Πύθων Λαμ(πτρεὺς)
Γραμμ . . . .

τος γεγραμμένου πιθανῶς νὰ προσετέθη ἐπίτηδες ὑπὸ τοῦ χαράκτου εἰς συμπλήρωσιν τοῦ δημοτικοῦ *Παλληνεὺς* εἰ καὶ ἀνάγκη δὲν φαίνεται ὑπάρχουσα καὶ προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ γράψῃ ἓν Λ ἀκόμη, ὅπερ ὅμως οὐδέποτε φαίνεται γράψας. Ἀλλὰ τὰ Ω Τ Η τὰ ἄνω κατὰ τὸ τέλος τοῦ 17ου στίχου τῆς Αης στήλης πρὸς τί ἐγράφησαν; ἆρά γε καὶ ταῦτα εἰς συμπλήρωσιν δημοτικοῦ (ἢ καὶ ἐθνικοῦ) τινος ὀνόματος, ὅπερ ἐγὼ ἐκ τῶν γραμμάτων, ἃ ἀνέγνωσα, δὲν ἠδυνήθην νὰ μαντεύσω; Πρὸς τί δὲ τὸ Χ τὸ ἄνω τοῦ 11ου γράμματος τοῦ 25ου στίχου γεγραμμένον;[1].

Περὶ τῶν ὀνομάτων καθ' ἕκαστα καὶ τῶν δημοτικῶν παρατηρῶ τὰ ἑξῆς. Ἐν τῷ πέμπτῳ στίχῳ δὲν συνεπλήρωσα *ἡγεμὼν* διότι δὲν ἐννοῶ τί ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ ἡ λέξις ἐνταῦθα· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν ἔγραψα *Γραμματεὺς* ἐν τῷ 31ῳ στίχῳ τῆς Γης στήλης, εἰ καὶ ὄνομα κύριον· ἀπὸ τούτων ἀρχόμενον τῶν γραμμάτων δὲν εὑρίσκω ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Pape. Ἐν τῷ 7ῳ 11ῳ 24ῳ καὶ 25ῳ στίχῳ τῆς Αης στήλης, 19ῳ τῆς Βας καὶ 6ῳ καὶ 22ῳ τῆς Γης ἀνέγνωσα μὲν τὰ σημειωθέντα ἐν τῷ μεγαλογραμμάτῳ κειμένῳ γράμματα, παρέλειψα δὲ ὅλως εἰς τὴν μεταγραφὴν διότι ἐξ αὐτῶν δὲν ἠδυνήθην νὰ πορισθῶ ὄνομά τι καὶ οὐδόλως παράδοξον οἱ ὀφθαλμοί μου νὰ μὲ ἠπάτησαν. Ἐν τῷ 22ῳ στίχῳ τῆς Γης στήλης ἠδύνατό τις ἴσως νὰ γράψῃ *Ἐπαινέας* (εἰ καὶ ὄνομα τοιοῦτον δὲν εἶναι γνωστὸν) ἀλλὰ τὰ κατωτέρω γράμματα θὰ ἔμειναν ἐπίσης ἀκατάληπτα. Ἐν τῷ 6ῳ στίχῳ τῆς Αης στήλης ἔγραψα *Φένων* διότι αὐτὰ τὰ γράμματα ἀνέγνωσα ἐπίσης ἐν τῷ 13ῳ *ευρατος* καὶ ἐν τῷ 10ῳ τῆς Βας *σάρετος* ἐν ᾧ εὐχαρίστως θὰ ἤθελα τὸ Σ νὰ εἶναι Υ ἵνα συμπληρώσω τοῦτο τὸ ὄνομα εἰς *Εὐάρετος*. Ἐν δὲ τῷ 15ῳ τῆς Βας στήλης ἔγραψα ἐν τῇ μεταγραφῇ *Δαμίας* διότι ὄνομα *Ὀδαμίας* μοὶ εἶναι ἄγνωστον· ἀλλὰ τότε τὸ Ο ἐκεῖνο τί ἐσήμαινε ἔξω μάλιστα τῶν γραμμῶν τῶν ἄλλων γραμμάτων γεγραμμένον; Ἔγραψα δὲ τοὐναντίον ἐν τῷ 22ῳ στίχῳ τῆς αὐτῆς στήλης *Ματτίτης* εἰ καὶ οὔτε τοῦτο, οὔτε Ἀττίτης ὄνομα μοὶ εἶναι ἀλλαχόθεν γνωστὸν καὶ ἴσως οὐδὲ νὰ ὑπάρχῃ ἑλληνικὸν ὄνομα τοιοῦτον εἶναι δυνατόν. Εἰς δὲ τὴν συμπλήρωσιν τῶν δημοτικῶν ὡδηγήθην ὑπ' αὐτοῦ τοῦ χαράκτου· συνεπλήρωσα λ.χ. τὸ *επι* εἰς *Ἐπιεικίδης* διότι ὅταν περὶ *Ἐπικηφισίων* πρόκειται γράφει ὁ ἴδιος *Ἐπικηφι*. Ἐπίσης τὸ *Δε* εἰς *Δεκελειεὺς* διότι διὰ τὸν Δειραδιώτην γράφει *Δειραδι*, τὸ *Λα* εἰς *Λακιάδης* διότι διὰ τὸν *Λαμπτρέα* φέρονται γεγραμμένα *Λαμ* ἢ συνηθέστερον *Λαμπτ*· μετὰ δισταγμοῦ συνεπλήρωσα τὸ *Ἐρεσι* τοῦ 23ου στίχου τῆς Γης στήλης εἰς *Ε(ἰ)ρασίδης* καταγνώσας, ἐννοεῖται, τοῦ χαράκτου ἀβλεψίαν διὰ τὴν παράλειψιν τοῦ Ι, ἀλλὰ ἴσως καὶ καλῶς δὲν ἀνέγνωσα τὰ γράμματα καὶ πρόκειται καὶ ἐκεῖ περὶ *Ἑρμείου τινός*· μετὰ μείζονος δ' ἔτι δισταγμοῦ συνεπλήρωσα τὸ *Θεττα* τοῦ 22ου στίχου τῆς Βας στήλης εἰς *Θετταλός*· νὰ ὑποκρύπτηται ἆρά γε δήμου ὄνομα ἡμῖν ἄγνωστον ἢ ὁ ἀνὴρ νὰ ἦτο τῷ ὄντι θεσσαλός; ἀφῆκα δὲ καί τινα ὅλως ἀσυμπλήρωτα μὴ δυνηθεὶς νὰ ὑπαγάγω αὐτὰ εἰς τὰ γνωστά μοι τῶν δήμων ὀνόματα. Ἦσαν δὲ κατὰ ταῦτα πάντες οἱ ἀναθέντες 75[1] ἐξ εἴκοσι καὶ ἓξ γνωστῶν δήμων οἱ πλεῖστοι, οὐδὲ εἷς δὲ κατὰ τὸ σωθὲν ἡμῖν μέρος τοῦ καταλόγου *Ἐλευσίνιος*, ἐκτὸς ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι τοῦ 12ου στίχου τῆς Αης στήλης τὸ ΟΛΕΥ ἐκεῖνο κατὰ λάθος ἐγράφη ἀντὶ τοῦ ΕΛΕΥ καὶ ὁ ἐκεῖ μνημονευόμενος Διονύσιος ἦτο τῷ ὄντι Ἐλευσίνιος. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. Ὅτι δὲ ἡ συμπλήρωσίς μου *στρατιῶται* τοῦ πρώτου στίχου εἶναι ὀρθὴ μαρτυρεῖ ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βάθρου ἔνθα πλείονα αὐτῶν ἀναγινώσκονται γράμματα καὶ ἔνθα πᾶσα ἄλλη συμπλήρωσις εἶναι ἀδύνατος[2]. Ἀλλὰ στρατιῶται ἰδίως ἐκαλοῦντο καὶ πρότερον καὶ κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς χρόνους μάλιστα οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις φρουροῦντες μισθοφόροι ξένοι ἐνῷ οἱ Ἀθηναῖοι φρουροὶ ἐκαλοῦντο *οἱ τεταγμένοι τῶν πολιτῶν*[3]· οὕτω καλοῦνται ἀκόμη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ 3ου π. Χ. αἰῶνος[4]. Κατὰ τοὺς

[1] Τὸ ὡς Ω ἢ Λ τὸ ὑπὸ τὸ Ρ τοῦ 7ου στίχου τῆς Αης στήλης ἴσως προῆλθεν ἐξ ἀκουσίου ὑπερβολῆς τοῦ χαράκτου θέλοντος νὰ γράψῃ ἁπλῶς τοὺς ἀκρέμονας τῆς οὐρᾶς τοῦ Ρ.

[1] Ἂν τῷ ὄντι, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, πρὸς τὰ δεξιὰ σῴζεται τοῦ βάθρου ὁλόκληρον τὸ ὕψος του, ὁ 31ος στίχος τῆς Γ' στήλης ἦτο καὶ ὁ τελευταῖος καὶ μόνον ἔλειψαν πρὸς τἀριστερὰ διὰ τὰς ἀποκρούσεις ἐκεῖ τοῦ λίθου 10 ἔτι ὀνόματα ἀνὰ πέντε εἰς τὰς δύο στήλας Α' καὶ Β'.

[2] Ἴχνη στεφάνου περιβάλλοντος ταῦτα τὰ γράμματα δὲν διέκρινα ἐν τῷ λίθῳ.

[3] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1884, σελ. 135, 1887, σελ. 1, 1888, σελ. 21. *Bull. de Corr. Hellén.*, 1888, σελ. 78 καὶ ἑξ., 1889, σελ. 265 καὶ ἑξῆς.

[4] Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 1.

ὑστάτους λοιπὸν ἐκείνους τῆς ἀνεξαρτησίας χρόνους, μετήλλαξαν καὶ τὰ ὀνόματα σύμφωνα πρὸς τὰ πράγματα σημασίαν; Ἴσως, τοὐλάχιστον τοῦτο φαίνεται διδάσκον ἡμᾶς τὸ ἄνω δημοσιευόμενον βάθρον, εἰς δὲ τούς, ἐπιτραπήτω μοι ἡ ἔκφρασις, πολιτο-στρατιώτας πιθανὸν νὰ συγκαταλέγοντο καί τινες ξένοι καὶ ἐντεῦθεν καὶ ὁ *Θετταλὸς* ἐκεῖνος τοῦ 22ου στίχου τῆς Βας στήλης οὐδὲν ἄλλο τῷ ὄντι νὰ σημαίνῃ ἢ θετταλὸν ἄνδρα ὑπηρετοῦντα ἐπὶ μισθῷ ὡς στρατιώτην ἐν τῇ φρουρᾷ τῆς Ἐλευσῖνος μετὰ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν καὶ ἴσως καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖνα ὀνόματα, τὰ ὑπ' ἐμοῦ μὴ διαγνωσθέντα, ξενικὰ καὶ ὄχι δημοτῶν Ἀθηναίων ὀνόματα εἶναι. Τοῦτο δὲ καὶ ἀποτελεῖ ὡς εἰκός, καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἡμετέρου λίθου καὶ τούτου ἕνεκα καὶ ἐμακρηγόρησά πως περὶ αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἄλλοθέν ποθεν εἶναι γνωστὸς ὁ τιμώμενος στρατηγός, ἀγνοῶ.

57

ΧΣΧΡ
LΙΧΣΑΡ
. ΙΙ ΧΡΥΣΙΣΣΤ
Δ ΟΙΝΟΧΟΕΑ.
ΔΔ ΟΙΝΟΧΟΕΑΡ
ΔΣΣΣ ΧΡΥΣΙΟΣΤ.
ΚΥΙΙΚΕΝΟΣ
ΕΚΤΑΙΦΟΚΑ
ΗΗΗΔΠΙC ΧΡΥΣΙΟΑΣΕ
ΣΦΡΑΛΙΔΕΣ
ΣΦΡΑΛΙΔΕΣ
ΠΙ ΥΠΟΔΕΡΙΣΧ
ΚΟΘΟΝΕΣΧΑ
⊢⊢⊢⊢ ΑΡΛΥΡΙΟΝΑ
ΑΡΛΥΡΙΟΝΕΠ
. ΗΗΔΔΠ⊢⊢⊢ΙΙC
ΑΝΑΘΕΜΑΤΑΠ
ΟΡΜΟΣΧΡΥΣΟΣ
ΠΛΑΣΤΡΑΧΡΥ
ΦΙΑLΕΑΡΛΥ
Σ ⁝ ΝC
. ⊢⊢

. . . . κυλι;]ξ χρ[υσῆ; . . . .
. . . . κυ]λιξ ἀρ[γυρᾶ; . . . .
. . . . [⊢]ΙΙ Χρυσὶς στ[αθμόν;. . .
. . . . Δ Οἰνοχόη ἀ[ργυρᾶ;. . .
. . . . ΔΔ Οἰνοχόη ἀρ[γυρᾶ;. . .
. . . ΔΣΣΣ Χρυσίου στ[αθμόν; . .
Κυζικηνὸς . . . . .
Ἕκται Φωκαϊκαὶ . . .
ΗΗΗΔΠΙC Χρυσίου ἀσή[μου . . .
Σφραγῖδες . . . . .
Σφραγῖδες . . . . .
ΠΙ Ὑποδερὶς χ[ρυσῆ; . . .
Κώθωνες χα[λκοῖ. . .
⊢⊢⊢⊢ Ἀργύριον ἄ[σημον. . .
Ἀργύριον ἐπ[ίσημον . .
. . ΗΗΔΔΠ ⊢⊢⊢ΙΙC
Ἀναθήματα π . . . .
Ὅρμος χρυσοῦς . . . .
Πλάστρα χρυ[σᾶ . . .
Φιάλη ἀργυ[ρᾶ. . . .
Σ . . . .
⊢⊢⊢

Ἀναγινώσκονται τἀνωτέρω ἐπὶ τεμαχίου λίθου πεντελικοῦ, ὅπερ φαίνεται σῷζον τὸ πρὸς τἀριστερὰ χεῖλός του. Τὸ νῦν σῳζόμενον ὕψος εἶναι 0,32, τὸ μέγιστον πλάτος του 0,16 καὶ τὸ πάχος του ὁλόκληρον σῳζόμενον 0,07. Ὁ λίθος δὲν ἦτο, ὡς οἱ πρότερον ἐκδοθέντες (Ἐφημ. Ἀρχ. 1888, σελ. 48 καὶ ἑξ.), ὀπισθόγραφος, εὑρέθη δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ τὰ Βυζαντινὰ χαλάσματα καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων του εἶναι σχεδὸν τὸ αὐτό, οἷον καὶ τῶν ὑπ' ἀριθ. 42 τεμαχίων. Ὅτι δὲ εἶναι καὶ αὐτὸς τμῆμα ἀναγραφῆς πραγμάτων τοῦ ναοῦ περιττὸν καὶ νὰ τὸ εἴπω. Περὶ τῆς μεταγραφῆς μου εἰς τὴν μετ' Εὐκλείδην γραμματικὴν καὶ τῶν ὀλίγων συμπληρώσεών μου δὲν ἔχω τι νὰ παρατηρήσω· τί ἦσαν αἱ *ἕκται αἱ Φωκαϊκαί*(;) τοῦ ὀγδόου στίχου ἀγνοῶ· ὄχι δὲ μόνον ἐνταῦθα (ἕκτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναί τι ἄλλο ἢ τὸ θηλυκὸν τοῦ ἕκτος), ἀλλὰ καὶ κατωτέρω τὸν *ὅρμον* (στίχ. 18) ἄνευ τοῦ δασέος πνεύματος (Η) ἔχει γεγραμμένον ὁ χαράκτης (πρβλ. καὶ Ἀρχ. Ἐφ. 1888, σελ. 50, στίχ. 19 ἔνθα τὸ *οἷς* ἐπίσης ἄνευ τοῦ Η ὑπάρχει γεγραμμένον).

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 15ῃ Ἰουνίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Πρὸ δύο ἑβδομάδων ἔληξαν αἱ ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, μίαν ὥραν πρὸς Μ τῆς Σπάρτης, ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας διὰ τοῦ ἐφόρου Χρ. Τσούντα ἀπὸ τοῦ Μαΐου ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαί. Μεταξὺ τῶν εὑρημάτων μνημονευτέαι εἶναι πρῶτον δεκαπέντε περίπου κεραμίδες ἢ μᾶλλον τεμάχια τοιούτων σώζοντα τὰ μὲν πλείονα τὰ δ' ἐλάσσω γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς *Ἀπόλλωνος ἐν Ἀμυκλαίοι*· βεβαιοῦται λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ἀναμφισβητήτως πλέον, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος, ὡς ὑπέθεσεν ἤδη ὁ Leake Travels in the Morea I, σελ. 144. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ λόφου, ἐν μέρει δὲ καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν σώζεται καὶ ὁ ἐκ μεγάλων λαξευτῶν λίθων κατὰ τὸν ἰσοδομικὸν τρόπον ᾠκοδομημένος περίβολος, ὅστις περιέβαλλε τὸ ἱερόν, κατὰ τὸ κέντρον δὲ περίπου αὐτοῦ ἀπεκαλύφθησαν θεμέλια ἐκ λίθων μικρῶν κτίσματος ἡμικυκλικοῦ διαμέτρου 9,80 μέτρων, τὰ ὁποῖα πιθανώτατα εἶναι τὰ θεμέλια τοῦ θρόνου τοῦ Ἀπόλλωνος. Λείψανα ἄλλων ἀρχαίων κτιρίων δὲν ἀνεκαλύφθησαν, ἐπιγραφαὶ δὲ ὀλίγαι καὶ τούτων αἱ τρεῖς μείζονες χρόνων ῥωμαϊκῶν· γλυπτὰ ὡσαύτως δὲν εὑρέθησαν ἢ ἐλάχιστα, χαλκᾶ ὅμως καὶ πήλινα τεμάχια ἱκανὰ τὸν ἀριθμόν· μεταξὺ τῶν πρώτων καταλέγονται τέσσαρα ἀγαλμάτια, ὧν τὰ τρία ἀνδρικὰ καὶ τὸ τέταρτον γυναικὸς γυμνῆς, ἔπειτα ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν εἰδώλια διαφόρων ζώων καί τινα ἄλλα ἀντικείμενα ὅμοια ἐν πολλοῖς ἢ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὰ ἐν Ὀλυμπίᾳ εὑρεθέντα. Ἐν τοῖς πηλίνοις ὑπάρχουσι πολλὰ εἰδώλια γυναικῶν ὁμοιότατα τοῖς μυκηναίοις, πρὸς τούτοις τεμάχια ἀγγείων ῥυθμοῦ μυκηναίου καὶ γεωμετρικοῦ, πλεῖστα χρόνων ῥωμαϊκῶν, ὀλίγα δὲ σχετικῶς τῶν μεταξὺ ἐποχῶν. Ἐκτενὴς ἔκθεσις μετ' εἰκόνων τῶν σπουδαιοτέρων εὑρημάτων δημοσιευθήσεται ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ.

Γίνονται δὲ νῦν δαπάνῃ τῆς αὐτῆς Ἑταιρίας ἀνασκαφαὶ δύο μὲν ἐν Ἀθήναις, ἡ παρὰ τὸ Ὡρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου, ἔνθα ἄλλοτε ἡ οἰκία Λύτσικα, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. Σ. Κουμανούδη καὶ ἀποκαλύπτονται ἤδη ἐκεῖ οὐχὶ ἀληθῶς μόνον τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς, ἀλλὰ καί τι πλέον Στωϊκοῦ οἰκοδομήματος, τῶν Ῥωμ. πιθανῶς χρόνων, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀξιακαταφρονήτου, καὶ ἡ παρὰ τὴν Ἁγίαν Τριάδα, νῦν μάλιστα ὄπισθεν τοῦ μνημείου τοῦ Διονυσίου τοῦ ἔχοντος τὸν ταῦρον ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Συμβούλου κ. Κ. Μυλωνᾶ καὶ ἐλπὶς εἶναι νὰ εὑρεθῶσι καὶ ἐκεῖ ἀξιόλογά τινα μνήματα (ἡ πρὸς δυσμὰς τοῦ μνήματος τῆς Φιλωτέρας γενομένη σκαφὴ λόγου ὁπωσοῦν ἄξιον ἤνεγκεν εἰς φῶς μόνον ἀρχαϊκόν τινα τοῖχον)· ἑτέρα δὲ ἐν Ῥαμνοῦντι ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ἐφόρου κ. Στάη καὶ ἄλλη ἐν τῷ Ἀμφιαρείῳ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ καὶ πρότερον ἐκεῖ σκάψαντος καὶ νῦν θέλοντος νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον κ. Β. Λεονάρδου. Ὁσονούπω δὲ μέλλει νἀρχίσῃ καὶ ἑτέρα ἀνασκαφὴ ἐν Τανάγρᾳ ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἄρτι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας προσληφθέντος ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου της κ. Κώνσταντος, διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας καὶ πρώην καθηγητοῦ ἐν διαφόροις γυμνασίοις. Ἤρξαντο δὲ σκαφαὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Κοφινιώτου ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Ἀργολίδος *Κατσίγκρι* παρὰ τὴν ἀρχαίαν *Μιδείαν*.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Ἰουλίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ.

(Ἐξεδόθη τῇ 31ῃ Ἰουλίου 1890.)

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν Ἀθήναις πρὸς τῇ βορείᾳ στενῇ πλευρᾷ τῆς Ἀττάλου στοᾶς ἠρεύνησεν οὐ πρὸ πολλοῦ ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν Ἑταιρία δι᾽ ἀνασκαφῆς τὸν χῶρον δύο καθαιρεθεισῶν οἰκιῶν. Ἐφάνησαν οἱ θεμέλιοι τοῖχοι τῆς στοᾶς ἄριστα συνεστηκότες ἐκ πολλῶν κανονικῶν δόμων μέχρι βάθους ἓξ μέτρων ἀπὸ τῆς νῦν ἐπιφανείας τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ. Πλησίον δὲ τῶν θεμελίων ἐν κτίσμασιν ἀμόρφοις μεταγενεστέροις καὶ ἐν τοῖς χώμασι σποράδην εὑρέθησαν καὶ ἐπιγραφαί τινες πολὺ κολοβαί, ἐξ ὧν τὰς ὁπωσοῦν ἀξιολογωτέρας δημοσιεύομεν ὧδε ἐν μεταγραφῇ, καὶ διδόντες μόνον ἐνιαχοῦ τὸ σχῆμα τῶν ἐν ἑκάστῃ αὐτῶν χαρακτηριστικωτέρων γραμμάτων.

1

	...
....	Κα...
....	..Εὐθυ.
......ες	Λυσαν...
.Ι..α..	Γλαυκ...
Ἀμφιδεμίδες	Μενο...
Σοτέλες	Κλετο...
Η)ιεροκλείδες	Μεσο...
Πειθίας	Εὔδιο(ς
Φι(λη;)τάδες	Τιμοχ...
Β(λέ)πυρος	.....
Ἀριστόδεμος	
Δεμοχάρες	
Λυσί(δ)εμ(ος	
Τελέσιππος	
Τίμον	
Ναυσικράτες	
Σ)ογένες	
Ε)ὔδε.ος	
Κ)αλλιμέδ(ο)ν	
Δ;)ίον	
Ἐ)πιχάρες	
Ἐ)ργοχά(ρ)ες	
Φί;)λον	
.-.εν(ν;)είδες	
Θ)έρσι(π)πος	
Ε)ὐθία(ς	
Ἀρ)χικλε̃ς	
Ἐ)ργο(κ)λε̃ς	
Ἀ)προφάσ(ι)στος	
.....ες	
........ος	
....	

Ἔχει τὰ ἀντικρὺ κύρια ὀνόματα εἰς δύο σελίδας τεμάχιον στήλης Πεντελικοῦ λίθου, ὕψους 0,33, πλάτους 0,26, πάχους 0,15 ½, καὶ φαίνεται ἐκ τῆς κάτω ἐργασίας του, (ἔνθα ἐξοχή τις ὑπελείφθη ἀρχῆθεν) ὅτι εἶναι τὸ κατώτατον μέρος τῆς ποτὲ μεγάλης καὶ κατὰ ἓν ἴσως ἔτι τρίτον πλατυτέρας στήλης, ὥστε νὰ χωρῇ καὶ τρίτην σελίδα ὀνομάτων. Νῦν σώζεται σχεδὸν ἀλώβητος μόνον ἡ ἐπ᾽ ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι ἄκρα τοῦ λίθου. Τὰ γράμματα εἶναι κανονικώτατα καὶ τῶν πρὸ Εὐκλείδου ἄρχοντος χρόνων καὶ ἀκριβῶς στοιχηδόν. Χαρακτηριστικὰ ἐξ αὐτῶν τὰ· Λ γάμμα, Ⱶ λάμβδα, Ν νῦ, ΧΣ ξῖ. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ζ´ στίχου τῆς α´ σελίδος ἀπετρίβη τὸ ποτὲ χαραχθὲν Η ὡς δασὺ πνεῦμα.

Πιθανώτατα τῆς αὐτῆς στήλης τεμάχιον, ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἴσως μερῶν της, εἶναι τὸ ἔχον τὰ ἑξῆς γράμματα τοῦ αὐτοῦ χαράγματος. Ὁ λίθος εὑρεθεὶς αὐτόθι καὶ ὡσαύτως ὢν Πεντελικός, ἔχει τὸ αὐτὸ σχεδὸν πάχος· 0,14 ½, πλάτος δὲ 0,15 καὶ ὕψος 0,30. Ἀβλαβὴς δὲ εἶναι μόνον ἡ ἐπὶ δεξιὰ τῷ ὁρῶντι ἄκρα. Ἐκεῖ δὲ ἡ τοῦ πάχους ἐπιφάνεια ὁρᾶται οὕτως ἐξειργασμένη κατὰ μῆκος ὅπως τὴν ἔχουσιν οἱ λίθοι, πρὸς οἷς καὶ ἄλλοι ὅμοιοί ποτε συνήπτοντο. Γράμμα ἔτι ἐν τῷ τεμαχίῳ τούτῳ ἄξιον σημειώσεως τὸ Ι ζῆτα ἐν τῷ δ´ στίχῳ. Ἰδοὺ τὰ ἐν αὐτῷ κύρια ὀνόματα·

2

. . . . .
. . . . . λ;α; .
. . . . . ς
. . . . ρετος
. . ί)ζελος
Θρα)συκλείδες
'Αμφ)ίστρατος
. . ο)ν
. . . τέλες
. . . κράτες
. . . σίας
Φι;)λῖν(ο)ς
. . δομίας
Αὐ)τόβολος
. . ικος
Φι)λέμον
. . . α;χσοφάνες
. . . . νίας
Παντ)αλέον;
. . . . ες
. . . . . . ρες
. . . . . .

Οὐδὲν δύναμαι νὰ εἴπω περὶ τοῦ τίνες ποτ' ἐγένοντο οἱ καταλελεγμένοι οὗτοι ἄνδρες, πλὴν ὅτι δὲν εἶναι πολὺ ἄτοπον νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἀπετέλουν οἱ ἔχοντες τὰ ὀνόματα ταῦτα λίθοι μέρος τῶν δημοσίων ἐπιτυμβίων στηλῶν, ἃς εἶδεν ἔξω πόλεως ὁ Παυσανίας κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐς 'Ακαδημίαν· διότι ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν χρόνοις πολλοὶ ἐκ μνημάτων λίθοι εἰσεκομίζοντο ἐκεῖθεν εἰς τὴν πόλιν πρὸς χρῆσιν οἰκοδομικήν, ὅπως τοῦτο πᾶσα ἀνασκαφὴ ἀποδεικνύει.

Πιθανὸν δὲ θεωρῶ, ὅτι ὁ ὑπὸ Χρ. Τσούντα ἐν 'Εφ. 'Αρχ. 1886, σελ. 183 ἐκδοθεὶς κατάλογος ὀνομάτων (εἰς 2 σελίδας) ὧν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χώρου τῆς 'Αττάλου στοᾶς καὶ ἐπὶ λίθου ἰσοπαχοῦς Πεντελικοῦ, συνανήκει τούτοις τοῖς ὑπ' ἐμοῦ νῦν ἐκδιδομένοις· ἂν δὲ καὶ συναρμόζονταί που τὰ τρία τεμάχια πρὸς ἄλληλα, τοῦτο μὴ εὐκολυνόμενος πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἐξετάσω, ἴσως δὲ οὐδ' εἰς τὸ μέλλον, «νεωτέρῳ τῳ» τὸ βάρος προτίθημι.

3

Προξεν)ία 'Αμφιάνακτος 'Αρκάδος Θυ(ραίου.

῾Ο μόνος οὗτος στίχος ἀναγινώσκεται γράμμασι κανονικοῖς τοῦ δ' ἢ τὸ πολὺ τῶν ἀρχῶν τοῦ γ' πρὸ Χρ. αἰῶνος ἐπὶ πλακώδους ἐπιθήματος στήλης, λίθου 'Υμηττίου, μήκους μὲν ὁριζοντίου τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,50, ὕψους δὲ 0,11. Αἱ ἄλλαι πλευραὶ τοῦ ποτὲ τετραγωνικοῦ ἐπιθήματος εἶναι δεινῶς κεκολοβωμέναι. 'Επείσθην, ὅτι εἶχέ ποτε ἡ ὑπ' αὐτὸ οὖσα στήλη ψήφισμα προξενικὸν καὶ ἄνωθεν ἢ κάτωθεν ἀναγλύφου ἦτο κεχαραγμένη ἡ μονόστιχος αὕτη κεφαλίς. Θυραῖον πόλις ἐν τῇ μεσημβρινῇ 'Αρκαδίᾳ ἀναφέρεται παρὰ Παυσανίᾳ VIII, 3, 3 καὶ VIII, 35, 7 καὶ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ, καὶ ὁ κάτοικος Θυραῖος. ῞Οθεν νομίζω, ὅτι εὐλόγως συνεπλήρωσα τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐλλείποντα ἐπὶ τοῦ λίθου γράμματα.

4

῎Αλλο πάλιν ἐπίθημα βάθρου λίθου Πεντελικοῦ, τετραγώνου ποτέ, κολοβωθέντος δὲ ἐν μέρει καὶ εἰς ἄλλας ὕστερον χρήσεις μετατραπέντος, ἔχει ἐπὶ τῆς μιᾶς του πλευρᾶς (ἧς τὸ ὁριζόντιον μῆκος, 0,60) ἀνωτάτω γράμματα δύο στίχων, σχήματος τοῦ τῶν 'Ρωμ. μ. Χρ. χρόνων, τάδε, ὡς τὰ συμπληρῶ·

Ψηφίσματι βο)υλῆς καὶ δήμου 'Απφιανὸς, Μαραθώνιος ἀνέγρ)αψε τοὺς //-//-//-// συνάρχοντα(ς

καὶ οὐδὲν ἄλλο κατωτέρω, ἐκλιπόντος πρόπαλαι τοῦ λίθου. — ῾Ο 'Απφιανὸς οὗτος, ὁ διὰ τοῦ σημείου ↄ δηλούμενος ὡς υἱὸς ὁμωνύμου πατρὸς καὶ προσέτι Μα(ραθώνιος) θὰ εἶναι ἴσως ὁ αὐτὸς τῷ ἁπλῶς 'Αφφιανῷ Μαραθωνίῳ, ὃν ἔχει ἐπώνυμον ἄρχοντα ἐπιγραφὴ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ A. Dumont ἐν Fastes éponymiques d'Athènes. Nouveau mémoire etc. 1874, ἐν σελ. 45. ῎Εκρινε δ' αὐτὸν ὁ ἐκδότης θετέον εἰς τὸ ἔτος 239 μ. Χρ. καὶ οὕτω ἐτέθη καὶ ἐν τῷ Handb. der griech. Staatsalterth. τοῦ K. Fr. Hermann τῆς 5ης ἐκδ. τοῦ 1875. — Τοσαῦτα συντόμως περὶ τοῦ 'Απφιανοῦ. Παρατηρῶ δέ, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ β' στίχου τόπος ὡς τεσσάρων γραμμάτων εἶναι ἐπικεκρουσμένος, ἔκπαλαι ὡς φαίνεται, ἐπειδὴ ἴσως δὲν ἐνεκρίθη νὰ γραφῶσι τὰ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ὁμοίαις ἀπαντῶντα *ἰδίους*. (*Τοὺς συνάρχοντας* ἁπλῶς ἔχουσι λίθοι οὐκ ὀλί-

γοι, οἷον ἐν Φιλίστορος τ. 4, σελ. 288, πίν. 2).

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω· ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας συνεχοῦς πλευρᾶς τοῦ τετραγώνου τούτου ἐπιθήματος, τῆς πρὸς δεξιὰ τῷ ὁρῶντι (ἧς τὸ ὁριζόντιον μῆκος 0,65), ἀναγινώσκονται πάλιν ἀνωτάτω εὐθὺς ὑπὸ τὸ ἀρχιτεκτονικὸν γεῖσον, γράμματα ἑνὸς μόνου στίχου, ὡσαύτως τῶν Ῥωμ. μ. Χρ. χρόνων, ἀλλὰ μεγαλλίτερα καὶ ἀραιότερα καὶ δὴ καὶ εὐπρεπέστερα τάδε·

Χαίρετε καὶ χαίρομεν.

εὐθὺς δ' ὑποκάτω αὐτῶν ἐκλείπει καὶ ἐδῶ ἡ τοῦ λίθου ἐπιφάνεια· μάλιστα τῶν πλείστων γραμμάτων μόνον τὸ ἄνω ἥμισυ ἢ τὰ δύο τρίτα τοῦ μεγέθους των σώζονται, ἀλλ' οὕτως ὥστε νὰ μὴ μένῃ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ πλήρους αὐτῶν ἀναγνώσεως.

Πάντες οἱ ἀναγνόντες τὸν λίθον διετέθησαν περιέργως, ὡς εἰκός, εἰς τὸ φθέγμα τοῦτο χαίρετε καὶ χαίρομεν, ἀφοῦ ἀνεμνήσθησαν, ὅτι εἶναι αὐτὸ τὸ ἐκφωνηθέν ποτε παρὰ τοῦ πρώτου εἰς Ἀθήνας ἀγγείλαντος τὴν ἐν Μαραθῶνι κατὰ τῶν Περσῶν ἔνδοξον νίκην. Παρέδωκε δὲ ἡμῖν αὐτὸ ὁ μὲν Πλούταρχος (ἐν τῷ Πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον ἢ κτλ. κεφ. 3) οὕτως ὡς ἔχει τὰς λέξεις ὁ λίθος, ὁ δὲ Λουκιανὸς (ἐν τῷ Ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος § 2): *χαίρετε· νικῶμεν*.

Ἀλλὰ τὸ ποτέρα τῶν δύο ἐκφορῶν εἶναι ἡ ἀληθῶς ποτε ἐξενεχθεῖσα ἐν τοῖς Μηδικοῖς χρόνοις, δὲν εἶναι τόσον σπουδαῖον νὰ ἐξεύρωμεν ἡμεῖς σήμερον, (εἰ καὶ ὁ λίθος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κατὰ παράδοσιν τῶν Ἀθηναίων πιστότερος ἀπαγγελεύς)· ὅσον τὸ διὰ τί καὶ πότε ἐχαράχθη ἐν μαρμαρίνῳ βάθρῳ ἡ φράσις, ἣν ὁρῶμεν. Πρόχειρον εἶναι νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀνέστησάν ποτε οἱ Ἀθηναῖοι ἀνδριάντα τοῦ ἐκ Μαραθῶνος εὐφήμου ἀγγέλου καὶ ἀνέγραψαν καὶ τὸ πρόσφθεγμά του μετὰ καὶ ἄλλων ἴσως ἐγκωμιαστικῶν εἰς αὐτὸν ἢ τὴν νίκην φράσεων καὶ πιθανῶς δι' ἐμμέτρου λόγου. Γνωστὸν δὲ πρὸ ἐτῶν κατέστη ἐκ τῶν ἐφηβικῶν ἐπιγραφῶν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, μάλιστα ὅτε ἦσαν δοῦλοι τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸν α' καὶ μέρος τοῦ β' π. Χρ. αἰῶνος, καθῆκον ἑαυτῶν ἐθεώρουν νὰ ἐναγίζωσιν ἐπισήμως τοῖς ἐν Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι ἀποθανοῦσιν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. Ἀλλ' εἶναι ἔτι ζητήσιμον, ἂν ἡ ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς δίστιχος ἐπιγραφὴ θεωρητέα ὁμόχρονος τῇ Χαίρετε καὶ χαίρομεν, καὶ ἂν ὁ Ἀπφιανός, ἁπλῶς ὡς Μαραθώνιος ὢν τὸν δῆμον, ἐκινήθη εἰς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος τοῦ ἀγγείλαντος τὴν Μαραθωνίαν νίκην. Τοιαύτη τις εἰκαστικὴ παρατήρησις ὑπεβλήθη μοι παρὰ φίλου ἀνδρός, ἣν ἀσμένως ἀναφέρω, καταλείπων, τὸ ἐπ' ἐμοί, ἀδιάκριτον τὸ τοῦ ὁμοχρόνου τῶν δύο ἐπιγεγραμμένων ἐπιφανειῶν τοῦ βάθρου. Ἐπεθύμουν ὅμως, ὁμολογῶ, νὰ μὴ ἔχῃ οὕτω τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ ἠδύνατο νὰ συσχετισθῇ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Χαίρετε καὶ χαίρομεν μὲ τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἑρεννίου Δεξίππου, ἐπιφανοῦς ἱστορικοῦ καὶ ἄρχοντος ἐπωνύμου τῶν Ἀθηναίων (τιθεμένου συνήθως μεταξὺ τοῦ 261 καὶ 266 μ. Χρ.) ὅστις ἐνίκησε τοὺς τὴν Ἀττικὴν ἐπιδραμόντας βαρβάρους Ἐρούλους, καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐδόθη ἀφορμὴ τοῖς Ἀθηναίοις νὰ μνησθῶσιν ἡμερῶν ἀρχαίων καὶ προβῶσιν εἰς ἀνδριάντων ἱδρύσεις καὶ ἐπιγραφὰς ἀναμνηστικὰς παλαιᾶς ἀκηράτου δόξης. Εἰ δὲ ταῦτα παρακεκινδυνευμένως λέγω, ἔστω μοι συγγνώμη παρὰ τῶν ἐπιεικῶς κρινόντων τὰ ἐν τοῖς ἀδήλοις τολμώμενα ὑπὸ τῶν πάλαι καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς φιλολόγων.

5

. . . . σ)τῆσαν ἀοίδι(μον; . . . .
δήμου Ἀθη)ναίων Ἀττα(λίδος φυλέται.

Πλακὸς λευκῆς λίθου Πεντελικοῦ μικρὸν τεμάχιον ὡς μιᾶς σπιθαμῆς μήκους, ἔχει γράμμασι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων τὸ ἑκατέρωθεν κολοβωμένον τοῦτο ἔμμετρον ἐπίγραμμα. Ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τῶν δύο στίχων ὑπάρχει ἐπιφάνεια τοῦ λίθου κενὴ γραμμάτων. Πιθανὸν φαίνεται νὰ ἦτό ποτε ἡ πλὰξ αὕτη, ὡς πάνυ λεπτή, ἐντεθειμένη εἰς τοῖχον ἢ ἄλλον βαθροειδῆ λίθον μεγαλλίτερον, φέροντα ἀνάθημα γλυπτόν.

Ἐκ δὲ τῆς ἀνασκαφῆς, ἣν ἀπὸ τῆς 22 Μαΐου ε. ε. ἡ Ἀρχ. Ἑταιρία ποιεῖ ἐν τῷ δυτικῶς τοῦ ὡρολογίου Ἀνδρονίκου γηπέδῳ τῆς καθαιρεθείσης οἰκίας Λύτσικα πρὸς ἀνάδειξιν τοῦ ἐκεῖ ὑπάρχοντος πολυστύλου κτίσματος, ἀνακοινοῦμεν τὰς ἑξῆς ἐπιγραφάς, οὔσας πάσας τῶν Ῥωμ. χρόνων.

6

. . . . ου τοῦ Μηδείου.

. . . . χάρου Λαμπτρέως
. . . . ἢ Ἀπολλωνίδης
. . . (ἐγραμμάτευεν;) . . . . ἐπὶ Θεοξένου ἄρ(χο)ν-
τος . . . . ἔ;)μφυτον ἔχων τὸν
. . . . θ;)ε;ον ὁσίως καὶ δικαί-
ως . . . .)κατα(κε)κλειμένω-
. . . . δὲ ἀποπραξάμενος
. . . . αυτὸν πα-
. . . .

Στήλης λίθου Πεντελικοῦ τεμάχιον, τὸ ἄνω γωνιαῖον, μὲ μέρος τοῦ ἀετωματίου της, πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ ὁρῶντι, ἔχει τὰ δοθέντα γράμματα. Ἄδηλον τὸ ποτὲ πλάτος τῆς στήλης καὶ τὸ ὕψος. Τὸ νῦν πλάτος εἶναι 0,12, τὸ ὕψος 0,17, τὸ πάχος 05. Ὑπὸ τὸ ἀετωμάτιον εὐθὺς ἀναγινώσκεται ὁ α´ στίχος γράμμασι χαράγματος ἐπιμελεστέρου ὡς κεφαλὶς ψηφίσματος, καὶ μετὰ κενὸν ἑνὸς στίχου διάστημα ἕπονται οἱ ἄλλοι ὀκτὼ ὄχι τόσον ὁμαλῶς κεχαραγμένοι, ὁ τελευταῖος μάλιστα ἔχει πολλὴν ἀραίωσιν τῶν γραμμάτων, ἴσως διά τι γενόμενόν ποτε αὐτόθι λάθος καὶ ἐπελθοῦσαν διόρθωσιν. Ἡ συμπλήρωσις τῶν πρώτων στίχων μ' ἐφάνη δυσχερής· διότι αἱ ἐν ἀρχῇ ψηφισμάτων τυπικαὶ φράσεις ποικίλλουσι πολὺ κατὰ τοὺς μετὰ Χρ. Ῥωμαϊκοὺς χρόνους, ἐν δὲ τῷ παρόντι καὶ σύντομοι ἴσως παρὰ τὸ σύνηθες εἶχόν ποτε γραφῇ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόθεσις δι' ἣν ἐγράφη τὸ ψήφισμα λανθάνει με ὅλως. Ἂν διὰ τὰ ἐν στίχῳ ϛ´ (θ;)ε;ὸν *ὁσίως* δύναται νὰ θεωρηθῇ θρησκευτική, δὲν ἀποφαίνομαι, διότι τὸ ε φαίνεται καὶ ὡς π ἐπὶ τοῦ λίθου. Ὁ ἐν στίχῳ δ´ Θεόξενος ἄρχων εἶναι ἄγνωστος ἄλλοθεν ὡς ἐπώνυμος, ἐφ' ὅσον ἐξήτασα. Ἡ μετοχὴ *ἀποπραξάμενος* ἡ ἐν τῷ προτελευταίῳ στίχῳ, λέξις ὁπωσοῦν σπανία καὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, ἀναγινώσκεται εὐχερῶς, καὶ δύναται ἴσως νὰ ἔχῃ ῥοπὴν εἰς προτίμησιν ἄλλων συμπληρώσεων ἐν τοῖς στίχοις ε´ καὶ ϛ´, δηλ. (*σύ*)*μφυτον*, καὶ (*τ*)*όπον*, ἀντὶ τῶν (*ἔ*)*μφυτον* καὶ (*θ*)*εόν*, ἃ ἔδωκα ἐγὼ ἐνδοιαστικῶς.

7

Γυμνασιαρχοῦντος τὸ δεύ-
τερον τοῦ ἐπὶ τοὺς ὁπλείτας
σ)τρατηγοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἀπολλω-
νίου Σφηττίου.

Πλὰξ τετράγωνος λίθου Ὑμηττίου. ὅλως ἀκόσμητος, φαινομένη ἐμοὶ ὡς ἀποτελέσασα ποτὲ μέρος πολυκομμάτου βάθρου, ἢ καὶ τοίχου οἰκοδομῆς τινος, ἔχει τὰ ἀνωτέρω γράμμασι τῶν Ῥωμ. χρόνων, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ὑπολειπομένου κάτωθεν τῶν τεσσάρων στίχων πολλοῦ ἔτι τόπου ὅλως κενοῦ καὶ λείου. Πάχος τῆς πλακὸς 0,20, ὕψος καὶ πλάτος τὸ αὐτὸ 0,56.

8

Κοσμητεύοντος Ἀργαίου
Ποσειδώνιος Δημητρίου
Ἀνδροκλῆς Ἀνδροκλέους
Δίων Μνασέου
Ἀλκέτης Ἀλεξάνδρου
. . . . ιος Φιλίππου Δ(ιό-
δω)ρος Διοδότο(υ
Σ)ωσίβιος Ἐπικ . . . .
Ἑρ)μίας Νε . . . .
Κ)άρπος . . . .
. . . ο . . . .
. . . . .

Στήλης λίθου Ὑμηττίου τεμάχιον, δεξιὰ τῷ ὁρῶντι καὶ ἀριστερὰ μετρίως, ἄνω δὲ καὶ κάτω πολὺ κολοβόν, ὕψους τανῦν 0,28, πλάτους 0,35, πάχους 0,10, ἔχει τὰ ἀνωτέρω γράμμασι τῶν Ῥωμ. χρόνων. Ὑπὲρ τὸν α´ στίχον σώζεται γεισωμάτιον ἐφ' οὗ οἷον ἴχνη γραμμάτων φαίνονται, ἀνωτέρω δ' ἔτι μικρὸν ὑπάρχει μέρος βαθυτέρας ἐπιφανείας, ὅπερ ὑποσημαίνει, ὅτι θὰ ἦτό ποτε ἴσως ἐκεῖ καὶ ἀνάγλυπτός τις παράστασις Τὸν κοσμητεύσαντα δὲ Ἀργαῖον μόλις δύναταί τις νὰ ταὐτίσῃ μὲ τὸν ἐν C. I. A. III, 1, ὑπ' ἀρ. 1019 καὶ 1276 ἀναφερόμενον Ἀργαῖον Τιμάρχου Παμβιωτάδην, ἥκιστα δὲ μὲ τὸν αὐτόθι ὑπ' ἀρ. 778 καὶ 779 Ἀργαῖον Ἀργαίου.

9

. . . .
. . . .(οἱ πρυτά-)
νεις τῆ)ς Ἀτταλίδ(ος) φυλῆ(ς
τὸν;ἄρ)χοντα ἐπὶ τῇ εἰς (ἑ-
αυτοὺ)ς εὐνοίᾳ.
Ἄρχον;)τος Τιϐ. Μέμ. ΦΛΑ. . .
Μαρα)θωνίου στρατηγ(οῦ; ἐ-
πὶ τὰ ὅ)πλα, Γ. Σεντίου Ἀτ(. . . . ;
. . . . . . οἱ πρυτάνεις τῆς (Ἀτταλ-
ίδος φυ)λῆς τιμήσαντες ἑαυ-
τοὺς καὶ το)ὺς ἀισίτους ἀνέγραψαν·
. . . . . .ς, Εὔπορος Ἀθηναίου Ἀθμ.
. ; . . .ς Π·Αἴλ·Θεόφιλος Σουνιεύς.

Τεμάχιον στήλης λίθου Πεντελικοῦ ἄνωθεν καὶ ἀριστερόθεν τῷ ὁρῶντι κολοϐόν, δεξιόθεν μετρίως βεϐλαμμένον, κάτω δὲ διατηρηθὲν σῶον καὶ μὲ τόπον ἐκεῖ κενὸν γραμμάτων, ἔχει τ' ἀνωτέρω. Ὕψος 0,35, πλάτος 0,24, πάχος κάτω 0,12. Τὸ σίγμα ἐν τῷ ϐ' καὶ γ' στίχῳ εἶναι τοιοῦτο· Ꮳ, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τὸ σύνηθες τῶν Ῥωμ. χρόνων Σ. Δὶς τὸ προσγραφόμενον ταῖς δοτικαῖς ἰῶτα λείπει (ἐν στίχ. ϐ' καὶ γ') «ὡς φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον» κατὰ Στράϐωνα.

Ἐπιγραφαὶ τοιαῦται Ἀττικαί, οἵα ἡ προκειμένη, ἐξεδόθησαν μέχρι τοῦδε πολλαί. Ἴδε αὐτὰς ἐν C. I. A. III. 1 ἀπὸ ἀριθ. 1023 ἕως 1075, ἔτι δὲ αὐτόθι ἐν τοῖς Addendis τοὺς ἀρ. 1062 a καὶ 1066 a. εἶναι δὲ ἀπεχθέσταται ἐμοί, ὡς ἐνέχουσαι τὸ κατὰ τοὺς Καισαρείους χρόνους ἀναφανὲν τοῦτο «*τιμήσαντες ἑαυτούς!*» οὔτε ἔχω ὄρεξιν νὰ διασαφήσω ψιλολογῶν τὰ ἐν τοῖς πρώτοις ἓξ στίχοις τῆς νῦν ἐκδιδομένης πράγματα καὶ ὀνόματα κύρια. Λέγω μόνον, ὅτι ἐν C. I. A. III, 1, ἀριθ. 1093 ἀναφέρεταί τις Σέντιος Ἀκύλα Ἀθμονεὺς ὡς ἀντικοσμητής, ἐν δὲ ἀριθ. 1040 ἀναφέρονται ἐν τοῖς πρώτοις οἱ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμετέρᾳ Εὔπορος Ἀθηναίου Ἀθμονεὺς ὡς ἐπώνυμος (πρυτάνεων) καὶ ὁ Π. Αἴλ. Θεόφιλος Σουνιεὺς ὡς ἐξηγητής. Τὰ πλειότερα ὅσοι ποθοῦσι καὶ ἰδίως τὰ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπιγραφῆς εἰς οὓς πίπτει, ἂς ἀναδράμωσιν εἰς τὰ ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Dittenberger φιλοκρινηθέντα.

10

. . . .
. . . .|άδης Τρύφ(ωνος
Α)ἰαντίδος
Ἰ;)ο(ύλ). Ζήνων
Ἰούλ. Εὐφράνωρ
Φλ. Νικίας
Ἵλαρος Ἀϐασκάντου
Ἀϐάσκαντος,
Διογένης Ἀγαθόποδος
Πρεῖμος Σέμνου
Φαῦστος,
Αὐρ. Ἀσκληπιόδοτος
Ζώσιμος Εὐϐιότου
Μενεκράτης Ζωπύρου
Ἰούλ. Ἰουλιανὸς Μαρθ-
Ἀντιοχίδος
Σωτὴρ Ζωσίμου Ἐργαδ-
Αἴλ. Εὐτύχης
Ἀθήναιος Φίλωνος
Πάφιο(ς) Ἀφροδεισίου
Οὔλπ. Ἑρμογένης
Ἀτταλίδος
Πωλλίων Ἀττικοῦ
Ἀττικός,
Σέλευκος,
Τρύφων Διονυσίου
Ἀγάθων Διονυσίου
Δημόστρατος Βακχίου
Ἡρακλείδης Ἀνταίου
(κενὸν 3 στίχων)
. . . .ινο(ς ἐ)νείκα·
. . . .

Στήλης Πεντελικοῦ λίθου τεμάχιον πάντοθεν κολοϐόν, ὕψους 0,33, πλάτους 0,16, πάχους 0,09, ἔχει τὸν κατάλογον τοῦτον, πιθανῶς ἐφήϐων. Ἀφοῦ εὑρίσκονται ἐν αὐτῷ ὀνόματα γενεῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκ τῶν λαϐόντων τὴν Καισαρικὴν ἀρχὴν οἴκων, Ἰούλιοι, Φλαούϊοι, Οὔλπιοι, Αἴλιοι, Αὐρήλιοι, θὰ εἶναι χρόνος τῆς ἐπιγραφῆς τὰ μέσα τοῦ ϐ' μ. Χρ. αἰῶνος. Ὅπως δὲ πᾶσα σχεδὸν ἐπιγραφὴ ἔχει τὰ ἀνώμαλά της ἢ ἐξαιρετικά, βλέπομεν καὶ ἐδῶ τὸ δημοτικὸν προστεθειμένον εἰς δύο μόνον ὀνόματα, τὸ ἐν στίχῳ ιε' *Μαρθ* (κατὰ λάθος οὕτω χαραχθέν, ὄχι δι' ἔλλειψιν τόπου ἀντὶ Μαραθ(ώνιος) καὶ τὸ ἐν στίχῳ ιζ' *Ἐργαδ*(εύς).

11

Φίλ)οι γοργοὶ
κα)ὶ συστάται
Ἀ)θήναιος
Η)ρακλέων
Τρύφων
Πρωτᾶς
Διονύσιος
Ἀμμώνιος
Στράτων
Διονύσιος
Ιων Διόνικος
Δημυλᾶς
Πραξᾶς
Ἀγάθων
Βάκχιος
Ἐπι. . .ος
Ἀγαθόπους
Ῥόδων
Ἀττικὸς
Ἀντίπατρος.

Ἔχει τ' ἀνωτέρω γράμματα στηλίδιον λίθου Πεντελικοῦ, ὕψους 0,35, πλάτους 0,19, πάχους 0,05½, κεκοσμημένον ἄνω μὲ γεισωμάτιον καὶ ὀρθοκεράμους. Βλάβην ἔπαθε μικράν, ἀποκρουσθείσης πάλαι τῆς ἄνω ἐπὶ ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι γωνίας, ἐξ οὗ ἔλειψαν καί τινα ὀλίγα γράμματα εὐσυμπλήρωτα, ὡς τὰ βλέπει ὁ ἀναγνώστης προστεθειμένα ὑπ' ἐμοῦ.

Εἶναι δὲ ὁπωσοῦν περίεργος ὁ λίθος, καθ' ὅσον παρουσιάζεται ὡς τὸ πρῶτον, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, *αὐθύπαρκτον* μνημεῖον, ἐν ᾧ μετὰ φιλοκαλίας τινὸς ἀνεγράφησαν ἔφηβοι φίλοι ἀλλήλοις γενόμενοι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐφηβείας. Μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῶν ἐφηβικῶν μαρμάρων ἀνεγινώσκομεν τοιαύτας φίλων ἀναγραφὰς ὡς ἐν προσθήκης μέρει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐγκεχαραγμένας. Ἴδε C. I. A. III, 1, ἀριθ. 1078, 1079, 1082, 1084, 1095, 1102, 1111, ἐν οἷς ἀριθμοῖς ποικίλως διατυποῦται ἡ κεφαλίς· φίλοι γοργοί, φίλοι γοργοὶ γνήσιοι, οἱ πιστοὶ φίλοι, φίλοι καὶ συνστάται, ἀδελφοὶ καὶ συνστάται, ἐμνήσθη Ἀρχιμήδης τῶν φίλων καὶ συνεφήβων, καὶ εἴ τις ἄλλος τύπος διέλαθέ με.

12

Ἡ μήτηρ
. . . . .έως θυγάτηρ Ἀντίοχον Ͱ. . . . .
. . . . .Φ)αληρέως Εἰλυθείᾳ.

Πλακοειδὲς χαμηλὸν βαθρίδιον λίθου Ὑμηττίου, ὕψους τοῦ ἀρχικοῦ 0,07, μήκους δὲ τοῦ νῦν σωζομένου 0,27 καὶ βάθους ὡσαύτως 0,15, ἔχει τὰ ἀνωτέρω. Ὁ α' στίχος ὁ βραχὺς εἶναι ἀνελλιπής, ἐκολοβώθησαν δὲ πολύ, ὁ β' μὲν ἑκατέρωθεν, ὁ γ' δὲ ἀριστερόθεν μόνον, ἐν οἷς θὰ ἦτό ποτε κεχαραγμένον τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς καὶ τὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀντιόχου, δηλ. τοῦ ἀνδρὸς τῆς ποιησάσης τὴν ἀνάθεσιν. Τὸ τέλος τοῦ γ' στίχου δὲν εἶναι ἐλλιπές· δὲν ἐχαράχθη μόνον τὸ ι τῆς δοτικῆς ὡς περιττόν. Ὑποθέτω, ὅτι δυστοκήσασα ἡ μήτηρ ἀνέθηκε τὸν υἱῶκάν της τῇ ἐλευθερωσάσῃ αὐτὴν καὶ αὐτὸν θεᾷ Εἰλυθείᾳ, (ὡς ἐδῶ γράφεται τὸ ὄνομα, ἀλλοῦ δὲ ἀλλέως). Τὸ χάραγμα τῶν γραμμάτων εὔτεχνον καὶ ἐπιμελέστατον. Παρατηρῶ δέ, ὅτι μετὰ τὸ Ἀντίοχον ὀρθὴ σωζομένη κεραία δὲν εἶναι ὑπόλειμμα, ὡς ἤθελέ τις ὑποθέσῃ τοῦ γράμματος Τ, ἵνα γίνῃ συμπλήρωσις εὐχερής: Τ(*ὸν υἱόν*), ἀλλὰ κρύπτεται ἐκεῖ ἄλλο γράμμα, ἴσως Κ ἢ Η, διότι ἔχει ἡ κεραία ἐν τῷ μέσῳ της πρὸς τὰ δεξιὰ ἀρχήν τινα περαιτέρω ἐγκολάμματος, μεθ' ὃ ἐκλείπει ὁ λίθος.

Ἀφοῦ ταῦτα ἔγραψα, εἶδα ἀνελπίστως, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ ἤδη πρὸ 55 ἐτῶν εἶχεν ἐκδοθῇ ὑπὸ τοῦ Πιττάκη (ἐν Anc. Athènes, σελ. 17), ἀλλὰ ἀπιστεύστως παρηλλαγμένη· διὸ οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδόται Ἀλ. Ῥαγκαβῆς καὶ Κ. Keil ἐσφάλησαν δοκιμάζοντες συμπληρώσεις, πολὺ δὲ πλέον ἐσφάλη ὁ Dittenberger ἐν τῷ C. I. A. III, 1, ἀριθ. 925. εἰ καὶ εἶχεν αὐτὸς πρὸ ὀφθαλμῶν ἀντίγραφον τέλειον καὶ ἀκριβὲς τοῦ Ross, τοῦ ἰδόντος ποτὲ τὸν λίθον ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ καθαιρουμένῳ νῦν λουτρῷ τῷ πλησίον τῆς οἰκίας Λύτσικα, ὁπόθεν ἡ ἡμετέρα Ἑταιρία τὸν ἤγαγε πάλιν ἐσχάτως εἰς φῶς. Οὐδὲν ἐγὼ τῶν ἄνω γεγραμμένων μου μεταβάλλω.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Ἰουλίου 1890.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(Συνέχεια)[1]

57 α.

. . . .	. . . .
. . . .	. . . .
. . . . . . ΛΥΡΑΓ	. . . . . . ἀρ]γυρᾶ Γ
. . . . ΟΝ//////	. . . . ον //////
//////////////////////	//////////////////////
. . . . ΥΡΑΙΙΙΙ	. . . . . . ἀργ]υρᾶΙ ΙΙΙ
. . . . Ν //////	. . . . ν//////
. . . .	. . . .

Ἀναγινώσκονται ταῦτα κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς *ὀπισθίας* ἐπιφανείας τοῦ λίθου, ὃν ἀνωτέρω (σελ. 101-102) ἐδημοσίευσα καὶ ὃν ἐξ ἀβλεψίας ὡς οὐχὶ *ὀπισθόγραφον* καὶ ὡς *πεντελικὸν* ἀκόμη ὑπέλαβον[2]· ὡς βλέπει νῦν ὁ ἀναγνώστης ὁ λίθος ἦτο καὶ αὐτὸς ὄντως ὀπισθόγραφος, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας του ἐπιφανείας ταῦτα μόνον ἠδυνήθην νἀναγνώσω τὰ γράμματα, καίπερ νῦν (τὸ πάθημα μοὶ ἐγένετο, ὡς εἰκός, μάθημα) μετὰ προσοχῆς καὶ διὰ τοῦ φακοῦ ἐξήτασα αὐτόν· πείθομαι μάλιστα ὅτι καθ' ὅλην του ταύτην τὴν ἐπιφάνειαν δὲν ἦτο ἐξ ἀρχῆς ἐπιγεγραμμένος· ἀλλὰ καὶ *πεντελικὸς* δὲν εἶναι ὁ λίθος, ἀφοῦ δοκιμάσας αὐτὸν διὰ σφύρας πολλὴν ἠσθάνθην τὴν ἀπ' αὐτοῦ *θειώδη* ἐκείνην ὀσμήν, ἥτις εἶναι παντάπασιν ἀλλοτρία τοῦ πεντελησίου μαρμάρου[3].

58.

```
Π Ι Π Π Ο Ν Ο Ν Λ Ι
Τ Ο Ι Η Ε Ρ Ο Ι Τ Ο Ι Ι Α Τ
Γ Α Ρ Α Τ Ο Ν Γ Ρ Ο Τ Ε Ρ Ο
Γ Α Ρ Α Κ Ο Ⱶ Α Κ Ρ Ε Τ Ο Ν
Ο Ι Κ Ε Μ Α Τ Ο Ν Μ Ι Ϟ Θ Ο Ϟ Ι Ϟ

  Ν Α Ⱶ Ο Μ Α Τ Α Δ Ε
  Ι Θ Ο Ν Τ Ο Μ Ε Α Ι Λ Ι Ν Α Ι Ο Ν Κ Α Ι Ϟ Τ Ε Ρ////  | ////Θ Ε Ν
    Υ Ϟ Ι Ⱶ Ι Θ Α Λ Ο Λ Ο Ι Ϟ
      Ο Κ Ο Μ Ι Κ Ο Ν
          Ρ Λ Ο Ι Ϟ Τ Ο Μ Γ Ο Ρ Ι Ν Ο Ν
            'Τ Ο Μ Ε Τ Ο Μ Μ Ε Ⱶ Α Ν Ο Ν
            Λ Ο Ι Ϟ Τ Ο Μ Μ Ε Ⱶ Α Ν Ο Ν
              Λ Τ Α

                    Ͻ Ν
                        Ͻ Ν
                      //// Γ Ο Ι Ο Ι Ϟ
                          Ο Ν Ι
```

[1] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1890, σελ. 69 καὶ ἑξῆς.

[2] Ἀναγνωσθήτω ἀνωτέρω ἐν σελ. 102ᾳ καὶ στίχ. 8ῳ τῆς ἐπιγραφῆς, στίχ. δὲ 12ῳ τοῦ κειμένου *ἕκται Φωκα[ίδες]*, ὡς ἐλέγοντο ταῦτα τὰ νομίσματα (καὶ ἁπλῶς *Φωκαΐδες* ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις) ὅπερ εὐθὺς μετὰ τὴν τύπωσιν τοῦ προηγουμένου τεύχους τῆς Ἀρχ. Ἐφημ. καὶ ὁ ἴδιος παρετήρησα ἐντυχὼν τῇ λέξει ἐν τῷ Bull. de Corr. Hellén. (1890, σελ. 1 καὶ 420) καὶ ὁ φίλος Σβορῶνος μοὶ ὑπέδειξεν ὑπομνήσας μοι καὶ τὰ ἄλλα χωρία, ἔνθα ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ προσθεὶς ὅτι Φωκαΐδας (ἦσαν δὲ τὸ $^1/_6$ τοῦ στατῆρος) κέκτηται καὶ τὸ ἡμέτερον Νομισματικὸν Μουσεῖον.

[3] Καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Lepsius ἀποδέχεται ὡς ὀρθὴν τὴν τῆς πείρας ταύτην παρατήρησιν καὶ βεβαιοῖ ὡσαύτως ὅτι ὄντως ἡ τοιαύτη ὀσμὴ εἶναι ὅλως ἀλλοτρία τοῦ πεντελικοῦ μαρμάρου τοῦ τε πρεσβυτέρου καὶ τοῦ νεωτέρου κατὰ τὴν γεωλογικὴν ἡλικίαν (παράβ. Griechische Marmorstudien, σελ. 19 καὶ σελ. 23).

. . . .
[ἱππόνων μίσθωσις;]
τῷ Ἥρωι τῷ ἰα[τρῷ;
παρὰ τῶν πρότερο[ν
παρὰ Κωλακρετῶν·
οἰκημάτων μίσθωσις.

Ἀ]ναλώματα τάδε·
λ]ίθων τομὴ Αἰγιναίων καὶ Στειρ[ιᾶ]θεν
βο;]υσὶ λιθαγωγοῖς
ἱππ;]οκομικόν;
λιθου]ργοῖς τῶν πωρίνων
. . . . . τομὴ τῶν μελάνων[1]
λιθουρ]γοῖς τῶν μελάνων·
. . . . . . ατα.

. . . . ον
. . . . ον
. . . . ποιοῖς
. . . . ονι .

Ἀναγινώσκονται τἀνωτέρω κατὰ τὴν πρὸ Εὐκλείδου γραμματικὴν καὶ κατὰ τὴν στοιχηδὸν γραφὴν (μόνον ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ὁ χαράκτης, ἔγραψε τὰ δύο ΙΙ εἰς τὸν τόπον ἑνὸς μόνον γράμματος) γεγραμμένα διὰ χαρακτήρων πάνυ καλῶν ἐπὶ θραύσματος στήλης λίθου πεντελικοῦ, οὗ τὸ πάχος ὁλόκληρον σῳζόμενον εἶναι 0,10 τοῦ Γ. Μ., τὸ δὲ μέγιστον νῦν σῳζόμενον ὕψος του 0,26 μόλις καὶ τὸ πλάτος (ἐπίσης τὸ μέγιστον σῳζόμενον) 0,33 περίπου. Ὁ λίθος πάντοθεν τεθραυσμένος ὤν, σῴζει μόνον ἐν μέρει πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ χεῖλός του, ἔφερε δὲ οὐ μόνον τὴν ἐνεπίγραφον ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὄπισθεν ταύτης, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὴν τῶν στενῶν του, ὡς φαίνεται, πλευρῶν, ὡμαλισμένην. Καὶ ὅμως δὲν ἦτο *ὀπισθόγραφος*, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ περισωθὲν ἡμῖν θραῦσμα οὐδαμοῦ κατὰ τὴν ὄπισθεν ἐπιφάνειαν δὲν διέκρινα ἐγὼ γράμματα καὶ μόνον κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς στενῆς αὐτοῦ πλευρᾶς, τῆς σῳζομένης εἰς ὕψος περίπου 0,20, ἀνέγνων τὰ τρία ἐκεῖνα γράμματα (καὶ ὄχι ἄλλα) ΘΕΝ οἱονεὶ ὡς συνέχειαν τοῦ 7ου στίχου γεγραμμένα καὶ μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἐξηγήσω αὐτὰ τὰ ἐξέλαβον τῷ ὄντι ὡς τούτου τοῦ στίχου (τοῦ 7ου) μέρος ὄντα καὶ συνεπλήρωσα ὡς ἐν τῇ μεταγραφῇ μου φέρεται συμπεπληρωμένος[1]. Οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ἄδηλον μένει ἂν καὶ πρὸς τὰ κάτω ἔφερεν ὁ λίθος καὶ ἄλλα γράμματα, διότι τὸ νῦν σῳζόμενον αὐτοῦ ὑπὸ τὸν 17ον στίχον *ἄγραφον μέρος* εἶναι τοσοῦτον περίπου, ὅσον καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ 5ου καὶ 6ου καὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ 13ου καὶ 14ου στίχου διάστημα καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει εἰμὴ ὅτι, ἂν ὑπῆρχον καὶ ἄλλα γράμματα, νέα ἤρχιζε καὶ ἐκεῖ παράγραφος.

Περὶ τῆς μεταγραφῆς (μετέγραψα δὲ ἐγώ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἰς τὴν μετ' Εὐκλείδην γραμματικὴν τἀναγνωσθέντα καὶ τὴν ὅλως συνήθη παρ' ἡμῖν γραφὴν) καὶ τῶν συμπληρώσεών μου ἀνάγκη νὰ παρατηρήσω τἀκόλουθα. Τοῦ πρώτου στίχου τὰ κατὰ τὸ ἥμισυ μόλις σῳζόμενα γράμματα δὲν εἶναι πολὺ σαφῆ· καὶ ὅμως νομίζω ὅτι ἀνεγινώσκετο ἐκεῖ, ὅ,τι ἐν τῇ μεταγραφῇ μου ἔγραψα, χωρίς, ἐννοεῖται, νὰ δύνωμαι νὰ εἴπω καὶ πλείονά τινα περὶ τῶν *ἱππώνων*, οὔτε τίνι τρόπῳ συνεδέοντο ταῦτα πρὸς τὰ κατωτέρω καθὼς καὶ ταῦτα πρὸς ἄλληλα καὶ μάλιστα ὁ δεύτερος στίχος, ὃν ὅμως ἄλλως νἀναγνώσω δὲν ἠδυνάμην· ἐννοεῖται δὲ οἴκοθεν ὅτι ἂν καὶ ἄλλα εἶχον πρὸς τὰ δεξιὰ γράμματα οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι μοὶ εἶναι ἄδηλον. Φανερὸν ὅμως ὅτι πρὸς τἀριστερὰ ἤρχιζον μὲν κυρίως οἱ στίχοι ἐκεῖ ὅπου καὶ νῦν ἀρχίζουν οἱ πρῶτοι πέντε, ἀλλ' ἀριστερότερα αὐτῶν ὑπῆρχον ἀναμφιβόλως ἀναγεγραμμένοι οἱ διάφοροι ἀριθμοί, εἵποντο δὲ μετὰ τὰς προσόδους αἱ δαπάναι (ἀναλώματα)· ἀλλὰ πῶς πρέπει ἆρά γε νἀναγνωσθῶσιν οἱ στίχοι 7ος, 8ος καὶ 9ος; λίθων τομὴ Αἰγιναίων· καὶ Στειριᾶθεν βουσὶ λιθαγωγοῖς ἱπποκομικόν, ἢ λίθων τομὴ Αἰγιναίων καὶ Στειριᾶθεν· βουσὶ λιθαγωγοῖς ἱπποκομικόν; ὁμολογῶ ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἀναγνώσεις πολὺ σαφὲς δὲν παρέχουσι νόημα· ἐν γένει δὲ τὰ τοῦ λίθου εἶναι ἀσαφῆ διὰ τὸ κολοβὸν αὐτοῦ μάλιστα· γράψας δὲ ἐν τῷ 9ῳ στίχῳ *ἱπποκομικόν* (λέξιν οὐ μόνον ἐν τοῖς ἐν χερσί μου τοὐλάχιστον λεξικοῖς μὴ ἀπαντῶσαν, ἀλλὰ καὶ νόημα μὴ

[1] Οὕτως ὀνομάζονται πιθανώτατα λίθοι ἐλευσινιακοί, ὧν ἡ χρῆσις εἰς οἰκοδομὴν τῶν τοίχων τοῦ *Μεγάρου* κατὰ τὸν 5ον π. χ. αἰῶνα πιστοῦται ὑπὸ τῶν σωθέντων ἐρειπίων.

[1] Εἶχα συμπληρώση κατ' ἀρχὰς δοκιμῆς χάριν *στέργουσι λιθαγωγοῖς*, ἀλλ' οὐ μόνον ἡ ἔννοια δὲν ἐφαίνετό μοι ἁρμόζουσα, ἀλλὰ καὶ τὰ τρία ἐκεῖνα γράμματα ΘΕΝ τῆς στενῆς πλευρᾶς, οὕτω μόνα μένοντα ἦσαν ὅλως ἀνεξήγητα ἐνῷ ἠδύνατο σὺν τούτοις νἀποτελεσθῇ, ὡς ὀρθῶς σεβαστὸς φίλος μοὶ ὑπέμνησεν, ἐπίρρημά τι ἐκεῖ τοπικόν.

πάνυ σαφὲς ἐνταῦθα παρέχουσάν μοι) ἔγραψα ἁπλῶς δοκιμῆς χάριν καθ' ὑπόδειξιν καὶ ταύτην φίλου ἀνδρός, ἀφοῦ ἄλλην δυναμένην νὰ συμπληρώσῃ τὸ χάσμα (τρία βεβαίως πρέπει νὰ ὑποτεθῶσι τὰ πρὸς τἀριστερὰ ἀπολεσθέντα γράμματα) δὲν εὕρισκον. Ἂς σημειώσω δὲ ἐνταῦθα, ὅ,τι ἐν ἀρχῇ ἐλησμόνησα νὰ πράξω, ὅτι ὁ λίθος εὑρέθη ἐντετειχισμένος εἴς τινα τῶν τοίχων τῶν περὶ τὴν κατὰ τὸν Ἅγιον Ζαχαρίαν Βυζαντινὴν ἐκκλησίαν ἐρειπίων Βυζαντινῶν ἢ καὶ Ῥωμαϊκῶν οἰκοδομημάτων.

59.

ΤΑΕΠΙΚΡΑΝΑΤΩΝΚΙΟΝΩΝΤΩΝΕΙΣΤΟΠΡΟΣΤΩΙΟ.
ΤΟΕΛΕΥΣΙΝΙΤΕΤΤΑΡΑΚΑΙΔΕΚΑΑΓΑΓΕΙΝΠΕ.
ΤΕΛΗΘΕΝΕΛΕΥΣΙΝΑΔΕΤΡΙΑΩΣΑΝΠΑΡΑΑΒ . . .
ΑΡΑΤΟΥΛΙΘΟΤΟΜΟΥΚΑΤΑΛΙΘΟΝΤΗΝΜΙ . . . . .
ΠΟΙΟΥΜΕΝΟΣΜΕΓΕΘΟΣΤΩΝΛΙΘΩΝΤΩΝ . . . . . .
ΚΑΜΗΚΟΣΚΑΙΠΛΑΤΟΣΑΝΩΘΕΝΚΑ- . . . .
ΝΕΠΤΑΠΟΔΩΝΠΑΛΑΣΤΗΣΔΕΟΝΤΩ . . . .
ΚΑΤΩΘΕΝΔΕΚΑΤΑΤΟΝΑΥΧΕΝΑΣ- . . . .
ΑΤΗΝΔΙΑΜΕΤΡΟΝΠΕΝΤΕΠΟΔΩ . . . .
ΤΨΛΟΙΝΥΨΟΣΤΡΙΩΝΠΟΔΩΝΔ . . . .
ΔΕΟΝΤΩΝΤΑΔΕΓΩΝΙΑΙΑΔ` . . . .
ΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΤΟΔΕΠ///ΑΤΟ . . . .
ΙΑΝΩΘΕΝΚΑΙΚΑΤΩΘΕΝ . . . .
ΙΙΩΤΩ ΝΔΩ ΔΕΚΑΚΑΘ . . . .
ΕΡΟΝ ΟΠΟ Α Ν ΚΕ Λ . . . .
ΔΕΣΥΝΕΧ Ω Σ ΕΑΝ . . . .
ΚΟΙΚΟΜΙ Ι Ω . . . .
ΡΩΤΟ ΥΣΠΑ Ρ . . . .
ΑΙΤΟ ΥΣΔΕ . . . .
ΤΟΜΟ ΙΕΠ . . . .
ΟΤΤΟ ΣΠ . . . .
ΗΣΔΗ Μ . . . .
ΙΑΝ . . . .
. . . .

Τὰ ἐπίκρανα τῶν κιόνων τῶν εἰς τὸ Πρόστωιο[ν
τὸ Ἐλευσῖνι τέτταρα καὶ δέκα ἀγαγεῖν Πε[ν-
τέληθεν Ἐλευσῖνάδε, τρία ὡς ἂν παρα(λ)άβ[ηιπ-
α]ρὰ τοῦ λιθοτόμου κατὰ λίθον τὴν μί[σθωσιν ;
ποιούμενος· μέγεθος τῶν λίθων τῶν [μὲν δώδε-
κα μῆκος καὶ πλάτος ἄνωθεν κα[τὰ τὴν διάμετρο- ;
ν ἑπτὰ ποδῶν παλαστῆς δεόντω[ν καὶ δακτύλου ;
κάτωθεν δὲ κατὰ τὸν αὐχένα σ[τενότερα ; κατ-
ὰ τὴν διάμετρον πέντε ποδῶ[ν καὶ δυοῖν δακ-
τ(ύ)λοιν, ὕψος τριῶν ποδῶν δ[υοῖν δακτύλοιν
δεόντων, τὰ δὲ γωνιαῖα δ[ύο ; τὸ μὲν ὕψος ὅμοια ;
τοῖς ἄλλοις, τὸ δὲ π[λ]άτο[ς καὶ τὸ μῆκος ἔστα- ;
ι ἄνωθεν καὶ κάτωθεν [κατὰ τὴν διάμετρον με- ;
ίζω τῶν δώδεκα καθ. . . . . [ἑκάτ-;
ερον ὁπό(τ;)αν κελ[εύσηι ; . . . .
δὲ συνεχῶς ἐὰ[ν. . . . .
κοὶ κομίζων[ται ; . . . . .π-;
ρώτους παρ . . . .
αι τοὺς δὲ. . . . . [οἱ λιθο- ;
τόμοι ἐπ. . . . .
οττος πα . . . .
ης δημ. . . . .
ιαν . . . .
. . . .

Ἀναγινώσκονται τἀνωτέρω ἐπὶ τεμαχίου στήλης ὑμηττείου λίθου ἐχούσης καὶ ἁπλοῦν ἀετωμάτιον. Ὕψος τὸ μέγιστον σῳζόμενον 19+11=0,30, πλάτος ὁλόκληρον σῳζόμενον κατὰ τὸ ἀετωμάτιον καὶ τὸν πρῶτον στίχον μόνον τῆς ἐνεπιγράφου ἐπιφανείας 0,24-0,25 καὶ πάχος 0,055-0,06. Ὁ χαράκτης ἐσκόπει, ὡς φαίνεται, νὰ ἐγχαράξῃ ἐπὶ τοῦ λίθου τὸ δοθὲν αὐτῷ κείμενον κατὰ τὴν στοιχηδὸν γραφήν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε καὶ ἐντεῦθεν οὐ μόνον ὁ δεύτερος στίχος ἔχει δύο ὀλιγώτερα γράμματα τοῦ πρώτου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς στίχους 14ον καὶ 15ον (ὅπως νῦν σῴζονται) κατὰ ἓν γράμμα ἡ στοιχηδὸν γραφὴ διαταράσσεται, διατεταραγμένη δέ πως ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῶν γραμμάτων τοὐλάχιστον φαίνεται καὶ κατὰ τοὺς στίχους 5ον, 13ον, 17ον καὶ 21ον οὖσα. Ἂν λοιπὸν καὶ κατὰ τὰς γενομένας ὑπ' ἐμοῦ συμπληρώσεις εἰς τοὺς πλείστους αὐτῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων δὲν εἶναι πάντοτε ὁ αὐτός, τοῦτο δὲν εἶναι βεβαίως λόγος νὰ ὑποληφθῶσιν αὗται ὡς μὴ ὀρθῶς ἔχουσαι καὶ μόνον ἴσως περὶ τοῦ 6ου στίχου δύναται νὰ ὑπάρξῃ τις ἀμφιβολία, ἔνθα ἀληθῶς τὰ γράμματα κατὰ τὴν συμπλήρωσίν μου ἔπρεπε νὰ ὦσι 37, ἤτοι τρία περισσότερα τῶν ὅσων ἔχουσι οἱ περισσότεροι αὐτῶν. Ὅτι δὲ ὁ χαράκτης ὑπέπεσε καὶ εἰς ἄλλα τινὰ ἁμαρτήματα μαρτύριον ἡ τελευταία λέξις τοῦ 3ου στίχου ἄνευ τοῦ Λ γραφεῖσα καὶ ἡ πρώτη τοῦ 10ου ἔνθα ἀντὶ Υ ἔγραψε Ψ. Ἁμάρτημά τι δὲ αὐτοῦ ὑποκρύπτεται καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 15ου στίχου.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι περίπου οἷον καὶ τὸ τοῦ λίθου, ὃν τὸ πρῶτον ἐδημοσίευσα ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ (Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, σελ. 1 καὶ ἑξ. πίν. 1) καὶ τὸν ὁποῖον ἐπίσης εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς Φιλωνείου Στοᾶς ἀνέφερα. Ὅτι δὲ καὶ ὁ νῦν δημοσιευόμενος εἰς τὴν αὐτὴν Στοὰν ἀναφέρεται ὑπολαμβάνω ἐγὼ ὡς ἀναντίρρητον. Καὶ οὗτος ἀναγράφει ἐν ἀρχῇ τοὐλάχιστον τὴν ἐργωνίαν τῆς μεταφορᾶς ἐκ τῆς Πεντέλης εἰς τὴν Ἐλευσῖνα τῶν δεκατεσσάρων κιονοκράνων διὰ τοὺς δεκατέσσαρας αὐτῆς κίονας καὶ κυροῖ καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην ὅτι ὄντως δεκατέσσαρας εἶχε κίονας ἡ ἐν λόγῳ Στοά. Ἀσαφῆ μόνον μοὶ εἶναι τὰ λεγόμενα τοῦ τρίτου στίχου, διατὶ δηλ. *τρία* μόνον ὁ ἐργολάβος θὰ μετέφερεν, ὡς ἂν παρελάμβανεν παρὰ τοῦ λιθοτόμου, ἐνῷ κατωτέρω ὁρίζονται σαφῶς αἱ διαστάσεις αὐτῶν, τῶν τε ἄλλων δώδεκα δηλ. καὶ τῶν δύο γωνιαίων, ἄν, ὡς νομίζω, αἱ συμπληρώσεις μου εἶναι ὀρθαί. Κρῖμα τῷ ὄντι ὅτι ὁ λίθος περιῆλθεν ἡμῖν οὕτω κολοβός, οὐδ' ὑπάρχει μεγάλη ἐλπὶς νὰ εὑρεθῇ καὶ ἄλλο αὐτοῦ τεμάχιον. Τὸ μέρος ἔνθα τὸ νῦν δημοσιευόμενον θραῦσμα εὑρέθη (παρὰ τὸν μεσαῖον στρογγύλον Πύργον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Περιβόλου) ἐξηρευνήθη σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν. Ἀλλὰ καὶ οὕτω κολοβὸς ὢν οὐ μόνον μᾶς διδάσκει καὶ αὐτός, ὡς ἐρρήθη, ὅτι δεκατέσσαρας εἶχεν ἡ Φιλώνειος Στοὰ κίονας, ἀλλ' ὅτι καὶ *Πρόστῳον* ἐκαλεῖτο αὕτη ἐν τῇ ἐπισήμῳ γλώσσῃ. Οὕτω δὲ πρέπει νὰ γραφῇ, νομίζω νῦν, *προστώιου* ἀντὶ τοῦ *προστύλου* καὶ ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ 26ου στίχου τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν μετὰ τοσοῦτον ἀληθῶς diviniorіs mentis[1] συνεπλήρωσαν ὅ τε ἡμέτερος Τσούντας (Ἀρχ. Ἐφημ. 1888, σελ. 113 καὶ ἑξῆς) καὶ ἔτι πληρέστερον ὁ κ. Foucart (Bull. de Corr. Hellén. 1889, σελ. 424 καὶ ἑξῆς) ἐάν, ὅπερ φαίνεται πιθανώτατον ὄν, περὶ τῆς οἰκοδομίας αὐτῆς ὄντως ἐγίνετο καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ λίθῳ λόγος (Foucart ἔ. ἀ. σελ. 447). Ὅτι δὲ ἡ πρόναος Στοὰ

[1] Τὴν φράσιν ἐδανείσθην ἐκ τῆς Revue Archéologique (1890, σελ. 264) ἔνθα ὅμως παραδόξως πως ἡ divinior mens ἀποδίδεται εἰς τὸν κ. Foucart μόνον, ὅλως ἀποσιωπωμένου τοῦ ἡμετέρου Τσούντα. Ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι οὐχ ἧττον ἀληθῶς παράδοξον ἀνέγνωσα ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι τοῦ ἀξιολόγου τούτου Γαλλικοῦ περιοδικοῦ. Τίθεται δηλ. εἰς ἀμφιβολίαν ἡ γνησιότης γλυπτῶν τινῶν ἔργων ἐξ Ἐλευσῖνος ἐσχάτως εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον μετενεχθέντων. Ὑποθέτω ὅτι ἡ ἀμφιβολία ἐγεννήθη εἰς τὸν νοῦν τοῦ σοφοῦ ἀρθρογράφου τῆς Revue Archéologique διότι καὶ ὁ κ. Gardner, ἐξ οὗ παρέλαβεν τὴν εἴδησιν, (Journal of Hellenic Stud. 1889, p. 271) ἔγραψεν πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ὑπονοίας (ἀφοῦ παρ' ἀξίαν ἀληθῶς ἐπ' ἐσχάτων διεφημίσθη καὶ ἡ Ἐλευσὶς ὡς τόπος δῆθεν κιβδηλοποιήσεως ἀρχαίων ἔργων) ὅτι ταῦτα εὑρέθησαν under proper supervision and so their authenticity is beyond suspicion, ἐνῷ θὰ ἤρκει, νομίζω, ἁπλῆ ἡ μνεία ὅτι ταῦτα εὑρέθησαν ἐν ταῖς ὑπ' ἐμοῦ ἐφορευομέναις ἀνασκαφαῖς νὰ πιστώσῃ τὸ γνήσιον αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀνεξήγητον μοὶ εἶναι διατὶ ἀμφιβάλλων καὶ κατὰ τὸ 1890 γράφων ὁ κ. Reinach τὸ Chronique d'Orient δὲν προσέδραμεν καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα Πρακτικὰ (τοῦ ἔτους 1888ου, σελ. 27) ἔνθα *ἐπίσημος* περὶ αὐτῶν γίνεται λόγος (παραβ. προσέτι καὶ Πρακτ. τοῦ ἔτους 1883ου σελ. 6, καὶ τοῦ 1887ου σελ. 51). Ὄντος δὲ περὶ τούτων ἐνταῦθα τοῦ λόγου, ἂς μὴ παραλείψω νὰ προσθέσω ὅτι ἀνακριβῶς λέγεται ὅτι ὁ ἀνὴρ περιβάλλει τὴν γυναῖκα διὰ τοῦ βραχίονος, ἐνῷ τοὐναντίον ἡ γυνὴ περιβάλλει διὰ τοῦ ἰδικοῦ της τὸν ἄνδρα ὡς καὶ ἐν τῷ συμπλέγματι τοῦ Παρθενῶνος καὶ προσέτι ὅτι ἡ γυνὴ ἡ κρατοῦσα παῖδα ἐπὶ τῶν γονάτων της μείζονα δεικνύει κατὰ τὴν γνώμην μου ὁμοιότητα πρός τινας τοῦ Ἐρεχθείου γλυφὰς (παράβ. R. Schöne, Gr. Reliefs, Taf. IV, 1 A, ἀριθ. 2).

ἦν ἐξ ἀρχῆς προμεμελετημένη καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰκτίνου καὶ ἔμελλέ ποτε νὰ κτισθῇ ἔχω ἤδη ἐγὼ δηλώση πρὸ πολλοῦ, εἰς αὐτὴν ἀποδοὺς καὶ ἕτερον λίθον οὐ πολὺ ἀρχαιότερον τοῦ ὑπὸ Τσούντα καὶ Foucart συμπληρωθέντος καὶ εἰς τὸν αὐτὸν εὑρεθέντα τόπον[1].

60.

ΕΠΙΠΕΛΟΠΟΣΑΡΧΟΝΤΟΣΕΠΙΤΗΣΠΤΟΛΕΜΑΙΙΔΟΣΔΩΔΕΚΑΤΗΣΠΡΥΤΑΝΕΙΑΣ
ΗΙΔΙΟΝΥΣΙΚΛΗΣΔΙΟΝΥΣΙΟΥΕΚΑΛΗΘΕΝΕΓΡΑΜΜΑΤΕΥΕΝΣΚΙΡΟΦΟΡΙΩΝΟΣΕ
ΚΤΕΙΕΠΙΔΕΚΑΕΚΤΕΙΚΑΙΔΕΚΑΤΕΙΤΗΣΠΡΥΤΑΝΕΙΑΣΕΚΚΛΗΣΙΑΕΝΤΩΙΘΕ
ΑΤΡΩΙΤΩΝΠΡΟΕΔΡΩΝΕΠΕΨΗΦΙΖΕΝΡΗΞΙΩΝΔΑΜΑΤΡΙΟΥΘΟΡΑΙΕΥΣΚΑΙΣΥΜ
ΠΡΟΕΔΡΟΙΕΔΟΞΕΝΤΕΙΒΟΥΛΕΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΑΡΧΙΠΠΟΣΑΡΧΙΟΥΒΑΤΗΘΕΝ
ΕΙΠΕΝ ΥΠΕΡΩΝΑΠΑΓΓΕΛΛΕΙΟΔΗΜΑΡΧΟΣΟΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝΥΠΕΡΤΩΝΘΥΣΙ
ΩΝΩΝΕΘΥΣΕΝΤΟΙΣΤΕΑΛΩΙΟΙΣΚΑΙΤΟΙΣΧΛΟΙΟΙΣΤΕΙΤΕΔΗΜΗΤΡΙΚΑΙΤΕΙ
ΚΟΡΕΙΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΘΕΟΙΣΟΙΣΠΑΤΡΙΟΝΗΝΣΥΝΕΤΕΛΕΣΕΝΔΕΚΑΙΤΗΝΤΩΝ
ΚΑΛΑΜΑΙΩΝΘΥΣΙΑΝΚΑΙΤΗΝΠΟΜΠΗΝΕΣΤΕΙΛΕΝΚΑΤΑΤΑΠΑΤΡΙΑΜΕΤΑ
ΤΟΥΙΕΡΟΦΑΝΤΟΥΚΑΙΤΩΝΙΕΡΕΙΩΝΠΡΟΣΔΑΠΑΝΗΣΑΣΕΙΣΤΑΥΤΑΠΑΝΤΑΟΥ
ΚΟΛΙΑΕΚΤΩΝΙΔΙΩΝΚΑΙΑΠΑΓΓΕΛΛΕΙΓΕΓΟΝΕΝΑΙΤΑΙΕΡΑΚΑΛΑΚΑΙΣΩΤΗΡΙΑ
ΤΥΧΕΙΑΓΑΘΕΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΕΙΒΟΥΛΕΙΤΟΥΣΛΑΧΟΝΤΑΣΠΡΟΕΔΡΟΥΣΕΙΣΤΗΝ
ΕΠΙΟΥΣΑΝΕΚΚΛΗΣΙΑΝΧΡΗΜΑΤΙΣΑΙΠΕΡΙΤΟΥΤΩΝΓΝΩΜΗΝΔΕΞΥΜ
ΒΑΛΛΕΣΘΑΙΤΗΣΒΟΥΛΗΣΕΙΣΤΟΝΔΗΜΟΝΟΤΙΔΟΚΕΙΤΕΙΒΟΥΛΕΙΤΑΜΕΝΑ
ΓΑΘΑΔΕΧΕΣΘΑΙΤΑΓΕΓΟΝΟΤ////Ε////ΤΟΙΣΙΕΡΟΙΣΟΙΣΕΘΥΣΕΝΕΦΥΓΙΕΙΑΙΚΑΙ
ΣΩΤΗΡΙΑΙΤΗΣΤΕΒΟΥΛΗΣΚΑΙΤΟΥΔΗΜΟΥΚΑΙΠΑΙΔΩΝΚΑΙΓΥΝΑΙΚΩΝΚΑΙΤΩΝ
ΦΙΛΩΝΚΑΙΣΥΜΜΑΧΩΝΕΠΑΙΝΕΣΑΙΔΕΤΟΝΔΗΜΑΡΧΟΝΤΟΝΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝΠΑΜ
ΦΙΛΟΝΑΡΧΟΝΤΟΣΕΛΕΥΣΙΝΙΟΝΚΑΙΣΤΕΦΑΝΩΣΑΙΜΥΡΡΙΝΗΣΣΤΕΦΑΝΩΙΩΙΠΑ
ΤΡΙΟΝΕΣΤΙΝΕΥΣΕΒΕΥΑΣΕΝΕΝΕΚΕΝΤΗΣΠΡΟΣΤΟΥΣΘΕΟΥΣΑΝΑΓΡΑΨΑΙΔ////
ΤΟΔΕΤΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΝΓΡΑΜΜΑΤΕΑΤΟΝΚΑΤΑΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝΕΝΣΤΗΛΕΙΛΙΘ////
ΝΕΙΚΑΙΣΤΗΣΑΙΕΝΤΕΙΑΥΛΕΥΤΟΥΙΕΡΟΥΤΟΥΕΝΕΛΕΥΣΙΝΙΕΙΣΔΕΤΗΝΑΝΑΓΡΑ
ΦΗΝΤΗΣΣΤΗΛΗΣΚΑΙΤΗΝΑΝΑΘΕΣΙΝΜΕΡΙΣΑΙΤΟΝΤΑΜΙΑΝΤΩΝΣΤΡΑΤΙΣ
ΤΙΚΩΝΤΟΓΕΝΟΜΕΝΟΝΑΝΑΛΩΜΑ

ΗΒΟΥΛΗ	ΟΔΗΜΟΣ	ΟΔΗΜΟΣ
ΠΑΜΦΙΛΟΝ	ΟΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ	ΠΑΜΦΙΛΟΝ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ	ΠΑΜΦΙΛΟΝΑΡ	ΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΝ	ΧΟΝΤΟΣΕΛΕΥ	ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΝ
ΔΗΜΑΡΧΗ	ΣΙΝΙΟΝΔΗΜΑΡ	ΔΗΜΑΡΧΗ
ΣΑΝΤΑ	ΧΗΣΑΝΤΑ	ΣΑΝΤΑ

ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣΞΕΝΟΚΡΑΤΟΥΕΛΕΥΣΙΝΙΟΣΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΠΑΜΦΙΛΟΣΑ.......
..ΤΑΣΓΑΘΕΙΣΔΗΜΑΡΧΟΣΕΙΣΤΟΝΕΠΙΠΕΛΟΠΟΣΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΙΑΥΤ........
......ΟΣΕΘΥΣΕΝΤΩΙΔΙΟΝΥΣΩΙΚΑΙΤΗΝΠΟΜΠΗΝΕΠΕΜΨΕΝΚΑΙΤ........
............'ΤΟΝΕΘΗΚΕΝΔΕΚΑΙΤΟΝΑΓΩΝΑΕΝΤΩΙΘΕΑΤΡΩΙΟΝΣ..........
.....................ΧΗΣΚΑΙΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣΟΥΘΕΝΕΛΛΕΙΠΩΝΕΘΟΥ..........
...........................ΤΡΙΚΑΙΤΕΙΚΟΡΕΙΘΥΜΑΤΑΠΑΡΑ<............

[1] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1886, σελ. 185 καὶ ἑξῆς καὶ ἰδίως σελ. 213-214 καὶ τὰς ἐκεῖ σημειώσεις καὶ παραπομπάς. Fouilles d'Eleusis, p. 6.

..........................ΜΑΙΩΝΘΥΣΙΑΣΣΥΝΕ.........................

.................................ΓΙΣΑΥΤΗΝΔ................

....ΤΡ/..........................

Ἐπὶ Πέλοπος ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Πτολεμαιΐδος δωδεκάτης πρυτανείας ἧι Διονυσικλῆς Διονυσίου Ἑκάληθεν ἐγραμμάτευεν, Σκιροφοριῶνος ἕκτει ἐπὶ δέκα, ἕκτει καὶ δεκάτει τῆς πρυτανείας· ἐκκλησία ἐν τῷ θεάτρωι· τῶν Προέδρων ἐπεψήφιζεν Ρηξίων Δαματρίου Θοραιεὺς καὶ Συμπρόεδροι· ἔδοξεν τε͂ι Βουλε͂ι καὶ τῶι Δήμωι· Ἄρχιππος Ἀρχίου Βατῆθεν εἶπεν. Ὑπὲρ ὧν ἀπαγγέλλει ὁ Δήμαρχος ὁ Ἐλευσινίων ὑπὲρ τῶν θυσιῶν, ὧν ἔθυσεν τοῖς τε Ἁλώιοις καὶ τοῖς Χλοΐοις τε͂ι τε Δήμητρι καὶ τε͂ι Κόρει καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, οἷς πάτριον ἦν, συνετέλεσεν δὲ καὶ τὴν τῶν Καλαμαίων θυσίαν καὶ τὴν πομπὴν ἔστειλεν κατὰ τὰ πάτρια μετὰ τοῦ ἱεροφάντου καὶ τῶν ἱερειῶν προσδαπανήσας εἰς ταῦτα πάντα οὐκ' ὀλί(γ)α ἐκ τῶν ἰδίων καὶ ἀπαγγέλλει γεγονέναι τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ σωτήρια· τύχει ἀγαθε͂ι, δεδόχθαι τε͂ι Βουλε͂ι, τοὺς λαχόντας Προέδρους εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν χρηματίσαι περὶ τούτων, γνώμην δὲ ξυμβάλλεσθαι τῆς Βουλῆς εἰς τὸν Δῆμον ὅτι δοκε͂ι τε͂ι Βουλε͂ι τὰ μὲν ἀγαθὰ δέχεσθαι τὰ γεγονότ[α] ἐ[ν] τοῖς ἱεροῖς, οἷς ἔθυσεν ἐφ' ὑγιείαι καὶ σωτηρίαι τῆς τε Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου καὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ τῶν φίλων καὶ συμμάχων, ἐπαινέσαι δὲ τὸν Δήμαρχον τὸν Ἐλευσινίων Πά[μ]φιλον Ἄρχοντος Ἐλευσίνιον καὶ στεφανῶσαι μυρρίνης στεφάνωι, ὧι πάτριόν ἐστιν, εὐσεβε(ί)ας ἕνεκεν τῆς πρὸς τοὺς θεούς, ἀναγράψαι δ[ὲ] τόδε τὸ ψήφισμα τὸν γραμματέα τὸν κατὰ πρυτανείαν ἐν στήλει λιθ[ί]νει καὶ στῆσαι ἐν τε͂ι αὐλε͂(ι) τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι, εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν τῆς στήλης καὶ τὴν ἀνάθεσιν μερίσαι τὸν ταμίαν τῶν στρατιωτικῶν τὸ γενόμενον ἀνάλωμα.

Ἡ Βουλὴ	ὁ Δῆμος	ὁ Δῆμος
Πάμφιλον	ὁ Ἐλευσινίων	Πάμφιλον
Ἄρχοντος	Πάμφιλον Ἄρ-	Ἄρχοντος
Ἐλευσίνιον	χοντος Ἐλευ-	Ἐλευσίνιον
δημαρχή-	σίνιον δημαρ-	δημαρχή-
σαντα	χήσαντα	σαντα.

Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσίνιος εἶπεν· ἐπειδὴ Πάμφιλος Ἄ[ρχοντος κα]τασ(τ)αθεὶς Δήμαρχος εἰς τὸν ἐπὶ Πέλοπος ἄρχοντος ἐνιαυτ[ὸν...... ....ος ἔθυσεν τῶι Διονύσωι καὶ τὴν πομπὴν ἔπεμψεν καὶ τ...... ......ἐνιαυ;]τόν, ἔθηκεν δὲ καὶ τὸν ἀγῶνα ἐν τῶι θεάτρωι, ὃν σ..... ....χης καὶ φιλοτιμίας οὐθὲν ἐλλείπων, ἔθυ[σεν δὲ.... ....τε͂ι τε Δήμη]τρι καὶ τε͂ι Κόρει θύματα παρα[σχόμενος; ......καὶ τὰς τῶν Καλα]μαίων θυσίας συνε[τέλεσεν............ ....εἰς αὐτὴν δ.......................... ....τρ[α.......................

Ἀναγινώσκονται τἀνωτέρω οὐχὶ κατὰ τὴν στοιχηδὸν γραφὴν γεγραμμένα ἐπὶ στήλης λίθου πεντελικοῦ σῳζούσης σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ τὸ μικρὸν αὐτῆς καὶ ὅλως ἁπλοῦν ἀετωμάτιον. Τὸ μέγιστον νῦν σῳζόμενον ὕψος της εἶναι 0,57 (ὧν τὰ 0,10 τοῦ ἀετωματίου) τὸ πλάτος της 0,35 μὲν ἄνω κατὰ τὸ ἀετωμάτιον, 0,31-0,32 δὲ κατὰ τὴν ἐνεπίγραφον ἐπιφάνειαν καὶ τὸ πάχος της, ὁλόκληρον ἐπίσης ὡς καὶ τὸ πλάτος της σῳζόμενον, 0,06 μὲν κατὰ τὸν ἀρχιτεκτονικὸν κόσμον 0,04 δὲ κατὰ τὴν ἐνεπίγραφον ἐπιφάνειαν. Ὁ λίθος ἔχει εὑρεθῇ πρὸ πολλοῦ (τὴν 30ην τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ ἔτους 1883ου) κατὰ τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς ἐπιχώσεως τοῦ ναΐσκου τοῦ Πλούτωνος, ἀλλ' ἐν τῷ δωματίῳ, ἔνθα τὰ θραύσματα τῶν ἀγγείων φυλάττονται, κατατεθεῖσα διέλαθε τὴν προσοχήν μου καλυφθεῖσα ὑπὸ κοφίνων πλήρων ἄλλων ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων τῆς ἀνασκαφῆς· νῦν δὲ κατὰ τὴν μετακόμισιν τούτων εἰς τὸ ἄρτι οἰκοδομηθὲν Μουσεῖον ἐξεχώσθη, οὕτως εἰπεῖν, καὶ πάλιν καὶ ἀνακοινοῦται τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος[1].

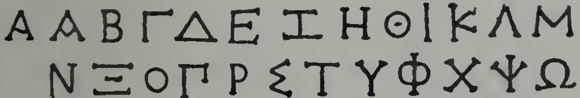
Ὁ λίθος πολλά τινα νέα πράγματα δὲν φαίνεται διδάσκων ἡμᾶς· συμβάλλεταί πως ὅμως διὰ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων του[2] εἰς στήριξιν τῆς γνώμης ὅτι ὁ γνωστὸς ἤδη καὶ ἐξ ἄλλων λίθων[3] ἄρχων Πέλοψ καταλεκτέος εἶναι μᾶλλον εἰς τοὺς τοῦ 2ου π. Χ. αἰῶνος[1]. Καὶ τῷ ὄντι φέρουσι μὲν καὶ ταῦτα ἀκρέμονας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχουσιν εἰσέτι τὸ σχῆμα τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ὑστερωτέρων ρωμαϊκῶν χρόνων καὶ μάλιστα τὸ σῖγμα, ὅπερ δὲν ἔχει μὲν βεβαίως πλέον τὸ σχῆμα τῶν λίθων καὶ αὐτῶν τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ 3ου π. Χ. αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ δὲν φέρεται γεγραμμένον μὲ ὅλως ὁριζόντιον τὸ ἄνω καὶ κάτω σκέλος του καὶ μᾶλλον ὅμοιον εἶναι πρὸς τὸ τοῦ λίθου τοῦ φέροντος τὸ εἰς Δημαίνετον τὸν στρατηγὸν ψήφισμα (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 6, σημ. 1) ἢ πρὸς τὸ τοῦ λίθου ὃν ἐσχάτως ἐξέδωκα (Ἀρχ. Ἐφ. 1889 σελ. 95) καὶ τὸν ὁποῖον ἴσως ὄχι ἄνευ λόγου εἰς τοὺς ὑστάτους Μακεδονικοὺς χρόνους ἀνήγαγον.

Ὁ λίθος, ἔφερεν, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, δύο ψηφίσματα τιμητικὰ εἰς τὸν αὐτὸν ἄνδρα τὸν Δήμαρχον τῶν Ἐλευσινίων Πάμφιλον Ἄρχοντος[2], τὸ μὲν τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου τοῦ Ἀθηναίων, τὸ δὲ ἕτερον τοῦ Δήμου τοῦ Ἐλευσινίων· τοῦ δευτέρου (ἐξ οὗ ἴσως καὶ πλειονά τινα ἠθέλομεν διδαχθῇ) δὲν σῴζει ὁ λίθος, ἀποκεκρουσμένος ὢν πρὸς τὰ κάτω, ἢ μέρος μόνον, τὸ πρῶτον ὅμως περιεσώθη ἡμῖν ὁλόκληρον καὶ ἄνευ σπουδαίων τοῦ χαράκτου ἀβλεψιῶν[3], ἐνῷ τὸ ἐν Ἀθήναις εὑρεθὲν (C.I.A. ἔ. ἀ.) εἶναι ἐν τῇ ἀρχῇ ἐπὶ τοσοῦτον ὄντως κατὰ τὸ τυπικὸν αὐτοῦ πλημμελές, ὥστε, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, συντελεῖ εἰς τὴν γνώμην τοῦ Hartel[4] ὅτι πολλοὶ τῶν λίθων τούτων ἦσαν ἰδιωτικὰ ἀντίγραφα οὐχὶ πιστῶς ἐν τῷ τυπικῷ μάλιστα αὐτοῦ ἀποδίδοντα τὸ ἐπίσημον πρωτότυπον, οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἐν τῷ τοῦ ἐν Ἀθήναις εὑρεθέντος λίθου πρωτοτύπῳ ἡ χρονολογία ἐφθέγγετο ὧδέ πως «Σκιροφοριῶνος ἕκτει ἐπὶ δέκα, ἕκτει καὶ δεκάτει τῆς Πρυτανείας» καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ ἔτος τῆς ἀρχῆς τοῦ Πέλοπος ἦν *κοινόν*.

Ὁ Δήμαρχος *Πάμφιλος* τιμᾶται κυρίως διότι

[1] Ἄλλο τι εὕρημα ἐπίσης κατὰ τὴν μετακόμισιν τῶν λίθων εἰς τὸ νεόδμητον Μουσεῖον φανερὸν γενόμενον πλείονος λόγου ἄξιον εἶναι, δύο δηλ. τεμάχια προσαρμόζοντα κεφαλῆς, ἠκρωτηριασμένης μέν, ὡς εἰκός, καὶ ταύτης κατὰ τὸ πρόσωπον, ἀπαραλλάκτου δὲ σχεδὸν πρὸς τὴν νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἐν Ἀθήναις Μουσείῳ ἱδρυμένην ἐξ Ἐλευσῖνος κεφαλήν, τὴν κληθεῖσαν τοῦ *Εὐβουλέως*. Κατὰ τὸ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τεμαχίοις της γράμμα καὶ τὴν πρὸς τοῦτο σχετικὴν τοῦ Ἡμερολογίου μου σημείωσιν ταῦτα εὑρέθησαν τῆς βορείας τοῦ Σηκοῦ πύλης (Ω^{5}) ἀνασκαπτομένης κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1883ου ἔτους. Πῶς δὲ συνέβη κατόπιν θάψας αὐτὴν καὶ πάλιν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρχαιολογικῶν λίθων τῶν ἐν τῇ καλύβῃ φυλασσομένων παντάπασιν καὶ νὰ τὴν λησμονήσω, ὅταν τὴν ἄλλην ἐξέδωκα κεφαλὴν (Ἀρχ, Ἐφημ. 1886, πίν. 10, σελ. 252) οὐδ' αὐτὸς δύναμαι νὰ ἐννοήσω, πολὺ δ' ὀλιγώτερον νὰ δικαιολογήσω θέλω τὸ πρᾶγμα. Ἡ κεφαλὴ δημοσιευθήσεται μετ' εἰκόνος προσεχῶς ὑπὸ τοῦ O. Kern.

[2] Παραθέτομεν ὧδε διὰ ζιγκογραφήματος τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τοῦ λίθου κατὰ χάρτινον αὐτοῦ ἀποτύπωμα, ἀφοῦ λιθογραφικὸν αὐτοῦ πανομοιότυπον δὲν μᾶς ἦτο εὔκολον νὰ ἐκπονήσωμεν.



[3] C. I. A. II, 1, Adden la Nova, ἀρθ. 477 b. Bull. de Corr Hellén. 1889, σελ. 245.

[1] Bull. de Corr, Hellén. ἔ. ἀ. σελ. 248-250.

[2] Ἂν καὶ ἄλλοθέν ποθεν ἐγνώσθη ὁ αὐτὸς ἀνήρ, ἀγνοῶ, περίεργον δὲ ὅτι ἡ γενικὴ τοῦ κυρίου ὀνόματος Ἄρχων φέρεται ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Pape *Ἄρχωνος* καὶ ὄχι ὡς ἐν τῷ ἡμετέρῳ λίθῳ *Ἄρχοντος*.

[3] Ἐν στίχῳ 11ῳ ἔγραψεν *ὀλία* ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον ὁμιλοῦντες προφέρομεν τὴν λέξιν ἀντὶ τοῦ *ὀλίγα*, ἐν στίχῳ 19ῳ *εὐσεβεΥας* ἀντί εὐσεβείας· ἐν στίχῳ 21ῳ ΛύλεΥ ἀντὶ τοῦ Λύλει καὶ ἐν στίχῳ 31ῳ κα]τασΓαθεὶς ἀντὶ τοῦ κα]τασταθείς.

[4] Studien über attisches Staatsrecht und Urkundenwesen σελ. 139 καὶ ἑξῆς.

συνετέλεσε καὶ ἐξ ἰδίων δαπανήσας εἰς τὴν λαμπρότητα τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων μὴ παραλιπὼν νὰ θύσῃ καὶ τὰς καθηκούσας αὐτῷ θυσίας. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τὰ ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ ἀκεραίῳ σῳζομένῳ δὲν εἶναι ἄγνωστα οἷον τὰ Ἁλῷα[1] καὶ τὰ Χλοῖα[2] καὶ ἡ πομπή[3]· τί ὅμως ἦτο ἡ τῶν *Καλαμαίων* θυσία ἀγνοῶ, εἰ καὶ ἡ λέξις οὐχὶ νῦν τὸ πρῶτον ἐπὶ λίθου ἀπαντᾷ[4]. Ἴσως εἶχόν τινα σχέσιν πρὸς τὴν *καλάμην* τοῦ στάχυος καὶ ἑορτή τις ἤγετο τῇ Δήμητρι καὶ τῇ Κόρῃ καὶ θυσίαι αὐταῖς προσεφέροντο ὑπὲρ τῆς τούτων προκοπῆς καὶ εὐκαρπίας (καὶ ἐντεῦθεν ἴσως καὶ τὸ ὄνομα *Καλαμαιὼν* τοῦ Μαΐου -Ἰουνίου(;) μηνὸς παρὰ τοῖς Κυζικηνοῖς)[1] ἴσως ὅμως καὶ ὅταν ἔκαιον ταύτας (*ταῖς καλαμιαῖς*) τοὺς ἀγροὺς πρὸς τὴν μέλλουσαν σπορὰν προπαρασκευάζοντες, ἐγίνοντο ταῦτα[2].

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΘΕΟΙ ΙΑΤΗΡΕΣ

ΕΠΙ ΑΓΓΕΙΟΥ ΕΚ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

(πίν. 7).

Ὅτε αἱ τοῦ ἐνταῦθα Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐν τῷ Θηβαϊκῷ Καβειρίῳ ἀνασκαφαὶ ἤνεγκον εἰς φῶς τὰ πολλοῦ λόγου ἄξια ἐκεῖνα *ὄστρακα*, ἐφ' ὧν εἰκόνες ἐκ τῆς τοῦ Καβείρου λατρείας φέρονται γεγραμμέναι, πάντες οἱ ἀρχαιολογοῦντες κατενόησαν τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ὁ δὲ H. Winnefeld δὲν παρέλειψε νὰ ὑποδείξῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ προκαταρκτικῇ περὶ αὐτῶν ἐκθέσει του[5]· εἰκότως· διότι αἱ ἀγγειογραφίαι, αἵτινες ἀσφαλῶς εἰς τὴν λατρείαν ἠδύναντο νἀναφέρωνται, ἦσαν μέχρι τότε ὄχι πολλαί, ἐν δὲ τῇ ἑρμηνείᾳ αὐτῶν ἐπεκράτει πολλάκις περὶ θεμελιώδη ζητήματα οὐκ ὀλίγη ἀσάφεια· παράδειγμα δὲ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ἀγγεῖα τὰ ἐπικληθέντα *ἀγγεῖα τῶν μυστηρίων*[3]· ὅτι δὲ τῷ ὄντι οὐχὶ πολλά τινα ἐδιδάχθημεν ἐξ ἀγγειογραφιῶν περὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λατρείας, μαρτυρεῖ σαφῶς ἡ τοῦ P. Stengel μετ' ἐπιμελείας συντεταγμένη πραγματεία ἡ πρό τινων μόλις μηνῶν ἐκδοθεῖσα[4].

Εὐλόγως λοιπὸν λίαν εὐπρόσδεκτον εὕρημα κρίνεται πᾶν τῆς ἀρχαίας ἀγγειοπλαστικῆς ἔργον εἰς τὰ τῆς λατρείας ἀναφερόμενον καὶ τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ ἐνταῦθα (πίν. 7) κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ Gilliéron ἀπεικονιζόμενον ἐκ Βοιωτίας

[1] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, σελ. 114, Β. στίχ. 8, 1884, σελ. 135, στίχ. 29, 1887, σελ. 6, στίχ. 46. Bull. de Corr. Hellén. 1883, σελ. 395 καὶ 514, 1884, σελ. 201.

[2] Παράβ. Mommsen, Heortologie, σελ. 416 καὶ ἑξ.

[3] Πρόκειται βεβαίως περὶ τῆς τοῦ Ἰάκχου πομπῆς, εἴτε τῆς πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ, εἴτε τῆς κατόπιν μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν Ἐλευσῖνι ἑορτῶν πεμπομένης. Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ 1887, σελ. 2, στίχ. 25 καὶ ἑξῆς καὶ σελ. 177 στίχ. 20 καὶ ἑξῆς. Περὶ ἐκείνου δὲ τοῦ λίθου ὄντος τοῦ λόγου ἐνταῦθα, ἂς μὴ παραλείψω νὰ προσθέσω ὅτι ἀκριβεστέρα αὐτοῦ ἐξέτασις μ' ἔπεισεν ὅτι ἐν τῷ 21ῳ στίχῳ οὐχὶ Ἰαοχχου, ἀλλὰ μᾶλλον Ἰαάκχου φέρεται γεγραμμένον ἐν τῷ λίθῳ. Παράβ. καὶ Mommsen, ἔ. ἀ. σελ. 226 καὶ ἑξῆς.

[4] Παράβ. C. I. A. II, 1, Addenda, 573 b καὶ τὴν ἐκεῖ σημείωσιν τοῦ Köhler.

[5] Athen. Mittheil. 1888, σελ. 416 καὶ ἑξῆς.

[1] Παράβ. Mittheilungen d. D. Inst. Athen. Abtheil. 1888, σελ. 307.

[2] Εἶχα γράψῃ τἀνωτέρω, ὅταν κατόπιν ἀνέγνωσα εἰς τὸ τοῦ C. F. Hermann βιβλίον (Ueber Griechische Monatskunde σελ. 65) ὅτι ὁ Belley ἔκτοτε, ἤτοι πολὺ προτοῦ ἡ λέξις *Καλαμαῖα* ἐπὶ τῶν λίθων ἀναγνωσθῇ εἶχεν εἰκάσῃ τὴν ὀρθὴν αὐτῆς σημασίαν εἰπὼν ὅτι κάλλιστα ἠδύναντο νὰ ἦσαν ταῦτα ἀγροτικὴ ἑορτὴ τοῖς Προηροσίοις ὁμοία. Ἀλλ' ἆρά γε καὶ αὐτὴν ταύτην εἶχε μαντεύσῃ ὁ ἀνήρ, ἀφοῦ οὐδὲ φέρεται ὅλως εἰς τὰ Λεξικὰ ἡ λέξις (Καλαμαῖα) ἀναγεγραμμένη καταχωρισθεῖσα τὸ πρῶτον εἰς τὴν Συναγωγὴν τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Κουμανούδη;

[3] Compte-rendu 1859, πίν. 2, 1862, πίν. 3. Monumenti inediti, τόμ. XII, πίν. XXXV. Gerhard, Gesammelte akademische Abhandlungen, πίν. LXXI.

[4] Iwan Müllers Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft V, 3. Sakralaltertümer von P. Stengel.

ἀγγεῖον (ὕψ. 0,23) τὸ ἄρτι ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας προσκτηθὲν καὶ ἐν τῷ Μουσείῳ της (τῷ ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ) νῦν κατατεθειμένον (ἀριθ. 5840). Εὑρέθη εἰς πολλὰ τεθραυσμένον τεμάχια, ἐξ ὧν καὶ συνεκολλήθη, εἶναι δὲ ἐκ τῶν γνωστῶν ἐκείνων Βοιωτικῶν ἀγγείων, ὧν τὰ πλεῖστα παραδείγματα κέκτηται ἡ ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ Συλλογὴ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας [1] καὶ τὸ ἐν Βερολίνῳ Μουσεῖον [2].



Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἑτέρας αὐτοῦ πλευρᾶς εἰκονίζεται γυνὴ καθημένη σκῆπτρον τῇ ἀριστερᾷ κρατοῦσα, τὴν δὲ δεξιὰν μικρόν τι ὑψωμένην ἔχουσα καὶ τοὺς δακτύλους της οὕτω προτεταμένους καὶ συγκεκλεισμένους ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι τῷ ἄκρῳ αὐτῶν μικρόν τι ἐκράτει πρᾶγμα. Πρὸς ταύτην προσέρχεται νεᾶνις τῇ μὲν ἀριστερᾷ μεγάλην ἀνέχουσα παροψίδα, ἐφ' ἧς ἀνάκεινται καρποὶ καὶ πλακοῦντες, τῇ δὲ δεξιᾷ προχοΐδιον κρατοῦσα. Ἄνω δὲ ἀπὸ τοῦ τοίχου εἰκονίζονται ἀνηρτημένοι τρεῖς στέφανοι, δύο ἀνδρικαὶ κνῆμαι καὶ χείρ. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ μὲν καθημένη γυνὴ εἰκονίζει θεότητά τινα, ἡ δὲ κορασὶς τὴν ταύτην σεβίζουσαν ἄνθρωπον. Οὐ μόνον τὸ σκῆπτρον καὶ τὰ προσφερόμενα αὐτῇ δῶρα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ μέγεθος τῆς καθημένης γυναικὸς μαρτυρεῖ σαφῶς ὅτι ὑπεράνθρωπόν τι ὂν εἰκονίζεται ἐν αὐτῇ. Φανερὸν λοιπὸν ὅτι τὰ γινόμενα γίνονται ἐν ναῷ, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ τοίχου αὐτοῦ ἀνηρτημένα ἀναθήματα δηλοῦσιν ὅτι ἡ λατρευομένη θεότης εἶναι τῆς τάξεως τῶν *ἰατήρων*. Καὶ τῷ ὄντι οὐκ ὀλίγοι ὑπάρχουσι γνωστοὶ πρόπαλαι *τύποι* μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀναθήματα τῶν ἰαθέντων εὐχαριστήρια εἰς τοὺς θεοὺς ἐκείνους, ὑφ' ὧν ἰάθησαν, μνημονευτέοι δὲ ἐνταῦθα μάλιστα οἱ τῷ Ἀσκληπιῷ ποτε ἀνατεθειμένοι καὶ ἀποκαλυφθέντες διὰ τῆς ἐν τῇ νοτίῳ κατωφερείᾳ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν ἀνασκαφῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας. Σῴζονται ἀκόμη καὶ λίθιναι στῆλαι (Pfeiler) ἐν ταῖς πλευραῖς τῶν ὁποίων οἱ τύποι οὗτοι ἐνετίθεντο, γνωστοτάτη δὲ εἶναι μάλιστα ἡ τοῦ Πραξίου, ἥνπερ ὁ Curtius ἐν τῷ χάρτῃ τῶν Ἀθηνῶν (Atlas von Athen, φύλλ. XI, σελ. 35) ἐδημοσίευσε [1]. Πολλοί τινες ὅμως τῶν ἀναγλύπτων τούτων τύπων καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς τοίχοις τοῦ ναοῦ ἐνετίθεντο κατὰ τὴν βάσιμον τοῦ Köhler ὑπόθεσιν ὅτι ἡ ἐν Ἀκροπόλει εὑρεθεῖσα κατὰ τὸ 1840ὸν ἔτος καὶ ὑπὸ τοῦ Κουρτίου τὸ πρῶτον ἐν τοῖς κυρίοις ὀρθῶς ἑρμηνευθεῖσα ἐπιγραφὴ (Inscriptiones atticæ duodecim, σελ. 17) εἶχε μετενεχθῇ ἐκεῖ ἐκ τοῦ Ἀσκληπιείου (C.I.A.II, 639). Καὶ τῷ ὄντι ὑπὸ τὴν φράσιν τῆς ἐπιγραφῆς *εἰκονικοὶ πίνακες*, οἵτινες ἔμελλον ἐκ τοῦ ναοῦ μετατοπιζόμενοι νὰ μετενεχθῶσιν εἴς τινα στοάν, ἐννοητέοι εἶναι τοιοῦτοί τινες *τύποι* (Reliefs). Εἰς μέγα δὲ πλῆθος θὰ ἀνετίθεντο τοιαῦτα ἀναθήματα εἰς πᾶν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἱερὸν (Στράβων, VIII, 374, XIV, 657) [2]· ἐκ Μήλου π. χ. γνωστοὶ εἶναι δύο τοιοῦτοι *πίνακες* ὁ μὲν ἀνάγλυπτον φέρων κνήμην, (C.I.G. 2429), ὁ δὲ χεῖρα καὶ πόδα [3], ἀμφότεροι ἀναθήματα εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ τὴν Ὑγιείαν. Εἰς τὸν αὐτὸν δὲ πρέπει νἀποδοθῇ βεβαίως, ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῷ εἰκονιζομένων δύο ὄφεων, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Conze τὸ πρῶτον ἐκδοθὲν [4] ἀνάθημα τῆς Μαριδίας Πώλλης, ἥτις ἀνέθηκεν αὐτὸ εὐχαριστήριον *διὰ τὴν τοῦ ὠτίου θεραπείαν* ὡς ἡ ἐπιγραφὴ φθέγγεται.

Καλλίστη τῶν μαρτυριῶν ὅμως περὶ τούτων τῶν ἀναθημάτων εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ G. Hirschfeld τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖσα (Hermes, 1874, σελ. 350) ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις λατρευόμενον *ἥρωα ἰατρὸν* (C. I. A. II, 1, ἀρ. 403) [5],

[1] Παραβ. Collignon, Catalogue des vases peints du musée de la Société Archéologique d'Athènes 1877, ἀριθ. 545-563.

[2] Furtwängler, Beschreibung der Vasensammlung im Antiquarium des Berliner Museums 1885, II, ἀριθ. 2932-2938. Παράβ. προσέτι καὶ Rayet-Collignon, Histoire de la céramique grecque, σελ. 292.

[1] Παράβ. καὶ Κουμανούδην ἐν Ἀθην. τόμ. 5ῳ (1876) σελ. 413, Köhler, Athen. Mittheil. 1877, σελ. 254.

[2] Παράβ. καὶ Reisch, Griechische Weihgeschenke, σελ. 12.

[3] Παράβ. Ross, Annali dell'Instituto 1843, σελ. 332.

[4] Archäologischer Anzeiger, 1864, σελ. 213, πίν. Α. εἰκὼν 1. Παράβ. καὶ Michaelis, Ancient marbles in Great Britain, σελ. 746, ἀρθ. 193 (Woburn Abbey).

[5] Παράβ. καὶ Rohde, Psyche, I, σελ. 174.

ἐπειδὴ καὶ πρόκειται ἐν αὐτῇ περὶ τῆς τήξεως τῶν *ἀργυρῶν τύπων*, παρέχει δ' ἡμῖν ἡ ἐπιγραφὴ λεπτομερῆ κατάλογον τῶν τοιούτων ἀναθημάτων[1]. Τὰ τοιουτότροπα ἀναθήματα ἀφιεροῦντο πρὸ πάντων τοῖς θεοῖς τοῖς *ἰατῆρσι*· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ὧν ἡ σχέσις πρὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην δὲν εἶναι ἡμῖν ἐκ πρώτης ὄψεως κατὰ πάντα σαφής, ἀνετίθεντο ὅμοια ἀναθήματα. Δὲν ἀξιῶ νὰ καταγράψω ἐνταῦθα πάντα ταῦτα τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ μόνον νἀναφέρω τινὰ χάριν σαφηνίσεως τῆς ἡμετέρας ἀγγειογραφίας· ἀρκοῦμαι λοιπὸν νὰ μνημονεύσω τὰ ἀκόλουθα παραδείγματα. Πρὸ πάντων τῆς τάξεως τούτων εἶναι τὰ εἰς τὸν Δία τὸν ὕψιστον γνωστὰ ἀναθηματικὰ ἀνάγλυφα, ἅτινα ὁ Aberdeen (Ross ἔ. ἀ. σελ. 330) καὶ ὁ Κούρτιος (Attische Studien I, σελ. 27) κατὰ τὰς ἐν τῇ Πνυκὶ ἀνασκαφάς των ἀνεῦρον (C. I. A. III, 150-156, 237, 238)· ὅμοιά τινα εὑρέθησαν καὶ ἐν τῇ βορείῳ κατωφερείᾳ τῆς Ἀκροπόλεως π.χ. τὸ παρὰ P. Stengel (πίν. III, εἰκ. 5) κατὰ τὸ ἐν τῷ τοῦ Βερολίνου Μουσείῳ νῦν εὑρισκόμενον πρωτότυπον ἀπεικονισθὲν (Conze, ἀριθ. 721) ἀνάθημα τῆς *Εἰσιδότης*. Ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας *ὅσιοι καὶ δίκαιοι θεοί*, ὧν ἡ φύσις δὲν μοὶ εἶναι σαφής, ἐδέχοντό τινα τοιαῦτα ἀναθήματα[2].

Ὡς πρὸς τὴν παροψίδα, ἣν πλήρη καρπῶν καὶ πλακούντων προσφέρει ἡ κορασὶς τῇ θεᾷ, περιττὴ πᾶσα περὶ ὁμοίων παραδειγμάτων ὑπόμνησις. Νῦν ὅμως τὸ πρῶτον, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἀπαντᾷ πλακοῦς εἰκονιζόμενος μετὰ καίοντος ἐπ' αὐτοῦ κηρίου. Διότι μετ' ἀκριβῆ τοῦ ἀγγείου ἐξέτασιν δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι τὸ ἐπὶ τοῦ πλακοῦντος ἐμπεπηγμένον πρᾶγμα δὲν εἶναι ῥαβδίον ὡς ἠδύνατό τις νὰ νομίσῃ μετὰ προσδεδεμένης κατὰ τὴν κορυφήν του καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κυμαινομένης ταινίας, ἀλλὰ καιόμενον κηρίον, οὗ ἡ φλὸξ ἰσχυρῶς πρὸς τἀριστερὰ κυματίζει.

[1] Παράβ. πρὸς τούτοις καὶ τὸ Παράρτημα τοῦ XVIII τόμου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου (σελ. 618) ἔνθα ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς «Κνήμη μαρμαρίνη φυσικοῦ μεγέθους... ἀγνώστου δὲ προελεύσεως.... ἐπὶ τοῦ γόνατος ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή»:

ΤΙ.ΚΛ.ΜΕΙΙΑΝΔΙΟΣ
ΑΣΚΛΗΠΙΩ
ΕΥΧΗΝ

Τι(βέριος) Κλ(αύδιος) Μέ[ν]ανδ[ρ]ος Ἀσκληπιῷ εὐχήν.

[2] Παράβ. Mordtmann, Athen. Mittheil. 1885, σελ. 11.

Γνωστοὶ εἶναι ἡμῖν ἔκπαλαι οἱ πλακοῦντες, ἐφ' ὧν ἀνημμένα δᾴδια ἐκαίοντο, ἐκ τοῦ ἑξῆς τοῦ Ἀθηναίου χωρίου (XIV, 645)[1]. «*Ἀμφιφῶν*, πλακοῦς Ἀρτέμιδος ἀνακείμενος, ἔχει δ' ἐν κύκλῳ καιόμενα δᾴδια. Φιλήμων ἐν Πτωχῇ καὶ Ῥοδίᾳ

Ἄρτεμι, φίλη δέσποινα, τοῦτόν σοι φέρω,
ὦ πότνι', ἀμφιφῶντα καὶ σπονδὴν ἅμα.

μνημονεύει δ' αὐτοῦ καὶ Δίφιλος ἐν Ἑκάτῃ. Φιλόχορος δὲ ἀμφιφῶντα αὐτὸν κληθῆναι καὶ εἰς τὰ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὰ φέρεσθαι, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς τριόδους, ἐπεὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐπικαταλαμβάνεται ἡ Σελήνη ἐπὶ ταῖς δυσμαῖς ὑπὸ τῆς τοῦ Ἡλίου ἀνατολῆς καὶ ὁ οὐρανὸς ἀμφίφως γίνεται»[2]. Εὐλογώτατα δὲ ὁ Lobeck (Aglaoph. II, 1062) τὴν σχέσιν τῶν πλακούντων τούτων πρὸς τὴν θεὰν τῆς Σελήνης *Ἄρτεμιν Μουνιχίαν* ἀπέκρουσε[3]. Ὁσάκις δὲ καὶ πάλιν ἡ ἀρχαία αὕτη γνώμη εἰς μέσον προὐβλήθη, ὅτι δηλ. ἡ Ἄρτεμις Μουνιχία θεὰ τῆς Σελήνης ἦτο, πάντοτε σχεδὸν μόνον ἐπὶ τούτων τῶν *ἀμφιφώντων* οἱ ταύτην προβαλόντες ἐστηρίχθησαν[4]. Διότι πᾶσαι αἱ τὴν στήριξιν αὐτῆς σκοποῦσαι ἐτυμολογίαι ἀπεδείχθησαν κεναί, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Wachsmuth ὁμολογεῖ, ἀγνοῶ δὲ καὶ τί θὰ ἠδύνατό τις ὄντως νἀντιτάξῃ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ U. von Wilamowitz προβαλλομένην ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως ἐκ τοῦ (μοῦνος) Μούνιχος (der König Einsam)[5]

[1] Παράβ. Preller-Robert, Griech. Mythologie[4], I, σελ. 312, Stengel ἔ. ἀ. σελ. 69.

[2] Παράβ. Σουΐδαν, ἐν λέξει *ἀμφιφῶντες* καὶ *ἀνάστατοι*· παραβληθήτω προσέτι καὶ ὁ πλακοῦς ὁ καλούμενος *αἴγλη*. Lobeck, Aglaoph. II, 1060.

[3] Ἐξέστω μοι ὅμως νὰ μὴ συμφωνῶ τῷ σοφῷ ἀνδρὶ ἀναφέροντι τὰς λέξεις *εἰς τὰς τριόδους* εἰς τὰ monimenta compitalia quo diebus parentalibus inferiæ mittuntur. Οἱ *ἀμφιφῶντες* προσεφέροντο καὶ ἐνταῦθα τῇ Ἀρτέμιδι, τῇ *τριοδίτιδι* ὅμως, ᾗτινι πολλὰ προσεφέροντο ἐδώδιμα κατὰ τὴν νέαν Σελήνην. Preller-Robert Griech. Mythologie[4] I, 325.

[4] Νεωστὶ προσεπικαλεῖται ὁ Wachsmuth (Die Stadt Athen II, 1, σελ. 139[2]) εἰς στήριξιν τῆς γνώμης τὴν ἐν τῷ παρ' Ἡροδότῳ χρησμῷ (VIII, § 77) ἐπωνυμίαν τῆς Ἀρτέμιδος *χρυσάορος* = χρυσοδρέπανος κατὰ τὴν ἑρμηνείαν του καὶ τὸ *χρυσοῦν δρέπανον* ἀναφέρει εἰς τὴν Σελήνην ὡς σύμβολον αὐτῆς. Ἀλλ' ἔδει τοῦτο πρῶτον νἀποδείξῃ, ὅτι δηλ. τὸ *ἄορ* ὄντως καὶ ταύτην ἔχει τὴν σημασίαν. Ἡ Ἄρτεμις φέρει τὸ ξίφος (ἄορ) ὡς *φονεύτρια* (ἄρταμος, ἀρταμέω = σφάζω, φονεύω, κομματιάζω· παράβ. Preller-Robert ἔ.ἀ. I, σελ. 297). Τὸ αὐτὸ ἐπίθετον (χρυσάορος) φέρει καὶ ἡ Δημήτηρ ἐν τῷ εἰς αὐτὴν Ὁμηρικῷ ὕμνῳ, ὅστις μᾶς ἐπανάγει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Ἐλευσῖνος πολέμου. Ἡ μεγάλη θεὰ ὑπερασπίζει καὶ αὐτὴ τὰ ἱερὰ πεδία ὅπως καὶ ὁ *Τριπτόλεμος* (der Dreimalkrieger). Τοιαῦται δέ τινες ἀρχαῖαι θρησκευτικαὶ ἀντιλήψεις δὲν ἔπρεπε δι' ἁπλῶν εἰκασιῶν νὰ παραμερίζωνται (Gemoll, Homerische Hymnen, 280).

[5] Παράβ. Kydathen, σελ. 137.

ὅπως τῷ ὄντι καὶ ὁ Wachsmuth οὐδὲν ἀντέταξε[1]. Οὐδὲν ὅμως δικαιοῖ ἡμᾶς νὰ ἑρμηνεύσωμεν τοὺς *ἀμφιφῶντας* κατά τινα οἱανδήποτε συμβολικὴν ἔννοιαν, διότι τοιαύτη τις *Συμβολικὴ* (Symbolik) ἦν παντάπασιν ἀλλοτρία τῇ ἑλληνικῇ θρησκείᾳ. Τοῦ τῶν δᾴδων φωτὸς ἐγίνετο ἐπ' ἀληθείας οὐχὶ σπανία χρῆσις ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν Ἑλλήνων, ὁ δὲ ζητῶν νἀνεύρῃ πανταχοῦ ὑπολανθάνουσάν τινα βαθυτέραν ἔννοιαν παράγεται εἰς ἀλλόκοτα συμπεράσματα.

Μηδεὶς λοιπὸν θελήσῃ νἀναζητήσῃ καὶ ἐν τῷ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου εἰκονιζομένῳ πλακοῦντι βαθυτέραν τινὰ ἔννοιαν οἱανδήποτε καὶ ταύτην κατόπιν συσχετίζων κατά τινα τρόπον πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένην θεότητα συμπεράνῃ καὶ περὶ τῆς φύσεως αὐτῆς. Εἰς ἑρμηνείαν ταύτης τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου ἀρκεῖ ἡμῖν νὰ ἔχωμεν τοῦτο καὶ μόνον πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένην θεότητα προσφέρει κορασὶς εἰς θυσίαν παρρψίδα πλήρη δώρων. Ἐπὶ τοῦ τοίχου εἰκονίζονται πλὴν στεφάνων τινῶν ἀνηρτημένα καὶ τρία ἀναθήματα, ἅτινα σαφῶς ὑποδηλοῦσι τὴν σχέσιν τῆς εἰκονιζομένης ἐνταῦθα θεᾶς πρὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου εἰκονιζόμενα εἰς τὸ αὐτὸ μᾶς ἄγουσι συμπέρασμα. Εἰκονίζεται ἐν αὐτῷ ἀνὴρ γενειῶν ἐπὶ κλίνης ἀνακεκλιμένος καὶ τῇ δεξιᾷ *κάνθαρον* κρατῶν[2] καὶ δι' αὐτοῦ μέγαν καὶ πρὸς τὰ ἄνω πρὸ αὐτοῦ συσπειρώμενον ὄφιν ποτίζων. Τῇ ἀριστερᾷ ἀνέχει ᾠὸν ἐπερειδόμενος τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι ἐπὶ προσκεφαλαίου. Τὴν κεφαλήν του κοσμεῖ στέφανος, πρὸ δὲ τῆς κλίνης εἰκονίζετο (ἐν μέρει μόνον νῦν σῳζομένη) τράπεζα, ἐφ' ἧς ἐπέκειντο διάφορα εἰς θυσίαν προσφερόμενα δῶρα. Ἐπὶ τοῦ τοίχου φαίνονται ἀνηρτημένοι τέσσαρες στέφανοι. Ὅπως δὲ ἀνωτέρω ἐν τῷ πλακοῦντι, ἐφ' οὗ καίει ἀνημμένον κηρίον, οὕτω καὶ ἐν τῷ ᾠῷ ἐνταῦθα οὐδεμίαν πρέπει νἀναζητήσωμεν βαθυτέραν συμβολικὴν ἔννοιαν,

[1] Παράβ. καὶ Preller-Robert ἔ. ἀ. I, σελ. 312.

[2] Ὁ κάνθαρος ἔχει τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο τῶν Βοιωτικῶν κανθάρων σχῆμα (Collignon, Catalogue, πίν. II, 44, Körte, Athen. Mittheil. 1878, 331, ἀριθ. 31, 32) Εἰκονίσθη δὲ εἷς τούτων νῦν (Collignon, ἔ. ἀ. ἀριθ. 563) ὑπὸ Rayet-Collignon, Histoire de la céramique grecque, 291, εἰκ. 111, οὗ ἡ παράστασις δὲν διαφέρει πολὺ καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου. Εὐκόλως δ' ἄγεταί τις νἀναφέρῃ αὐτὴν (ἰδίᾳ ἕνεκα τοῦ τῆς κεφαλῆς κόσμου) εἰς τὸν Κάβειρον, ὅταν τὴν συγκρίνῃ πρὸς τὸ ἐν ταῖς Athen. Mittheilungen δημοσιευθὲν *ὄστρακον* (1888, πίν. 9).

ἀφοῦ τὰ ᾠὰ ὡς καὶ αἱ μελιτοῦτται εἶναι ἡ συνήθης τῶν ὄφεων τροφὴ καὶ ἱκανὸν νὰ παραπέμψω περὶ τούτου εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ O. Jahn συλλεγέντα παραδείγματα (Arch. Beiträge, σελ. 223).

Ἡ μορφὴ τοῦ γενειῶντος καὶ ὡρίμου τὴν ἡλικίαν ἀνδρός, τοῦ κάνθαρον καὶ ᾠὸν ἐν ταῖς χερσὶ κρατοῦντος, εἶναι ἤδη πρὸ πολλοῦ ἡμῖν ἐκ Βοιωτίας γνωστὴ ἐκ πηλίνων ἔργων, περὶ ὧν ἐπέστειλέ μοι παρακληθεὶς τὰς ἀναγκαίας σημειώσεις ὁ Fr. Winter κατὰ τὰ ἀπεικονίσματα τοῦ ἐπιμελείᾳ τοῦ καθηγητοῦ κ. R. Kekulé ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐκδιδομένου πονήματος (Die antiken Terrakotten) περὶ τῶν πηλίνων ἐν γένει ἔργων. Πέντε ἀντίτυπα ἐγένοντο μέχρι τοῦδε γνωστά· τούτων τὰ μὲν τρία εἶναι ἐκ Τανάγρας, τὸ τέταρτον ἐκ Λοκρίδος, τοῦ δὲ πέμπτου, οὗ, κτήματος τῆς ἐνταῦθα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, παραθέτομεν κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ Gilliéron ζιγκογραφικὸν ἀπείκασμα, ἡ προέλευσις εἶναι ἄγνωστος[1]. Συχνοτέρα δὲ πολὺ τοῦ ἀνδρικοῦ τούτου



τύπου εἶναι ἡ προτομὴ γυναικός, ἧς ἀντίτυπον ἐδημοσιεύθη ὡσαύτως παρὰ Heuzey (ἔ.ἀ. πίν. 19,1). Παραδείγματα αὐτῆς εὕρηνται ἐν τῷ Βρετανικῷ

[1] Μόνου τοῦ ἐν Λούβρῳ ὑπάρχοντος ἀντιτύπου ἐδημοσιεύθη εἰκὼν μέχρι τοῦδε καὶ δὴ παρὰ Heuzey, Les figurines de terre cuite du Musée du Louvre, πίν. 19, 2.

Μουσείῳ, ἐν τῷ Λούβρῳ, ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου, ἐν Βόννῃ (Akademisches Kunstmuseum) καὶ ἀλλαχοῦ, προέρχονται δὲ ἐκ Θηβῶν, Τανάγρας, Καμείρου, Κορίνθου, Μυρρίνης καὶ Παντικαπαίου. Τὰ πλεῖστα οὐδὲν φέρουσι σύμβολον, ἔνια δὲ ἔχουσι τῇ ἀριστερᾷ ἀλέκτορα ἢ περιστεράν, τῇ δὲ δεξιᾷ καρπόν. Βεβαίου δὲ ὄντος ὅτι ἡ ἀνδρικὴ προτομὴ τὸν αὐτὸν εἰκονίζει θεόν, ὃν καὶ τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον, δύσκολον νἀρνηθῇ τις ὅτι καὶ ἡ γυναικεία προτομὴ σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένην θεότητα τῆς ἑτέρας πλευρᾶς τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα τοῦτο καὶ μόνον κυρίως μᾶς διδάσκουσι, ὅτι ὑπῆρχέ τις δηλ. ἐν Βοιωτίᾳ λατρευόμενος πωγωνοφόρος θεός, οὗ σύμβολα ἦσαν *ᾠὸν* καὶ *κάνθαρος*. Τὸ νὰ ὑπολάβωμεν ὅμως αὐτὸν μετὰ τοῦ Furtwängler (Sammlung Sabouroff, I, Einleitung, σελ. 14) καὶ τοῦ Treu (Archäologischer Anzeiger, 1889, σελ. 103) ὡς *χθόνιον θεὸν* οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος. Τὸν τύπον αὐτοῦ χαρακτηρίζει κυρίως κατὰ τὴν γνώμην μου μόνον ὁ τῆς κεφαλῆς κόσμος, τὸ παχὺ δηλ. ἐκεῖνο καὶ στροφιοειδές, ὡς τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, διάδημα, ὅπερ ἐν τῷ ἀπεικονισθέντι ἀντιτύπῳ κοσμεῖται καὶ ὑπὸ τεσσάρων ῥοδάκων. Ἴσως ὅμως εἶναι καὶ ἁπλῆ προκατάληψις τὸ νὰ θέλω νὰ συγκρίνω αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ γνωστὸν διάδημα. Διότι εἰς τῶν πλείστων βεβαίως τὸν νοῦν ἐπῆλθεν ἅμα ἰδόντων τὴν ἡμετέραν ἀγγειογραφίαν ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐν αὐτῇ ἢ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τινα ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν παράστασιν· ἐμοὶ τοὐλάχιστον ἐγεννήθη ἡ ἔννοια αὕτη εὐθὺς ἅμα ἐπεδείχθη μοι τὸ ἀγγεῖον ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας κ. Α. Κουμανούδη καὶ ἐφάνη μοι ὅτι ἐν τούτῳ τὸ πρῶτον ἀπήντα ἐπὶ ἀγγείου βεβαία τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπεικόνισις καὶ ἐντεῦθεν ὅτι καὶ ἡ παρατήρησις ἐκείνη κατέπιπτε, ἀφ' ἧς ὁ Brunn εἰς τὴν διατριβήν του «Methodologisches»[1] ὡρμήθη. Πιθανωτάτην ὑπολαμβάνω καὶ νῦν ἔτι τὴν ἐκδοχὴν ταύτην τῆς ἡμετέρας ἀγγειογραφίας, ἀλλὰ καὶ ἐναργῶς νὰ καταδείξω τὸ πρᾶγμα δὲν δύναμαι, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται.

[1] Sitzungsberichte der Philos. und Histor. Classe der K. Bayerischen Akademie der Wissenschaften 1889, II, 71. Ὁ Welcker ἡρμήνευε τὸ κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος ἄνω σύμπλεγμα τοῦ καὶ μέχρι τοῦ νῦν μὴ ἐπαρκῶς ἑρμηνευθέντος ἀγγείου (Alte Denkmäler V, πίν. XIX, σελ. 305) ὡς Ἀσκληπιόν, ὃν συμβουλεύεται νέος (πάσχων). Τὸ μὴ βέβαιον ὅμως ταύτης τῆς ἑρμηνείας του κατενόει καὶ ὁ ἴδιος καὶ παρ' οὐδενὸς ἐπιστεύθη ταῦτα φρονήσας.

Ἂς μὴ θελήσῃ τις ὅμως νὰ μοῦ ἀντιτάξῃ ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς δὲν ἀπαντᾷ ἀπεικονισμένος στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φορῶν, ἔνστασις ἥτις προὐβλήθη καὶ κατὰ τῆς ἐκδοχῆς ὡς Ἀσκληπιοῦ τῆς ἐκ Μήλου μαρμαρίνης κεφαλῆς τῆς ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ νῦν ἀποκειμένης[1]. Δάφνινον στέφανον φορῶν εἰκονίζεται ὁ Ἀσκληπιὸς[2] ἐπὶ τῶν τῆς Ἐπιδαυρίας νομισμάτων, περὶ δὲ τῶν εἰκόνων αὐτοῦ ἔνθα εἰκονίζεται ᾠὸν ἐν τῇ χειρὶ κρατῶν παραβληθήτω ὁ Löwe[3] καὶ τὸ ἐξ Ἐπιδαύρου ἰδίως ἄγαλμα (Ἐφημ. Ἀρχ. 1885, πίν. II, 9). Ὑπὲρ δὲ τῆς λατρείας αὐτοῦ ἐν Βοιωτίᾳ μαρτυρεῖ ἥ τε ἐκ Σκριποῦ (Ὀρχομενοῦ) καὶ ἡ ἐξ Ὑηττοῦ ἐπιγραφή[4].

Τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ ἡ ἑρμηνεία τῆς ἐπὶ θρόνου καθημένης θεᾶς δὲν παρέχει ἡμῖν πολλὰς δυσκολίας. Ἀναλογιζόμενοι τοὺς χρόνους, καθ' οὓς τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον φαίνεται ποιηθέν, εὐλογώτατα δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐνταῦθα εἰκονίζεται ἡ Ὑγιεία μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς λεπτὰς ἐκείνας διαφοράς, ἃς ὁ Thraemer (ἔ. ἀ. σελ. 2781) προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὑπαρχούσας μεταξὺ τῆς ἀπεικονίσεως ταύτης καὶ τῆς Ἠπιόνης. Ὅτι δὲ ἡ Ὑγιεία ἠδύνατο νἀπεικονισθῇ *μητροπρεπὴς* (matronal) μᾶς διδάσκει ὁ Λικύμνιος λέγων «λιπαρόμματε, μᾶτερ ὑψίστα, θρόνων σεμνῶν Ἀπόλλωνος βασίλεια ποθεινά, πραΰγελως Ὑγιεία» (U. von Wilamowitz, Isyllos von Epidauros σελ. 192).

Καὶ ὅτι μὲν οὐδὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ὑπ' ἐμοῦ προβαλλομένην ἑρμηνείαν τῶν εἰκονιζομένων ὡς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγιείας δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· ἀλλ' ὅτι καὶ μόνον οὗτοι καὶ οὐχὶ καὶ ἕτεροί τινες *ἰατῆρες θεοὶ* δυνατὸν ἴσως καὶ ἐνταῦθα νὰ ὑποτεθῶσιν εἰκονιζόμενοι νἀποδείξω βεβαίως δὲν μοὶ εἶναι δυνατὸν[5] καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲ τὴν ἑρμηνείαν

[1] Παράβ. Friederichs-Wolters, Gipsabgüsse antiker Bildwerke, σελ. 463, ἀριθ. 1283, Overbeck, Kunstmythologie II, 90.

[2] Παράβ. Catalogue of Greek coins, Peloponnesus, σελ. 166, Head, Historia numorum, σελ. 369. Παράβ. καὶ Thraemer ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Μυθολογίας τοῦ Roscher, I, σελ. 628.

[3] Löwe, De Aesculapi figura, σελ. 57, 58 καὶ 71.

[4] Παράβ. Rhangabé, Antiquités helléniques II, 898, P. Girard, Bull. de corresp. hellén. 1878, σελ. 504. Παράβ. πρὸς τούτοις καὶ Thræmer ἔ.ἀ. σελ. 623.

[5] Περὶ τῶν Ἡρώων καὶ τῶν Ἡρωϊνῶν τῶν πρὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην συνδεομένων παράβ. Rohde, Psyche I, σελ. 173.

μου νὰ καταστήσω, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπον, ἀναντίρρητον.

Καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου *γραφὴ* εἶναι, οἴκοθεν ἐννοεῖται, ἐξ ἐκείνων τῶν εἰς ἀφηρωϊσθέντας ἀναφερομένων παραστάσεων, αἵτινες ἀρχόμεναι ἀπὸ τῶν Σπαρτιατικῶν ἀναγλύφων καταλήγουσιν εἰς τὰ καλούμενα *Νεκρόδειπνα*. Θὰ πρωταγωνιστήσῃ δὲ καὶ αὕτη ποτὲ εἰς τὴν λύσιν τῶν πολλαπλῶν ζητημάτων τῶν ἐκ τούτων τῶν ἀναγλύφων ἐκπηγασάντων[1]. Διότι εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ ὑπ' ἐμοῦ ὡς Ἀσκληπιὸς ἐκληφθεὶς ἀνὴρ τῆς ἡμετέρας ἀγγειογραφίας ἀπεικονίζεται ἀνακεκλιμένος καθ' ὅλως ὅμοιον τρόπον, καθ' ὃν καὶ ὁ ἐπὶ τῶν *Νεκροδείπνων*. Ὅτι τοῦ τύπου τούτου ἐγίνετο χρῆσις εἰς ἀπεικόνισιν καὶ ἄλλων ὄντων καὶ οὐχὶ μόνον τῶν ἀφηρωϊσθέντων νεκρῶν ἔδειξαν σὺν ἄλλοις καὶ τὰ τοῦ Καβειρίου *ὄστρακα*· ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν θὰ θελήσωσι βεβαίως καὶ οἱ πρὸς ἐμὲ συμφωνοῦντες καὶ τὸν ἐνταῦθα εἰκονιζόμενον ὡς Ἀσκληπιὸν δεχόμενοι νὰ συναγάγωσι καὶ περὶ πάντων τῶν *Νεκροδείπνων* τὸ αὐτὸ συμπέρασμα. Τοὐναντίον παραμένουσι καὶ νῦν ἔτι ἰσχύουσαι αἱ παρατηρήσεις, ἃς ὁ P. Wolters κατὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Alfred von Sallet ὑποστηριχθείσης γνώμης περὶ τῶν *Νεκροδείπνων*, ὡς πάντων δῆθεν εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν ἀναφερομένων, ἐποιήσατο δημοσιεύσας ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ τοῦ Βερολίνου Ἐφημερίδι ἱκανὸν ἀριθμὸν πηλίνων εἰδωλίων ἐκ Τάραντος[1].

Ἐν Ἀθήναις ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ 1890.

OTTO KERN.

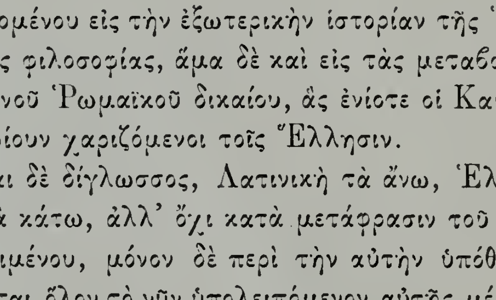
ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Ὅτε ἐδίδομεν εἰς τύπωσιν τὰς ἐν ἀρχῇ τοῦ τεύχους τούτου Ἀθηναϊκὰς ἐπιγραφάς, ἦσαν καὶ ἄλλαι τινὲς ἐξηγμέναι τῆς γῆς, ὧν ὅμως τὴν ἔκδοσιν, διὰ τὸ ὀλιγοσήμαντον ἢ τὸ δυσχερὲς τῆς μεταχειρίσεώς των, ἀνεβάλομεν τότε. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσχάτως ἀνεφάνη μία πολὺ ἀξιόλογος ἐν ταῖς παρὰ τὸ ὡρολόγιον τοῦ Κυῤῥήστου ἀνασκαφαῖς, κρίνομεν αὐτὴν ἐκδοτέαν σήμερον, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ ἄλλας τινάς, αὐτόθι ἐκσκαφείσας ἢ καὶ ἀλλαχόθεν συνηγμένας ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

1

Ἡ πρώτη ἐνταῦθα τασσομένη, ἡ ἀξιόλογος, δὲν μᾶς φανερώνει μέν, ὅπως ἐπεθυμοῦμεν, τὸ τί ἦτό ποτε ἡ μεγάλη πολύστυλος οἰκοδομή, ἣν ἀνασκάπτομεν[2], ἀλλὰ μᾶς πληροφορεῖ περὶ γεγονότος, ἀναφερομένου εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, ἅμα δὲ καὶ εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ κοινοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, ἃς ἐνίοτε οἱ Καίσαρες ἐποίουν χαριζόμενοι τοῖς Ἕλλησιν.

Εἶναι δὲ δίγλωσσος, Λατινικὴ τὰ ἄνω, Ἑλληνικὴ τὰ κάτω, ἀλλ' ὄχι κατὰ μετάφρασιν τοῦ αὐτοῦ κειμένου, μόνον δὲ περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν στρέφεται ὅλον τὸ νῦν ὑπολειπόμενον αὐτῆς μέρος, διότι δυστυχῶς μέρος μόνον αὐτῆς ἔχομεν ἐπὶ τῆς στήλης, ἥτις εὑρέθη κεκολοβωμένη ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν καὶ εἰς τέσσαρα κομμάτια τεθραυσμένη, ἃ ἐν τούτοις συναρμόζονται. Εἶναι δὲ λίθου Πεντελικοῦ. Ὕψος αὐτῆς τὸ νῦν 0,80, πλάτος 0,99, πάχος 0,14. Καλὰ καὶ τετραγωνικὰ τὰ γράμματά της τά τε Λατινικὰ καὶ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ ἄνευ ἀκρεμόνων, πλὴν τοῦ θ καὶ τοῦ ω, τοιαῦτα περίπου. Τὰ



[1] Προσθετέον νῦν ὅμως καὶ τὸ ἄρτι ὑπὸ τοῦ Furtwängler ἐκδοθὲν ἀγγεῖον (Arch. Anzeiger, 1890, σελ. 89) τὸ ἐκ τῆς Καπύης ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ Μουσείου προσκτηθέν. Ὁ Ἥρως ἀνακέκλιται ἐστεμμένος ἐπὶ τῆς κλίνης, προσέρχεται δ' αὐτῷ συσπειρώμενος ὁ ὄφις. Πρὸ τῆς κλίνης ἵσταται τράπεζα, ἐφ' ἧς ἀνάκεινται καρποί. Ἐξ ἀριστερῶν ἔρχεται νεᾶνις, ταινίαν κρατοῦσα, ὄπισθεν δὲ ταύτης νέος ὑπηρέτης μετὰ παροψίδος πλήρους καρπῶν καὶ πλακούντων.

[1] Παράβ. Archäologische Zeitung, 1882, σελ. 301 καὶ ἑξῆς.

[2] Δύο τρεῖς ἄλλαι μικραὶ καὶ ὄχι ἐπίσημοι ἀλλ' ἰδιωτικαὶ ἐπιγραφαί, καθὼς καὶ ἓν ἢ δύο ἀλλοῖα τεκμήρια ἐν τῇ οἰκοδομῇ ταύτῃ παρατηρηθέντα, σχεδὸν μᾶς πείθουσιν, ὅτι ἂν ὄχι ἐξ ὑπαρχῆς, τῷ χρόνῳ ὅμως πᾶσα ἐκείνη ἡ περιοχὴ ἐγένετο ἀγορὰ ὠνίων. Ἀλλ' ὁ περὶ τούτου λεπτομερὴς λόγος δὲν εἶναι τῆς παρούσης ὥρας.

. . . i ∠ / /\ / . . . .
. . . . KΝΙ O A V G V R E C O . . . . . .
——APLOTINA AVGVSTA——
. . . . ERGASECTAMEPICVRISITOPTIMESCISD . . INEHVIVSSVCCESSIONIATESVCCVRRENDVM
. . . . ƆNLICETNISIEXCIVIBVSROMANISADSVMIDIAI . CHVMINANGVSTVMREDICITVRELIGENDI

. . . . . GONOMINEPOPILLITHEOTIMIQVIESTMODODIADO . HVSATHENISVTILLIPERMITTATVRATEETGRAECE
. ESTARICIRCAHANCPARTEMIVDICIORVMSVORVMQVAEA . DIADOCHESORDINATIONEMPERTINETETPEREGREI
ΝAECONDICIONISPOSSESVBTITVERESIBISVCCESSOREMS . . TASVASERITPROFECTVSPERSONAEETQVODTHEOTIMC
ᑕONCESSERISVTEODEMIVREETDEINCEPSVTANTVRFVT . . . DIADOCHISECTAEEPICVRIEOMAGISQVODOPSERVATVR
QVOTIENSERRATVMESTATESTATORECIRCAELECTIONEM . . ADOCHIVTCOMMVNICONSILIOSVBSTITVATVRASTVDIO
SISEIVSDEMSEC . AEQVIOPTIMVSERITQVODFACILIVSFIETSIE . COMPLVRIBVSELIGATVR——
. MPCAESARTRAIANVSHADRIANVSAVGPOPILLIOTHEOTIMOPERMITTOGRAECETESTARIDEEISQVAEPERTINENTADDIADO
CHENSECTAEEPICVREAESETCVMETFACILIVSSVCCESSOREME . ECTVRVSSITSIEXPEREGRINISQVOQVESVBSTITVENDIFACV .
TATEMABVERITHOCETIAMPRAESTOENDEINCEPSCETERISQV . DIADOCHENHABVERINTLICEBITVELIMPEGREINVMVEL
INCIVEMROMANVMIVSHOCTRANSFERRI——
ΠΛΩΤΕΙΝΑΣΕΒΑΣΤΗΠΑΣΙΤΟΙΣΦΙΛΟΙΣΧΑΙΡΕΙΝΕΧΟΜΕΝΟΥΤΥΧΕΙΝΕΣΠΕΥΔΟΜΕΝΣΥΝΚΕΧΩ
ΡΗΤΑΙΓΑΡΤΩΙΔΙΑΔΟΧΩΙΟΣΑΜΜΕΛΛΗΙΤΗΣΕΠΙΚΟΥΡΟΥΔΙΑΔΟΧΗΣΑΦΗΓΕΙΣΘΑΙΤΗΣΟΥΣΗΣΕΝ
ΑΘΗΝΑΙΣΚΑΙΠΑΝΤΟΠΡΟΣΤΗΝΔΙΑΔΟΧΗΝΑΝΗΚΟΝΟΙΚΟΝΟΜΗΜΑΕΛΛΗΝΙΚΗΙΔΙΑΘΗΚΗΙΔΙ
ΑΤΑΣΣΕΣΘΑΙΚΑΙΑΙΡΕΙΣΘΑΙΕΙΤΕΕΛΛΗΝΑΕΙΤΕΡΩΜΑΙΟΝΒΟΥΛΟΙΤΟΤΟΝΠΡΟΣΤΑΤΗΣΟΝΤΑΤΗΣ
ΔΙΑΔΟΧΗΣΚΑΛΗΣΟΥΝΤΗΣΕΞΟΥΣΙΑΣΠΡΟΣΓ . . ΕΝΗΜΕΝΗΣΗΣΑΞΙΑΝΧΑΡΙΝΟΦΕΙΛΟΜΕΝΕΙΔΕ
ΝΑΙΤΩΙΩΣΑΛΗΘΩΣΕΥΕΡΓΕΤΗΙΚΑΙΠΑΣΗΣΠΑΙΔΕΙΑΣΚΟΣΜΗΤΗΙΟΝΤΙΚΑΙΚΑΤΑΤΟΥΤΟΣΓ . . ΣΜΙΩ
ΙΑΤΩΙΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΞΜΟΙΔΕΠΡΟΣΦΙΛΕΣΤΑΤΩΙΚΑΤΑΠΑΝΤΑΚΑΙΩΣΔΙΑΦΕΡΟΝΤΙΚΥΡΙΩΙΚΑΙΩ . . ΓΑΘΩΙ
ΤΕΚΝΩΙΚΑΤΑΛΛΗΛΟΝΥΠΑΡΧΕΙΕΚΑΣΤΟΝΤΩΝΠΕΠΙΣΤΕΥΜΕΝΩΝΤΗΝΚΡΙΣΙΝΤΗΣΠΡΟΣΤΑΤΕΙΑΣΤΟΝΑ
ΡΙΣΤΟΝΑΙΕΙΕΚΤΩΝΟΜΟΔΟΞΩΝΠΕΙΡΑΣΘΑΙΑΝΤΙΚΑΘΙΣΤΑΝΕΙΝΕΙΣΤΟΝΕΑΥΤΟΥΤΟΠΟΝΚΑΙΠΛΕΙΟΝ
ΝΕΜΕΙΝΤΗΙΤΩΝΟΛΩΝΟΨΕΙΗΤΗΙΙΔΙΑΙ . . ΟΣΤΙΝΑΣΣΥΝΗΘΕΙΑΙΕΜΟΙΜΕΝΟΥΝΗΡΕ⌐ΚΕΜΗΛΕΙ . ⌐ΛΠΛΙΙ
ΝΑΣΜΑΛΛΟΝΤΩΝΔΙΑΦΕΡΕΙΝΔΟΞΑΝΤΩΝΚΑΤΑΤΗΝΛVΙΙΛ . . . .
ΤΟΑΚΟΛΟΥΘΟΝΕΝΤΗΙΚΑΤΑΤΗΝΔΙΑΘΕΣΙΝΙΩΝΗ . . . .
ΤΗΝΙΔΙΑΝΤΟΥΠΡΑΓΜΑΤΟΣΦΥΣΙΝΛΛΛΛ⌐ . . .
ΕΜΠΟΔΙΣΙΝΤΟΓΕΤΟΝΥΠΕΡΤΟΥ . . .
ΧΑΙΕΣΘΑΙΤΟΥΑΡΕΣΟΝΤΟΣ . . .
⌐ΟΝΑΝΤΙΛΑΒΟΜΕΝΟΝ . . .
. . . ΥΟΝΤΑΤΩΙΤΟΙC . .
. . . . Ν ⌐ Α Ρ F ∓ F Ι . . .
. . . .

Λέγουσι τὰ ἀνωτέρω, μεταγραφόμενα, διαστιζόμενα νεωτερικῶς, καὶ συμπληρούμενα ὁπωσοῦν, τάδε·

. . . .

. . . . . o Augure co[nsulibus . . .

A Plotina Augusta.

Qui meus favor] erga sectam Epicuri sit, optime scis, d[om]ine. Hujus successioni a te succurrendum est. Nunc quia n]on licet nisi ex civibus Romanis adsumi diad[o]chum, in angustum redi[g]itur eligendi optio. A]go nomine Popilli Theotimi, qui est modo diado[c]hus Athenis, ut illi permittatur a te et Graece t]estari circa hanc partem judiciorum suorum quæ a[d] diadoches ordinationem pertinet et peregreinæ condicionis posse sub[s]tituere sibi successorem, s[i i]ta suaserit profectus personæ, et quod Theotimo concesseris ut eodem jure et deinceps utantur fut[uri] diadochi sectae Epicuri, eo magis, quod opservatur, quotiens erratum est a testatore circa electionem [di]adochi, ut communi consilio substituatur a studiosis ejusdem sec[t]æ qui optimus erit, quod facilius fiet, si e[x] compluribus eligatur.

I]mp. Cæsar Trajanus Hadrianus Aug. Popillio Theotimo permitto Græce testari de eis quæ pertinent ad diadochen sectæ Epicureæ, set cum et facilius successorem e[l]ecturus sit, si ex peregrinis quoque substituendi facultatem abuerit, hoc etiam præsto e[t]deinceps ceteris qu[i] diadochen habuerint, licebit vel impe[re]greinum vel in civem Romanum jus hoc transferri.

Πλωτεῖνα σεβαστὴ πᾶσι τοῖς φίλοις χαίρειν. Ἔχομεν οὗ τυχεῖν ἐσπεύδομεν· συνκεχώρηται γὰρ τῶι διαδόχωι ὃς ἄμ μέλλῃι τῆς Ἐπικούρου διαδοχῆς ἀφηγεῖσθαι τῆς οὔσης ἐν Ἀθήναις καὶ πᾶν τὸ πρὸς τὴν διαδοχὴν ἀνῆκον οἰκονόμημα Ἑλληνικῆι διαθήκηι διατάσσεσθαι καὶ αἱρεῖσθαι εἴτε Ἕλληνα εἴτε Ῥωμαῖον βούλοιτο τὸν προστατήσοντα τῆς διαδοχῆς. Καλῆς οὖν τῆς ἐξουσίας προσγ[εγ]ενημένης, ἧς ἀξίαν χάριν ὀφείλομεν εἰδέναι τῶι ὡς ἀληθῶς εὐεργέτηι καὶ πάσης παιδείας κοσμητῆι ὄντι καὶ κατὰ τοῦτο σε[βα]σμιωτάτωι αὐτοκράτορι, ἐμοὶ δὲ προσφιλεστάτωι κατὰ πάντα καὶ ὡς διαφέροντι κυρίωι καὶ ὡ[ς ἀ]γαθῶι τέκνωι, κατάλληλον ὑπάρχει ἕκαστον τῶν πεπιστευμένων τὴν κρίσιν τῆς προστατείας τὸν ἄριστον αἰεὶ ἐκ τῶν ὁμοδόξων πειρᾶσθαι ἀντικαθιστάνειν εἰς τὸν ἑαυτοῦ τόπον καὶ πλεῖον νέμειν τῆι τῶν ὅλων ὄψει ἢ τῆι ἰδίαι [πρ]ός τινας συνηθείαι. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἤρεσκε, μη . . . . Α; Π; Α; . .
νας μᾶλλον τῶν διαφέρειν δοξάντων κατὰ τὴν . . . .
το ἀκόλουθον ἐν τῆι κατὰ τὴν διάθεσιν [τ]ῶν. . . . . . .
τὴν ἰδίαν τοῦ πράγματος φύσιν αλλα. . . . .
ἐμπόδισιν, τό γε τὸν ὑπὲρ του . . . . [στοχάζεσθαι τοῦ ἀρέσοντος . . . . . .
τ]ον ἀντιλαβόμενον . . . . .
. . . χ;οντα τῶι τοιο[υτ. . . .
. . . . ν παρέξει . . . . . .
. . . .

Λατινικὰ εἶναι ὀλίγον μικρότερα (ὕψ. 0,005) τῶν Ἑλληνικῶν (ὕψ. 0,007). Ἔχει δὲ καί τι στενὸν περιχείλωμα, ἵνα μὴ εἴπω πλαίσιον, ἡ στήλη κατὰ τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἄκρα της, πολλὰ ὀλίγον ὑψούμενον. Κατὰ τοὺς παλαιοὺς Ἑλληνικοὺς χρόνους τοιαῦτα περιχειλώματα δὲν ἐσυνειθίζοντο.

(Ἴδε ἐν ταῖς ὄπισθεν δυσὶ σελίσι τὸ μεγαλογράμματον τῆς ἐπιγραφῆς κείμενον, ὡς καὶ τὴν μεταγραφὴν αὐτοῦ).

Λαμβάνων τις ὑπ' ὄψιν τὸ ὁλοκλήρως νῦν σωζόμενον πλάτος τῆς στήλης καὶ τὸ πάχος, εὐλόγως ὑποθέτει, ὅτι θὰ ἐξέλιπαν αὐτῆς περὶ τὰ δύο τρίτα τοῦ ὕψους. Φαίνεταί δέ μοι, εἰκάζοντι ἐκ τῶν ὀλίγων ὑπολειμμάτων τοῦ νῦν πρώτου στίχου (...o augure co ...), ὅτι ἀνωτάτω προηγεῖτό ποτε ἔγγραφόν τι Ῥωμαϊκῆς τινος ἀρχῆς, ἐκ Ῥώμης ἢ καὶ ἐξ Ἑλλάδος ἐκδεδομένον, ἀγγέλλον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ διαβιβάζον αὐτοῖς τὰ ἐφεξῆς περιεχόμενα ἐν τῇ στήλῃ, καὶ ὅτι κρύπτεται ἐν ἐκείναις ταῖς ὀλίγαις συλλαβαῖς ἡ χρονολογία, τεθειμένη ἐν τέλει τοῦ ἐγγράφου, δηλαδὴ τὸ τρίτον ὄνομα τοῦ δευτέρου ὑπάτου Ῥώμης τοῦ ἔτους $121^{ου}$ μ. Χ. (= ἔτους $5^{ου}$ τῆς τοῦ Ἀδριανοῦ ἀρχῆς) κατ' ἀφαιρετικὴν πτῶσιν γεγραμμένον: Augure, ὅπερ εὕρηται καὶ ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις ἐπισήμοις Fastis Capitolinis, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ (κατὰ περίεργον ὄντως σύμπτωσιν) οὐχὶ πλῆρες, ἄνευ δηλ. τοῦ προωνυμίου καὶ τοῦ τῆς gentis ὀνόματος, ὅπως καὶ ἐδῶ ἕνεκα τῆς ἀποθραύσεως τοῦ λίθου. Τὸ ἔγγραφον λοιπὸν ἐκεῖνο ἐνέκλειεν, οὕτως εἰπεῖν[1], τὴν γενομένην αἴτησιν τῆς Πλωτείνης, χήρας τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ πρὸς τὸν μετ' αὐτὸν ἄρξαντα Ἀδριανὸν ὑπὲρ τῆς διαδοχῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπικουρείου αἱρέσεως[2], ἵνα γίνεται τοῦ λοιποῦ κατ' ἄλλον εὐλογώτερον τρόπον ἢ τὸν τότε νενομισμένον· ἥτις αἴτησις καὶ εὐθὺς ἀναγράφεται αὐτολεξεί, στίχ. 3-10[1].

Ἕπεται ἡ ἀπόκρισις (τὸ rescriptum) τοῦ αὐτοκράτορος, οὐχὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Πλωτεῖναν ῥητῶς ἀπευθυνομένη, καὶ σύντομος μέν, σαφῶς δὲ καὶ ὁριστικῶς συγχωροῦσα τὸ αἰτηθέν. Εἶναι δὲ ἥ τε αἴτησις καὶ ἡ ἀπόκρισις ἄνευ χρόνου καὶ τόπου ἐκδόσεως, ἃ ἐν ἄλλοις τῶν Καισαρείων καὶ τῶν ἔτι παλαιοτέρων χρόνων ἐγγράφοις συχνάκις εὑρίσκονται. Ἀλλ' ἐδῶ, φαίνεται, δὲν ἐχρειάζετο χρονολογία, ἀφοῦ προηγήθη ἡ ἀνωτέρω.

Τελευταία ἔρχεται ἡ ἐπιστολὴ τῆς Πλωτείνης, δι' ἧς ἀναγγέλλει πᾶσι τοῖς φίλοις μετὰ χαρᾶς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς αἰτήσεώς της. Δὲν εἶναι χρεία νὰ ἐξάρωμεν ἡμεῖς τὸ ἐνθουσιῶδες τῶν φράσεων τῆς σεβαστῆς· μᾶλλον προσοχῆς εἶναι ἄξιον τὸ ὅτι διὰ τῶν λόγων της «εἴτε Ἕλληνα» σαφέστερον ἑρμηνεύονται τὰ ἀνωτέρω ὑπ' αὐτῆς τε καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ γραφέντα: et peregreinæ condicionis, ex peregrinis, im peregreinum, διότι οἱ peregrini (οἱ ξένοι τῆς Ῥωμαίοις) εἶναι Ἕλληνες, εἰς οὓς νῦν ἀπονέμεται τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐκλέγωνται διάδοχοι τῆς Ἐπικούρου σχολῆς, ἐνῷ ὁ Θεότιμος, ὁ μέχρι τῆς ὥρας διάδοχος, εἰσπεποιημένος ὢν πάλαι εἰς τὴν γενεὰν τὴν Ῥωμαϊκὴν τῶν Ποπιλλίων, ἦτο civis Romanus, εἰ καὶ Ἀθηναῖος κατὰ φύσιν, ὡς θέλομεν εἰπεῖ κατωτέρω.

Ἀξιοπερίεργος εἶναι καὶ ἡ διὰ τριῶν ὅλων στίχων διήκουσα φρασεολογία, ἣν ἔκρινε γραπτέαν ἡ Πλωτεῖνα πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης της (καὶ τῶν Ἑλλήνων δὲ) πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἀπονείμασα αὐτῷ τόσα προσηγορικὰ καὶ ἐπίθετα καὶ τέλος ὀνομάσασα αὐτὸν διαφέροντα κύριον (= seigneur distingué) καὶ ἀγαθὸν τέκνον.

Αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ $22^{ου}$ στίχου καὶ ἑξῆς ἐπεσταλμέναι νουθεσίαι της καὶ προτροπαὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις τότε φιλοσοφοῦντας, ἵνα δίδωσι τὸ ἀξίωμα τῆς

[1] Θεωρῶ ἐν τούτοις πιθανόν, ὅτι καὶ ἀνωτέρω ἦτό ποτε ἐγκεκολαμμένον ἄλλο ἔγγραφον Ἑλληνιστί, ψήφισμα τοῦ δήμου Ἀθηναίων ἢ δόγμα τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς, ἐν ᾧ ἀπεφασίζετο νὰ γίνῃ ἡ ἀναγραφὴ πάντων τῶν ἐφεξῆς λίαν εὐχαρίστων τοῖς Ἀθηναίοις πραγμάτων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ στήλῃ. Ἀλλὰ εἰς ταύτην μου τὴν ὑπόθεσιν ἐναντιοῦται ἓν εὐθὺς ὑπεράνω τῶν o augure co σωζόμενον λείψανον γράμματος, ὃ φαίνεται ὡς ἥμισυ κάτω μέρος Ἑλληνικοῦ σίγμα, οὕτω ∠, ἐνῷ ἐκεῖ ἐπεριμένοντο μόνον Λατινικά, τὰ δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐγγράφου ἀνωτάτω που τῆς στήλης. Δι' ὃ καὶ συνέχομαι ἀφασίᾳ.

[2] Ἡ Πλωτεῖνα κατὰ Δίωνα Κάσσιον (ΞΘ, 1) καὶ Σπαρτιανὸν (ἐν βίῳ Ἀδριανοῦ 2, 5) μεγάλως συνήργησεν εἰς τὴν ὑπὸ Τραϊανοῦ υἱοθέτησιν καὶ ἀνάῤῥησιν τοῦ Ἀδριανοῦ εἰς αὐτοκράτορα· εἰ δὲ καὶ «ἐξ ἐρωτικῆς φιλίας» ταῦτα ἔπραξεν, θεὸς καὶ ψυχήτης καὶ τῶν παραδόντων ἡμῖν τοῦτο! Ἄλλως δ' ἐγώ, ἐφ' ὅσον ηὐκαίρησα νὰ ἐρευνήσω, οὐδὲν εὕρηκα ἀλλαχόθεν παραδεδομένον περὶ κλίσεως τῆς Πλωτείνης ἢ τοῦ Ἀδριανοῦ πρὸς τὴν τοῦ Ἐπικούρου φιλοσοφίαν.

[1] Ἄπορον ὁπωσοῦν μοὶ εἶναι, διὰ τί ἐπὶ τοῦ λίθου οἱ τῆς Πλωτείνης λόγοι χωρίζονται εἰς δύο οἱονεὶ ἐδάφια διὰ διαστήματος ἑνὸς στίχου, κενοῦ γραμμάτων. Ἆρά γε, διότι τὸ ἀπῄτει ἡ γραφειακὴ τάξις, νὰ εἶναι διεσταλμένη ἡ προηγουμένη αἰτιολογία ἀπὸ τῆς καθ' αὐτὸ αἰτήσεως; Ἴσως. Ἀλλ' ἐναντιοῦταί πως εἰς τοῦτο, τὸ ὅτι τὸ eligendi, τὸ ἐν τέλει τοῦ 4ου στίχου, αἰωρούμενον μένει ἄνευ τινὸς ὀνομαστικῆς πτώσεως ὀνόματος, ὃ ἐγὼ ἐθεώρησα ὡς χαραχθέν ποτε ἐν ἀρχῇ τοῦ 5ου στίχου, ἐκλιπὸν δέ, ὡς ἀποκοπέντος ἐκεῖθεν ἑνὸς κομματίου τῆς στήλης, καὶ τὸ ἀντικατέστησα, ὅπως εἶδεν ἀνωτέρω ὁ ἀναγνώστης.

διαδοχῆς εἰς τὸν αἰεὶ ἄριστον ἄνδρα, κρίμα ὅτι περιῆλθον εἰς ἡμᾶς τόσον ἀτελεῖς· διότι πιθανόν, ἐν τοῖς ἐλλείπουσι στίχοις νὰ περιείχοντο καὶ προτάσεις τινὲς ἴδιαι αὐτῆς — «Ἐμοὶ μὲν οὖν ἤρεσκε» — περὶ τοῦ τρόπου τυχὸν τῆς ἐκλογῆς τῶν διαδόχων, πρὸς ματαίωσιν τῶν ἀτομικῶν προσπαθειῶν ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀναξίων, ὁποῖαι προσπάθειαι θὰ ἐλάμβανον χώραν, καὶ τότε δῆλα δή, ὅπως δυστυχῶς καὶ τώρα ἐν σωματείοις πεπαιδευμένων.

Τοσαῦτα καθόλου εἰρημένα περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τῆς συνεχείας τῶν αὐτῆς μερῶν, ἴσως ἀρκοῦσι πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν ἀπειροτέρων εἰς τὴν αὐτῆς κατάληψιν. Ἐφεξῆς ποιοῦμεν σημειώματά τινα μερικῶς εἰς λέξεις ἢ πράγματα τοῦ κειμένου, οὐδόλως ὅμως ἀξιοῦντες νὰ παράσχωμεν perpetuum, ὡς λέγεται, commentarium ἐκδότου.

Ἐν στίχῳ 2ῳ πρὸ τῆς προθέσεως A σώζεται τόπος κενὸς γραμμάτων τόσος, ὅσον ἐδήλωσα διὰ κεραίας ὁριζοντίας, περαιτέρω δ' ἔτι ἐπ' ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι ἐκλείπει ὁ λίθος, ἀποθραυσθείς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ μετὰ τὸ Augusta ἀπομένει ὡσαύτως κενὸς ἅπας ὁ μέχρι τέλους τοῦ στίχου τόπος, δῆλον, ὅτι τὰ A Plot. Aug. εἶναι κεφαλὶς τῶν ἑπομένων ὀκτὼ στίχων, περὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ὁποίων εἰς δύο συστάδας ἐξέφρασα ἀνωτέρω τὴν ἀπορίαν μου.

Τὰς ἐν ἀρχῇ τῶν στίχων 3ου-4ου καὶ 5ου (ἔνθα ὅλως ἐξέλιπεν ὁ λίθος) κατ' εἰκασίαν συμπληρώσεις μου ὑποβάλλων ἁπλῶς εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν εἰδημόνων[1], ὁμολογῶ, ὅτι τὸ ποσὸν τῶν ἐκεῖ κατὰ πιθανότητα ἐκλιπόντων γραμμάτων δὲν παρασυμφωνεῖ (πλὴν ἴσως ἐν στίχ. 5ῳ) μὲ τὸ τῶν γραμμάτων, ἃ ἐγὼ ἀντ' αὐτῶν ἔθεσα. Ἦσαν δέ ποτε τὰ ἐπὶ τοῦ λίθου γράμματα τόσα περίπου, ὅσας στιγμὰς ἔβαλα ἐπὶ τοῦ μεγαλογραμμάτου ἐκτυπώματος, ἀλλὰ κατ' ἀκρίβειαν ὁ ἀριθμός των δὲν ὁρίζεται, ἅτε μὴ οὔσης τῆς γραφῆς στοιχηδόν.

Ὁ ἐν στίχῳ 5ῳ Ποπίλλιος Θεότιμος, πείθομαι, ὅτι εἶναι ὄχι τις νῦν πρῶτον γνωριζόμενος ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἔν τινι ἐφηβικῇ ἀναγραφῇ ἀναγνωσθεὶς πρὸ ἐτῶν ὑπ' ἐμοῦ ὡς ἄρχων ἐπώνυμος τῶν Ἀθηναίων. Ἴδε Φιλίστορος τόμου Δου σελ. 270, (= *C.I.A.* III, 1, ἀρ. 1122). Ὁ A. Dumont ἐν Essai sur la chronologie des archontes Athéniens ἔθεσεν ὕστερον τὴν ἀρχοντίαν του εἰς τὸ 155 ἔτος μ. Χρ (δηλ. 17 ἔτη μετὰ τὴν θανὴν τοῦ Ἀδριανοῦ) ὄχι ἄνευ ὑπολογισμοῦ χρόνων ἀποχρώντος.

[1] Ἐπῆλθαν εἰς τὸν νοῦν μου καὶ ἄλλαι συμπληρώσεις, οἷον, διὰ τὸν στίχ. 3ον: (Quæ mea propensio, ἢ inclinatio) — (Quod meum studium, ἢ qui omnium favor) — διὰ τὸν στίχ. 5ον (facultas. A)go. ἢ (facultas. Ro)go.

Τὸ ἐν στίχῳ 7ῳ profectus personæ ἑρμηνεύω προκοπή, ἐπίδοσις τοῦ προσώπου (ἀτόμου, ἀνδρός). Ἔχει ὅμως ἡ persona καὶ τὴν σημασίαν τοῦ νομικοῦ προσώπου (κοινοῦ, σωματείου) ἐνίοτε· ἴδε Pauly Real-encyclopädie, ἄρθρ. persona καὶ collegium, καὶ ἴσως κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐδῶ ἐγράφη.

Ἐν τῷ στίχῳ 13ῳ τὸ abuerit ἀφῆκεν οὕτως ἀδάσυντον ὁ χαράκτης. Παρέλειψε καὶ ἓν s ἐν τῷ subtituere τοῦ 8ου στίχου. Παρέλειψε καὶ ὁλόκληρον συλλαβὴν ἐν τῷ impegreinum τοῦ 13ου στίχ. Ἐσφάλη δὲ ἐν στίχῳ 4ῳ χαράξας redicitur ἀντὶ redigitur. Ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ τὸ endeinceps φαίνεταί μοι ὡσαύτως ἐσφαλμένον. Ἀνωτέρω ἐν στίχῳ 9ῳ κεῖται τὸ ὀρθὸν et deinceps.

Τὰ ἐν στίχῳ 17ῳ «καὶ πᾶν τὸ πρὸς τὴν διαδοχὴν ἀνῆκον οἰκονόμημα Ἑλληνικῇ διαθήκῃ διατάσσεσθαι» παραβληθήτωσαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ τῆς αὐτῆς Πλωτείνης καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ Λατινιστὶ εἰρημένα Græce testari κτλ. Πρόδηλον, ὅτι μὲ ἄλλας λέξεις τὰ αὐτὰ πράγματα σημαίνονται καὶ ὅτι τὸ Ἑλληνικῇ διαθήκῃ, κατὰ Ἑλληνικοὺς δηλ. τύπους, διατάσσεσθαι δὲν θὰ ἴσχυε δι' ἄλλα τῶν Ἐπικουρείων φιλοσόφων βιωτικὰ καὶ ἴδια πράγματα, εἰμὴ μόνον διὰ τὰ τῆς διαδοχῆς τῆς σχολῆς των καὶ τὴν οἰκονομίαν αὐτῆς καί, ὡς λέγομεν σήμερον, διαχείρισιν, οἷον τὴν περὶ ἐκμισθώσεις κτημάτων αὐτῆς, ἐκτοκισμοὺς κεφαλαίων, ἀποδοχὴν κληροδοτημάτων, χορηγίαν ὑποτροφιῶν κτλ.[1] Ἀλλὰ τὴν λεπτομερεστέραν τούτων διασκόπησιν καὶ τὴν μεθοδικωτέραν ἔκθεσιν καὶ διαφώτισιν καταλείπων ἐγὼ εἰς ἄλλους πλειότερον εὐκαιροῦντας, παύω.

[1] Ἀναγνώτω περὶ τούτων ὁ περίεργος καὶ φιλάρχαιος τὴν Διαθήκην τοῦ Ἐπικούρου, τὴν διασωθεῖσαν ἡμῖν παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ (X, 10), ὡς καὶ τὴν αὐτόθι ὡραιοτάτην ἐπιστολήν, ἣν ἔγραψεν ὁ ἀνὴρ «τὴν μακαρίαν ἄγων καὶ ἅμα τελευτῶν ἡμέραν τοῦ βίου».

2

Ἐ)πὶ Εὐνίκου ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Οἰνεΐδος . . . . . ἑ(β)δόμης π(ρυτα-
ν)είας, ἧι Ἱερώνυμ(ος) Β(ο)ά;θου Κηφισιεὺς ἐγρα(μ)μάτευεν, Γαμηλι(ῶνος
ἕ)κτει μετ' εἰκάδας, δευτέραι κα(ὶ εἰκο)σ(τεῖ) τῆς πρυτανείας,
ἐκκλησία ἐμ Πειραιεῖ· τῶν προέ(δρ)ω(ν ἐπεψήφιζεν . . . .
Ἑρμί(ου Ἀ)π(ο)λλωνιεὺς καὶ συμπ(ρόεδροι·
Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσ(ίνιος εἶπεν· ὑπὲρ ὧν ἀπαγγέλ-
λουσιν οἱ πρυτάνεις τῆς (Ἀ)ν;(τιοχίδος ὑπὲρ τῶν θυσιῶν ὧν ἔθυον
τὰ πρὸ τῶν ἐκκλησιῶν (τῶι Ἀπόλλωνι τῶι προστατηρίωι καὶ τεῖ
Ἀρτέμιδι τεῖ βου(λ)αί(αι καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς οἷς
πάτριον ἦν· ἀγαθ(εῖ τύχει, δεδόχθαι τῶι δήμωι, τὰ μὲν ἀγαθὰ δέ-
χεσθαι τὰ (γεγονότα ἐν τοῖς ἱεροῖς οἷς ἔθυον ἐφ' ὑγιείαι καὶ σωτ-
η;(ρίαι . . . . . .
. . . . . .

Στήλης λίθου Ὑμηττίου ἄνω μέρος μὲ ἀετωμάτιον κολοβὸν καὶ ἀσπίδιον ἔκτυπον ἐντὸς αὐτοῦ ἐπίσης κολοβόν, ἔχει τὰ ἀνωτέρω. Ὕψος σωζόμενον 0,25, πλάτος 0,45, πάχος 0,17.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν οὐχὶ στοιχηδὸν ἐγκεκολαμμένων γραμμάτων εἶχε δυσκολίας ἕνεκα τῆς πολλαχοῦ τοῦ λίθου ἀποφλοιώσεως τῆς ἐπιφανείας του, πολὺ δὲ πλέον ἕνεκα τοῦ ἰδιοσχήμου τῶν στοιχείων, ὃ ἐπετήδευσεν ὁ ἐγκολάψας αὐτά, ὥστε νὰ καθίστανται δυσδιάκριτα, δι' ὃ καὶ δὲν ἀπεδώκαμεν αὐτὰ κεφαλαίοις τοῦ τύπου γράμμασι. Πάντων ἀτοπώτατον εἶναι τὸ Ο, φαινόμενον τοιοῦτο: Ξ καὶ τὸ Ρ τοιοῦτο: F. Τοῦ δὲ Α καὶ τοῦ Ε λείπουσιν αἱ μεσαῖαι γραμμαὶ πλειστάκις. Ἐν τούτοις αἱ συμπληρώσεις ἡμῶν ἐγένοντο τῇ βοηθείᾳ ἄλλων πρότερον ἐκδοθέντων ψηφισμάτων τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἃ εὕρηνται ἐν *C. I. A.*, II, 1, ἀρ. 390, 392, 408, 417, 431, 432, 459, 472. Ἐκ τούτων τὸ ὑπ' ἀρ. 392 ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ὡς πῖπτον εἰς τὰ τέλη τοῦ Γ' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Ἐπάνω κάτω δὲ τῶν αὐτῶν χρόνων θὰ εἶναι καὶ τοῦτο τὸ ἡμέτερον. Πάντως δὲ ἕνεκα τοῦ ἐν στίχῳ 5ῳ δημοτικοῦ *Ἀπολλωνιεὺς* θετέον μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Β' Ἀττάλου, υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἀττάλου καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀπολλωνίδος, ἧς τὸ ὄνομα ἔλαβε νέος δῆμος τότε ἐν Ἀττικῇ ἱδρυθείς.

Τὸ οὐσιωδέστερον τοῦ ψηφίσματος εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος *Εὐνίκου*, ὃ νῦν πρῶτον γνωρίζεται ὡς ἄρχοντος· ἀλλὰ τὸ ἔτος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἀδυνατῶ νὰ ὁρίσω.

Ἐν τῷ α' στίχῳ πρὸ τῆς λέξεως *ἑβδόμης* ἀμυδραί τινες γραμμαὶ γραμμάτων 5 ἢ 6 μόλις φαίνονται, ἀλλὰ δὲν ἀποφασίζω νὰ εἴπω, ἂν ὄντως ἐκεῖ ἐχαράχθησαν γράμματα ἀναγνωστέα, ὡς ἀναγκαῖα, καὶ τότε καταντᾷ τὸ πρᾶγμα ἄπορον, ἢ γράμματα, ἃ ὁ χαράξας αὐτὰ κατὰ λάθος, ἠθέλησε νὰ μείνωσιν ἀνανάγνωστα διὰ παντός.

3

. . . . .
. . Κ Ε Δ . .
. . Ο Ϛ Ε . .

Ταῦτα ἐπὶ τεμαχίου λίθου Πεντελικοῦ, ὕψ. 0,16, πλάτ. 0,20, πάχ. 0,23. Τὰ γράμματα εὐμεγέθη, ἕως 0,045. Ἴσως ἐκ χορηγικοῦ μνημείου.

4

|Γ Η Ι Σ Π Α|
|Τ Ρ Α Τ Ο Κ Λ
Σ Ε Δ Ι Δ Α Σ|
. . . .

Πεντελικὸς λίθος, ἐξαχθεὶς ἐκ τοῦ αὐλογύρου τῆς καείσης ἀγορᾶς Ἀθηνῶν, συνεργίᾳ τῶν ἐφετεινῶν βροχῶν, ἔχει σχῆμα τὰ νῦν ὄχι τὸ ἀρχικόν, ἅτε μεταπεποιημένος καὶ περικεκομμένος πανταχόθεν, ὥς μοι φαίνεται. Ὕψ. 0,21, πλάτ. 0,26, πάχ. 0,36.

Πρόδηλον, ὅτι εἶναι χορηγικὸν μνημεῖον. Τὰ γράμματα τοῦ 4ου αἰῶνος. Τὰ τοῦ γ΄ στίχου ὀλίγον μικρότερα καὶ λίαν ἀμυδρά. Μεταγραφήτωσαν οὕτως·

Αἰ)γηῒς πα(ίδων
.. Σ)τρατοκλ...
...ς ἐδίδασ(κεν.
. . . .

5

Οἱ ἐπὶ Λυ . . . . (ἄρχοντος ἔφη(βοι τὸν ἑαυτῶν κοσμητὴν Δημήτριον . . . . .
. . . . .

Ταῦτα ἐπὶ στηθαίου μέρους ἀκεφάλου Ἑρμοῦ τῆς τετραγώνου ἐργασίας, λίθου Πεντελικοῦ, μεγέθους φυσικοῦ.

Τὰ γράμματα ἐλέγχουσι τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Ἀρχόντων δὲ ὀνόματα ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων ἀρχόμενα ἀπὸ Λυ, καὶ γνωσθέντα ἐξ ἐπιγραφῶν εὕρηνται παρὰ τῷ A. Dumont ἐν Essai καὶ ἐν Fastes τέσσαρα· Λυκίσκος, Λυκομήδης, Λύσανδρος, Λυσιάδης. Ἰδέτω ὁ ἀναγνώστης ἐκεῖ, ποῖα ἔτη εἰς αὐτοὺς ὡρίσθησαν ἢ δὲν ὡρίσθησαν. Κοσμητῶν δὲ ἀπὸ Δη ἀρχόμενα ὀνόματα τῶν αὐτῶν χρόνων εὕρηνται ἐν τοῖς Fastes δύο, τὸ Δημήτριος Οὐλιάδου Ἀλωπεκῆθεν καὶ τὸ Δημήτριος Σφήττιος. Ἡμεῖς οὐδεμίαν ἐδικαιούμεθα νὰ προσθέσωμεν συμπλήρωσιν εἰς τὸν γ΄ στίχον τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, ἥκιστα δὲ τὴν Οὐλιάδου, ὡς παλαιοτέρου ἀνδρός.

6

. . I . . .

ΡΩ

Ἐπὶ ἄρχο)ντος Κασι . . . . .
ὁ κοσμητὴ)ς τῶν ἐφ(ήβων . . .
. . . . αντ . . . .
. . . . .

Ταῦτα ἐπὶ τεμαχίου στήλης λίθου Πεντελικοῦ, ἥτις οὖσά ποτε μεγάλη εἶχε καὶ ἀετωμάτιον, ὡς ὑποδηλοῦσιν αἱ ἄνω ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν γραμμαί, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ καὶ γράμματά τινα, ὧν μόλις μία κολοβὴ ὀρθὴ κεραία νῦν ὑπολείπεται. Μετὰ δὲ τὰ ΡΩ ἔκπαλαι ἐξεκολάφθησαν τὰ γράμματα ἐπίτηδες. Ὕψος λίθου τὸ νῦν 0,20, πλάτος 0,17, πάχος 0,06.

Δὲν ἔθεσα ἐν τέλει τοῦ β΄ στίχου συμπληρωτικὰ γράμματα, καθ' ὅσον ἐκ τῆς ἐν *C. I. Gr*, ἀρ. 270 ἐπιγραφῆς καὶ ἀλλαχόθεν ἐγνώσθησαν ἄρχοντες ἐπώνυμοι Κάσιοι καὶ Κασιανοὶ δύο τρεῖς, τιθέμενοι ὑπὸ Dumont (ἔνθα ἀνωτέρω) εἰς ἔτη διάφορα μ.Χρ. τὸ 108, τὸ 209 καὶ τὸ 225, μετὰ μακρὰν περὶ αὐτῶν πραγματείαν.

7

. . . .
. . . . . . Ι Δ Η Μ Ω Ι
. . . . . Ι Ο Ι Ε Φ Η Β Ο Ι Ο Ι . .
. . Α Ν Τ Ο Ν Ε Ν Ι Α Υ . . .
. . . Κ Α Ι Τ Ο Ι Σ Ε Φ . . .
. . . . Ο Υ . . .
. . . . .

Στήλης λίθου Πεντελικοῦ μικρὸν τεμάχιον, πάντοθεν ἀνωμάλως ἀποτεθραυσμένον, ὕψους 0,11, πλάτους 0,13, πάχους 0,06. Ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας τῇ 24 Δεκεμβρίου 1883 ἐξ ἐργαστηρίου ἀρχαιοπωλικοῦ, ὡς εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις. Ὀλίγος τόπος ἄνωθεν τοῦ πρώτου στίχου, ὡς καὶ τοῦ δευτέρου πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ ὁρῶντι, εἶναι κενὸς γραμμάτων.

Ἡ μεταγραφή του καὶ ἡ προσθήκη τινῶν γραμμάτων συμπληρωτικῶν δὲν προσθέτει βέβαια τίποτε οὐσιῶδες, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνήκει καὶ τοῦτο τὸ τεμάχιον εἰς τὰ παλαιότερα ἐφηβικὰ ψηφίσματα, τοῦ 3ου πιθανῶς πρὸ Χρ. αἰῶνος, γενέσθω·

Ἔδοξεν τῶ)ι δήμωι·
ἐπειδὴ) οἱ ἔφηβοι οἱ (ἐπὶ δεῖνος ἄρχοντος
. . . . αν τὸν ἐνιαυ(τὸν τὸν ἐπὶ . . . .
. . . καὶ τοῖς ἐφ(ηβ . . . .
. . . ου . . . .
. . . . .

8

'Επὶ . . . . . . ἄρχο)ντος τοῦ με(τὰ . . . . .
. . . . . ἐπὶ τῆς . . . . . . Λίδος δεκά(της πρυτα-
νείας . . . .) ῶνος ἑνδεκ(άτηι . . . . .
. . ἐκκλησία ἐν τῶι) θεάτρωι· 'Αν . . . .
. . . . λῆθεν εἶπ(ε)ν· ἐπειδὴ . . .
. . . ου Φασηλίτ(ης . . . . .
. . . εὔνους ὑπ(άρχων ; . . .
. . . . τοῖς) παραγινο(μένοις . . .
. . . Ις τονεα⁻ . . .
. . . . κ; ητε . .
. . . .

Στήλης τεμάχιον λίθου Ὑμηττίου πάντοθεν ἀνωμάλως ἀποτεθραυσμένον, ὕψους 0,30, πλάτ. 0,21, πάχους 0,11. Ἄνωθεν τῶν στίχων σώζεται στεφάνου γλυπτοῦ μέρος ἐντὸς τετραγώνου χώρου ὀλίγον βαθυτέρου. Τὰ γράμματα τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων μετ' ἀκρεμόνων καὶ κεκλασμένης γραμμῆς τοῦ α, τοῦ δὲ π τὸ ἕτερον σκέλος βραχύτερον. Ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, προερχόμενον ἐξ οἰκίας τινὸς τῶν Ἀθηνῶν, τῇ 24 Μαΐου 1886.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 19 Δεκεμβρίου 1890.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΜΑΤΑ

Bull. de Corr. hellén., XIV, (1890), σελ. 414. La suite de l'inscription sur la tranche II, (Pl. XV). Lig. 4-12. Στίχ. 8-12: οἰνοχό[ας δύο] οὖς | . . ΛΛΛΚΥΣ . . . | ἄλλα]ς δύο [οὔτε οὖς | οὔτ]ε πυθμένα [ἐ | χοῦ]σας ΣΑ////ΝΑ[Σ] |.

Lig. 13-26. Στίχ. 13-14: [ἄλλα] δ[ύο ΣΑ////ΝΑΙ | πυθμένας οὐκ ἐχούσας].

Lig. 26-48. Στίχ. 39-40: πυθμένας οὐκ ἐ | χού-σα[ς] ΣΑΚΝΑΣ |. Στίχ. 47-48: τὸν πυθμένα οὐκ | ἔχοντα . . . ., δύο ////ΑΚ////ΑΣ |.

Ὁ ἐκδότης τῆς σπουδαιοτάτης δηλιακῆς ἀναγραφῆς κ. Homolle φαίνεται ὅτι οὐδεμίαν ἠδυνήθη νὰ προσάψη ἔννοιαν τῇ διὰ κεφαλαίων ἐκτυπωθείσῃ λέξει ΣΑΚΝΑΣ, οὐδὲ καὶ νὰ συμπληρώσῃ διὰ τοῦτο ἠθέλησε τὰ ΣΑ////ΝΑΣ, ΣΑ////ΝΑΙ, ////ΑΚ////ΑΣ.

Τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐπιγραφῆς μένει ἔτι ἀσχολίαστον εἰς τὸ κοινόν, ἀναμενομένης κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, ἐν τῷ πρώτῳ τεύχει τοῦ 14ου τόμου τοῦ *Bulletin*, τῆς συνεχείας τοῦ μακροτάτου καὶ περισπουδάστου ἄρθρου ὅπερ ὁ κ. Homolle ὑπὸ τὸν τίτλον «Comptes et inventaires des temples déliens en l'année 279» δημοσιεύει.

Ἀλλ' ἡ λέξις ΣΑΚΝΑΣ = σακνὰς ἔχει κατάδηλον τὴν ἔννοιαν. *Σαχνός*, ἀπαντῶν ἐν τοῖς λεξικοῖς, σημαίνει τὸν σαθρόν, τὸν χαῦνον, τὸν ἀσθενῆ (Ἡσύχιος. *σαχνόν*· ἀσθενές, χαῦνον. Καὶ ἀνωτέρω· *σαυχμόν*· σαχνόν, χαῦνον, σαθρόν, ἀσθενές [1]). Τὸ δὲ κατ' ἐναλλαγὴν τοῦ Κ πρὸς τὸ Χ χαραχθὲν *σακνὰς* (εἰ μὴ ἀληθῶς κεῖται Χ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἀλλ' ὀρθῶς ἀνεγνώσθη Κ, διότι ἐν τῷ φωτοτυπήματι τῷ παρηρτημένῳ ἐν τέλει τοῦ τεύχους ἠδυνατήσαμεν νὰ διακρίνωμεν) ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν.

Κατὰ ταῦτα, πρόκειται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ περὶ οἰνοχοῶν χαλκῶν, ἄλλων οὖς, ἄλλων πυθμένα οὐκ ἐχουσῶν, ἄλλων οὔτε οὖς οὔτε πυθμένα καὶ ἐν γένει *σαθρῶν, ἐφθαρμένων*. Ἐπὶ ξυλίνων ἢ κερατίνων σκευῶν ἔχουσιν αἱ ἀναγραφαὶ τὴν λέξιν *θριπήδεστος*.

Ὅθεν ἀναγνωστέον· στίχ. 10-12: ἄλλα]ς δύο [οὔτε οὖς | οὔτ]ε πυθμένα [ἐ | χοῦ]σας σα[κ]νά[ς].

Στίχ. 13-14: [ἄλλας] δ[ύο σα[κ]νὰ[ς] | πυθμένας οὐκ ἐχούσας.

Στίχ. 39-40: πυθμένας οὐκ ἐ | χούσα[ς] σακνάς.

Στίχ. 47-48: τὸν πυθμένα οὐκ | ἔχοντα, [οἰνοχόας] δύο [σ]ακ[ν]άς.

Αὐτόθι, σελ. 395: ξύλον ἀρέϊνον (?). Εἰς τὸ ἐρώτημα ἀπόκρισις: ξύλον τοῦ δένδρου ἀρίας (τῆς σήμερον κοινῶς ἀριᾶς ἢ ἀρειᾶς) εἴδους δρυός.

[1] Ἴδε καὶ ἐν λέξει *σαυνίον*· «. . . καὶ σαθρόν, χαῦνον, ἀσθενὲς παρὰ Κρατίνῳ». Πρβ. Πολυδ. Ι, 143. Κατὰ τὸν Γαληνὸν VIII, 782, Α τὰ «ψαθυρὰ (= χαλαρά, μαλακά, σαθρὰ) κρέα» κοινῶς ἐκαλοῦντο «*σαχνά*». Πρβ. τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ *ψαχνόν*. Ἐκ τοῦ *σαχνὸς* διὰ τῆς πάλαι τε καὶ νῦν συχνῆς ἐναλλαγῆς τῶν ὑγρῶν *ν* καὶ *λ* (π.χ. πνεύμων, πλεύμων) παρήχθη τὸ νῦν κοινότατον καὶ ἐκφραστικώτατον *σαχλός*.

Αὐτόθι, σελ. 400-401. Lig. 4-49. Καὶ τόδε ἄλλο ἀρ | γύριον εἰσή[κει]. | παρὰ Ἀπ..... | ἰδου τοῦ ...... | . Ἴσως συμπληρωτέον: Ἀπ[ολλων]ίδου.

Bull. de Corr. hellén., VI, (1882) σελ. 613. Ἐν στίχοις 6 καὶ 7 τοῦ κυζικηνοῦ ψηφίσματος, οὗ μέρος ἦν προδεδημοσιευμένον ὑπὸ τοῦ Κουρτίου, ὁ κ. Σ. Ῥενὰκ ἀναγινώσκει: ἐν τῇ πέρσυ ἀγομένῃ ἀτελείᾳ τῶν Παναθηναίων [ἔδωκεν ἐκ]άστοις πάντα μὲν τὰ πρὸς εὐσέβειαν τῶν θεῶν καὶ [κα]τὰ τὸ ἔθος αὐτῆς *ἐκπρεπώσοτον* πολλῶν ἱερουργί[αν αὐτὴ] κ.τ.λ., ἐπισημειοῖ δ' ἐν σελίδι 616: L. 7. On lit très-distinctement les mots: ἐκπρεπώσοτον πολλῶν ἱερουργι.... suivis d'une lacune de 6 lettres. M. Curtius déclare (p. 18) que cette ligne est tout à fait inintelligible pour lui (*ist mir durchaus unverstaendlich*). D'autre part la lecture de ces mots sur le marbre est incontestable. Ἐκπρεπώσοτον est un barbarisme dont il faut prendre son parti, quelque restitution que l'on adopte pour les syllabes suivantes. Peut-être le texte manuscrit copié par le lapicide portait il ἐκπρεπώσστον.

Ταῦτα ἀναγνόντες ἐν ἔτει 1882, ὅτε καὶ ἐδημοσιεύθησαν, καὶ παρ' ὅλην τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ σοφοῦ ἐκδότου τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ἀπεδυσπετήσαμεν.

Ἐν ὑποσημειώσει ὁ κ. Ῥενὰκ ἔγραφεν· M. Mordtmann, *Mittheil.*, 1881, p. 55, propose de lire ἐκπρεπῶς ο[ἷ]ον πολλῶν ἱερου...... Le sens qu'on pourrait tirer du texte ainsi corrigé ne paraît pas satisfaisant. Ἐν ἑτέρᾳ δὲ ὑποσημειώσει, αὐτός, ὁ μὴ ἀνευρίσκων ἐπαρκοῦσαν ἔννοιαν ἐν τῇ προτεινομένῃ ὑπὸ τοῦ κ. Mordtmann ἐπανορθώσει, εἰκοτολογεῖ περὶ λέξεως *ἐκπρεπώσστον* κατασκευασθείσης ὑπὸ καταπεπτωκότων Ἑλλήνων κατὰ τὰ πολλοστός, ὀλιγοστός, καὶ λῷστος.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀληθῶς παράδοξα καὶ τῷ παρακμάζοντι ἔτι Ἑλληνισμῷ ἀδύνατα. Ἡμεῖς δ' ἐπαινοῦντες τὴν διόρθωσιν τὴν ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχαιολόγου προταθεῖσαν, ἀποροῦμεν μόνον πῶς τὸν τὴν κλεῖδα τῆς ἐννοίας διακρίναντα Γερμανὸν διέλαθεν ἡ παράπλευρος τῇ ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένῃ καὶ μόνη ἀκριβὴς καὶ τέλειον ἁρμόττουσα νόημα φράσις *ἐκπρεπῶς ὅσον*, καίτοι βεβαίως ἐγίνωσκε τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (Σφῆκες, 781) *οὐράνιον γ' ὅσον* τὸ κατὰ Σουΐδαν (ἐν λέξει) *ἀντὶ τοῦ πολὺ καὶ μέγα* κείμενον, καθ' ὃ καὶ ὁ Προκόπιος (Arc. 16) ἔγραψεν· «ὁ δὲ δῆμος ἅπας ἀπήλγησαν τὸ πάθος εὐθὺς καὶ ξὺν οἰμωγῇ ἀνέκραγον οὐράνιον γ' ὅσον»[1].

Ἐκπρεπῶς ὅσον, δηλονότι ὑπερόχως, μεγαλοπρεπέστατα, βασιλικώτατα ἡ βασιληγενὴς Ἀντωνία Τρύφαινα ἐξεπλήρωσεν αὐτὴ μόνη ἔργα εἰς πολλοὺς ἀνήκοντα· διὰ τοῦτο ἐκρίνετο ἀξία ἐπαίνου καὶ τιμῆς καὶ διὰ τοῦτο ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα.

Ἡ ἔννοια εὐοδοῦται.

Bull. de Corr. hellén., X, (1886) σελ. 178. Οἱ στίχοι πέμπτος καὶ ἕκτος τοῦ εἰς Ἐχενίκαν ἐπιγράμματος τοῦ ἐν Ἁγ. Βασιλείῳ τῆς Ἀκαρνανίας εὑρεθέντος:

Ἂρ ἴδε τέκνα λίπον Λυσιξένῳ ἠδὲ γονεῦσιν
ὀρφανὰ ταῦτα τρέφειν μητρὸς ἔρημα νέας

ὑγιῶς ἔχουσιν ἀναγινωσκόμενοι οὑτωσί·

Ἀνδρὶ δὲ τέκνα λίπον Λυσιξένῳ ἠδὲ γονεῦσιν κτλ.

Ἡ Ἐχενίκα κατέλιπε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Λυσιξένῳ καὶ τοῖς ἐπιζῶσι γονεῦσι Μενεδήμῳ καὶ Ἀριστοκρατείᾳ τὰ δύο αὐτῆς τέκνα

ὀρφανὰ ταῦτα τρέφειν μητρὸς ἔρημα νέας.

Αὐτὴ ἡ ἐπὶ τοῦ ε΄ στίχου παρατήρησις τοῦ ἐκδότου τῆς ἐπιγραφῆς κ. G. Cousin, ὅτι «dans le texte épigraphique ce vers est un peu reculé vers la droite, parce qu'il y a dans la pierre une cassure ancienne», ὁδηγεῖ εἰς τὴν συμπλήρωσιν. Διότι προφανὲς ὅτι τὸ θραῦσμα τοῦ λίθου, συμβὰν ἐν χρόνῳ τινὶ ἀπωτέρῳ μὲν ἴσως, ἀλλὰ πάντως μετὰ τὴν χάραξιν τῆς ἐπιγραφῆς, κατέλαβε τὴν θέσιν τῶν δύο πρώτων γραμμάτων ΑΝ, τὸ δὲ πρῶτον μετὰ τὸ θραῦσμα στοιχεῖον, τὸ εἰσέχον πρὸς δεξιά, κατὰ τὸν κ. Cousin, κατέχει ἁπλῶς θέσιν τρίτου ἐν τῷ στίχῳ γράμματος, Δ καὶ οὐχὶ Α, ὡς διέκρινεν ὁ ἀντιγράψας.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Δεκεμβρίου 1890.

Σ. Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

[1] Σουΐδας ἐν λέξει *ἀπήλγησαν*. Ἴδε καὶ Bekk. An. 4. 20.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Α'.) ΕΒΡΥΤΕΛΜΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΔΡΥΣΩΝ.

Τῆς νομισματικῆς αἱ ὑπηρεσίαι δι' ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου κόσμου εἶνε καταφανέστεραι καὶ σπουδαιότεραι, περὶ ὧν αἱ λοιπαὶ ἀρχαῖαι πηγαὶ οὐδὲν ἢ ὀλίγα ἡμᾶς διδάσκουσιν. Παραδείγματα λαμπρότατα ἔστωσαν ἡμῖν τὰ νομίσματα τῶν ἐν Ἰνδικῇ καὶ Βακτριανῇ διαδόχων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, καὶ τὰ τῶν Θρᾳκῶν, Παιόνων καὶ ἄλλων ἡμιβαρβάρων ἡγεμόνων καὶ ἡγεμονίσκων, ἐξ ὧν πληροφορούμεθα τὴν ὕπαρξιν, ἐποχὴν καὶ σπουδαιότητα πλείστων ἡμῖν οὐδαμῶς ἄλλοθεν γνωστῶν ἱστορικῶν προσώπων. Ἀκριβῶς δ' ἐν τοῖς τμήμασι τούτοις τῆς νομισματικῆς, ἔνθα τὰ λοιπὰ βοηθήματα ἐκ τῶν σχετικῶν ἀρχαίων πηγῶν ἐλλείπουσιν ἡμῖν, καταφαίνεται ἡ τελειότης εἰς ἣν ἔφθασεν ἡ ἀπονομὴ ἐν τῇ νομισματικῇ. Οὕτω, ἵνα ἀναφέρω παράδειγμα, ὃ θὰ ἐνθυμοῦνται βεβαίως πολλοὶ τῶν ἐν Ἀθήναις, ὁ Waddington ἐκ τῆς τεχνοτροπίας νομισμάτων τινῶν ὁρμώμενος, ἀποδιδομένων ἄλλοτε τῇ νήσῳ Κέῳ, προεῖπεν ἀπὸ τοῦ 1863 ἤδη, τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θρᾳκὸς ἡγεμόνος Κετριπόριος[1], τὴν λαμπρῶς ἐπιβεβαιωθεῖσαν διὰ τῆς δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα ἀνακαλυφθείσης ἐν τῇ ἀκροπόλει Ἀθηνῶν ἐπιγραφῆς, τῆς ὑπὸ Παναγ. Εὐστρατιάδου δημοσιευθείσης καὶ περιεχούσης συμμαχίαν Ἀθηναίων *πρὸς Κετρίποριν* τὸν Θρᾷκα[2].

Ἕτερον ἐντελῶς ὅμοιον σπουδαιότατον παράδειγμα, περὶ οὗ ἐσημείωσεν ἤδη τινὰ ὁ Lolling (Ἀρχαιολ. Δελτίον τόμ. Ε', (1889), 203), εἶνε τὸ ἀκόλουθον.

Ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Θρακικοῦ Ἕβρου ἀνακαλύπτονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νομίσματά τινα, τῆς αὐτῆς ἅπαντα τέχνης, ἀνήκοντα δὲ τῷ τετάρτῳ πρὸ Χ. αἰῶνι καὶ φέροντα ἐφ' ἑνὸς πάντοτε τὸν αὐτὸν τύπον, ἤτοι σκεῦός τι δίωτον, τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀναφερόμενον πλεκτὸν ἢ καὶ κεράμεον εἶδος ἀγγείου ἢ μέτρου δεκτικὸν πυρῶν ἢ κριθῶν, τὸ *κυψέλη* καλούμενον[1]. Διακρίνονται δὲ ἀλλήλων τὰ νομίσματα ταῦτα μόνον διὰ τῶν ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως κεφαλῶν, καὶ διὰ τῶν ἐπιγραφῶν K-Y/Ψ-E, K-O/T-Y ἢ K-O/T-O, E/K-P, Φ-I/Λ-H ἢ ΦΙΛΗ (μονόγραμμα) καὶ E-Y/B-P, (Πίν. 8, ἀρ. 2-13) τῶν περὶ τὸ ἀγγεῖον γεγραμμένων.

Ἡ ἀπονομὴ τῶν ἀρχαιοτέρων τὴν τέχνην, τῶν τὴν ἐπιγραφὴν ΚΥΨΕ (καὶ ἐνίοτε ΚΥΨΕΛ) καὶ παρὰ τὸν τύπον διάφορα σύμβολα φερόντων (Πίν. 8, ἀρ. 2-4[2]) εἰς τὴν παρὰ τὸν Ἕβρον καὶ πρὸς Β. τῆς πόλεως Αἴνου κειμένην πόλιν *Κυψέλην* θεωρεῖται δικαίως ὑπὸ πάντων τῶν νομισματικῶν ὡς βεβαία ἕνεκεν τῆς προελεύσεως τῶν νομισμάτων, τοῦ *φθεγγομένου τύπου* (type parlant) τῆς *κυψέλης*, καὶ τῆς μεγάλης ὁμοιότητος τῆς ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως κεφαλῆς Ἑρμοῦ πρὸς τὴν τῶν νομισμάτων τῆς γείτονος πόλεως Αἴνου.

Ἐπίσης ἡ ἀπονομὴ τῶν τὴν ἐπιγραφὴν ΚΟΤΥ ἢ ΚΟΤΟ φερόντων (Πίν. 8, ἀρ. 5-10[3]), εἶνε νῦν βεβαία χάρις τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 7 ἀργυρῷ νομισματίῳ, τῷ ἐσχάτως ἀποκτηθέντι ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ δημοσίας συλλογῆς, τῷ φέροντι ὁλόγραφον τὸ ὄνομα ΚΟΤΥΟΣ τοῦ πρώτου, τοῦ ἐν Κυψέλῃ βασιλεύσαντος ἐν ἔτει 382-359 π. Χ.

Τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΚΕΡ (Πίν. 8, 11-12[4]) ἀπενέμοντο διαφόρως, ἤτοι ὑπὸ μὲν τοῦ Cavedoni (Annali dell' Inst. Arch., 1861, 135), τῷ Κεραιοπύργῳ τῆς Θρᾴκης, τῷ μόνον ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ἀναφερομένῳ, ὑπὸ δὲ τοῦ Bompois (Revue Numism. 1863, σελ. 84) τῷ Κερδυλίῳ, χωρίῳ τῆς Μακεδονίας, οὐ πολὺ ἀπέχοντι τῆς Ἀμφιπόλεως (Θουκυδ. V, 6). Ἀλλ' ὁ Imhoof (Monn. Grecques, σελ. 51) δικαίως ἀπέδωκεν τῷ γνωστῷ καὶ ἄλλοθεν ἡγεμόνι

[1] Revue Numism., τόμ. VIII, (1863), σελ. 240.

[2] Ἐφημερὶς Ἀρχαιολ., περίοδ. δευτέρα, 1874, σελ. 451-456 — Numism. Chronicle N. S., τόμ. XV, (1875), σελ. 21.

[1] Imhoof-Blumer, Monn. grecques, σελ. 51-53.

[2] Ἀριθ. 2, ἐκ τοῦ ἐν Βιέννῃ Μουσείου.—Ἀριθ. 3, ἐκ τῆς συλλογῆς Imhoof.—Ἀριθ. 4, ἐκ τοῦ ἐν Παρισίοις Μουσείου.

[3] Ἀριθ. 5 (γραμμ. 0,82) ἐκ τῆς ἐν Μονάχῳ συλλογῆς.—Ἀριθ. 6, (γραμμ. 0,88) ἐκ τῆς συλλογῆς A. Löbbecke τῆς ἐν Braunschweig.—Ἀριθ. 7, Βρεττ. Μουσεῖον.—Ἀριθ. 8, συλλογὴ Imhoof.—Ἀριθ. 9, συλλογὴ Klagenfurt.—Ἀριθ. 10, συλλογ. Propag. fide ἐν Ῥώμῃ.

[4] Ἀριθ. 11, συλλογὴ Imhoof.—Ἀριθ. 12, συλλογὴ Löbbecke.

Κερσοβλέπτῃ, τῷ μετὰ τὸν Κότυν ἐν Κυψέλῃ βασιλεύσαντι κατὰ τὰ ἔτη 357-341 π. Χ.

Τὰ δὲ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΕΥΒΡ (Πίν. 8, 14-16[1]), ἕνεκεν ὁμοιότητός τινος αὐτῶν πρός τινα τῶν ποντικῶν, παφλαγονικῶν καὶ βιθυνικῶν νομισμάτων, ἐθεωρήθησαν ὡς μικρασιατικὰ καὶ κατετάχθησαν ἐν ἅπασι τοῖς μουσείοις τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ (ἀριθμὸς κατατάξεως 5941), ὑπὸ τὴν Εὔβρογιν, πόλιν τῆς μικρασιατικῆς Γαλατίας. Μόνος ὁ Imhoof-Blumer εἴκασεν, συγκρίνων αὐτὰ πρὸς τὰ προμνημονευθέντα, ὅτι καὶ ταῦτα πρέπει νὰ ἀνήκωσιν εἴς ἄγνωστόν τινα ἡμῖν τῶν Ὀδρυσῶν βασιλέων (Ἴδε Monn. Grecques, σελ. 461, (1883). — Τοῦ αὐτοῦ Porträtköpfe auf antiken Münzen, σελ. 17, (1885). — Τοῦ αὐτοῦ Griech. Münzen (München, 1890), σελ. 7). Εὐτυχῶς, ὅπως ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἐδικαίωσε τὸν Waddington, οὕτω νῦν ἄλλη ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἀκροπόλεως πρό τινος ἀνακαλυφθεῖσα καὶ ὑπὸ Lolling δημοσιευθεῖσα ἐπιγραφή, περιφανῶς ἐπικυροῖ τὴν εἰκασίαν τοῦ Imhoof. Ἀναφέρει δηλαδὴ ΕΒΡΥΤΕΛΜΙΝ τινὰ βασιλεύοντα τῶν Ὀδρυσῶν ἐν ἔτει 386/5 π. Χ. ὅστις εἶνε *βεβαίως* ὁ κόψας τὰ περὶ ὧν πρόκειται νομίσματα, ὧν ἡ τέχνη, ἐποχὴ καὶ προέλευσις συντρέχουσι, ὡς ἄριστα, εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι ἀναμφίβολον τὴν ἀπονομὴν ταύτην. Ὀρθῶς δὲ σημειοῖ ὁ Lolling ὅτι μικρᾶς σημασίας εἶνε τὸ ὅτι ὡς ἀρχικὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῶν νομισμάτων ΕΥΒΡ, ἐν δὲ τῇ ἐπιγραφῇ ΕΒΡ ἀναφέρονται, τοιούτων διαφορῶν οὐχὶ σπανίως εὑρισκομένων ἐν τῇ νομισματικῇ, τῶν ἡμιβαρβάρων τούτων ἡγεμόνων. Ἄλλως τε ἡ ἀντικατάστασις τῶν ΕΥΒ διὰ τῶν ΕΒ δὲν εἶνε ἄγνωστος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ. (Ὀρθοτέρα φαίνεται ἡ γραφὴ διὰ τῶν ΕΒΡ, τοῦ ὀνόματος ἀληθῶς συγγενεύοντος πιθανώτατα πρὸς τὸν διαρρέοντα τὴν χώραν τῶν Ὀδρυσῶν Ἕβρον).

Ἐν ἑνὶ μόνον διορθωτέα ἡ γνώμη τοῦ Imhoof. Τὰ νομίσματα δηλαδὴ τοῦ Ἑβρυτέλμιδος τακτέα πρὸ καὶ οὐχὶ μετὰ ἐκεῖνα τοῦ Κότυος, τοῦ μετὰ τὸν Ἑβρύτελμιν βασιλεύσαντος. (Παράβαλε καὶ τὴν τέχνην τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 νομίσματος τοῦ Ἑβρυτέλμιδος πρὸς ἐκείνην τῶν τοῦ Κότυος ἀρ. 5-10)[2].

[1] Ἀριθ. 14 καὶ 15, συλλ. Βερολίνου.—Ἀριθ. 16, συλλ. Imhoof.

[2] Τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΦΙΛ ἢ ΦΙΛΗ (Πίν. 8, ἀρ. 13 συλλ. Imhoof) ἀπενεμήθησαν ὑπὸ μὲν τοῦ Sestini (Lett. num. cont., VII, σελ. 15) τῇ Φιλέᾳ, Μακεδονικῇ πόλει, ὑπὸ δὲ τοῦ Cadalvene (Recueil, σελ. 23, Πίν. I, 9) τῇ Φιλέᾳ τῆς Θράκης. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅμως ὅτι τὸ μέλλον θέλει δικαιώσει καὶ τὴν περὶ τούτων γνώμην τοῦ Imhoof, ἀποφαινομένου (ἔνθα ἀνωτέρω) ὅτι καὶ ταῦτα ἀνήκουσι ἀγνώστῳ τινὶ μέχρι τοῦδε βασιλεῖ τῶν Ὀδρυσῶν, ΦΙΛΗ(τα) ἢ ΦΙΛΗ(μονος) ἢ ὁμοίως πως καλουμένῳ.

Β'.) ΑΕΡΜΗΝΑΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΙΒΔΗΛΑ.

Παρὰ τῇ νομισματικῇ φοβερὰς ἀληθῶς προόδους ἐποιήσατο ἡ κιβδηλεία ἀρχαίων νομισμάτων. Οὕτω εἶνε νῦν δύσκολον νὰ εὕρῃ τις νομισματικὸν καὶ μεταξὺ τῶν ἐμπειροτάτων καὶ δικαίως πεφημισμένων, ὅστις νὰ μὴ ἐγένετο, ἅπαξ τοὐλάχιστον, θῦμα τῶν κιβδηλοποιῶν, ἢ συλλογὴν νομισματικὴν δημοσίαν ἢ ἰδιωτικὴν μὴ περιέχουσαν ὡς γνήσια, νομίσματα οὐδὲν ἄλλο ὄντα ἢ προϊόντα τῆς ἐπαισχύντου τέχνης, τῆς τὴν γένεσιν καὶ φοβερὰν αὐτῆς ἀνάπτυξιν ὀφειλούσης κυρίως εἰς τὰς μυθώδεις ἀληθῶς τιμὰς εἰς ἃς ἐξήρθησαν τὰ ἀρχαῖα νομίσματα κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ κυρίως τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Παράδειγμα τούτου ἔστωσαν τὰ ἑξῆς.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων γνωστῶν ἡμῖν βασιλέων, ἐνεφανίσθη κατ' αὐτὰς καὶ *Ἀερμήναός* τις. Τὰ Μουσεῖα δηλαδὴ τῶν Παρισίων καὶ Βερολίνου ἀπέκτησαν ἐσχάτως ὡς γνήσια, τοῦτο μὲν τὸ ἐπὶ τοῦ Πίνακος 8, ὑπ' ἀρ. 26 ἀπεικονιζόμενον νόμισμα, ἐκεῖνο δὲ τὸ ὑπ' ἀρ. 22, ἀμφότερα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΑΕΡΜΗΝΑΟ (=Ἀερμηνάου [βασιλέως]). Τὸ ἐν Βερολίνῳ, ἐδημοσιεύθη ἤδη ὑπὸ τοῦ von Sallet, θεωροῦντος αὐτὸ γνήσιον μακεδονικόν, κοπὲν περὶ τὰ 450 π. Χ. ἢ ὀλίγον τι κατόπιν, ὑπὸ βασιλέως, οὗ τὸ ὄνομα Ἀερμήναος φαίνεται αὐτῷ συγγενὲς ἴσως τοῖς μακεδονικοῖς βασιλικοῖς ὀνόμασι Ἀέροπος καὶ Ἡρομένης.

Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἀμφότερα τὰ νομίσματα ταῦτα εἰσὶ *κίβδηλα*, ἕνεκεν τῶν ἑξῆς·

Ἄν τις παραβάλῃ τὸ νόμισμα τῆς Βερολινείου συλλογῆς πρὸς τὰ πέντε γνήσια μακεδονικὰ νομίσματα, ἅτινα ἀπεικονίσθησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος ὑπ' ἀρ. 23-25[1] (Νομίσματα τῆς πόλεως Ποτιδαίας)

[1] Ἀριθ. 23 (γραμμ. 16, 91) ἐκ τῆς συλλ. Imhoof. — Ἀριθ. 24, (γραμμ. 17, 15) συλλ. Βιέννης.—Ἀριθ. 25, συλλογὴ H. Weber ἐν Λονδίνῳ.

καὶ ἀρ. 27-28 [1] (Νομίσματα Ἀρχελάου βασιλέως Μακεδονίας) θέλει συνομολογήσει ἀμέσως ἐμοὶ ὅτι ὁ μὲν κύριος αὐτοῦ τύπος, ὁ ἱππεύς, εἶνε πιστῶς ἀντιγεγραμμένος ἀπὸ τῶν ὑπ' ἀρ. 27 καὶ 28 νομισμάτων Ἀρχελάου τοῦ πρώτου τοῦ κατὰ τὰ ἔτη 413-399 π.Χ. βασιλεύσαντος τῶν Μακεδόνων· ὁ δὲ ὀπίσθιος τύπος, τὸ ἔγκοιλον τετράγωνον, εἶνε ἐπίσης ἀντιγεγραμμένος ἀπὸ τῶν ὑπ' ἀρ. 23-25 νομισμάτων τῆς Ποτιδαίας, τῶν *κατὰ αἰῶνα ὅλον ἀρχαιοτέρων* τῶν τοῦ Ἀρχελάου. (Διὰ τὴν χρονολογίαν πβλ. Head Histor. num. σελ. 188). Τοιοῦτόν τι ἐπὶ γνησίων νομισμάτων εἶνε ἐντελῶς ἀδύνατον. Ἂν τὸ νόμισμα τῆς ἐν Βερολίνῳ συλλογῆς ἦτο γνήσιον, ἔπρεπε πάντως νὰ φέρῃ ἀντὶ τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου ὀπισθότυπον ἀνάλογον πρὸς τὸ τῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως Ἀρχελάου, ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ καὶ τέχνης ἀνεπτυγμένης, ἤ, τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου παραμένοντος, ἱππέα τῆς αὐτῆς ἀρχαϊκῆς ἐργασίας τοῖς νομίσμασι τῆς Ποτιδαίας. Τὸ κίβδηλον τοῦ νομίσματος τούτου διακρίνεται καὶ ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἐκτελέσεως τῆς ἀντιγραφῆς, ὑπὸ τοῦ ἄλλως λίαν ἐπιτηδείου κιβδηλοποιοῦ. Οὕτω ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἱππέως καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου ἀναγνωρίζει ὁ μετ' ἐπιστασίας ἐξετάζων τὰς λεπτομερείας τοῦ νομίσματος τὴν χεῖρα τοῦ κιβδηλοποιοῦ. Εὐκολώτερον δ' ἀνακαλύπτει αὐτὴν ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου, οὗτινος τὰς ἐκ τοῦ χρόνου ἀποτριβὰς καὶ τὴν ἀμελῆ ἐκτέλεσιν εἰς μάτην προσεπάθησε ν' ἀπομιμηθῇ ὁ κιβδηλοποιός. Πρὸς δὲ τὸ περὶ τὸ ἔγκοιλον τετράγωνον πεδίον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἔχουσι τὴν σχεδὸν γλοιώδη λειότητα, τὴν πάντοτε τὰ κίβδηλα νομίσματα χαρακτηρίζουσαν. Τέλος ἡ ἐπιγραφὴ ΑΕΡ|Μ|Η|ΝΑ|Ο, οὐχὶ μόνον ἐτέθη περὶ τὸν ἱππέα τῆς κυρίας ὄψεως τοῦ νομίσματος, πρᾶγμα ἄγνωστον ἐπὶ τῶν συγχρόνων νομισμάτων τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας ἀλλὰ καὶ εἶνε γεγραμμένη διὰ χαρακτήρων οὓς οὐδεὶς ἐπιγραφικός, οὐδ' ἐπὶ στιγμήν, θὰ παραδεχθῇ ὡς ἀνήκοντας τῇ ἐποχῇ τοῦ τετραγώνου ἐγκοίλου, πρὸς ὃ εἶνε ἀδύνατον νὰ συμβιβάσῃ τις αὐτούς.

Τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ περὶ τοῦ ἐν Παρισίοις νομίσματος (Πίν. 8, 22). Δηλονότι οἱ μὲν χαρακτῆρες τῆς ἐπιγραφῆς εἶνε, ὡς βλέπει τις εὐκόλως, ἐντελῶς ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ νομίσματος (500 περίπου π. Χ.)· τῶν δὲ τύπων ὁ μὲν κύριος εἶνε προφανεστάτη, ἂν καὶ ἀδέξιος, ἀντιγραφὴ τοῦ τύπου τῶν νομισμάτων τῆς μακεδονικῆς πόλεως Σερμύλης, ὧν δύο κομμάτια ἀπεικονίσθησαν ἐν Πίν. 8 ὑπ' ἀρ. 20-21 [1], τύπου οὗ εἰς μάτην ἀποπειρᾶται ὁ κιβδηλοποιὸς ν' ἀποδώσῃ τὸν ἀρχαϊκὸν χαρακτῆρα· ὁ δὲ ὀπίσθιος τύπος, τὸ ἔγκοιλον τετράγωνον, εἶνε ἀντιγραφὴ οὐχὶ πλέον ὡς ἔπρεπεν τοῦ ὀπισθοτύπου τῶν νομισμάτων τῆς αὐτῆς Σερμύλης τοῦ ἐν σχήματι κεκαμμένου ἐγκοίλου σταυροῦ (svastika), ἀλλὰ τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου τοῦ ἐπὶ τῶν τοῦ τετάρτου αἰῶνος νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου κυρίως ἀπαντῶντος. (Ἴδε Ἀρχ. Ἐφημ. 1889, Πίν. 1, ἀρ. 1). Ὥστε καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἀμαθῶς ἐκ δύο διαφόρων, ὅλως ἀσυμβιβάστων νομισμάτων, ἠρύσθη ὁ κιβδηλοποιὸς τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν κατεσκεύασε τὸ νόμισμα αὐτοῦ.

Τὸ κίβδηλον τοῦ νομίσματος τούτου καταφαίνεται καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν πραγμάτων, ἐφ' ὧν τὸ πρῶτον κατέστησεν ἡμᾶς προσεκτικοὺς ὁ Imhoof-Blumer. Ἔχει δηλαδὴ ἐπὶ τῆς περιφερείας πολλὰς μικρὰς σχισμάδας καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλου λειότητα σχεδὸν γλοιώδη, ἅτινα εἰσὶν ἐν γένει διακριτικὰ σημεῖα τῶν κιβδήλων νομισμάτων.

Ἐρωτῶμεν νῦν πόθεν παρέλαβεν ἢ πῶς ἐπενόησεν ὁ κιβδηλοποιὸς τὸ παράδοξον ὄνομα *Ἀερμήναος*, τὸ ἄλλως τε καὶ γλωσσικῶς ἀδύνατον. Ἡ ἀπάντησις εἶνε εὔκολος. Τὰ νομίσματα τῆς Σερμύλης (ἀριθ. 20-21) φέρουσιν τὴν ἐπιγραφὴν <ΕΡΜVΓΙΑΟ—Ν (=Σερμυλιάων), μεταξὺ τῶν ποδῶν τοῦ καλπάζοντος ἱππέως. (Μόνον τὸ Ν εἶνε γεγραμμένον ἐν τῷ πεδίῳ δεξιὰ τῶν ποδῶν τοῦ ἵππου). Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἦτο πάντοτε δυσανάγνωστος ἐπὶ τῶν τέως γνωστῶν κομματίων. Οὕτω οἱ Friedlaender (Zeit. f. Num. VI, 235), Head (Hist. Num. 184) κλπ. ἀνέγνωσαν αὐτὴν <ΕΡΜVΛΙΚΟΝ (κατὰ τὸ Βισαλτικόν, Φαιστικόν, Σελγικὸν κττ.). Μόλις δ' ἐπ' ἐσχάτων ἀνεγνώσθη ὀρθῶς, χάρις εἰς δύο νέα κομμάτια, ὧν τὸ μὲν ἀπέκτησεν ἡ συλλογὴ τῶν Παρισίων, τὸ δὲ ὁ κ. W. Greenwell

[1] Ἀριθ. 27 (γραμμ. 16, 91) συλλ. Imhoof.—Ἀριθ. 28, (γραμμ. 13, 45) συλλ. Löbbecke.

[1] Ἀριθ. 20, συλλογ. L. de Hirsch ἐν Παρισίοις. — Ἀριθ. 21, συλλ. Παρισίων.

(Num. Chr. 1890, σελ. 11), ἀνεγνώσθη ὀρθῶς <ΕRΜVΛΙΑΟΝ, κατὰ τὰ μακεδονικὰ ΑΙΝΑΟΝ, ΙΧΝΑΟΝ, ΜΙΝΔΑΟΝ, ΤΕΡΩΝΑΟΝ, ΔΙΚΑΟΝ[1]. Φαίνεται λοιπὸν βέβαιον ὅτι ὁ κιβδηλοποιὸς εἶχε πρὸ αὐτοῦ ἓν τῶν σπανίων τούτων νομισμάτων τῆς Σερμύλης καὶ ἐκ παλαιογραφικῆς ἀμαθίας τὸ μὲν πρῶτον γράμμα < ἐξέλαβεν ὡς Α πλαγίως τεθειμένον (∢), τὰ δὲ ΓΙ ὡς Ν καὶ τὸ V ὡς Η! ἕνεκεν τοῦ δυσαναγνώστου τῆς ἐπιγραφῆς. Ἀγνοῶν δὲ τὴν μόλις πρό τινος γενομένην ἀπόδοσιν τῶν νομισμάτων εἰς Σερμύλην καὶ ἐκλαβὼν αὐτὰ ὡς νομίσματα βασιλέων ἕνεκεν τῆς ὁμοιότητος τοῦ τύπου τοῦ ἱππέως πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν μακεδόνων βασιλέων ἱππέα· τέλος παραβλέψας εὐκόλως τὸ τελικὸν Ν ἕνεκεν τῆς κατὰ μέρος θέσεως αὐτοῦ (παράβαλε τὸ ὑπ' ἀρ. 20 νόμισμα), μετέγραψε τὴν ἐπιγραφὴν <ΕRΜVΓΙΑΟ—Ν

διὰ τῶν ΑΕΡΜΗΝΑ

καὶ τῶν ΑΕΡΜΗΝΑΟ

Φαίνεται δ' ὅτι ἐξέλαβεν τὸ ΑΕΡΜΗΝΑΟ ὡς γενικὴν ὁμοίαν ταῖς ἐπὶ ἀρχαιοτέρων μακεδονικῶν νομισμάτων ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ (Ἀλεξάνδρου Α'., 498-454 π. Χ.), ΑΡΧΕΛΑΟ (Ἀρχελάου, Α'., 413-399 π. Χ.), ΑΕΡΟΠΟ (=Ἀερόπου, 396-392 π. Χ.).

Γ'.) Ο ΚΑΛΧΑΣ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΑΥΤΟΥ. ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΛΧΗΔΟΝΙΩΝ.

(Πίν. 8, 29-31).

Ὑπ' ἀριθ. 29-31 ἀπεικονίσθησαν τρία ἐκ τῶν σπανίων νομισμάτων τῶν ἐν Βιθυνίᾳ Καλχηδονίων. Τὸ πρῶτον εἶνε δραχμὴ ἀττικοῦ συστήματος, (σταθμ. γραμμ. 3,80) καὶ ἀπόκειται ἐν τῇ ἐν Ὀξφόρδῃ Βοδλεϊανῇ συλλογῇ· τὸ δεύτερον εἶνε ἡμίσεια δραχμὴ τοῦ αὐτοῦ συστήματος, (σταθμ. γραμμ. 1,88) καὶ ἐλήφθη ἐκ τῆς ἐν Βιέννῃ συλλογῆς τῶν Μεχιταριστῶν. Τέλος τὸ τρίτον εἶνε χαλκοῦν κέρμα ἐκ τῆς συλλογῆς Imhoof-Blumer. Τὰ νομίσματα ταῦτα τοῦτο παρέχουσι κυρίως τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς, ὅτι οὔτε τὸ πότε ἀκριβῶς ἐκόπησαν εἶνε γνωστόν, οὔτε τίνας παριστῶσιν οἱ τύποι αὐτῶν.

Περὶ τοῦ πρώτου παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ τῆς τέχνης μόνον βασιζόμενοι οἱ Head (Histor. Num., 438) καὶ Wroth (Catalogue of the Brit. Mus., Pontus, Paphlagonia, Bithynia etc., σελ. 124), τάσσουσιν αὐτὰ εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ πέμπτου π.Χ. αἰῶνος. Λεπτομερὴς ὅμως μελέτη τῆς νομισματικῆς τῆς Καλχηδόνος καὶ Βυζαντίου καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῶν τῆς πάντοτε σχεδὸν ταυτιζομένης διδάσκει, φρονῶ, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπησαν ἀκριβέστερον ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ 439 μέχρι 416 π.Χ. χρονικῷ διαστήματι.

Πρὸ τοῦ 440 π.Χ., δηλ. οὐδεμία ὑπάρχει θέσις κατατάξεως οἱουδήποτε τῶν νομισμάτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀμφοτέρων τῶν πόλεων. Ἐν ἔτει ὅμως 440 τὸ Βυζάντιον ἀπέστη, συγχρόνως τῇ Σάμῳ κατὰ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας (Θουκυδ., Α. 115) μετὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 439 πτῶσιν τῆς Σάμου «ξυνέβησαν, ὡς λέγει ὁ Θουκυδίδης (Α. 117), καὶ οἱ Βυζάντιοι ὥσπερ καὶ πρότερον ὑπήκοοι εἶναι». Ἂν καὶ ἡ συνεπείᾳ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἐλευθερία τοῦ Βυζαντίου δὲν διήρκεσεν πολύ, παρουσιάζει ὅμως τὸ ἀρχαιότερον χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ ἡ πόλις ἠδύνατο νὰ κόψῃ ἴδια νομίσματα, ὡς τεκμήριον τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς. Κατὰ τὸ χρονικὸν ἐκεῖνο διάστημα ἐκόπησαν πάντες, φρονῶ, οἱ περίφημοι *σιδάρεοι* τῶν Βυζαντίων, οἱ μὴ δυνάμενοι μὲν νὰ ὦσιν μεταγενέστεροι τοῦ 416 π. Χ, ὅτε ὡς θὰ ἴδωμεν ἐκόπησαν τὰ ἀρχαιότερα ἀργυρᾶ τῶν Βυζαντίων νομίσματα, ἀναφερόμενοι δὲ ἐν Ἀριστοφάνους *Νεφέλαις* (στ. 248), αἵτινές εἰσι τοῦ ἔτους 423 π.Χ., καὶ ἐν *Πεισάνδρῳ* Πλάτωνος τοῦ κωμικοῦ (Πολυδεύκης 9, 78) ὅστις ἔγραφεν ἀπὸ τοῦ 427 π.Χ. Ἡ καθ' ἁπάσας σχεδὸν τὰς ἐποχὰς παρακολουθήσασα τὴν πολιτικὴν τῶν Βυζαντίων πόλις τῶν Καλχηδονίων, δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἐτόλμησε ν' ἀποστατήσῃ, καθ' ὃν χρόνον καὶ τὸ Βυζάντιον. Τοὐλάχιστον οὐδεμία τῶν πηγῶν παρέχει τι τὸ ἐνδόσιμον εἰς τὸ νὰ εἰκάσωμεν τοιοῦτόν τι. Ἀπ' ἐναντίου μάλιστα φαίνεται ὅτι παρέμεινε πιστὴ τοῖς Ἀθηναίοις, τοῦθ' ὅπερ κατὰ συνέπειαν θὰ συνεπέφερε τὴν εὔνοιαν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ ἑπομένως μείζονα ἐλευθερίαν διὰ τοὺς Καλχηδονίους, οἵτινες μιμούμενοι τοὺς Βυζαντίους θὰ ἔκο-

[1] Imhoof-Blumer, Monn. Grecques, σελ. 63 καὶ 74.

ψαν τὰ περὶ ὧν πρόκειται νομίσματα, ἅτινα ἐξεταζόμενα ἐν συγκρίσει πρὸ τὰ τῶν Βυζαντίων δεικνύουσι τὸ ἐπικρατῆσαν ἐν τῇ πόλει πολιτικὸν πνεῦμα. Διότι ὡς οἱ *σιδάρεοι* ἦσαν νόμισμα ἀπομιμούμενον τὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐχθρῶν τῶν Ἀθηναίων (ἴδ. Πολυδ. 7,105: *ὀβελοὶ σιδηροῖ, νόμισμα σιδηροῦν τὸ Λακεδαιμονίων καὶ Βυζαντίων*), οὕτω τὰ νομίσματα ταῦτα τῶν Καλχηδονίων ἐκόπησαν κατὰ τὸ *ἀττικὸν* σύστημα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ σύγχρονα τῶν Βυζαντίων, καὶ τὰ μεταγενέστερα ἀμφοτέρων, τὰ ὄντα *περσικοῦ* συστήματος. Αὐτοὶ δ' οἱ τύποι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅλα τῶν κατόπιν ἐποχῶν, οὐδεμίαν ὁμοιότητα παρουσιάζουσι πρὸς τοὺς τῶν νομισμάτων τῶν Βυζαντίων. Τέλος ἡ σπανιότης αὐτῶν ἐνδεικνύει ὅτι ἐκόπησαν μόνον διαρκοῦντος βραχέος χρονικοῦ διαστήματος, οἷον εἶνε ἐκεῖνο ἐν ᾧ τάσσομεν αὐτά.

Εἴπομεν δ' ὅτι δὲν δύνανται νὰ ὦσιν μεταγενέστερα τοῦ 416 π. Χ., ἕνεκεν τῶν ἑξῆς. Μετὰ τὸ 439 ἀμφότεραι αἱ πόλεις παραμένουσι πισταὶ τοῖς Ἀθηναίοις, οἵτινες ἄλλως τε ἐθαλασσοκράτουν. Οὕτω κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431 π.Χ.) εὑρίσκομεν τοὺς Βυζαντίους ἀκολουθοῦντας τοὺς Ἀθηναίους, ἐν ἔτει δὲ 424 π.Χ. τὴν Καλχηδόνα χρησιμεύουσαν ὡς καταφύγιον τῷ Ἀθηναϊκῷ στόλῳ (Θουκυδ. 4,75). Ἐν τούτοις ἀμφότεραι αἱ πόλεις δὲν παρέμενον ἀσμένως ὑπὸ τὴν πιεστικὴν καὶ προσβλητικὴν ἀποβᾶσαν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ἐκ φόβου πρὸς τὸν ἰσχυρὸν Ἀθηναϊκὸν στόλον. Ὡς τόσαι δ' ἄλλαι πόλεις εὐκαιρίαν ἐζήτουν ν' ἀπαλλαχθῶσι τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας. Οὕτω βλέπομεν αὐτὰς αἴφνης ἐν ἔτει 416 π. Χ. ὁπότε οἱ Ἀθηναῖοι διετέλουν ὅλως ἀπησχολημένοι ὑπὸ τῆς μεγάλης αὐτῶν κατὰ τῶν Συρακουσίων ἐκστρατείας, νὰ πράττωσιν ὡς ἂν ἦσαν ἐντελῶς ἐλεύθεροι. Συμμαχήσασαι δηλαδὴ καὶ παραλαβοῦσαι Θρᾷκας ἐστράτευσαν εἰς τὴν Βιθυνίαν, ἧς τὴν μὲν χώραν ἐπόρθησαν πολλὰ δὲ τῶν μικρῶν πολισμάτων ἐκπολιορκήσασαι ἐξετέλεσαν πράξεις ὠμοτάτας, κατασφάξασαι τοὺς κατοίκους.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καὶ ἐκ τῶν χρημάτων τῆς μεγάλης λείας ἣν ἐξ αὐτῆς ἐπορίσθησαν οἱ σύμμαχοι, ἐκόπη πάντως, φρονῶ, ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν μέχρι ἡμῶν περισωθέντων δραχμῶν *περσικοῦ* συστήματος, τῶν φερουσῶν πάντας τοὺς χαρακτῆρας νομισμάτων κοπέντων συγχρόνως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ τῶν δύο πόλεων. Εἰσὶ δηλαδὴ τοῦ αὐτοῦ συστήματος, τῆς αὐτῆς τέχνης. Ἠδύνατό τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι ἐκόπησαν ἐν τῷ αὐτῷ νομισματοκοπείῳ ἢ ὅτι ἐχαράχθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου, τόσον ἀλλήλαις ὁμοιάζουσιν. Ὡς δ' ὁ Head καὶ Wroth (ἔνθα ἀνωτέρω) ὀρθῶς παρετήρησαν, εἰσὶ μεταγενέστεραι τῶν περὶ ὧν ἐνταῦθα πρόκειται δραχμῶν καὶ ἡμιδράχμων τῆς Καλχηδόνος, τοῦ ἀττικοῦ συστήματος (439-416 π. Χ.). Πρὸς δὲ τὰ πολυάριθμα ὑστερόσημα ἅτινα φέρουσιν, εὑρισκόμενα καὶ ἐπὶ τῶν συγχρόνων περσικῶν σίκλων (Head, Hist. num., σελ. 230) δεικνύουσιν ὅτι ἀνήκουσι τῇ παρούσῃ ἐποχῇ. Τέλος διακρίνονται τῶν ἑπομένων καὶ ὑπὸ τοῦ διαφόρου αὐτῶν νομισματικοῦ συστήματος, ὅπερ ὂν περσικὸν ἀντὶ τοῦ προηγηθέντος ἀττικοῦ, ὑποδεικνύει τὸ ἀποστατικὸν πνεῦμα τὸ ἐπικρατῆσαν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσι, καὶ τὴν πρὸς τοὺς Πέρσας προσέγγισιν (Παρβλ. καὶ τὰς ἐν ἔτει 411 καὶ 410 φιλικὰς σχέσεις τῶν Καλχηδονίων καὶ Βυζαντίων πρὸς τὸν σατράπην Φαρνάβαζον). Ἄλλως τε ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων κατ' οὐδὲν αἱ πόλεις ἐφοβοῦντο τοὺς Ἀθηναίους, ὧν, συνεπείᾳ τῆς ἐν Σικελίᾳ μεγάλης καταστροφῆς, «συνέβη τὴν ἡγεμονίαν καταφρονηθῆναι[1]».

Προκειμένου δεύτερον περὶ τῶν τύπων τῶν περὶ ὧν ἐνταῦθα πρόκειται νομισμάτων σημειοῦμεν ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ νομισματικοὶ π. χ. οἱ Pellerin, Eckhel, (D. N. V. II, 411) Mionnet (II, σελ. 421 καὶ Supplement V, σελ. 25), Leake, (Num. Hell. Asiat. Greece, σελ. 40) Head (Hist. Num. σελ. 438) κλπ. κλπ. οὐδεμίαν προτείνουσιν αὐτῶν ἑρμηνείαν. Μόνος ὁ Wroth (ἔνθα ἀν.) ὑποτίθησιν ὅτι ἴσως ἡ μὲν πρώτη τῶν κεφαλῶν ἀπεικονίζει τὸν *Δία*, ἡ δὲ δευτέρα τὸν *Ἀπόλλωνα*. Ἀλλ' ὡς βλέπει τις εὐκόλως, οὐδὲν ἔχουσιν αὗται τὸ χαρακτηρίζον αὐτὰς ὡς τοιαύτας, ἑπομένως ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶνε ὅλως ἀβάσιμος. Φρονῶ ὅτι ἠδύνατό τις νὰ ἀντιπροτείνῃ τὴν ἑξῆς.

Ὡς βλέπει τις, ἀμφότεραι αἱ κεφαλαὶ οὐδὲν ἔχουσι τὸ χαρακτηρίζον αὐτὰς ὡς κεφαλὰς *θεῶν*. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐκόπησαν δὲν ἐπιτρέπει νὰ σκεφθῶμεν ὅτι εἰσὶν προσωπογραφίαι

[1] Διοδωρ., XIII, 34.

ἱστορικῶν τινων προσώπων, τῆς συνηθείας ταύτης, ὡς γνωστόν, μόνον ἀπὸ τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου εἰσαχθείσης ἐν τῇ νομισματικῇ, ἀπομένει ἡμῖν ἀναγκαίως νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὰς ὡς παριστώσας δύο τῶν ἐγχωρίων τῇ Καλχηδόνι *ἡρώων*. Ἐπὶ πλέον δὲ ἡ ἡλικία τῶν ἀπεικονιζομένων, ὧν ὁ εἷς ἀνὴρ τέλειος καὶ ὁ ἕτερος νεανίσκος, ἐπιτρέπει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι εἰσὶ συγγενεῖς τινες, πατὴρ καὶ υἱός ἴσως, τοσοῦτον μᾶλλον ὅσον συγγενεύουσι διὰ τῆς ταυτότητος τοῦ ὀπισθοτύπου, κοινοῦ ὄντος δι' ἀμφοτέρας τὰς κεφαλάς, καὶ διὰ τοῦ ὅτι ἀμφότερα τὰ νομίσματα ἐκόπησαν συγχρόνως τὸ μὲν ὡς δραχμὴ τὸ δ' ὡς ἡμίσεια τοιαύτη.

Τίνες ὅμως ἥρωες πρέπει νὰ ζητηθῶσι ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Καλχηδονίων. Κατὰ παράδοσίν τινα, διασωθεῖσαν παρὰ Ἡσυχίῳ τῷ Μιλησίῳ (§ 21) ἡ Καλχηδὼν ἐκλήθη «ἀπὸ τοῦ παιδὸς Κάλχαντος τοῦ μάντεως ὕστερον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου γενομένου». Ἐξ ἄλλου γνωρίζομεν ὅτι ὁ Κάλχας ἦτο κάτοικος τῶν Μεγάρων (Παυσ. Α. 41, 1), ἅτινα πάλιν ἦσαν ἡ μητρόπολις τῶν Καλχηδονίων[1]. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι ὡς οἱ Βυζάντιοι ἀπεικόνιζον ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν τὸν κτίστην Βύζαντα τὸν Μεγαρέα, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Κερόεσσαν (Ἀρχ. Ἐφημ. 1889, σελ. 71, 79), ἢ ὡς οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονικῆς πόλεως Αἰνέας, ἀπεικόνιζον ἐπὶ τῶν νομισμάτων τὸν κτίστην Αἰνείαν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀσκάνιον (Friedlaender, Monatsb. der Berl. Akad. Nov. 1878 καὶ ἐν Zeitschr. f. Num. VII, p. 222—Imhoof-Blumer Monn. Grecques, p. 62-63), οὕτω καὶ οἱ Καλχηδόνιοι ἀπεικόνισαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν τὸν κτίστην τῆς πόλεώς των καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Κάλχαντα, τὸν μάντιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Ἡ ταυτότης τῶν ὀνομάτων Κάλχας καὶ Καλχηδών· τὸ ἀρχαῖον μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ διδασκάλου τοῦ Κάλχαντος, ὅπερ ἐκέκτητο ἡ πόλις (Λουκιανοῦ Ψευδομάντις 10)· ὁ τροχὸς ὁ χρησιμεύων ὡς ὀπισθότυπον τῶν νομισμάτων, ὁ ἀναφερόμενος καθ' ἃ πολλοὶ παραδέχονται εἰς τὸν *μαντικὸν κύκλον* (Revue Numism. 1888, σελ. 496)· ἡ ὁμοιότης, καθ' ἡλικίαν τοὐλάχιστον, τῆς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων πρεσβυτέρας κεφαλῆς, πρός τινας τῶν γνωστῶν ἡμῖν μεταγενεστέρων παραστάσεων τοῦ Κάλχαντος[1]· τέλος δὲ παράδοσίς τις σχετίζουσα τὸ ἐπίνειον τῶν Καλχηδονίων Χρυσόπολιν, πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὴν Χρυσηΐδα, ἑπομένως καὶ πρὸς τὸν Κάλχαντα (Στεφ. Βυζ., *Χρυσόπολις*, κλπ.), συντρέχουσι φρονῶ, εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι παραδεκτὴν τὴν προτεινομένην ἐνταῦθα ἐξήγησιν τῶν τύπων.

[1] Σημειωτέον ὅτι καθ' ἃ ὁ Εὐστάθιος λέγει (σχόλια *εἰς Διονύσιον* 803) ὁ Ἀρριανὸς ἔγραφεν ὅτι ἡ Καλχηδὼν ὠνομάσθη ἀπὸ υἱοῦ τινος τοῦ Κρόνου, ἀφ' οὗ ἐκλήθη πρῶτον ὁ παραρρέων ποταμός, καὶ κατόπιν αὐτὴ ἡ πόλις. Πρὸς τὴν παράδοσιν ταύτην συμφωνοῦσι καὶ τὰ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ: «*Χαλκηδών, ἐκλήθη ἀπὸ Χάλκιδος τοῦ παρακειμένου ποταμοῦ*».

[1] Gargiulo, *Musée de Naples*, Πίν. 24.

Δ'.) ΝΟΜΙΣΜΑ ΚΡΗΤΗΣ ΑΒΕΒΑΙΟΝ.

(ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ).

Τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον (Πίν. 8. 1) νόμισμα, οὗ ὅμοιον, ἀλλὰ δυστυχῶς κακῆς διατηρήσεως, κέκτηται καὶ ἡ ἡμετέρα Ἐθνικὴ συλλογή, εὑρίσκετο πρό τινων μηνῶν ἐν ταῖς χερσὶν ἰδιώτου τινός. Ἐπισταμένως αὐτὸ ἐξετάσας ἐπείσθην ὅτι εἶνε *κρητικόν*. Ὁ θέλων νὰ πεισθῇ περὶ τούτου, ἂς συγκρίνῃ αὐτὸ πρὸς τὰ νομίσματα τὰ δημοσιευθέντα ἐν τῷ βιβλίῳ ἡμῶν Numismatique de la Crète ancienne, σελ. 305, 3-5, Πίναξ XXIX, ἀρ. 8-10, τὰ κατὰ τέχνην, τύπους, καὶ σταθμὸν ὁμοιότατα. — Ἰδοὺ ἡ περιγραφὴ αὐτοῦ·

R. 18. — Κεφαλὴ βοὸς μετὰ τοῦ τραχήλου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ ἀρ. ΘΨ ἐκ τῶν ἄνω. Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Ὄπ. — Τρίαινα ἄνευ στελεοῦ, ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Σταθμός, γραμμ. 4,979. (Τὸ ἐν Ἀθήναις, γρ. 4,73· τρίτον δὲ ἐν τῇ συλλογῇ Löbbecke, γρ. 4,83).

Ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι πρωτοφανὲς καὶ σπουδαῖον εἶνε ἡ ἐπιγραφή, ἧς τὸ μὲν πρῶτον γράμμα, ἕνεκεν τοῦ ἑπομένου συμφώνου πρέπει ἀντὶ θ ν' ἀναγνωσθῇ Ω ἢ Ο, δηλαδὴ ὡς ἐπὶ τῶν συγχρόνων νομισμάτων τῶν Λυττίων (ἴδ. Num. de la Crète, σελ. 231-232, ἀρ. 12-26), τοῦ θ πιθανῶς ἐν τῇ ἐπιχαραξάσῃ πόλει ἔχοντος τὸ σχῆμα ⊕ ὡς ἐν Ἐλευθερναῖς τῆς Κρήτης (Num. de la Crète, σελ. 130, 1). Τὸ δεύτερον γράμμα Ψ[1] εἶνε γνωστὸν

[1] Τὸ τυπογραφικὸν τοῦτο στοιχεῖον δὲν ἀποδίδει ἐντελῶς τὸ σχῆμα

ὑπὸ τὰ σχήματα Ψ καὶ Ψ ὡς = τῷ ψ ἐν τοῖς ἀρχαϊκοῖς ἀλφαβήτοις τῆς Ἁλικαρνασοῦ, Ἐφέσου, Τέω, Παμφυλίας, Χίου, Μαρωνείας, Κορίνθου, Μιλήτου καὶ Σελινοῦντος· ὡς = τῷ χ δὲ ἐν τοῖς ὁμοίοις τοῖς Εὐβοίας, Βοιωτίας, Λοκρῶν, Φωκίδος, Θεσσαλίας, Λακωνίας, Ἀρκαδίας, Ἀργολίδος, Ἤλιδος καὶ Κεφαλληνίας. Ἐν Κρήτῃ ὅμως εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστον καὶ διὰ τοῦτο ὁ Kirchhoff (Griech. Alphab. 4η ἔκδ. σελ. 180) συγκατέλεξεν αὐτὴν μεταξὺ τῶν χωρῶν, ὧν δὲν εὑρέθησαν ἐπιγραφαὶ περιέχουσαι τὰ μὴ φοινικικὰ στοιχεῖα Φ, Χ καὶ Ψ.

Νῦν ὅμως τὸ προκείμενον κρητικὸν καὶ ἕτερον ἐπίσης κρητικὸν ἀποκείμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Winterthur καὶ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν . . ΞΨΞ, δεικνύουσιν ὅτι ἡ κατάταξις τοῦ Kirchhoff πρέπει νὰ τροποποιηθῇ [1].

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἀναγνώσεως, ταῦτα. Τίνος ὅμως πόλεως τὸ ὄνομα ὑποκρύπτεται ὑπὸ τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀδυνατῶ ἐντελῶς νἀποφανθῶ, διότι οὐδὲν μεθ' ὅλας τὰς ἐρεύνας μου ὄνομα πόλεως προσαρμόζον ἠδυνήθην νὰ εὕρω.

Ι. Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Δημοσιεύσαντα ἀνωτέρω (σελ. 81-82) τὸ ὑπ' ἀριθ. 50 κολοβὸν ψήφισμα μὲ διέλαθεν ὅλως ὁ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως λίθος, ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Μυλωνᾶ δημοσιευθεὶς (*Bull. de Corr. hellén.*, 1888, σελ. 144)[1] ἐν ᾧ φέρεται ἀναγεγραμμένος ὡς γραμματεὺς ὁ Διεύχης Δημάρχου Φρεάρριος, ἤτοι αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις βεβαίως καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ λίθῳ ὑπῆρχεν ἀναγεγραμμένος. Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος καὶ τὸ περισωθὲν τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ψηφίσματος μέρος ἠδύνατο κάλλιστα νὰ συμπληρωθῇ ὧδέ πως

Ἐπὶ Καλλιμάχου ἄρχ]οντος· ἔδοξεν τῶι Δήμωι Πανδιονὶς (;) ἐπρυτ]άνευε· Διεύχης Δημάρχο[2] Φρεάρριος ἐγραμ]μάτευε· τῶν Προέδρων ἐπεψήφιζεν . . . . . .] δης Γαργήττιος.
Ἱεροκλείδης Τιμοσ]τράτου Ἀλωπεκῆθεν [εἶπεν . . . . ἄρι;]στα ἔχει τῶι Δήμωι . . . . ὁ; ἐλευσινίων;] . . . . χω-
. . . .

Οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 107 ἐν τῷ *C. I. A.*, II, 1, δημοσιευθέντι λίθῳ τὸ ὄνομα τοῦ γραμματέως πρέπει κατὰ τὰ προειρημένα νὰ συμπληρωθῇ, ἤτοι Διεύχης Δημάρχου Φρεάρριος. Ἀλλὰ ταῦτα οὐχὶ πολλοῦ λόγου ἄξια ἴσως φανῶσιν ὄντα. Σημειώσεως ὅμως ἄξιον φαίνεται, ἐμοὶ τοὐλάχιστον, ὄν, ὅτι ἔχομεν τρία ψηφίσματα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος (τὰ δύο μάλιστα καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀναντιρρήτως εἰρημένα ἀνδρὸς καὶ ἴσως καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πρυτανευούσης φυλῆς), ὧν τὸ *τυπικὸν* τοσοῦτον εἶναι διάφορον.

Εἶχον δὲ τυπωθῇ ἤδη, ὅσα καὶ φέρονται ἀνωτέρω (σελ. 124) τετυπωμένα περὶ τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι *Προστῴου*, ὅταν παρετήρησα ὅτι ἡ λέξις εὕρηται ἤδη ἐν Ψευδοπλουτάρχῳ (V. X. O., 838)· λέγεται δηλ. ἐκεῖ ὅτι ὁ Τιμόθεος ὁ τοῦ Κόνωνος εἶχεν ἀναθέσει ταῖς θεαῖς ἐν Ἐλευσῖνι *ἔμπροσθεν τοῦ προστῴου* εἰκόνα χαλκῆν τοῦ διδασκάλου του Ἰσοκράτους ὑπὸ τοῦ Λεωχάρους ποιηθεῖσαν (παράβ. καὶ Brunn, K. G., 1, σελ. 386, 389).

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 17ῃ Ἰανουαρίου 1891.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

(Ἐξεδόθη τῇ 28ῃ Ἰανουαρίου 1891.)

τοῦ γράμματος, οὗ οἱ δύο βραχίονες εἰσὶν ἀνωτέρω καὶ μᾶλλον ὁριζοντίως.

[1] Moὶ ὑπέμνησεν αὐτὸν φιλοφρόνως ὁ κ. Foucart.

[2] Ἔγραψα οὕτως καὶ ὄχι ΔημάρχΟΥ (ὅπως ἤδη ἐν τῷ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως λίθῳ φέρεται γεγραμμένον) χάριν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γραμμάτων τοῦ στίχου. Ἀλλὰ καὶ ἐν μεταγενεστέροις ἔτι χρόνοις ἀπαντᾷ ἡ χρῆσις αὕτη τοῦ Ο ἀντὶ τῆς διφθόγγου ΟΥ ἐπὶ λίθων εἰς μεμονωμένα παραδείγματα, ἐνῷ συνηθεστάτη ἔτι ἦτο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος.

[1] Num. de la Crète ancienne, σελ. 331, 2, Πίν. XXXI, 13. Τὴν ἐπιγραφὴν τούτου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Winterthur ὄχι ἀκριβῶς μετεγράψαμεν. Ὁ Imhoof ἐξετάσας αὐτὸ καὶ πάλιν τῇ παρακλήσει ἡμῶν ἀναγινώσκει -ΞΨΞ, τοῦ δευτέρου στοιχείου ὄντος ἐντελῶς ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ νῦν δημοσιευομένου.

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Αἱ ἐνταῦθα δημοσιευόμεναι παρατηρήσεις εἰς τὰς ἀρχαϊκὰς ἐπιγραφὰς τῆς Κρήτης ἔμελλον νὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ ἀπὸ πολλοῦ ἀπασχολούσῃ ἡμᾶς πραγματείᾳ περὶ τῆς Κρητικῆς διαλέκτου. Ἐπειδὴ δὲ παρέστη ἀνάγκη νὰ ἀναβληθῇ ἐπ' ὀλίγον ἡ δημοσίευσις αὐτῆς, σπεύδομεν νὰ δημοσιεύσωμεν ταύτας διὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, ἵνα ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν παρασκευαζόντων νέας ἐκδόσεις τῶν Κρητικῶν ἐπιγραφῶν.

ΓΟΡΤΥΝΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑΔΕΛΤΟΣ

I. 12 : αἰ δ' ἀννίοιτο μὲ ἄγεν, τὸν δικαστὰν ὀμνύντα κρίνεν, αἰ μὲ ἀποπονίοι μαῖτυς.

Ὁ Zitelmann σελ. 86 ἑρμηνεύει: wenn der Beklagte behauptet, er habe den Menschen nicht bei sich, also: er habe ihn innerhalb der drei Tage [zurückgegeben: Ἀλλ' ἡ προηγουμένη διάταξις (I, 9) *τὸ δὲ κρόνο τὸν δικαστὰν ὀμνύντα κρίνεν* προβλέπει τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ἐντὸς τῆς προθεσμίας ἀπόλυσις τοῦ ἀπαχθέντος ἤθελεν ἀμφισβητηθῇ. Διὸ νομίζομεν ὅτι ἡ ἄρνησις τοῦ *ἄγεν* ἐνταῦθα οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀμφισβήτησις *περὶ τῆς κατοχῆς* τοῦ ἀπαχθέντος, δηλαδὴ ἐὰν ὁ ἐναγόμενος ἰσχυρίζηται ὅτι δὲν ἀπήγαγεν, ἀλλ' ὅτι εἶχε καὶ πρότερον εἰς τὴν κατοχὴν αὐτοῦ τὸν ἀμφισβητούμενον, ἑπομένως *ὅτι δὲν εἶνε ἀπαγωγεύς*.

II. 16: αἴ κα τὰν ἐλευθέραν ἐπιπερῆται οἴπεν ἀκεύοντος καδεστᾶ, δέκα στατέρανς καταστασεῖ αἰ ἀποπονίοι μαῖτυς.

Ἡ ποινὴ ἐπιβάλλεται ὡς ἱκανοποίησις τοῦ κηδεστοῦ, οὗ τὴν κατοικίαν δὲν ἐσεβάσθη ὁ ἔνοχος, ὄχι τῆς γυναικός, *ἧς προϋποτίθεται ἡ συγκατάθεσις*, ὡς καὶ ἐν τῇ ἑπομένῃ διατάξει στίχ. 20-27. Τὸ δὲ *ἐπιπερῆται* δὲν ἀποβλέπει εἰς ἀπόπειραν μετὰ βίας, ἀλλὰ σημαίνει ὅτι ἡ ποινὴ ἐπιβάλλεται ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας. Οὕτως ἀναιροῦνται αἱ βεβιασμέναι ἑρμηνεῖαι τοῦ Bücheler σελ. 19, Zitelmann σελ. 107 καὶ ἄλλων, ἃς ἴδε ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ Baunack σελ. 125 καὶ Gemoll σελ. 12.

III. 9 : ὅ,τι δέ τις κ' ἀπομοσάνσαι παρέλει πέντε στατέρανς καταστασεῖ καὶ τὸ κρέος αὐτόν.

Ὅλως πλημμελὴς εἶνε ἡ ἑρμηνεία τοῦ Zitelmann σελ. 124, καθ' ἣν *τίς* εἶνε ὁ κατ' ἐντολὴν καὶ πρὸς ὄφελος τῆς διαζευγνυομένης γυναικὸς (ἀπομοσάνσαι) ἀφαιρῶν τι, διότι τότε θὰ ἦτο περιττὴ ἡ ἑπομένη διάταξις *αἱ δὲ κ' ἀλλότριος συνεσσάδδει*, ἣν ἐπίσης κακῶς ἡρμήνευσεν, «ἐάν τις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ διαζυγίου ὑπεξαιρέσῃ τι πρὸς ἴδιον ὄφελος». Ἡ τοιαύτη ὑπεξαίρεσις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ *κλοπή*· περὶ κλοπῆς δὲ τελουμένης ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ διαζυγίου οὐδεμία ἀνάγκη εἰδικῆς διατάξεως ὑπῆρχε, διότι οὐδαμῶς διαφέρει τῆς ὑπὸ τὰς συνήθεις περιστάσεις τελουμένης. Ἔπειτα πρὸς τί ἡ πρόθεσις ἐν τῷ *συνεσσάδδει*;

Καθ' ἡμᾶς ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία εἶνε ἡ ἑξῆς. Ἐὰν ἡ διαζευγνυομένη γυνὴ ὑπεξαιρέσῃ τι ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ἀνδρός, καταδικάζεται εἰς πρόστιμον καὶ εἰς ἀπόδοσιν τοῦ ὑπεξαιρεθέντος πράγματος (III 1-5). Ἐὰν δὲ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν σύζυγον, ἀλλ' εἰς αὐτήν, ὑποχρεοῦται νὰ ὀμώσῃ εἰδικὸν ὅρκον (III 5-8). Μετὰ τὴν ὁρκωμοσίαν τὸ ἀμφισβητούμενον ἀναγνωρίζεται ὡς ἰδιοκτησία αὐτῆς, ὁ δ' ἀφαιρέσας αὐτὸ (εἴτε ὁ ἀνὴρ εἴτε συγγενὴς τοῦ ἀνδρὸς) καταδικάζεται εἰς πρόστιμον καὶ εἰς ἀπόδοσιν τοῦ πράγματος εἰς τὴν δικαιοῦχον (III 8-11).

Ἡ δ' ἑπομένη διάταξις *αἰ δέ κ' ἀλλότριος συνεσσάδει* οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ ἀμέσως προηγούμενα, ἀλλὰ πρέπει νὰ συναφθῇ πρὸς τὰ ἀνωτέρω (III 1, κ. ἑξ.)· ἐπιβάλλεται δὲ δι' αὐτῆς ποινὴ εἰς τὸν διευκολύναντα τὴν ὑπεξαίρεσιν τῶν πραγμάτων ὑπὸ τῆς γυναικός.

III. 24 : αἰ δέ κα ἄτεκνον καταλείπει, τά τεϜὰ αὐτᾶς ἔκεν κὀτ[ι] κ' ἐ[νυ]πάνει [τ]ὰν ἐμ[ί]ναν κα[ὶ τ]ὸ καρπ[ὸ] τὸ ἔνδ[ο]θεν πεδὰ τὸν ἐπιβαλλόντ[ον] μοῖραν.

Ὁ *καρπὸς ὁ ἔνδοθεν* εἶνε ὁ ἤδη συγκεκομισμένος καὶ *ἐν τῷ οἴκῳ ἀποκείμενος*. Ἄπορον φαίνεται ἡμῖν ὅτι οἱ ἑρμηνευταὶ παριδόντες τὴν ἁπλουστά-

την ταύτην έρμηνείαν έπενόησαν ἄλλας ὅλως πλημμελεῖς· οἷον ὁ Bücheler σελ. 13 «τὸ ἄλλο εἰσόδημα ἐκτὸς τῶν ἀγρῶν κτλ.», ὁ Baunack «vom Ertrag des Haus-besitzes», ὁ Zitelmann σελ. 122 «ὁ ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων κτημάτων τῆς γυναικὸς προερχόμενος». Ὁ Gemoll εὑρίσκει τὴν φράσιν αἰνιγματώδη (raetselhaft)!

IV. 34: ἀις κα μὲ Ϝοικεὺς ἐνϜοικῆι ἐπὶ κόραι Ϝοικίον.

Δὲν ἐξαιροῦνται τῆς διανομῆς αἱ κατοικίαι τῶν δούλων, ὡς νομίζει ὁ Zitelmann σελ. 137, ἀλλὰ μόνον τὰ εἰς τοὺς δούλους ἀνήκοντα ἔπιπλα (ἅ τί κ' ἐν ταῖς (σ)τέγαις ἐνῆι).

V. 1: γυνὰ ὁ[τ]εία κρέματα μὲ ἔκει ἒ [πα]τρόδ δόντος ἒ ἀ[δ]ελπιō ἒ ἐπισπένσαντος ἒ ἀπολα[κ]όνσα, ἀι ὄ-κ' ὁ Αἰθ[α]λεὺς (σ)ταρτός, ἐκοσμίον οἱ σὺν Κύ[λ]λοι, ταύτας μὲν ἀπολανκάνεν, ταῖδ δέ πρόθθα μὲ ἔ[ν]δικον ἦμεν.

Οὕτως ἐξέδωκε τὸ παρὸν χωρίον, ἀποδεχθεὶς ἐν μέρει τὰς συμπληρώσεις τοῦ Comparetti ὁ Baunack ἡρμήνευσε δὲ ὡς ἑξῆς. Wenn eine Frau Besitztümer ⟨gegenwärtig noch⟩ nicht hat, sei es, dass sie ihr der Vater vermacht hat, oder der Bruder, oder zugesichert hat, oder dass sie ihr als Erbteil zugefallen sind, ⟨gemäss den Bestimmungen⟩, wie ⟨sie festgesetzt wurden⟩ als der Aithaleische Startos ⟨die oberste Leitung hatte⟩, Kosmionten Kyllos und Genossen waren, — diese Frauen sollen sie erhalten, gegen die früheren aber soll nicht Klage anhängig gemacht werden.

Τὴν δὲ κοσμητείαν *τῶν σὺν Κύλλῳ* θεωρεῖ ὁ Baunack σελ. 129 ὡς τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῶν παρόντων νόμων, ὑπονοεῖ δὲ τὸ *ἔγρατται* ὡς ῥῆμα τῆς διὰ τοῦ *ἄι* ἀρχομένης προτάσεως. Ἀλλ' ὅτι ἡ κοσμητεία αὕτη δὲν δύναται νὰ εἶνε τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῶν παρόντων νόμων, δύναταί τις, νομίζομεν, μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῆς προηγουμένης διατάξεως (IV 48-52) *ὀτεῖαι δὲ πρόθθ' ἔδοκε ἒ ἐπέσπενσε, ταῦτ' ἔκεν, ἄλλα δὲ μὲ ἀπολαν[κά]νεν·* διότι ἀφοῦ διὰ τῆς παρούσης διατάξεως καὶ αἱ μηδὲν λαβοῦσαι παρὰ τοῦ πατρὸς πρὸ τῆς κοσμητείας τῶν σὺν Κύλλῳ ἀποβάλλουσι πᾶν δικαίωμα διεκδικήσεως, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ γείνῃ πρότερον λόγος περὶ τῶν λαβουσῶν τι.[1] Δὲν ἀμφιβάλλομεν λοιπὸν ὅτι ἡ κοσμητεία αὕτη εἶνε κατά τι παλαιοτέρα τῆς ἐκδόσεως τῆς Γορτυνικῆς Δωδεκαδέλτου.

Τούτου οὕτως ἔχοντος δὲν ἦτο δυνατόν, νομίζομεν, ὁ νόμος νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ἐπὶ τῶν πατρῴων κυριότητα τῶν πρὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ἐπὶ ζημίᾳ τῶν θυγατέρων κληρονομησάντων υἱῶν, ἂν οὗτοι εἶχον κεκτημένα καὶ ἀναμφισβήτητα δικαιώματα, πιστεύομεν δὲ μᾶλλον ὅτι πρὸ τοῦ παρόντος νόμου ὑπῆρχον μὲν διατάξεις περὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος τῶν ἀνυπάνδρων θυγατέρων, ἀλλ' ὄχι καὶ περὶ τῶν ὑπάνδρων.[1] Ἐκ τούτου φυσικὸν ἦτο νὰ ἐγερθῶσι δίκαι, ὧν ἄλλαι μὲν διελύοντο διὰ συμβιβασμοῦ, ἄλλαι δ' ἔμενον ἐκκρεμεῖς. Διὰ τοῦ παρόντος νόμου λοιπὸν αἱ μὲν παλαιότεραι τῆς ὁριζομένης χρονικῆς ἀφετηρίας δίκαι κηρύττονται παραγεγραμμέναι, ἀναγνωρίζονται δὲ τὰ δικαιώματα τῶν ἐντεῦθεν αὐτῆς διεκδικουσῶν μερίδα, ἂν αὗται δὲν εἶχον πρότερον προικοδοτηθῆ ὁπωσδήποτε, ἢ δὲν εἶχον διαλύσει τὴν δίκην διὰ συμβιβασμοῦ. Οὕτως ἡμεῖς ἐννοοῦμεν τὴν παροῦσαν διάταξιν, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἑρμηνείαν πρέπει νὰ γραφῇ *αἱ ὄκ' ὁ Αἰθαλεὺς σταρτὸς ἐκοσμίον,* ὑπονοουμένου τοῦ ῥήματος *μὴ εἶχον* νὰ συμπληρωθῇ δὲ ἐν στίχ. 4 ἀπολα[β]όνσα (= ὡς ἀντάλλαγμα ἀντὶ τῶν ἀξιουμένων λαβοῦσα) ἀντὶ τοῦ ἀκατανοήτου ἀπολα[κ]όνσα.

Ἄλλων ἐκδοτῶν ἀναγνώσεις καὶ ἑρμηνείας προτιμῶμεν νὰ μὴ ἀναφέρωμεν.

V. 22: αἰ δέ κα μέ τις ἦι τούτον, οἷς κ' ἐπιβάλλει, ὀπō κ' ἦι, τὰ κρέματα τούτος ἀναιλέθθαι.

Οὔτε ἡ ἀνάγνωσις *ὀπόκ' ἦι* τοῦ Comparetti, οὔτε τὸ *ὀπō κ' ἦι* τοῦ Bücheler παρέχουσιν ἀποδεκτήν τινα ἑρμηνείαν.[2] Ἡμεῖς δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐν τῷ *οπο* τούτῳ ἔχομεν τὴν γενικὴν τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας *ὅτις,* ἧς νεώτερος τύπος κατ' ἀναλογίαν τῆς ὀνομαστικῆς ἐσχηματισμένος εἶνε τὸ ἀττικὸν *ὅτου.* Πρβλ. Brugmann Gr. Gr.[2] σελ. 54 Grundriss der vergl Gr. I σελ. 315 Meyer Gr. Gr.[2] σελ. 191 ἑξ.

Ὅθεν ἀναγινώσκομεν: *ὅπω κ' ἦι τὰ χρήματα* =

[1] Ἄλλας τινὰς ἀποδείξεις ἴδε παρὰ Zitelmann σελ. 141.

[1] Διὰ τοῦτο καὶ μόνον περὶ τούτων διαλαμβάνει ἡ παροῦσα διάταξις (γυνὰ ὄχι θυγάτηρ).

[2] Ὁ Baunack ἑρμηνεύει denen es (das Vermögen) zukommt nach irgend welchem Verwand schaftsgrade. Ὁ Kirchner Rhein. Mus. 43 σελ. 145) mögen sie auch so fern ihm stehen. Κατά τι διαφόρως ὁ Zitelmann (σελ. 144).

νὰ λάβωσι τὴν περιουσίαν οἱ συγγενεῖς ἐκείνου, οὗτινος εἶνε ἡ περιουσία. Τὴν αὐτὴν γενικὴν ἀνευρίσκομεν καὶ X 33 *ἄνπανσιν ἔμεν, ὅπο κά τιλ λεῖ* = ἐπιτρέπεται ἡ υἱοθεσία ἐκείνου, τὸν ὁποῖον θέλει τις, καὶ ἐν ἄλλῃ ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφῇ (Museo ital. II σελ. 598 A, V 15) *αἰ δέ κα μὲ ἔκηι ὅπο καταστασεῖ* = ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ ἐξ οὗ ἀποτείσῃ, καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Λυττίων καὶ τῶν Μαλλαίων (Museo Ital. III ἀριθ. 53 στίχ. 16) αἰ δὲ μὴ πρα[ξ]αίεν οἱ [κόσμοι ἀ]ποτεισάντων ἕκαστος τῶ κόσμ(ω) στα[τῆρας] πε[ν]τακατίος τᾶι πόλι ὅπω κα συλάσ[ηι] = τῇ πόλει τοῦ συληθέντος.

V. 25: αἰ δὲ μὲ εἶεν ἐπιβαλλόντες, τᾶς Ϝοικίας, οἵτινες κ' ἴοντι ὁ κλᾶρος, τούτονς ἔκεν τὰ κρέματα.

Πρῶτος ὁ Comparetti ἐξέλαβε τὸν *κλᾶρον* ὡς περιληπτικὴν ὀνομασίαν διὰ τὴν παρὰ τοῖς Κρησὶν ἰδίαν τάξιν δούλων, οἵτινες ὠνομάζοντο κλαρῶται (Ἡσύχ. κλαρῶται· εἵλωτες. Ἀθήν. VI, 263 E, Πολυδ. III 83, Bekk. Anecd. σελ. 292, Ἐτυμολ. M. 660). Τὴν ἐκδοχὴν ταύτην θεωρήσας ὡς τὴν μόνην δυνατὴν ὁ Zitelmann[1] ἀνεκήρυξε τοὺς δούλους ὡς κληρονόμους τοῦ μὴ ἔχοντος ἄλλους συγγενεῖς κυρίου, ἐπινεύοντος καὶ τοῦ Blass (Iahrb. für Phil. 131). Ὁ δὲ Schaube (Hermes XX σελ. 222) ἀπορρίπτων τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν, εὑρίσκει ἄλλην πολὺ χείρονα. Μόνος ὁ Τυπάλδος (Δικηγ. σύλλ. Ἀθην. Β΄. σελ. 340) εὗρε τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν, ὅτι «ἐννοεῖ ὁ νόμος τοὺς πολίτας τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν κλῆρον, οὗτινος κατὰ τὴν ἀρχικὴν διανομὴν τῆς χώρας μέρος ἀπετέλουν τὰ κτήματα τῆς κληρονομίας». Παρέβαλε δὲ καὶ ὁμοίαν διάταξιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Δωδεκαδέλτου (V 5) καὶ τὸν ὑπὸ Σόλωνος καταργηθέντα νόμον, καθ' ὃν «ἐν τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος ἔδει τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον παραμένειν».[2] Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν αὐτὸν *κλᾶρον* τότε μόνον ἠδύνατο νὰ γείνῃ δικαία διανομή, ὅταν ὄχι ἕκαστος ἀνήρ, ἀλλ' ἑκάστη οἰκογένεια ἐλάμβανεν ἓν μερίδιον ἐκ τῆς καταλειφθείσης κληρονομίας. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ *τὰς Ϝοικίας, οἵτινες κ' ἴοντι ὁ κλᾶρος.* Ἡ λέξις οἰκία ἀντὶ τοῦ οἰκογένεια κεῖται καὶ παρ' Ἡροδότῳ I, 106, Θουκυδίδῃ H, 6, 3 καὶ ἄλλοις.

[1] Σελ. 144 So auffallend diese Erbberechtigung ist: eine andere Interpretation scheint nicht möglich.

[2] Πλουταρχ. Σολ. 21.

VI. 13: αἰ δέ τις πρίαιτο ἒ καταθεῖτο ἒ ἐπισπένσαιτο ἀλλᾶι δ' ἔγρατ[τα]ι, ἆι τάδε τὰ γράμματα ἔγρα[ται], [τ]ὰ μ[ὲ]ν κρέματα ἐπὶ τὰ ματρὶ ἔμεν κτλ.

Ὁ ἀδικαιολόγητος καὶ πρὸς τὸ ὕφος τῆς ἐπιγραφῆς ὅλως ἀνάρμοστος πλεονασμὸς *ἀλλᾶι δ' ἔγραττται, ᾇ τάδε τὰ γράμματα ἔγραται* περιήγαγε τὸν Zitelmann σελ. 174 εἰς τὴν μεγίστην δυσχέρειαν. Ἐν τούτοις εἶνε φανερὸν ἐκ τοῦ ἑπομένου *τὸν δὲ πρόθθα μὲ ἔνδικον ἔμεν* ὅτι ἀντιτίθενται πρὸς ἀλλήλας δύο χρονικαὶ περίοδοι, ἡ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος νόμου καὶ ἡ μετ' αὐτήν. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη τότε μόνον παρίσταται καθαρά, ὅταν γραφῇ αἰ τάδε τὰ γρ. ἔγραττται, ἤτοι ἐὰν οὗτος ὁ νόμος εἶνε ἐκδεδομένος.

Ὁμοίως πρέπει νὰ γραφῇ καὶ XI 19 καὶ IX 15 αἰ ἀντὶ ᾇ.

VII. 23: αἰ δέ κα πλίες ἴοντι πατροϊόκοι κυίεες ἐκς ἀδελπιῶν, ἄλλοι ὀπυιέθαι τοῖ ἐπὶ τοῖ ἐς [τ]ῦ πρειγίστο.

Ἡ δοτικὴ *ἄλλοι* εἶνε ὅλως ἀνάρμοστος ἀποδιδομένη εἰς πρόσωπον ὡρισμένον (*τῶ ἐπὶ τοῖ ἐς τῶ πρ.*) παρὰ τὴν συνήθη αὐτῆς σημασίαν (πρβλ. VIII 29 [ἄλλ]οι ὀπυιέθ]αι τᾶ]ς (π)υλᾶ[ς]). Διὰ τοῦτο θεωροῦμεν τὸ *ἄλλοι* ὡς ὀνομαστικὴν ἀποδιδομένην εἰς τὸ *υἱέες* ὡς κατηγορούμενον, ἤτοι = καὶ ἀφ' ἑτέρου υἱοὶ ἐξ ἀδελφῶν. Πρβλ. Ὀδύσσ. Θ. 397 αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς τέρπετο . . . . ἠδὲ καὶ ἄλλοι Φαίηκες, Πλάτ. Γοργ. 473, c εὐδαιμονιζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων, Kühner § 405, 2, c, 1, Krüger § 50, 4. 11.

Περὶ δὲ τῆς κάπως ἀσυνήθους θέσεως τῶν λέξεων *ὀπυιέθαι τοῖ ἐπὶ τοῖ ἐς τῶ πρ.* ἀντὶ τοῖ ἐπὶ τ. ἐς τ. πρ. ὀπυιέθαι, πρβλ VII 22 ὀπυιέθαι ἰδι τῶ ἐς τῶ πρειγίστο, IV, 46, λακὲν τὰθ θ[υ[(γ)α]τέρας ἀντὶ τὰθ θυγ. λακὲν (ἴδε Kirchner Rhein. Mus. 43).

VIII. 27: αἰ δὲ τέκνα μὲ εἴε, παντ' ἑλόν[σ]αν τοῖ ἐπιβάλλον[τ]ι ὀπυιέθαι, αἴ κ' ἦει, αἰ δὲ μέ, ἀ[ι] ἔγρατται.

Κακῶς τὸ *ἑλόνσαν* διωρθώθη ὑπὸ πολλῶν εἰς *ἔκονσαν* (*ἑλόνσι* κεῖται II, 34, ἑλόντα II 37, παρέλει III 4, ἀνέλεται X 40).

Προηγεῖται ἄλλη διάταξις, καθ' ἣν ἐάν τις ἤδη ὕπανδρος οὖσα καὶ ἔχουσα τέκνα ἤθελε γείνῃ πατρῳοῦχος, δικαιοῦται νὰ διαλύσῃ τὸν γάμον καὶ παραχωρήσασα εἰς τὸν σύζυγον τὸ ἥμισυ τῶν πατρῴων νὰ λάβῃ σύζυγον ἄλλον ἐκ τῆς ἰδίας φυλῆς.

Ἐνταῦθα δὲ γίνεται λόγος περὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ἡ γενομένη πατρωοῦχος δὲν ἤθελεν ἔχει τέκνα. Ὁ Zitelmann σελ. 155 σημ. 28 φρονεῖ ὅτι μόνον ἀκυρολεξία τοῦ νόμου εἶνε ὅτι ἡ διάλυσις τοῦ γάμου φαίνεται ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς βουλήσεως τῆς γενομένης πατρωούχου,[1] ἰσχυρίζεται δὲ ὅτι ὁ συγγενής, ὁ δικαιούμενος νὰ λάβῃ σύζυγον τὴν πατρωοῦχον, δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου, καὶ ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως νὰ λάβῃ τὴν νενομισμένην ἀποζημίωσιν, ὡς ἐὰν ἡ πατρωοῦχος ἦτο ἄγαμος (VII 51 — VIII,6). Ἀλλὰ παρεῖδεν ὁ ἐπιφανὴς νομοδιδάσκαλος ὅτι ἡ παροῦσα διάταξις προνοεῖ καὶ περὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει δικαιοῦχος συγγενής, ὅστις νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου (αἴ κ' ἦ͂ ει,— αἰ δὲ μέ).

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν πατρωοῦχον τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου, οὔτε ἐὰν ἔχῃ τέκνα, οὔτε ἐὰν δὲν ἔχῃ. Ἀλλ' ἐὰν αὐτὴ ἐξ οἰκείας βουλήσεως διαλύσῃ τὸν γάμον, ὑποχρεοῦται νὰ λάβῃ σύζυγον τὸν δικαιοῦχον συγγενῆ, ἢ νἀπληρώσῃ τὴν νενομισμένην ἀποζημίωσιν· ἐὰν δὲ δὲν ὑπάρχῃ δικαιοῦχος συγγενής, εἶνε ἐλευθέρα νὰ ἐκλέξῃ σύζυγον ἐκ τῆς ἰδίας φυλῆς (τᾶς πυλᾶς τὸν αἰτιόντον, ὅτιμί κα λε̃ι VIII 5). Μόνον ἐὰν ἔχῃ τέκνα καὶ ἐπιβληθῇ εἰς αὐτὴν ἡ παραχώρησις ἀποζημιώσεως εἰς τὸν σύζυγον, ἐπέχοντα τόπον δικαιούχου συγγενοῦς (*ἐπιβάλλοντος ὀπυίεν*), εἶνε ἀπηλλαγμένη πάσης ὑποχρεώσεως πρὸς τὸν δικαιοῦχον συγγενῆ κατὰ τὴν διάταξιν VIII 6 ἀποδατέθαι δὲ τὸν κρεμάτον ἰδι.

IX. 24 — 40. Ὑπὲρ τὸ προσῆκον μέτρον μακρὰ θὰ ἦτο ἡ ἁπλῆ ἀναγραφὴ τῶν πολλῶν πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ἑρμηνείαν τοῦ εἰς ἄκρον δυσερμηνεύτου τούτου χωρίου ἀποπειρῶν, ὥστε ἀνάγκη παρίσταται νὰ ἀναγράψωμεν μόνον τὸ κείμενον, ὅπως νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἡμετέραν ἑρμηνείαν.

αἰ ἀν[δ]εκσάμ[ε]νος ἒ νενικαμένο[ς ἒ ἐνκ]οιοτὰνς ὀπέλον ἒ διαβαλ(λ)όμενος ἒ διαϝειπάμενος ἀποθάνοι, ἒ τούτοι ἄλλος, ἐπιμολ(ε)σά(τ)ο πρὸ τõ ἐνιαυτõ· ὁ δὲ δικαστὰς δικαδδέτο πορτὶ τὰ [ἀ]ποπονιόμενα. Αἰ μὲν κα νίκας ἐπιμολεῖ, ὁ δικαστὰς κὀ μνάμον, αἴ κα δόει καὶ πολιατεύει· οἱ δὲ μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες· ἀνδοκᾶ(δ) δὲ κἐνκοιοτᾶν καὶ διαβολᾶς καὶ διρέσιος μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες ἀποπονιόντον. Ἒ δέ κ' ἀποϝείποντι, δικαδδέτο ὀμόσα(ν)τα αὐτὸν καὶ τὸνς μαιτύρανς νικε̃ν τὸ ἁπλόον.

Ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ λίθου κειμένου επιμολισαιο ἐγράψαμεν *ἐπιμολεσά(τ)ο*, προτιμήσαντες ἐκ τῶν πολλῶν διορθώσεων τὴν τοῦ Baunack, πρὸς ὃν συμφωνοῦμεν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα πάντα μετὰ μόνων τῶν ἑξῆς διαφορῶν· διαβαλ(λ)όμενος ἀντὶ διαβαλόμενος, ὀμόσαντα ἐκ διορθώσεως τοῦ Bücheler ἀντὶ ὀμόσας τά, οἱ δὲ μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες μεταξὺ ἄνω στιγμῶν, ἐνῷ ὁ Baunack στίζει διὰ κομμάτων.

Ἡ παροῦσα διάταξις, νομίζομεν, οὐδὲν ἄλλο ὁρίζει ἢ ὅτι πᾶσα χρηματικὴ ὑποχρέωσις τοῦ ἀποθανόντος πρέπει νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἐντὸς ἑνὸς ἔτους μετὰ τὸν θάνατον, ἵνα μή τινες παριστάμενοι οἱ μὲν ὡς δικαιοῦχοι, οἱ δὲ ὡς μάρτυρες κατορθώσωσι νὰ ἐπιβαρυνθῇ ἡ περιουσία αὐτοῦ δι' ἀδίκων ὑποχρεώσεων. Αἱ ἐν ἀρχῇ πέντε μετοχαὶ καὶ τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς αὐτὰς οὐσιαστικὰ περιλαμβάνουσι πάντα τὰ εἴδη τῶν χρεῶν, δι' ὧν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἐπιβεβαρυμένος ὁ ἀποθανών. Καὶ τῶν μὲν δύο τελευταίων μετοχῶν καὶ οὐσιαστικῶν τὴν σημασίαν ἠδυνήθη νὰ καθορίσῃ ὁ Baunack σελ. 135 ἑξ. παραβαλὼν πρὸς μὲν τὸ διαβαλόμενος (διαβολὰ) τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους (Πλοῦτ. 373) «ἀποστερῶ ἐστιν, ὅταν παρακαταθήκην τινὸς λαβὼν *εἰς διαβολὴν* χωρίσω καὶ οὐκ ἐθέλω διδόναι αὐτῷ, ἃ ἔλαβον»· πρὸς δὲ τὸ δαϝειπάμενος (δίρεσις = διάρρησις) τὸν Ἀριστοτέλη (Οἰκον. II 29) «Μέμνων . . . . ἐκέλευσε καὶ ταῦτα αὐτῷ δανεῖσαι ἐν χρόνῳ διειπάμενος, ἐν ᾧ πάλιν αὐτοῖς ἀποδώσει·». Δηλαδὴ τὸ μὲν διαϝειπάμενος (διρέσιος) δηλοῖ τὸν ὁμολογήσαντα ἑαυτὸν ὑπόχρεων καὶ ὑποσχόμενον νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσιν ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ, τὸ δὲ διαβαλ(λ)όμενος (διαβολᾶς) τοὐναντίον τὸν μὴ ἀναγνωρίζοντα τὴν ἐπιβαλλομένην αὐτῷ ὑποχρέωσιν καὶ διαμφισβητοῦντα αὐτήν, ἰσοδυναμοῦν τῷ *διαφερόμενος*.[1] Ἀμφότεραι λοιπὸν αὗται αἱ μετοχαὶ σημαίνουσιν *εἰδικωτέρας περιπτώσεις πασῶν τῶν διὰ τῶν προηγουμένων μετοχῶν καὶ οὐσιαστικῶν δηλουμένων ὑποχρεώ*-

[1] Διότι ἡ πρότασις *αἰ λείοντος ὀπυίεν ῾οι ἐδόκαν, μὲ λείοι ὀπυιέθεν* φαίνεται ἀποδιδομένη εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιόδους.

[1] Καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ II 65, 1 κεῖται τὸ διαβολὰς ἀντὶ διαφοράς. Δυστυχῶς οὐδαμῶς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡμῖν τὸ ἐν σφόδρα λελωβημένη ἐπιγραφῇ ἐκ τοῦ παρὰ τὸν Ληθαῖον κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος (Mus. Ital. II 659 ἀρ. 21 στίχ. 11) ἀπαντῶν [διαβαλλ]όμενος ἒ διαβειπάμενος.

σεων. Ἀλλὰ τῆς τελευταίας διαστέλλεται ἔτι εἰδικωτέρα περίπτωσις διὰ τῆς φράσεως *ἒ τούτοι ἄλλος*, ἥτις πρέπει νὰ ἀποδοθῇ μόνον εἰς τὴν μετοχὴν *διαϜειπάμενος* (ἤτοι ἒ τούτοι ἄλλος αἰ διαϜείπαιτο)· δηλαδὴ ἐὰν ἄλλος τις χάριν τοῦ ὀφειλέτου δώσῃ ἐγγύησιν πρὸς τὸν δικαιοῦχον ὅτι ἡ ὁμολογουμένη ὑποχρέωσις θὰ ἐκπληρωθῇ παρ' αὐτοῦ. Ὁμοία φράσις ἀπαντᾷ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἡρακλεωτικῶν πινάκων στίχ. 135 ἑξ. «οὐ κοψεῖ δὲ τῶν δενδρέων οὐδὲ θραυσεῖ οὐδὲ πριωσεῖ οὐδὲ ἧς οὐδὲ ἕν, οὐδὲ ἄλλος τήνω» = οὐδὲ ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ. Ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Λυττίων καὶ Μαλλαίων (Museo Ital. III σελ. 635 ἑξ.), ἐν ᾗ ἐπιβάλλεται ποινὴ εἰς τοὺς συλήσαντας πολίτην τῆς συμμάχου πόλεως, ὑπάρχει ἡ ἑξῆς διάταξις (στίχ. 12—14) «ὁ δὲ κόσμος [π]ραξάντω[ν τᾶν δέκ' ἀ]μερᾶν τὸν ἐλούθερον, ἄλλο δ' αἴ τ[ις συλάσα]ι ἐν ἀμέραις ἴκατι», ἥτις σημαίνει ὅτι παρὰ μὲν τοῦ αὐτοβούλως καὶ πρὸς ἴδιον ὄφελος συλήσαντος (τὸν ἐλούθερον) εἰσπράττεται ἡ ποινὴ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, παρὰ δὲ τοῦ ὄχι αὐτοβούλως, ἀλλὰ κατὰ διαταγὴν καὶ πρὸς ὄφελος τοῦ ἰδίου δεσπότου διαπράξαντος τὴν σύλησιν μὴ ἐλευθέρου (κλαρώτου, Ϝοικέος) ἐντὸς εἴκοσιν ἡμερῶν· ὥστε τὸ *ἄλλο* εἶνε ἡ δοτικὴ *ἄλλῳ*, ὡς συχνάκις συγχέεται ο καὶ ω ἐν ταῖς μεταγενεστέραις ἐπιγραφαῖς.

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν προηγουμένων μετοχῶν τῆς μὲν *νενικαμένος* (νίκας) ἡ σημασία εἶνε σαφής· σημαίνει δηλαδὴ *τὴν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐπιβληθεῖσαν ὑποχρέωσιν*. Πρβλ. I, 52 μολῆν, καἴκα νικαθῆι, IX, 13 αἴκα νικαθῆι, διπλῆι καταστασεῖ. Τὸ δὲ [ἐνκ]οιοτὰνς ὀπέλον (ἐνκοιοτᾶν) ἡρμήνευσεν ἐπίσης ὁ Baunack ἐκ τῆς λέξεως «κοῖον· ἐνέχυρον» Ἡσύχ.[1] σημαίνει δηλαδὴ τὸ ἐκ παρακαταθήκης προερχόμενον χρέος. Τὴν δὲ διὰ τοῦ *ἀνδεκσάμενος* (ἀνδοκᾶς) σημαινομένην ὑποχρέωσιν ὄχι ὀρθῶς, νομίζομεν, ἐξέλαβον πολλοὶ ὡς ἐγγύησιν ἁπλῶς· διότι κατωτέρω (στίχ. 41) ἡ λέξις *ἀνδέκσεται* κεῖται ἐν διατάξει, ἥτις ὄχι μόνον περὶ ἐγγυήσεως, ἀλλὰ καὶ περὶ ἀτομικοῦ χρέους ἔπρεπε νὰ προνοήσῃ. Ἡμεῖς λοιπὸν ἐκλαμβάνομεν τὸ *ἀνδεκσάμενος* (ἀνδοκᾶς) ὡς περιλαμβάνον τὸ σύνολον τῶν ὑποχρεώσεων, ἃς ἑκουσίως ἤθελέ τις *ἀναλάβει*, ἑπομένως ὄχι μόνον τὴν ἐγγύησιν, ἀλλὰ καὶ τὸ δάνειον.

[1] Ἄλλας λέξεις ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης ἴδε παρὰ Baunack Studien I σελ. 43 Πρβλ. Blass. Jahrb. f. Phil. 131 σελ. 483.

Πᾶσαι αἱ διὰ τούτων δηλούμεναι ὑποχρεώσεις τοῦ ἀποθανόντος πρέπει νὰ ἐπιβεβαιωθῶσιν ἐντὸς ἑνὸς ἔτους διὰ μαρτύρων, οἵτινες εἶνε ἐν πρώτοις ὁ *δικαστὰς* καὶ ὁ *μνάμων* (διότι εἰς ἀμφότερα τὰ ὑποκείμενα ταῦτα πρέπει νὰ νοηθῇ ἀπὸ κοινοῦ τὸ ῥῆμα *ἀποφωνιόντων*), εἶτα δὲ *οἱ ἐπιβαλλόντες*. Ἡ λέξις αὕτη ἐν τῇ Γορτυνικῇ Δωδεκαδέλτῳ σημαίνει συνήθως μὲν τοὺς συγγενεῖς, ἀλλ' εὕρηται ἐνίοτε καὶ μετ' εὐρυτέρας σημασίας· οὕτω κεῖται τὸ οὐδέτερον τὸ *ἐπιβάλλον* VI, 50 μετὰ τῆς σημασίας τῆς δικαίας (πρεπούσης) ἀποζημιώσεως, ὁ *ἐπιβάλλων ὀπυίεν* (VII, 30, 34, 36, VIII 36) = ὁ δικαιούμενος (προσήκων) νὰ νυμφευθῇ. Ὅτι δὲ ταύτην τὴν τελευταίαν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ δύναταί τις κάλλιστα νὰ συμπεράνῃ ἐκ τούτου, ὅτι περὶ χρέους τοῦ ἀποθανόντος ἥκιστα ἁρμόδιοι μάρτυρες θὰ ἦσαν οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ, οἵτινες καὶ νὰ ἀγνοῶσι τίνα χρέη εἶχεν ἠδύναντο, καὶ νὰ ψευσθῶσιν ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ ἀπαιτοῦντος εἶχον συμφέρον· οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιβληθῇ ὅρκος συγχρόνως εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν ἀπαιτοῦντα (στίχ. 39), οὗτινος ἔμελλον νὰ εἶνε οἱ ἀντίδικοι. Οἱ *ἐπιβάλλοντες μάρτυρες* λοιπὸν εἶνε οἱ εἰς ἕκαστον εἶδος ὑποχρεώσεως ἁρμόζοντες, καὶ πιθανῶς ἐν ἄλλαις δικονομικαῖς διατάξεσιν ἀκριβέστερον ὁριζόμενοι. Μόνον ἑνὸς εἴδους ὑποχρεώσεως οἱ ἐπιβάλλοντες μάρτυρες ὁρίζονται διαρρήδην ἐνταῦθα, τῆς *νίκας*· οὗτοι εἶνε ὁ *δικαστὰς* καὶ ὁ *μνάμων*, ἐὰν ζῶσι καὶ ἔχωσι τὰ πολιτικὰ δικαιώματα αὐτῶν ἀκέραια. Ἔπειτα ἕπεται ἡ πρότασις *οἱ δὲ μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες*, ἥτις παρεμβάλλεται ὡς παρένθεσις διακόπτουσα τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου· ἀναφέρεται δὲ καθ' ἡμᾶς μόνον εἰς τὰ ἀμέσως προηγούμενα, ἄσχετος οὖσα πρὸς πάντα τὰ ἄλλα. Σημαίνει δὲ ὅτι ἂν ἤθελέ τις ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ παρουσιαζόμενοι ὡς ἐπιβάλλοντες μάρτυρες δὲν εἶνε τοιοῦτοι, ἤτοι δὲν ἐξεδίκασαν δίκην τινὰ κατὰ τοῦ ἀποθανόντος ὁ μὲν ὡς *δικαστάς*, ὁ δὲ ὡς *μνάμων*, ἢ ὅτι ἔχουσιν ἀπολέσει τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, τότε πρέπει *προδικαστικῶς* νὰ κριθῇ διὰ τῶν ἁρμοδίων μαρτύρων, ἂν οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι εἶνε δίκαιοι ἢ ὄχι[1].

[1] Ὄχι ὅλως ἀπίθανος, ἀλλ' ἐναντία πρὸς τὸ ὕφος τῆς ἐπιγραφῆς θὰ ἦτο ἡ ἀνάγνωσις *οἵδε μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες*.

Ὅταν δὲ ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἀποθανόντος ἐπιβεβαιωθῇ διὰ τῶν νομίμων μαρτυριῶν, ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ἐπιβάλῃ ὅρκον εἴς τε τοὺς μάρτυρας καὶ τὸν ἀπαιτοῦντα καὶ νὰ ἐπιδικάσῃ εἰς αὐτὸν τὰ ἀπαιτούμενα ἄνευ ἄλλης τινὸς ἐπιβαρύνσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος (τὸ ἁπλόον).

Μετὰ τὸ μακρὸν τοῦτο ὑπόμνημα νομίζομεν καλὸν νὰ μεταφράσωμεν ὁλόκληρον τὸ χωρίον. Ἄν τις χρεωθεὶς ἢ καταδικασθεὶς ἢ παρακαταθήκας ὀφείλων ἢ διαμφισβητῶν τὸ χρέος ἢ ὁμολογήσας νὰ πληρώσῃ ἤθελεν ἀποθάνει, ἢ ἂν ἄλλος τις εἶνε ἠγγυημένος ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος, πρέπει νὰ γείνῃ ἀγωγὴ ἐντὸς ἑνὸς ἔτους· ὁ δὲ δικαστὴς ἂς δικάζῃ συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας. Καὶ ἐὰν μὲν ἐγκαλῇ δι' ἐπιδεδικασμένον χρέος, ἂς μαρτυρήσωσιν ὁ δικαστὴς καὶ ὁ μνάμων, ἐὰν ζῶσι καὶ διατελῶσι πολῖται· (μάρτυρες δὲ περὶ τούτου ἂς εἶνε οἱ ἁρμόδιοι)· περὶ δὲ τοῦ ἀτομικοῦ χρέους καὶ τῶν παρακαταθηκῶν καὶ τῶν διαμφισβητουμένων χρεῶν καὶ τῶν ἀνεγνωρισμένων ἂς μαρτυρήσωσιν οἱ ἁρμόδιοι μάρτυρες. Ἐὰν δὲ μαρτυρήσωσιν, ἂς ἀποφασίσῃ ὁ δικαστής, ἀφοῦ ὁρκισθῇ ὁ ἴδιος ὁ ἀπαιτῶν καὶ οἱ μάρτυρες νὰ κερδίσῃ μόνον ὅ,τι διεκδικεῖ.

X. 48-XI. 6: αἰ δὲ κ' ἦει γνέσια τέκνα τõι ἀνπαναμένοι, πεδὰ μὲν τõν ἐρσένον τὸ ἄνπαντον ἅιπερ αἰ θε[λε]ίαι ἀπὸ τõν ἀδελπιõν λανκάνοντι· αἰ δὲ κ' ἔρσενες μὲ ἴοντι, θελείαι δέ, [F]ισϝόμοιρον ἔμεν τὸν ἄνπαντον καὶ μὲ ἐπάνανκον ἔμεν τέλλεν τ[ὰ τõ ἀν]παναμένο καὶ τὰ κρέματ' ἀναιλ[έ]θαι, ἃ τί κα καταλίπει ὁ ἀνπανάμενος· πλίυι δὲ τὸν ἄνπαντομ μὲ ἐπικορε͂ν.

Ὡς εἶνε τὸ κείμενον ἐκδεδομένον, φαίνεται ὁριζόμενον διὰ τῆς παρούσης διατάξεως ὅτι ὁ υἱοθετηθεὶς ὄχι μόνον ἴσην μερίδα πρὸς τὰ γνήσια τέκνα τοῦ υἱοθετήσαντος λαμβάνει, ἐὰν ὁ υἱοθετήσας καταλίπῃ μόνον θυγατέρας, ὄχι δὲ καὶ υἱούς, ἀλλὰ καὶ ὅτι προσέτι εἶνε ἀπηλλαγμένος καὶ τῆς ὑποχρεώσεως νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη τοῦ υἱοθετήσαντος, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπόκειται πᾶς κληρονόμος (XI 30 ἑξ.). Ἀλλὰ τοιαύτη διάταξις θὰ ἦτο ἀδικωτάτη ὄχι μόνον κατὰ τῶν γνησίων τέκνων τοῦ υἱοθετήσαντος, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἐδικαιοῦντο νὰ λάβωσί τι παρ' αὐτοῦ· διότι εὐκόλως ἠδύνατο νὰ συμβῇ, ὥστε καὶ τὰ γνήσια τέκνα τοῦ υἱοθετήσαντος νὰ μὴ λάβωσι μηδὲν ἐκ τῆς κληρονομίας, καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῶν δικαιούχων νὰ μὴ ἱκανοποιηθῶσι πᾶσαι. Προσέτι δὲ καὶ τὸ *καὶ τὰ κρέματ' ἀναιλ(έ)θαι* δὲν δύναται νὰ νοηθῇ καλῶς, διότι θὰ ἦτο γελοῖον νὰ διατάξῃ ὁ νόμος ὅτι ὁ υἱοθετηθεὶς *δὲν ἐξαναγκάζεται* νὰ λάβῃ τὸ νόμιμον μερίδιον, ἀφοῦ εἰς οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἔμελλε νὰ ὑποβληθῇ ἀποδεχόμενος αὐτό.

Πᾶσαι αὐται αἱ ἀτοπίαι ἀφανίζονται, ἐὰν πρὸ τοῦ *καὶ μὲ ἐπάνανκον ἔμεν* κ. τ. λ. στίξωμεν διὰ τελείας στιγμῆς, ὅτε ἡ διὰ τοῦ *καὶ* ἀρχομένη περίοδος εἰς οὐδεμίαν συνάφειαν θὰ εὑρίσκετο πρὸς τὴν προηγουμένην πρότασιν [1]. Ἡ δ' ἔννοια τῆς περιόδου ταύτης εἶνε ὅτι ἐν *πάσῃ περιπτώσει* (ὄχι μόνον ἐὰν ὁ υἱοθετήσας δὲν ἔχῃ ἄρρενας ἀπογόνους) ἐπιτρέπεται εἰς τὸν υἱοθετηθέντα νὰ ἀποποιηθῇ τὴν κληρονομίαν, ἐὰν νομίζῃ ὅτι ἡ περιουσία τοῦ υἱοθετήσαντος εἶνε ὑπερμέτρως βεβαρυμένη. Τὴν δὲ τελευταίαν διάταξιν *πλίυι δὲ τὸν ἄνπαντομ μὲ ἐπικορε͂ν* ὁ Zitelmann σελ. 164 δυσκολεύεται νὰ δεχθῇ ὡς ἀποβλέπουσαν τὸν υἱοθετήσαντα· ἐν τούτοις ἀνάλογος διάταξις (IV 48) ἀπαγορεύει εἰς τὸν πατέρα νὰ δώσῃ εἰς τὴν ὑπανδρευομένην θυγατέρα του προῖκα μεγαλητέραν τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένου μεριδίου.

Περὶ τούτων ἐγράψαμεν καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ Hermes 1889 σελ. 475 ἑξ.

XI. 46: γυνὰ ἀνδρὸς ἃ κα κρίνεται, ὁ δικαστὰς ὅρκον αἴ κα δικάκσει, ἐν ταῖς Fίκατι ἀμέραις ἀπομοσάτο παριόντος τõ δικαστᾶ ὅ,τι κ' ἐπικαλεῖ. ΠροF[ε]ιπάτο [δ' ὁ ὑπ]άρκον τᾶδ (δ)ίκας τᾶι γυναικὶ καὶ τõι δικα(σ)τᾶι καὶ [τ]õι μ[νά]μονι προτέταρτον ἀντὶ μ[αιτύρον . . .

Πάντες οἱ ἑρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουσι τὴν παροῦσαν διάταξιν ὡς προσθήκην εἰς τὰ ἀλλαχοῦ περὶ διαζυγίου διατεταγμένα (II 45 ἑξ. Πρβλ. καὶ III 40 αἴ κα Fοικε͂ος Fοικέα κριθε͂ι δõõ ἒ ἀποθανόντος). Ἀλλ' οὔτε τὸν λόγον τῆς παροχῆς προθεσμίας εἴκοσιν ἡμερῶν πρὸς ὁρκωμοσίαν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, οὔτε τὴν χρῆσιν τοῦ ἀορίστου *ὁ ὑπάρκον τᾶδ δίκας*, ἐνῷ ἂν προέκειτο περὶ διαζυγίου, ἠδύνατο κάλλιον νὰ μνημονευθῇ ὁ ἀνήρ. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἐκλαμβάνομεν τὸ *κρίνεται* ὡς παθητικὸν τοῦ *κρίνεν* (I, 11, 23, 38 καὶ ἀλλ.), ὅπερ εἶνε συνώ-

[1] Ὁμοίως καὶ IV 6 *κὀρκιότερον ἔμεν τὸν ἐπελεύσαντα καὶ τὸς μαιτύρανς* μόνος ὁ Bücheler ἔστιξεν ὀρθῶς διὰ τελείας στιγμῆς, οἱ ἄλλοι διὰ κόμματος. Ὁμοία περίοδος διὰ **καὶ** ἀρχομένη Museo ital. II 593 ἑξ. A, II, 12.

νυμον τοῦ *δικάζειν* (πρβλ. ὁ κρινόμενος = ὁ κατηγορούμενος Αἰσχίν. σελ. 49), ἑρμηνεύομεν δέ: *ἐὰν γυνὴ δικάζηται διὰ χρέος τοῦ ἀποθανόντος συζύγου αὐτῆς.* Ἡ δὲ προθεσμία τῶν εἴκοσιν ἡμερῶν παρέχεται, ἵνα ἡ γυνὴ πρὸ τῆς ὁρκωμοσίας δυνηθῇ νὰ ἐξετάσῃ κάλλιον περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Τὸ δὲ *ὅ,τι κ' ἐπικαλεῖ* (δηλ. *ὁ ὑπάρκον τᾶδ δίκας*) εἶνε ἀντικείμενον τοῦ *ἀπομοσάτο*. Πρβλ. Ἡροδοτ. II 118 τὰ ἐπικαλεύμενα χρήματα.

ΜΙΚΡΟΤΕΡΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

(Museo ital. II σελ. 593 - 664).

A V . . . . . α[ἰ δὲ] | (κα) μὴ ὀμόσει, τὸ ἀπλ[ό] | ον καταστασεῖ |.

Αἰ δὲ κα κελομένο ϝο|ι κα παρῆι Ϝεργάδδ|ηται ἢ πέρηι, ἄπατον | ἤμην. Αἰ δὲ κα πονίοι μ|ὴ κελομένο, τὸν δικ|ασστὰν ὀμνύντα κ|ρίνεν, αἰ μὲ ἀποπον|ίοι μαῖτυρς. Ἀλλό|τριον δ' αἴ τί κ' ἀδικ|έσει ὁ κατακείμεν|ος αὐτὸν ἀτήθαι. Αἰ | δὲ κα μὲ ἔκηι ὅπο κατα|στασεῖ ὁ νικάσανς | κὀ καταθέμενος. . .

Οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι ἄδηλον τίνος διατάξεως ἀποτελοῦσι μέρος. Ἐν δὲ τοῖς ἑπομένοις πρόκειται περὶ τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων δούλου *κατακειμένου*, τοῦτ' ἔστιν εὑρισκομένου εἰς τὴν κατοχήν τινος ἀντὶ ἐνεχύρου (πρβλ. Γορτ. Δωδ. X 26, II 1). Ὁ κατέχων αὐτὸν λέγεται *καταθέμενος* (πρβ. Γορτ. Δωδ. V 21, 41). Ὁ δοῦλος οὐδεμίαν εὐθύνην ὑπέχει (ἄπατον ἤμην), ἐὰν κατ' ἐντολὴν τοῦ κατέχοντος αὐτὸν (ϝοι κα παρῆι) καλλιεργήσῃ ξένον κτῆμα ἢ ἀποκομίσῃ ξένον πρᾶγμα. Ἐὰν δὲ ὁ ἀντ' αὐτοῦ ὑπεύθυνος ὢν κάτοχος ἰσχυρισθῇ ὅτι δὲν ἔδωκε τοιαύτην ἐντολήν, ἀποφασίζει ὁ δικαστὴς κατ' ἰδίαν ἐκτίμησιν, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ μαρτυρία. Ἐὰν δὲ ὁ δοῦλος ἐξ ἰδίας αὐτοβουλίας ἀδικήσῃ τινά, ὑποχρεοῦται αὐτὸς εἰς ἀποζημίωσιν (αὐτὸν ἀτήθαι). Ἐὰν δὲ δὲν ἔχῃ περιουσίαν, ἐξ ἧς νὰ πληρωθῇ ἡ ἀποζημίωσις, τότε ὁ δικαιοῦχος (νικάσανς) καὶ ὁ κατέχων τὸν δοῦλον λαμβάνουσιν ἀπὸ κοινοῦ μέτρα τινὰ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀξιώσεων τοῦ ἀδικηθέντος, περὶ ὧν ἐγίνετο λόγος κατωτέρω ἐν τῷ ἀπολεσθέντι μέρει τῆς ἐπιγραφῆς. Περὶ τοῦ *ὅπο* = ὅπου ἴδε ἀνωτέρω.

A, VI. Γίνεται λόγος περὶ ἀδικήματος διαπραχθέντος κατὰ δούλου *κατακειμένου*. Ὁ κατέχων αὐτὸν δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὴν νενομισμένην ἀποζημίωσιν ὑπὲρ τοῦ παθόντος δούλου, ἐξ αὐτῆς δὲ λαμβάνει αὐτὸς τὸ ἥμισυ, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ὁ παθών. Ἐὰν δὲ ὁ κατέχων τὸν δοῦλον δὲν θέλῃ νὰ πράξῃ τοῦτο, δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἀποζημίωσιν ὁ κύριος αὐτοῦ (αὐτός), ἀφοῦ πρῶτον πληρώσῃ τὸ χρέος.

B. II. . . . . ο(ντ)ι . . . . . ἐν ταῖς πεντεκαί | δεκ' ἀμέραις, ἅι ἀκριᾶι ἁ 'τέρα γᾶ πορ|τὶ τὰ μολιόμενα. Αἰ πονίοι πεντεκαίδεκ' | ἀμέρανς ἀμπεληλεύθεν ὁ ἄρκον τᾶς | δίκας, ὁρκιότερον ἤμην τὸν δικασ|τὰν καὶ τὸμ μνάμονα. Αἰ δὲ κα μὲ ὀμό|σοντι κελομένο, κατὰ τὰ αὐτὰ πραδέ| θαι τõ μὲ ὀμόσαντος, ἅιπερ αἴ κα μὴ λ|ῆι δικάκσαι. Αἰ δαμόσιόν τι κολύσ|αι ἢ θάνατος, οἷος διακολύσει, μηδατ|έ(ρ)⟨ο⟩νς ταύταις καταβλαπέθαι. Τõι δὲ τᾶν ἑταιρηιᾶν δικαστᾶι, κὂς κα τ|õν ἐνεκύρον δικάδηι, αἰ αὐταμέριν δι|κάκσαι ἢ ἐς τὰν αὔριον ἄπατον ἤμην.

Αἱ μόναι διαφοραὶ τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως πρὸς τὴν τοῦ Comparetti εἶνε αἱ ἑξῆς: *ἁ 'τέρα*, ἀντὶ *ἁτέρα*, *κατὰ τὰ αὐτὰ πραδέθαι* ἀντὶ *κατὰ τὰ αὐτὰ. πράδεθαι.*

Ἐπιβάλλονται ποιναὶ εἰς τὸν δικαστὴν καὶ τὸν μνάμονα, ἐὰν ἀρνηθῶσιν ἢ ἀμελήσωσι νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ καθῆκον αὐτῶν. Μόνον ἐὰν καθ' ὃν χρόνον ὀφείλουσι νὰ δικάσωσιν, ἀπασχοληθῶσιν ὑπ' ἄλλης δημοσίας ὑπηρεσίας, ἢ συμβῇ συγγενοῦς τινος θάνατος δυνάμενος νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν ἐκ τοῦ δικαστηρίου, εἶνε ἀπηλλαγμένοι καὶ ὁ δικαστὴς καὶ ὁ μνάμων τῶν ἐπιβαλλομένων ποινῶν (ταύταις = ταῖς ἄταις καταβλαπέθαι). Ὡσαύτως δὲν τιμωροῦνται δύο ἀγνώστου ἡμῖν δικαιοδοσίας δικασταὶ (στ. 11 ἑξ.), ἐὰν ἤθελον ἀναβάλει τὴν ἐκδίκασιν ἐπὶ μίαν ἡμέραν.

Ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ παραχωρεῖται δεκαπενθήμερος προθεσμία πρὸς ἐκδίκασιν δίκης τινός, ἧς τὸ εἶδος καταφαίνεται ἐκ τῆς φράσεως *ἅι ἀκριᾶι ἁ 'τέρα γᾶ*, ἐξ ἧς ὀρθῶς συνεπέρανεν ὁ Comparetti ὅτι πρόκειται περὶ ἀμφισβητήσεως ὁρίων (controversia de finibus), καὶ ὅτι ἔκειτο ἐν τοῖς προηγουμένοις τὸ ῥῆμα *δικαδδέτο*, εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ φράσις *πορτὶ τὰ μολιόμενα*. Τὸ δὲ ῥῆμα *ἀκριᾶι* παράγει Comparetti ἐξ ἄλλως ἀγνώστου ἐπιθέτου *ἄκριος* (πρβλ. ἀντιάω ἐκ τοῦ ἀντίος), καὶ ἐξηγεῖ αὐτὸ ὡς ἀμετάβατον ἔχον τὴν σημασίαν τοῦ συνορεύειν. Ἡμεῖς πιστεύομεν μᾶλλον ὅτι προέρχεται ἐξ

ἐπιθέτου *ἄχριος* ἔχοντος πρὸς τὸ ἐπίρρημα *ἄχρι*(ς), ὡς τὸ *λέχριος* πρὸς τὸ *λέχρις*[1]. Παραχωρεῖται λοιπὸν ἡ ἀναλόγως μακρὰ προθεσμία τῶν δέκα πέντε ἡμερῶν, ἵνα ὁ δικαστὴς δυνηθῇ νὰ μεταβῇ *ἔνθα συνορεύει ἡ γῆ τοῦ ἀντιδίκου* (ᾇι ἀχριᾶι ἁ 'τέρα γᾶ) καὶ δικάσῃ ἐπιτοπίως. Ἐὰν δὲ ὁ ἐγκαλῶν ἰσχυρισθῇ ὅτι εἶχον παρέλθει αἱ δέκα πέντε ἡμέραι, ἐπιβάλλεται ὅρκος εἰς τὸν δικαστὴν καὶ τὸν μνάμονα, ὃν ἐὰν δὲν ὀμώσωσιν, ὑφίστανται τὴν αὐτὴν ποινήν, ὡς ἂν ἤθελον ἀρνηθῇ νὰ δικάσωσιν.

C. I. Ὁ Comparetti ἀνέγνω Α]ἰ κ' ἄλως ἀδίκως ἐνεκ[υρὰ]σ[α]νς μὴ καρπὸς ἐ(ν)[ῆι τ]ὰ[ς] τι[μ]ὰνς τῶν ἐνεκύρων καταστασεῖ, ᾇι Fεκάστω ἔγρατται.

Τὸ ἄλως θεωρεῖ ὡς συνώνυμον τοῦ ὁμηρικοῦ ἀλωὴ (=Campi coltivati, orti, vigneti ecc.), νομίζει δὲ ὅτι πρόκειται περὶ ἐνεχυράσεως κτήματος μὴ ἔχοντος καρπὸν (mentre non siavi frutto sulle terre prese). Ἀλλ' οὔτε τὸ *ἀδίκως* ἐξηγεῖται κατὰ ταύτην τὴν ἑρμηνείαν, καὶ ἡ μετοχὴ *ἐνεκυράσανς* μένει ἄνευ τῆς προσηκούσης ἀποδόσεως.

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρόκειται περὶ καρπώσεως κτήματος ἀμφισβητουμένου (ἴσως μεταξὺ συγκληρονόμων), οὗτινος ἀναγνωρίζεται εἷς ὡς νόμιμος κάτοχος μέχρις ἐκδικάσεως. Ἐὰν δὲ ἄλλος τις ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως (ἀδίκως) προπωλήσῃ (ἐνεκυράσανς) τοὺς καρπούς, δὲν δύναται δὲ νὰ παραδώσῃ αὐτοὺς εἰς τὸν προαγοράσαντα, καθὸ ἄλλου ὄντος τοῦ νομίμου κατόχου, ὑποβάλλεται εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ προαγοράσαντος ἀλλαχοῦ ὁριζομένην (ᾇι Fεκάστο ἔγρατται). Ἀναγνωστέον λοιπὸν *ἄλ(λ)ος* ἀντὶ *ἄλως*, καὶ ἔ(κ)[ηι] = ἔχῃ ἀντὶ ἐνῆι.

Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἀποσπάσματι τῆς αὐτῆς στήλης γίνεται λόγος περὶ ἐνεχυράσεως δούλου μήπω ἐπιδικασθέντος (ἀδίκως). Ἡ πρᾶξις θεωρεῖται ὡς ἀνδραποδισμός, καὶ τιμωρεῖται κατὰ τὰ ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ διατεταγμένα[2]. Ἐὰν δὲ ἤθελεν ἀφαιρέσῃ τι ἐκ τῆς στολῆς τοῦ δούλου, ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ τὸ τριπλάσιον (τὰ τρίτρα) τῆς ἀξίας αὐτοῦ[3].

C. II. Ἐν τῇ δευτέρᾳ στήλῃ περιέχονται ὄχι νόμοι, ἀλλὰ δύο ψηφίσματα τοῦ δήμου ἐν περιλήψει. Διὰ τοῦ πρώτου κοινοποιεῖται ὅτι δύο φυτώρια ἀνήκοντα εἰς τὴν πόλιν παρεχωρήθησαν εἴς τινα ἐνοικιαστήν. Πᾶσα πώλησις ἢ ὑποθήκευσις ὑπ' αὐτοῦ γενομένη εἶνε ἄκυρος. Οὐδὲ νὰ παραχωρήσῃ ὁ ἐνοικιαστὴς τὸ εἰσόδημα ἀντὶ ἰδίας ὀφειλῆς ἐπιτρέπεται, ἐὰν ὁ προαγοράσας αὐτὸ δὲν παραδεχθῇ νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ δημόσιον τὸ μίσθωμα αὐτὸς διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐνοικιαστοῦ ([ἐπὶ τὸ] τῶ ἔκο[ν]τος κρήιος).

Ἐπὶ πολὺ εἴχομεν τὴν ὑποψίαν ὅτι καὶ ἐν τῇ I στήλῃ περιέχονται ὄχι νόμοι, ἀλλὰ ὅμοιον ψήφισμα περὶ ἐνοικιάσεως δημοσίου κτήματος, ἀπαγορεύεται δὲ εἰς τὸν ἐνοικιαστὴν ἡ ἀντὶ ἰδίας ὀφειλῆς παραχώρησις τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ κτῆμα δούλων, ἀλλὰ μετέγνωμεν μὴ δυνηθέντες νὰ ἐννοήσωμεν τὴν χρῆσιν τοῦ *ἄλλος*, ἐνῷ μόνος ὁ ἐνοικιαστὴς ἠδύνατο νὰ εἶνε, μηδὲ τὸ ὅτι διὰ τὴν παραχώρησιν τῶν δούλων ἐπιβάλλεται ποινὴ ἀντὶ νὰ κηρυχθῇ ἄκυρος ἡ παραχώρησις.

C. II ς. 11. ἐξ (Θ)ιοί. Τῶ ποταμῶ, αἴ κα κατὰ τὸ μέττον τὰν ῥοὰν θιθῆι, ῥῆν [κ]ατὰ τὸ Fὸν αὐτῶ θιθεμένοι ἄατον ἤμην. Τὰν δὲ ῥοὰν λεί[π]εν ὄττον κατέκει ἁ ἐπ' ἀγορᾶι δέπυρα ἢ πλίον μεῖον δὲ μή.

Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ἐν ς. 12 ῥοὰν δὲν εἶνε σαφές, καὶ ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς Κ ἢ πρὸς τὸ γορτυνικὸν Ρ ὅπερ δὲν ἔχει τὴν κάτω τοῦ τόξου οὐράν· μήπως γραπτέον κοάν; πρβλ. Σοφοκλ. Ἀπ. 469 *Ἀχέροντος. . . ἄρσενας χοάς*. Ἐν ς. 13-14 πιθανῶς γραπτέον *ἄ⟨π⟩ατον* ἀντὶ *ἄατον*.

Πιστεύομεν ὅτι πλησίον τῆς Γόρτυνος ἔρρεεν ὁ Ληθαῖος εἰς τρεῖς βραχίονας, ὧν ὁ μέσος διήρχετο διὰ τῆς ἀγορᾶς καὶ μόνος τῶν ἄλλων δὲν ἀπεξηραίνετο κατὰ τὸ θέρος. Τὸ ψήφισμα λοιπὸν διαλαμβάνει ὅτι δὲν ἀπαγορεύεται μὲν νὰ διοχετεύῃ τις εἰς τὸ ἴδιον κτῆμα (κατὰ τὸ Fὸν αὐτῶ) ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ὅταν οἱ πλάγιοι βραχίονες εἶνε ἀπεξηραμένοι, ἀλλ' ὀφείλει πάντοτε νὰ ἀφήσῃ τοὐλάχιστον τόσον ὕδωρ, ὥστε νὰ πληροῖ τὴν κοίτην, ὑπὲρ τὴν ὁποίαν ἦτο ἐκτισμένη ἡ *ἐπ' ἀγορᾷ γέφυρα*. Οὕτω μόνον ἡμεῖς τοὐλάχιστον δυνάμεθα νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὴν δυσερμήνευτον ἐπιγραφήν[1].

[1] Ἀπολλ. Ῥόδ. I 1235, III 238, 1160.

[2] I, 1-6 *καταδικακσάτο το ἐλευθέρο δέκα στατέρανς, το δόλο πέντε*, ἤτοι τὸ ἥμισυ (ἐκς ἡμίνας).

[3] Ὄχι ὀρθῶς ὁ Comparetti ἑρμηνεύει = τὸ ἓν τρίτον, διότι τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν εἶνε τὸ τριπλάσιον τῆς ποινῆς τῆς ἐπιβαλλομένης ἐπὶ τῷ ἀνδραποδισμῷ ἐλευθέρου, ὡς νομίζει, ἀλλὰ τῆς ἀξίας τοῦ ἀφαιρεθέντος πράγματος.

[1] Παρομοία ἀστυνομικὴ διάταξις εἶνε ἡ ἀπαγορεύουσα τὴν ἐκκοπὴν δένδρων καὶ θάμνων ἐκτὸς ἀκανθῶν καὶ φρυγάνων ἔκ τινος δημοσίου τόπου, ὄχι βεβαίως ἱεροῦ τεμένους, ὡς ἐνόμισεν ὁ ἐκδότης (Bull. d. Corr. hell. IX σελ. 9 ἀρ. 8 bis.

Frammenti sparsi ἀρ. 1-2 (Museo ital. II σελ. 645) [αἰ κά τι ἀντρόπινο]ν θύκοι (τ)ο[ῖς ἐπιτρ]άπονσ[ι ἔ] ῞οι κ' ἐπιτρ[άποντ]ι, μεδατέρονς καταϐλα[πέ]θαι. Ἐ δὲ κα πα[ρί]οντι καὶ καθ . . ος γένονται, ἐδδικακ[σ]άτο ἐν ταῖς τρ[ισ]ὶ ἀμέραις. Αἰ [δὲ] κα μὲ ἐδδικάκσει αὐ[τὸν] ἀτήθαι, ῞ο⟨ι⟩ κ' ἐπ[ιτρά]ποντι τὸ κρέ[ιο]ς ὑπὸ τõι μεμπομένο[ι· αἰ] δὲ κ' ἀμποτέ[ροι οἱ κριν](ο)μένοι ἐ[πιτρ]άποντι, ὑ[π' ἀμποτέροις].

Ἀναμφισϐήτητον θεωροῦμεν τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς ἐπιτυχεστάτην συμπλήρωσιν τοῦ Comparetti, εἰς ὃν ὀφείλονται καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι. Μόνον ἐν στίχῳ 4 ἀντὶ τῆς οὐδὲν νόημα παρεχούσης συμπληρώσεως αὐτοῦ *καθ'*[*έν*]*ος* νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῇ *καθ*[*όκ*]*ος*, ἤτοι *καὶ κάθ(θ)ώκος γένωνται* (= ὅταν ἔλθωσιν εἰς τὸ δικαστήριον *καὶ ἀρχίσωσι τὴν διαδικασίαν*). Ὡσαύτως ἐν στ. 10 συνεπληρώσαμεν *ἀμποτέ*[*ροι οἱ κριν*](*ο*)*μένοι*, διότι δὲν ἦτο δυνατόν, νομίζομεν, νὰ ὀνομάζωνται ἀμφότεροι οἱ διάδικοι *μεμπομένοι*, ὡς συμπληροῖ ὁ Comparetti. Δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι ἐν στ. 7 παρελείφθη τὸ ὑπογεγραμμένον ι κατὰ παραδρομὴν ὑπὸ τοῦ χαράκτου[1]. Ἡ ἑρμηνεία τοῦ Comparetti, καθ' ἣν *῞ο κ' ἐπιτράποντι τὸ κρήιος* ἀναφέρεται εἰς τὸ μεμπομένοι ἐννοουμένου τοῦ *αὐτῷ* (τῷ δικαστῇ) εἰς τὸ *ἐπιτράποντι*, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε ὀρθή· διότι πρῶτον μὲν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐπιτράποντι εἶνε προφανῶς οἱ διάδικοι[2], ἔπειτα δὲ οὐδὲ καθ' ἑαυτὴν εἶνε πιθανὴ ἡ γνώμη ὅτι ὁ δικαστὴς (διαιτητὴς) ἠδύνατο νὰ διορισθῇ ὑπὸ ἄλλων τινων ἐκτὸς τοῦ ἑνὸς τῶν διαδίκων ἢ ἀμφοτέρων. Ὁρίζονται δὲ καὶ ἐν τούτῳ τῷ νόμῳ, ὡς ἀνωτέρω Β, ΙΙ, ποιναὶ κατὰ τῶν δικαστῶν καὶ τῶν διαδίκων, οἵτινες παρακωλύουσι τὴν απονομὴν τῆς δικαιοσύνης. Καὶ ἐὰν μὲν ἕνεκα συγγνωστοῦ κωλύματος δὲν παρευρεθῶσιν εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης, ἀπαλλάσσονται πάσης ποινῆς καὶ ὁ δικαστὴς (*῞οι κ' ἐπιτράποντι*) καὶ οἱ διάδικοι (*τοῖς ἐπιτράπονσι*). Ἀλλ' ἐὰν οἱ διάδικοι προσέλθωσιν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ γείνῃ ἡ προσήκουσα διαδικασία, ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασιν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν· ἄλλως ὑπόκειται εἰς ποινὴν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἐνάγοντος, (*ὑπὸ τõι μεμπομένοι*) ἢ ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων, ἐὰν ἀμφότεροι διώρισαν αὐτὸν ὡς διαιτητήν.

[1] Πρβλ. στ. 2 ῞οι κ' ἐπιτρ[άποντ]ι.

[2] Πρβ. στ. 10 *ἀμποτέροι οἱ κριτομένοι ἐπιτράποντι*.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΠΥΘΙΟΥ

(Museo ital. II σελ. 181-252).

Ἀριθ. 81 στίχ. 5 [Αἰ δ' ὁ μὲν ἦμ]εν πατρώια μωλῆι, ὁ δ' ἀλᾶι . . . Οὕτως ὁ Comparetti· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῇ: [Αἰ δὲ κ' ὁ μ]ὲν πατρόια μολῆι κτλ. Πρβλ. Γορτ. Δωδ. I, 15 αἰ δὲ κα μολεῖ ὁ μὲν ἐλεύθερον, ὁ δὲ δõλον.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς χρονολογίας τῆς Γορτυνικῆς Δωδεκαδέλτου εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Kirchhoff καὶ πρὸ τῆς εὑρέσεως τοῦ ὅλου αὐτῆς καὶ μετὰ ταῦτα[1] τεκμαιρόμενος ἐκ τῆς θαυμασίας κανονικότητος τῆς γραφῆς καὶ ἐκ τῆς ἱκανῶς ἤδη ἀνεπτυγμένης τέχνης τῶν τῷ αὐτῷ ἀλφαβήτῳ ἐπιγεγραμμένων Κρητικῶν νομισμάτων, ἀνήγαγεν αὐτὴν εἰς τὰ μέσα τοῦ Ε'. αἰῶνος π. Χ., καίτοι ἡ βουστροφηδὸν διεύθυνσις τῶν στίχων, τὸ ἀρχαϊκὸν σχῆμα πολλῶν στοιχείων καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν μὴ φοινικικῶν γραμμάτων παρίστα εὔλογον τὴν ὑποψίαν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἦτο πολὺ ἀρχαιοτέρα.

Ἤδη δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν ἡμεῖς καὶ ἕτερον τεκμήριον, τὴν τέχνην τῆς ἑρμαϊκῆς παραστάδος, τῆς προερχομένης ἐκ τοῦ παλαιοτέρου οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ ἡ Δωδεκάδελτος ἦτο ἀρχῆθεν ἀναγεγραμμένη[2]. Ἡ παραστὰς αὕτη ἀνήκει κατὰ τὸν Ἰταλὸν καθηγητὴν Milani[3] εἰς τὸ τέλος τοῦ Ε'. ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ'. αἰῶνος, ἀλλ' ἴσως εἶνε καὶ ἀρχαιοτέρα κατά τι. Καὶ ἡ γλῶσσα δὲ τῆς Δωδεκαδέλτου καίπερ διασώζουσα ἱκανοὺς ἀρχαϊσμοὺς οὐδαμῶς εἶνε ἀρχαϊκή, ὡς ἀποδεικνύει κάλλιστα ἡ ἤδη τελείως ἀνεπτυγμένη χρῆσις τοῦ ἄρθρου. Τοὐναντίον ὁ Comparetti[4] ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ μὲν ἀρχαϊκώτεραι τῆς Δωδεκαδέλτου ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ Πυθίου εἶνε παλαιότεραι τῶν μέσων τοῦ Ζ'. αἰῶνος, ἡ δὲ Δωδεκάδελτος ὄχι νεωτέρα τῶν μέσων τοῦ Ϛ'., αἱ δ' ἐν αὐτῷ τόπῳ εὑρεθεῖσαι, διακρίνουσαι δὲ τὸ Η ἀπὸ τοῦ Ε κατά τι νεώτεραι αὐτῆς. Τὰς δὲ βουστροφηδὸν μέν, ἀλλ'

[1] Stud. z. Gesch. d. gr. Alphabets ἔκδ. δ' σελ. 78. Περὶ τῶν ἀρχαϊκωτέρων Κρητικῶν νομισμάτων ἴδ. W. Wroth, Catalogue of the Greek coins of Crete σελ. XIV.

[2] Museo Ital. II σελ. 583.

[3] Museo Ital. II σελ. 566.

[4] Museo Ital. I σελ. 582, II σελ. 250 ἑξ. Monum. ant. I σελ. 113-118

ἐν ἀλφαβήτῳ ὁμοίῳ τῷ ἰωνικῷ γεγραμμένας [1] θεωρεῖ ἀνηκούσας εἰς τὸν Ε΄. αἰῶνα. Τὸ κυριώτατον τεκμήριον, δι᾽ οὗ ἐζήτησε νὰ κυρώσῃ τοὺς ἰσχυρισμοὺς αὐτοῦ εἶνε ὅτι ἐν ταῖς ἀρχαϊκαῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Πυθίου οὐδέποτε μνημονεύονται νομίσματα συνήθη, οἷον στατῆρες, δραχμαί, ὀβολοί, ὡς ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ, τοὐναντίον δὲ πλειστάκις *λέβητες*, ἅπαξ δὲ καὶ τρίποδες. [2]. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν Γορτυνικὸν οὐδ᾽ ἁπλῶς Κρητικὸν νόμισμα φέρει παράστασιν λέβητος ἢ τρίποδος, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ὡς κατὰ τοῦτο λαβὸν τὴν ἐπωνυμίαν, συνεπέρανεν ὁ Comparetti ὅτι οἱ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἐκείναις μνημονευόμενοι λέβητες καὶ τρίποδες δὲν δύνανται νὰ εἶνε νομίσματα, ἀλλὰ πραγματικὰ σκεύη χρησιμεύοντα πρὸς ἀνταλλαγὴν ἀντὶ νομίσματος. Ἑπομένως αἱ ἐπιγραφαὶ ἐκεῖναι εἶνε παλαιότεραι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ αἰγινητικοῦ νομισματικοῦ συστήματος [3], ἤτοι ἂν ὄχι παλαιότεραι, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ὄχι πολὺ νεώτεραι τοῦ ἔτους 660 π. Χ., ὅτε ἐκόπη τὸ πρῶτον νόμισμα ὑπὸ Φείδωνος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναφερομένων λεβήτων εἶνε πολλάκις τοσοῦτον μέγας [4], ὥστε δὲν εἶνε πιθανὸν νὰ ἐννοῶνται πραγματικοὶ λέβητες, ἡ δ᾽ ἀξία αὐτῶν φαίνεται πάντοτε ὡρισμένη, παρεδέχθη ὁ Comparetti [5] ὅτι ὀλίγον πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νομίσματος ἐγένετο χρῆσις τεμαχίων χαλκοῦ (pezzi di bronzo) μετὰ σφραγῖδος ἢ ἄνευ σφραγῖδος καὶ ὡρισμένου βάρους, ἅτινα ἀντικατέστησαν τοὺς πραγματικοὺς λέβητας. Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐξ ἀργύρου νομίσματος οἱ χάλκινοι λέβητες περιέπεσαν εἰς ἀχρηστίαν, ὥστε δὲν μνημονεύονται ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ καὶ ταῖς κατ᾽ αὐτὴν ἐπιγραφαῖς, ἀλλὰ μόνον ἀργυρᾶ νομίσματα, ἤτοι στατῆρες, δραχμαί, ὀβολοί. Κατὰ δὲ τὴν Δ΄. ἑκατονταετηρίδα, ὅτε εἰσήχθη ἡ χρῆσις τοῦ χαλκοῦ νομίσματος ἐν πάσαις ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσιν, ἀναφαίνεται καὶ πάλιν τὸ ὄνομα *λέβητες* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κνωσοῦ [6], ἐν ᾗ γίνεται μνεία καὶ στατήρων καὶ τριωβόλων. Τοὺς τελευταίους τούτους λέβητας ἐκλαμβάνει ὁ Comparetti ὡς νόμισμα μικρᾶς ἀξίας, βεβαίως μικροτέρας πάντων τῶν ἄλλων ἐν

[1] Museo Ital. II σελ. 645-688 ἀριθ. 21-26

[2] [κατιστ]άμεν τρίποδα ἕνα Monum. ant. I σελ. 84 ἀριθ. 34.

[3] Ἴδ. Ἀθήν. IV 243, Β.

[4] Ὡς λ. χ. ἑκατὸν Museo Ital. II ἀρ. 47.

[5] Monum. ant. σελ. 116.

[6] Museo Ital. II (σελ. 677-78).

τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ μνημονευομένων νομισμάτων· διότι ἀναγινώσκων *αἴ κα κέ(ρ)[ατα κατ]ά(ξε)ι βοὸς ἄνθρωπος, πέντε λεβήτας [καταστα]σεῖ τῷ πάσται τῶ βοὸς* προσθέτει [1] *μικρὸν πρόστιμον διὰ μικρὰν βλάβην* (piccola multa per piccolo danno).

Ἀλλὰ καίτοι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε λίαν λελωβημένη δυστυχῶς, ὥστε οὔτε νὰ ἀναγνωσθῇ ἀσφαλῶς οὔτε νὰ ἑρμηνευθῇ εἶνε δυνατόν, ἐν τούτοις ἐπειδὴ καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν θὰ ἦτο πολὺ παράδοξος νόμος προβλέπων καὶ τιμωρῶν τὴν ἀποκοπὴν τῶν κεράτων βοός, καὶ ἐκ τῶν λειψάνων τῶν γραμμάτων, ὡς ἐν τῷ ὁμοιοτύπῳ τοῦ Museo italiano φαίνονται, δύναταί τις μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ συμπλήρωσις καὶ ἡ κατ᾽ αὐτὴν ἑρμηνεία τοῦ Comparetti ἀδύνατον νὰ εἶνε ὀρθή.

Πολὺ δὲ μᾶλλον ἐκ τῶν ἐπιφερομένων *αἴ κα καρτα[ῖπος μ]ήπω δεδαμναμένον πριάμενος ἀποδιώ[κηι ἄι ἔγ]ρατται, μὴ 'πιθιθέτω τῶν νέργων τὰ τριώ[δελα]* φαίνεται πιθανώτατον, ἢ μᾶλλον βέβαιον, ὅτι καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ἤτοι τοῦ *ἀποδιώκειν τὸ καρταῖπος* ἐγένετο λόγος, καὶ δι᾽ αὐτὸ ἤ τινα εἰδικὴν περίπτωσιν αὐτοῦ ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τῶν πέντε λεβήτων. Διότι ἀφοῦ ἀναγράφεται ὅτι ὁ δικαστὴς δὲν πρέπει νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν καταδικασθέντα καὶ τὴν πληρωμὴν τριῶν ὀβολῶν καθ᾽ ἑκάστην ὡς ἀποζημίωσιν διὰ τὴν ἡμερησίαν ἐργασίαν τοῦ κτήνους (*μὴ 'πιθιθέτω τῶν νέργων τὰ τριώ[δελα]*), ἂν τὸ *ἀποδιωχθὲν* κτῆνος ἦτο ἄδμητον, ἑπομένως ἀνίκανον πρὸς ἐργασίαν, εἶνε φανερὸν ὅτι προηγεῖτο ἡ διάταξις ὅτι ὁ *ἀποδιώξας* δεδμημένον κτῆνος ὀφείλει νὰ πληρώσῃ ἐκτὸς τῆς ἄλλης ποινῆς καὶ τὴν ἡμερησίαν ἐργασίαν τοῦ κτήνους· Ἑπομένως οἱ πέντε λέβητες δὲν εἶνε piccola multa per piccolo danno, ἀλλὰ *τὸ μεῖζον μέρος* τῆς ποινῆς, εἰς ὃ προστίθεται καὶ τὸ τριώβολον ἐν ὡρισμένῃ περιπτώσει.

Δὲν δικαιούμεθα λοιπὸν νὰ θεωρήσωμεν τοὺς *λέβητας* τῆς ἐκ Κνωσοῦ ἐπιγραφῆς ὡς ἔχοντας ἀξίαν μικροτέραν τῶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Πυθίου μνημονευομένων· πολὺ δὲ μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὰ πράγματα φαίνεται νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ ὄνομα *λέβητες* ὡς δηλωτικὸν νομισματικῆς ἀξίας ὑφί-

[1] Monum. ant. I, σελ. 118.

στατο μέχρι τοῦ Δ΄. αἰῶνος παρὰ τὰ συνήθη ὀνόματα νομισμάτων, ἅτινα πιθανώτατα ἦσαν ἤδη ἐν χρήσει καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναγραφῆς τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Πυθίου, ὡς καὶ κατὰ τὸν Δ΄. αἰῶνα. Ἡ μνεία λεβήτων λοιπὸν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἐκείναις οὐδαμῶς ἀποδεικνύει ὅτι εἶνε παλαιότεραι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νομίσματος εἰς Κρήτην, οὐδὲ δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι δὲν ὑπῆρχον στατῆρες καὶ δραχμαί, διότι δὲν μνημονεύονται ἐν αὐταῖς, ἐπειδὴ οὐδ᾽ ἡ Δωδεκάδελτος μνημονεύει *λεβήτων*, καίτοι τὸ ὄνομα βεβαίως ἦτο ἐν χρήσει καὶ κατ᾽ αὐτὴν καὶ μετ᾽ αὐτὴν μέχρι τῆς Δ΄. ἑκατονταετηρίδος. Πιστεύομεν λοιπὸν ὅτι *λέβητες* ἦτο ἡ δημώδης ὀνομασία νομίσματός τινος *τῶν ἄλλοθεν γνωστῶν* ἐκ παλαιοτέρων χρόνων σωζομένη παρὰ τὴν συνήθη καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐπίσημον, ἀλλ᾽ εὐχρηστοτέρα μὲν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, σπανιωτέρα δ᾽ ἔπειτα καταστᾶσα· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ *τρίποδες*. Τοῦτο δ᾽ ἴσως ἦτο τὸ αἴτιον, δι᾽ ὃ ἐπὶ στατήρων διαφόρων πόλεων ἐκ τοῦ τέλους τοῦ Ε΄. αἰῶνος ἐξελέχθη ὡς ὑστερόσημον λέβης *ἐκ τῶν ἄνω ὁρώμενος*, ὡς καὶ ἡμεῖς μετ᾽ ἄλλων πιστεύομεν ὅτι ἀπέδειξεν ὁ ἡμέτερος φίλος Ἰωάννης Σβορῶνος [1].

Τὸ κυριώτατον ἐπιχείρημα λοιπόν, δι᾽ οὗ ὁ Comparetti ἐπίστευσεν ὅτι θὰ ἀποδείξῃ τὴν μεγάλην ἀρχαιότητα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Πυθίου καὶ τῆς βεβαίως ὄχι πολὺ ἀπ᾽ αὐτῶν ἀφισταμένης Γορτυνικῆς Δωδεκαδέλτου, καταφαίνεται ἀνυπόστατον. Ἔπειτα τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι καθ᾽ ἅπαντα τὸν Ε΄ αἰῶνα καὶ πολὺ πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου εἰς Ἀθήνας οἱ Κρῆτες εἶχον ἀποδεχθῇ αὐτὸ καθ᾽ ὁλοκληρίαν, διετήρουν δὲ μόνον τὴν βουστροφηδὸν διεύθυνσιν τῶν στίχων, ὡς νομίζει ὁ Comparetti; Καὶ διὰ τί νὰ μὴ ἀποδώσωμεν τὰς οὕτω γεγραμμένας ἐπιγραφὰς εἰς τὸν Δ΄. αἰῶνα, ἀφοῦ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εὑρίσκονται παρόμοιαι ἐπιγραφαὶ ὄχι πολὺ ἀρχαιότεραι [1]; Ἡμεῖς τοὐναντίον τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας θεωροῦμεν ὡς περιφανῆ ἀπόδειξιν τῆς βραδυτάτης ἀναπτύξεως τοῦ ἀλφαβήτου παρὰ τοῖς Κρησίν, διδάσκουσαν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπιστῶμεν ὅτι κατὰ τὸν Ε΄. αἰῶνα ἠδύνατο νὰ γραφῇ τόσον ἀρχαΐζουσα ἐπιγραφή, ὡς ἡ Γορτυνικὴ Δωδεκάδελτος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Μαρτίου 1891.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

---

[1] Bull. de Corr. hell· XII σελ. 405-418. Πρβλ. Head Num. Chronicle 1889 σελ. 242 ἑξ. Babelon Revue Numism. 1890 σελ. 405 ἑξ. Ἡ ἐπιπολαιοτάτη παρατήρησις, νομίζομεν, ἀρκεῖ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι τὸ ἐν τοῖς νομίσμασι τούτοις στρογγύλον ἀντικείμενον *μετὰ μικρᾶς καὶ πολὺ βαθείας κοιλότητος ἐν τῷ μέσῳ* δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀσπίς, ὡς νομίζει ὁ Comparetti (Monum. ant. I σελ. 116), ἀλλὰ λέβης ἐξ ἅπαντος.

[1] Kirchhoff. Stud z. G. d. gr. Alph.[3] σελ. 90.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΕΞ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

Περιηγούμενος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν Εὔβοιαν, ὅπως παρασκευάσω συλλογὴν τῶν εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν, ἀντέγραψα ἐν Ἐρετρίᾳ ψηφίσματά τινα ἀνέκδοτα, ἐξ ὧν δημοσιεύω ἐνταῦθα δύο, τὰ ἀρχαιότατα. Φέρονται ταῦτα ὑπὸ διαφόρου ἑκάτερον χειρὸς ἀναγεγραμμένα ἐπὶ στήλης ἐπιχωρίου μαρμάρου εἰς δύο τεμάχια τεθραυσμένης καὶ ἐν τῷ Δημαρχείῳ ἀποκειμένης, ἐχούσης δὲ ὕψ. 1.02, πλ. 0.43, πάχ. 0.07. Κορωνίδα ἡ στήλη δὲν ἔχει. Ἐν τῷ κενῷ χώρῳ ὑπὸ τὸ δεύτερον τῶν ψηφισμάτων ὑπάρχουσι κατ' ἀποστάσεις ἀπὸ 0.035 ἕως 0.040 ὀκτὼ ὁριζόντιοι γραμμαί, ὧν μία ἔχει ἐν τῷ μέσῳ σταυρόν.

⊙ Ε Ο Ι

Ε Δ ⊙ Ξ Ε Ν Τ Ε Ι Β ⊙ Υ Λ Η Ι Η Γ Ε Λ ⊙ Χ ⊙ Ν
Τ ⊙ Ν Τ Α Ρ Α Ν Τ Ι Ν ⊙ Ν Π Ρ ⊙ Ξ Ε Ν ⊙ Ν Ε Ι
Ν Α Ι Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Η Ν Κ Α Ι Α Υ Τ ⊙ Ν
Κ   Ι Π Α Ι Δ Α Σ Κ Α Ι Σ Ι Τ Η Ρ Ι Ν Ε Ι Ν Α
Ι Κ Α Ι Α Υ Τ Ω Ι Κ Α Ι Π Α Ι Ρ Ι Ν ⊙ Τ Α Ν Ε
ι Δ Η Μ Ε Ω Ρ Ι Ν Κ Α Ι Α Τ Ε Λ Ε Η Ν Κ Α Ι
Π Ρ ⊙ Ε Δ Ρ Ι Η Ν Ε Σ Τ ⊙ Σ Α Γ Ω Ν Α Σ Ω Σ Σ
Υ Ν Ε Λ Ε Υ ⊙ Ε Ρ Ω Ρ Α Ν Τ Ι Τ Η Μ Π ⊙ Λ Ι Ν
Α Π Α ⊙ Η Ν Α Ω Ν
Ε Δ Ο Ξ Ε Ν Τ Ε Ι Β Ο Υ Λ Ε Ι Κ Α Ι Τ Ο Ι Δ Η Μ Ο Ι
Η Ρ Α Κ Λ Ε Ι Τ Ο Ν Τ Ο Ν Τ Α Ρ Α Ν Τ Ι Ν Ο Ν
Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Ε Ι Ν Α Ι Ε Ρ Ε Τ Ρ Ι Ω Ν Α Υ
Τ Ο Ν Κ Α Ι Ε Κ Γ Ο Ν Ο Υ Σ Ε Ι Ν Α Ι Δ Ε Α Υ Τ Ο Ι
Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ι Η Ν Κ Α Ι Σ Ι Τ Η Ρ Ι Ν Κ Α Ι Α Υ
Τ Ο Ι Κ Α Ι Π Α Ι Ρ Ι Ν Ο Σ Ο Ν Α Ν Χ Ρ Ο Ν Ο Ν
Ε Π Ι Δ Η Μ Ε Ω Ρ Ι Ν Κ Α Ι Τ Α Α Λ Λ Α Κ Α ⊙
Α Π Ε Ρ Τ Ο Ι Σ Α Λ Λ Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι Σ

1. Ψήφισμα ὑπὲρ Ἡγελόχου τοῦ Ταραντίνου.

Θ ε ο ί.
Ἔδοξεν τεῖ βουλῆι Ἡγέλοχον
τὸν Ταραντῖνον πρόξενον εἶ-
ναι καὶ εὐεργέτην καὶ αὐτὸν
κ[α]ὶ παῖδας καὶ σίτηριν εἶνα-
ι καὶ αὐτῶι καὶ παιρὶν ὅταν ἐ-
πι]δημέωριν καὶ ἀτελέην καὶ
προεδρίην ἐς τὸς ἀγῶνας ὡς σ-
υνελευθερώραντι τὴμ πόλιν
ἀπ' Ἀθηνάων.

Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐν στίχῳ 8 γραφῆς τΟς *ἀγῶνας*, παραβλεπομένων ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄλλων τεκμηρίων, ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ πέμπτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου πρ. Χ. αἰῶνος. Ἐκ τῶν γραμμάτων (ὕψος αὐτῶν 0.012, διαστήματα μεταξὺ αὐτῶν 0.006) ἄξια σημειώσεως διὰ τὸ σχῆμά των εἶναι τὰ Β, Ε (ἡ μεσαία τούτου κεραία εἶναι ἰσομεγέθης ἢ ἐλάχιστα μικροτέρα τῶν λοιπῶν δύο), Κ, Ν, Ξ καὶ τὸ ⊙ = ο ἔχον στιγμὴν ἐν τῷ κέντρῳ [1]

[1] Ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ v. Wilamowitz - Möllendorf, Hom.

καὶ μὴ διαφέρον τοῦ Θ = θ, ἀμφότερα δὲ ταῦτα, καθὼς καὶ τὸ Ω, μικρότερα τῶν λοιπῶν γραμμάτων· εἶτα τὰ Γ, Ρ καὶ τὸ Σ (μεῖζον συνήθως τῶν λοιπῶν). Ἡ γραφὴ ὁμοιάζει λίαν τῇ τῆς ἀπὸ 20 ἐτῶν γνωστῆς στήλης, ἥτις περιέχει συνθήκας περὶ συμμαχίας Ἐρετριέων καὶ Ἱστιαιέων (ἐξεδόθη ὑπὸ Εὐστρατιάδου, Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1872 ἀρ. 417 πίν. 54, ἐσχάτως δὲ ὑπὸ Bechtel, Die Inschriften d. ionischen Dialekts. Göttingen, 1887 σ. 8, ἀρ. 15). Διότι καὶ τὰ ἄλλα γράμματα εἶναι ὁμοιότατα πρὸς τὰ τῆς νῦν ἐκδιδομένης ἐπιγραφῆς καὶ τὰ Β καὶ Ρ ἔχουσι τὰ σχήματα Β καὶ Ρ, τὸ Ο ὅμως εἶναι πανταχοῦ ἰσομέγεθες τοῖς λοιποῖς γράμμασι καὶ δὲν ἔχει στιγμὴν ἐν τῷ κέντρῳ. Ἀμφοτέρων δ' ἡ γραφὴ εἶναι ἐξ ἴσου ἐπιμελὴς καὶ ὡραία, ὡς καὶ ἐν ταῖς συγχρόνοις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ἡ ἐν τῇ Ἐφημερίδι ὅμως ἀπεικόνισις τοῦ κάλλιστα σωζομένου τμήματος τῆς περὶ τῆς συνθήκης ἐπιγραφῆς, ἣν καὶ ὁ Bechtel ἐπανέλαβεν ἐν τῷ βιβλίῳ του, δὲν ἀποδίδει οὔτε τὴν κανονικότητα καὶ κομψότητα τῆς ὅλης γραφῆς οὔτε τὸ σχῆμα πολλῶν γραμμάτων.[1]

Ἀναβάλλων τὸν περὶ τῶν διαλεκτικῶν ἰδιοτήτων τῆς ἐπιγραφῆς λόγον εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος ἄρθρου, θέλω προσπαθήσει νῦν νὰ ὁρίσω ἀκριβέστερον τὰ περὶ τοῦ χρόνου αὐτῆς καὶ τῶν γεγονότων εἰς ἃ ἀναφέρεται. Παρετήρησα ἤδη, ὅτι ἕνεκα τῆς γραφῆς τὸ ψήφισμα ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ πέμπτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου αἰῶνος· ὁ Ἡγέλοχος λοιπὸν μετέσχε προφανῶς τῆς κατὰ τὸ θέρος τοῦ 411 ἀπελευθερώσεως τῆς Ἐρετρίας ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν, περὶ ἧς ὁ Θουκυδίδης (VIII, 95) ὡς ἑξῆς ἀναφέρει. Στόλος Πελοποννησίων ὑπὸ τὸν Ἀγησανδρίδαν ἔπλευσεν εἰς Ὠρωπόν, ὅπως ἀποστήσῃ τὴν Ἐρέτριαν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ τάχος καὶ οὐχὶ καλῶς παρεσκευασμένοι, ἔπεμψαν ἐκεῖσε στρατηγὸν τὸν Θυμοχάρη καὶ ναῦς. Μετ' ὀλίγον ἐγένετο ναυμαχία. Ἐξ Ἐρετρίας ἤρθη σημεῖον, ἰδὼν δ' αὐτὸ ὁ Ἀγησανδρίδας ἀνήχθη ἐξ Ὠρωποῦ· τὰ πληρώματα τῶν ἀττικῶν νηῶν ἔτυχον τότε ἀγοράζοντα τροφὰς εἰς τὰ ἀπώτατα μέρη τῆς πόλεως, διότι ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκ προνοίας τῶν προδιδόντων Ἐρετριέων οὐδὲν ἐπωλεῖτο· οὕτω ἐν ταραχῇ καὶ ὅπως εἶχον, ἠναγκάσθησαν νὰ ναυμαχήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀντέστησαν μὲν ἐπί τινα χρόνον, εἶτα ὅμως ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ κατεδιώχθησαν εἰς τὴν ξηράν· δεινότατα ἔπαθον οἱ καταφυγόντες εἰς τὴν πόλιν, διότι κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν Ἐρετριέων. Ἄλλοι ἐσώθησαν εἰς τείχισμά τι ὀχυρόν, πλοῖα δέ τινα εἰς Χαλκίδα· εἴκοσι καὶ δύο ναῦς ὅμως ἔλαβον οἱ Πελοποννήσιοι καὶ ἔστησαν τρόπαιον. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἀπέστη πᾶσα ἡ Εὔβοια, πλὴν τῆς πόλεως Ὠρεοῦ. Ἕνεκα τῆς ἥττης ταύτης κατελύθησαν ἐν Ἀθήναις οἱ τετρακόσιοι, ἄρξαντες περὶ τοὺς τέσσαρας μῆνας. Ταῦτα κατὰ Θουκυδίδην (πρβλ. Διόδ. XIII 34. 36).

Ἀλλὰ πῶς ἔτυχεν ὁ Ταραντῖνος Ἡγέλοχος νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐρετρίας; Ὅτι ὡς ἰδιώτης ἁπλοῦς μετέσχεν αὐτῆς, δὲν φαίνεται κατ' ἀρχὴν πιθανόν. Τὴν ἀπορίαν ταύτην λύει πάλιν ὁ Θουκυδίδης. Οἱ Ταραντῖνοι ἦσαν κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον σύμμαχοι τῶν ἐχθρῶν τῶν Ἀθηναίων· ὅτε δ' οὗτοι ἔπλευσαν εἰς Σικελίαν, δύο πόλεις, ὁ Τάρας καὶ οἱ Λοκροί, δὲν ἐδέχθησαν αὐτοὺς *οὐ μόνον ἀγορᾷ οὐδὲ ἄστει, ἀλλ' οὐδὲ ὕδατι καὶ ὅρμῳ* (Θουκυδ. VI 44, 2). Γινώσκομεν πρὸς τούτοις, ὅτι πλοῖα τῶν Ταραντίνων μετέσχον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Εὐβοίας ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων· διότι ὁ Θουκυδίδης (VIII 91, 2) ἀναφέρει ὅτι τὸ θέρος τοῦ 411 πρ. Χρ. «ἅμα γὰρ καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐτύγχανον Εὐβοέων ἐπικαλουμένων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον δύο καὶ τεσσαράκοντα νῆες, ὧν ἦσαν καὶ ἐκ Τάραντος καὶ Λοκρῶν Ἰταλιώτιδες καὶ Σικελικαί τινες, ὁρμοῦσαι ἤδη ἐπὶ Λᾷ τῆς Λακωνικῆς καὶ παρασκευαζόμεναι τὸν ἐς τὴν Εὔβοιαν πλοῦν (ἦρχε δ' αὐτῶν Ἀγησανδρίδας Ἀγησάνδρου Σπαρτιάτης). Ὁ στόλος οὗτος, τὰς περαιτέρω κινήσεις τοῦ ὁποίου διηγεῖται ὁ Θουκυδίδης (VIII 92,3 καὶ 94, 1 ἑξ.), ἦν ὁ αὐτός, ὅστις περικάμψας τὸ Σούνιον καὶ ὁρμισθεὶς μεταξὺ Θορικοῦ καὶ Πρασιῶν, ἔπλευσε κατόπιν εἰς Ὠρωπόν, ἠλευθέρωσε τὴν Ἐρέτριαν καὶ διέτριψεν ἐπί τινα χρόνον ἔτι ἐν τῇ εὐβοϊκῇ θαλάσσῃ, μέχρις οὗ ἐλθὼν παρέλαβεν αὐτὸν ὁ Σπαρτιάτης Ἐπικλῆς· κατεστράφη δὲ περὶ τὸν Ἄθω ὑπὸ τρικυμίας (Θου-

Untersuchungen σ. 289[5], ὅτι ἡ στιγμὴ αὕτη παρήχθη ἐκ τῆς ἄκρας τοῦ σκέλους τοῦ διαβήτου, δι' οὗ ἐχαράσσετο ὁ κύκλος.

[1] Ἐν τῇ συνθήκῃ στ. 7 ἑξ. ἀναγινώσκεται: ἐπανανεοσθαι δὲ τὸν ὅρκον κατὰ τὴν Ὀλυμπιάδα ἑκάστην τὰς ἀρχὰς ὀμνυούρας. Κατὰ ταῦτα συμπληρωτέον καὶ ἐν τῷ τεμαχίῳ ὁμοίας ἐπιγραφῆς ἐν C. I. A, IV σ. 24. ἀρ. 116d στ. 7 ἑξ.: τὸς ὅρκο]ς ἀνανε[οσθαι - - κα]τὰ τὲν Ὀλ[υμπιάδα ἑκάστην.

κυδ. VIII 107, 2. Διόδ. XIII 41). Ἀφοῦ λοιπὸν μαρτυρεῖται ἡ συνεργία πλοίων ἐκ Τάραντος εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐρετρίας, μοὶ φαίνεται πιθανὸν νὰ παραδεχθῶμέν, ὅτι ὁ Ἡγέλοχος, εἰς ὃν οἱ Ἐρετριεῖς ὡς συνελευθερώσαντα τὴν πόλιν των ἀπονέμουσι καὶ ἄλλας τιμὰς καὶ τὴν προξενίαν καὶ τὸν τίτλον τοῦ εὐεργέτου, εἶναι ὁ στρατηγὸς τούτων τῶν ἐκ Τάραντος πλοίων· ἴσως δ' ὡς τοιοῦτος συνετέλεσε πλέον ἄλλων εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων εὐλόγως, νομίζω, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡγελόχου ψήφισμα ἐγένετο εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐρετρίας, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι ἔχομεν ἐν αὐτῷ τὴν ἀρχαιοτάτην σωζομένην δημοσίαν ἐπιγραφὴν τῆς Ἐρετρίας, διότι ἡ συνθήκη τῶν Ἐρετριέων καὶ Ἱστιαιέων, ἧς μέρος ἐσώθη ἡμῖν ὡσαύτως, πρέπει νὰ ἦναι χρόνον τινὰ ὑστερωτέρα τῆς ἀποστάσεως διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κατεῖχον τὴν πόλιν Ὠρεὸν καὶ μετὰ τὴν ἀπόστασιν τῆς λοιπῆς νήσου (Θουκυδ. VIII 95, 7 καὶ Ἀριστοτ. ἐν τῇ νεωστὶ ἀνακαλυφθείσῃ *Ἀθηναίων πολιτείᾳ* 33, ἔνθα αὐτολεξεὶ ἐπαναλαμβάνονται τὰ τοῦ Θουκυδίδου).

Ὑπολείπεται μία παρατήρησις περὶ τῶν πρώτων λέξεων τοῦ ψηφίσματος. Ὁ τύπος *ἔδοξεν τεῖ βουλῆι* δηλοῖ ὅτι εἶναι ψήφισμα τῆς βουλῆς, λίαν ἀμφίβολον ὅμως εἶναι, ὅτι μόνη ἡ βουλὴ ἐψήφισεν αὐτό· πιθανῶς πρόκειται περὶ προβουλεύματος τῆς βουλῆς κυρωθέντος ὑπὸ τοῦ δήμου, ἂν καὶ αἱ πρῶται λέξεις χαρακτηρίζουσιν αὐτὸ ὡς ψήφισμα μόνης τῆς βουλῆς. Διότι οὐδέποτε καὶ οὐδαμοῦ ἠδύνατο ἡ βουλὴ μόνη ν' ἀνακηρύξῃ προξένους καὶ εὐεργέτας ἄνευ τῆς τοῦ δήμου συναινέσεως· τοῦτο ἔπραττεν ὁ δῆμος μετὰ προβούλευμα τῆς βουλῆς. Πάντα τὰ λοιπὰ ἐξ Ἐρετρίας ψηφίσματα, ἐν οἷς ἀναγράφονται πρόξενοι καὶ εὐεργέται, δηλοῦνται ὡς ψηφίσματα τοῦ δήμου ἢ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου[1], καθὰ καὶ τὸ ἀμέσως ἐπὶ τῆς στήλης ἑπόμενον. Μόνον τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡγελόχου εἶναι ψήφισμα τῆς βουλῆς. Ἴσως θελήσῃ τις νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην ἐκ τούτου, ὅτι κατὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος, τὴν ἐν Ἐρετρίᾳ μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀπόστασιν ἀναμφιβόλως συμβᾶσαν, ἡ βουλὴ περιεβλήθη ἔκτακτον ἐξουσίαν· πιθανώτερον ὅμως θεωρῶ ὅτι καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡγελόχου ψήφισμα πρέπει νὰ κριθῇ ὅπως ἀττικά τινα, τὰ ὁποῖα ὡσαύτως τὸν τύπον *ἔδοξεν τῇ βουλῇ* φέρουσι καὶ τὰ ὁποῖα ὅμως, ὡς φαίνεται, τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἔχουσιν, ἣν καὶ τὰ φέροντα τὸν τύπον *ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ*. Τὰ ψηφίσματα συνετάσσοντο ἐπὶ τῇ βάσει προτάσεων, ἤτοι συνήθως τῶν προβουλευμάτων τῆς βουλῆς[1], ὅταν δὲ δημοσίᾳ ἀνεγράφοντο ἐν στήλαις καὶ ἱδρύοντο, καὶ ἐὰν ἀκόμη μόνον ὡς ψηφίσματα τῆς βουλῆς ἐσημειοῦντο, ὅμως αὐτὸ τὸ γεγονὸς τῆς δημοσίας ἀναγραφῆς των ἦν βεβαίως ἐγγύησις ὅτι κατὰ τοὺς νόμους ἐγένοντο, ἤτοι ψήφῳ τοῦ δήμου[2].

2. Ψήφισμα ὑπὲρ Ἡρακλείτου τοῦ Ταραντίνου.

Ἔδοξεν τεῖ βουλεῖ καὶ τοῖ δήμοι
Ἡράκλειτον τὸν Ταραντῖνον
πρόξενον εἶναι Ἐρετριῶν αὐ-
τὸν καὶ ἐκγόνους· εἶναι δὲ αὐτοῖ
προεδρίην καὶ σίτηριν καὶ αὐ-
τοῖ καὶ παιρὶν ὅσον ἂν χρόνον
ἐπιδημέωριν καὶ τὰ ἄλλα καθ-
άπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο, ὡς παρετηρήσαμεν ἤδη, ἐχαράχθη ὑπ' ἄλλης ἢ τὸ ὑπὲρ Ἡγελόχου χειρὸς καὶ εἶναι, ὡς διάφοροι λόγοι πείθουσιν, νεώτερον ἐκείνου. Τὰ γράμματα (ὕψος αὐτῶν 0,011, διαστήματα μεταξὺ αὐτῶν 0,010) εἶναι στοιχηδὸν διατεταγμένα, ἀλλ' ἧττον ὡραῖα καὶ ἀμελέστερα,

[1] Ὁ τύπος *ἔδοξεν τῷ δήμῳ* ἀπαντᾷ ἐν ἀνεκδότῳ ψηφίσματι ὑπὲρ Γλαυκίππου Ἱπποδάμαντος καὶ Ἀπολλωνίου ἐξ Ἀντιγονείας καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Τσούντα ἐκδοθέντι ὑπὲρ Εὐνόμου Καρυστίου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1887 σ. 77 ἑξ.)· συμπληρωτέος δ' ἐν τῷ ὑπὸ P. Girard (Bull. de corr. hell. II σ. 277) δημοσιευθέντι καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Καββαδία (Δελτ. ἀρχαιολ. 1889 σ. 103 ἑξ.) ἐκδοθέντι· *δεδόχθαι τῷ δήμῳ* ἐν τῷ ψηφίσματι (Ἐφημ. ἀρχ. 1877 σ. 79 ἑξ.)· *ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ* ἐν τῷ ὑπὸ Εὐστρατιάδου ἐκδοθέντι ψηφίσματι (Ἐφημ. ἀρχ. 1872 ἀρ. 418) καὶ ἐν ἄλλῳ ἀνεκδότῳ· τύπος τοιοῦτος λείπει ὅλως ἐν τῷ ψηφίσματι (C. I. G. II σ. 1077 ἀρ. 2144b), ὃ ἐγὼ ἀνεῦρον πάλιν ἐν Ἐρετρίᾳ ἔν τινι οἰκίᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἐν ἀνεκδότῳ ψηφίσματι πρὸς τιμὴν τοῦ Μακεδόνος Ἀρριδαίου.

[1] Πρβλ. H. Swoboda, Die griech. Volksbeschlüsse, Leipzig 1890 σελ. 4.

[2] Περὶ τῶν ψηφισμάτων τούτων θὰ πραγματευθῶ προσεχῶς ἀλλαχοῦ. Ὅρα ἐντοσούτῳ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Arm. Max. Dittmar, De Atheniensium more exteros coronis publice ornandi diss. Lips. 1890 σ. 99 ἑξ., ἃς ὅμως πάσας δὲν ἀποδέχομαι καὶ αἵτινες οὐδ' ἐξαντλοῦσι τὸ θέμα.

τὸ δὲ σχῆμα αὐτῶν ὀλίγον τι νεώτερον ἢ τοῦ πρώτου ψηφίσματος ἤτοι Β, Ε· Θ Ο Ω εἶναι ὀλίγον μικρότερα τῶν λοιπῶν γραμμάτων· Ξ, Ρ, Σ καὶ Σ. Ὅτι ὅμως ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἀρχαιοτέρα τῶν λοιπῶν ἐξ Ἐρετρίας τέως γνωστῶν προξενικῶν ψηφισμάτων, ἀποδεικνύεται ἐκ δύο λόγων· πρῶτον ἐκ τῆς ἰδιαζούσης καὶ συντόμου συντάξεως, ἥτις εἶναι κοινὴ τοῖς ὑπὲρ Ἡγελόχου καὶ Ἡρακλείτου ψηφίσμασι καὶ ἥτις διαφέρει τῆς συνήθως ἐν ἄλλοις ψηφίσμασι ἀπαντώσης· ἔπειτα ἐκ τῆς χρήσεως τῆς ἐρετρικῆς διαλέκτου, διότι πλὴν τῆς μνημονευθείσης ἤδη συνθήκης Ἐρετριέων καὶ Ἱστιαιέων πάντα τὰ λοιπὰ τέως ἐξ Ἐρετρίας γνωστὰ ψηφίσματα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν κοινὴν καὶ μόλις διασώζονται εἴς τινα ἐξ αὐτῶν ἴχνη τοῦ ἐπιχωρίου ἰδιώματος. Ἡ ἐπιγραφὴ λοιπὸν ἀνήκει εἰς τὸν 4ον αἰῶνα καὶ δή, ἐὰν ἐπιτρέπηται νὰ κρίνωμεν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς γραφῆς τῶν δύο ψηφισμάτων, δυσκόλως εἶναι ἀρχαιοτέρα τῶν μέσων τοῦ 4ου αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος δὲν πρέπει νὰ κατέλθωμεν. Καὶ ὁ διὰ τούτου τοῦ ψηφίσματος τιμώμενος εἶναι Ταραντῖνος· ὁ ὑπὸ τὸ πρῶτον ψήφισμα κενὸς χῶρος ἐχρησίμευσεν εἰς ἀναγραφὴν ἑτέρου ὑπὲρ συμπολίτου τοῦ Ἡγελόχου ψηφίσματος. Περὶ τοῦ Ἡρακλείτου, ᾧ οἱ Ἐρετριεῖς ἀπένειμαν τὴν προξενίαν μετ᾽ ἄλλων τιμῶν, οὐδὲν βέβαιον γινώσκομεν. Ἡράκλειτόν τινα Ταραντῖνον ζῶντα ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἀναφέρουσιν ὁ μὲν Ἀθήναιος (XII σ. 538 ἑξ.) ὡς *κιθαρῳδόν*, ὁ δὲ Διογένης Λαέρτιος (IX 1,13) ὡς *σπουδογέλοιον*· ἀλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ χρόνοι δὲν ἀντιστρατεύονται εἰς τὴν ταυτότητα τῶν προσώπων, ὅμως ὀρθότερον εἶναι ν᾽ ἀφήνωμεν κατὰ μέρος τοιαύτας ὅλως ἀβεβαίους εἰκασίας.

Ἐν τοῖς δημοσιευομένοις ψηφίσμασι προσκτώμεθα δύο νέα μνημεῖα τῆς ἐρετρικῆς διαλέκτου, ἥτις τέως ἦν γνωστὴ κυρίως ἐκ τῆς συνθήκης Ἐρετριέων καὶ Ἱστιαιέων καὶ τοῦ ἱεροῦ νόμου ἐκ τοῦ Ἀμφιαρείου τοῦ ἐκδοθέντος ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1885 σ. 93 ἑξ. Ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπιγραφαῖς ὀλίγα καὶ μεμονωμένα ἴχνη τοῦ ἰδιώματος σώζονται, τὰ πλεῖστα δὲ πάλιν ἐν τῷ μεγάλῳ καταλόγῳ τῷ ὑπὸ Τσούντα ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 σ. 82 ἑξ. δημοσιευθέντι. Ἡ ἐρετρικὴ διάλεκτος (πρβλ. περὶ αὐτῆς v. Wilamowitz-Moellendorf περὶ τοῦ ἱεροῦ νόμου ἐξ Ὠρωποῦ Hermes XXI σελ. 91 ἑξ. καὶ Bechtel, Die Inschr. d. ionisch. Dialektes σ. 12 ἑξ.) εἶναι ὡς γνωστὸν ἰωνική. Ἰωνικοί, οὐχὶ μόνον τοῖς Ἐρετριεῦσιν ἴδιοι, εἶναι οἱ ἐν τοῖς δυσὶ ψηφίσμασιν ἀπαντῶντες τύποι *ἀτελέην*, *προεδρίην*· *Ἀθηνάων* ἀντὶ Ἀθηναίων, ὡσαύτως *ἀτελέη* (πρβλ. G. Meyer Griech. Gramm.[2] § 155, Bechtel ἔ. ἀ. ἐν ἀριθ. 7, 17, 19[141], 54)· *ἐπιδημέωριν* ἀντὶ τοῦ ἐπιδημῶσιν, τοῦ εω μένοντος ἀσυναιρέτου (πρβλ. *ὑποτελέων* ἐν τῇ συνθήκῃ Ἐρετριέων καὶ Χαιρεφάνους Ἐφημ. Ἀρχ. 1869 ἀρ. 408α στ. 6). Χαρακτηριστικὰ ὅμως ἐν τῇ ἐρετρικῇ διαλέκτῳ εἶναι δύο τινά· πρῶτον ὁ ῥωτακισμός, ὃν καὶ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων ὡς ἴδιον αὐτῇ ἀναφέρουσι· παραδείγματα ἐκ τῶν δύο ἐπιγραφῶν: σίτηριν, παιρίν, ἐπιδημέωριν, συνελευθερώραντι· ἐκ τοῦ τελευταίου καταφαίνεται, ὅτι οὐδὲ τὴν κακοφωνίαν τῶν δύο ἀλλεπαλλήλων ρ ἀπέφευγον, ἐν ᾧ ἐν τῇ τοῦ Ὠρωποῦ ἐπιγραφῇ γράφεται *θησαυρὸς* οὐχὶ δὲ *θηραυρός*. Ἴδιον ἔπειτα τῇ ἐρετρικῇ διαλέκτῳ εἶναι ὅτι τὰς μακρὰς διφθόγγους *ηι* καὶ *ωι* βραχύνει εἰς *ει* καὶ *οι*, ἴδιον δὲ κυρίως, ὡς ὀρθῶς ἤδη παρετηρήθη, καθ᾽ ὅσον αὕτη ποιεῖ τοῦτο μετὰ σταθερότητος· διότι τὸ φαινόμενον καθ᾽ αὑτὸ ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλοις ἰωνικοῖς ἰδιώμασιν· ἐν τῷ ἀττικῷ βραχύνεται ἰδίως ἡ *ηι* εἰς *ει*, ἀλλὰ καὶ τῆς βραχύνσεως τῆς *ωι* εἰς *οι* εὑρίσκονται ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς σποράδην παραδείγματα (πρβλ. Meisterhans Gramm. der att. Inschr.[2] § 15 b 3 ἑξ. § 21 c 11, Blass Ueber die Ausspr. des griechischen[3] σ. 45 ἑξ.). Ἐν τῷ ὑπὲρ Ἡγελόχου ψηφίσματι εὑρίσκομεν γεγραμμένον *τεῖ*, παρ᾽ αὐτῷ ὅμως *βουλῆι* καὶ *αὐτῶι*· ἐν τῇ ὀλίγον ὑστερωτέρᾳ συνθήκῃ Ἐρετριέων καὶ Ἱστιαιέων *ἐν ἑκατέρει τεῖ πόλει*, *ἐν στήλει*, *ἐν τοῖ ἱεροῖ*, ἀλλὰ καὶ *ἐπὶ Κηναίωι*. Ἐν τῷ ἱερῷ νόμῳ τοῦ Ἀμφιαρείου ὅμως γράφεται πάντοτε *ει* καὶ *οι* ἀντὶ *ηι* καὶ *ωι*, ὡσαύτως δ᾽ ἐν τῷ ὑπὲρ Ἡρακλείτου ψηφίσματι *τεῖ βουλεῖ καὶ τοῖ δήμοι* καὶ δὶς *αὐτοῖ*. Βλέπομεν λοιπὸν σαφῶς ἐκ τῆς χρονολογικῆς τάξεως τῶν τεσσάρων τούτων μνημείων τῆς ἐρετρικῆς διαλέκτου, ὅτι ἡ γραφή, κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἀμφιβόλως κατόπιν δὲ μετὰ σταθερότητος, ἠκολούθησε τῇ μεταβολῇ τῆς προφορᾶς.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν γλῶσσαν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν δύο τινὰ ἔτι· πρῶτον ὅτι ἐν ἀμφοτέροις

τοῖς ψηφίσμασι κεῖται *εἶναι*, οὐχὶ *εἶν᾽ εἶναι* ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ Ἐρετριέων καὶ Ἱστιαιέων καὶ ἐν τῷ ἱερῷ νόμῳ τοῦ Ἀμφιαρείου, ἐν αὐτῷ ὅμως καὶ *ἐξεῖν*. Ὁ τύπος *εἶν*, ὁ ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Χαλκιδέων πρὸς Ἀμύνταν (Dittenberger Sylloge 60 καὶ Addenda, Bechtel Die Inschr. d. ion. Dialekts ἀρ. 8) τρὶς ἀπαντῶν, εἰσέδυσε καὶ εἰς δύο ἐρετρικὰ ψηφίσματα γεγραμμένα ἐν τῇ κοινῇ, ἤτοι ἐν στ. 10 τοῦ ψηφίσματος τοῦ ὑπὸ Τσούντα (Ἐφ. Ἀρχ. 1887 σ. 77 ἑξ.) ἐκδοθέντος [1] καὶ κατὰ τὴν ὀρθὴν τοῦ Τσούντα παρατήρησιν καὶ ἐν στ. 8 τοῦ ὑπὸ Εὐστρατιάδου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1872 ἀρ. 418) δημοσιευθέντος. Δεύτερον ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ ὑπὲρ Ἡρακλείτου ψηφίσματι *Ἐρετριῶν* ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ὑστερωτέροις συνήθους *Ἐρετριέων*· συμφωνεῖ δὲ τούτῳ, ὅτι καὶ ἐν ταῖς συνθήκαις τῶν Ἐρετριέων καὶ Ἱστιαιέων ἀπαντῶμεν τοῖς συνῃρημένοις τύποις *Ἐρετριᾶς* καὶ *Ἱστιαιᾶς*. Καθ᾽ ὅμοιον τρόπον καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ κατὰ μὲν τὸν πέμπτον αἰῶνα συνειθίζοντο οἱ συνῃρημένοι τύποι τῶν εἰς *-ιεὺς* ληγόντων ὀνομάτων, βραδύτερον δὲ ἐπεκράτησαν οἱ ἀσυναίρετοι (ὅρα Meisterhans Gramm. d. att. Inschriften² § 55, 9).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Φεβρουαρίου 1891.

ADOLPH WILHELM

I

Τὸ ἑπόμενον τεμάχιον ἀττικοῦ ψηφίσματος εὑρέθη ἐν ἔτει 1840 ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ Πιττάκη ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1840 ἀρ. 378, ὑπὸ Ῥαγκαβῆ Antiquités hell. II σ. 532 καὶ ὑπὸ Köhler C. I. A. II ἀρ. 492. Νῦν εἶναι ἄγνωστον ποῦ εὑρίσκεται ὁ λίθος.

Λ Α Σ Χ Α Ι
Α Μ Μ Α Τ Ε Υ
Ε Ν Δ Ε Κ Α Τ
Υ Τ Α Ν Ε Ι Α
Π Ρ Ο Ε Δ Ρ
Α Τ Η Σ Φ Λ
Ι Κ Α Ι Τ
Ε Ρ

Ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ὁ Ῥαγκαβῆς ἔχει ΧΑΙ, ὁ Πιττάκης ΧΑΤ, ᾧ ἀκολουθῶν καὶ ὁ Köhler παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς: vs. 1 quæ extant vix recte exscripta. Legendum esse videtur --]ης Χα[--. Ὀρθότερον εἰκάζει ὁ G. Unger (Attische Archonten ἐν Philologus, Supplementband V σελ. 675) -λας Χαι[- ἢ Χα[ρ. Τὸ ὄνομα δύναται νὰ συμπληρωθῇ ἐκ τοῦ ἐν Ἀμφιαρείῳ ἀνακαλυφθέντος ψηφίσματος τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ Λεονάρδου ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1889 σ. 13 ἑξ. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται ὡς γραμματεὺς τοῦ ἐπὶ Νικοκράτους ἄρχοντος (333/2) ἐνιαυτοῦ ὁ Ἀρχέλας Χαιρίου Παλληνεύς. Διὰ τούτου ἀποδεικνύεται συγχρόνως, ὅτι τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 333/2 καὶ οὐχὶ ὡς ὑπέθεσεν ὁ A. Reusch (Hermes XV σ. 341) καὶ Unger (ἔ.ἀ.) εἰς τὸ 327/6, καθ᾽ ὃ ἦρχεν ὁ Ἡγήμων. Συμπληρωτέον δὲ ὡς ἑξῆς·

Ἐ π ὶ Ν ι κ ο κ ρ ά τ ο υ ς ἄ ρ χ ο ν τ ο ς ἐ
π ὶ τ ῆ ς . . . . . ί δ ο ς τ ε τ ά ρ τ η ς π
ρ υ τ α ν ε ί α ς ἧ ι Ἀ ρ χ έ Λ Α Σ Χ Α Ι ρ ί
ο υ Π α λ λ η ν ε ὺ ς ἐ γ ρ Α Μ Μ Α Τ Ε Υ ε ν,
Μ α ι μ α κ τ η ρ ι ῶ ν ο ς Ε Ν Δ Ε Κ Α Τ η ι,
ἑ ν δ ε κ ά τ η ι τ ῆ ς π ρ Υ Τ Α Ν Ε Ι Α ς, ἐ
κ κ λ η σ ί α κ υ ρ ί α· τ ῶ ν Π Ρ Ο Ε Δ Ρ ω ν
ἐ π ε ψ ή φ ι ζ ε ν . . . . . Α Τ Η Σ Φ Λ υ ε
ύ ς· ἔ δ ο ξ ε ν τ ῆ ι Β ο υ λ ῆ Ι Κ Α Ι Τ ῶ ι
δ ή μ ω ι· . . . . Ε Ρ . . . .

[1] Ἐξεδόθη καὶ ἐν *Ἀθηνᾷ* I σ. 621 ἑξ. ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου, ὅστις στ. 27 ἑξ. ὀρθότερον τοῦ Τσούντα ἀνέγνωσε: τὴν ἀρχὴν τὴν ἀεὶ προκαθημένην. [Καὶ τοῦ Τσούντα τὸ μεγαλογράμματον κείμενον οὕτως ἔχει· ἐσφαλμένη δὲ εἶναι ἡ μεταγραφή. Σ. Ε.]. Οὐχὶ ὀρθὰ ὅμως θεωρῶ τὰ ἑξῆς ὑπὸ τοῦ Παπαβασιλείου λεγόμενα: «Ἐν τῷ ἐνάτῳ στίχῳ ἀντὶ τοῦ πλήρους ΕΙΝΑΙ ὁ χαράκτης ἐξ ἀπροσεξίας ἐχάραξε

Ὅτι τὸ ἔτος τοῦ ἄρχοντος Νικοκράτους ἦν ἐμβόλιμον, ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἐν C. I. A. II, 169 ἐπιγραφῆς καὶ τῆς ἐκ τοῦ Ἀμφιαρείου, ἐν ᾗ στ. 5 ἀναφέρεται ἡ 39η ἡμέρα τῆς πρυτανείας[1]. Ἐν στ. 3 τῆς ἐπιγραφῆς, περὶ ἧ ἐνταῦθα ὁ λόγος, μόνον *Μαιμακτηριῶνος* δύναται νὰ συμπληρωθῇ, ὡς παρετήρησαν ἤδη ὅ τε Reusch καὶ ὁ Unger· *Μεταγειτνιῶνος* δὲν δύναται νὰ τεθῇ, διότι ἡ ἑνδεκάτη τοῦ μηνὸς τούτου, ὅταν τὸ ἔτος εἶναι ἐμβόλιμον, δὲν συμπίπτει μετὰ τῆς 11ης ἢ 12ης τῆς δευτέρας πρυτανείας· ἐν στ. 4 ὅμως μόνον *ἑνδεκάτηι* ἢ *δωδεκάτηι* δύναται νὰ συμπληρωθῇ.

Ἀλλ' ἡ ἐκ τοῦ Ἀμφιαρείου ἐπιγραφὴ διδάσκει καὶ πῶς πρέπει νὰ συμπληρωθῇ ἡ χρονολογία τοῦ ἐν C. I. A. II 169 ψηφίσματος. Ἐν αὐτῷ στ. 5 ἑξ. μετὰ βεβαιότητος συμπληροῦνται τὰ ἑξῆς:

Μεταγειτνιῶ]νος ἕκτ[ηι φθίνοντος (χάσμα ἑπτὰ γραμμάτων) κα]ὶ δ[εκάτηι τῆς πρυτανείας. Ἡ ἕκτη φθίνοντος τοῦ δευτέρου μηνὸς εἶναι ἡ 55η ἡμέρα τοῦ ἔτους· ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη πρυτανεία ἐν τῷ ἐπὶ ἄρχοντος Νικοκράτους ἐνιαυτῷ ἦρξε τοὐλάχιστον 39 ἡμέρας, εἶναι ἀδύνατον νὰ συμπληρώσωμεν *ἑβδόμηι*, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀδύνατον *ὀγδόηι κα[ὶ δ[εκάτηι*· ἡ μόνη δυνατὴ συμπλήρωσις εἶναι ἕκτηι φθίνοντος, *πέμπτηι καὶ δεκάτηι τῆς πρυτανείας*, ὡς προέτεινεν ἤδη ὁ Usener ἐν Rhein. Mus. XXXIV σ. 391 ἑξ. Συγχρόνως δ' ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ πρώτη πρυτανεία ἦρξεν οὐχὶ 39 ἀλλὰ 40 ἡμέρας.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν ἐν C. I. A. II 492 ἐπιγραφήν, παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ ἑνδεκάτη τοῦ Μαιμακτηριῶνος εἶναι ἡ 129η ἡμέρα τοῦ ἔτους· ἐὰν ἐν στ. 4 συμπληρώσωμεν, ὅπως εἶναι πιθανώτερον, *ἑνδεκάτηι τῆς πρυτανείας*, τότε ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη πρυτανεία ἦρξαν ὁμοῦ 78 ἡμέρας, δηλαδὴ ἢ 40 ἡ δευτέρα, ὡς ἡ πρώτη, καὶ 38 ἡ τρίτη — καὶ ἡ διανομὴ αὕτη εἶναι ἡ πιθανωτέρα — ἢ 39 ἡμέρας ἑκατέρα· ἡ συμπλήρωσις *δωδεκάτηι τῆς πρυτανείας* θὰ προϋπέθετεν, ὅτι μία τῶν δύο τούτων πρυτανειῶν ἦρξε 39 ἡμέρας, ἡ ἑτέρα 38.

II

Τὸν ἐκδότην τοῦ ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ τῆς Ἀρχ. Ἐφημ. σ. 151 ὑπ' ἀριθ. 2 δημοσιευθέντος ψηφίσματος διέφυγεν, ὅτι ὁ ἄρχων Εὔνικος εἶναι γνωστὸς ἤδη ἐκ τοῦ ὑπὸ Köhler (C. I. A. II, 975) ἐκδοθέντος τεμαχίου κωμικῶν διδασκαλιῶν καὶ ὅτι ὁ Homolle ὥρισεν (Bull. d. corr. hell. X σ. 6 ἑξ.) ὡς ἐνιαυτὸν τοῦ ἄρχοντος τούτου τὸ ἔτος 169/8 π. Χρ. Τὸ ὑπὸ τοῦ Κουμανούδη ἐκδοθὲν ψήφισμα εἶπεν ὁ Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσίνιος· βεβαίως ὁ αὐτὸς Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσίνιος, ὅστις καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Φιλίου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1890 σ. 125 ἑξ.) δημοσιευθέντι ἐξ Ἐλευσῖνος ψηφίσματι τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ ἄρχοντος Πέλοπος ἐν στ. 30 ἀναφέρεται πάλιν ὡς ῥήτωρ. Ἀπόδειξις καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ ἄρχων Πέλοψ, ὡς ἐνόησεν ἤδη ὁ Fougères (Bull. de corr. hel. XIII σ. 250) ἦρξε κατὰ τὰ μέσα τοῦ δευτέρου π. Χρ. αἰῶνος. Ἐκφράζω ἔτι τὴν εἰκασίαν, ὅτι ὁ δήμαρχος Ἐλευσινίων Πάμφιλος Ἄρχοντος Ἐλευσίνιος, ὑπὲρ οὗ τὸ ὑπὸ Φιλίου ἐκδοθὲν ψήφισμα ἐγένετο, εἶναι υἱὸς τοῦ Ἄρχοντος, ὅστις εἶναι γνωστὸς ὡς ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηναίων ὡσαύτως κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς ὀλίγον πρὸ τῶν μέσων τοῦ δευτέρου αἰῶνος (ἴδε Bull. de corr. hell. XIII σ. 420 ἑξ.).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Φεβρουαρίου 1891.

ADOLPH WILHELM

μόνον ΕΙΝ παραλιπὼν τὰ γράμματα ΑΙ. Εἶτα δὲ χαράξας τὴν ἑπομένην λέξιν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε χῶρον νὰ προσθέσῃ τὰ παραλειφθέντα δύο γράμματα, συνήνωσε δι' ὁριζοντίου γραμμῆς τὰς δύο πρώτας κεραίας τοῦ Ν καὶ οὕτω διὰ τοῦ αὐτοῦ γράμματος παρέστησε καὶ τὰ παραλειφθέντα». Ἡ γραμμὴ μεταξὺ τῶν δύο κεραιῶν τοῦ Ν φαίνεται ὅτι εἶναι τυχαία βλάβη τοῦ λίθου· διότι κατ' ἀρχὴν ἐντελῶς ἀπίθανον εἶναι ὅτι προσεπάθησεν ὁ χαράκτης νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα του διὰ τρόπου τόσον περιέργου.

[1] Στ. 31 συμπληρωτέον ὀγ]*δόηι καὶ τριακοστῆι*, πρὸ αὐτοῦ ἴσως *ὀγδόηι ἱσταμένου*. Εἰκάζω δέ, ὅτι τὸ δεύτερον τοῦτο ψήφισμα, τὸ γενόμενον τὴν προτεραίαν τοῦ ἐν ἀρχῇ ἀναγεγραμμένου ψηφίσματος τοῦ δήμου, εἶναι τὸ προβούλευμα τῆς βουλῆς, τὸ κατὰ νόμον προηγηθὲν ἐκείνου.

ΓΛΥΠΤΑ ΕΡΓΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(πίν. 10, 11, 12, 13).

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τῶν καλῶν εὑρημάτων τῶν ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφῶν εἶναι καὶ τὸ ἐν τοῖς πίναξιν 10 καὶ 11 ἀπεικονιζόμενον ἄγαλμα μελλεφήβου ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου. Συνέβη δὲ καὶ ἐν τούτῳ ὅ,τι ἐν πολλοῖς ἔργοις ἐν Ἐλευσῖνι εὑρεθεῖσι, ἡ μὲν κεφαλὴ αὐτοῦ δηλ. εὑρέθη κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῶν ἀνασκαφῶν (1882) ἔξω τοῦ ἀρχαιοτέρου περιβόλου μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ κατόπιν κτισθέντος (κατὰ τὴν θέσιν ἣν ἀφορίζουσιν οἱ τοῖχοι Χ′-Χ-Φ-Φ″-Α‴-Ψ″)[1] ὁ δὲ κορμὸς καὶ ἡ εἰς αὐτὸ πιθανῶς ἀνήκουσα, ἀλλὰ μὴ προσαρμόζουσα, ὡς εἰκός, ἀριστερὰ κνήμη κατὰ τὸ 1887^ον ἔτος, τῆς *πομπικῆς ὁδοῦ* ἀνασκαπτομένης[2].

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης πλὴν τῆς κεφαλῆς τὰ ἄλλα ἄκρα εἶναι ἀποκεκρουσμένα[3], ὁ δεξιὸς βραχίων ὁλόκληρος μετὰ τοῦ πήχεως καὶ τῆς χειρός, ὁ ἀριστερὸς ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτοῦ καὶ κάτω, τὸ ἀριστερὸν σκέλος ἐπίσης ὁλόκληρον, πλὴν εἰ μὴ ἡ διασωθεῖσα κνήμη τούτου ὄντως εἶναι μέρος, καὶ τὸ δεξιὸν ἀπὸ τοῦ γόνατος καὶ κάτω. Ἀλλὰ καὶ ἡ κεφαλὴ ἀλώβητος δὲν περιῆλθεν ἡμῖν· ἡ ρὶς εἶναι ἀποκεκρουσμένη ὡς καὶ τὸ ἄκρον πηγούνιον, ἐν μέρει δὲ καὶ τὰ ὦτα, βεβλαμμένη δὲ ἡ ἐπιδερμὶς τοῦ μαρμάρου ἐν ταύτῃ τε καὶ καθ᾽ ὅλον τὸν κορμὸν καὶ τοῦτο ἐλαττοῖ ἀναντιρρήτως τὴν ἄλλως λίαν εὐάρεστον ἀπὸ τῆς θέας τοῦ ἔργου ἐντύπωσιν. Φέρει δὲ αὕτη (ἡ κεφαλὴ) κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον τὰ ἴχνη puntello, ὡς κοινῶς τὸ πρᾶγμα λέγεται, καταφανῆ καὶ ἐν τῇ εἰκόνι (πίν. 10).

Δύο ἔτι ὑπάρχουσιν ἔργα *παῖδα* ἐπίσης καὶ καθ᾽ ὅμοιον τρόπον εἰκονίζοντα[4], τὸ μὲν ἐν Λονδίνῳ, οὗ μόλις ἐπ᾽ ἐσχάτων ἐδημοσιεύθη φωτοτυπικὴ εἰκὼν ἐν τοῖς ὑπὸ Brunn διὰ Bruckmann ἐκδιδομένοις Denkmäler (ἀρ. 46) τὸ δὲ ἐν τῇ Συλλογῇ Baracco ἐν Ρώμῃ, οὗ ἔχω ἐπίσης φωτογραφικὴν εἰκόνα εἰλημμένην ἐκ τοῦ ἐν Βερολίνῳ γυψίνου αὐτοῦ ἐκμαγείου καὶ τὸ ἐν τῇ τοῦ καθηγητοῦ Kekulé πραγματείᾳ (Winckelmanns Programm, 1889), τῇ περὶ τοῦ καλουμένου Idolino, δημοσιευθὲν σκαρίφημα. Καὶ τὸ μὲν ἐν Λονδίνῳ ἔργον καθ᾽ ὅλα τὰ λοιπὰ αὐτοῦ μέρη σῶον (κατὰ τὰς τοῦ κ. Wolters χειρογράφους σημειώσεις, ἃς μετὰ πάσης ἐλευθεριότητος ἐπέτρεψέ μοι νὰ καρπωθῶ, μόνον κατὰ τὸ *πηγούνιον* ὑπάρχει τις νεωτέρα συμπλήρωσις, νέος δὲ εἶναι ἐν μέρει καὶ ὁ ἀριστερὸς πούς), στερεῖται ἐπίσης τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ἀποκοπέντος ὅπως καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ ἀπὸ τῆς ρίζης· ὁ ἀριστερὸς αὐτοῦ βραχίων σῴζεται ὁλόκληρος (ἐκ πολλῶν ὅμως συγκεκολλημένος τεμαχίων) μετὰ καὶ τῆς χειρὸς δι᾽ ἐρεισματίου (puntello) ἐπὶ τοῦ γλουτοῦ ἐπερειδομένης[1]. Τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔπαθε πλείονας ὑπὸ τοῦ χρόνου βλάβας· ἀπέβαλε δηλ. οὐ μόνον τὸν ἀριστερὸν βραχίονα σχεδὸν ὁλόκληρον (σῴζεται καὶ τούτου ἴσον περίπου μέρος ὅσον καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ, ἀλλ᾽ ὄχι καθ᾽ ὅλον τὸ πάχος του, σῴζεται δὲ καὶ τοῦ ἐρεισματίου λείψανον κατὰ τὸν γλουτὸν εἰς ὃ ἡ χεὶρ ἐστηρίζετο) ἀλλὰ καὶ τὸ ἀριστερὸν σκέλος καὶ τοῦ δεξιοῦ τὸ ἀπὸ τοῦ γόνατος καὶ κάτω, ἀποκεκρουσμένη δὲ εἶναι καὶ ἡ ρὶς αὐτοῦ καὶ μικράς τινας βλάβας ἔπαθε καὶ αὐτὸς ὁ κορμὸς κατὰ τὸν δεξιὸν μάλιστα μαστόν. Σῴζει ὅμως τοῦτο τὸν δεξιὸν βραχίονα ὁλόκληρον μέχρι τῆς ρίζης τῆς

[1] Παράβ. διάγραμμα Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1887^ου.

[2] Παράβ. Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1887^ου καὶ τὴν ἐκεῖ σημείωσιν 1.

[3] Αἱ φωτοτυπικαὶ εἰκόνες εἶναι ἐπιεικῶς καλαί· ἀλλ᾽ ἡ ἵδρυσις τοῦ ἀγάλματος ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ του βάθρου φαίνεται οὖσα μὴ ὀρθὴ καὶ ἐντεῦθεν ἐν τῇ ἑτέρᾳ αὐτῶν (πίν, 11) φαίνεται οἱονεὶ κλίνον πρὸς τὰ ἐμπρός.

[4] Παράβ. Griechische Marmorstudien, σελ. 83 ἀριθ. 164, ἔνθα ἐπὶ λέξει φέρονται τάδε ἀναγεγραμμένα. «Jünglingsstatue aus Eleusis. Δελτίον, 1888 s. 177, 2. Bemerkung von Dr Wolters: Replik des Polykletischen sich den Kranz aufsetzenden Siegers: Siehe Brunn. Denkmäler, 46; vergl. Kekulé, Idolino Taf. IV, 2-3». Παράβαλε παρένθετ. πίνακα ἀριθ. 5 καὶ 6.

[1] Φαίνεται οὖσα καὶ αὐτὴ (ἡ χεὶρ) ἐκ τοῦ αὐτοῦ μαρμάρου πεποιημένη, ἀλλ᾽ ἂν εἶναι καὶ ὄντως ἀρχαία εἶναι ἀμφίβολον, καθ᾽ ἃς ἔχω φιλικὰς πληροφορίας.



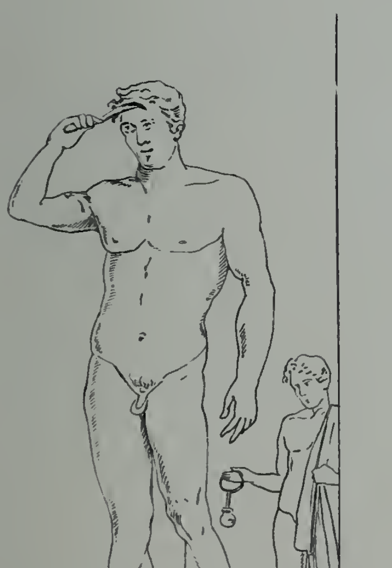
1



2



3



4



5



6

χειρός, ἥτις, ἂν καὶ αὕτη ἐσῴζετο, θὰ ἦτο δυνατὸν ἴσως ἀσφαλῶς ἐκ τῶν δύο τούτων συμπληρούντων ἄλληλα ν᾽ ἀναπλάσωμεν διὰ τῆς φαντασίας τὸ ἓν ἐκεῖνο, οὗ καὶ ταῦτα εἶναι ἀντίγραφα καὶ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον ἐλευθερωτέρα μίμησις.

Περὶ τοῦ Λονδινείου ἔργου ἔχει γίνει πρὸ πολλοῦ λόγος ὑπὸ τοῦ Petersen μάλιστα[1] πρὸς τὴν τοῦ Friederichs γνώμην ἀντιστρατευσαμένου καὶ προσπαθήσαντος ν᾽ ἀποδείξῃ ἐν αὐτῷ μᾶλλον τὸν Δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου· «Εἰκονίζει δὲ τὸ ἄγαλμα τοῦτο» λέγει ὁ Petersen «γυμνὸν ἔφηβον νεανικώτερον καὶ ἁβρότερον τοῦ ἀθλητοῦ ἐκείνου» (τοῦ εἰκονιζομένου διὰ τοῦ τῆς Νεαπόλεως ἀγάλματος δηλ., ὃ ὁ Friederichs ὡς τὸν Δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου ἀπέδειξε) «ἀλλ᾽ ἱκανῶς ρωμαλέον διὰ viriliter puerum, διὰ τὴν παλαίστραν καὶ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους, ἐνῷ τὸ δεξιὸν ψαύει διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ἔδαφος ἐν τῇ ἀβιάστῳ καὶ ὅλως φυσικῇ ἐκείνῃ ἀδρανείᾳ τῇ ὄχι ἀσυνήθει ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἔργοις· ὁ δεξιὸς βραχίων ἐξέλιπεν ὅλως, ἀλλ᾽ ὁ κατ᾽ αὐτὸν ὦμος ὑψωμένος ὅπως εἶναι, ἡ ὅλη στάσις καὶ πρὸς τούτοις ἡ κεφαλὴ μικρόν τι πρὸς τὰ δεξιὰ κεκλιμένη οὐδεμίαν καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἠρείδετο ἐπὶ δόρατος ἢ ἐπὶ κοντοῦ, ὅπερ ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐκράτει εἰς ὕψος περίπου τῆς κορυφῆς τοῦ κρανίου· ὁ ἀριστερὸς βραχίων ἦν καθειμένος ἀδρανής, ὥστε καὶ ἐν τοῖς βραχίοσι ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ ἀντίθεσις ἠρεμίας καὶ ἐντάσεως καὶ μόνον ἡ θέσις ἀντηλλάχθη». Ἐξαίρων δὲ κατωτέρω τὸ ἔργον ὁ Petersen διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ ἐν τῷ συνόλῳ μορφήν, τὸ θαυμασίως ἀκριβὲς περίγραμμα καὶ τὰς λαμπράς του ἀναλογίας παρατηρεῖ ἰδίως ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κρανίου της πρὸς τὴν τοῦ καλουμένου Θησέως τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος μάλιστα προσομοιάζει.

Περὶ τοῦ ἔργου τῆς Συλλογῆς τοῦ Baracco ἔκαμε λόγον τὸ πρῶτον ὁ Helbig[2] καὶ ὑπολαβὼν ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος ἐκράτει τῇ ὑψωμένῃ δεξιᾷ ληκύθιον, ἐξ οὗ ἔχεεν ἔλαιον εἰς τὴν ἀριστεράν, ὅτι ἔπραττε δηλ. ὅ,τι ὁ ἀθλητὴς τοῦ Μονάχου, ἀπέδωκε τὸ ἔργον εἰς τὸν Μύρωνα καὶ συνεπέρανεν ὅτι τὸ εὕρημα ἦν πολύτιμον ἅτε συμπληροῦν κατ᾽ αὐτὸν

[1] Archæol. Zeitung, 1863, σελ. 131-132.
[2] Παράβ. Bullettino dell'Instituto, 1885, σελ. 76.

χάσμα τι ἐνυπάρχον ἐν τῇ λαμπρᾷ περὶ τοῦ εἰρημένου ἀθλητοῦ πραγματείᾳ τοῦ Brunn[1], καθόσον δηλ. τοῦτο μάλιστα ἐδείκνυε πολλὴν τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν δισκοβόλον Lancelloti ἔν τε τῷ σχηματισμῷ τοῦ προσώπου καὶ ἐν τῇ διαπλάσει τῶν γυμνῶν μερῶν τοῦ σώματος.

Καὶ ὅτι μὲν τὸ ἔργον, οὗ νῦν σὺν τῷ Ἐλευσινιακῷ τρία ἔχομεν ἀντίγραφα δὲν εἰκόνιζε παῖδα *προαλειφόμενον*, ἤτοι τῇ δεξιᾷ ἔλαιον εἰς τὴν ἀριστερὰν χέοντα, φανερὸν ἐκ τοῦ ἐν Λονδίνῳ μάλιστα ἀντιγράφου· ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἀντίγραφον μαρτυρεῖ σαφῶς, ὡς ἤδη ἐρρήθη, ὅτι ἡ ἀριστερά του χεὶρ καθ᾽ ὅμοιον τρόπον ἐπὶ τὸν γλουτὸν ἐστηρίζετο καὶ μόνον περὶ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἀντιγράφου ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ἀφοῦ κατὰ τὸν ἀριστερὸν γλουτόν, σωζόμενον κατὰ τὸ πλεῖστον, οὐδαμοῦ παρατηροῦνται ἴχνη ἐρεισματίου· ἀλλὰ καὶ τούτου τὸ σωζόμενον μέρος τοῦ βραχίονος μαρτυρεῖ ἱκανῶς σαφῶς ὅτι ἐπίσης ἦν καθειμένος καθέτως πρὸς τὰ κάτω, εἰ καὶ ἡ χεὶρ ἴσως ἀλλοῦ που ἢ εἰς τὸν γλουτὸν δι᾽ ἐρεισματίου ἐστηρίζετο. Περὶ παιδὸς λοιπὸν ἀθλητοῦ *προαλειφομένου εἰς τὸν ἀγῶνα* δὲν πρόκειται, ταύτην δὲ τὴν γνώμην ὑποστηρίζει ἀκόμη καὶ αὐτὴ τῆς κεφαλῆς ἡ πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ *δεξιὰ* κλίσις, ἐνῷ ὁ ἀθλητὴς τοῦ Μονάχου στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ *ἀριστερὰ* παρακολουθῶν οὕτω, ὡς εἰκός, διὰ τοῦ βλέμματος τὴν εἰς τὴν ἀριστερὰν χύσιν τοῦ ἐλαίου. Ἀλλὰ τί τότε εἰκόνιζε τὸ ἔργον, οὗ τρία ἔχομεν ἀντίγραφα μαρτυροῦντα ὅτι οὔτε τυχαῖον οὔτε τυχαίου τινὸς τεχνίτου ἦν πόνημα;

Ὅτε τὸ πρῶτον συμπληρωθέντος τοῦ ἀγάλματος καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς ἀνηκούσης καὶ προσαρμοζούσης αὐτῷ κεφαλῆς ἤρχισα νὰ σκέπτωμαι περὶ τοῦ πράγματος ὁμολογῶ ὅτι εἰς ἀπορίαν ἐγενόμην μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσω τὰ τῶν χειρῶν καὶ τὰ κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον λείψανα τοῦ ἐρεισματίου ἐκείνου. Ὅτι ἠδύνατο νὰ ἦναι καὶ ἀθλητοῦ εἰκὼν μοὶ ἐπῆλθε κατὰ νοῦν, ἀλλὰ καὶ πῶς οὗτος εἰκονίζετο δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω σαφῶς ὅτε κατ᾽ εὐτυχῆ συγκαιρίαν ἔπεσεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸ ὑπὸ Mau ἐν ταῖς R. Mittheilungen (1888, σελ. 199) δημοσιευθὲν ἁπλοῦν σχεδίασμα

[1] Παράβ. Annali dell'Instituto, 1879, σελ. 201-222.

τοιχογραφίας ἐκ Πομπηίας, ἧς ἔχει ἐπίσης πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων σκαρίφημα (παρένθ. πίν. ἀρ. 4).[1] Ἡ ὁμοιότης τῆς εἰκόνος πρὸς τὸ ἡμέτερον ἄγαλμα ὡς πρὸς τὴν *ὅλην στάσιν* μ' ἐξέπληξε καὶ ἡ ἔννοια ὅτι ἠδύνατο καὶ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον καθ' ὅμοιόν τινα τρόπον ἀποξυόμενον νὰ εἰκόνιζε μοὶ ἐπῆλθεν αὐτόματος εἰς τὸν νοῦν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν εὕρισκόν τινας δυσκολίας εἰς σαφῆ ἀντίληψιν τῆς θέσεως τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ ἔμεινα ἀναποφάσιστος ὅτε ἡ ἄνω παρατεθεῖσα (σελ. 207, σημ. 4) σημείωσις τοῦ κ. Wolters, ἐξ ἧς καὶ τὸ πρῶτον ἐγὼ ἐμάνθανον τὴν ὕπαρξιν τῶν δύο ἐκείνων ὁμοίων ἔργων, μ' ἐνέβαλεν, ὡς εἰκός, εἰς νέους δισταγμούς. Ἔργον τοῦ Πολυκλείτου ἢ τῶν διασήμων μαθητῶν τού τινος ἀθλητὴν παῖδα εἰκονίζοντα τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιθέτοντα δὲν παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀρχαῖοι, ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν βεβαίως θέλων ν' ἀποτυπώσῃ ὁ Ἀργεῖος τεχνίτης (καὶ ἴσως πρὸ αὐτοῦ ἤδη αὐτὸς ὁ Φειδίας[1]) εἶχε ποιήσει τὸν *Διαδούμενον*· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀμφότεροι οὗτοι οἱ λόγοι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ ν' ἀναιρέσωσιν αὐτὰ τὰ πράγματα, ἂν ὄντως οὕτως εἶχον, ὡς κοινῶς ἐπιστεύοντο. Ἀλλ' εἰκονίζουν ἆρά γε ὄντως τὰ ἐν λόγῳ ἔργα ἀθλητὴν παῖδα στέφοντα ἑαυτὸν τῷ στεφάνῳ τῆς νίκης; Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι μόνον τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἀντίγραφον ἠδύνατο ἴσως νὰ μᾶς λύσῃ τὴν ἀπορίαν, τούτου δὲ ἐγὼ οὐδὲ φωτογραφικὸν ἀπείκασμα[2] εἶχον τότε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτε αἱ ἀμφιβολίαι ἐγένοντο ἐν τῷ νῷ μου. Ἔγραψα λοιπὸν εἰς τὸν καλὸν κἀγαθὸν φίλον Sauer ἐν Ῥώμῃ διατρίβοντα παρακαλῶν αὐτὸν νὰ μοὶ ἀποστείλῃ εἰ δυνατὸν φωτογραφικὴν εἰκόνα τοῦ ἔργου καὶ συνάμα νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸ ἐν παραβολῇ πρὸς φωτογραφικὸν ἀπείκασμα τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου καὶ νὰ μοὶ γράψῃ ἰδίως, ἂν καὶ ἐν τούτῳ διεκρίνοντο κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον ἴχνη ὁμοίου τινὸς ἐρεισματίου. Τὴν φιλόφρονα καὶ ἐννοίας μεστὴν ἀπόκρισίν του παρατίθημι ὧδε ἐν μεταφράσει ὁλόκληρον. «Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος θέσει puntello οὔτε ὑπάρχει, οὔτε ὑπῆρξέ ποτε· ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἡ κόμη δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐπεξειργασμένη· σῶμά τι

[1] Παράβ. C. Robert, Archaelogische Mærchen, σελ. 109.

[2] Ταύτην μοὶ ἐπρομήθευσε βραδύτερον ὁ κ. Wolters, ἐφ' ᾧ ἐκφράζω αὐτῷ καὶ δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μου.

τῇ κεφαλῇ ἐγγύτατα προσκείμενον ἐκώλυε τὴν ἐλευθέραν τῆς σμίλης κίνησιν. Ἡ στάσις λοιπὸν (Situation) δύναται νὰ ᾖ ἡ αὐτή, οἵα καὶ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου. Πάντως ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν αὐτὴ ἡ χείρ[1], ἧς ἡ ῥίζα σῴζεται, νὰ ἐξικνεῖτο μέχρις ἐκείνου τοῦ σημείου· προσκεκλιμένη αὕτη (ἡ χεὶρ) πρὸς τὸν πῆχυν (αἱ πτυχαὶ τοῦ δέρματος εἶναι σφόδρα δεδηλωμέναι) προὐχώρει πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸν δεξιὸν κρόταφον ἀντιπαρερχομένη. Ταύτην δ' ἔχουσα τὴν θέσιν ἐλαφρόν τι ἠδύνατο νὰ κρατῇ ἀντικείμενον, ὅπερ ἐπὶ τοσοῦτον ἐπλησίαζεν ὄπισθεν αὐτῆς τὴν κεφαλήν, ὥστε καθίστα ἀδύνατον τὴν ἐντελῆ ἐπεξεργασίαν τῆς κόμης κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος. Ὁ νοῦς μου ἀνέτρεξε εἰς τὴν στλεγγίδα τοῦ ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου τοῦ Πρίκωνος[2] (Ich musste an die Strigel des Grabmales des Prikon denken). Ἐθν. Μουσεῖον ἀριθ. 145. Ὁ δεξιὸς ὦμος εἶναι ἧττον ὑψωμένος, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ κεφαλὴ μᾶλλον κεκλιμένη ἢ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ· ὁ ἀριστερὸς βραχίων ἦν, ὡς τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ σωθέντα λείψανα ἐρεισματίου (puntello) κατὰ τὸν γλουτόν, εἰς ὃ ἡ χεὶρ ἐστηρίζετο, καθειμένος πρὸς τὰ κάτω· ἡ ἔννοια λοιπὸν ὅτι πρόκειται περὶ ἐγχύσεως ἐλαίου εἰς ταύτην (τὴν ἀριστερὰν χεῖρα) εἶναι ἀδύνατος. Σημειώσεως ἀξία εἶναι καὶ ἡ βαθεῖα κοιλότης ἐν τῷ δεξιῷ γλουτῷ· οἱ μῦς ἦσαν λοιπὸν οὐχὶ ἀδρανεῖς, ἀλλὰ τεταμένοι. Ἡ διάπλασις καθόλου (Formgebung) εἶναι αὐστηροτέρα, ἀρχαϊκωτέρα ἢ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ, ὅπερ φαίνεταί μοι ὂν ἐλευθερωτέρα ἀπομίμησις (freiere Variante) τοῦ αὐτοῦ τύπου. Ὕψος ἀκριβῶς 1,00 Γ. Μ. Φωτογραφικὴν αὐτοῦ εἰκόνα δὲν δύναμαι ἀτυχῶς νὰ πέμψω ὑμῖν . . . ». Καὶ ὁ Sauer λοιπὸν ἀπροκατάληπτος ἐξετάσας τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν αὐτὴν ἦλθεν ἔννοιαν, ὅτι δηλ. δυνατὸν ἦτο ὁ παῖς στλεγγίδα νὰ ἐκράτει τῇ δεξιᾷ καὶ ταύτην ἐξήνεγκεν, ὡς εἰκός, μετὰ πάσης ἐπιφυλάξεως, διότι τὸ πρᾶγμα δὲν ἀποδεικνύεται, ὡς ὁ ἴδιος κατόπιν μοὶ ἔγραψε ἐν ἐπιστολικῷ δελταρίῳ συντόμως εἰς δευτέραν ἀποκρινό-

[1] Κατὰ τὸ θραῦσμα λείψανον λείας ἐπιφανείας· ἡ χεὶρ ἦτο λοιπὸν πρόσθετος (σημ. Sauer).

[2] Ὁ Πρίκων κρατεῖ τὴν στλεγγίδα τῇ δεξιᾷ ὑψωμένῃ κατὰ τὸν ἀγκῶνα μόνον πολὺ μακρὰν κατ' ἀκολουθίαν τοῦ μετώπου καὶ ἁπλῶς ὡς σύμβολον ἀναμφιβόλως τῆς ἐν τῇ παλαίστρᾳ εἰσαγωγῆς καὶ εὐδοκιμήσεως του. Τῇ ἀριστερᾷ κρατεῖ ληκύθιον. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα δύο ἢ τρία ἐν τῷ ἐθνικῷ Μουσείῳ νεκρικὰ μνημεῖα ἐν οἷς οἱ κρατοῦντες κατὰ διαφόρους κρατοῦσι θέσεις τὴν στλεγγίδα.

μενος ἐπιστολήν μου. Καὶ ἀληθῶς, ὡς περιεσώθησαν ἡμῖν τὰ ἐν λόγῳ ἔργα, τὸ πρᾶγμα, ἂν μὴ ἀδύνατον, δύσκολον πάντως εἶναι νἀποδειχθῇ. Ἂν, ὡς καὶ ἀρχόμενος τοῦ λόγου εἶπον, τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργου ἐσῴζετο καὶ ἡ χεὶρ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ὁλόκληρος, ἴσως, ἀλλὰ καὶ τότε ἴσως μόνον (πλὴν ἐὰν καὶ τῆς στλεγγίδος μέρος ἐσῴζετο) θὰ ἠδύνατο πᾶσα νὰ ἐκλίπῃ ἀμφιβολία. Καὶ ὅμως, καὶ οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐγὼ δὲν δύναμαι ἢ χάριτας νὰ ὁμολογήσω καὶ ἐνταῦθα τῷ Sauer, διότι διὰ τῆς ἀνεξαρτήτως τῶν ἐμῶν σκέψεων *εἰκασίας του* περὶ τῆς στλεγγίδος καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ παρατηρήσεων διστάζοντα μὲ ἐστήριξεν εἰς τὴν πρώτην μου ἐκείνην γνώμην, ἥτις, καίπερ, ὡς ἐρρήθη, δυσκόλως, τό γε νῦν ἔχον, ὑπὸ τῶν πραγμάτων κυρουμένη, φαίνεταί μοι οὐδὲν ἧττον μετὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβεστέραν τοῦ θέματος ἐξέτασιν, ἐν ᾧ γράφω[1] τόπῳ, ὄχι ἀβάσιμος, οὐδὲ τῆς ἄλλης τῆς μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον κρατούσης ὑποθέσεως ἀπιθανωτέρα, πάντως δὲ ἀξία ἀναγραφῆς ἐνταῦθα καὶ περαιτέρω συζητήσεως, ἀφοῦ ἀποδεκτὴ γενομένη θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ μᾶς φέρῃ εἰς ὄχι εὐκαταφρόνητα συμπεράσματα.

Καὶ τῷ ὄντι, ὅσον ἐγὼ οἶδα, πρῶτος ἐξενεγκὼν τὴν γνώμην ὅτι τὰ δύο ἐκεῖνα τὰ μέχρι τότε γνωστὰ ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ τύπου, τὸ ἐν Λονδίνῳ καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, εἰκόνιζον νεανίσκους ἀθλητὰς στέφοντας ἑαυτοὺς τῷ στεφάνῳ τῆς νίκης εἶναι ὁ κ. Winnefeld[2], ὅστις θέλων νὰ καταστήσῃ σαφεστέραν τὴν ἣν εἶχεν ἀντίληψιν τοῦ πράγματος προσέθηκεν ὅτι τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἔργων δύναταί τις νὰ ποιήσῃ διὰ τῆς φαντασίας του κατὰ τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Museo Pio Clementino τὸ ὑπὸ Visconti ἐκδοθέν[3]. Ἀλλ' οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἔργα τὰ εἰκονίζοντα ἀθλητὰς τὸν στέφανον ἐπιτιθεμένους[4] (ὧν παραθέτομεν ὧδε σκαριφήματα, παρένθ. πίν. ἀρ. 1, 2, 3) μαρτυροῦσι σαφῶς ὅτι πολὺ ἁπλούστερον καὶ φυσικώτερον ἠδύνατο, ἂν ἤθελεν ὄντως ὁ τεχνίτης ταύτην νὰ ἀποτυπώσῃ τὴν ἔννοιαν, νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του· ὁ στέφανον ἐπιτιθέμενος ἀδύνατον νὰ εἶχεν, ὅπως εἶχον ἀναμφιβόλως τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔργα, τὴν χεῖρα πρὸς τὸν πῆχυν προσκλίνουσαν καὶ θέσιν ἔχουσαν, οἵαν ἡ χεὶρ τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργου, ἣν τόσον εὐστόχως ἀνωτέρω περιέγραψεν ὁ Sauer (θὰ εἶχε δ' ἀναμφιβόλως τὴν αὐτὴν θέσιν ἡ χεὶρ καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ὅπως εἰς τὸ ἐρεισμάτιον στηριχθῇ ὀλίγον τι ὑψηλότερον θὰ ἔκειτο καὶ ἐντεῦθεν καὶ ὁ ὦμος μᾶλλον ὑψωμένος ἐν τούτῳ εἶναι) τὸν ἰδίως βραχίονα ἐστραμμένον, ὡς ταῦτα ἔχουσιν αὐτόν, καὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω νεύουσαν[1].

Περὶ ἀθλητοῦ λοιπὸν παιδὸς στέφοντος ἑαυτὸν τῷ στεφάνῳ τῆς νίκης δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προὔκειτο κατὰ τὴν γνώμην μου[2], περὶ *προαλειφομένου* οὐδὲ

[1] Ὅπως ἀσφαλέστερον κρίνῃ τις περὶ τοῦ πράγματος ἀναγκαῖον θὰ ἦτο γύψινον ἔκμαγμα τοῦ Ἐλευσινιακοῦ μάλιστα ἀγάλματος νὰ συνεπληροῦτο κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ὑπὸ ἱκανοῦ γλύπτου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι εὔκολον παρ' ἡμῖν. Ἀλλὰ καὶ ἁπλῆν ἀκόμη εἰκόνα *συμπεπληρωμένην* κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν τοῦ ἔργου τοῦ Ἐλευσινιακοῦ δὲν ἠδυνήθημεν καίπερ θελήσαντες νὰ παράσχωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Ἐφημερίδος, τοῦ κ. Gilliéron ἀποδεχομένου μὲν τὸ πρᾶγμα ὡς ὀρθόν, μὴ εὐκαιρήσαντος ὅμως εἰς ἐκπόνησιν τῆς εἰκόνος.

[2] Hypnos σελ. 30-31 καὶ σελ. 31, σημ. 1.

[3] Museo Pio Clementino, πίν. XXXVI, σελ. 224. Παρένθ. πίν. ἀρ. 3.

[4] Παράβ. Archæol. Zeitung 1861, πίν. 153. Bulletin de Cor. Hellén. 1881, πίν. 3. Gazette Archéol. 1885, πίν. 29, σελ. 234. Φαίνεται δὲ ὅτι καθ' ὅμοιόν τινα τρόπον εἰκονίζεται ἐν νεκρικῷ ἀναγλύφῳ ἐκ Πειραιῶς ἐν Νικαίᾳ νῦν εὑρισκομένῳ καί τις Πλῶτις πολλὰ καμὼν ἐν γυμνασίοισι φιλάθλοις κτλ. C. I. A. III, 2, 1344. Arch. Zeitung. 1874, σελ. 148. Πάσας ταύτας τὰς παραπομπὰς ὀφείλω εἰς τὸν κ. Wolters.

[1] Τὸ ὅτι οὐχὶ στεφάνου (οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ ᾖ καὶ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις μετάλλινος), ἀλλ' οὔτε ἐνδείξεώς τινος οἱασδήποτε ἴχνη ὅτι περὶ ἐπιθέσεως στεφάνου προὔκειτο, δὲν φέρουσιν οὔτε τὸ Ἐλευσινιακὸν οὔτε τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργον δὲν εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἀποχρῶν λόγος εἰς ἀπόρριψιν τῆς ἀνωτέρω ὑποθέσεως καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐμνημόνευσα αὐτοῦ· *προληπτικῶς* ἠδύναντο οἱ ταῦτα ποιήσαντες νὰ ἐπεξεργασθῶσιν οὕτως τὴν κόμην (ἐν τῷ Ἑρμῇ τοῦ Πραξιτέλους καὶ τῷ ἀθλητῇ τοῦ Μονάχου παρατηρεῖται τοιαύτη τις αὐλακοειδὴς ἐντομὴ πρὸς ἔνθεσιν στεφάνου, ὡς πιστεύεται, Kekulé, der Kopf des Prax. Hermes. σελ. 12) ἀλλ' ἠδύναντο καὶ νἀμελήσωσιν ἴσως τοῦ πράγματος. Ἂν δὲ τὸ Λονδίνειον ἄγαλμα ἔχον τοιαύτην τινα κατὰ τὰ ὦτα μόνον καὶ ὄχι δι' ὅλου τοῦ κρανίου αὐλακοειδῆ ἐντομὴν τῆς κόμης (κατὰ τὴν τοῦ κ. Wolters σημείωσιν, ἣν φαίνεταί πως κυροῦσα καὶ ἡ εἰκών, εἰ καὶ τὸ πρᾶγμα σαφῶς ἐν ταύτῃ δὲν διακρίνεται) πρὸς τοιοῦτόν τινα σκοπὸν τὴν εἶχε, ἀμφιβάλλω. Ἀλλὰ καὶ ἂν οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, πάλιν δὲν εἶναι ἱκανὸν νἀναιρέσῃ τἀνωτέρω κατὰ τὴν κρίσιν μου. Ὅτι δὲ αἱ παρατηρούμεναι ἐν τῇ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου κεφαλῇ κατὰ τὸ κατ' ἰνίον ὀστοῦν μεταξὺ τούτου καὶ τῆς κορυφῆς τοῦ αὐχένος αὐλακοειδεῖς ἐντομαὶ πρὸς τοιοῦτόν τινα δὲν ἐγένοντο σκοπόν, περιττὸν καὶ νὰ τὸ εἴπω.

[2] Τὴν ἔνστασιν, ἣν ἴσως θὰ ἤθελέ τις νὰ μοὶ ἀντιτάξῃ, ὅτι εἰκονίζοντο οἱ ἀθληταὶ οὗτοι παῖδες κρατοῦντες ἁπλῶς στέφανον ἢ καὶ ταινίαν τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἁπλῆς ἐπιδείξεως χάριν ὑπολαμβάνω ὄχι σπουδαίαν καὶ κατ' ἀκολουθίαν μὴ ἀξίαν ἀναιρέσεως. Λόγον ποιούμενος ὁ κ. Treu (Jahrb. d. D. Instit. 1889, Anzeiger σελ. 57) περὶ τοῦ Idolino, τοῦ λεγομένου Δορυφόρου τῆς Δρέσδης καὶ τοῦ ἐν Λονδίνῳ ἔργου ἄλλως πως ἐννοεῖ βεβαίως τὸ πρᾶγμα λέγων «Dieselben seien nach Analogie der verwandten Baraccoschen Statue eines sich bekränzenden Jünglings vielleicht so zu ergänzen, dass

λόγος δύναται νὰ γίνῃ καθὼς καὶ περὶ δορυφόρου διὰ τὰ δύο τοὐλάχιστον, διὰ τὸ Ἐλευσινιακὸν καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, ἔργα, θεὸν δέ τινα ἢ δαίμονα (Ὕπνον λ. χ.) δὲν φαίνεται νὰ εἰκόνιζον ταῦτα καὶ κατ᾽ ἀκολουθίαν καὶ τὸ χαλκοῦν πρωτότυπον, οὗ εἶναι ἀντίγραφα[1]. Οὐδὲν λοιπὸν τὸ κωλῦον νὰ δεχθῶμεν ὅτι εἰκόνιζον ἀθλητὴν παῖδα τὸ ἐκ τῆς παλαίστρας εὔπλαστον αὐτοῦ σῶμα ἐπιδεικνύμενον καὶ δὴ καὶ τὸν ἐκ ταύτης κονιορτὸν καὶ ἱδρῶτα ἀπὸ τοῦ μετώπου *ἑτοιμαζόμενον νἀποξύσῃ* διὰ τῆς στλεγγίδος, ἣν ἐκράτει τῇ δεξιᾷ ὑψωμένῃ τῆς κεφαλῆς πλησιέστατα.

Καὶ ὁ ἀναγνώστης, τῶν ἀνωτέρω γραμμῶν μὴ λησμονῶν καὶ τὴν κρατοῦσαν περὶ τῶν δύο ἐκείνων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἔργων γνώμην μαντεύει ἀναμφιβόλως διατί χωρὶς νὰ δύνωμαι καὶ νὰ τὸ ἀποδείξω, πιστεύω ἐντούτοις ὅτι *παῖς ἀποξυόμενος* ἤ, ὅπερ τὸ αὐτό, *ἑτοιμαζόμενος νἀποξύσῃ* ἀπὸ τοῦ μετώπου τὸν κονιορτὸν καὶ τὸν ἱδρῶτα διὰ τῆς στλεγγίδος, εἰκονίζετο δι᾽ αὐτῶν, ὃν βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῆς Πομπηϊανῆς τοιχογραφίας εὐκόλως δυνάμεθα νἀναπλάσωμεν διὰ τῆς φαντασίας. Καὶ τῷ ὄντι ἡ κρατοῦσα περὶ αὐτῶν γνώμη εἶναι ὅτι καὶ ταῦτα, ἤ, ὀρθότερον εἰπεῖν, τὸ πρωτότυπον αὐτῶν ἦν ἔργον τῆς Πελοποννησιακῆς Σχολῆς τῆς κατὰ Πολύκλειτον καὶ ἴσως αὐτοῦ τούτου πόνημα[2], ἡ δὲ γνώμη αὕτη φαίνεται καὶ εἰς ἐμὲ λίαν βάσιμος, καθόσον τοὐλάχιστον δύναμαι νὰ κρίνω ἐκ τῶν εἰκόνων. Ἀμφότερα τὰ ἔργα ἐκεῖνα, τό τε ἐν Λονδίνῳ καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, συγκρινόμενα πρὸς τὸν *Δορυφόρον* καὶ τὸν *Διαδούμενον* δεικνύουσιν ἐν τῇ καθόλου διαπλάσει τοῦ σώματος πολλὴν τὴν ὁμοιότητα καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κεφαλὴ ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν τοῦ κρανίου μάλιστα πρὸς τὰ Πολυκλείτεια ἔργα φαίνεται ἔχουσα ὁμοιότητα, ἡ δὲ τῆς κόμης διάταξις ἔμπροσθεν ἔχει τὸ τριγωνοειδὲς ἐκεῖνο σχῆμα τὸ προσιδιάζον ἐπίσης κατὰ τὴν κρίσιν ἀνδρῶν εἰδημόνων[1] εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πολυκλείτου καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ. Περὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν μακρὸς λόγος εἶναι περιττὸς ἐνταῦθα. Τὸ Λονδίνειον ἀντίγραφον ἔχει τί τὸ ξηρὸν ἐν τῇ ἐργασίᾳ καίπερ ἴσως ἐν νεωτέροις ποιηθὲν χρόνοις ἢ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, οὗ ἡ διασκευὴ τῆς κόμης ἀρχαϊκωτέρα τις φαίνεται οὖσα καὶ τὸ χαλκοῦν πρωτότυπον μάλιστα ἀπομιμουμένη. Ἐὰν δὲ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον ἁδρότερον καὶ λεπτότερον εἶναι περὶ τὴν διάπλασιν τοῦ ὅλου σώματος[2] καὶ ἐὰν τινες εὑρίσκουσιν ἐν αὐτῷ ὁμοιότητας ἐν τῇ ἐκφράσει καὶ ἰδίως τῷ βλέμματι πρὸς τὰ ἀττικὰ ἀνάγλυφα τοῦ $Δ^{ου}$ π. Χ. αἰῶνος οὐδὲν τὸ παράδοξον·

sie in der gesenkten Hand den Siegeskranz oder die Siegerbinde hielten, auf welche sie hinabblickten» καὶ μόνον ἴσως διέλαθεν αὐτὸν ὅτι τὸ ἐν Λονδίνῳ ἔργον δὲν εἶχε τὴν δεξιὰν (περὶ δὲ ταύτης καὶ μόνης ἀναμφιβόλως πρόκειται) gesenkt. Λόγον δὲ ποιούμενος ὁ κ. Kekulé περὶ τῶν δύο μόνον ἔργων τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco καὶ τοῦ ἐν Λονδίνῳ (Idolino σελ. 13) καὶ γράφων ὅτι «Zu den Umbildungen oder Fortbildungen gehört der Knabe, der, *wie man vermutet*, einen Kranz in der rechten Hand hielt» καὶ κατωτέρω (σελ. 14) «Ich bin nicht ganz sicher, ob der Kranz in der rechten Hand völlig ausreicht, um die Gesamthaltung zu erklären» ὑποθέτω ὅτι ἐν νῷ εἶχε πάντοτε ὅτι πρόκειται περὶ παιδὸς στέφοντος ἑαυτόν, ἤτοι κρατοῦντος τῇ ὑψωμένῃ δεξιᾷ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τὸν στέφανον καὶ ἐπιθέτοντος αὐτὸν ἐπ᾽ αὐτῆς. Ἀλλ᾽ ὡς καὶ ἐν τῷ κειμένῳ λέγεται ἡ θέσις τῆς ὑψωμένης δεξιᾶς καὶ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου καὶ τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἀδύνατον νὰ ἦτο τοιαύτη, πρὸς τὴν τούτων δὲ ὁμοία θὰ ἦτο ἀναμφιβόλως ἡ θέσις τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ ἐν Λονδίνῳ ἔργου.

[1] Παράβ. Winnefeld ἔ. ἀ. Treu ἔ. ἀ. Wolters ἔ. ἀ. κτλ.

[2] Παράβ. Winnefeld ἔ. ἀ. Treu ἔ. ἀ. Wolters ἔ. ἀ. Ὁ Helbig (ἔ.ἀ.) εἶχεν ἐκλάβει ἀληθῶς τὸ ἔργον τῆς Συλλογῆς Baraceo κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισίν του ὡς Μυρώνειον, ἀλλ᾽ ἂν ἐμμένῃ καὶ νῦν εἰς τὴν πρώτην του ἐκείνην ἐντύπωσιν ἢ μετέβαλε γνώμην ἀγνοῶ. Μόνος λοιπὸν κυρίως ὁ καθηγητὴς κ. Kekulé, ὅσον οἶδα, εἶναι τῆς γνώμης ὅτι καὶ τούτων τὸ πρωτότυπον Μυρώνειον ἦν μᾶλλον ἔργον ὑπὸ μεταγενεστέρου τεχνίτου, θέλοντος νὰ καταστήσῃ αὐτὸ διὰ τῆς χρήσεως τῆς Πολυκλειτείου τῶν σκελῶν θέσεως λεπτότερον καὶ χαριέστερον, τροποποιηθὲν (Idolino, σελ. 14). Ἡ θέσις τῶν βραχιόνων, λέγει ὁ σοφὸς καθηγητής, τοῦ ἑτέρου κεκινημένου, τοῦ δὲ ἑτέρου ἠρεμοῦντος, δὲν εἶναι εἰς ἁρμονίαν πρὸς τὴν θέσιν τῶν ποδῶν, θὰ ἦτο δὲ ἂν ἀμφότεροι οὗτοι κατὰ Μυρώνειον τρόπον in breitem freiem Stand kräftig aufständen. Ἀλλ᾽ ὁ ἴδιος παρατηρεῖ κατωτέρω, οἱονεὶ ἀμφιβάλλων περὶ τῆς γνώμης του, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ δόρατος στηριζομένη Ἀμαζὼν (Jahrbuch. 1886, σελ. 28) δεικνύει παράδοξον ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἐν λόγῳ ἔργα, ὡς πρὸς τὴν καθόλου στάσιν, αὕτη δὲ πάλιν gehört zur Myronischen Reihe.

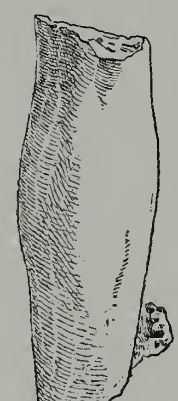
[1] Παράβ. Kekulé, Idolino, σελ. 13.

[2] Ὁ ἐμὸς φίλος καὶ ὑφηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίῳ A. Kalkmann μοὶ ἐπέστειλε κατὰ παράκλησίν μου τάδε τὰ μέτρα. Ἀπὸ τοῦ κρανίου ἕως τῆς ἥβης ἔχουσι μῆκος ἐκεῖνα μὲν 0,712-0,715 Γ. Μ. τὸ δὲ Ἐλευσινιακὸν (ὅπερ εἶχε μετρήσει ἐν μέρει κατὰ τὴν ἐνταῦθα πέρυσιν διαμονήν του) 0,612 περίπου. Ἡ τῆς κοιλίας στενοτέρα θέσις (ἐκ πλαγίου μετρηθεῖσα) ἐν ἐκείνοις μὲν μετρεῖ 0,247, 0,248, ἐν δὲ τούτῳ μόνον 0,232. Ἀπόστασις τῶν θηλῶν ἐν τῷ Λονδινείῳ 0,202, ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ 0,191. Ἀπόστασις ὀμφαλοῦ ἀπὸ τῆς θηλῆς τῆς ἀριστερᾶς 0,213, 0,212, ἐν τῷ Ἐλ. 0,180. Ἀπόστασις τοῦ ὀμφαλοῦ ἀπὸ τῆς θηλῆς τῆς δεξιᾶς τοῦ Λονδ. ἀντιγρ. 0,232. τοῦ Ἐλευσινιακοῦ 0,230. Κατὰ τὰ μέτρα λοιπὸν ὄντως τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον εἶναι ὅλως διάφορον τῶν ἄλλων δύο. Περίεργα δ᾽ εἶναι ἀληθῶς τὰ τρία τελευταῖα μέτρα 191, 180, 230 χιλιοστὰ τοῦ μέτρου ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ, 202, 213 καὶ 232 ἐν τῷ Λονδινείῳ· διαφορὰ ἐν τῷ πρώτῳ μέτρῳ 11 χιλιοστά, ἐν τῷ δευτέρῳ 33 ἐν δὲ τῷ τρίτῳ μόνον 2 χιλιοστά, ἤτοι σχεδὸν οὐδεμία.

ἐν αὐτῷ ἐλευθέρᾳ ὄντι ἀπομιμήσει καὶ ὄχι δουλικῇ ἀντιγραφῇ τοῦ πρωτοτύπου ἐπέδρασαν ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος, ἐν οἷς ἐποιήθη. Καὶ ὅμως καὶ αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ (καὶ εἶναι ἴσως αὕτη καὶ ἐν τῇ οὐχὶ ἐντελεῖ ἐπεξεργασίᾳ τῆς κόμης της τὸ κάλλιστον τοῦ ὅλου ἔργου μέρος, εἰ καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἐκ τῶν ὄπισθεν μάλιστα ὁρώμενον, ἔνθα ἧττον λελωβημένη εἶναι ἡ ἐπιδερμὶς τοῦ μαρμάρου, δοκιμώτατον μαρτυρεῖ τὸν ἀπεργασάμενον αὐτὸ) καὶ αὐτοῦ ἡ κεφαλή, λέγω, ἔχει τι κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κρανίου τὸ Πολυκλείτειον, ἂν οἱ ὀφθαλμοί μου ἐκ προκαταλήψεως δὲν μὲ ἀπατῶσι, αὐτὸ δὲ τὸ πρόσωπον φαίνεταί μοι πρὸς τὰ κάτω πλατύτερον καὶ εὐσαρκότερον (γνώρισμα καὶ τοῦτο τῶν Πελοποννησιακῶν ἔργων) ἢ τὸ τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργου, ὅπερ ᾠοειδέστερον φαίνεται ἔχον τὸ περίγραμμα τοῦ προσώπου, τοῦ καὶ μεστοῦ ἀληθῶς χάριτος, ἕνεκα τῆς ἐπιπνεούσης ἐπ' αὐτοῦ παιδικῆς ζωῆς καὶ ἀφελείας.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων θὰ ἦτο ἆρά γε τολμηρὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐν τοῖς περισωθεῖσιν ἡμῖν ἔργοις ἔχομεν ἀντίγραφα τοῦ *ἀποξυομένου* τοῦ Πολυκλείτου; Ὁ Πλίνιος (34, § 55) δὲν περιγράφει βεβαίως ἡμῖν αὐτὸν ἁπλῶς λέγων fecit et destringentem se μεταχειριζόμενος δηλ. τὴν αὐτήν, ἣν καὶ περὶ τοῦ ἀποξυομένου τοῦ Λυσίππου φράσιν (34, § 62). Ἀλλὰ τούτου γε ἕνεκα οὐδεὶς βεβαίως ποτὲ ἐσκέφθη νὰ φαντασθῇ κατὰ τὸν τούτου ἀποξυόμενον πεποιημένον καὶ τὸν τοῦ Πολυκλείτου. Ποῖον ὅμως τύπον ἐπιτηδειότερον εἰς ἀποτύπωσιν τοῦ στοχασμοῦ του καὶ πρὸς τὰς ἀρχάς του συμφωνότερον θὰ ἔδιδε εἰς τὸν ἀποξυόμενόν του ἢ τὸν τῶν προκειμένων ἔργων ὁ Πολύκλειτος, ὁ paene ad unum exemplum[1] ποιῶν τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ἠρεμίαν ὡς οἷόν τε μείζονα θέλων νὰ παρέχῃ αὐτοῖς; Ὅτι δὲ οὗτος (ὁ ἀποξυόμενός του) οὔτε τινα viriliter puerum, οὔτε τινα molliter juvenem εἰκόνιζεν, ἀλλ' ἁπλῶς *παῖδα*, ἀνάγκη μάλιστα νὰ δεχθῶμεν, κατὰ τὴν κρίσιν μου, ἀναλογιζόμενοι ὅτι, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὁ Πολύκλειτος ἐν τῇ ποιήσει ἀνδριάντων ἀθλητῶν παίδων ηὐδοκίμησε[1], ὥστε νἀναζητήσῃ καὶ εὕρῃ καὶ ἐν αὐτοῖς τὸν τύπον ἑνὸς τῶν ἐξόχων αὐτοῦ ἔργων.

Τούτων λοιπὸν ἀντίγραφον μετά τινος ὅμως ἐλευθερίας περὶ τὴν ἀντιγραφὴν πεποιημένον εἶναι πιθανώτατα καὶ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον τῆς ἀριστερᾶς κνήμης τοῦ ὁποίου παραθέτοντες ὧδε ζιγκογράφημα περιττὸν ἴσως δὲν εἶναι νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἑξῆς πρὶν καταστρέψωμεν τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον.



Ὡς δηλ. καὶ ἀνωτέρω ἐρρήθη ἴχνη ἐρεισματίου (puntello) τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κατὰ τὸν γλουτὸν δὲν ὑπάρχουσι, εἰ καὶ οὗτος σχεδὸν ὁλόκληρος σῴζεται. Ἴσως ὑπῆρχε τοιοῦτον ὀλίγον κατωτέρω κατὰ τὸ ἰσχίον ἴσως δὲ καὶ ἐστηρίζετο αὕτη ἐπὶ τοῦ παρὰ τὸ ἀριστερὸν σκέλος ὑψουμένου ποτὲ μεγάλου στηρίγματος, οἷον σῴζεται ἐν τῷ ἐν Λονδίνῳ ἀντιγράφῳ καὶ οἷον θὰ εἶχεν ἐπίσης καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργον, οὗπερ ὅμως, ὡς εἰκός, οὐδόλως ἔχρῃζε τὸ χαλκοῦν πρωτότυπον. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τοῦτο θὰ διέφερε κατά τι, ὡς φαίνεται, τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον. Ἡ κνήμη δηλ. αὐτοῦ ἡ ἀριστερὰ περιφερικῶς ὅλως εἰργασμένη συνενοῦτο πρὸς τὸ στήριγμα ἐκεῖνο δι' ἐρεισματίου (puntello) καὶ τούτου φαίνονται λείψανα ὄντα, κατὰ τὴν κρίσιν καὶ ἄλλων, τὰ καὶ ἐν τῇ εἰκόνι ὁρώμενα ἴχνη ἐξέχοντός τινος πράγματος.

Τὰ ἐν τοῖς πίναξιν 12, 13 ἀπεικονιζόμενα εἶναι τἀντίγραφα ἐκεῖνα περὶ ὧν ἐγένετο ἤδη λόγος[2].

[1] Ἀποδέχομαι τὴν γνώμην ἐκείνων ὅσοι νομίζουσιν ὅτι ἡ φράσις τοῦ Πλινίου οὕτω μόνον γεγραμμένη δύναται νὰ ἔχῃ ἔννοιάν τινα (παράβ. Michaelis, Annali dell'Instituto, 1878, σελ. 29-30) καὶ ταύτην οὐχ' οὕτως στενὴν βεβαίως, ὥστε νὰ νομίζωμεν λ. χ. ὅτι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνταῦθα ἔργα ἔχοντα ὅπως ἔχουσι τοὺς βραχίονας τὸν μὲν ἐν ἀπολύτῳ σχεδὸν ἠρεμίᾳ τὸν δὲ ἐν ἐνεργείᾳ δὲν δύνανται νἀναφέρωνται εἰς ἔργον τοῦ Πολυκλείτου (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 215, σημ. 2) καίπερ ὡς πρὸς τὴν τῶν σκελῶν θέσιν κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ πεποιημένα. Τοὐναντίον μάλιστα ἐν τούτῳ θὰ ἔβλεπον ἐγὼ ἕνα ἔτι λόγον εἰς στήριξιν τῆς ὑποθέσεώς μου, ὡς καὶ ἐν τῷ κειμένῳ λέγεται, ὅτι ὁ Πολύκλειτος οὕτω καὶ μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ πλάσῃ τὸν ἀποξυόμενόν του uno crure stantem πάντοτε, τοὺς δὲ βραχίονας ἔχοντα, τὸν μὲν δεξιὸν ὑψωμένον καὶ κατ' ἀνάγκην ἐν κινήσει τοσαύτῃ ὅσης ἔχρῃζε ἵνα δείξῃ τὸν σκοπόν του, τὸν δὲ ἀριστερὸν ἐν ἠρεμίᾳ.

[1] Παράβ. Brunn, Künstl. Gesch. 1, σελ. 241 καὶ ἑξῆς. Τοὺς ἀστραγαλίζοντας παῖδας ἴσως ὁ νεώτερος ἐποίησε Πολύκλειτος.

[2] Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1890, σελ. 124, σημ. 1 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς.

Καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ πίν. 12 ἀπεικονισθὲν ἀνεγνωρίσθη ἔκτοτε[1] ὡς ἀντίγραφον τοῦ ἔτι κατὰ χώραν ὑπάρχοντος συμπλέγματος[2] ἐν τῷ δυτικῷ ἀετώματι τοῦ Παρθενῶνος. Τὸ δὲ ἐν τῷ πίν. 13 δεξιὰ εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἀντίγραφον γλυφῆς τινος τοῦ Ἐρεχθείου[3] μᾶλλον, τῶν γλυφῶν δ' αὐτοῦ ἐπίσης πιθανώτατα ἀντίγραφον εἶναι καὶ ἡ ἑτέρα ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι ἀπεικονισθεῖσα μορφή[4]. Εὑρέθησαν δὲ πάντα περὶ τὴν θριαμβικὴν ἁψῖδα[5], ἐκεῖνο μὲν 4-5 βήματα βορειότερα τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τοῦ μαρμαρίνου κρηπιδώματος τῆς προσκειμένης τῇ ἁψῖδι δεξαμενῆς κατὰ τὸν ἐκεῖ δρομίσκον ὑπὸ ἐπίχωσιν μόλις 0,40-0,50 Γ.Μ., ψαῦον δὲ τὸ λιθόστρωτον ἔδαφος τῶν μεγάλων Προπυλαίων, τὰ δὲ ἄλλα δύο ἀνασκαπτομένου τοῦ πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἁψῖδος χώρου, ἔνθα οἱονεὶ λουτροῦ τινος λείψανα φαίνονται σῳζόμενα.

Ἡ ἐργασία αὐτῶν καὶ μάλιστα τοῦ ἀντιγράφου τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος εἶναι καὶ μάλα καλὴ καὶ μαρτυρεῖ δόκιμον τὸν ἀντιγραφέα· εἶναι δὲ καὶ κατὰ τὰ ὄπισθεν ἐπιμελής[6], ἔνθα δὲν παρατηρεῖται ἐν τῇ νῦν τοὐλάχιστον καταστάσει των οὔτε ἰσοπέδωσίς τις[7], οὔτε ἄλλο τι σημεῖον τῆς προσαρ-

[1] Ὑπὸ τοῦ φίλου μου Kalkmann τὸ πρῶτον κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐπισκεφθέντος με.

[2] Ἐν ἐκείνῳ ὁ ἀνὴρ ἐστήριζε τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῶν σπειρῶν ὄφεως ὡς ἠδυνήθη καὶ νεωστὶ ὁ Sauer νὰ βεβαιώσῃ (Mittheil. 1891, σελ. 64, 5) ἐνῷ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἀντιγράφῳ ἡ χεὶρ ἐπακουμβᾷ ἐπὶ βραχώδους ἁπλῶς ἐδάφους· ἀλλὰ καὶ ἄλλη τις παρατηρεῖται διαφορά, ἂν τὰ ὑπὸ Michaelis λεγόμενα (Parthenon πίν. 8. σελ. 193) ἔχωσιν ὀρθῶς· ὅτι δηλ. ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἀντιγράφῳ τὰ σκέλη καλύπτονται ὑπὸ τοῦ ἐνδύματος μέχρι τῶν ποδῶν ὁλόκληρα καὶ ὄχι theilweise. Ἀλλὰ καὶ ὁ Bötticher (Arch. Zeit. 1871 πίν. 35, σελ. 62) λέγει ὅτι ἡ χλαμὺς ἐσκέπαζε καθ' ὁλοκληρίαν τὰ σκέλη, φαίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐκεῖ εἰκόνος ὅτι οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα.

[3] Παράβ. R. Schöne, Griech. Reliefs, πίν. I-IV, 1A, ἀριθ. 2.

[4] Παράβ. Schöne ἔ. ἀ. 4, 7, 27.

[5] Παράβ. Διάγραμμα Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1887ου.

[6] Ἰδίως τοῦ ἀντιγράφου τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος.

[7] Τοιαύτην τινα ἰσοπέδωσιν ἔχουσιν αἱ τοῦ Ἐρεχθείου γλυφαὶ ὄπισθεν καὶ πρὸς τούτοις καὶ τόρμους εἰς οὓς οἱ σύνδεσμοι εἰσήρχοντο οἱ συνδέοντες αὐτὰς πρὸς τὸν Ἐλευσινιακὸν λίθον τοῦ τοίχου τῆς ζωοφόρου (Schöne, ἔ. ἀ. σελ. 1). Σῴζονται ὅμως ἐν τῇ ἑτέρᾳ μορφῇ (πίν. 13, δεξιά) σιδηρῶν ἥλων ἴχνη κατὰ τὸ θραῦσμα τοῦ δεξιοῦ ὤμου (θραυσθεὶς ἴσως συνεκολλήθη ἐκεῖ ὁ βραχίων) καὶ κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἰσχίον (ἐκεῖ ἴσως τοῦ παιδὸς ἡ χεὶρ συνεκολλήθη θραυσθεῖσα). Ἐνῷ δὲ τῆς καθημένης γυναικὸς καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ τῶν γονάτων κρατούσης τὸ κάθισμα εἶναι κατὰ τὸν Schöne, formlos (ἔ.ἀ. σελ. 6, ἀριθ. 2) τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἀντιγράφου τὸ κάθισμα ἔχει τὸ σχῆμα ἐκεῖνο *τὸ σπονδυλοειδὲς* (ὄπισθεν ὄχι ἐπεξειργασμένον) ἐφ' οὗ συχνὰ ἀπαντᾷ ἡ Δημήτηρ μάλιστα καθημένη (παράβ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1886, σελ. 21, πίν. 3, 1). Τῆς ἄλλης μορφῆς τὸ κάθισμα καὶ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τῷ Ἐλευσινιακῷ δύναται ἀληθῶς ἐπίσης formlos νὰ κληθῇ.

μογῆς των εἴς τι οἱονδήποτε μέρος. Πότε λοιπὸν καὶ πρὸς τίνα ἐποιήθησαν σκοπόν; Κατὰ τὰ μέτρα (ἀκριβῶς τὸ $^1/_3$ ὂν τοῦ πρωτοτύπου) θὰ ἠδύνατο λ. χ. τὸ ἀντίγραφον τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος νὰ κοσμῇ ἀέτωμα οἰκοδομήματος ἔχον μῆκος 9,50 Γ. Μ. ἤτοι τὸ $^1/_3$ τοῦ μήκους τοῦ ἀετοῦ τοῦ Παρθενῶνος, τοσοῦτον δὲ μακρὺ ἀέτωμα θὰ εἶχε (κατὰ τὰς τοῦ κ. Dörpfeld προφορικὰς ἀνακοινώσεις) τὸ οἰκοδόμημα τὸ διὰ τοῦ γράμματος Η΄΄ σημειούμενον ἐν τῷ διαγράμματι τῶν Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1887ου, ἠδύνατο δὲ νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὴ ἡ θριαμβικὴ ἁψίς. Ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ ἀέτωμα δὲν θὰ ἥρμοζον αἱ ἄλλαι δύο γλυφαὶ (πίν. 13) αἵπερ εἶναι ἴσαι πρὸς τὰ πρωτότυπα κατὰ τὰ μέτρα, ἀλλὰ συγχρόνως ἔχουν, ὡς φαίνεται, τὸ αὐτὸ ὕψος πρὸς τὸ ἀντίγραφον τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος. Πιθανὸν λοιπὸν νὰ εἶχον ποιηθῇ ὅλα ὁμοῦ ὅπως κοσμήσωσι τὴν στέγην μᾶλλον οἰκοδομήματός τινος ἢ πρὸς ἄλλον τινα παραπλήσιον σκοπὸν εἰς χρόνους, ὡς ἡ ἐργασία των μαρτυρεῖ, ὄχι πολὺ μεταγενεστέρους, τοὺς πρώτους τὸ πολὺ Ρωμαϊκοὺς καὶ ὄχι τοὺς κατόπιν καὶ μάλιστα τοὺς Ἀδριανείους, εἰ καὶ τότε μάλιστα ἡ πρὸς τὰ ἀρχαῖα μίμησις ἦν μεγάλη καὶ παράδειγμα αὐτὰ τὰ μεγάλα ἐν Ἐλευσῖνι Προπύλαια ποιηθέντα κατὰ τὸ σχέδιον τῶν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν Προπυλαίων[1].

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ὀνομασίας τῶν γλυφῶν τῶν κοσμουσῶν ποτε τὸ δυτικὸν ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνος δὲν φαίνεται συντελοῦν εἴς τι τὸ Ἐλευσινιακὸν ἀντίγραφον. Ὁ τόπος τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ δὲν παρέχει ἀφορμὴν εἰς νέας εἰκασίας, αἱ δὲ παρατηρούμεναι διαφοραὶ μαρτυροῦσιν ἁπλῶς ὅτι ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον οἱ ἀντιγραφεῖς ἠδύναντο καὶ νὰ μὴ ὦσι κατὰ πάντα ἀκριβεῖς εἴτε ἐξ ἀπροσεξίας εἴτε ἐξ ἄλλων οἱωνδήποτε λόγων[2].

Πλὴν δὲ τῶν ὧδε δημοσιευομένων καὶ ἄλλου τινὸς συμπλέγματος λείψανον (ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ ἦσαν γυναικεῖαι) εὑρέθη ἐν Ἐλευσῖνι κατὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου τόπους, ἐπίσης κατὰ τὴν γνώμην

[1] Ἴδε Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1887ου, σελ. 52, σημ. 1.

[2] Ἡ ἀπόστασις δὲν πιστεύω νὰ συνετέλεσεν εἰς τοῦτο, διότι τοσοῦτον ἄλλως πιστὴ ἀντιγραφὴ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐκ τοιαύτης ἀποστάσεως. Ἂν *αὐτὸ τὸ πήλινον παράδειγμα* δὲν ἐσῴζετο, θὰ ὑπῆρχον ἄλλα ἀντίγραφα, ἐξ ὧν καὶ ὁ ἡμέτερος Ἐλευσίνιος ἀντιγραφεὺς ἀντέγραψε.

μου ἀντιγράφου ἀρχαιοτέρου ἔργου· τίνος ἀγνοῶ καὶ μὴ δυνηθεὶς ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ παράσχω καὶ τούτου εἰκόνα θεωρῶ πάντα ἐνταῦθα μακρότερον λόγον περιττόν.

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 16ῃ Μαΐου 1891.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΛΗΨΙΑΣ

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1862 ἐξέδωκα ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι (Περιόδ. Β′, τεῦχ. ΙΑ′, σελ. 259-267, ἀριθ. 228-240) τρεισκαίδεκα νησιωτικὰς ἐπιγραφάς, ὧν δέκα μὲν εὕρηνται ἐν Πάτμῳ, δύο δὲ ἐν Ληψίᾳ, καὶ μία ἐν Κῷ. Νῦν δὲ ἐκδίδωμι καὶ ἄλλην νεωστὶ ἀνακαλυφθεῖσαν ἐν Ληψίᾳ, ἧς πιστὸν ἀπόγραφον ἀπέστειλέ μοι πρὸ μικροῦ ὁ φίλος Γ. Α. Ἀσημίτσης δήμαρχος Πάτμου. Εἶναι δὲ αὕτη:

ΑΡΧΙΑΣΔΙΟΣΚΟΥ[ΡΟΥ]

ΕΠΙΣΤΕΦΑΝΗΦΟ
ΡΟΥΜΕΝΕΚΛΗ
ΟΥΣΦΡΟΥΡΑΡΧΟΣ
ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ
ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ

Καὶ ἐκ ταύτης λοιπόν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ὑπ᾿ ἀριθ. 238, μανθάνομεν ὅτι ἡ καθεστῶσα ἐν τῇ νήσῳ πολιτικὴ ἀρχὴ ἦν ἡ τοῦ Στεφανηφόρου, ἡ δὲ στρατιωτικὴ ἡ τοῦ Φρουράρχου.

Ἡ νῆσος αὕτη, ἧς ἡ ἄρχουσα συλλαβὴ διφθογγογραφεῖται (Λειψὼ) ἐν τοῖς βασιλικοῖς χρυσοβούλλοις τῆς ἐν Πάτμῳ ἱερᾶς μονῆς, ἧς καὶ ἦν ἰδιοκτησία ἐξ αὐτοκρατορικῆς δωρεᾶς Ἀλεξίου Α′ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἀφ᾿ ἧς ἀφῃρέθη δυναστικῷ τῷ τρόπῳ παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, κατοικεῖται νῦν ὑπὸ τριάκοντα μέχρι τεσσαράκοντα οἰκογενειῶν ἀποίκων ἐκ Πάτμου.

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐξήχθησαν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, τῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ ὡρολογίου Ἀνδρονίκου τοῦ Κυῤῥήστου πλὴν ἄλλων ἀρχαίων καὶ οἱ ἑξῆς δύο ἐνεπίγραφοι λίθοι.

1.

Θ)   ε   ο   (ἱ.
Ἐπὶ) Θεοφίλου ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Κεκροπίδ(ος ἕκτης;
πρυ) τανείας, ἧι Φίλιπππος Κηφισοδώρου. . . . . .
ἐγρα) μμάτευεν, Βοηδρομιῶνος ἕκτει μετ' (εἰκάδ-
ας, ἕκτ)ει καὶ εἰκοστεῖ τῆς πρυτα(νείας· ἐκ(κλησία
. . . . . . τῶν προέδρων ἐπεψήφιζε(ν . . .
. . . Ἀναφ)λύστιος (κα)ὶ συμπ(ρ)όεδρ(οι . . .
. . . . Ι. Ἀρτ . . .
. . η Ξ . .
. . . . . .

Στήλης λίθου Ὑμηττίου τεμάχιον μετ᾿ ἀετωματίου πάντοθεν ἠκρωτηριασμένον ἔχει τ᾿ ἀνωτέρω. Ὕψος 0,23, πλάτος 0,41, πάχος 0,17. Χάραξις γραμμάτων ὄχι ἡ ἀκριβῶς στοιχηδόν, ἄλλως δ᾿ ἡ κανονικὴ τῶν μέσων Μακεδονικῶν χρόνων· ὅθεν νομίζομεν, ὅτι ὁ ἄρχων Θεόφιλος θὰ εἶναι ὄχι ὁ τοῦ α′ ἔτους τῆς ρη′ Ὀλυμπιάδος (=348/7 πρὸ Χρ.) ἀλλ᾿ ὁ ὁμώνυμος ὁ τιθέμενος εἰς τῆς ρλϐ′ Ὀλυμπ. τὸ βον ἔτος (=251/50 πρὸ Χρ.).

Ἐκ τοῦ πάχους δὲ τῆς στήλης τεκμαιρόμεθα, ὅτι θὰ ἦτό ποτε καὶ τὸ ὕψος της ἀνάλογον καὶ πολύστιχον τὸ ψήφισμα, οὗ τῆς ὑποθέσεως νῦν οὐδὲ μίαν λέξιν ἔχομεν περισωθεῖσαν.

2.

Πωληταὶ οἱ ἐπὶ Ἀναξικρά (τους ἄρχοντος κληρωθέντες
μέταλλα τάδε ἀπέδοντο· (ἐπὶ τῆς . . . . . ίδος
πρώτης πρυτανείας (. . . . . . ῶνος δευτ-
έ)ραι ἱσταμένου Π . . . .
. . Σ; ρακ⌒ . . . . . .
. . . .

Στήλης λίθου Ὑμηττίου τεμάχιον μετ᾿ ἀετωματίου κατὰ τὸ ἥμισυ σωζομένου (ἐν ᾧ καὶ ἀστὴρ γλυπτός·) ἔχει τ᾿ ἀνωτέρω. Ὕψος 0,23, πλάτος 0,21, πάχος 0,05 ½. Σχῆμα γραμμάτων ὁρᾶται τὸ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, δηλούμενον καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἄρχοντος Ἀναξικράτους, καὶ δὴ

μᾶλλον τοῦ ἐν Ὀλυμπιάδος ριη' $β^{ῳ}$ ἔτει (πρὸ Χρ. 307/6) ἄρξαντος ἢ τοῦ ἐν Ὀλυμπ. ρκε,6. (= πρὸ Χρ. 279/8) ὁμωνύμου.

Ὁ $β^{ος}$ στίχος παρεκκλίνει τῆς στοιχηδὸν γραφῆς κατά τι, ἀπὸ τοῦ $γ^{ου}$ δὲ στίχου καὶ ἑξῆς γίνονται τὰ γράμματα ἀραιότερα καὶ ἀκριβῶς στοιχηδόν.

Τὴν μετοχὴν *κληρωθέντες* ἐν τῷ α' στίχῳ ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω συμπληρωματικῶς, διότι κατὰ τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτείαν ἐκληροῦντο οἱ πωληταί, ὄντες δέκα, εἷς ἐκ τῆς φυλῆς ἑκάστης, καὶ ἵνα λάβῃ τὸ σύμμετρον μῆκος ὁ στίχος, φανεροῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπομένων ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἀετωματίου ὅτι ἀπώλεσεν αὐτό ποτε κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου. — Ὁ δὲ ἔχων τὰ ἑξῆς γράμματα λίθος εὑρεθεὶς καὶ αὐτὸς ἐν Ἀθήναις (ἄγνωστον δ' ἀκριβῶς, ποῦ·) ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

3.

. . . .
. . τὰς θ)υσίας ἔθ(υσεν τὰς πατρίους . .
. . ἐν τ)οῖς καθήκο(υσιν χρόνοις . . .
. . καλ)ῶς καὶ μεγαλο(μερῶς . . .
. . ἐπ)ὶ ἄρχοντος Ἀρχο Ν ; . .
. . . κεν οὐκ ὀλίγα χρήμ(ατα . .
. . . ἐνιαυτῶι κατασταθε(ὶς . .
. . ονίας πᾶσαν δαπάνη(ν . .
. . \ην ἐκτενείας παρακλη(θεὶς . .
. . ἀγ)ωνοθεσίαν τῶν Παναθηναίων . .
. . . του εἰς τὴν συντέλειαν τῆς παΡ;(ασκευῆς
. . ω)ν προσόδων μὴ συνεκποιουσῶν ε . . .
. . σ)κῆψιν οὐδεμίαν ποιησάμενος αμε . . .
. . α ἄτοκα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἐκ τῶν ἰδί(ων . .
. . ερῆσαι τὸν δῆμον μηθενὸς τῶν Ι . . . .
. . τά τε ἐν ἀκροπόλει προσδεόμε(να ἐπισκευῆς
καὶ τὰ ἐν τῶι Ἀν)ακείωι ἐπεσκεύασεν προση(κόντως; . .
. . τὰ λοιπὰ τὰ ἐλλείποντα πρ . .
. . ατα πρὸς τὴν πομπὴν καὶ τ . . .
. . ἐπο)ίησεν μεγαλομερῶς καὶ Γ . . .
. . . . Ι τοῦ χειροτονήσαντος . .
. . Ι τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρ(α . . .
. . διά)φορα πλείονα συνετέλ(εσεν . .
. . τὴν δαπάνην ἅπασα(ν . .
. . ν στοὰν οὖσαν α . . .
. . ν καὶ τῆς χρεια . . .
. . ἐπηγ)γείλατο, ἀλλὰ . . .
. . χ)ορηγίας τῆς Γ . . .
. . το τῶι δήμ(ωι . .
. Α; ἵνα εἰς τ . .
, . ς παιδ . . .
. . ΙΛΙ . . .
. . . .

Στήλης λίθου Πεντελικοῦ τεμάχιον πάντοθεν κεκολοβωμένον εἶναι τὸ ἔχον τὰ ἀνωτέρω. Ὕψος 0,36, πλάτος 0,27, πάχος 0,13½. Τὰ γράμματα φαίνονται βεβαίως τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, ἀλλὰ ἂν τοῦ $δ^{ου}$ ἔτι πρὸ Χρ. αἰῶνος ἢ τοῦ $γ^{ου}$ ἴσως ἀρχομένου, ἔχω ἀμφιβολίαν. Ἄδηλον εἰς ἐμὲ ὡσαύτως καὶ εἰς τίνος ἀνδρὸς τιμὴν ἐγράφη, πολίτου δὲ πάντως ἐπισήμου, τὸ τόσον πολλὰ καὶ ἐν μόνῳ τούτῳ τῷ τεμαχίῳ περιέχον ψήφισμα. Ἐν τῷ κγ' στίχῳ ὁ χαράκτης ἐσφάλη, παραλιπὼν τὸ Ν πρὸ τοῦ Δ καὶ χαράξας ὕστερον αὐτὸ μικρότερον ὑπεράνωθεν τοῦ Η ἐν τῷ διαστίχῳ. Ὑποπτεύω καὶ ἄλλο σφάλμα ἐν τέλει τοῦ $δ^{ου}$ στίχου, ἔνθα ἴσως εἶναι διττογραφία τὰ *αρχο*Ν; ἐπειδὴ ἄγνωστον μοὶ εἶναι ὄνομα ἄρχοντος ἐπωνύμου Ἀθηναίων, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν Ἀρχον ἢ Ἀρχομ ἐν τῇ γενικῇ πτώσει, ἔξω ἂν λανθάνῃ τις ἐκεῖ ἄλλη λέξις, περὶ οὗ ὡς καὶ περὶ ἄλλων τινῶν τοῦ ὅλου κειμένου ἀφίνω εἰς τοὺς μελετήσοντας αὐτὸ νὰ εἴπωσι τὰ αὐτοῖς δοκοῦντα.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 9 Ἰουνίου 1891.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ

ΛΑΡΝΑΞ ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ

Τὸ περὶ τῆς ἐν πίνακι $9^{ῳ}$ ἀπεικονισμένης μαρμαρίνης λάρνακος ἄρθρον δὲν παρεδόθη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς συντάξεως τῆς Ἐφημερίδος Ἐπιτροπὴν μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν συνετελέσθη ἡ ἐκτύπωσις τοῦ $Δ^{ου}$ καὶ τελευταίου τούτου τεύχους τοῦ ἔτους 1890. Ἡ λάρναξ (μήκους 2.10, πλ. 0.96, ὕψ. 0.95), εὑρεθεῖσα ἐν Πάτραις καὶ ἀγορασθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, κατετέθη ὑπ' αὐτῆς εἰς τὸ κεντρικὸν Μουσεῖον τὸν Ἰούνιον τοῦ 1890 (ἴδε *Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον* 1890 σελ. 5 ἀρ. 3, σελ. 139 ἀρ. 5, ὅπου καὶ περιγράφεται).

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Σελ. 217 σημ. 1 ἀντὶ stantem ἀνάγνωθι insistentem

(Ἐξεδόθη τῇ 20ῇ Ἰουνίου 1891).

1



2



ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ

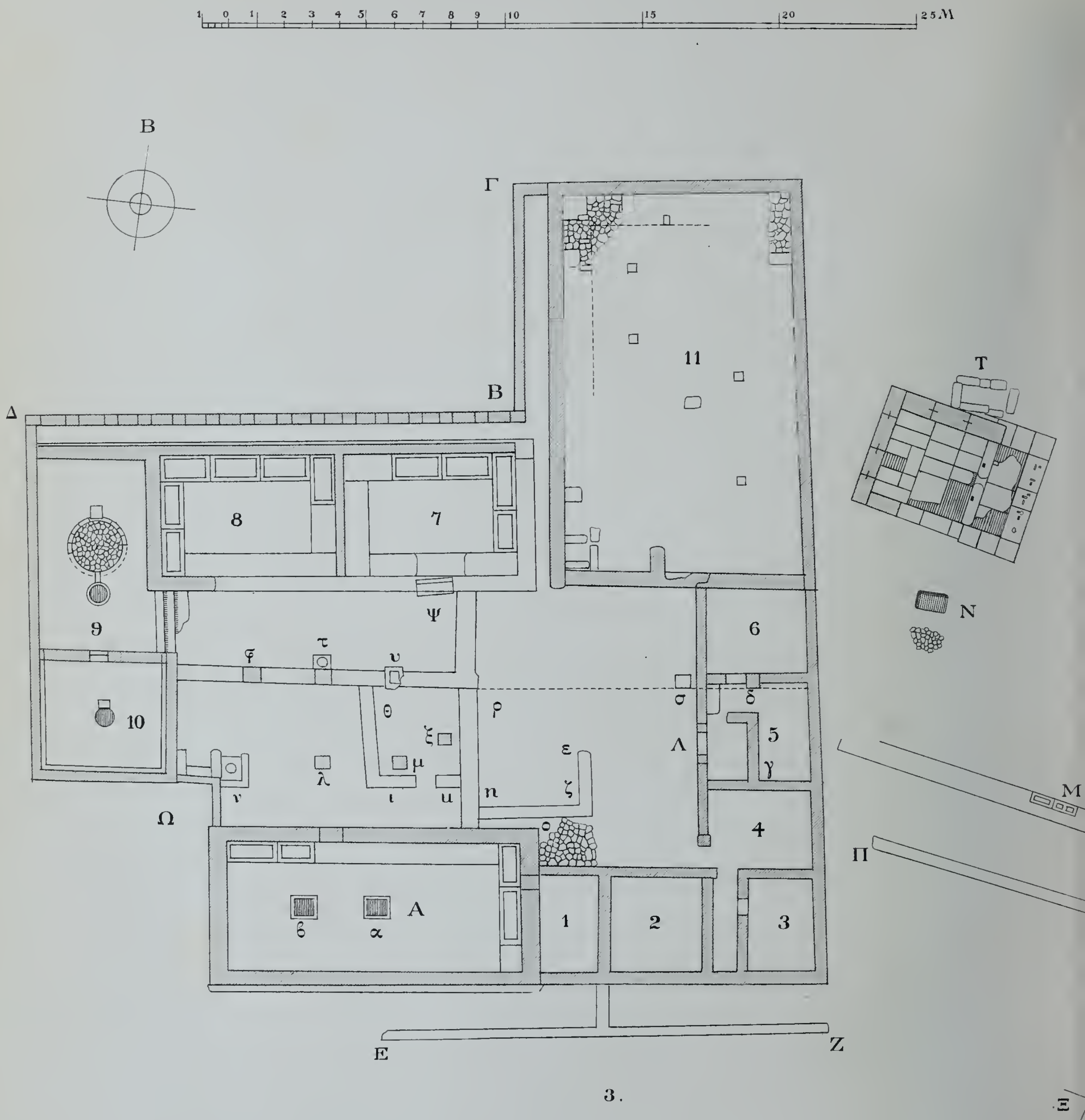


ΚΥΛΙΞ ΠΑΜΦΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΟΨΙΣ ΕΡΜΟΚΡΑΤΟΥΣ



Φωτοτυπία Ἀδελφῶν Ῥωμαΐδων

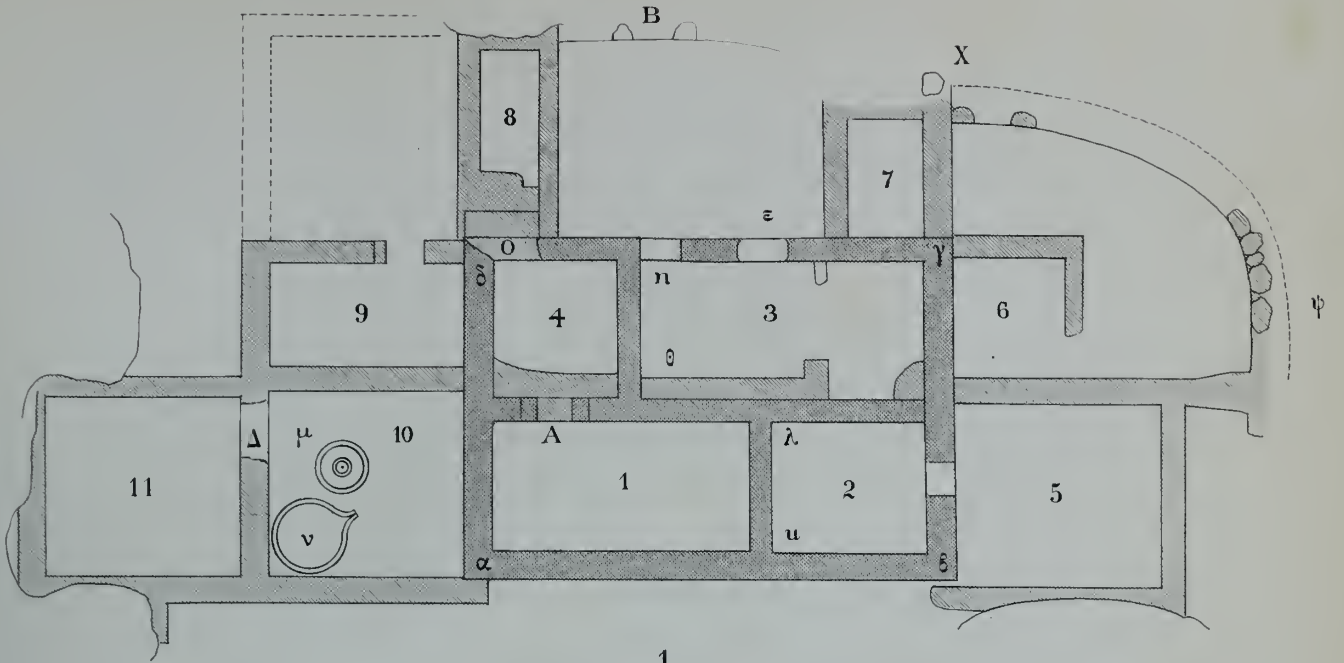
ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ



3.

Γ. Καβεράου ἐσχεδίασε

ΛΕΙΨΑΝΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΤΙΣΜ



1.





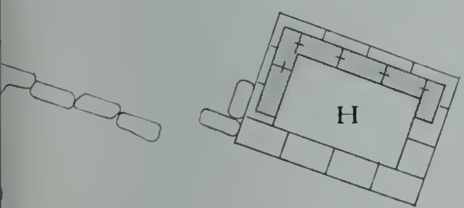
K

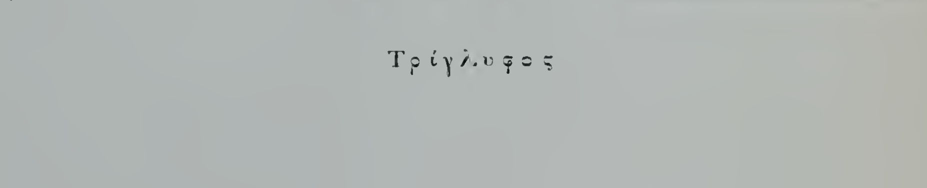


Θ

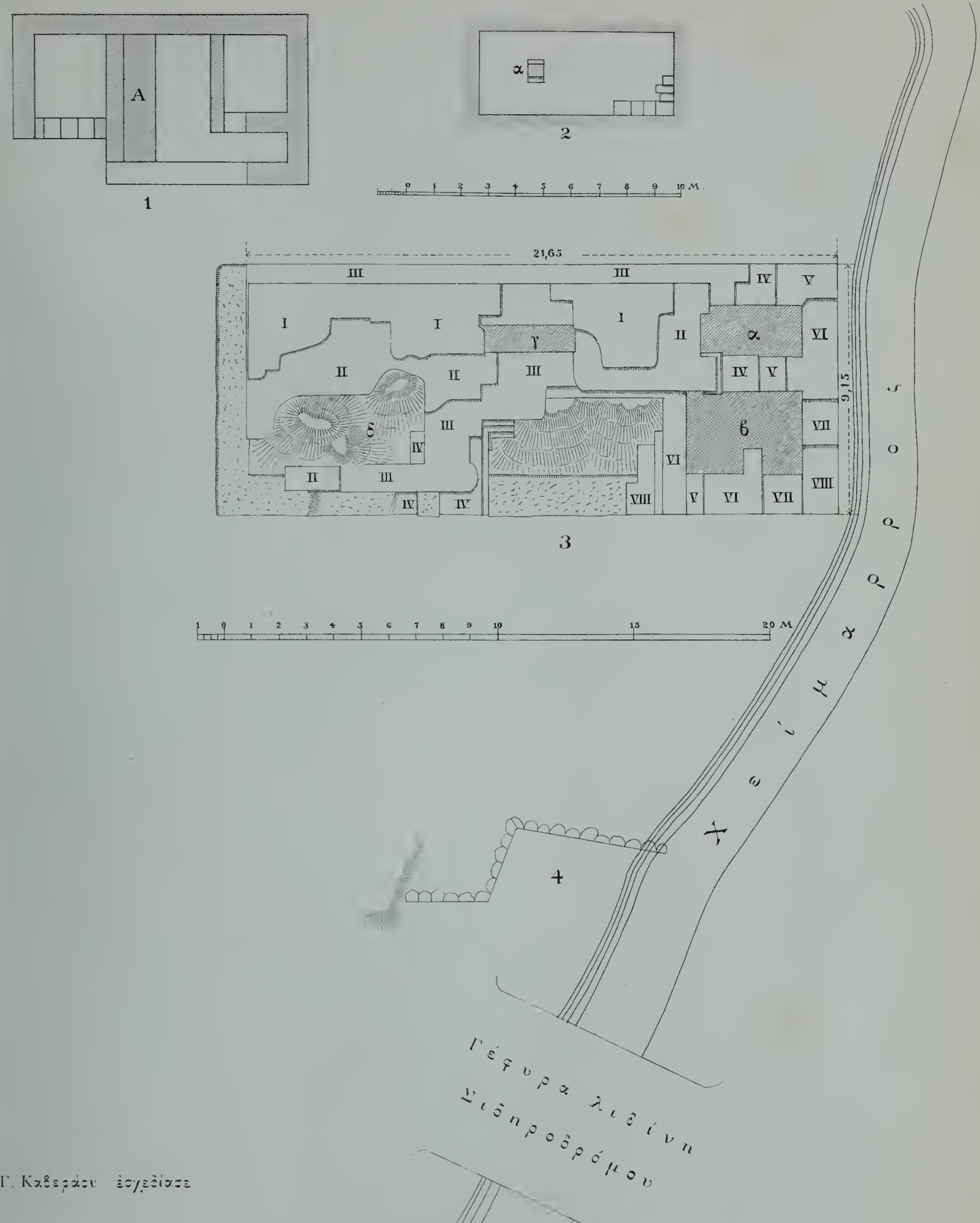


2





Τρίγλυφος



Γ. Καβεράου ἐσχεδίασε

ΛΕΙΨΑΝΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΑ ΜΕΓΑΡΑ



2.



6.



5.



3.



7.



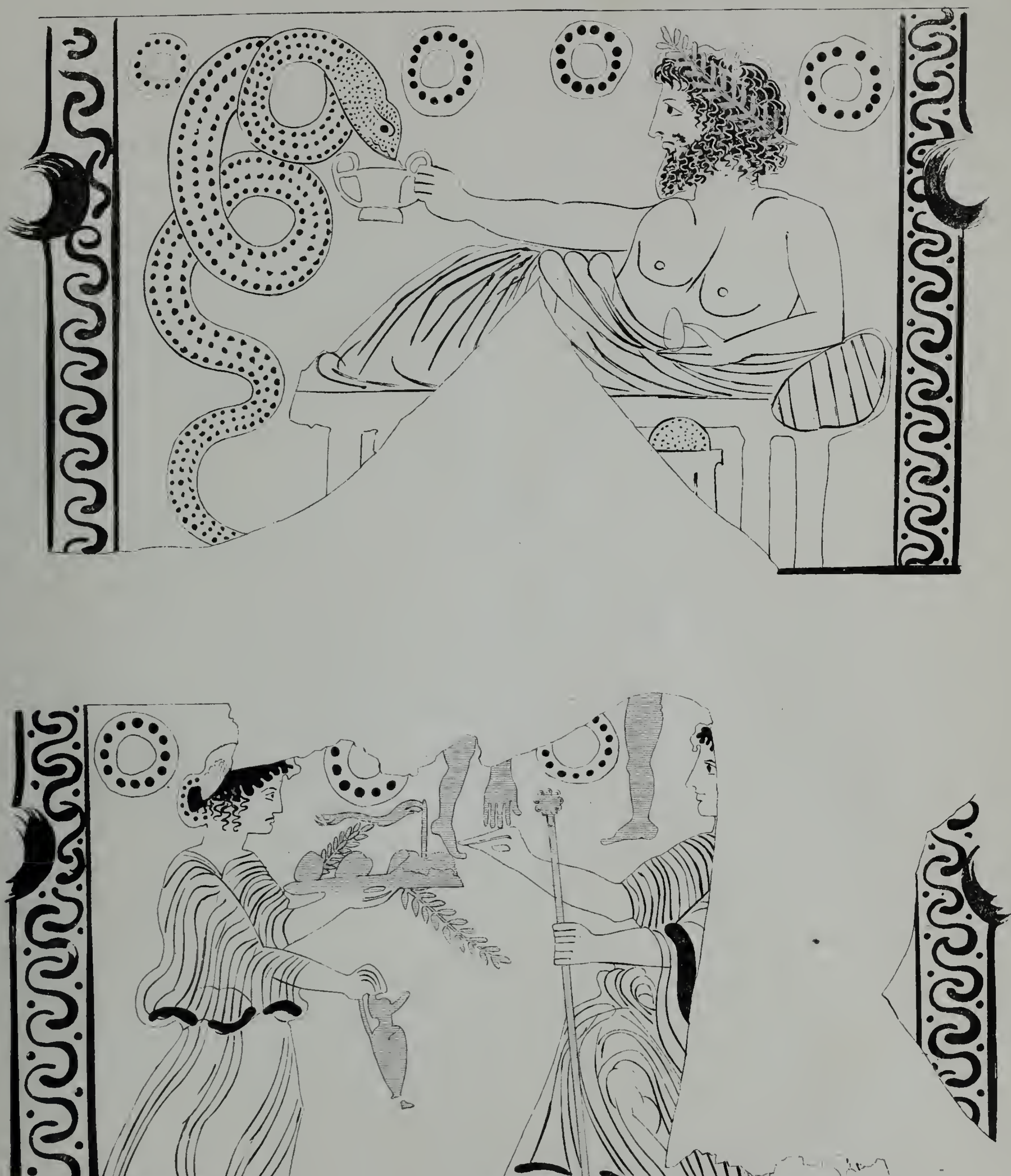
1.



4.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑ ΤΑ ΜΕΓΑΡΑ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ

Λιθ. Κ. Γρούνδμαν Ἀθήνησι.



ΑΓΓΕΙΟΝ ΕΚ ΒΟΙΩΤΙΑΣ



ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Φωτοτυπία Brunner J. ἐν Winterthur.





Φωτοτυπία Ἀδελφῶν Ῥωμαΐδων.

ΛΑΡΝΑΞ ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ



ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ



ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ



ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ



ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ